

T.C.
ADİYAMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZİN ADI

GARİPNAME İLE DEDE KORKUT
HİKAYELERİ'NİN İKİLEMELER AÇISINDAN
MUKAYESESİ

TEZİN TÜRÜ
YÜKSEK LİSANS

ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

TEZİ HAZIRLAYAN
Haki TABCU

DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. Serdar YAVUZ

ADİYAMAN / 2014

**GARİPNAME İLE DEDE KORKUT HİKAYELERİ'NİN İKİLEMELER
AÇISINDAN MUKAYESESİ**

Haki TABCU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Serdar YAVUZ

Adıyaman

Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Haziran, 2014

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Yrd. Doç. Dr. Serdar YAVUZ danışmanlığında, Haki TABCU tarafından hazırlanan “Gariþname ile Dede Korkut Hikayeleri’nin İkillemeler Açısından Mukayesesi” başlıklı çalışma 06 / 06 / 2014 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Şehrebanı ALLAHVERDİYEVA

Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Dr. Serdar YAVUZ

Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Dr. Fatih ÖZEK

06/06/2014

Doç. Dr. İbrahim Halil TUĞLUK
Enstitü Müdürü

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Garipname ile Dede Korkut Hikayeleri’nin İkilemeler Açısından Mukayesesi” başlıklı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla doğrularım.

06/06/2014

Haki TABCU

ÖZET
GARİPNAME İLE DEDE KORKUT HİKAYELERİ’NİN İKİLEMELER
AÇISINDAN MUKAYESESİ

Haki TABCU

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Haziran 2014

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Serdar YAVUZ

Bu çalışmada 14. yüzyıla ait bir eser olan Aşık Paşa'nın Garipname'si ile 15. yüzyılda yazıya geçirildiği bilinen ve dolayısıyla bu asrın dil özelliklerini taşıyan anonim bir yapıt olan Dede Korkut Hikayeleri'nde geçen ikilemelerin mukayese yapılmıştır. Çalışmanın amacı bu dönemin dili olan Eski Anadolu Türkçesinin söz varlığının belirlenmesine katkıda bulunmaktır.

İkileme ile ilgili kuramsal açıklamaların yapıldığı “Giriş” bölümünde dilbilimcilerin bu kelime grubunu nasıl tanımladıkları ve yapılmış farklı isimlendirmeler üzerinde durulmuştur. Bu bölümde ikilemelerle ilgili yapılmış çalışmalarda ikilemelerin ses özellikleri ve dilbilgisi açısından nasıl incelendikleri açıklanmıştır. Bu konuyla ilgili çalışmalarda yapılmış sınıflandırmalar incelenmiştir.

İnceleme bölümünde ikilemeler; öğeleri arasındaki anlam ilişkisi, öğelerin hece sayısı, öğelerindeki ses benzerliği, kelime başındaki sesler, öğelerindeki çekim ekleri, öğelerindeki kelime türleri, öge olarak cümledeki görevleri ve öğelerindeki kelimelerin kökeni bakımından sınıflandırılmış ve mukayese edilmiştir. Bu bölümde yapılan mukayese daha ziyade eserlerde kullanılan ikilemelerin tasnif grubuna göre arz ettikleri istatistikler üzerinedir. Bu bölümün sonunda dizin bölümünde ikilemelerin eserlerde geçtiği yerler tek tek belirtilerek kullanım sıklıkları bakımından ortaya konmuşlardır.

Sonuç bölümünde eserlerde geçen ikilemeler oransal olarak ortaya konmuş, inceleme bölümünde yapılan sınıflandırmalara bağlı olarak çeşitli tespit ve yorumlar yapılmıştır.

Anahtar Sözcükler: İkilemeler, Sınıflandırma, Mukayese, Eski Anadolu Türkçesi

ABSTRACT
THE COMPARASION OF GARIPNAME AND DEDE KORKUT STORIES
IN THE ASPECT OF REDUPLICATIONS

Haki TABCU

Department of Turkish Language and Literature
Adıyaman University Graduate School of Social Studies

June 2014

Advisor: Prof. Assist. Dr. Serdar YAVUZ

In this study, the reduplications of Asık Pasha's Garipname which is a work belonging to XIV. century and the reduplications of Dede Korkut Stories which is an anonym work written in XV. century and showing the language characteristics of this century were compared. The aim of this study is to contribute to define the vocabulary of the language of this period which is called Ancient Anatolian Turkish.

In the "Introduction" part in which theoretical explanations were given, it is mentioned on how the linguists define these phrases and different naming on reduplications. In this part, how the the reduplications are studied in terms of phonetics and grammar in the studies done on reduplications is explained. The classifications on this subject are explained.

In the study part, the reduplications are classified and compared according to meaning relations between their components, the number of components' syllables, the phonetics similarities of components, the sounds at the beginning of the words, the inflection suffixes of the components, the word types of the components, their functions as components in a sentence and the root of the word of the components. At the end of this part, in index the places of reduplications in works are stated one by one and revealed in according to the frequency they are used.

In conclusion, the reduplications in the works are revealed as rational and based on the classifications done in study part various evaluations and comments are done.

Key Words: Reduplications, Classification, Comparasion, Ancient Anatolian Turkish.

ÖN SÖZ

İkilemeyi oluşturan kelimeler arasında hem anlam hem de sese dayalı güçlü bir bağ söz konusudur. Bu bağ, kelime grupları içerisinde ikilemeleri özel kılar. Bu kelime grubu, oluşumları ve görevleri açısından çok çeşitli şekillerde incelenebilir. İkilemeyi oluşturan sözcüklerin hangi anlamsal özelliklere sahip oldukları, bu sözcükler arasındaki fonetik ilişki, kelime grubu olarak ikilemenin diğer kelime grupları ve cümledeki işlevleri, kelimelerin köken olarak hangi dillerden geldiği vs. bu konunun inceleme alanını oluşturmaktadır.

Bu çalışmada 14. yüzyıldan Garipname ile 15. yüzyıldan Dede Korkut Hikayeleri kullanılan ikilemeler açısından mukayese edildi. Mukayese için bu eserleri tercih etmemizin nedenleri eserlerden birinin manzum diğerinin nazım - nesir karışık -nesir ağırlıklı- oluşu ve Eski Anadolu Türkçesinin farklı yüzyıllarına ait iki önemli yapıtı olmalarıdır.

Çalışmamızda Kemal YAVUZ'un dört cilt halinde yayımladığı Garib-name (İstanbul, 2000) ile Muharrem ERGİN'in Dede Korkut Kitabı (Ankara, 2008) esas alındı. Kemal YAVUZ, Garipname'nin dört cildini sırasıyla I/1, I/2, II/1 ve II/2 olarak numaralandırırken biz alıntılarımızda yanlış görmelerden doğabilecek karışıklıkları önlemek amacıyla bu dört cildi sırasıyla GN.I, GN.II, GN.III ve GN. IV olarak belirttik. Alıntıları, sadece ikilemenin geçtiği dizeleri değil bütünlük arz etmesi açısından beyitin tamamını yazarak gösterdik ve alıntı yerini beyitin sonunda ayrıca içerisinde gösterdik. GN.IV-8634 = Garipname, 4. Cilt, 8634. beyit örneğinde olduğu gibi. Ayrıca Garipname'nin ilk 20 beyti giriş niteliğinde olup bunlardan sonraki beyitler tekrar 1'den başlanarak numaralandırılmıştır. Karışıklığı önlemek amacıyla ilk 20 beyitten yapılan alıntılarda sayfa numaraları da gösterilmiştir. Dede Korkut Kitabı'ndan yaptığımız alıntılarda ise Dresden nüshasını esas aldık. İkilemenin geçtiği cümle, dize ya da sözü yazarak ikilemenin geçtiği yeri alıntılarının sonunda ayrıca içerisinde DKK – D99-6 = Dede Korkut Kitabı - Dresden Nüshası 99. paragraf - 6. satır, örneğinde olduğu gibi gösterdik. Yapılan tasnifte kullanılan metin parçalarını seçerken ikilemenin eserde geçtiği ilk yeri esas aldık. İkilemelerin günümüz Türkçesiyle anlam ya da karşılıklarını bütün bölümlerde gösterdik. Ayrıca

her tasnifte ikilemenin kullanıldığı bütün yerleri belirtmeyi gereksiz bulduk ve ilk geçtiği yeri belirtmekle yetindik. Çalışmanın sonundaki Dizin bölümünde belirlediğimiz ikileme, üçleme ve dörtlemeleri eserlere göre ayırarak alfabetik sırayla gösterdik. Bu bölümde ikilemelerin eserlerde geçtiği yerleri de göstererek kullanım sıklıklarını da ortaya koymuş olduk.

Bilimsel anlamda gerçekleştirdiğim bu ilk yoğun çalışmanın her aşamasında bilgisini ve deneyimlerini benimle paylaşan ve bana yol gösteren kıymetli danışmanım Serdar YAVUZ'a, çalışmalarım süresince her zaman desteğini ve ilgisini gördüğüm sevgili eşim Gönül'e ve enerjisiyle bana güç veren iki yaşındaki biricik oğluma çok teşekkür ediyorum.

Adıyaman – 2014

Haki TABCU

İÇİNDEKİLER

TEZ KABUL VE ONAY TUTANAĞI	i
TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖN SÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
KISALTMALAR LİSTESİ	xxii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. Öğeleri Arasındaki Anlam İlişkisine Göre İkilemeler.....	19
1.1. Aynı Kelimenin Tekrarıyla Oluşmuş İkilemeler.....	19
1.1.1. Garipname’de aynı kelimenin tekrarıyla oluşmuş ikilemeler.....	19
1.1.2. Dede Korkut Hikayeleri’nde aynı kelimenin tekrarıyla oluşmuş ikilemeler.....	25
1.2. Eş Anlamlı Kelimelerle Kurulmuş İkilemeler.....	30
1.2.1. Garipname’de eş anlamlı kelimelerle kurulmuş ikilemeler.....	30
1.3. Yakın Anlamlı Kelimelerle Kurulmuş İkilemeler.....	33
1.3.1. Garipname’de yakın anlamlı kelimelerle kurulmuş ikilemeler.....	33
1.3.2. Garipname’de yakın anlamlı kelimelerle kurulmuş üçlemeler.....	54
1.3.3. Dede Korkut Hikayeleri’nde yakın anlamlı kelimelerle kurulmuş ikilemeler.....	60
1.4. Zıt Anlamlı Kelimelerle Kurulmuş İkilemeler.....	67
1.4.1. Garipname’de zıt anlamlı kelimelerle kurulmuş ikilemeler.....	67
1.4.2. Garipname’de zıt anlamlı kelimelerle kurulmuş üçlemeler.....	76
1.4.3. Dede Korkut Hikayeleri’nde zıt anlamlı kelimelerle kurulmuş ikilemeler.....	76
1.5. Biri Anlamlı Diğeri Anlamsız Kelimelerle Kurulmuş İkilemeler.....	78

1.5.1. Garipname’de biri anlamlı diğeri anlamsız kelimelerle kurulmuş ikilemeler.....	78
1.5.2. Dede Korkut Hikayeleri’nde biri anlamlı diğeri anlamsız kelimelerle kurulmuş ikilemeler.....	78
1.6. İki Ögesi de Anlamsız Kelimelerle Kurulmuş İkilemeler.....	79
1.6.1. Dede Korkut Hikayeleri’nde iki ögesi de anlamsız kelimelerle kurulmuş ikilemeler.....	79

İKİNCİ BÖLÜM

2. Öğelerin Hece Sayısı Bakımından İkilemeler.....	80
2.1. Aynı Kelimenin Tekrarıyla Oluşmuş İkilemeler.....	80
2.2. Eş Heceli Farklı Kelimelerle Kurulmuş İkilemeler.....	80
2.2.1. Garipname’de eş heceli farklı kelimelerle kurulmuş ikilemeler.....	80
2.2.2. Dede Korkut Hikayeleri’nde eş heceli farklı kelimelerle kurulmuş ikilemeler.....	101
2.3. İlk Ögesi Az İkincisi Çok Heceli Kelimelerle Kurulmuş İkilemeler.....	107
2.3.1. Garipname’de ilk ögesi az ikincisi çok heceli kelimelerle kurulmuş ikilemeler.....	107
2.3.2. Dede Korkut Hikayeleri’nde İlk Ögesi Az İkincisi Çok Heceli Kelimelerle Kurulmuş İkilemeler.....	118
2.4. İlk Ögesi Çok İkincisi Az Heceli Kelimelerle Kurulmuş İkilemeler.....	119
2.4.1. Garipname’de İlk Ögesi Çok İkincisi Az Heceli Kelimelerle Kurulmuş İkilemeler.....	119
2.4.2. Dede Korkut Hikayeleri’nde ilk ögesi çok ikincisi az heceli kelimelerle kurulmuş ikilemeler.....	122
2.5. Üçlemeler.....	122
2.5.1. Garipname’de geçen üçlemeler.....	122
2.5.1.1. Eş heceli kelimelerle kurulmuş üçlemeler.....	122
2.5.1.1.1. İlk iki ögesi eş heceli üçlemeler.....	124
2.5.1.1.2. Birinci ve üçüncü öğeleri eş heceli üçlemeler.....	125
2.5.1.1.3. İkinci ve üçüncü öğeleri eş heceli üçlemeler.....	127
2.5.1.2. Öğeleri arasında hece eşitliği bulunmayan üçlemeler.....	128

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. Öğelerindeki Ses Benzerliği Açısından İkilemelerin Sınıflandırılması.....	129
3.1. Kelimelerde Ön Ses Benzerliği Bulunması Yoluyla Oluşmuş İkilemeler...	129
3.1.1. Garipname’de kelimelerde ön ses benzerliği bulunması yoluyla oluşmuş ikilemeler.....	129
3.1.2. Garipname’de kelimelerde ön ses benzerliği bulunması yoluyla oluşmuş üçlemeler.....	137
3.1.3. Dede Korkut Hikayeleri’nde kelimelerde ön ses benzerliği bulunması yoluyla oluşmuş ikilemeler.....	138
3.2. Kelimelerde İç Ses Benzerliği Bulunması Yoluyla Oluşmuş İkilemeler.....	140
3.2.1. Garipname’de kelimelerde iç ses benzerliği bulunması yoluyla oluşmuş ikilemeler.....	140
3.2.2. Dede Korkut Hikayeleri’nde kelimelerde ön ses benzerliği bulunması yoluyla oluşmuş ikilemeler.....	142
3.3. Kelimelerde Son Ses Benzerliği Bulunması Yoluyla Oluşmuş İkilemeler	142
3.3.1. Garipname’de kelimelerde son ses benzerliği bulunması yoluyla oluşmuş ikilemeler.....	142
3.3.2. Garipname’de kelimelerde son ses benzerliği bulunması yoluyla oluşmuş üçlemeler.....	149
3.3.3. Dede Korkut Hikayeleri’nde kelimelerde son ses benzerliği bulunması yoluyla oluşmuş ikilemeler.....	149

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. Kelime Başındaki Seslere Göre İkilemelerin Sınıflandırılması.....	155
4.1. Öğeleri Ünlü İle Başlayan İkilemeler.....	155
4.1.1. Garipname’de öğeleri ünlü ile başlayan ikilemeler.....	155
4.1.1.1. Başında aynı ünlüyü bulunduran kelimelerle kurulmuş ikilemeler.....	155
4.1.1.1.1. Aynı kelimenin tekrarıyla kurulmuş ikilemeler.....	155
4.1.1.1.2. Başında aynı ünlüyü bulunduran farklı kelimelerle kurulmuş ikilemeler.....	156

4.1.1.1.3. Başında ünlü bulunduran farklı kelimelerle kurulmuş ikilemeler.....	157
4.1.2. Dede Korkut Hikayeleri'nde öğeleri ünlü ile başlayan ikilemeler.....	159
4.1.2.1. Başında aynı ünlüyü bulunduran kelimelerle kurulmuş ikilemeler.....	159
4.1.2.1.1. Aynı kelimenin tekrarıyla kurulmuş ikilemeler.....	159
4.1.2.1.2. Başında aynı ünlüyü bulunduran farklı kelimelerle kurulmuş ikilemeler.....	160
4.1.2.1.3. Başında Farklı Ünlü Bulunduran Kelimelerle Kurulmuş İkilemeler.....	160
4.2. Öğeleri Ünsüz İle Başlayan İkilemeler.....	161
4.2.1. Garipname'de öğeleri ünsüz ile başlayan ikilemeler.....	161
4.2.1.1. Başında aynı ünsüzü bulunduran kelimelerle kurulmuş ikilemeler.....	161
4.2.1.1.1. Aynı kelimenin tekrarıyla kurulmuş ikilemeler.....	161
4.2.1.1.2. Başında aynı ünsüzü bulunduran farklı kelimelerle kurulmuş ikilemeler.....	166
4.2.1.2. Başında ünsüz bulunduran farklı kelimelerle kurulmuş ikilemeler.....	174
4.2.2. Dede Korkut Hikayeleri'nde Öğeleri Ünsüz İle Başlayan İkilemeler.....	188
4.2.2.1. Başında aynı ünsüzü bulunduran kelimelerle kurulmuş ikilemeler.....	188
4.2.2.1.1. Aynı kelimenin tekrarıyla kurulmuş ikilemeler.....	188
4.2.2.1.2. Başında aynı ünsüzü bulunduran farklı kelimelerle kurulmuş ikilemeler.....	193
4.2.2.1.3. Başında ünsüz bulunduran farklı kelimelerle kurulmuş ikilemeler.....	195
4.3. İlk Ögesi Ünlü İkinci Ögesi Ünsüz ile Başlayan İkilemeler.....	198
4.3.1. Garipname'de ilk ögesi ünlü ikinci ögesi ünsüz ile başlayan ikilemeler.....	198

4.3.2. Dede Korkut Hikayeleri'nde ilk ögesi ünlü ikinci ögesi ünsüz ile başlayan ikilemeler.....	205
4.4. İlk Ögesi Ünsüz İkinci Ögesi Ünlü İle Başlayan İkilemeler.....	207
4.4.1. Garipname'de ilk ögesi ünsüz ikinci ögesi ünlü ile başlayan ikilemeler.....	207
4.4.2. Dede Korkut Hikayeleri'nde ilk ögesi ünsüz ikinci ögesi ünlü ile başlayan ikilemeler.....	209
4.5. Kelime Başındaki Seslere Göre Üçlemeler.....	210
4.5.1. Garipname'de ünlü + ünlü + ünsüz biçimindeki üçlemeler.....	210
4.5.2. Garipname'de ünlü + ünsüz + ünlü biçimindeki üçlemeler.....	210
4.5.3. Garipname'de ünlü + ünsüz + ünsüz biçimindeki üçlemeler.....	211
4.5.4. Garipname'de ünsüz + ünlü + ünsüz biçimindeki üçlemeler.....	212
4.5.5. Garipname'de ünsüz + ünsüz + ünlü biçimindeki üçlemeler.....	213
4.5.6. Garipname'de ünsüz + ünsüz + ünsüz biçimindeki üçlemeler.....	213

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. Öğelerdeki Çekim Eklerine Göre İkilemelerin Sınıflandırılması.....	217
5.1. Belirtme Durumu Eki Almış İkilemeler.....	217
5.1.1. Garipname'de belirtme durumu eki almış ikilemeler.....	217
5.1.1.1. İki ögesi de belirtme durumu eki almış ikilemeler.....	217
5.1.1.1.1. Öğeleri “-(y)I” belirtme durumu eki almış ikilemeler.....	217
5.1.1.1.2. Öğeleri “-n” belirtme durumu eki almış ikilemeler.....	217
5.1.1.2. Sadece ikinci ögesi belirtme durumu eki almış ikilemeler.....	218
5.1.1.2.1. İkinci ögesi “-(y)I” belirtme durumu eki almış ikilemeler.....	218
5.1.1.2.2. İkinci ögesi “-n” belirtme durumu eki almış ikilemeler.....	219
5.1.2. Dede Korkut Hikayeleri'nde belirtme durumu eki almış ikilemeler.....	219
5.1.2.1. İki ögesi de belirtme durumu eki almış ikilemeler.....	219
5.1.2.1.1. “-(y)I” belirtme durumu eki almış ikilemeler.....	219
5.1.2.1.2. “-n” belirtme durumu eki almış ikilemeler.....	220
5.1.2.2. Sadece ikinci ögesi belirtme durumu eki almış ikilemeler.....	220

5.1.2.2.1. İkinci ögesi “-(y)I” belirtme durumu eki almış ikilemeler.....	220
5.2. Yönelme Durumu Eki Almış İkilemeler.....	221
5.2.1. Garipname’de yönelme durumu eki almış ikilemeler.....	221
5.2.1.1. İki ögesi de yönelme durumu eki almış ikilemeler.....	221
5.2.1.2. İlk ögesi yalın durumda olan ikinci ögesi yönelme durumu eki almış ikilemeler.....	223
5.2.1.3. İlk ögesi yönelme durumu eki almış ikinci ögesi yalın durumda olan ikilemeler.....	223
5.2.2. Garipname’de öğeleri yönelme durumu eki almış üçlemeler.....	223
5.2.2.1. Bütün öğeleri yönelme durumu eki almış üçlemeler.....	223
5.2.2.2. Sadece son ögesi yönelme durumu eki almış üçlemeler.....	223
5.2.3. Dede Korkut Hikayeleri’nde yönelme durumu eki almış ikilemeler.....	224
5.2.3.1. İki ögesi de yönelme durumu eki almış ikilemeler.....	224
5.2.3.2. İlk ögesi yalın durumda olan ikinci ögesi yönelme durumu eki almış ikilemeler.....	224
5.3. Bulunma Durumu Eki Almış İkilemeler.....	225
5.3.1. Garipname’de bulunma durumu eki almış ikilemeler.....	225
5.3.1.1. İki ögesi de bulunma durumu eki almış ikilemeler.....	225
5.3.1.2. Sadece ikinci ögesi bulunma durumu eki almış ikilemeler.....	225
5.3.2. Dede Korkut Hikayeleri’nde bulunma durumu eki almış ikilemeler.....	226
5.4. Ayrılma Durumu Eki Almış İkilemeler.....	226
5.4.1. Garipname’de ayrılma durumu eki almış ikilemeler.....	226
5.4.1.1. Her iki ögesi de ayrılma durumu eki almış ikilemeler.....	226
5.4.1.2. Sadece ikinci ögesi ayrılma durumu eki almış ikilemeler.....	226
5.4.1.3. İlk ögesi ayrılma, ikinci ögesi yönelme durumu eki almış ikilemeler.....	227
5.4.2. Dede Korkut Hikayeleri’nde ayrılma durumu eki almış ikilemeler.....	229
5.4.2.1. Her iki ögesi de ayrılma durumu eki almış ikilemeler.....	229

5.4.2.2. Sadece ikinci ögesi ayrılma durumu eki almış ikilemeler.....	229
5.4.2.3. İlk ögesi ayrılma, ikinci ögesi yönelme durumu eki almış ikilemeler.....	230
5.5. Tamlayan Eki (İlgi Eki) Almış İkilemeler.....	230
5.5.1. Garipname’de tamlayan eki (ilgi eki) almış ikilemeler.....	230
5.5.2. Dede Korkut Hikayeleri’nde tamlayan eki (ilgi eki) almış ikilemeler.....	231
5.6. İyelik Eki Almış İkilemeler.....	231
5.6.1. Garipname’de iyelik eki almış ikilemeler.....	231
5.6.1.1. I. tekil kişi iyelik eki almış ikilemeler.....	231
5.6.1.1.1. İki ögesi de I. tekil kişi iyelik eki almış ikilemeler.....	231
5.6.1.1.2. Sadece ikinci ögesi I. tekil kişi iyelik eki almış ikilemeler.....	231
5.6.1.2. II. tekil kişi iyelik eki almış ikilemeler.....	231
5.6.1.2.1. İki ögesi de II. tekil kişi iyelik eki almış ikilemeler.....	231
5.6.1.2.2. Sadece ikinci ögesi II. tekil kişi iyelik eki almış ikilemeler.....	231
5.6.1.3. III. tekil kişi iyelik eki almış ikilemeler.....	232
5.6.1.3.1. İki ögesi de III. tekil kişi iyelik eki almış ikilemeler.....	232
5.6.1.3.2. Sadece ikinci ögesi III. tekil kişi iyelik eki almış ikilemeler.....	235
5.6.1.4. I. Çoğul kişi iyelik eki almış ikilemeler.....	235
5.6.1.4.1. Sadece ikinci ögesi I. çoğul kişi iyelik eki almış ikilemeler	235
5.6.2. Dede Korkut Hikayeleri’nde iyelik eki almış ikilemeler.....	235
5.6.2.1. I. tekil kişi iyelik eki almış ikilemeler.....	235
5.6.2.1.1. İki ögesi de I. tekil kişi iyelik eki almış ikilemeler.....	235
5.6.2.1.2. Sadece ikinci ögesi I. tekil kişi iyelik eki almış ikilemeler	236
5.6.2.2. II. tekil kişi iyelik eki almış ikilemeler.....	236
5.6.2.2.1. İki Ögesi de II. tekil kişi iyelik eki almış ikilemeler.....	236
5.6.2.3. III. tekil kişi iyelik eki almış ikilemeler.....	236
5.6.2.3.1. İki ögesi de III. tekil kişi iyelik eki almış ikilemeler.....	236
5.6.2.3.2. Sadece ikinci ögesi III. tekil kişi iyelik eki almış ikilemeler.....	238
5.6.2.4. I. Çoğul kişi iyelik eki almış ikilemeler.....	238

5.6.2.4.1. İki ögesi de I. çoğul kişi iyelik eki almış ikilemeler.....	238
5.7. Çokluk Eki Almış İkilemeler.....	238
5.7.1. Garipname'de çokluk eki almış ikilemeler.....	238
5.7.1.1. İki ögesi de çokluk eki almış ikilemeler.....	238
5.7.2. Dede Korkut Hikayeleri'nde çokluk eki almış ikilemeler.....	239
5.7.2.1. İki ögesi de çokluk eki almış ikilemeler.....	239
5.7.2.2. Sadece ilk ögesi çokluk eki almış ikilemeler.....	239
5.8. Vasıta Eki Almış İkilemeler.....	239
5.8.1. Garipname'de vasıta eki almış ikilemeler.....	239
5.8.1.1. İki ögesi de vasıta eki almış ikilemeler.....	239
5.8.1.2. Sadece ikinci ögesi vasıta eki almış ikilemeler.....	240
5.8.1.3. Vasıta eki almış üçlemeler.....	240
5.8.2. Dede Korkut Hikayeleri'nde vasıta eki almış ikilemeler.....	240
5.8.2.1. İki ögesi de vasıta eki almış ikilemeler.....	240
5.9. Ek Fiil Eki almış İkilemeler.....	241
5.9.1. Garipname'de ek fiil eki almış ikilemeler.....	241
5.9.2. Garipname'de Ek Fiil Eki almış Üçlemeler.....	241
5.9.3. Dede Korkut Hikayeleri'nde ek fiil eki almış ikilemeler.....	242
5.10. Öğeleri Fiil Çekim Eki Almış İkilemeler.....	242
5.10.1. Garipname'de öğeleri fiil çekim eki almış ikilemeler.....	242
5.10.1.1. Bildirme (Haber) kipleriyle çekimlenmiş ikilemeler.....	242
5.10.1.1.1. Öğeleri bilinen (görülen) geçmiş zamanda çekimlenmiş ikilemeler.....	242
5.10.1.1.2. Öğeleri bilinen (görülen) geçmiş zamanda çekimlenmiş üçlemeler.....	243
5.10.1.1.3. Öğeleri geniş zamanda çekimlenmiş ikilemeler.....	243
5.10.1.2. Dilek (Tasarlama) kipleriyle çekimlenmiş ikilemeler.....	243
5.10.1.2.1. Öğeleri istek kipinde çekimlenmiş ikilemeler.....	243
5.10.1.2.2. Öğeleri emir kipinde çekimlenmiş ikilemeler.....	243
5.10.2. Dede Korkut Hikayeleri'nde öğeleri fiil çekim eki almış ikilemeler.....	243
5.10.2.1. Bildirme (Haber) kipleriyle çekimlenmiş ikilemeler.....	243

5.10.2.1.1. Öğeleri bilinen (görülen) geçmiş zamanda çekimlenmiş ikilemeler.....	243
5.10.2.1.2. Öğeleri geniş zamanda çekimlenmiş ikilemeler.....	244
5.10.2.2. Dilek (Tasarlama) kipleriyle çekimlenmiş ikilemeler.....	245
5.10.2.2.1. Öğeleri istek kipinde çekimlenmiş ikilemeler.....	245
5.10.2.2.2. Öğeleri emir kipinde çekimlenmiş ikilemeler.....	245
5.11. Öğeleri Herhangi Bir Çekim Eki Almamış İkilemeler.....	246
5.11.1. Garipname’de öğeleri herhangi bir çekim eki almamış ikilemeler.....	246
5.11.2. Garipname’de öğeleri herhangi bir çekim eki almamış üçlemeler.....	279
5.11.3. Dede Korkut Hikayeleri’nde öğeleri herhangi bir çekim eki almamış ikilemeler.....	283

ALTINCI BÖLÜM

6. Öğelerindeki Kelime Türleri Açısından İkilemeler.....	287
6.1. İsimlerle Kurulmuş İkilemeler.....	287
6.1.1. Garipname’de isimlerle kurulmuş ikilemeler.....	287
6.1.2. Garipname’de isimlerle kurulmuş üçlemeler.....	319
6.1.3. Dede Korkut Hikayeleri’nde isimlerle kurulmuş ikilemeler.....	324
6.2. Zamirlerle Kurulan İkilemeler.....	329
6.2.1. Garipname’de zamirlerle kurulan ikilemeler.....	329
6.2.1.1. Kişi zamirleriyle kurulan ikilemeler.....	329
6.2.2. Dede Korkut Hikayeleri’nde zamirlerle kurulan ikilemeler.....	330
6.2.2.1. İşaret zamirleriyle kurulan ikilemeler.....	330
6.3. Sıfatlarla Kurulmuş İkilemeler.....	330
6.3.1. Garipname’de sıfatlarla kurulmuş ikilemeler.....	330
6.3.1.1. Niteleme sıfatlarıyla kurulmuş ikilemeler.....	330
6.3.1.1.1. Aynı niteleme sıfatının tekrarıyla kurulmuş ikilemeler....	330
6.3.1.1.2. Birbirinden farklı niteleme sıfatlarıyla kurulmuş ikilemeler.....	331
6.3.1.1.3. Niteleme sıfatlarıyla kurulmuş üçlemeler.....	334

6.3.1.2. Belirtme sıfatlarıyla kurulmuş ikilemeler.....	334
6.3.1.2.1. Belgisiz sıfatlarla kurulmuş ikilemeler.....	334
6.3.1.2.1.1. Aynı belgisiz sıfatın tekrarıyla kurulmuş ikilemeler	334
6.3.1.2.1.2. Birbirinden farklı belgisiz sıfatlarla kurulmuş ikilemeler.....	334
6.3.1.2.2. Sayı sıfatlarıyla kurulmuş ikilemeler.....	334
6.3.2. Dede Korkut Hikayeleri'nde sıfatlarla kurulmuş ikilemeler.....	334
6.3.2.1. Niteleme sıfatlarıyla kurulmuş ikilemeler.....	334
6.3.2.1.1. Aynı niteleme sıfatının tekrarıyla kurulmuş ikilemeler....	334
6.3.2.1.2. Birbirinden farklı niteleme sıfatlarıyla kurulmuş ikilemeler.....	335
6.3.2.2. Belirtme sıfatlarıyla kurulmuş ikilemeler.....	336
6.3.2.2.1. Sayı sıfatlarıyla kurulmuş ikilemeler.....	336
6.3.2.2.1.1. Birbirinden farklı asıl sayılarla kurulmuş ikilemeler.....	336
6.3.2.3. İşaret sıfatlarıyla kurulmuş ikilemeler.....	337
6.4. Zarflarla Kurulmuş İkilemeler.....	337
6.4.1. Garipname'de zarflarla kurulmuş ikilemeler.....	337
6.4.1.1. Durum zarflarıyla kurulmuş ikilemeler.....	337
6.4.1.2. Miktar zarflarıyla kurulmuş ikilemeler.....	338
6.4.1.3. Zaman zarflarıyla kurulmuş ikilemeler.....	338
6.4.2. Dede Korkut Hikayeleri'nde zarflarla kurulmuş ikilemeler.....	339
6.4.2.1. Durum zarflarıyla kurulmuş ikilemeler.....	339
6.5. Ünlemlerle Kurulmuş İkilemeler.....	339
6.5.1. Garipname'de ünlemlerle kurulmuş ikilemeler.....	339
6.5.2. Dede Korkut Hikayeleri'nde ünlemlerle kurulmuş ikilemeler.....	340
6.6. Bağlaçlarla Kurulmuş İkilemeler.....	340
6.6.1. Garipname'de bağlaçlarla kurulmuş ikilemeler.....	340
6.7. Yansıma Sözcüklerle Kurulmuş İkilemeler.....	340
6.7.1. Dede Korkut Hikayeleri'nde yansıma sözcüklerin tekrarıyla kurulmuş ikilemeler.....	340
6.8. Çekimli Fiillerle Kurulmuş İkilemeler.....	341

6.8.1. Garipname’de çekimli fiillerle kurulmuş ikilemeler.....	341
6.8.2. Garipname’de çekimli fiillerle kurulmuş üçlemeler.....	342
6.8.3. Dede Korkut Hikayeleri’nde çekimli fiillerle kurulmuş ikilemeler.....	343
6.9. Fiilimsilerle Kurulmuş İkilemeler.....	344
6.9.1. Garipname’de isim-fiillerle kurulmuş ikilemeler.....	344
6.9.2. Garipname’de sıfat-fiillerle kurulmuş ikilemeler.....	345
6.9.3. Garipname’de zarf-fiillerle kurulmuş ikilemeler.....	345
6.9.3.1. “-A ... -A” ekli ikilemeler.....	346
6.9.3.2. “-mAdın” ekli ikilemeler.....	346
6.9.4. Dede Korkut Hikayeleri’nde isim-fiillerle kurulmuş ikilemeler	346
6.9.4.1. “-mA” ekli ikilemeler.....	346
6.9.4.2. “-mAk” ekli ikilemeler.....	346
6.9.5. Dede Korkut Hikayeleri’nde sıfat-fiillerle kurulmuş ikilemeler	346
6.9.6. Dede Korkut Hikayeleri’nde zarf-fiillerle kurulmuş ikilemeler	347
6.9.6.1. “-I ...-I” ekli ikilemeler.....	347
6.9.6.2. “-(I)p” ekli ikilemeler.....	347
6.9.6.3. “-(I)ban” ekli ikilemeler.....	348
6.9.6.4. “-A ...-A” ekli ikilemeler.....	348
6.9.6.5. “-ArAk” ekli ikilemeler.....	349
6.9.6.6. “-mAdAn” ekli ikilemeler.....	349
6.9.6.7. “-(I)p ...-mAz” ekli ikilemeler.....	349
6.9.6.8. “-masIn” ekli ikilemeler.....	349

YEDİNCİ BÖLÜM

7. Cümle Ögesi Olarak İkilemeler.....	350
7.1. Yüklem Görevli İkilemeler.....	350
7.1.1. Garipname’de yüklem görevli ikilemeler.....	350
7.1.2. Garipname’de yüklem görevli üçlemeler.....	358
7.1.3. Dede Korkut Hikayeleri’nde yüklem görevli ikilemeler.....	359
7.2. Özne Görevli İkilemeler.....	361
7.2.1. Garipname’de özne görevli ikilemeler.....	361

7.2.2. Garipname’de özne görevli üçlemeler.....	385
7.2.3. Dede Korkut Hikayeleri’nde özne görevli ikilemeler.....	388
7.3. Nesne Görevli İkilemeler.....	391
7.3.1. Garipname’de nesne görevli ikilemeler.....	391
7.3.1.1. Temel cümlelerin nesnesi ya da nesnenin bir parçası olan ikilemeler.....	391
7.3.1.2. Yan cümlecğin nesnesi durumunda olan ikilemeler.....	400
7.3.2. Garipname’de nesne görevli üçlemeler.....	400
7.3.3. Dede Korkut Hikayeleri’nde nesne görevli ikilemeler.....	401
7.3.3.1. Temel cümlelerin nesnesi ya da nesnenin bir parçası olan ikilemeler.....	401
7.3.3.2. Yan cümlecğin nesnesi durumunda olan ikilemeler.....	403
7.4. Yer Tamlayıcısı Görevli İkilemeler.....	404
7.4.1. Garipname’de yer tamlayıcısı görevli ikilemeler.....	404
7.4.2. Garipname’de yer tamlayıcısı görevli üçlemeler.....	408
7.4.3. Dede Korkut Hikayeleri’nde yer tamlayıcısı görevli ikilemeler.....	408
7.5. Zarf Tümlenci Görevli İkilemeler.....	410
7.5.1. Garipname’de zarf tümlenci görevli ikilemeler.....	410
7.5.2. Garipname’de zarf tümlenci görevli üçlemeler.....	419
7.5.3. Dede Korkut Hikayeleri’nde zarf tümlenci görevli ikilemeler.....	420
7.6. Cümle Dışı Unsur Durumundaki İkilemeler.....	425
7.6.1. Garipname’de cümle dışı unsur durumundaki ikilemeler.....	425
7.6.2. Dede Korkut Hikayeleri’nde cümle dışı unsur durumundaki ikilemeler.....	425

SEKİZİNCİ BÖLÜM

8. Kelimelerin Kökenine Göre İkilemeler.....	427
8.1. İki Ögesi de Türkçe Kelimelerle Kurulmuş İkilemeler.....	427
8.1.1. Garipname’de iki ögesi de Türkçe kelimelerle kurulmuş ikilemeler.....	427
8.1.1.1. Aynı Türkçe kelimenin tekrarıyla kurulmuş ikilemeler.....	427
8.1.1.2. Farklı Türkçe kelimelerle kurulmuş ikilemeler.....	430

8.1.2. Dede Korkut Hikayeleri'nde iki ögesi de Türkçe kelimelerle kurulmuş ikilemeler.....	439
8.1.2.1. Aynı Türkçe kelimenin tekrarıyla kurulmuş ikilemeler.....	439
8.1.2.2. Farklı Türkçe kelimelerle kurulmuş ikilemeler.....	444
8.2. İki Ögesi de Arapça Kelimelerle Kurulmuş İkilemeler.....	451
8.2.1. Garipname'de iki ögesi de Arapça kelimelerle kurulmuş ikilemeler	451
8.2.1.1. Aynı Arapça kelimenin tekrarıyla kurulmuş ikilemeler.....	451
8.2.1.2. Farklı Arapça kelimelerle kurulmuş ikilemeler.....	452
8.2.2. Dede Korkut Hikayeleri'nde iki ögesi de Arapça kelimelerle kurulmuş ikilemeler.....	465
8.2.2.1. Aynı Arapça kelimenin tekrarıyla kurulmuş ikilemeler.....	465
8.2.2.2. Farklı Arapça kelimelerle kurulmuş ikilemeler.....	465
8.3. İki Ögesi de Farsça Kelimelerle Kurulmuş İkilemeler.....	466
8.3.1. Garipname'de iki ögesi de Farsça kelimelerle kurulmuş ikilemeler	466
8.3.1.1. Aynı Farsça kelimenin tekrarıyla kurulmuş ikilemeler.....	466
8.3.1.2. Farklı Farsça kelimelerle kurulmuş ikilemeler.....	467
8.3.2. Dede Korkut Hikayeleri'nde iki ögesi de Farsça kelimelerle kurulmuş ikilemeler.....	472
8.3.2.1. Aynı Farsça kelimenin tekrarıyla kurulmuş ikilemeler.....	472
8.3.2.2. Farklı Farsça kelimelerle kurulmuş ikilemeler.....	473
8.4. İlk Ögesi Türkçe İkinci Ögesi Farsça Kelimelerle Kurulmuş İkilemeler.....	473
8.4.1. Garipname'de ilk ögesi Türkçe ikinci ögesi Farsça kelimelerle kurulmuş ikilemeler.....	473
8.5. İlk Ögesi Arapça İkinci Ögesi Türkçe Kelimelerle Kurulmuş İkilemeler.....	474
8.5.1. Garipname'de ilk ögesi Arapça ikinci ögesi Türkçe kelimelerle kurulmuş ikilemeler.....	474
8.5.2. Dede Korkut Hikayeleri'nde ilk ögesi Arapça ikinci ögesi Türkçe kelimelerle kurulmuş ikilemeler.....	475

8.6. İlk Ögesi Arapça İkinci Ögesi Farsça Kelimelerle Kurulmuş İkilemeler	475
8.6.1. Garipname’de ilk ögesi Arapça ikinci ögesi Farsça kelimelerle kurulmuş ikilemeler.....	475
8.7. İlk Ögesi Farsça İkinci Ögesi Türkçe Kelimelerle Kurulmuş İkilemeler	478
8.7.1. Garipname’de ilk ögesi Farsça ikinci ögesi Türkçe kelimelerle kurulmuş ikilemeler.....	478
8.7.2. Dede Korkut Hikayeleri’nde ilk ögesi Farsça ikinci ögesi Türkçe kelimelerle kurulmuş ikilemeler.....	479
8.8. İlk Ögesi Farsça İkinci Ögesi Arapça Kelimelerle Kurulmuş İkilemeler	480
8.8.1. Garipname’de ilk ögesi Farsça ikinci ögesi Arapça kelimelerle kurulmuş ikilemeler.....	480
8.9. Öğeleri Türkçe Kelimelerle Kurulmuş Üçlemeler.....	481
8.9.1. Garipname’de öğeleri Türkçe kelimelerle kurulmuş üçlemeler.....	481
8.10. Garipname’de Öğeleri Arapça Kelimelerle Kurulmuş Üçlemeler.....	482
8.11. Garipname’de Öğeleri Farsça Kelimelerle Kurulmuş Üçlemeler.....	484
8.12. Garipname’de Arapça + Arapça + Farsça Şeklinde Kurulmuş Üçlemeler.....	485
8.13. Garipname’de Arapça + Arapça + Türkçe Şeklinde Kurulmuş Üçlemeler.....	485
8.14. Garipname’de Türkçe + Arapça + Arapça Şeklinde Kurulmuş Üçlemeler.....	485
8.15. Garipname’de Arapça + Farsça + Arapça Şeklinde Kurulmuş Üçlemeler.....	486
8.16. Garipname’de Arapça + Farsça + Farsça Şeklinde Kurulmuş Üçlemeler.....	486
8.17. Garipname’de Farsça + Farsça + Arapça Şeklinde Kurulmuş Üçlemeler.....	486
8.18. Garipname’de Türkçe + Türkçe + Farsça Şeklinde Kurulmuş Üçlemeler.....	487
8.19. Garipname’de Türkçe + Farsça + Farsça Şeklinde Kurulmuş Üçlemeler.....	487

8.20. Garipname’de Farsça + Farsça + Türkçe Şeklinde Kurulmuş Üçlemeler.....	487
8.21. Garipname’de Farsça + Arapça + Arapça Şeklinde Kurulmuş Üçlemeler.....	487
8.22. Garipname’de Farsça + Türkçe + Arapça Şeklinde Kurulmuş Üçlemeler.....	488
8.23. Garipname’de Farsça + Arapça + Farsça Şeklinde Kurulmuş Üçlemeler.....	488
8.24. Garipname’de Arapça + Türkçe + Farsça Şeklinde Kurulmuş Üçlemeler.....	488
SONUÇ.....	489
KAYNAKÇA.....	498
EKLER.....	503
ÖZGEÇMİŞ.....	529

Kısaltmalar Listesi

Alm.: Almanca

bkz.: bakınız

C: Cilt

D: Dede Korkut Kitabı **Dresden** Nüshası

DKK: Dede Korkut Kitabı

EAT: Eski Anadolu Türkçesi

Fr.: Fransızca

GN. : Garipname

İn.: İngilizce

K: Konson (Ünsüz Harf)

s: Sayfa

ss: Sayfa sayısı

S: Sayı

TS: Türkçe Sözlük

TDAY-B : Türk Dili Araştırma Yıllığı - Belleten

TDK: Türk Dil Kurumu

V: Vokal (Ünlü Harf)

vb.: ve benzeri

vd.: ve diğerleri

vs.: ve saire

GİRİŞ

Türkçenin XIII - XV. yüzyılları kapsayan dönemi Eski Anadolu Türkçesi (EAT) olarak adlandırılmakta olup bu dönem eserleri üzerine çeşitli araştırma ve incelemeler yapılmaktadır. Çalışmaların her biri EAT eserlerinin farklı bir yönünü öne çıkarmakta ve dönem dilinin türlü özellikleri hakkında ilgilileri bilgilendirmektedir. Bu mukayeseli çalışma, hem her biri yazıldığı asrın çok önemli eserleri olan Garipname ve Dede Korkut Hikayeleri'ni ikilemelerin kullanımı yönüyle incelemek hem de EAT dönemi söz varlığının ortaya konmasına katkıda bulunma amacını taşımaktadır.

Kavram ve Kapsam Olarak İkileme

Başlıca kelime gruplarından olan ikilemelere Türkçenin bilinen en eski metinleri olan Orhun Yazıtları'nda rastlanıyor olması bu ifade biçiminin geçmişi hakkında bir fikir verebilir. Bu eserde birçok örneği bulunan ikilemelerden birkaçı şöyledir: **edgü bilge** kişig (iyi akıllı kişiyi), **edgü alp** kişig (iyi cesur kişiyi), **eçüm apam** bumın kagan (atam dedem Bumin Hakan), **ötügen yir** olurup **arkış tirkış** isar neñ buñug yok (Ötüken topraklarında oturup kervan gönderirsen bir sıkıntın olmaz) **atı küsi** yok bolmazun tiyin (adı sanı yok olmasın diyerek) vb. (Özçelik, 2010)

İkileme, bir tek sözcükle ifade edilemeyen kavram, duygu veya varlıkları karşılamak amacıyla oluşturulmuş; aynı sözcüğün tekrarına dayanan yahut aralarında eş, yakın ya da zıt anlamlılık özelliği bulunan iki sözcüğün bir araya gelerek kalıplaşması sonucu oluşmuş ifade birimleri olarak tanımlanabilir. Bu kavram, konuyla ilgili çalışmalar yapmış birçok dil bilimcimiz tarafından tanımlanmış olup bu tanımlar arasında birtakım farklılıklar bulunsa da ikilemeyi oluşturan sözcükler arasındaki anlamsal ve sese bağlı ilişki hepsinde öne çıkan ortak nokta olarak belirtilebilir.

TDK Türkçe Sözlük'te ikileme için: "Anlamı güçlendirmek için aynı kelimenin tekrarlanması, anlamları birbirine yakın, karşıt olan veya sesleri birbirini andıran kelimelerin yan yana kullanılması: yavaş yavaş, irili ufaklı, aşağı yukarı gibi." açıklaması yapılmıştır (TS, 2011: 1165).

Konuyla ilgili yaptığı kapsamlı çalışmasını kitaplaştırmış olan Vecihe Hatipoğlu'na göre ikileme: “Anlatım gücünü artırmak, anlamı pekiştirmek, kavramı zenginleştirmek amacıyla, aynı sözcüğün tekrar edilmesi veya anlamları birbirine yakın yahut karşıt olan ya da sesleri birbirini andıran iki sözcüğün yan yana kullanılmasıdır.” (Hatiboğlu, 1981: 9)

Zeynep KORKMAZ ikilemelerin, aralarında belli bir ses düzeni bulunan biçim ve anlamca birbiriyle ilişkili olan aynı, yakın ya da zıt anlamlı iki veya daha çok kelimenin tek bir kelime gibi anlam göstermek üzere yan yana gelmesi ile oluşturulan kelime grubu olduğunu belirtir (Korkmaz, 2003: 82). Berke VARDAR, Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü'nde ikileme için, “Anlama güç katmak amacıyla bir birimi, seslemi yineleme, aralarında benzerlik bulunan birimleri art arda kullanmaktır.” açıklamasını yapmıştır. Vardar, ikileme teriminin Batı dillerindeki karşılıkları olarak da Alm. gemination, verdoppelung, reduplikation, Fr. gemination, redouplement, reduplication, İn. gemination, reduplication kelimelerinin kullanıldığını belirtmiştir (Vardar, 2002: 119).

Fuat BOZKURT, ikilemenin aynı türden sözcüklerin yan yana kullanılması olayı olduğunu söyler. Bu tür sözcük birliklerinin önemli görevler üstlendiklerini, anlatımı güçlendirmenin, anlamı pekiştirmenin ve kavramı zenginleştirmenin ikilemelerle sağlandığını belirtir (Bozkurt, 1999 :135).

Kaya BİLGEGİL, “Araya hiçbir ek girmeksizin aynı cinsten iki kelimenin tekrarıyla hasıl olan gruplar ikizlemeleri tekil eder.” diyerek ikilemeleri “ikizleme” olarak adlandırma yoluna gitmiştir (Bilgegil, 1982:162).

Mehmet HENGİRMEN ise, “Anlatımı daha güzel ve etkili bir duruma getirmek için aralarında ses benzerliği bulunan yakın, aynı ya da zıt anlamlı sözcüklerin yan yana kullanılmasına ikileme denir.” (Hengirmen, 1995: 400- 409) diyerek ikilemeyi tanımlamıştır.

Mehmet Ali AĞAKAY, “Anlatış yollarını çoğaltmak için dillerin başvurdukları çarelerden biri de kelimeleri veya kelimelerin bir ögesini tekrarlıyarak yeni yapılar meydana getirmek yöntemidir. Dilbilimde bu yönteme genel olarak ikileme (redoublement) denilmekle beraber güzel güzel, baka baka, dara dar, yarı yarıya, birden bire tarzındaki tam kelime tekrarlamaları için ayrıca reduplication

terimi de kullanılıyor ki dilimizde ikizleme söziyle karşılanması uygun olur.” (Ağakay, 1953:189) diyerek ikizleme kelimesini tercih ettiğini belirtir.

İkileme yerine “tekrar”ı tercih eden Muharrem ERGİN, “Tekrarlar aynı cinsten iki kelimenin arka arkaya getirilmesi ile meydana gelen kelime gruplarıdır. Tekrarı meydana getiren iki kelimenin tekrara iştiraki tamamiyle birbirine eşittir. Fonksiyonları da, şekilleri de, vurguları da birbirinden farksızdır. Eksiz yan yana gelirler ve her iki kelime de kendi vurgusunu taşır.” (Ergin, 1993: 355) açıklamasını yapar.

Ahmet Cevat EMRE (1945: 541) ikilemeyi, dilin yüzyıllar boyunca kazanıp kullandığı her türlü kelimeyi, yeni yeni duyular ve kavrayışlar anlatmak için arka arkaya iki kere söylemekten, türleri ve şekilleri ifade ederken kelimelerin ikisini yan yana dizmekten ibaret bir anlatış yolu olarak tanımlamıştır.

Leyla KARAHAN, Türkçede Söz Dizimi adlı yapıtında ikileme yerine “tekrar grubu” ifadesini kullanır ve bunu; bir nesneyi, bir hareketi karşılamak üzere eş görevli iki kelimenin meydana getirdiği kelime grubu olarak tanımlar (Karahan, 1998: 26).

Hamza ZÜLFİKAR (Korkmaz vd., 2001: 172), ikilemelerin kuruluş amacını anlamı pekiştirmek, düşünceyi kuvvetli ve etkili kılmak, anlatıma süreklilik ve yoğunluk kazandırmak olarak ifade etmiştir.

Türkçenin Grameri adlı eserinde ikilemeleri “Bağlam Öbekleri” başlığı altında inceleyen Tahsin BANGUOĞLU (2011: 512), bunları ikilemeler ve koşma takımlar olarak sınıflandırmıştır. Aynen tekrarlara ikileme, aynı olmayan iki ses birliğinden oluşana ise *koşma takımlar* adını vermiştir.

“Tekrar Grupları” ifadesini benimseyen Süer EKER: “Tekrar grupları; aynı, yakın ya da karşıt anlamlı iki sözcüğün bir tek sözcük gibi işlev görmek üzere, yan yana gelmesiyle oluşur.” demektedir (Eker, 2011: 428).

Aynı kelimenin tekrarına dayanan ifadelere “ikizleme” diyen M. Ali AĞAKAY’a göre (1954: 98); *eş dost, el gün, dağ taş, az buçuk* gibi öğeleri birbirine hiç benzemeyen ya da “*konu komşu, sürü sepet, ak pak, yaşlı başlı*” gibi öğeleri arasında sadece birtakım ses uygunlukları bulunan kuruluşlara *koşma* demenin uygun düşeceğini, bunun edebiyattaki koşmalarla karışmaması için de *kelime koşması* olarak adlandırılabilceğini, edebiyattakilere ise “deyiş koşması” denilebileceğini

belirtir. Kelime koşmalarının öğelerini de koşuk olarak adlandırmış ve birtakım koşmalarda koşukların birinin (kaba saba), ya da ikisinin (çıtı pıtı) anlamı olmayan, salt bu iş için yaratılmış kelimeler olduklarını söyler.

Yeni Dilbilgisi adlı eserinde “İkileme” başlığı altında konuya değinen Nurettin KOÇ: “Bir sözcük, sözün hem anlam hem de ezgi gücünü artırmak amacıyla, çeşitli biçimlerde yinelenir. Ya da aynı amaçla, sesleri birbirini andıran hatta anlamca karşıt olan sözcükler birlikte kullanılır. Türkçede buna ikileme (Alm. reduplikation, reduplizierung; Fr. redoublement, reduplication; İng. reduplication; Alm., Fr., İng. hediadyoin) denir.” açıklamasını yapar (Koç, 1996: 500).

Hürriyet GÖKDAYI, tekrar grubu veya ikileme öbeği (fokur fokur, parça pinçik, az çok vb.) denen öbeklerin aslında birer öbek olarak değerlendirilmemesi gerektiğini belirtir. GÖKDAYI’ya göre “öbek” olarak gösterilen bu birimleri oluşturan sözcükler birbirinden ayrılarak kullanılmak istendiğinde çoğunlukla anlamlı bir birim gibi görünmezler. Söz gelimi, “parça pinçik” gibi bir ikilemede ikinci sözcük tek başına kullanılmak istenirse, Türkçenin söz varlığında böyle bir birim tek başına bulunmadığından kullanımı mümkün görünmemektedir. Bu nedenle, ikilemeleri oluşturan birimlerin birbirlerine bu derece bağımlılıkları onların kalıplaşmış olduklarını gösterir ve bu tür birimler tek sözcük gibi kullanılır ve dolayısıyla tek sözcük olarak algılanan ikilemelerin de öbekler arasına sokulmaması gerekir (Gökdayı, 2010: 1312).

Bu noktada konuyla ilgili yapılmış farklı isimlendirmelere dikkat çekmek yerinde olacaktır, zira bir kavram çeşitliliği söz konusudur. Vecihe HATİBOĞLU (1981), Zeynep KORKMAZ (2003), Mehmet Dursun ERDEM (2005), Berke VARDAR (2002), Şahbender ÇORAKLI (2001) ve Nurettin KOÇ (1996) ikileme sözcüğünü tercih ederken; Osman Nedim TUNA (1948) ve Muharrem ERGİN (2002) tekrarlar; Leyla KARAHAN (1998) ve Süer EKER (2011) tekrar grupları; Mehmet Ali AĞAKAY (1954) kelime koşması; Tahsin BANGUOĞLU (2000) koşma takımları; Hasan EREN (1949) ikiz kelime; Kaya BİLGEGİL (1982) ikizleme ve Tahir Nejat GENCAN (2001) ise ikizlenmeler adını kullanarak bu ifade biçimini türlü şekillerde adlandırmışlardır.

Ayrıca Mehmet Ali AĞAKAY (1954: 97), Osmanlı döneminde ikilemenin atf-1 tefsiri olarak adlandırıldığını belirterek Osmanlıcada birbirini yorumlayan iki

kelimenin ve (-u, -ü) edatıyla bağlanarak kelime çifti halinde kullanılmasına atf-ı tefsiri dendiğini belirtir, örnek olarak da ahz-u girift, mürur-u ubur, şerh-ü izah kullanımlarını hatırlatır. AĞAKAY, Yunanca bir kelime olan hendiadyoin'in de ikileme yerine kullanıldığını ve hen (bir), dia (yolu ile), dyoin (iki yolu ile bir) kelimelerinin birleşiminden oluşmuş bu ifadenin “iki kavram kullanarak tek bir kavram anlatma” manasına geldiğini belirtir.

Hayati DEVELİ (2012: 137) ise, Farsça birleşik isimlerin bir kısmının ikilemelerle oluştuğunu belirterek eş veya yakın anlamlı yahut zıt anlamlı kelimelerin bağlama edatı ile birleştirilerek tek bir nesneye veya oluşa ad olabildiklerini ifade etmiştir. DEVELİ, *güft ü gū* (dedikodu), *cüst ü cū* (arayıp sorma), *sūz u güdāz* (yanıp yakılma), *berg ü bār* (yaprak ve yemiş), *pîç ü tāb* (kıvrım büklüm), *hāy u hūy* (sıkıntı, telaş) *dād u sited* (alışveriş) örneklerini verir. Ayrıca bir kelimenin baş ünsüzünün “m” ünsüzüne dönüştürülmesiyle oluşturulan ikinci bir kelimeyle yapılan ikilemeler bulunduğunu da belirterek *tār u mār* (darmadağınık), *herc ü merc* (karma karışık), *hān u mān* (ev bark) örnekleriyle düşüncesini ortaya koyar.

AĞAKAY (1953: 189), arka arkaya tekrarlanan bir kelimenin her tekrarı ayrı bir görevde ise (*Laf lafi açar; Bir birini çekemiyenler; Daldan dala konar; Yemek yemek vs.*) böyle bir grubun ikizleme sayılmaması gerektiğini belirtir. Hatta annenin annesi tamlamasının kısaltmış bir şekli olan annee kelimesinin dahi görünüşüne rağmen ikizleme sayılamayacağını ekler. Tekrarların ikizleme olabilmesi için tek bir bütün haline geçerek anlamca az çok değişik yeni bir değer kazanması gerektiğini söyler. “*yarı yarıya, birden bire, dara dar*” ifadelerini sırasıyla “*yarısı, ansızın, güçlkle*” anlamlarını veren ikizleme deyimler olarak tanımlar.

İkilemelerle İlgili Yapılmış Çalışmalarda İkilemelerin Ses Özellikleri ve Dil Bilgisi Açısından İncelenmesi

M. Ali AĞAKAY, Türkçede Kelime Koşmaları çalışmasında, Türkiye Türkçesi koşmalarında ses uygunluğunun göze çarpacak derecede çok olduğuna değinir: kılık kıyafet, selam kelimeler, çocuk ... gibi (Ağakay, 1954: 99)

Vecihe HATİBOĞLU, ikilemeler konusuyla ilgili yapılmış en kapsamlı çalışmalardan birisi olan “İkileme” adlı yapıtında, ikilemeyi kuran sözcüklerin genel

özelliklerinin başında ses benzerliği daha doğrusu ses uygunluğu ve ses güzelliğinin geldiğini belirtir. İkilemelerde ses benzerliğini Önseste Benzerlik (*cümbür cemaat, çul çaput, kış kıyamet, sağ salim, soy sop, zar zor* vb.) ve Sonseste Benzerlik (*az buz, eciş bücüş, kırık dökük, süklüm püklüm* vb.) olarak inceleyen HATİBOĞLU, ikilemeyi oluşturan sözcükler arasında ünlü kurallarının bulunduğu da değinir. Ayrı sözcüklerden, özellikle de yansılardan kurulan ikilemelerin çoğunda birinci sözcüğün ilk hecesinde “a” ünlüsü varsa ikinci sözcüğün ilk hecesinde “u” sesinin bulunduğunu ve bu kuralın ince sıralı ünlülerde de yürütüldüğünü belirtir (*allak bullak, çarpık çurpuk, hatır hutur, şapır şupur; eski püskü, eğri büğrü, kem küm* vb.). İlk sözcükte kalın, düz, dar ünlü bulunması halinde diğer hecelerde de bu ünlüler bulunur (*sıkı fıkı, ıvır zıvır, pılı pırtı* vb.). İkilemeyi oluşturan sözcüklerin kalıplaştıklarını belirten HATİBOĞLU’na göre, ikilemeyi kuran sözcükler arasındaki kalıplaşma, kenetlenme o kadar kesindir ki, sözcüklerden biri ya da ikisi tek başına kullanılamaz. Bazı ikilemelerin bir kelimesinin (*çoluk çocuk, eğri büğrü, yamru yumru, yırtık pırtık*) bazılarının da her iki kelimesinin (*allak bullak, buram buram, didik didik, gürül gürül, karman çorman, tiril tiril*) tek başına bir anlam ifade etmediği, bu kelimeler arasında adeta birlikte kullanılmalarını gerektiren zorunlu bir bağın bulunduğunu belirtir (Hatiboğlu, 1981: 13-15).

Nurettin KOÇ (1996: 500-501), Yeni Dilbilgisi adlı eserinin “İkileme” başlıklı bölümünde, ikilemenin de birleşik sözcük gibi kalıplaşmış olduğunu ve kalıplaşmanın ikilemeyi kuran sözcüklerin yerlerinin değişmesine izin vermeyecek katılıkta olduğunu belirtir. İkilemeyi etkili kılan şeyin ezgi değeri olduğunu ve bu ezginin genellikle ses benzerliğine, aynı sesin yinelenmesine bağlı olduğunu söyleyen KOÇ, ikilemenin ses yapısını önseste benzerlik (*bağlık bahçelik, çekip çevirmek, delik deşik, günlük güneşlik, toz toprak* vb.), sonseste benzerlik (*anasız babasız, giyim kuşam, kırık dökük, gidiş geliş* vb.), az seslemliler (heceli) sözcüğün başta bulunması (*dal budak, diz dize, çekip çevirmek, kör topal* vb.), ünlüyle başlayan sözcüğün başta bulunması (*az buz, açık saçık, eğri büğrü, eski püskü, alım satım* vb.), Türkçe sözcüğün başta bulunması (*güçlü kuvvetli, sağ salim, eksik fazla, birlik beraberlik, kış kıyamet, yüz surat* vb.) kaideleriyle açıklar.

AĞAKAY, Türkiye Türkçesinde ikilemelerin diziliş kuralları ile ilgili olarak azdan çoğa (*az çok, beş on, bir iki, kırk elli, sekiz on, üç aşağı beş yukarı*),

öncekinden sonrakine (bugün yarın, önünde sonunda, o gün bu gün), bir işin ilk evresinden son evresine (*derme çatma, durmuş oturmuş, ekip biçmek, giyim kuşam, giyinmek kuşanmak, kapıp koyvermek, kaptı kaçtı, kesip atmak, kırık dökük, oldu bitti, satıp savmak, selam kelam, tika basa, ununu elemiş eleğini asmış, yatıp kalkmak*), temel kavramdan yardımcı kavrama (*açık saçık, afiyet şeker, anası danası, arama tarama, aslı astarı, az buz, bağırarak çağırmak, canla başla, çift çubuk, dağ taş, dedi kodu, deli dolu, döl döş, düşünmek taşınmak, helal hoş, hesap kitap, yaşlı başlı*) doğru bir sıralama gözlenirken koşuklardan biri yakıştırma olduğunda yakıştırma ifade sona (*bakkal çakkal, boy bos, çarpık çurpuk, eski püskü, falan feşmekan, hayal meyal, kaba saba, soy sop, süs püs, takım taklavat, teker meker, yırtık pırtık... “çoluk çocuk”* koşması bu kurala uymaz.), biri olumlu diğeri olumsuz iki koşuk karşılaşınca olumlusu başa geçer (*belli belirsiz, yerli yersiz, bilir bilmez, ister istemez, olur olmaz*) (Ağakay, 1954: 100).

Osman Nedim TUNA, Türkçenin Sayıca Eş Heceli İkilemelerinde Sıralama Kuralları ve Tabîî Bir Ünsüz Dizisi adlı çalışmasında ikilemelerin diziliş kurallarıyla ilgili olarak AĞAKAY'ın mânâya bakılması gerektiği yönündeki düşüncesine karşı çıkar. TUNA, ikilemelerde mânâyı bir kurala esas almanın her durumda mümkün olamayacağını söyler. Çünkü üyeleri mânâlı ikilemeler bulunduğu gibi, mânâsı olmayanların da bulunduğunu belirtir (adam cudam, ıçığı cıçığı, çoluk çocuk gibi). Ona göre mantikî sıra, ancak her iki üyesi de mânâlı ikilemelerde söz konusudur. TUNA, mantikî esasa uyan örneklerin aynı zamanda fonetik özelliklere göre dizilme esaslarına da uyduğunu ifade eder (Tuna, 1986:164).

TUNA, eş heceli kelimelerle kurulmuş ikilemelerin üyeleri fonetik esasa dayanarak dizilmişlerse, bunların ünlü-ünlü (*ah oh, ast üst, ay oy*), ünlü-ünsüz (*abuk sabuk, imi timi, ins cins*) ya da ünsüz-ünsüz (*çıtı pıtı, kaba saba, yırtık pırtık*) şemalarından birine uyabileceğini söyler (Tuna, 1986:169).

TUNA, ikilemeyi oluşturan kelimelerin diziliş kurallarını şöyle açıklar: Önce üyelerin sonuna bakılır. Biri V (vokal) biri K (konson) ile bitiyorsa, başa bakılır K'lar farklı ise, V ile biten üye sıralamada başta bulunur (*balta nacak*). Durum bu değilse, başa bakılır. Üyelerden biri V, öbürü K ile başlıyorsa, o zaman V ile başlayan üye sıralamada ilk olur (*ana baba*). Durum bu da değilse, ya her iki üye V ile ya da her iki üye K ile başlıyor demektir. Eğer K-K ise, ilk üyenin hangisi

olacağını ünsüz dizisine bakarak tayin ederiz. Ünsüz dizisinde bu kelime başı K'larından hangi üyenin ilk geliyorsa o üye başta yer alır (*kaba saba*). Eğer V-V ise ilk üyenin hangisi olacağını ünlü dizisine bakarak tayin ederiz. Ünlü dizisinde bu kelime başı V'lerinden hangi üyenin ilk geliyorsa, o üye başta yer alır (*oğul uşak*). Eğer her iki üyenin de baş tarafları birbirinin aynı ise, karşılıklı olarak baştan sona doğru, her iki üyenin fonemlerine bakılır. Bu ikisi arasında ilk farkın gösterdiği karşıtlığa bakılması gerektiğini belirtir. Bu karşıtlık ya V-K ya K-K'dır. V-V için örnek bulunmadığını belirten TUNA, eğer karşıtlık V-K şeklinde ise V'linin başa geçeceğini (*sere serpe*), K-K şeklinde ise hangi ünsüz, ünsüz dizisinde önce geliyorsa onun başa geçeceğini (*çoluk çocuk, huy hus*) ifade eder. TUNA, ünlü dizisini “e,a; i,ı; ö,o; ü,u” şeklinde ünsüz dizisini ise, “ğ, h; l, r, n, m; v, y; k; z, s, ş, f; c, d, g, b; ç, t, p” şeklinde ortaya koyar (Tuna, 1986:228).

Şahbender ÇORAKLI, Türkçe ikilemelerin özelliklerini de tespit ettiği Türkçenin Yaratma Gücü İkilemeler başlıklı çalışmasında ikilemeyi oluşturan sözcüklerin önceki olaydan sonraki olaya (alım satım, alış veriş, ekip biçmek), dışıdan erkeğe (ana baba, bacı kardeş, karı koca), uzaktan yakına (orda burda, orası burası, şu bu) doğru bir sıra ortaya koyduğunu belirtir. (Çoraklı, 2005: 41-42)

“eğri büğrü” tekrar grubunun “büğrü eğri” şeklinde ifade edilemeyeceğini örnekleyen Leyla KARAHAN, grup içindeki kelimelerin eş görevli olduklarını ve kelimeler arasında genellikle bir ses düzeni bulunduğunu, bundan dolayı tekrar gruplarının çoğunda unsurların yerinin değiştirilemeyeceğini ifade ederek ikilemenin başka bir yönüne dikkat çeker. Ayrıca bu grupta her unsurun kendi vurgusunu taşıdığını ve kelimeler arasına virgül konamayacağını belirtir (Karahan, 1998: 27-28).

HATİBOĞLU da ikilemeyi oluşturan kelimeler arasında bir sıra kalıplaşmasının bulunduğunu ve bu sıranın bozulması halinde ikilemenin ortadan kalkacağını belirtir. “*karı koca, eninde sonunda, kol kanat, kör kütük*” örneklerinde kelimeler kesinlikle yer değiştiremezken “*büyükkü küçükkü veya küçükkü büyükkü; döşeli dayalı veya dayalı döşeli*” gibi kullanımlarda öğelerin yer değiştirebildiğini örnekler. İkilemede kalıplaşmayı perçinleyen etkenleri şöyle sıralar:

* İkilemede Az Heceli Sözcüğün Önce Gelişi: *çul çaput, kör topal, din iman, kul köle, dal budak* vb.

* İkilemede Ünlü ile Başlayan Sözcüğün Önce Gelişi: *açık saçık, el ayak, ekip biçmek, akça pakça, er geç* vb.

* İkilemede Türkçe Sözcüklerin Önce Gelişi: *kul kurban, kış kıyamet, güçlü kuvvetli, aç biilaç* vb.

* İkilemede “b-” veya “p-” ile Başlayan Sözcüklerin Sonra Gelişi: *eğri büğrü, orda burda, ondan bundan, yırtık pırtık, bölük pörçük, süklüm püklüm* vb. (Hatiboğlu, 1981: 15-18)

AĞAKAY’a göre, mantığın sıra gözetmediği eş anlamlı, yakın anlamlı, karşıt anlamlı, ayrı anlamlı olan veya kendi başına anlamı olmayan koşuklarla yapılmış koşmalarda, koşukların dizilişi ses özelliklerine göre düzenlenir. Bunlarda kelimenin hece sayısı, vokal veya konsonla başlamaları, vokallerinin niteliği gibi durumlar göz önünde tutulur. Bu doğrultuda:

* Hece sayısı eşit olmayan koşuklardan hecesi az olanı başa geçirilir: *aç biilaç, ar namus, az buçuk, bağ bahçe, bet beniz, can ciğer, çul çaput, göz kulak, sağ esen, ses seda, tas tarak, yol yordam, zil zurna ... (baklava börek, ileri geri, para pul bu kuralın istisnalarıdır.)*

* Eşit heceliler arasında vokalle başlayan koşuk öne geçer: *abuk sabuk, abur cubur, allı pullu, ana baba, ara sıra, eksik gedik, ezile büzüle, ipsiz sapsız, öteki beriki, özene bezene, üflemek püflemek, üst baş ... (baba oğul, kadın erkek, sabah akşam, yemek içmek, yol iz, yorgun argın bu kuralın istisnalarıdır.)*

* Koşma konusunda eşit heceli kelimelerin baş hece vokalleri arasında bir sıra üstünlüğü göze çarpar; kapalılarla yuvarlaklara göre açık ve düz olan “a” sonra “e”, kapalı yuvarlaklara göre de düzler ve özellikle açık yuvarlak olan “o” ve “ö” üstün tutularak başa alınır: *alt üst, artık eksik, cart curt, çalı çırpı, çanak çömlek, çatal bıçak, çeki düzen, çelik çomak, dayalı döşeli, fasa fiso, hacı hoca, irili ufaklı, karı koca, tekme tokat, yalan dolan, yatak döşek, yaz kış, yorgan döşek, zar zor ... (belli başlı, düğün bayram, düğün dernek, göğüs bağır, kıyı köşe, köylü kentli, sıra saygı, sille tokat, sulu sepken, suyu seli, ulu orta, ziyan zebil bu kuralın istisnalarıdır.)* (Ağakay, 1954: 101-102).

Vecihe HATİBOĞLU, Sözcük Yapısı Bakımından İkileme Türleri başlığı altında ikilemelerin Türkçe sözcüklerden (*şakır şakır, çisil çisil, mırın kırın, yarım yamalak, eğri büğrü* vb.); Türkçe ve yabancı sözcüklerden (*güçlü kuvvetli, kılık*

kiyafet, aç biilaç vb.) veya tamamen yabancı sözcüklerden (*hal hatır, ayan beyan, hayır hasenat, haraç mezat, hak hukuk, hısım akraba, şan şöret, zarar ziyan vb.*) burulabildiğini belirtir. Ayrıca sayılardan (üç beş, sekiz on, üçer üçer vb.) ve tamlamadan (*büyükler büyüğü, kahramanlar kahramanı, arslanlar arslanı, tövbeler tövbesi vb.*) ikilemeler oluşturulabilirken bir de m'li ikileme (*çocuk mocuk, para mara, kalem malem, perde merde vb.*) yapısından söz eder. (Hatiboğlu, 1981: 18-21)

Anlamı pekiştirmek, güçlendirmek amacıyla kullanılan ve aralarında “mi” eki ya da en çok birkaç sözcük bulunan yapılara “*aralıklı ikileme*” adını verilir ve bu ikilemeler bağlaçlı ikileme (*yıllarca ve yıllarca, yalnız ve yalnız, ancak ve ancak vb.*); sorulu ikileme (*gider mi gider, yapar mı yapar, olur mu olur; fakir mi fakir, zengin mi zengin, temiz mi temiz vb.*); ikileme etkisiyle üçleme (*sürüm sürüm sürünmek, inim inim inlemek, zıp zıp zıplamak, kurum kurum kurulmak vb.*); ayrı ikileme, ikilemeyi oluşturan sözcükler arasına başka sözcükler girebilir; ancak ikileme bozulmaz, (*arş ileri arş, aç vatan göğsünü ilahına aç vb.*) olarak gruplandırılabilir. Sayı adlarından yapılan ikilemelerde de araya başka sözcükler girebilmektedir (*üç aşağı beş yukarı, bir deri bir kemik, yedi iklim dört bucak gibi.*). (Hatiboğlu, 1981: 22-24)

İkilemeler, Türkçedeki sekiz sözcük türünün hemen hepsinden yapılabilir (Hatiboğlu, 1981: 28). İkilemeler, adlardan (*Hanya 'yı Konya 'yı, Ali Veli, salkım salkım, dere tepe, dağ taş vb.*), adılardan (*şundan bundan, oraya buraya, şu bu vb.*), sıfatlardan (*güzel güzel, küçük küçük, minik minik, dolu dolu; anlı şanlı, abuk sabuk, yarım yamalak, kara kuru vb.*), belirteçlerden (*şimdi şimdi, öyle böyle, sabah sabah akşam sabah, şakır şakır, güzel güzel anlatmak, küçük küçük doğramak, büyük büyük konuşmak, soğuk soğuk içmek, güle güle gitmek, sallana sallana dolaşmak, araya taraya bulmak, düşe kalka büyüme vb.*), ünlemlerden (*eyvah eyvah, hele hele, yazık yazık, oh oh vb.*), bağlaçlarla ve ilgeçlerle birkaç istisna dışında ikileme kurulamaz (*fakat fakat, ancak ancak gibi.*), eylemlerden (*gel gel, durur durur, oldu olacak, düştü düşecek, buldu buluşturdu, verip veruşturdu, olsa olsa vb.*) kurulabilmektedir (Hatiboğlu, 1981: 28-34).

Muharrem ERGİN, Türkçede hemen hemen her çeşit kelimedenden tekrar yapılabileceğini fakat tekrara en elverişli kelime çeşitlerinin isimler, sıfatlar, zarflar ve gerundiumlar (zarf-fiil) olduklarını belirtir. Ona göre zamirler tekrara elverişli

değildir ve edatlardan da yalnızca bazı ünlem edatlarının tekrarları yapılabilir. Fiillerde bunlara göre daha geniş bir tekrar yapma kabiliyetinin bulunduğunu fakat fiil tekrarlarında da tekrardan çok bir arka arkaya gelme durumunun söz konusu olduğunu ifade eder (Ergin, 1993: 356).

Mehmet Ali AĞAKAY, ikizlemenin en yalın şeklinin, aynı kelimenin olduğu gibi iki defa yan yana gelmesiyle oluştuğunu söyler ve ikizlemelerin sıfatlardan (*büyük büyük* ağaçlar, *mini mini* evler), isimlerden (*kapı kapı* dolaşmak, *göz göz* olmak, *avuç avuç* paralar), zarflardan (*şimdi şimdi* anlamağa başladım, *böyle böyle* öğreneceksin), zarf değerindeki tümleçlerden (*önüne önüne* bakıyordu, *kenardan kenardan* gidiyordu), yansılamalardan (*şarıl şarıl, mışıl mışıl, çıtçı, zıpzip*), edat ve nidalardan (*hele hele, hayhay, haydi haydi*), fiillerden [*gitmiş gitmiş, söylüyorum söylüyorum, gelse gelse, dayansın dayansın, çekçek* (= bir çeşit araba), *gelgel* (cazibe), *kaçkaç* (ürkün, panik), *gelip gelip, bakıp bakıp* vb.] oluşabildiğini örnekler (Ağakay, 1953: 190-91).

Haydar EDİSKUN (2003: 154-55), Türk Dilbilgisi adlı eserinde bu konuyu kurallı birleşik sıfatların bir türü olarak ele alır ve bu kelime grubunu ayrıca adlandırmamakla birlikte “yineleme” kelimesini kullandığı görülür. Ona göre kurallı birleşik sıfatların bir kısmı yansımaların yinelenmesiyle (*pırıl pırıl* camlar, *şıkır şıkır* paralar, *küt küt* burunlar, *çıtı pıtı* kız vb.), isimlerin yinelenmesiyle (*katar katar* develer, *salkım salkım* tan yelleri, *yığın yığın* eşya vb.), sıfatların yinelenmesiyle (*kırmızı kırmızı* elmalar, *kuru kuru* çaylar vb.), yakın anlamlı kelimeler yan yana getirilerek (*akıllı uslu* çocuklar, *kırık dökük* eşya, *açık saçık* sözler vb.), zıt anlamlı iki kelime yan yana getirilerek (*sağlı sollu* dükkanlar, *gelen geçen* günler, *irili ufaklı* hayvan vb.) oluşur.

Vecihe HATİBOĞLU, yapı ve kuruluş bakımından ikilemeleri incelerken, yansılardan kurulan ikileme (*fokur fokur, şırıl şırıl, tıklar tıklar; şapır şupur, şangır şungur, hapır hupur* vb.), yalın durumdaki adlarla kurulmuş ikileme (*demet demet, öbek öbek, bukle bukle, çanak çanak; kavga döğüş, iş güç, yol yordam, saç sakal* vb.), yönelmeli ikileme (*göze göz, dişe diş, baş başa, soluk soluğa; vara yoğa, paraya pula, yalana dolana, kurda kuşa, çoluğa çocuğa* vb.), çıkmalı ikileme (*kıyidan kıyidan, kenardan kenardan, dağdan dağa, elden ele, inceden inceye; şundan bundan, içten dıştan, elden ayaktan, evden barktan* vb.), kalmalı ikileme

(*ayda yılda, orda burda, elde avuçta, kıyıda köşede* vb.), yüklemeli ikileme (*yaşını başını almak, elini eteğini çekmek* vb.), araç durumundaki ikileme (*için için yanmak, arda arda gitmek, ucun ucun bitirmek, canla başla çalışmak* vb.), iyelikli ikileme (*topu topu; lafi lafına, harfi harfine, kelimesi kelimesine; aç açına, tam tamına; güzeliğine güzel, zenginliğine zengin; işi iş, sözü söz; başına başına, eline eline, üstüne üstüne; sağı solu, eli ayağı, kolu kanadı, taşı toprağı, evi barkı; üstüne başına, eline ayağına* vb.), yapım ekleriyle kurulan ikileme (*başlı başına, yerli yerine, yerli yersiz, zamanlı zamansız, belli belirsiz; irili ufaklı, büyüklü küçüklü, allı pullu, dayalı döşeli, derli toplu; sessiz sessiz, arsız arsız, yüzüstü yüzüstü; borçsuz harçsuz, ipsiz sapsiz, tatsız tuzsuz, yersiz yurtsuz, parasız pulsu; hanım hanımcık, kargacık burgacık* vb.) olarak sınıflandırır. Sınıflandırmasının diğer bir boyutunu da eylem kök veya gövdelerinden kurulan ikilemeler oluşturur. Bu doğrultuda ulaçlardan (*koşa koşa, baka baka, salına salına; bata çıka, düşe kalka, yatıp kalkıp, yiyip içip, çalıp çırpıp* vb.), ortaçlardan (*sararmış sararmış yüzler, kurumuş kurumuş yapraklar; giden gidene, kaçan kaçana; düşmez kalkmaz bir Allah, yenir yutulur şey* vb.), eylemliklerden (*burma burma bıyıklar, saçma saçma işler, gidiş o gidiş, kaçış o kaçış; arama tarama, bıkmak usanmak, yalvarmak yakarmak* vb.), eylemden türetilmiş sıfatlardan (*baygın baygın gözler, dalgın dalgın bakışlar, şaşkın şaşkın çocuklar, yırtık yırtık elbiseler; açık saçık resimler, kırık dökük eşya, delik deşik duvar* vb.), çekimli eylemlerden (*ağladı ağladı sustu, yiyor yiyor doymuyor, bise bilse o bilir; aradı taradı buldu, bir bir saydı döktü, ezildi büzüldü anlatmaya başladı* vb.) da ikileme oluşturulabildiğini örnekleriyle gösterir (Hatiboğlu, 1981: 35-50).

Değişik ekler alan veya edatlarla bağlı olan ikilemeleri “bağlı ikizleme” olarak adlandıran AĞAKAY (1953: 191), bu ikizlemelerin oluşumunu şöyle açıklar:

- * İsim ve sıfatlarda birinci ikizin -e halinde olması: *bire bir, bugüne bugün ...*
- * İsim ve sıfatlarda ikinci ikizin -e halinde olması: *arka arkaya, boşu boşuna, koşan koşana, pisi pisine, tamı tamamına, ucu ucuna, yarı yarıya ...*
- * Birinci ikizin -den, ikincisinin -e halinde olması: *alttan alta, arkadan arkaya, birden bire, derinden derine, uzaktan uzağa ...*
- * İsimlerden, sıfatlardan, fiillerin geniş zamanından veya geçmişinden yapılan ikizlemelerde iki tekrarın arasına “mi” edatı katılması: *kahraman mı kahraman, güzel mi güzel, gelir mi gelir, gitti mi gitti ...*

* İsim ve fiillerde iki tekrarın “de” edatiyle bağlanması: *Ev de ev! Ne ev de ne ev! Bırakmam da bırakmam* (1953: 191). Ayrıca birleşik ve tümleçli fiillerin yalnız son ögesinin tekrarıyla yetinildiğini belirterek bu durumu şöyle örnekler: *idare etsin etsin ... ; namaz kıla kıla ... ; gözlerini açıp açıp ... ; yüksekte uçmuş uçmuş ...* gibi. Ancak evirme (inversion) halinde, fiille birlikte tümlecin de tekrarlandığını ekler: *Sürmüş arabayı sürmüş arabayı, nihayet yetişti; Basacak yaygarayı basacak yaygarayı ...* gibi (Ağakay, 1953: 191).

Leyla KARAHAN, tekrar gruplarının cümle ve kelime grupları içinde isim (*Kahve mahve yapmam sana ben.*), sıfat (*Yeşil yeşil dallar arasından*) ve zarf (*Gök mavi mavi gülümsüyordu.*) görevi yaptıklarını belirtir. KARAHAN; zamirlerin, bağlama ve çekim edatlarının dışında bütün kelimelerle tekrar grubu yapılabildiğini ve ünlem edatlarının tekrara elverişli kelimeler (*ah vah, oh oh, fısıf fısıf, şırl şırl vb.*) olduklarını ifade etmiştir. Ayrıca grubu oluşturan kelimelerin çekim eki taşıyabildiklerini (evi barkı, sağa sola, işinde gücünde, varını yoğunu, dereden tepeden, oradan buradan) de belirtir (Karahan, 1998: 27).

Nurettin KOÇ ise, ikilemenin sözcük yapısını incelerken şöyle bir tasnif yoluna gider:

* **Ad durumu eki almamış bir sözcüğün yinelenmesiyle kurulan yinelemeli ikileme:** *iri iri, sabah sabah, zaman zaman, dal dal, yol yol vb.*

* **Ad durumu eki almamış iki ayrı sözcükten kurulan ikileme:** *el ayak, kol kanat, saç sakal, yaz kış, gece gündüz, kırık dökük vb.*

* **Yalnız ikinci sözcüğü ek almış yinelemeli ikileme:** *biz bize, el ele, nefes nefese vb.*

* **Yalnız birinci sözcüğü ek almış yinelemeli ikileme:** *göze göz, başa baş, dişe diş, işi iş, sözüm söz vb.*

* **Her iki sözcüğü de ek almış yinelemeli ikileme:** *elden ele, dağdan dağa, dilden dile vb.*

* **Aynı eki almış değişik iki sözcükten kurulmuş ikileme:** *yüzü gözü, malını mülkünü, akıllı uslu, sağa sola, ayda yilda, sessiz sedasız, dayalı döşeli vb.*

* **Çekimli eylemlerden kurulmuş ikileme:** *düşündü taşındı, çalıştı çabaladı, olsa olsa, gelse gelse vb.*

- * **Eylemsilerden kurulmuş ikileme:** *durup dururken, üzüle üzüle, düşe kalka yalvarmak yakarmak, yana yana, sevine sevine vb.*
- * **Soru ekiyle yapılmış ikileme:** *güzel mi güzel, yapar mı yapar, olur mu olur vb.*
- * **Bağlaçla kurulmuş ikileme:** *coştu da coştu, isterim de isterim, ancak ve ancak vb.*
- * **Aynı sözcüğün başına m getirilerek yapılan ikileme:** *şaka maka, çocuk mocuk, kitap mitap, ekmek mekmek, para mara, örtü mörtü, hayal meyal vb.*
- * **Üçüncü bir sözcüğün yardımıyla kurulan ikileme:** *dert üstüne dert, sigara üstüne sigara, üzüntü üstüne üzüntü, ayak ayak üstüne vb.* (Koç, 1996: 502-506)

AĞAKAY, koşukların her koşmada çekim bakımından bağımsız olmadıklarını, tek kelime gibi kaynaşmış ve öyle çekimlenen koşmalar bulunduğunu söyler: “*alış verişi kesmek*” yerine “*alışı verişi kesmek*” denmez. Koşuk olarak tek kelime yerine kelime takımı kullanılmış bileşik koşmalara da rastlanır: *açtırma kutuyu söyletme kötüyü, ak köpek kara köpek, akı ak karası kara, alı al moru mor, Ali kıran baş kesen, Ali'nin külahı Veli'ye Veli'nin külahı Ali'ye, astığı astık kestiği kestik, ayvaz kasap hep bir hesap, bir köroğlu bir ayvaz, bu ne perhiz bu ne lahana turşusu, dediği dedik bildiği bildik, har vurup harman savurmak, inse eleyip sık dokumak, üç aşağı beş yukarı, yaşı ne başı ne, yedi iklim dört bucak ...* (Ağakay, 1954: 99)

Vecihe HATİBOĞLU, ikilemeleri görevleri yönüyle incelerken ikilemenin cümlede öge olarak görevlerine değinir. Buna göre ikilemenin cümlede özne (*çoluk çocuk gitti; ana baba çok defa çocukları için tartışır vb.*), nesne (*Tası tarağı, pılıyı pırtıyı topladı; evi barkı terk etti.*), düz tümleç (*Ali sokak sokak dolaştı. Seni kapı kapı aradık.*), dolaylı tümleç (*Laftan lafa geçildi. Ali kılığına kıyafetine çok dikkat ediyordu.*), yüklem (*Ben o rüzgarla şimdi baş başayım. Yine bir sofrada şen şakraktık.*) olarak görev yapabildiklerini de gösterir (Hatiboğlu, 1981: 52-54).

M. Ali AĞAKAY, isim ikizlemelerinden tarzın devamı fikrini veren (*kenardan kenardan gitmek*), tarzda ortaklık (*masayı kenardan kenardan tutarak*), benzetmeye yarayan (*çocuk efendi efendi oturuyor*), sıralama fikri veren (*kapı kapı dolaşmak, diyar diyar gezmek*) zarf görevli yapılar oluşturulabildiğini belirtir. Ayrıca sıfat ikizlemelerinden (*uslu uslu oturdu*), ikizleme ulaçlardan (*koşarken koşarken, koşup koşup*) ve fiillerden (*dayansın dayansın, versem versem*) zarf görevli yapılar oluşabildiğini açıklar. İsim ikizlemelerinden ayrıca miktar sıfatları (*avuç avuç*

paralar, kazan kazan yemekler, araba araba kömürler), benzetme sıfatları (*saçak saçak buzlar, kalem kalem parmaklar*); sıfat ikizlemelerinden sıfatlar (*güzel güzel evler*) yapılabildiğini örnekler (Ağakay, 1953: 270-71).

HATİBOĞLU, ikilemelerin anlam bakımından birkaç yönden incelenebileceğini belirtir. İkilemeler zaman zaman anlamı pekiştirme (*demet demet güller, salkım salkım üzümler, güzel mi güzel, temiz mi temiz vb.*), anlamı güçlendirme (*gide gide usandık, yalvara yakara ikna ettik, ağlaya ağlaya anlattı vb.*), anlamı abartma (*seve seve yapmak, söylene söylene gitmek vb.*), anlamı çoğaltma (*öbek öbek çiçek, deste deste para, kırmızı kırmızı güller vb.*) ve anlatımı kolaylaştırma (*temiz mi temiz bir kadın, fakir mi fakir bir adam vb.*) işlevini gören ifade biçimleri olarak karşımıza çıkmaktadırlar (Hatiboğlu, 1981: 55-57). KARAHAN'a göre, tekrarlar anlamı kuvvetlendirir; nesne ve harekete çokluk, süreklilik ve beraberlik anlamı kazandırır: *mini mini çocuklar* (anlamı kuvvetlendirme); *Diyar diyar dolaştım* (çokluk); *Yaza yaza usandı* (süreklilik); *İyi kötü bir şeyler yaptı* (beraberlik) (Karahan, 1998: 26-27). Süer EKER'e göre de tekrar gruplarının tümce içinde anlamı kuvvetlendirmek (*sora sora, güçlü kuvvetli*), çokluk ve abartma bildirmek (*katar katar, sıra sıra*), süreklilik belirtmek (*yavaş yavaş*), ortalama ve yaklaşıklık göstermek (*az çok, iyi kötü*) gibi çeşitli işlevleri vardır (Eker, 2011:428).

AĞAKAY, koşmanın verdiği anlamın kendisini meydana getiren koşukların birbirleriyle olan durumlarıyla belirlendiğini belirterek koşukları eş anlamlı (*bitip tükenmek, deli divane, kılık kıyafet, sille tokat vb.*), koşukları yakın anlamlı (*ak pak, akıl fikir, din iman, mal mülk, yer yurt vb.*), koşukları karşıt anlamlı (*alt üst, öte beri, altlı üstlü, büyüğü küçüğü, gece gündüz, az çok, er geç, ileri geri, vb.*), koşukları anlamca ilişkili (*karı koca, ana baba, giyim kuşam, göz kulak, saz söz, selam kelam vb.*), koşukları anlamca ilişkisiz (*ahım şahım, dedi kodu, hoş beş vb.*), koşuklardan biri anlamsız (*bakkal çakkal, çoluk çocuk, hayal meyal, sıkı fıkı, ufak tefek vb.*), her iki koşuğu da anlamsız olan (*abuk sabuk, çıtı pıtı, ıvır zıvır, kem küm vb.*) koşmaların tasnifini ortaya koyar (Ağakay, 1954: 103-104).

HATİBOĞLU, anlam bakımından ikilemeyi kuran sözcükleri incelerken, iki sözcüğü de anlamlı ikileme (*doğru dürüst, sağ salım, akıllı uslu vb.*), aynı anlamlı sözcüklerden kurulan ikileme (*kılık kıyafet, yüz surat, sorgu sual, deli divane, ses*

seda vb.), anlamları yakın sözcüklerden kurulan ikileme (*delik deşik, eş dost, dünya alem, doğru dürüst, ağrı sızı, dermek devşirmek, mal mülk, yol yordam* vb.), anlamları karşıt sözcüklerden kurulan ikileme (*irili ufaklı, büyüklü küçüklü, er geç, eksik fazla, dosta düşmana, iyi kötü* vb.), bir sözcüğü anlamlı ikileme (*eğri büğrü, eski püskü, ufak tefek, yamru yumru, yırtık pırtık* vb.) ve iki sözcüğü de yarı anlamlı ikileme (*eciş bücüş, ıçığını cıcığını, abur cubur; şakır şakır, tıklar tıklar, şarıl şarıl, hapır hupur* vb.) şeklinde bir tasnif yapar (Hatiboğlu, 1981: 57-60). Muharrem ERGİN’de de buna benzer bir tasnif söz konusudur. Tekrarlar adını verdiği bu kelime grubunu aynen tekrarlar (ince ince, ışıl ışıl, dağ dağ, göz göz, adım adım; gürül gürül, mışıl mışıl, kıtır kıtır, zangır zangır; bir bir, üç üç, beşer beşer, onar onar; diye diye, koşa koşa, otura otura, durup durup, koyup koyup; şu şu; evet evet, hay hay, vah vah; olsa olsa, yesin yesin vb.), eş manalı tekrarlar (eğri büğrü, açık saçık, toz toprak vb.), zıt manalı tekrarlar (iyi kötü, büyük küçük, aşağı yukarı, içli dışlı, bata çıka, düşe kalka vb.) ve ilaveli tekrarlar (adam madam, su mu, iş miş, koştı moştı vb.) olarak tasnif eder ve ayrı yazılması gereken tekrarların iki kelimesi arasına virgül koymamak gerektiğini belirtir (Ergin, 1993: 356-57).

Zeynep KORKMAZ (2003: 82) da ikilemeleri; aynı kelimenin tekrarı ile kurulanlar, eş veya yakın anlamlı kelimelerle kurulanlar, zıt anlamlı kelimelerle kurulanlar, aynı kelimenin öncesinin değiştirilerek tekrarlanması yoluyla kurulanlar olmak üzere dört grupta inceler. “Tekrar Grubu” terimini tercih eden Leyla KARAHAN, grupta yer alan kelimeler arasında, şekil ve anlamca bir ilişki bulunduğunu belirterek bu kelime grubunu unsurları aynı olan tekrar grubu (*mişil mışıl, yavaş yavaş, koşa koşa, ılık ılık*), unsurları yakın anlamlı olan tekrar grubu (*doğru dürüst, eğri büğrü, kılık kıyafet, güle oynaya*), unsurları zıt anlamlı olan tekrar grubu (*bata çıka, irili ufaklı, ölüm kalım*) olarak sınıflandırır. KARAHAN’a göre “m” ünsüzünün kelime başına ilavesiyle yapılan tekrarlar da yakın anlamlı kelimelerle oluşmuş tekrar gruplarına dahildir (*okul mokul, oyun moyun, halı malı* vb.). (Karahan, 1998: 26-27). KARAHAN gibi “Tekrar Grubu” adlandırmasını uygun gören Süer EKER de aynen tekrar grubu (*yavaş yavaş, gide gide, bile bile*), yakın ya da eş anlamlı tekrar grubu (*yorgun argın, ıvır zıvır, delik deşik*) ve karşıt anlamlı tekrar grubu (*iyi kötü, az çok, geceli gündüzlü*) ayırımına ek olarak ikinci unsuru

“m”li olanlara (*kitap mitap, ev mev, para mara*) ise ilaveli tekrar grubu demeyi tercih eder (Eker, 2011: 428-29).

AĞAKAY, ikilemelerle ilgili anlamsal incelemede “cümle değerindeki ikizlemeler” dediği yapıların “pekiştirme cümleleri ve şartlı cümlelere giriş durumunda olan ikizleme cümleler” olarak değerlendirir. Pekiştirme cümlelerinin, hükmü pekiştirme (*Ev de ev! Bırakmam da bırakmam! Güzel mi güzel!*), ihtimali pekiştirme (*Yapar mı yapar.*), ihtimali kesinlik değerinde pekiştirme (*Gelecek mi gelecek.*) anlamlarını verdiğini belirtir ve “*Dinledi mi dinledi, dinlemezse bize haber ver.*” sözünün taşıdığı şartlı anlama dikkat çeker (Ağakay, 1953: 269).

İkilemeler Üzerine Yapılmış Başka Çalışmalar

Saadet Çağatay (1978: 29-66)’ın “Uygurca’da Hendiadyoinler” çalışmasında ikilemeleri “hendiadyoin” olarak isimlendirerek Uygurca ikilemeleri inceler.

İsmail ÜNVER (1988: 291-297), “İkilemelerle Yazılmış Dört Gazel” adlı makalesinde XVI. yy. nazire mecmualarından Pervane Beg Mecmuası’nda yer almış dört gazelde geçen ikilemeleri kökenleri açısından inceler.

Zuhal ÖLMEZ (1997: 19-40), “Kutadgu Bilig’de İkilemeler” adlı çalışmasında eserde geçen ikilemeleri belirleyerek çeşitli açılardan inceler.

Hülya SAVRAN (1998: 565-570), “Orhun Yazıtlarında Eş Heceli İkilemeler ve Sıralama Kuralları Üzerine” başlıklı bir çalışma yapmıştır.

Kerime Üstünova (2002), “Dede Korkut Destanlarında Aralıklı İkilemeler”, makalesinde Dede Korkut Hikayeleri’nde geçen ikilemelerden çeşitli bağlaçlar ve diğer kelime türleriyle kelime grupları oluşturmuş olanları inceler.

Gülsel SEV (2004: 497-510), “Divanü Lügat’it Türk’te İkilemeler” başlıklı makalesinde eserde geçen ikilemeleri belirleyerek anlam ve dil bilgisi açısından incelemesini yapmıştır.

Hüseyin DURGUT (2004), “Türkiye Türkçesinde İkilemelerde Kalan Arkaik Kelimeler” adlı bir eser kaleme almıştır.

Hüseyin AKKAYA (2007: 25-31), “Rasih Bey’in Üstüne Redifli Meşhur Gazelinde İkilemelerin Kullanılışı” eserinde ikilemeleri kullanımı yönüyle inceler.

Mehmet YASTI (2007: 51-87), “Türkçe Deyimlerde Geçen İkilemelerin Ses ve Şekil Özellikleri” başlıklı çalışmasında deyimlerdeki ikilemelerde kullanılan

sözcükleri ses ve şekil bilgisi yönünden incelemiş, bu sözcüklerin deyimler içindeki konumlarını istatistiksel olarak ifade etmiştir.

Sevgi ÖZTÜRK (2008: 1036-48), “Yeni Uygur Türkçesinde İkilemeler” başlıklı makalesine bu konuyu ele alır.

Ercan ALKAYA (2008: 37-76), “Orta ve Doğu Karadeniz Ağızlarında Görülen İkilemeler Üzerine Bir Değerlendirme” makalesinde Ordu, Giresun, Rize ve Trabzon ağızlarında, yazı dilimizin dışında kullanımı görülen ikilemeleri ele almıştır.

Tuncay BÖLER (2010), “Çaştani Bey Hikayesi’nde İkilemeler ve Türkçede İkilemelerin Eskiliği Meselesi” çalışmasında Uygur dönemi eserlerinden birini ikilemeler yönüyle inceleyerek ikileme kullanımının Eski Türkçe döneminde de görüldüğünü ortaya koyar.

Deniz ABİK (2011: 1-20) “(İsim1+II/+IU) (İsim2+II/+IU)” Kuruluşundaki İkilemeler” başlıklı makalesinde Eski Türkçede kullanılan ve birliktelik ifade eden +II.....+II yapısı ile +IIg / +IUG sıfat eki taşıyan kelimelerle kurulmuş hendiadyoinleri ayırt edici bir ölçüler üzerinde durmuştur.

Bülent ÖZKAN (2011:1625-48), “Türkiye Türkçesinde İkili Tekrarlar” ve “Türkiye Türkçesinde ‘İkili Tekrarlar’ın Sözlükbirimsel Dizgesel ve Metinsel Görünümleri” makalelerinde konuyu dilbilimsel açıdan ele alır.

Hüseyin YILDIZ (2011: 4-46), “Divan-ı Hikmet’te İkilemeler Üzerine” makalesinde eserde geçen ikilemeleri anlamsal ve dil bilgisel açıdan türlü yönlerden sınıflandırarak incelemiştir.

Nazmi ÖZEROL (2012: 68-83), “Baki’nin Şiirlerinde İkilemelerin Sağladığı Ses ve Söz Düzeni” makalesinde şiirlerdeki ikilemeleri sese katkıları yönüyle inceler.

Serdar YAVUZ ve Burak TELLİ (2013), “İç Anadolu Bölgesi Ağızlarında Geçen İkilemeler Üzerine Bir Değerlendirme” başlıklı makalede illere göre İç Anadolu Bölgesi ağızlarında yaşayan ikilemelerin derlemesini yapmışlardır.

Yaşar TOKAY (2013: 2401-16), “Evliya Çelebi Seyahatnamesi’de Geçen İkilemeler” çalışmasında Seyahatnameyi ikilemeler yönüyle inceler.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. Öğeleri Arasındaki Anlam İlişisine Göre İkilemeler

1.1. Aynı Kelimenin Tekrarıyla Oluşmuş İkilemeler

1.1.1. Garipname'de aynı kelimenin tekrarıyla oluşmuş ikilemeler:

- 'afv 'afv: af af
Cümle müstağrak bu du'āya şaff u şaf
Çıgırışur yā Rabbi kılgıl 'afv 'afv (GN.IV-8261)
- āh u āh : ah ah
Dem-be-dem eydür-idi kim āh u āh
Şol günü kıanda görem ben yā İlāh (GN.II-3790)
- arķun arķun: yavaş yavaş
Arķun arķun örgeni durmak gerek
Bilmedügin bilene şormak gerek (GN.IV-9623)
- 'ayān-ender-'ayān : açık açık
Kanı ol ilden ile 'ilm isteyen
Gelsün işitsün 'ayān-ender-'ayān (GN.II-2681)
- aydan aya: aydan aya
Çünkü tıfl oğlan gelür bu dünyaya
Dāye olur Ay āña aydan aya (GN.II- 4531)
- az az: az az
Buğday oldı bir sepet hācet bu kez
Kimine bu buğday andan az az (GN.III-7780)
- azın azın: yavaş yavaş
Ne gerek üstāda bilgil bu kezin
Kim gide tağ altına azın azın (GN.III-6615)
- bāb bāb: bölüm bölüm
Gördüm olmış kendü nefsüm bir kitāb
A'zalar yazludur anda bāb bāb (GN.IV-9327)
- başdan başa: baştan başa
Bağçayı başdan başa düzetdiler
Arķların hōş dartuban uzatdılar (GN.I-1525)

- **benden baña:** benden bana
 Hiç meded yoğdur dağı **benden baña**
 Gitdi benlik kamu iş qaldı saña (GN.II- 4463)
- **biñ biñ:** bin bin
 Haq didi var buğdayı saç toprağa
 Çün bite bir dāneden **biñ biñ** toğa (GN.II- 4293)
- **bir bir:** bir bir
 Uşbu dörd dürlü halāyık hālını
 Kim didüm **bir bir** saña aḥvālını (GN.I-996)
- **birin birin:** tek tek
 Ma‘ lum oldı bu beden **birin birin**
 Eytdük ol cevherlerüñ yirlü yirin (GN.I-1925)
- **bizden bize:** bizden bize
 Bilürüz **bizden bize** yoğdur meded
 Hażretüñde fażl u raḥmet bī-‘ aded (GN.I-93)
- **cins cins:** cins cins
 Gör bu hayvānātı cümle **cins cins**
 Ol semā‘ da cūşa gelmiş naşş u cins (GN.I-42)
- **çok çok:** çok çok
 Bir şoldur kim ola ‘ ömri dirāz
 ‘ Ömr içinde kıla ol **çok çok** niyāz (GN.III-5850)
- **çarḥ çarḥa:** çark çarka (dönmek)
Çarḥ çarḥa girdi yir dutdı qarār
 Sabit oldı yirde gökde ne ki var (GN.II- 4267)
- **dāne dāne:** tane tane
 Kaṭre kaṭre yağmur ol şefkat ile
Dāne dāne dürr olup geldi ele (GN.IV-10319)
- **dem-be-dem:** zaman zaman
 Kendü orta yirde urmuşdur qadem
 Seyr ider ol iki mülke **dem-be-dem** (GN.I-745)
- **demden deme:** demden deme
 İy niçe şādī kılan düşdi ğama

Zāri kıilup āh ider **demden deme** (GN.II-3918)

- **dilden dile:** dilden dile
Kimsene kim oğradı ḥalden ḥale
Lācerem tesbīḥ ola **dilden dile** (GN.III-7879)
- **döne döne:** döne döne
Kim bunları daḥı büker dün ü gün
Döne döne her birini kıldı un (GN.III-7861)
- **dürlü dürlü:** türlü türlü
Ḳamu nesne biter anda uzanur
Dürlü dürlü renkler-ile bezenür (GN.I-1954)
- **elden ele:** elden ele
Geh aqarvan şu gibi ilden ile
Döstlar alsun dip beni **elden ele** (GN.II-5633)
- **gāh gāh:** kah kah
‘Āşıqa bu ‘ışq ne’yler **gāh gāh**
Şāhı kıul eyler dilerse kıulı şāh (GN.III-6183)
- **göze göz:** göze göz
İy ‘āşıq sen ‘ışqa uydur cānuñı
Kim göresin **göze göz** sulṭānuñı (GN.I-692)
- **günden güne:** günden güne
Çünkü tıfl oğlan gelür bu dünyaya
Ulalur **günden güne** aydan aya (GN.II-5311)
- **gün günin:** gün güne
Daḥı artardı bularda kibr ü kīn
Fi’l ü fitne zerq u ḥīle **gün günin** (GN.I-2107)
- **ḥalden ḥāle / ḥaldan ḥala:** halden hale
Gör bu odı niçe yanar yandurur
Hem döner **ḥalden ḥāle** hem döndürür (GN.I-38, GN.I-1161)
- **ḥällü ḥālinde:** halli halinde
Dördine dörd nesne kısmet kıldı Ḥaḳ
Her biri **ḥällü ḥālinde** oldu ḥaḳ (GN.I-1875)
- **ḥarf u ḥarf / ḥarf ḥarf:** harf harf

Tā ki kemle olmayınca **ḥarf u ḥarf**

Olmadı hīç kimseye bu ma' ni şarf (GN.II-3359, GN.III-6742)

- **hīç hīç**: hiç hiç
Bu cihān nişe gelürdi **hīç hīç**
Hōd ṭolupdur mekr ü hīle pīç pīç (GN.III-6561)
- **ḥōş ḥōş**: hoş hoş
Yine düşdü ' aqla bir ḥōş ārzū
Diledi kim kuça **ḥōş ḥōş** ḥüb-rū (GN.II-3075)
- **içerüden içerü**: içeriden içeri
Ben dilerdüm kim geçeydüm ilerü
Yol varaydum **içerüden içerü** (GN.II- 4418)
- **ilden ile**: ilden ile
Mālī işletmek ü başarmak gerek
Götürüp **ilden ile** varmak gerek (GN.II-2904)
- **ḳāfdan ḳafa**: baştan başa
Birliğ-ile açdı yolu Muştafā
Hüküm ḳıldı dünyaya **ḳāfdan ḳafa** (GN.I-342)
- **ḳat ḳat**: iyiden iyiye
Çün günāh cānı gelür **ḳat ḳat** başar
Maḥbur eyler seyrini Ḥaḳ' dan keser (GN.II-3002)
- **ḳaşdan ḳaşa**: ufuktan ufuğa
Fāni oldı ayruḡı başdan başa
Yügrüşüp ḳurtılmadı **ḳaşdan ḳaşa** (GN.II- 4090)
- **kendü kendü**: kendi kendisi
Ol nazardan Ḥaḳ bizi ayırmasun
Kendü kendü ṭal' atından ırmasun (GN.I-1603)
- **ḳıldan ḳıla**: inceden inceye
Girür ol cismāni mülke nefs-ile
Alur ol lezzetleri **ḳıldan ḳıla** (GN.I-741)
- **levn-ā-levün**: renk renk
Ol zamān cümle cihān gökçek olur
Yir yüzi **levn-ā-levün** çiçek olur (GN.I-1953)

- **loḳma loḳma**: lokma lokma
 Ḳanḳı aṣ kim ḥōṣ gelürse göñline
Loḳma loḳma alur andan eline (GN.II-2830)
- **nām-be-nām** : isim isim
 Ol toḳuz nesne ki vardı **nām-be-nām**
 Dīn içinde İlet-idi ol tamām (GN.IV-8634)
- **nihān-ender-nihān**: gizli gizli
 Gördüm anda bir cihān ki ne cihān
 Bī-nihāyetdür **nihān-ender-nihān** (GN.II-5619)
- **pīç-e-pīç / pīç pīç**: iyiden iyiye
 Ortada añmaz Çalap emrini hīç
 Bu hevesler göñle tolmış **pīç-e-pīç** (GN.II-2979)
- **rāy rāy**: fikir
 Bisler anı dörd yıl dörd ay Ay
 Pes ‘Uṭarid hem virür ḥōṣ **rāy rāy** (GN.II- 4532)
- **renk renk**: renk renk
 Toḫrağa cevher düşüpdür **renk renk**
 Taḡlar altından çıkar ol teng teng (GN.III-6629)
- **ṣāf ṣāff / ṣaff u ṣaf** : bölük bölük
 Bu iki leṣker durupdur **ṣāf ṣāff**
 Birbirisiyle kıılır her dem meṣāff (GN.I-976, GN.I-2082)
- **senden saña**: senden sana
 Kim niçe bir oldılar öñden soña
 Göstereyüm milṣini **senden saña** (GN.I-262)
- **ser-be-ser / ser-te-ser**: baştan başa
 Uṣbu ‘azmet İleyinde ḥāṣ u ‘ām
 Māsivallah **ser-be-ser** cümle tamām (GN.III-5759, GN.I-240)
- **ṣardan ṣara**: şehirden şehire
 Anı taḳdirdür süren **ṣardan ṣara**
 Bu şehirden ya‘ni ol şehre vara (GN.III-7034)
- **taṣdan taṣa**: taṣtan taṣa
 Ḥaḳ diler kim bunları başdan başa

Yil-ile perrān kıla **taşdan taş**a (GN.II-4183)

- **teng teng**: yük yük
 Toprağa cevher düşüpdür renk renk
 Tağlar altından çıkar ol **teng teng** (GN.III-6629)
- **til til**: tel tel
 Yidi gün oldı şavug u esdi yil
 Tağı taşı kıldı ol yil **til til** (GN.II- 4190)
- **tolp tolp**: bölük bölük
 Dörd yañadan **tolp tolp** geldi revān
 Degme tolbı başladı bir bağçevān (GN.I-1583)
- **uçdan uça**: uçtan uca
 İşit imdi hikmet-ile hāl niçe
 İşidürseñ eydeven **uçdan uça** (GN.I-268)
- **üç üç**: üç üç
 Bunları **üç üç** yaratdı Zü'l-celāl
 Nitekim müstağbil ü māzī vü hāl (GN.I-6 s.9)
- **yār yār**: yar yar
 Yād biliş imdi nedür ağıyār u yār
 Ağyarı қо дүн gün eytgil **yār yār** (GN.IV-10232)
- **yıldan yıla**: yıldan yıla
 Niçe kim rüzgār geçer **yıldan yıla**
 Döndürür bu şüreti hāldan hāla (GN.I-1161)
- **yigden yige**: iyiden iyiye
 Aşlı gökdendür bizi dartar göge
 Kim uyarsa irişür **yigden yige** (GN.IV-10088)
- **yirlü yirin**: yerli yerinde
 Ma' lum oldı bu beden birin birin
 Eytdük ol cevherlerüñ **yirlü yirin** (GN.I-1925)
- **zār zār / zār u zār**: ağlaya sızlaya
 Ağlaya külhān içinde **zār zār**
 Eyde kanı işüm evüm kanı yār (GN.II-3894)
- **zerre zerre**: zerre zerre

Yirde gökde **zerre zerre** ‘ ışk kodi
 Anuñ-ıçun tıldı ‘ âlem ‘ ışk odı (GN.II- 4913)

1.1.2. Dede Korkut Hikayeleri’nde aynı kelimenin tekrarıyla oluşmuş ikilemeler:

- **açuk açuk**: açık açık
Açuk açuk meydana beñzer senün alınçuğuş (DKK – D99-6)
- **ağaç ağaç**: ağaç ağaç
Ağaç ağaç dir isem saña erilenme ağaç (DKK – D55-7)
- **ağlayu ağlayu**: ağlaya ağlaya
 Beyrek kılkdı **ağlayu ağlayu** kırk yigidüş yanına geldi. (DKK– D97-2)
- **Allah Allah**: Allah Allah
 Dede Korkut şoylamış: **Allah Allah** dimeyinçe işler oñmaz. (DKK – D2-11)
- **ala ala**: ala ala
Ala ala gönderler süsildi. (DKK – D63-10)
- **alay alay**: alay alay
 Bu mağalda Oğuz erenleri **alay alay** geldi. (DKK – D285-11)
- **âmin âmin**: amin amin
Âmin âmin diyenler dızâr görsün. (DKK – D291-5)
- **apul apul**: sallana sallana
 Kın Turalı yirinden tırı geldi, **apul apul** yorıdı.(DKK–D179-4)
- **argap argap**: halka halka
Argap argap kara tağuş yıhılmış-idi. (DKK – D117-4)
- **aşılan aşılan**: asılan
Aşılan aşılan kayalardan Kızan oğlan uçurdun-mı (DKK – D136-8)
- **ayru ayru**: ayrı ayrı
Ayru ayru yollar izin deve bilür. (DKK – D5-3)
- **bağ- bağ-**: bak- bak-
Bağ bağ mere delü kavat menüm birligüm bilmez. (DKK – D156-11)
- **baka baka**: baka baka

Ol gün **baça baça** Kazan oğlu Uruzuñ ‘ışkı geldi. (DKK – D132-12)

- **bam bam:** bam bam
Beyrek gideli **bam bam** depe başına çıķduñ-mı kız (DKK – D115-8)
- **bigden bige:** beyden beye
Kılça kópuz götürüp ilden ile, **bigden bige** ozan gezer. (DKK – D5-8)
- **bigler bigi:** beyler beyi
Bigler bigi olan Kazan divanında buña hiç kápu baca yoğ-idi. (DKK – D254-2)
- **biñ biñ:** bin bin
Biñ biñ erden yağı gördüm-ise öyünüm didüm. (DKK – D277-1)
- **bir bir:** bir bir
Oğuz bigleri **bir bir** gelüp yıđnaķ olmağa başladı. (DKK – D10-13)
- **biserek biserek:** cins cins
Biserek biserek develerün kátarından
O zalım ayırdı ola kardaş (DKK – D223-2)
- **bögürü bögürü:** böğüre böğüre
Destmalın eline aldı, **bögürü bögürü** ağladı. (DKK – D67-9)
- **böyüķ böyüķ:** büyük büyük
Böyüķ böyüķ řularuñ köprüsi ağaç (DKK – D55-9)
- **buldur buldur:** boncuk boncuk
Oğlan böyle diğeç **buldur buldur** gözinüñ yaşı revan oldu. (DKK – D54-4)
- **burçaķ burçaķ:** burçak burçak
Bağdı, gördi-kim ayuñ on dördine beñzer bir maşbub ala gözlü
genç yigit **burçaķ burçaķ** derlemiş uyur, gelenden gidenden
ħaberi yoķ. (DKK – D231-3)
- **çağnam çağnam:** çağıl çağıl
Çağnam çağnam káyalardan çıķan şu (DKK – D45-3)

- **çap çap:** çap çap
 K̄anlu k̄uyruk üzüp **çap çap** yudan (DKK – D46-3)
- **çırğap çırğap:** çok çok / bol bol
 Çırğap çırğap çadır otağ bağışlar-idi. (DKK – D123-5)
- **dolamaç dolamaç:** dolamaçlı dolamaçlı
 Dolamaç dolamaç yollarını
 K̄ādir k̄or-ise d̄ün-ile yortam (DKK – D176-6)
- **döge döge:** döve döve
 Kiçeninden otuz üç aqça alur-idi, kiçmeyeninden **döge döge** kırk aqça alur-idi. (DKK – D155-4)
- **döne döne:** döne döne
 Döne döne savaşayın **döne döne** çekişeyin. (DKK – D130-11)
- **el ele:** el ele
 Oğuz bigleri bunı göricek **el ele** çaldılar gülüşdiler. (DKK – D109-9)
- **fişıl fişıl:** fısıl fısıl
 Söyleşdiler **fişıl fişıl** (DKK – D52-7)
- **geli geli / gelü gelü:** gele gele
 Geli geli yurdınuñ üzerine geldi. (DKK – D44-1, DKK – D148-10)
- **götin götin:** geri geri
 Buğa **götin götin** gitdi. (DKK – D16-8)
- **gözüm gözüm:** gözüm gözüm
 Gözüm gözüm yaluñuz gözüm (DKK – D231-2)
- **gümbür gümbür:** gümbür gümbür
 Gümbür gümbür naşaralar döğildi. (DKK – D120-5)
- **güv güv:** güv güv
 İt kibi **güv güv** iden Çerkez hırşlu ... (DKK – D281-4)
- **içüp içüp:** içip içip
 İçüp içüp Ulaş oğlı Şalur K̄azanuñ alnuna şarabuñ itisi çıkdı. (DKK – D36-8)
- **iklim iklim:** iklim iklim / ülke ülke
 Mere bezirganlar varuñ **iklim iklim** arañ. (DKK – D94-12)
- **ilden ile:** ilden ile

Çolça çopuz götürüp **ilden ile**, bigden bige ozan gezer. (DKK – D5-8)

- **ķaba ķaba**: kaba kaba
ķaba ķaba bigler oğlı gavđa ķılsa ... (DKK – D278-2)
- **ķanat ķanada**: kanat kanada
 Görđi kim peri ķızları **ķanat ķanada** bağlamışlar uçarlar. (DKK – D215-2)
- **ķanlı ķanlı**: kanlı kanlı
ķanlı ķanlı ırmaķları ķarıyupdır şuyı gelmez. (DKK – D59-3)
- **ķara ķara**: kara kara
ķara ķara deñüzlerüñ gimisi ağaç (DKK – D55-10)
- **ķař ķař**: kah kah (kahkahayla)
 Kōpekleri görıçek **ķař ķař** güldi. (DKK – D87-11)
- **ķatar ķatar**: katar katar
ķatar ķatar ķızıl develerini yetdiler. (DKK – D38-7)
- **ķatı ķatı**: acı acı
 Bir gice döşeginde **ķatı ķatı** iñledi. (DKK – D242-9)
- **ķavat ... ķavat**: herif
 Tiz sevdüñ tiz usandüñ **ķavat oğlı ķavat**. (DKK - D198-6,7)
- **ķese ķese**: kese kese
ķese ķese yimege yağnı yağşı (DKK – D208-5)
- **ķıyma ķıyma**: parça parça
 Ķazanuñ oğlı Uruzı tartuñ çengele asuñ, **ķıyma ķıyma** ağ etünden çeküñ. (DKK – D52-2)
- **ķızıl ķızıl**: kızıl kızıl
ķızıl ķızıl develer ķarıyupdur kōřek virmez. (DKK – D59-4)
- **ķova ķova**: kova kova
 Dedeyi **ķova ķova** Delü Karçar on beleñ yir ařurđı. (DKK – D84-15)
- **ķuça ķuça**: kucaklaşıp kucaklaşıp
ķuça ķuça ata-y-ile oğul görışdi. (DKK – D153-5)
- **ķunt ķunt**: sağlam sağlam
ķunt ķunt bilekleriñ şolmasa-y-idi. (DKK – D106-7)
- **ķuru ķuru**: kuru kuru

- Ꞑuru Ꞑuru** çaylara Şu Şaldum. (DKK – D24-10)
- **küpür küpür**: gümbür gümbür

Küpür küpür tavullar naĥaralar çalındı. (DKK – D285-12)
- **küt küt**: küt küt

Küt küt buĥa solımaĥa başladı. (DKK – D182-7)
- **oĥul oĥul**: oĥul oĥul

Oĥul oĥul diyüben zarılıĥ kıldı aĥladı. (DKK – D54-7)
- **ögür ögür**: öĥüre öĥüre

Kömlegi göriçek bigler **ögür ögür** aĥlaşdılar. (DKK – D93-12)
- **para para**: parça parça

Seni **para para** toĥrayalar-idi aĥaç (DKK – D56-4)
- **Şalkum Şalkum**: serin serin

Şalkum Şalkum tan yilleri esdüĥinde (DKK – D11-3)
- **Şara Şara**: sara sara

Çobanı bir aĥaca **Şara Şara** möĥkem baĥladı. (DKK – D50-4)
- **serpe serpe**: sere serpe

Ꞑara polad öz kılıç-ile tartışdılar, **serpe serpe** meydanda kılıçlaşdılar. (DKK – D250-11)
- **siñ siñ**: sin sin

Köpek Ꞑazanuñ atınuñ ayaĥına çap çap düşer **siñ siñ** siñler. (DKK – D47-1)
- **Şovuk Şovuk**: soĥuk soĥuk

Şovuk Şovuk Şularını Şorar olsam içit kimüñ (DKK – D102-13)
- **Şahbaz Şahbaz**: güçlü güçlü

Şahbaz Şahbaz atlar ĥarıyupdur ĥulun virmez. (DKK – D59-3)
- **tavla tavla**: tavla tavla

Tavla tavla Şahbaz atlarını bindiler. (DKK– D38-6)
- **tolamaç tolamaç**: dolamaç dolamaç

Oĥul sen varaçak yirüñ

Tolamaç tolamaç yolları olur. (DKK – D175-10)
- **tolap tolap**: dolu dolu

Tolap tolap aĥ südimi emzürdüĥüm oĥul (DKK – D165-3)

- **tura tura:** dura dura
Tura tura bilümüz kırıldı. (DKK – D36-11)
- **vaf vaf:** vaf vaf / hav hav
Karanku aḥşam olanda vaf vaf üren (DKK – D46-9)
- **yalap yalap:** ışıl ışıl
Yalap yalap yalabıyan ince tonlum (DKK – D199-7)
- **yana yana:** yana yana
Dimez olsan yana yana qarğaram o Qazan saña didi.(DKK–D137-13)
- **yap yap:** usul usul
Beyregüñ kanı kaynadı, edeb-ile yap yap girü döndi. (DKK – D77-8)
- **yapa yapa:** lapa lapa
Yapa yapa qarlar yağsa yaza qalmaz. (DKK – D3-8)
- **yıldır yıldır:** parıl parıl
Gördi-kim bir yığanaq yatur, yıldır yıldır yıldırur. (DKK – D215-12)
- **yigit yigit :** yiğit yiğit
Yigit yigit big yigit, sen benüm ünüm aña sözüm diñle.(DKK–D71-5)
- **yumru yumru:** yumru yumru
Yumru yumru ağladı, yanuq cigerçügini tağladı. (DKK – D56-8)
- **yüksek yüksek:** yüksek yüksek
Yüksek yüksek kara tağlarum saña yaylaq olsun. (DKK – D166-11)
- **zāri zāri:** inleye inleye
Vay Qalın Oğuzuñ imrençesi Han Beyrek diyüp zāri zāri ağladı.
(DKK – D92-8)

Garipname’de 63, Dede Korkut Kitabı’nda ise 79 adet ikileme aynı kelimenin tekrarı yoluyla oluşmuştur.

1.2. Eş Anlamli Kelimelerle Kurulmuş İkilemeler

1.2.1. Garipname’de eş anlamli kelimelerle kurulmuş ikilemeler:

- **‘adl u dād:** adalet
Saltanat ārāste vü hem ‘adl u dād
Hükmi geçmez anda çi biliş çi yād (GN.II- 4368)

- ‘**ahd ü peymān**: anlaşma
 ‘Işķdegül mi tâcı tahtı terk iden
 Pâdişâhla ‘**ahd ü peymān** berk iden (GN.II- 4926)
- **aşl u neseb**: soy sop
 Virdi her bir şūrete **aşl u neseb**
 Emr anuñdur liki bu oldı sebep (GN.III-8056)
- **bezl ü cūd**: cömertlik
 Her kime kim pîşe oldı **bezl ü cūd**
 ‘Ālemüñ halkı aña kıldı sücūd (GN.IV-10363)
- **çālāk ü cüst / çālāk ü çüst**: hareketli
 Her ki imāmla birlik eyledi dürüst
 Ol varısar Hāzret'e **çālāk ü cüst** (GN.I-380, GN.I-2504)
- **dār u gır**: savaş
 Ba‘ zıda oldı dilir ü şır-gır
 Ol eserdendür bu cümle **dār u gır** (GN.III-7339)
- **fisķ u fücūr**: yoldan çıkma, günah işleme
 Bini şol pırlıkdeki **fisķ u fücūr**
 Ol sebebden görmeye hūr u kuşūr (GN.I-709)
- **gerd ü ğubār** : toz
 Gördüm ol sulţānlığı kim anda var
 Anda bu yir gök degül **gerd ü ğubār** (GN.III-7995)
- **güng ü lāl**: dilsiz
 Eytdüm iy keşşāf-ı sırr-ı lā-yezāl
 Nātıķa vaşfuñdan oldı **güng ü lāl** (GN.IV-8845)
- **hāmüş u üsküt**: sessizlik, susma
 Cāhile **hāmüş u üskütdür** cevāb
 Halka ol hem yüz şuyıdur hem savāb (GN.IV-10369)
- **hārb u ceng**: savaş
 Dünya bir evdür qarañu tünd ü teng
 İçi tolu mekr ü hile **hārb u ceng** (GN.IV-10091)
- **haşm u ğazab**: öfke ve kızgınlık
 Sendeki **haşm u ğazab** kibr ü kīne

Her biri beñzer Süleymān divine (GN.I-935)

- **ḥayf u dirīgā**: yazık eyvah
Eyde iy **ḥayf u dirīgā** kanı ol
‘İşret ü ma‘ şūḫ u sāḳi saġ u şol (GN.II-5398)
- **hecr ü firāḫ / hicr ü firāḫ**: ayrılık
Diñleyenüñ gönline raḥmet biraḫ
Bunlara göstermegil **hecr ü firāḫ** (GN.I-1930, GN.II-5598)
- **ḳadr u ḳıymet**: deġer ve kıymet
Ḥālini bilmek için ḳul fikreti
Ne ḳadardur anda **ḳadr u ḳıymeti** (GN.IV-8279)
- **ḳāl u ḳıl**: dedikodu / söz
Maḳşuduñ ‘ilm ü ‘ameldür bil ü ḳıl
Ne gerekdür mācerā vü vü **ḳāl u ḳıl** (GN.II-2686)
- **ḳıl u ḳāl**: dedikodu / söz
Ḳalmaya hiç öñ u şoñ u **ḳıl u ḳāl**
Pes ola ol dem bize muṭlaḫ vişāl (GN.II- 4625)
- **maḥmil ü maḥfil**: kalınacak yer
Geç bulardan bu degüldür menzilüñ
İlerüdür **maḥmilüñ ü maḥfilüñ** (GN.IV-8831)
- **maḥv u fenā**: mahv ve yokluk
Cümle olmuş kendüden **maḥv u fenā**
Ni fikir ḳalmış bularda ni şenā (GN.IV-8296)
- **naḳş u ḳançara**: işleme ve süs
Degme dīvārında var biş pençere
Degmesi biñ türlü **naḳş u ḳançara** (GN.III-5757)
- **şekk ü gümān**: şüphe
Zīra kim hiç ḳalmadı **şekk ü gümān**
Ol özendügi yire irdi bu cān (GN.II-3937)
- **şükr ü sipās**: teşekkür
Cān daḫı ḳılmaḫ gerek **şükr ü sipās**
Ḳamudan yig olsa yigdür ḫaḳ-şinās (GN.I-135)
- **vaḳt u zamān**: vakit ve zaman

Viridi hem **vaqt u zamān** u hem maḳām

Tā zamān birle vüçüd oldı tamām (GN.III-8057)

- **‘ucb u kibr**: büyükenme ve kibir

Ḥalk içinde **‘ucb u kibr** eylemeye

Söylese da‘ vi-y-ile söylemeye (GN.III-5934)

Garipname’de 24 adet ikilemenin eş anlamlı kelimelerle kurulduğu görülürken Dede Korkut Kitabı’nda bu tür ikilemelere rastlanmamıştır.

1.3. Yakın Anlamlı Kelimelerle Kurulmuş İkilemeler

1.3.1. Garipname’de yakın anlamlı kelimelerle kurulmuş ikilemeler:

- **ağı atlas**: ipek, ipekli kumaş

Çün ulaldı oğul evermek gerek

Ağı atlas at katır virmek gerek (GN.II-2913)

- **‘ahd ü vefā**: yemin ve vefa

Ḳahr-ıla kılmışdı Ḥaḳ **‘ahd ü vefā**

Döstlara anın virür bunda cefā (GN.I-294)

- **‘aql u bilü**: akıl ve bilgi

Muḥkem olur ol zamān **‘aql u bilü**

‘İlm ü ḥikmet cān gönül olmuş tolu (GN.I-2006)

- **‘aḳıldan cāna**: akıldan cana

Bir bir eydem her bir evde n’itdügin

Söz **‘aḳıldan cāna** niçe gitdügin (GN.IV-8387)

- **‘aql u dāniş**: akıl ve bilgi

‘**Aql u dāniş** ya‘ ni yoğdur ma‘ ni nūr

‘Aql şol uçmağa beñzer ma‘ ni ḥūr (GN.I-78)

- **‘aql u hūş**: akıl ve iz’an

Anı daḥı şerḥi birle eydem ūş

Añlaya kimde ki varsa **‘aql u hūş** (GN.II- 5130)

- **altun gümüş**: altın gümüş

Maḳşud ol ma‘ din dimekte ne-y-imiş

Ya‘ ni ma‘ dinden biter **altun gümüş** (GN.II-3460)

- ‘**ālim ü fāzıl**: bilgin ve erdemli
 Birnüñ adı ‘**ālim ü fāzıl**-durur
 Birnüñ adı nā-kes ü müdhīl-durur (GN.IV-9487)
- ‘**ār nāmus**: utanma ve namus
 Unıdılmış dīn ü dünya şamusı
 Qalmaduq ‘**ārı** vü gitmiş **nāmusı** (GN.IV-8817)
- ‘**arş u kürsī**: arş ve kürsi
 ‘**Arş u kürsī** yir ü gök levh u qalem
 Ol bināden qopdı bu şamu ‘ālem (GN.I-108)
- **aşl u kök**: asıl ve kök
 Ya‘ ni **aşl u kök** demek maqşūd nedür
 Dilek uşbu sözde ata anadur (GN.II-3482)
- ‘**āşık u ma‘ şuk**: aşık ve sevgili
 Ol tamām oldı bu kez bir gör yine
 ‘**Āşık u ma‘ şuk** kimdür şor yine (GN.III-6349)
- **at qatır**: at katır
 Çün ulaldı oğul evermek gerek
 Ağı atlas **at qatır** virmek gerek (GN.II-2913)
- **ata ana**: ata ana
Ata ana ‘avrat oğlan qız gelin
 Qamusınıñ sen yiseñ gerek ğamın (GN.II-2911)
- ‘**avrat oğlan**: çoluk çocuk
 Ata ana ‘**avrat oğlan** qız gelin
 Qamusınıñ sen yiseñ gerek ğamın (GN.II-2911)
- **ay u gün**: ay ve güneş
 Zīhi nağme diñmedi bir dem üni
 Ol-durur çevrindüren **ay u günü** (GN.II-3057)
- **ay u güneş**: ay ve güneş
Ay u güneş toğmağ uyaqmağ-ıla
 Gün hisābı aya varur ay-ıla (GN.I-1942)
- **ay u yıl**: ay ve yıl
 Pīrleri yoğsul bilme bay bil

Zīra bunlar çok görüpdür **ay u yıl** (GN.III-5859)

- **ayaqlara vü ellere:** ayaklara ve ellere
Sen otur hükümün yayılsun illere
Ya' ni kim **ayaqlara vü ellere** (GN.II-5269)
- **āyāt u delīl:** ayetler ve deliller
Anlaruñ kim gözini açdı Celīl
Kamu nesne aña **āyāt u delīl** (GN.I-1935)
- **‘ayş u ‘işret / ‘aşy u ‘işret:** yeme ve eğlence
Bağça vü bāğ u sarāy u taht u baht
‘Ayş u ‘işret hāl u dirlik nerm ü saht (GN.I-2409, 2320)
- **‘ayş u nūş:** yeme ve içme
İşret ü būs u kenār u **‘ayş u nūş**
Nefs içinde bu hevesler kıldı cūş (GN.II- 4535)
- **‘ayş u tarab:** yeme ve eğlence
Pes gerek sultān-ıçun **‘ayş u tarab**
Zühre geldi şād kıldı zī-‘ aceb (GN.II- 4515)
- **bağ u bağçe:** bağ bahçe
Şol bezenmiş **bağ u bağçe** bozılır
Niçe varlık anda yoğa yazılır (GN.I-1970)
- **bağ u bend:** bağ bent
Bağını vü bendini cümle şeşer
Hiç añılmaz anda düşmān hayr u şer (GN.IV-9065)
- **bāğ u çift:** çift çubuk
Diñle imdi ol dağı nedür i yār
Bāğ u çift ü mülk ü māl u rüz davar (GN.II-2902)
- **bağça vü bāğ:** bahçe ve bağ
Bağça vü bāğ u sarāy u taht u baht
‘Ayş u ‘işret hāl u dirlik nerm ü saht (GN.I-2409)
- **bağlan- u berkin-:** bağlan- ve sağlamaş-
Eñ yoğaru el kimünse **‘ahd aña**
Bağlanur u berkinür öñden şoña (GN.IV-8927)
- **bağşāyiş ü hil‘ at:** bağış ve lütuf

Tañrı'dan **baḥşāyiş ü hil'** atdur ol

Bilüñ anı key ulu ḥaşletdür ol (GN.I-1455)

- **bal u yağ:** bal ve yağ
Birisinden tāze olur deşt ü bāğ
Biter anuñ ḥāşılinda **bal u yağ** (GN.I-1800)
- **balıg u baḥrī:** balık ve deniz canlıları
Deñiz ehli **balıg u baḥrī**-durur
Bunlaruñ deryā ḳadīm şehri-durur (GN.I-768)
- **baş u ten:** baş ve can
Altına aldı dögen sürdi yire
Baş u ten sağ ḳomadı ol servere (GN.II-4305)
- **bay u beg:** zengin ve bey
Gerçi maldār adı **bay u beg**-durur
İlla maldan bu ' ilim çok yig-durur (GN.IV-9482)
- **baylıg u beglik:** zenginlik ve beylik
Ya' ni dervişlik bu yoḥsullıḳ-durur
Baylıg u beglik degül ḳullıḳ-durur (GN.IV-9094)
- **bellü beyān:** açık açık
Kim size ol ögüdi eydem ' ayān
Bilesiz her bir işi **bellü beyān** (GN.I-579)
- **biş on:** beş on
Bir **biş on** gün güy baña kim yitilem
Ba' d-ez-ān altuñda oḳça atılam (GN.II-5464)
- **cān göñül / cān u göñül :** can ve gönül
' Işḳ u devlet ' aḳl u dāniş **cān göñül**
İşigüñde cümle boynı baḳlu ḳul (GN.I-78, GN.II-3377)
- **cān u ten:** can ve ten
Cān u ten çün bu işe ḳāyim dura
Devleti ayrılmadın dāyim dura (GN.I-137)
- **cidāl u ' arbede:** dövüş ve kavga
Genc-i fikret toḳtolu ol ḳal' ada
Re'y ü tebdīr ü **cidāl u ' arbede** (GN.II-5189)

- **cism ü cān:** vücut ve can
Cümle maḥlūqāt cümle ins ü cān
Yir ü gök ü ‘ aql u zāt u **cism ü cān** (GN.I-48)
- **cōmardlıq u raḥmet:** cömertlik ve rahmet
Añla imdi sen bu sözüñ ḥikmetin
Gör Ḥaḳ’uñ **cōmardlıgın u raḥmetin** (GN.IV-10518)
- **cümle dürlü:** bütün
Ādemīde **cümle dürlü** ḥāl ü iş
Yir-ile gökden biter bu yaz u kış (GN.I-700)
- **cünbüş ü tertib:** hareket ve düzen
‘ Ālemüñ mālı tamām anuñ gibi
Baya beñzer **cünbüşi vü tertibi** (GN.IV-9067)
- **cüst-ü-cū:** arama sorma
Oldur āḥir bunça **cüst-ü-cū** kılan
Ol-durur hem isteyüp anı bulan (GN.I-121)
- **çarḥ u felek:** dönüş ve felek
Ne yir ü ne gök ü ne **çarḥ u felek**
Ne ten ü ne cān u ne ins ü melek (GN.I-1241)
- **der ü dergāh:** kapı ve ev
Ḳābe-ḳavseyñ oldı menzilgāh aña
Āşinā oldı **der ü dergāh** aña (GN.III-5777)
- **derd ü āh:** dert ve ah
Bunça dürlü ārzu-y-ıla **derd ü āh**
Kim bu gönülde ḳomış ol pādişāh (GN.IV-9430)
- **devlet ü iḳbāl:** saadet ve baht açıklığı
İresin maḳşūduña bu ḥāl-ıla
Şād olasin **devlet ü iḳbāl**-ıla (GN.II-3447)
- **devr ü zamān:** devir ve zaman
Devleti muḥkem ola ḥükmi revān
Aña yüz dutmış ola **devr ü zamān** (GN.IV-9110)
- **dīn ü imān:** din ve iman
Ten daḥı ārāste vü hem cān daḥı

‘ Aql u devlet **dīn ü** hem **īmān** daḥı (GN.IV-8838)

- **diñle- vü añla-**: dinle- ve anla-
İki ḥarfdür nefis içinde küfr ü dīn
Ḥarfini **diñle vü añla** ma‘ nisin (GN.IV-9400)
- **dōst u yār**: dost ahbap
Şoldur ol kim iş ü ḳonşı **dōst u yār**
Her birinüñ sende bir maḳşadı var (GN.II-2892)
- **edeb erkān**: sıra saygı
Eyle olsa anlara ‘ izzet gerek
Hem **edeb erkān** u hem ḥidmet gerek (GN.II-3129)
- **eflāk u kevākib**: felekler ve yıldızlar
Uşbu **eflāk u kevākibden** eşer
İrişüdur cümle cisme ḥayr u şer (GN.IV-10211)
- **el ayak**: el ayak
Kim senüñçün cān u ten ḳurbān-ıdı
El ayak baḒlu saña fermān-ıdı (GN.II-3791)
- **el etek**: el etek
Ṭā‘ atı geçmez-ise n’ itmek gerek
Tevbe ḳılıp **el etek** tutmaḳ gerek (GN.II-2855)
- **emr ü destūr**: emir ve izin
Şāh buyurdı bāḒçevānlar geldiler
Pādişāhdan **emr ü destūr** aldılar (GN.I-1545)
- **enbiyā vü evliyā**: peygamberler ve veliler
Enbiyā vü evliyā vü ḥāş u ‘ ām
Ol semā‘ da yile virmiş neng ü nām (GN.I-46)
- **erkān nişān**: mertebe
Neng ü nām u nāmūs u **erkān nişān**
İsteme anda zamān u mekān (GN.II-3154)
- **evliyā vü enbiyā**: veliler ve peygamberler
İmdi gel bir göz bıraḒ bu ma‘ niye
Gözgü kimdür **evliyā vü enbiyā** (GN.IV-8942)
- **farz u vācib**: farz ve vacip

Ger niçe kim dil iremez bu söze

Çamusıyla **farz u vâcibdür** bize (GN.I-217)

- **farz u sünnet**: farz ve sünnet
 Tâ‘ atı yalñuz dağı kılsa olur
Farz u sünnet ne’ydügin kamu bilür (GN.I-375)
- **fażl u kerem**: erdem ve cömertlik
 Tañrı andan râzı ola läcerem
 İredura dem-be-dem **fażl u kerem** (GN.II-5413)
- **fażl u rahmet**: erdem ve rahmet
 İlti beni Hâzret’e buldum murâd
 Gördüm anda **fażl u rahmet** ‘adl u dâd (GN.II- 4473)
- **feryâd u nefir**: feryat ve nefret
 Görklüler olur bularda bî-nażır
 Her ki gördi kıldı **feryâd u nefir** (GN.III-7545)
- **fısk u fesâd**: bozukluk ve fitne
 Orta yirden gitdi ol **fısk u fesâd**
 Ma‘zul oldı nefis işi qaldı kesâd (GN.I-1024)
- **fıkr ü ‘aql**: fikir ve akıl
Fıkr ü ‘aqluñ iremez ol menzile
 Adı ol mülküñ inan gelmez dile (GN.I-55)
- **fi‘l ü fitne**: kötü işler ve kargaşalık
 Hem hevâ hem **fi‘l ü fitne** hem nifâk
 Berkidüpdür nefis-ile key ittifâk (GN.I-988)
- **geç- git-**: geç- git-
 Mâyil oldı cân-ıla ol hâle ol
 Qaldı bunlar **geçdi gitdi** hele ol (GN.IV-8281)
- **gir- ü gör-**: gir- ve gör-
 Şehre çün **girdim ü gördüm** halkını
 Añladum dirliğini vü hulqını (GN.IV-8763)
- **gönül göz**: gönül göz
 ‘İbret al dip ne’yçün eytdi Hâk bize
 Ne’yçün oldı bu emir **gönle göze** (GN.II- 4843)

- **göñül ‘ aql**: gönül akıl
Hem göñül hem ‘ aql u hem ‘ ışık u hevā
 Perdelerdür cümle çün dünya kova (GN.II-5454)
- **görmek ü bilmek**: görmek ü bilmek
Görmek ü bilmek saña virdiyse Hāq
 Ögüñi dir gözün aç bir doğru baq (GN.I-1230)
- **görmek ü şormaq**: görmek ve sormak
 Vardı dördinçi maqāma durmağa
 Anı dağı **görmege vü şormağa** (GN.II-5218)
- **göz göñül**: göz gönül
 Anlaruñ kim **gözi göñli** bir-durur
 Cümle dürlü ‘ ilm aña zāhir-durur (GN.II- 4840)
- **göz kulak**: göz kulak
 Virdise ger **göz kulak** Tañrı saña
 Bir sa‘ at dut **göz kulak** bendin yaña (GN.I-845)
- **guşsa vü gam**: keder ve gam
 Gāh uzak sağınç u gāh **guşsa vü gam**
 Yir bu nefis olmaz yire her dem-be-dem (GN.II-5363)
- **gün ü ay**: güneş ve ay
 Gökler içinde yaratdı **gün ü ay**
 Aydınından yarınur yoħsul u bay (GN.III-5739)
- **hadd u qarār**: son ve karar
 Cümle iş anda dutar **hadd u qarār**
 Şüret olur her bir işde pāyidār (GN.I-2004)
- **hālīk u maħlūk**: yaratan ve yaratılmış
Hālīk u maħlūk arasında nişān
 Vasıta ol vāşıl oldur bī-gümān (GN.III-7435)
- **hall ü ‘ aqd**: hallolma ve kolaylaşma
 Ellerinde hāşıl oldu **hall ü ‘ aqd**
 Kim anuñla zabta geldi cins ü naqd (GN.IV-9674)
- **hār u haşek**: diken ve çer çöp
 İlla bağlarda biter dürlü çiçek

Şüre yirlerden gelür **h̄ār u haşek** (GN.I-2091)

- **h̄arf u şavt**: harf ve ses
Maḥv ola **h̄arf u şavt** u ün ü s̄az
Niteliksüz görine ol bī-niyāz (GN.II- 4628)
- **h̄ayvān u nebāt**: hayvan ve bitki
Pes melek insān u **h̄ayvān u nebāt**
İkisi şābitdür iksi bī-şebāt (GN.I-1327)
- **h̄āzır u nāzır**: hazır ve nazır
Kıldı ma' lūm kendünün k̄adırlığın
Yirde gökde **h̄āzır u nāzır** (GN.IV-8316)
- **h̄ōr u hacīl**: aşağılanmış ve zor durumda
Geh başar ' aklı bu nefis eyler zelīl
Leşkeri ' aqluñ olur **h̄ōr u hacīl** (GN.I-997)
- **h̄ōr u şermsār**: aşağılama ve utanma
Şüret olur anda **h̄ōr u şermsār**
Pes bu şerri ol ' aqıl hükmi basar (GN.III-7039)
- **h̄ōr u zelīl**: aşağılanmış ve mahzun
Kaldı tende maḥbūs u **h̄ōr u zelīl**
Fāsıka H̄aḫ tevbeyi kılısun delīl (GN.I-1021)
- **h̄ōş müzeyyen**: hoş süslü
Yir ü gögi dürlü dürlü halk-ıla
H̄ōş müzeyyen eyledi kıldan kıla (GN.IV-10156)
- **h̄ōş şād**: hoş mutlu
Kayguya qarılmaya **h̄ōş şād** ola
Her bir a' zā dünyadan bir dād ala (GN.I- 1185)
- **h̄ōş selāmet**: hoş rahat
Kim helāk olmayalar kem nesneden
H̄ōş selāmet yöriyeler dünyede (GN.I-1550)
- **hoşnūd u rāzı**: hoşnut ve razı
Her biri **hoşnūd u rāzı** işine
Diñle imdi kendü kimdir işi ne (GN.I-963)
- **h̄ūb u zībā**: güzellik ve çekicilik

Dökilür diş gün günin göz çöngelür

Ḥüb u zībā şekli zişt ü neng olur (GN.III-7852)

- **ḥulḳ u luṭf**: huy güzelliği ve lütuf
Sensin ol kim ḳamuya virdüñ vücüd
Ḥulḳ u luṭf u bahşış ü iḥsān u cūd (GN.II- 4015)
- **ḥūr u ḡilmān**: huri ve gılman
Ḥūr u ḡilmān şanmañuz gökden yağar
İlla bilüñ kim bu şoḥbetden doğar (GN.II-3085)
- **ḥūri vü uçmağ**: huri ve cennet
Kimi ‘ aşık **ḥūriye vü uçmağ**
Ya‘ ni ol uçmağda ḥūri ḳuçmağ (GN.IV-8765)
- **içmek ü yimek**: içmek ve yemek
Cümle nefside var bu **içmek ü yimek**
Dem-be-dem ḥōş rāḥat olup üyimek (GN.IV-10178)
- **iḥlāş u imān**: ihlas ve iman
Kīne vü buḥl u ḥased kibr ü riyā
İ‘ tiḳād **iḥlāş u imān** Tañrı’ya (GN.II-5250)
- **iḥsān u bahşış**: iyilik ve bağış
Niçe güç yitdükçe sen dervişlere
Ḳılıdur **iḥsān u bahşış** bunlara (GN.IV-10355)
- **il ü şār**: ülke ve şehir
Saltanat bir ḥōş ḥaysiyyetdür
Ḥükmine münḳād cümle **il ü şār** (GN.IV-9034)
- ‘ilm ü ma‘rifet: bilgi ve beceri
Sende ‘ilm ü ma‘rifet ḳandan gelür
Ḥarfı dilden ma‘ nisi cāndan gelür (GN.I-926)
- ‘ilm ü şan‘at: bilim ve sanat
Gizlü ḳalmaz ‘ilm ü şan‘at fetḥ ü cūd
Ḥōş ḡanīmet alur ol dem bu vücüd (GN.I-1998)
- **in ü ān**: bu şu
Beglik ü ḳullıḳ ḳamu yeksān ola
Ne iraq yakın ne **in ü ān** ola (GN.II- 4623)

- **incük baldır:** incik baldır
 Çün bu nefis **incükde baldırda-y-iken**
 Yügrür armaz dün ü gündüz uşbu ten (GN.II-5326)
- **ins ü cān:** insan ve can
 Cümle maḥlūḳāt cümle **ins ü cān**
 Yir ü gök ü ‘ aql u zāt u cism ü cān (GN.I-48)
- **ins ü cin:** insan ve cin
 Ger vuḥūş u ger tıyūr ger **ins ü cin**
 Gözleyüben görmedi kendi cānın (GN.I-112)
- **insān u melek:** insan ve melek
 Līkin **insān u melek** ölmeyiser
 Ḥāzret ehliḍür fenā olmayısar (GN.I-1286)
- **ins ü melek:** insan ve melek
 Ne yir ü ne gök ü ne çarḥ u felek
 Ne ten ü ne cān u ne **ins ü melek** (GN.I-1241)
- **ins ü peri:** insan ve peri
 Çün getürdi dünyaya ol serveri
 Bildi anuñ geldügin **ins ü peri** (GN.IV-8897)
- **istiḡfār u tevbe:** af dileme ve tövbe
 Līki edebdür suçı nefsdan bileler
 Her dem **istiḡfār u tevbe** kıllalar (GN.I-873)
- **iş dōst:** eş dost
 Ḥalk içinde **iş dōstı** yārısın
 Sana eydür rāzını dildārısın (GN.IV-9751)
- **iş ev:** eş ev
 Ağlaya külḥān içinde zār zār
 Eyde kanı **işüm evüm** kanı yār (GN.II-3894)
- **iş güç:** iş güç
 Bāzaruñ ayı günü bunlar-durur
 Bunlaruñla ḥalk **işin güçin** görür (GN.III-7468)
- **iş ü ḳonşı:** eş ve komşu
 Şoldur ol kim **iş ü ḳonşı** dōst u yār

Her birinüñ sende bir maqşadı var (GN.II-2892)

- **iş uş:** iş ve varlık
Ol sekiz dürlü **iş uş** oldı tamām
Anuñ-ıla dirilür bu hāş u ‘ām (GN.III-6826)
- **‘izz ü devlet:** yücelik ve saadet
‘İlm-ile dünya vü ‘uqbā alınur
İkisinden **‘izz ü devlet** bulunur (GN.IV-9566)
- **‘izz ü nāz:** yücelik ve naz
‘İlm ü hikmet ‘ibret ü esrār u rāz
Tevbe vü tevfiķ u tā‘at **‘izz ü nāz** (GN.II-3634)
- **‘izzet ü hürmet:** itibar ve saygı
Ol sekizden bu skiz devlet bulur
Halk içinde **‘izzet ü hürmet** bulur (GN.III-5844)
- **‘izzet ü rağbet:** değer verme ve üstün tutma
Hem Çalap’dan bunlara rahmet gele
Hem bu halkdan **‘izzet ü rağbet** gele (GN.IV-10244)
- **kāfir ü münkir:** kafir ve inkarcı
Cānum anuñla tena‘‘um sürerdur
Kāfir ü münkir anı kıanda görür (GN.IV-9334)
- **ķahr u cefā:** kahır ve eziyet
Ortada kılduñ beni **ķahr u cefā**
Kılmaya hergiz baña kimse vefā (GN.II- 4016)
- **ķar u yağmur:** kar ve yağmur
Anuñ elinden gelür bu cümle iş
Dün ü gündüz **ķar u yağmur** yaz u kış (GN.II- 4172)
- **ķaş göz:** kaş göz
Görklü yüz ārāyişin senden düzem
Ķaşda gözde senüñ içün cān üzem (GN.II-3981)
- **ķavl ü fi‘l:** söz ve eylem
Halka bildük ne gerek inşāf-ı mış
Ķavl ü fi‘l ü şatu bāzār her bir iş (GN.IV-10276)
- **ķavl u ķarār:** söz ve karar

Yine güydüm bu söze çok rüzigār
Yirine gelsün diyip **ķavl u ķarār** (GN.II-5490)

- **ķevn ü mekān**: varlık ve yer
Hem didi ger sen degül miseñ ‘ ayān
Yaradur degül idüm **ķevn ü mekān** (GN.I-212)
- **ķayd u dām**: bağıllık ve tutkunluk
Dōstdan ayru bir dem uht ārāmı yoķ
‘ Ālem içre hīç **ķayd u dāmı** yoķ (GN.III-6219)
- **ķāyim dūrüst**: sağlam ve devamlı
Çün ola bu altı iş **ķāyim dūrüst**
Yol eri yolda ola çālāk ü çüst (GN.II-3622)
- **ķız gelin**: kız gelin
Ata ana ‘ avrat oğlan **ķız gelin**
Ķamusınuñ sen yiseñ gerek ğamın (GN.II-2911)
- **ķibr ü kīn / ķibr ü kīne**: kibir ve kin
Gökden indi cān u ‘ aql u fehm ü dīn
Yirden oldı nefis ü ten hem **ķibr ü kīn** (GN.I-701, GN.I-935)
- **ķol ķanat**: kol kanat
Pes bilüñ kim mu‘ teberdür salţanat
Aña Allah ķudretidür **ķol ķanat** (GN.IV-10064)
- **ķorķu ķayğu**: korku kaygı
Ķorķusı ķayğusı yoķ ayruķ anuñ
Lāyık oldı ģazretine Mevlā'nuñ (GN.I-1472)
- **ķuh u ķuhsār**: dağ ve tepe
Dünyada hem berr ü hem baħr eyledi
Hem **ķuh u ķuhsār** hem nehr eyledi (GN.I-929)
- **ķurd u ķuş**: kurt kuş
Ādem ü perī vü cinnī **ķurd u ķuş**
Buyruğında ger inişdür ger yoķuş (GN.II-3423)
- **ķuvvet ü ķoldaş**: güç arkadaş
‘ Āşık’uñ ol ma‘ ni-durur yoldaş
Yol içinde **ķuvveti vü ķoldaşı** (GN.II-5022)

- **kūr u kerr**: kör ve sağır
Sıklı kıldı şehr içinde **kūr u kerr**
Dāfi‘ a iltür anı daşra döker (GN.III-7025)
- **ķurb u visāl**: yakınlık ve kavuşma
Cānlara ol pend olur hōş perr ü bāl
Tenlere ol pend olur **ķurb u visāl** (GN.IV-10246)
- **kūfr ü nifāk**: küfür ve nifak
Anuñ-ıçun kim bizümle ol zamān
Yoğ-ıdı **kūfr ü nifāk** u hem gümān (GN.I-1128)
- **lü ’lü ü mercān**: inci mercan
Ol köşkler anda bu gökden yüce
Lü ’lü ü mercān kamu uçdan uca (GN.III-5677)
- **mağbūn u maħrūm**: şaşkın ve mahrum
Her kim ol ‘ucb eyledi şöyle olısar
Tā ebed **mağbūn u maħrūm** kalısar (GN.II- 4161)
- **māh u sāl**: ay ve yıl
Sāķi nefis ü sağrak işdeh bāde hāl
Bādiye bu rüz u hefte **māh u sāl** (GN.I-2424)
- **maħv u māt**: yok olma ve yenilme
Uşbu varlık olmış anda **maħv u māt**
Ķāyim ol Ķaķ zātı dāyim ol şifāt (GN.IV-9436)
- **māl u genc**: mal ve hazine
Gitdi cümle cāh u mülk ü **māl u genc**
Ķaldı cānda ‘ışķ u Ķasret derd ü renc (GN.III-6394)
- **māl u mülk**: mal mülk
Yağmalatdı **māl u mülkü** Ķānumān
Viridi ol ‘ışķa gönül ü cism ü cān (GN.I-183)
- **māl u ni‘met**: mal ve nimet
Kimi eydür **māl u ni‘met** vir baña
Ķamu Ķullardan yakınvān ben saña (GN.II-5141)
- **māl u tavar**: mal ve davar
Ev ü barķ u Ķān-u-mān **māl u tavar**

Cümlesi kayğu-durur her kimde var (GN.I-1114)

- **māt u ğarķ**: batmak ve yok olmak
Hiç belürmez yir ü gök ü ğarb u şarķ
Cümle olmuş ol deñizde **māt u ğarķ** (GN.IV-9435)
- **mekr ü hīlet / mekr ü hīle**: aldatma ve hile
Hem küfr hem **mekr ü hīlet** hem ğazab
Nefse bunlar yār olupdur rüz u şeb (GN.I-987)
- **melek insān**: melek insan
Pes **melek insān** u hayvān u nebāt
İkisi şābitdür iksi bī-şebāt (GN.I-1327)
- **merkez ü menzil**: asıl yer ve konak
Ol fenāsuz mülk içinde şāh olur
Merkezi vü menzili dergāh olur (GN.I-736)
- **mescid ü minber**: mescit ve minber
Mescid ü minber bularuñ tahtları
‘İlm ü Ķur’an’dur bularuñ rahtları (GN.I-1740)
- **mevc ü deryā**: dalda ve deniz
Çünkü kaṭre düşdü deñze oldı bir
Gitdi cümle **mevc ü deryā** kaldı bir (GN.III-8030)
- **miḥnet ü mefsede**: sıkıntı ve kötülük
Gökden indi devlet ü mertebeler
Yirde bitdi **miḥnet ü mefsedeler** (GN.I-702)
- **mihr ü şefķat**: sevgi ve şefkat
Mihr ü şefķat ‘ışķ u bāzī kem olur
Ma‘de içinde şovuķ muḥkem olur (GN.I-2015)
- **miḥrāb u mescid**: mihrap ve mescit
Her nefes mi‘rāc u her dem Tūr aña
Her maķām **miḥrāb u mesciddür** aña (GN.III-6049)
- **miskīn ü ‘āciz**: miskin va aciz
Perde ardında ķalupdur ins ü cān
Ben daḥı **miskīn ü ‘āciz** nā-tüvān (GN.II-5445)
- **mülk ü maķām**: mülk ve makam

Geçmeyinçe uşbu biş evden tamām

Olmadı Hāzret aña **mülk ü maqām** (GN.II-3370)

- **mülk ü māl**: mal mülk
 Ƙanı tā' at Ƙanı ƘullıƘ Ƙanı hāl
 Ƙaldı cümle ev ü barħ u **mülk ü māl** (GN.I-1206)
- **muqbil ü maqbül**: mesut ve kabul gören
 Her kim anuñ işiginde Ƙul ola
 Halk içinde **muqbil ü maqbül** ola (GN.III-5930)
- **muqīm ü maqām**: derece ve mevki
 Halkı hulƘı çün bilesin sen tamām
 Ma' lum ola **muqīm ü maqām** (GN.IV-10227)
- **münkir ü kāfir**: inkarcı ve kafir
Münkir ü kāfirden ol Ƙayurmaya
 Aña Ƙarşu müdde' i dem urmaya (GN.I-1483)
- **naqş u nişān**: nakış ve iz
 Yirde gökde ne ki var **naqş u nişān**
 Nefs içinde Ƙamusı vardur nihān (GN.IV-10174)
- **nām u nāmus**: ad ve namus
 Gördüm ol mülke varanlar Ƙamusı
 Yine düşmiş külli **nām u nāmusı** (GN.III-7933)
- **nām u nişān**: ad ve iz
 ' IşƘ içinde yok-durur **nām u nişān**
 ' IşƘ içinde çoƘ-durur genc-i nihān (GN.II- 4810)
- **nāz u niyāz**: yalvarma yakarma
 HāƘ didi kim sen yirinme iy Hicāz
 Dōst baña senden Ƙıla **nāz u niyāz** (GN.II- 4046)
- **nebī vü velī**: peygamber ve veli
 Maħlūkuñ anda eli irmez eli
 ' Āciz ü hayrān **nebī vü hem velī** (GN.II-3250)
- **nefs ü dil**: nefis ve gönül
 Bilmesün bu ' aƘl u cān u **nefs ü dil**
 Tā benümle itmeyeler Ƙāl u Ƙil (GN.II-5596)

- **nefs ü gönül:** nefis ve gönül
Tecrid olgı varlığından külli dur
‘Aql u cān u **nefs ü gönül** terkin ur (GN.II-3152)
- **nefs ü hevā:** nefis ve arzu
Ol ki didümdi vuḥūş u hem tıyūr
Tende uş **nefs ü hevā** bunlar-durur (GN.I-781)
- **nefs ü ten:** nefis ve vücut
Ādemīnūñ mülki geldi mu‘tedil
Nefs ü tendür varlığı hem ‘aql u dil (GN.I-728)
- **niçe dürlü:** nice türlü, birçok
Gör Çalab'ūñ kudretin kim ne'yledi
Niçe dürlü naqş u bünyād eyledi (GN.I-696)
- **nuḫ u nefes:** nutuk ve nefes
Qalmaz anda cünbiş ü **nuḫ u nefes**
İlla qalur ḥasret-i ‘ışq u heves (GN.II-3874)
- **oğul kız:** oğul kız
Dün ü gün **oğlı kıızı** endişesi
Yay u kış kayğu yimekdür pīşesi (GN.I-1203)
- **oyna- ut-:** oyna- yen-
Zāhir bāṭın bular ḥükm itdiler
Her kimüñle **oynadılar utdılar** (GN.III-7609)
- **ögi uşşı:** akli fikri
Yigidüñ ḥāli gezer gāflet ile
Ögi uşşı dün ü gün ‘işret ile (GN.I-1181)
- **perr ü bāl:** kol kanat
Cānlara ol pend olur ḥōş **perr ü bāl**
Tenlere ol pend olur qurb u visāl (GN.IV-10246)
- **rūz davar / rūz u davar:** yiyecek ve hayvan
Diñle imdi ol daḥı nedür i yār
Bāğ u çift ü mülk ü māl u **rūz davar** (GN.II-2902)
- **şaç u saqal:** saç sakal
Göersenē kim dürlü cevher dökilür

Şaç u saķal ağarur bik bükilür (GN.I-2012)

- **şalāt şavum:** namaz ve oruç
Eytdi nefsi-nāṭıkadur bu şavum
Bu gürühda *ne şalāt var ne şavum* (GN.IV-8789)
- **saña baña:** sana bana
Raḥmetin viribidi ol dem aña
Uşbu iş ‘ibret yiter **saña baña** (GN.I-897)
- **sarāy u taht:** saray ve taht
Bağça vü köşk ü **sarāy u taht** nedür
Diñle imdi kim hikāyet nitedür (GN.I-2414)
- **şarīḥ u muhtaşar:** açık ve öz
Göñlüme geldi yene bir ḥōş ḥaber
Ḥōş hikāyetdür **şarīḥ u muhtaşar** (GN.I-552)
- **şatu bazār:** satış pazar
Bāę u çift ü şirket ü **şatu bazār**
Ögi uşşı durmadın anı düzer (GN.I-1202)
- **şavt u nağme:** ses ve ezgi
Dürlü ‘ilm ü dürlü hikmet dürlü söz
Dürlü dürlü **şavt u nağme** saz u söz (GN.IV-9330)
- **saz u söz:** saz söz
Dürlü ‘ilm ü dürlü hikmet dürlü söz
Dürlü dürlü şavt u nağme **saz u söz** (GN.IV-9330)
- **sen ü ben:** sen ben
Orta yirden götrile bu **sen ü ben**
Ol deñizde ğarķa vara cān u ten (GN.II- 4626)
- **sergerdān u ḥayrān:** kendinden geçmiş ve hayran olmuş
Cümle **sergerdān u ḥayrān** ol Ḥaķ’a
Bilimezler niçedür iş muṭlaķā (GN.II- 4649)
- **seyrān u teferrüc:** gezme dolaşma
Bunça **seyrān u teferrücler** kılup
Bu hevā üzre geçerler dirilüp (GN.I-482)
- **şıdķ u şafā:** doğruluk ve kalp temizliği

Her işâret kim kıldı Muştafâ
Şıddıka artar-ıdı **şıdk u şafâ** (GN.I-2100)

- **sîm ü zer:** gümüş ve altın
Kimde varsa bâğ u çift ü **sîm ü zer**
Lâcerem gönül her gün anı düzer (GN.IV-9097)
- **şâd u hurrem:** neşe ve sevinç
Ten içinde **şâd u hurrem**dür bular
Arzuları dün ü gün çirkin hular (GN.I-783)
- **şekker börek:** şeker börek
Mısr'ı n'idersin saña şekker gerek
Hõna gel ki yiyessin **şekker börek** (GN.II-2683)
- **şem' ü cem':** mum ve topluluk
Hõş düzilmiş **şem' ü cem'** arâyide
Cümle halk alur bulardan fâyide (GN.II- 4412)
- **şems ü mâh:** güneş ve ay
Pes yaratdı kudretinden ol ilâh
' Arş nûrından gök yüzinde **şems ü mâh** (GN.III-6352)
- **şerr ü şür:** kötülük ve karışıklık
Fi' l ü fitne hırş u hıkd u **şerr ü şür**
Halvet olmağa kişiyi kanda kor (GN.II-2924)
- **şevk u zevk:** neşe ve zevk
Cân gönül tolar neşât u **şevk u zevk**
Kõpdı cândan geldi nefse zevk u şevk (GN.IV-9069)
- **şirk ü şek:** ortaklık ve şüphe
Seçdi dînden küfr ü **şirk ü şekleri**
Virdi destür kırmağa müşrikleri (GN.I-171)
- **şükr ü şenâ:** şükür ve övgü
Pes bize vâcib-durur **şükr ü şenâ**
Günde yüz biñ kez cana vü hem tene (GN.I-130)
- **tâ' at u şohbet:** ibadet ve sohbet
Yaraşur **tâ' at u şohbet** ol zamân
Girtü bilgil bu sözi dutma gümân (GN.I-1977)

- **tāc taht:** taç taht
 ‘Işık degül mi **tācı tahtı** terk iden
 Pādişāhla ‘ahd ü peymān berk iden (GN.II- 4926)
- **tağ u ova:** dağ ve ova
 Kimine meydān-durur **tağ u ova**
 Kimine seyrāngeh olmışdur hevā (GN.I-772)
- **tağ u taş:** dağ taş
 Zīra **tağ u taş** aña ma‘ nī-durur
 Issı sovuğ hem anuñ yolın urur (GN.I-446)
- **tağ u yazı:** dağ ve ova
 Tağ u yazı ev ü yaban toptolu
 Alur andan dün ü gün uşlu delü (GN.II- 5056)
- **taht u baht:** taht ve baht
 Bağça vü bāğ u sarāy u **taht u baht**
 ‘Ayş u ‘işret hāl u dirlik nerm ü saht (GN.I-2409)
- **taht u tāt:** taht ve taç
 Māl u ni‘ met kıl qaravaş **taht u tāt**
 Her gün anda toyınudur biñ biñ ac (GN.II- 4367)
- **tanmadın u şormadın:** sorup danışmadan
 İçdük anı dün ü gündüz durmadın
 Kimseye hīç **tanmadın u şormadın** (GN.II-5035)
- **ten ü cān:** ten ve can
 Biline ezdād ‘ālemde ‘ayān
 Çün **ten ü cān** çün zemīn ü asımān (GN.I- 4 s.9)
- **terk ü tecrīd:** terk ve yalnızlaştırma
 Terk ü tecrīd ol iniş yoğuş-durur
 Yola gitmek yavlağ ulu iş-durur (GN.II-3218)
- **tevbe vü tā‘at:** tövbe ve ibadet
 Oğlan-iken mektebe meşgūl olan
 Yigit iken **tevbe vü tā‘at** kılan (GN.I-2021)
- **toğ- düş-:** doğ- düş-
 Raḥmet andan **toğdı düşdi** ‘āleme

Artadur günden güne demden deme (GN.III-7436)

- **toprağ u taş:** toprak ve taş
Kim anuñla **toprağ u taş** ahtara
Gizlü genci uş bu halka göstere (GN.III-6617)
- **tünd ü tiz:** sert ve aceleci
Ol şaf ehli **tünd ü tizdür** hūları
Yok-durur hiç kimseden korkuları (GN.II- 4684)
- **urmağ u dutmağ:** vurmak ve tutmak
Urmağ u dutmağ olursa kamusu
Hiç dönmez key bütündür nāmusı (GN.II- 4685)
- **uş ög:** akıl fikir
Tā' at içre geçüre yigitligin
Hağ yolına bağlaya **uşşın ögin** (GN.I-1216, GN.I-1588)
- **ün ü sâz:** ses seda
Mağv ola harf u şavt u **ün ü sâz**
Niteliksüz görine ol bî-niyâz (GN.II- 4628)
- **varlık u birlik:** varlık ve birlik
Bildük anuñ **varlığın u birliğin**
Bulduğ anuñ ni' metin ü dirligin (GN.II-5033)
- **vaşf u şıfat:** sıfat ve nitelik
Diñle imdi eydeyüm **vaşf u şıfat**
Kim niçe halden hâle döner şurat (GN.I-1167)
- **yār u yoldaş:** yar ve yol arkadaşı
Benüm ile **yār u yoldaş** gelmedi
Senden ayruğ destgīrüm kalmadı (GN.II- 4460)
- **yidür- ü yitür-:** yedir- ulaştır-
Bunça dürlü ni' meti kim bitüre
Bunça halka **yidüre vü yitüre** (GN.IV-9418)
- **yimek ü içmek:** yemek ve içmek
Bu şikem püyendedür hayvān gibi
Yimek ü içmekdür anuñ manşıbı (GN.I-1895)
- **yol u iz:** yol iz

Yir yüzün dutmuş ola düpdüz deñiz
Bilmeye hiç kimse anda **yol u iz** (GN.III-7135)

- **yoldaş u yār**: yol arkadaşı ve yar
Ger baña ol nefis-i emmāre ki var
Dōst yolında olmadı **yoldaş u yār** (GN.II-5604)
- **zamān u mekān**: zaman ve mekan
Neng ü nām u nāmūs u erkān nişān
İsteme anda **zamān u mekān** (GN.II-3154)
- **zevķ u şādī**: zevk ve mutluluk
İlla şol vaķtın ki ilde emn ola
Zevķ u şādī el vire cümle ķula (GN.IV-9072)
- **zevķ u şevķ**: zevk ve neşe
Cān gönül tolar neşāt u şevķ u zevķ
Ķopdı cāndan geldi nefse **zevķ u şevķ** (GN.IV-9069)
- **zişt ü ‘ifrīt**: şeytan ve yaratık
Bu yir altı cümle dīvlerdür tōlu
Zişt ü ‘ifrīt her biri çirkin ħulu (GN.I-934)

1.3.2. Garipname’de yakın anlamlı kelimelerle kurulmuş üçlemeler:

- **ādem ü perī vü cinnī**: insan, peri ve cin
Ādem ü perī vü cinnī ķurd u ķuş
Buyruğında ger inişdür ger yoķuş (GN.II-3423)
- **‘aķl u nefis ü cān**: akıl, nefis ve can
Bu temennāyı çü ķıldum bī-zebān
Eyle kim duymadı **‘aķl u nefis ü cān** (GN.II-5597)
- **‘aķıl nefis ten**: akıl, nefis ve vücut
Cān u gönül hem **‘aķıl nefis ten** daķı
Her biri bir key ğaniydi ben daķı (GN.II- 4345)
- **altun gūmiş ü pul**: altın, gümüş ve para
Ol bahā **altun gūmiş ü pul**-durur
Dünyada ni‘ met bulara ķul-durur (GN.I-1416)

- ‘arş u kürsî vü kalem: arş, kürsi ve kalem
‘Arş u kürsî vü kalem bilmez anı
Birbirine şorışurlar kim kanı (GN.II-3417)
- ‘āşık u ma‘şuk u ‘ışk: aşık, sevgili ve aşk
‘Āşık u ma‘şuk u ‘ışk bir harf ola
Girü kendü ma‘nisine şarf ola (GN.II- 4627)
- āvāz u harf ü ma‘ni: ses, harf ve mana
Ol nefes āvāz u harf ü ma‘nidür
Diñle imdi eydeyüm kim niçedür (GN.I-1315)
- ay u gün yılduz: ay, güneş ve yıldız
Ay u gün yılduz tamāmet gök yüzün
Hōş müzeyyen kıldı dünin gündüzün (GN.II- 4268)
- bāğ u çift ü şirket: bağ, çift ve ortaklık
Bāğ u çift ü şirket ü şatu bazār
Ögi uşşı durmadın anı düzer (GN.I-1202)
- bahşiş ü ihsān u cūd: bahşiş, iyilik ve cömertlik
Sensin ol kim kamuya virdüñ vücūd
Hulq u luṭf u bahşiş ü ihsān u cūd (GN.II- 4015)
- bī-şümār u bī-hisāb u bī-‘aded: hesapsız, sayısız, tek
Lācerem Ḥaḳ’dan bula her dem meded
Bī-şümār u bī-hisāb u bī-‘aded (GN.I-1032)
- cān u nefis ü ten: can, nefis ve vücut
‘Aḳl u gönül cān u nefis ü ten daḥı
Cümlesi bu ‘ışk-ıla buldı Ḥaḳ’ı (GN.IV-10149)
- cehl ü inkār u riyā: bilgisizlik, inat ve gösteriş
Hışm u ḡaybet cehl ü inkār u riyā
Ḳor mı sini kim varasın Tañrı’ya (GN.II-2925)
- çakmak u taş u kav: çakmak, taş ve kav
Nūrı Allah birlik içinde ḳodı
Nitekim çakmak u taş u kav odı (GN.I-502)
- dil ḳulağ u göz: dil, kulak ve göz
Ḳırḳdan altmış yaşa varınça tamām

Dil kulağ u göz-durur nefse maḳām (GN.II-5355)

- **dirliğ ü şādi vü ni‘ met:** düzen, neşe ve nimet
Yir yüzindedür bularuñ lezzeti
Dirliği vü şādisi vü ni‘ meti (GN.I-773)
- **el ayağ u baş:** el, ayak ve baş
El ayağ u baş unıdılmış-ıdı
Uşbu varlık cümle maḳv olmuş-ıdı (GN.II-3801)
- **emr ü taḳdīr ü dilek:** emir, takdir ve dilek
Bu iş içre suçı ne ben miskinüñ
Emr ü taḳdīr ü dilek cümle senüñ (GN.I-887)
- **eyden diñleyen ü yazan:** söyleyen, dinleyen ve yazan
Eydene diñleyene vü yazana
Raḳmet eyle yā ilāhe rabbenā (GN.IV-10591)
- **fışk u inkār u riyā:** günah işleme, inkar ve ikiyüzlülük
Kibr ü kīne **fışk u inkār u riyā**
Nefs ile bunlar diler ‘ aklı sıya (GN.I-985)
- **ḡılman u vildan u tıyūr:** cennet gençleri, hizmetçileri ve kuşlar
Niçe mülkdür cennet ü ḡūr u kuşūr
Ne-durur **ḡılman u vildan u tıyūr** (GN.III-5663)
- **gör- ü bil- öğren-:** gör-, bil- ve öğren-
Gördiler ü bildüler öğrendiler
Yidüler ü içdiler ü ḳandılar (GN.IV-9314)
- **ḡuşşa vü teşvīş ü ḳayḡu:** gam, keder ve düşünce
ḡuşşa vü teşvīş ü ḳayḡu ol zamān
Şādılıḳdan artuḳ olur bī-gümān (GN.I-2014)
- **ḡaşm u cehl ü ḡased:** öfke, cehalet ve çekememezlik
Buḡl u zerḳ u **ḡaşm u cehl ü hem ḡased**
Dün ü gün nefse ḳılır bunlar meded (GN.I-986)
- **ḡıḳmet ü esrār u rāz:** hikmet, sırlar ve giz
‘ İlm ü ‘ ibret **ḡıḳmet ü esrār u rāz**
Mekr ü ḡile zerḳ u inkār u mecāz (GN.IV-9311)
- **ḡu dirlik ü aḡvāl:** huy, düzen ve durum

Çün buları gördüm uşbu hāl-ıla

Bu **hu bu dirlik ü bu aḥvāl**-ıla (GN.IV-8755)

- **ḥulḳ u imān u ḳanāʿat**: iyi ahlak, iman ve kanaat
Ḥulḳ u imān u ḳanāʿat ḳamusı
 ʿAḳla berkinmiş bularuñ nāmusu (GN.I-980)
- ʿ*ışḳ* u **hevā vü mefsede**: aşk, arzu ve fesatlık
 Ḳanı ol ʿ*ışḳ* u **hevā vü mefsede**
 Kim beni eglerdi her bir nesnede (GN.II-5570)
- ʿ*ibret* ü **esrār u rāz**: ibret, sırlar ve giz
 ʿİlm ü ḥikmet ʿ*ibret* ü **esrār u rāz**
 Tevbe vü tevfiḳ u tāʿat ʿizz ü nāz (GN.II-3634)
- ʿ*ışret* ü **būs u kenār**: içki içme ve öpüp kucaklama
 ʿİşḳ u bāzī ʿ*ışret* ü **būs u kenār**
 Bitdi cāndan gitdi ārām u ḳarār (GN.II-5332)
- ʿ*ışret* ü **maʿ şūḳ u sāḳi**: içki, sevgili ve saki
 Eyde iy ḥayf u dirīgā ḳanı ol
 ʿİşret ü **maʿ şūḳ u sāḳi** saḡ u şol (GN.II-5398)
- **iʿtikād u şıdḳ u iḳrār**: inanma, doğruluk ve inandığını söyleme
 Bir gürühi kim imāndur yoldaşı
İʿtikād u şıdḳ u iḳrārdu işi (GN.I-2059)
- **kāfir ü münkir münāfiḳ**: kafir, inkarcı ve ikiyüzlü
Kāfir ü münkir münāfiḳ gör n'ider
 Ger göremezseñ görenden şor ḥaber (GN.I-2076)
- **ḳarañu tünd ü teng**: karanlık, sıkıntılı ve dar
 Dünya bir evdür **ḳarañu tünd ü teng**
 İçti tolu mekr ü ḥile ḥarb u ceng (GN.IV-10091)
- **kibr ü kīn ü buḥl**: kibir, kin ve cimrilik
Kibr ü kīn ü buḥl u hem fişḳ u fesād
 Ḳatlarında Ḥaḳ sözi yavlaḳ kesād (GN.II-2923)
- **kiler ü çartāḳ u anbār**: kiler, çardak ve ambar
Kiler ü çartāḳ u anbārlar dolar
 Aña ḳarşu issinüñ beñzi güler (GN.I-1976)

- **kīne vü buhl u ḥased:** kin, cimrilik ve çekememezlik
Kīne vü buhl u ḥased kibr ü riyā
İ' tikād ihlāş u imān Tañrı'ya (GN.II-5250)
- **Ḳur'ān u 'ilm ü ḥikmet:** Kur'an, ilim ve hikmet
Yir var anda cümle dürlü ni' mete
Ya' ni kim **Ḳur'ān u 'ilm ü ḥikmete** (GN.II-5248)
- **küfr ü inkür u gümān:** küfür, inkar ve şüphe
Küfr ü inkür u gümān terk idelüm
Gönlümüz girçeklige berkidelüm (GN.I-1134)
- **küfr ü şirk ü şek:** küfür, ortaklık ve şüphe
Seçdi dīnden **küfr ü şirk ü şekleri**
Viridi destür kırmağa müşrikleri (GN.I-171)
- **māl u baş u cān:** mal, baş ve can
Eytdiler girçekleyin geldük yola
Māl u baş u cān u oğul kız bile (GN.IV-10533)
- **māl u mülk ü esbāb:** mal mülk ve çoluk çocuk
Çünkü **māl u mülk ü esbāb** olmaya
Dünya Haq'dın yaña mihrāb olmaya (GN.IV-9096)
- **māl u mülk ü ni'met:** mal mülk ve nimet
Māl u mülk ü ni'met elinde-y-iken
Yi yidür bahşāyiş eyle anı sen (GN.IV-10356)
- **manşib u bahşāyiş ü hil' at:** kazanmış, ihsan sahibi ve iyi huylu
Böyle olan kimsene devletlüdür
Manşib u bahşāyiş ü hil' atlüdür (GN.I-1494)
- **maṭlub u ma' şük u ma' būd:** istenilen, sevilen ve tapılan
Yitmiş iki milletün maqşudı ol
Maṭlub u ma' şükü vü ma' būdı ol (GN.I-658)
- **naqd u genc ü māye:** varlık, hazine ve maya
Cümle sendendür bizüm sermāyemüz
Zāt içinde **naqd u genc ü māyemüz** (GN.I-79)
- **naḥv u taşrif u luğat:** cümle, çekimler ve kelimeler hazinesi
Naḥv u taşrif u luğat ḥacet degül

Bāğ u hācet çün bulunur evde gül (GN.II-2682)

- **nefs ü cān u ‘aql**: nefis, can ve akıl
Ya‘ni tendür **nefs ü cān u ‘aql**-ıla
Şüret oldı dördi bir yirde bile (GN.I-2486)
- **neng ü nām u nāmūs**: utanma, şan ve namus
Neng ü nām u nāmūs u erkān nişān
İsteme anda zamān u mekān (GN.II-3154)
- **neşāt u şevk u zevk**: sevinç, neşe ve zevk
Cān gönül tolar **neşāt u şevk u zevk**
Çopdı cāndan geldi nefse **zevk u şevk** (GN.IV-9069)
- **sarāy u taht u baht**: saray, taht ve baht
Bağça vü bāğ u **sarāy u taht u baht**
‘Ayş u ‘işret hāl u dirlik nerm ü saht (GN.I-2409)
- **şüret ü nefis ü ‘aql**: vücut, nefis ve akıl
Şüret ü nefis ü ‘aqldur cān-ıla
Dördi bir yirde bile insān-ıla (GN.I-1293)
- **şehvet ü hırş u heves**: şehvet, hırs ve arzu
Şehvet ü hırş u hevesdür pīşesi
Yok-durur ayruķ anuñ endīşesi (GN.I-1896)
- **tā‘at u zikr ü şafā**: ibadet, zikir ve gönül saflığı
‘İlm ü ‘ibret **tā‘at u zikr ü şafā**
Berkidüpdür ‘aql-ıla ‘ahd ü vefā (GN.I-979)
- **taht u tāt u hülle**: taht, taç ve elbise
Taht u tāt u hülle vü hūr u kuşūr
Çamusı mü’min için hāzır-durur (GN.I-2298)
- **teni tenhā vü miskīn**: aşığılanmış, kimsesiz ve düşkün
Ben **teni tenhā vü miskīn** eli boş
Dōst rızāsı işiginde kaldum uş (GN.II-5575)
- **tevbe vü tevfiķ u tā‘at**: tövbe, Allah’ın yardımı ve ibadet
‘İlm ü hikmet ‘ibret ü esrār u rāz
Tevbe vü tevfiķ u tā‘at ‘izz ü nāz (GN.II-3634)
- **uçmağ u hūr u kuşūr**: cennet, huri ve saraylar

Cān u gönül gözin aç kim göresin

Uçmağ u hür u kuşūra iresin (GN.III-5662)

- **yi- ü iç- ü kan-:** ye- iç- ve kan-
Gördiler ü bildüler öğrendiler
Yidüler ü içdiler ü kandaşlar (GN.IV-9314)
- **zerk u inkār u mecāz:** ikiyüzlülük, inanmama ve gerçekdışılık
‘İlm ü ‘ibret hikmet ü esrār u rāz
Mekr ü hile **zerk u inkār u mecāz** (GN.IV-9311)
- **zıkr ü tesbîh ü tevekkül:** zikir, tespih ve tevekkül
Zıkr ü tesbîh ü tevekkül işleri
Kalmaduk ayruk dağı teşvişleri (GN.II- 4409)

1.3.3. Dede Korkut Hikayeleri’nde yakın anlamlı kelimelerle kurulmuş ikilemeler:

- **ağ boz:** ak boz
Çapar-iken **ağ boz** atıñ büdrimesün. (DKK – D154-7)
- **ağırla- ‘azizle-:** ağırla- azizle-
Ozan ivüñ tayağı oldur ki yazıdan yabandan ive bir konuk gelse, er adam ivde olmasa, ol anı yidürür içürür **ağırlar ‘azizler** gönderür.
(DKK – D7-9)
- **ağız dil:** ağız dil
Ağız dilden kız kişi haber maña (DKK – D103-4)
- **ağla- buzla-:** ağla- feryat et-
Kardaş Beyrek diyü **ağlar buzlar**, toyuñ düğünüñ kara oldı diyü ağlar.
(DKK – D102-5)
- **ağlayuban sıkılayuban:** ağlayıp sızlanarak
Ağlayubanı sıkılayubanı ivine geldi. (DKK – D91-9)
- **ağlaş- böğriş-:** ağlaş- böğriş-
Vay bigüm kartaş muradına maşşudına irmeyen yaluñuz kardaş diyüp **ağlaşdılar böğrişdiler.** (DKK – D92-1)
- **alın baş:** alın baş
Vay **alın başum** umudı (DKK – D92-4)

- **aķındılı görklü:** akıntılı güzel
Aķındılı görklü şudan dünin kiçdüñ. (DKK – D239-3)
- **ana baba:** ana baba
Sen sağ ol kadın **ana babam** sağ olsun. (DKK – D55-1)
- **ana ata:** ana ata
Beyregüñ **anası atası** baķdı görđi-kim gerdek görünmez olmış. (DKK – D91-1)
- **anı bunu:** onu bunu
Beyrek mere kâfir niçe bir **anı bunu** şorarsın maña didi.(DKK–D287-5)
- **añla diñle:** anla dinle
Yigit yigit big yigit, sen benüm ünüm **añla** sözüm **diñle**.(DKK–D71-5)
- **at- yık-:** at- yık-
Şimdi yigidi **atar yıkar** serer pırtar. (DKK – D180-11)
- **ata ana:** ata ana
Atasınuñ **anasınuñ** ellerin öpdi. (DKK – D177-5)
- **avlayuban kuşlayuban:** avlanarak kuş avlayarak
Arķu Mili Ala Tağı
Avlayuban **kuşlayuban** aşmaduñ-mı (DKK – D181-8)
- **baba oğul:** baba oğul
Baba oğul kazanur ad içün (DKK – D131-3)
- **baba ana:** baba ana
Babaña **anaña** sağlık ile varaçak olur iseñ beni bunda gelüp ħalallıđa alur-mısın didi. (DKK – D98-8)
- **baķ- gör-:** bak- gör-
Kazan **baķdı görđi** çoban ağacı arķasına almış gelür. (DKK – D50-9)
- **baş beyin:** baş beyin
Bir eski kaçtan virdüñüz benüm **başum beynüm** alduñuz. (DKK – D107-6)
- **bin- yed-:** bin- yedekle-
Bayındır Ħanun tavlasından iki şahbaz yügrük at getürüñ, bir kiçi başlu kiçer aygırı bir toklı başlu torı aygırı, nāğāħ kaçma қovma olur-ise *birisini binem, birisini yedem* didi. (DKK – D82-7)

- **cılasunlık yigitlik:** kahramanlık, yiğitlik
Menüm erligüm bahadırılığüm **cılasunlığüm yigitligüm** Ruma Şama gide çavlana dir-idi. (DKK – D155-7)
- **çadır otağ:** çadır otağ
Ala Tağda **çadırın otağın** dikti. (DKK – D293-11)
- **çoban çoluk:** çoban çoluk
Çoban çoluk kalmadı hep yidi. (DKK – D218-4)
- **dere depe:** dere tepe
Çok tağlar **dere depe** kiçdi. (DKK – D202-10)
- **dil damak:** dil damak
Dili damağı kırıyup dört yanına baқdurduñ-mı (DKK – D136-11)
- **düş- öl-:** düş- öl-
Bigler tacum tahtum içün ağlaram, bir gün ola **düşem ölem** yirümde yurdumda kimse kalmaya didi. (DKK – D68-2,3)
- **düz- koş-:** düz- koş- / söyle-
Bu Oğuz-nāmeyi **düzdi koşdı** böyle didi. (DKK – D34-11)
- **el yüz:** el yüz
Şabadança yirinden örü turur, **elin yüzün** yumadın toқuz bazlamaç ilen bir külek yoğurd gözler, toynça tıka başa yir. (DKK – D7-13)
- **el ayak:** el ayak
Elin ayağın berk bağladılar. (DKK – D273-10)
- **erlik bahadırılık:** erlik bahadırılık
Menüm **erligüm bahadırılığüm** cılasunlığüm yigitligüm Ruma Şama gide çavlana dir-idi. (DKK – D155-7)
- **gel- kiç-:** gel- geç-
Anlar dağı bu dünyaya **geldi kiçdi**. (DKK – D34-12)
- **geyim kiçim:** giyim kuşam
Kāfirüñ çignine bir kılıç urdı, **geyimini kiçimini** toğradı. (DKK – D210-12)
- **git- çavlan-:** git- ün sal- / git- yayıl-
Menüm erligüm bahadırılığüm cılasunlığüm yigitligüm Ruma Şama **gide çavlana** dir-idi. (DKK – D155-8)

- **haraça karaça:** ufacık karacık
Biñ dahı **haraça karaça** pürelers diledi. (DKK – D86-12)
- **hışım kavum:** hışım akraba
Hışımını kavumını ayırdı, ivini çözdü. (DKK – D236-9)
- **ilin günin:** yurdunu gününü
Alça kanın yir yüzine döküñ, **ilin günin** çapuñ. (DKK – D243-7)
- ‘**izzet hörmet:** izzet hürmet
‘**İzzet hörmet** eylediler. (DKK – D178-6)
- **kaçma kovma:** kaçma kovma
Bayındır Hanun tavlasından iki şahbaz yügrük at getürüñ, bir kiçi başlu kiçer aygırı bir toklı başlu torı aygırı, nāgāh **kaçma kovma** olur-ise birisini binem, birisini yedem didi. (DKK – D82-7)
- **kada bela:** kaza bela
Ƙadam belam toqınur bu gün saña. (DKK – D158-1)
- **kaşalı borklü:** tepeli borklü
Ƙaşalı borklü başuñ kesmeyinçe ... komazam. (DKK – D232-8)
- **kala ölke:** kale ölke
Ƙala ölke vireyin saña didi. (DKK – D149-2)
- **kalarda koparda:** memleketten doğum yerinden
Ƙalarda koparda yigit yirüñ ne yirdür (DKK – D231-6)
- **kapu baca:** kapı baca
Bigler bigi olan Ƙazan divanında buña hiç **kapu baca** yoğ-idi. (DKK – D254-2)
- **karcaşuban uğraşuban:** kaynaşarak uğrayarak
Ƙarcaşuban uğraşuban tağdan indi. (DKK – D192-11)
- **karğa kuzgun:** karga kuzgun
Bağsa görse bir derenin içine **karğa kuzgun** iner çıkar, konar kalğar. (DKK – D26-6,7)
- **karı koca:** karı koca
Ƙarı koca kalmaya kov idine. (DKK – D187-3)
- **kavum kardeş:** kavim kardeş

On altı yıldır kim babañuñ tutsağıyam, ataya anaya, **ķavuma ķardaŗa** ģasretem. (DKK – D98-3)

- **ķırķ elli**: kırk elli

Ķırķ elli yigit ķara geyüp gōk ŗarındılar. (DKK – D299-11)

- **ķız gelin**: kız gelin

Aķınçılar kâfirũ ilin ģünün urup **ķızın gelinin** esir itdiler. (DKK – D252-8)

- **ķol bud / ķol buķ**: kol bacak

Ķol bud olup yir üstine dũşmeyinçe...(DKK – D25-8)

- **ķurt ķuŗ**: kurt kuŗ

Seni bunda **ķurtlar ķuŗlar** yir didi. (DKK – D50-6)

- **ķüy- piķ-**: bekle- biķ-

Ol Ķur'anı yazdı düzdi 'ulemâlar öğreninçe **ķüydi piķdi** 'alimler serveri 'Oŗman 'Affan oģlı görklü. (DKK – D6-6)

- **mal rızık**: mal rızık

Malumuzu rızķumuzu yaģmaladılar girü döndiler. (DKK – D71-10)

- **murat maķŗut**: istek amaķ

Vay bigüm ķarŗaŗ **muradına maķŗudına** irmeyen yaluñuz ķardaŗ diyüp aģlaŗdılar böģriŗdiler. (DKK – D92-1)

- **oģlan uŗak**: evlat

Big ordusını **oģlanını uŗaģını** ģazinesini aldı girü döndi. (DKK – D65-4)

- **ōlmeģe yitmeģe**: ōlmeye yitmeye

ōlmeģe yitmeģe gitmemiŗ-idiüm, yataķaķ yirüm gine bu ģarab olası-y-idi. (DKK – D8-13)

- **saķ saķal**: saķ sakal

Saķı saķalını yũlidiler. (DKK – D266-1)

- **ŗaģ esen**: saģ esen

Eger **ŗaģdur esendũr**, aŗŗam olmadın gine ben saña ģelũrem. (DKK – D43-12)

- **ser- pırt-**: yere ser- delik deŗik et-

ŗimdi yigidi atar yıkar **serer pırtar**. (DKK – D180-11)

- **sevin- ķıvan-**: sevin- gururlan-

Kañlı Koca **sevini kıvanı** örü turdı. (DKK – D172-7)

- **şin şadman**: mutlu mesut
Bu yaña Şökli Melik kâfirler-ile **şin şadman**, yiyüp içüp oturur-idi.
(DKK – D51-3)
- **tac taht**: taç taht
Bigler **tacum tahtum** için ağlaram, bir gün ola düşem ölem yirümde
yurdumda kimse qalmaya didi. (DKK – D68-2,3)
- **şadım dayam**: dadım anam
Sizi yamrı yumrı **şadım dayam** şandum didi. (DKK – D274-3)
- **şart- yırt-**: çek- yırt-
Güz alması kibi al yañağın **şartdı yırtdı**. (DKK – D54-6)
- **tekine tüşine**: eşine dengine
Yalançı oğlı Yaltaçuk dirler ölüsi şaberin getürdi, adaşlusın aña virür
oldılar, gelür bundan kiçer, uralım anı, aña varmasun **tekine tüşine**
varsun didiler. (DKK – D101-13)
- **çıka başa**: tıka basa
Şabadança yirinden örü şurur, elin yüzün yumadın toşuz bazlamaç ilen
bir külek yoğurd gözler, toyinça **çıka başa** yir. (DKK – D7-13)
- **şoy düğün**: toy düğün
Kardaş Beyrek diyü ağlar buzlar, **řoyuñ düğünüñ** şara oldı diyü ağlar.
(DKK – D102-5)
- **çur- git-**: dur- git-
Kara şoyun yaşnısından öñine getürüñ, yir-ise yisün, yimez ise **şursun**
gitsün. (DKK – D10-10)
- **uman usan**: uman bekleyen
Umanına usanına aş yidürdüm. (DKK – D138-3)
- **urışmadan döğışmeden**: vuruşmadan dövüşmeden
Urışmadan döğışmeden ‘alemi şoldurayım. (DKK – D147-8)
- **vallah billah**: vallah billah
Vallah billah toğrı yolu görür-iken egri yoldan gelmeyelüm didi. (DKK
– D285-6)
- **yarımasun yarçımasun**: murada maksuda ermesin

Yarımasun yarçımasun, kâfirün câsusı bunları câsusladı. (DKK – D90-5, DKK – D93-5)

- **yaz- düz-:** yaz- diz-
Ol ur’anı **yazdı düzdi** ‘ulemâlar öğreninçe küydi piçdi ‘alimler serveri ‘Oşman ‘Affan oğlu görklü. (DKK – D6-6)
- **yığışdursun- dürişdürsün-:** derlesin toplansın
Yığışdursun dürişdürsün günahuñuzı adı görklü Muhammede bağışlasun hanum hey! (DKK – D154-11)
- **yeme içme, yime içme, yimek içmek, yiyüp içüp:** yemek içmek
Bu yaña Şökli Melik kâfirler-ile şin şamdan, **yyiüp içüp** oturur-idi. (DKK – D51-3, DKK – D65-6, DKK – D70-10, DKK – D90-, DKK – D202-3, DKK – D255-1, DKK – D271-6, DKK – D293-12)
- **yir yurt:** yer yurt
Bigler tacum tahtum için ağlaram, bir gün ola düşem ölem **yirümde yurdumda** kimse almaya didi. (DKK – D68-2,3)
- **yüz göz:** yüz göz
Gevdesi püreden görünmez, **yüzi gözi** belirmez. (DKK – D89-13)

Garipname’de 217 adet ikileme ve 62 üçleme; Dede Korkut’ta ise 75 adet ikileme yakın anlamlı kelimelerin bir araya getirilmesiyle kurulmuştur.

Garipname’de geçen “**altun gümüş, sım ü zer**” ikilemeleri “altın gümüş / gümüş ve altın”; “**ay u gün, ay u güneş**” ikilemeleri “ay ve güneş”; “**ayş u ‘işret / ‘aşy u ‘işret**” ikilemesi “yeme ve eğlence anlamına gelen farklı yazılışlı aynı anlamlı ikilemelerdir.

Garipname’de geçen “**cümle dürlü ve niçe dürlü**” ifadelerini ikileme kabul etmek mümkündür. Bu ikilemeler sırasıyla metinlerde “bütün ve nice türlü, birçok” anlamlarında kullanılmışlardır. Yine Garipname’de geçen “**bâğ u çift**” ikilemesi günümüz Türkçesinde “çift çubuk”, “**döst u yâr**” ikilemesi “dost ahbap” ve “**edeb erkân**” ikilemesi de “sıra saygı” olarak kullandığımız ikilemelere karşılık olabilir.

1.4. Zıt Anlamlı Kelimelerle Kurulmuş İkilemeler

1.4.1. Garipname’de zıt anlamlı kelimelerle kurulmuş ikilemeler:

- **acı tatlı:** acı tatlı
Eyü yavuz **acı tatlı** ne ki var
Bağça içinde bula ol nāmdār (GN.I-1507)
- **‘adl ü zulm:** adalet ve zulüm
‘**Adli vü zulmı** yorır il üstine
Yazılır fermānları māl üstine (GN.I-1719)
- **ağ kara:** ak kara
Açılıpdur iki çifte pencere
Cām urılmış **ağ kara** hōş kaçara (GN.II-5208)
- **ağladan u güldüren:** ağlatan ve güldüren
Gördüm oldur cümle ‘ilmi bildüren
‘İlm içinde **ağladan u güldüren** (GN.IV-9316)
- **ağyār u yār:** düşman ve dost
Yād biliş imdi nedür **ağyār u yār**
Ağyarı қо дүн gün eytgil yār yār (GN.IV-10232)
- **‘aқd u ҳal:** bağlamak ve çözmek
Çünkü sekizinçi aya hüküm itdi Zuҳal
Müşterī’ye degdi bu kez **‘aқd u ҳal** (GN.II- 4519)
- **‘ām u hāş:** halk ve bey
Bir қatı hem pōst-durur kim kürk-içün
Bay u yoһsul **‘ām u hāş** u türk-içün (GN.II- 4978)
- **artuğ eksük:** fazla eksik
Tā ki bunlar bir yire cem‘ olmaya
Artuğı eksügi hiç düz olmaya (GN.I-414)
- **‘arş u ferş:** gök ve yer
Ol zaman kim yoğ-ıdı bu nüh felek
‘**Arş u ferş** ü cism ü cān ins ü melek (GN.III-6311)
- **aşl u hatm:** baş ve son
Enbiyānuñ **aşlı vü hatmıdur** ol
Evliyā hem cümle andan aldı yol (GN.I-160)

- **āşikārā vü nihān**: açık ve gizli
 Muştafā dōstlığıçun oldı cihān
 Ne ki varsa **āşikārā vü nihān** (GN.I-201)
- **az u çok**: az çok
 Kāngı cinsden el virürse **az u çok**
 Geyür anı er ü ‘ avrat ‘ aybı yok (GN.II- 4967)
- **bay u yoqsul / bay u yoqsul**: zengin fakir
 Kırk gün ol şu dünyayı dutdı tamām
 Ğarğa virdi **bay u yoqsul** hāş u ‘ ām (GN.II-4088, GN.II- 4963)
- **beg ü kul**: bey ve köle
 Hāş u ‘ ām u **beg ü kul** yoqsul u bāy
 Ğarğ olupdur bu işe yıl on iki ay (GN.II-2907)
- **beglik ü kullık**: beylik ve kölelik
Beglik ü kullık kamu yeksān ola
 Ne iraq yakın ne in ü ān ola (GN.II- 4623)
- **berr ü baħr**: deniz ve kara
 Buñlarun **berr ü baħr**dur adları
 Beñzemez hem birbirine dādları (GN.I-765)
- **bey‘ ü şirā**: alış veriş
 Kimseden kimse satun almış degül
 Böyle hiç **bey‘ ü şirā** olmuş degül (GN.II- 5055)
- **biliş ü yād**: tanıdık yabancı
 Birikenler buldılar girtü murād
 Maħkum oldı bunlara **biliş ü yād** (GN.I-253)
- **buħl u ihsān**: cimrilik ve cömertlik
 Niçe dürlü naqş u san‘ at reng ü ad
Buħl u ihsān haşm u raħmet zılm u dād (GN.IV-10131)
- **çirkin ü gökçek**: çirkin ve güzel
Çirkin ü gökçek kamu birdür aña
 Hiç yirer mi kimseyi bir baqsaña (GN.I-1681)
- **devlet ü miħnet**: saadet ve sıkıntı
 Birisinde **devlet ü miħnet** bile

Ol sebebden döndürür hâlden hâle (GN.I-1364)

- **dōst düşmān:** dost düşman
Añlayasın **dōstuñı düşmānuñı**
Çurtarasın düşmanuñdan cānuñı (GN.I-803)
- **dün ü gün / dün gün :** gece gündüz
Gör ki niçe geymiş altun tonı gün
Ol semā‘ da harket eyler **dün ü gün** (GN.I-29, GN.I-981)
- **dünya ahret:** dünya ahret
Çünkü koşdı dōstlara ayırmasun
Dünya ahret toğru yoldan ırmasun (GN.I-954)
- **dün gündüz / dün ü gündüz:** gece gündüz
Çarha girdi çarh **dün gündüz** döner
Çarh içinde gösterür dürlü hüner (GN.I-16 s.17, GN.I-177)
- **dünya ahir:** dünya ahret
Her kim aña kul olursa şād ola
Dünya ahir kaygudan āzād ola (GN.I-2347)
- **dünya ahret:** dünya ve ahiret
Her kim varsa yaradılmış kamu
Dünya ahret yir ü gök uçmağ tamu (GN.IV-10138)
- **dünya vü ‘uqbā:** dünya ve ahiret
‘İlm-ile **dünya vü ‘uqbā** alınur
İkisinden ‘izz ü devlet bulunur (GN.IV-9566)
- **eksük ü artuğ:** eksik fazla
Ėam degül ger dilleri ayruğ-ısa
Hāl içinde **eksük ü artuğ**-ısa (GN.I-659)
- **emr ü nehy:** emir ve yasak
Dördine söyler-idi bir lafz-ıla
Emr ü nehy ol ne-y-ise kıldan kıla (GN.I-2098)
- **er ü ‘avrat:** erkek ve kadın
Kağı cinsden el virürse az u çok
Geyür anı **er ü ‘avrat** ‘aybı yok (GN.II- 4967)
- **ev ü yaban:** ev kır

Ṭağ u yazı **ev ü yaban** toptolu

Alur andan dün ü gün uşlu delü (GN.II- 5056)

- **evvel ü āhir**: önce ve sonra
Cümle varlık bes senüñdür yā Celil
Evvel ü āhir sañ sensin delil (GN.I-81)
- **eyü yavuz**: iyi kötü
Kendüden ma‘ lüm ola naqş-ı cihān
Eyü yavuz āşikārā vü nihān (GN.I-904)
- **fevķ u taht**: üst alt
Sağ u şol u fevķ u taht u piş ü pes
Yokdur anda nedür ol yol adı bes (GN.II-3511)
- **fisk u tā‘ at**: günah ve ibadet
Küfr ü dīn ü fisk u tā‘ at hayr u şer
İşlenür bu şehr içinde her hüner (GN.I-961)
- **ğarb u şarķ**: batı ve doğu
Cümle varlık yoklık içre ğarķ-ıdı
Ni dün ü gündüz ne ğarb u şarķ-ıdı (GN.I-1240)
- **gelmek ü gitmek**: gelmek ve gitmek
Hiç kimesne bilmedi cān ne’ydügin
Gelmegi vü gitmegi niçe’ydügin (GN.IV-10124)
- **gökçek ü çirkīn**: güzel ve çirkin
Hiç biri birne muṭi‘ olmaz bular
Andan olur gökçek ü çirkīn hular (GN.I-966)
- **gökden yire**: gökten yere
Haķ anı viribidi gökden yire
Geldi kim halka haber Haķ’dan vire (GN.IV-10086)
- **hāş u ‘ām**: yüksek tabaka ve halk
İkisinüñ arasında Ādem’i
Kıldı peydā cümle bu hāş u ‘āmı (GN.I-699)
- **haşm u rahmet / hışm u rahmet**: öfke ve merhamet
Niçe dürlü naqş u san‘ at reng ü ad
Buhl u ihsān haşm u rahmet zulm u dād (GN.IV-10131, GN.III-6941)

- **ḥayāt u memāt**: ölüm kalım
Nefs-içün geldi **ḥayāt u hem memāt**
Nefse dirlik viridi ol āb-ı ḥayāt (GN.IV-10182)
- **ḥayr u şer**: hayır ve şer
Küfr ü dīn ü fısk u tā' at **ḥayr u şer**
İşlenür bu şehir içinde her hüner (GN.I-961)
- **ḥüb u zişt**: güzel çirkin
Görmeyen kıtında birdür **ḥüb u zişt**
Bilmeyene içi duzaḥdur çi bihişt (GN.I-1228)
- **ḥuşk u ter**: kuru ve yaş
Gör ma' ādinden niçe cevher biter
Kuvvetinden niçe **ḥuşk u ter** biter (GN.I-40)
- **ırak yakın**: uzak yakın
Beglik ü kullık kamu yeksān ola
Ne **ırak yakın** ne in ü ān ola (GN.II- 4623)
- **ibtidā vü intihā**: başlangıç ve son
Allah adın eytlüm evvel ibtidā
K'andan oldı **ibtidā vü intihā** (GN.I-21)
- **iç taş**: iç dış
Ādemīnūñ **içi taş**ı bay olur
Eyle şankim yıl içinde yay olur (GN.I-1999)
- **içlü taşlu**: içli dışlı
Añlalıl kim yidi kıatdur bu cihān
İçlü taşlu biribirinden nihān (GN.II- 4744)
- **inkār u ikrār**: inkar ve kabul
Çünki degdi onına on dürlü söz
İtdi ol **inkār u ikrār** oldı göz (GN.IV- 9613)
- **irte gice**: gece gündüz
Döke ḥasret yaşını **irte gice**
Kimse gelüp şormaya ḥālūñ nice (GN.II-3891)
- **ḳabz u bast**: sıkma ve gevşeme
Görnür anda cümle san' at naḳş u renk

Ḳabz u bast u ḳahr u luṭf u şulḥ u cenḳ (GN.III-7045)

- **ḳahr u luṭf**: kahır ve lütuf
 Ḥüb u zişt ü **ḳahr u luṭf** u ḥayr u şer
 Birikip dördi bile görür bular (GN.I-1300)
- **ḳış u yaz**: kış yaz
 İy Ḥudāvendā Kerīmā Kārsāz
 Irma bizi ol işikden **ḳış u yaz** (GN.I-1645)
- **ḳul u sulṭān**: köle ve sultan
 Gebr ü tersā vü müselmān evleri
 Birdür aña **ḳul u sulṭān** evleri (GN.II- 5070)
- **ḳuruda şuda**: karada ve denizde
 Cehd-ile irdi irenler maḳşuda
 Cehd-ile yol buldı **ḳuruda şuda** (GN.IV-9125)
- **küfr ü dīn**: küfür ve din
Küfr ü dīn ü fişḳ u tā' at ḥayr u şer
 İşlenür bu şehr içinde her hüner (GN.I-961)
- **küfr ü imān**: küfür ve iman
 Yāḥud ol kim **küfr ü imān** biledür
 Geh gelür imāna geh küfr-iledür (GN.I-1351)
- **leyl ü nehār**: gece ve gündüz
 Evveli gelmiş-durur faşl-ı bahār
 Mu' tedildür anda bu **leyl ü nehār** (GN.I-1952)
- **maşriḳ u mağrib**: doğu ve batı
 Ḳapuda ḥidmet ḳılan geçdi dibe
 Adı vardı **maşriḳa vü mağribe** (GN.IV-10302)
- **merd ü zen**: kadın erkek
 Zühre'den hem perveriş alur bu ten
 Ḳābil ol fi' le bu cümle **merd ü zen** (GN.III-8074)
- **mīr ü ḳul**: bey ve köle
 Kimse fikri kimseye şatmış degül
 Satun almaz bay u yoḥsul **mīr ü ḳul** (GN.II- 5098)
- **nāḳār u çār**: ister istemez

Geçmeseydi sürdiler **nāçār u çār**

Geçürür geçdükçe bu leyl ü nehār (GN.II- 4693)

- **nağş u ziyād:** eksik fazla
Nüh felektendür bu zişt ü hūb-ı zād
Nitekim aydan-durur **nağş u ziyād** (GN.III-8066)
- **nerm ü saht:** yumuşak ve sert
Bağça vü bāğ u sarāy u taht u baht
‘Ayš u ‘işret hāl u dirlik **nerm ü saht** (GN.I-2409)
- **nīk ü bed:** iyimser ve kötümser
Ulu kiçi **nīk ü bed** yoğsul u bay
Bu yidi şafdan gider yıl on iki ay (GN.II-4647)
- **ölü vü diri:** ölü ve diri
Cümle halkuñ **ölüsü vü dirisi**
Hükümüñe muhtāc ola her birisi (GN.IV-9876)
- **öñ u soñ:** baş ve son
Kalmaya hiç **öñ u soñ** u kıl u kāl
Pes ola ol dem bize muṭlağ vişāl (GN.II- 4625)
- **öñden soña:** baştan sona
On sekiz biñ ‘ālemüñ kadri aña
Yok-durur bir zerreçe **öñden soña** (GN.I-60)
- **pīr ü cevān:** yaşlı genç
Kamusıyla bu nefes uş rāyigān
Alur andan hāş u ‘ām **pīr ü cevān** (GN.II-5054)
- **pīş ü pes:** ön ve arka
Sağ u şol u fevķ u taht u **pīş ü pes**
Yokdur anda nedür ol yol adı bes (GN.II-3511)
- **ref u sükūn:** kaldırma ve sakinlik
Kıldı ol dördi cihāna dörd sūtūn
Andan oldu naşb u cerr **ref u sükūn** (GN.I-1795)
- **rūz u şeb:** gece gündüz
Hem küfr hem mekr ü hīlet hem ğāzab
Nefse bunlar yār olupdur **rūz u şeb** (GN.I-987)

- **sağ şol / sağ u şol:** sağ sol
İkisi bile bakar **sağa şola**
Bilelikdedür niçe var kim ola (GN.I-392, GN.II-3438)
- **sağlık u şayruluk:** sağlık ve hastalık
İşid ol **sağlık u şayruluk** nedür
Kim bilesin bu hikāyet nitedür (GN.II-2949)
- **sakf u şahın:** tavan ve taban
Bağladı uş şeş cihet oldı tamām
Sakf u şahın u dört divār u hoş maqām (GN.II-3404)
- **sūd u ziyān:** kar ve zarar
Bilesin **sūd u ziyānuñ** ne-y-imiş
Hem dağı uşbu işi niçe-y-imiş (GN.I-762)
- **şulh u cenk:** barış ve savaş
Görnür anda cümle san' at naqş u renk
Kābz u baş u qahr u luţf u **şulh u cenk** (GN.III-7045)
- **şādī vü ğam:** mutluluk ve üzüntü
Kahr u luţf u **şādī vü ğam** dünyada
Hiç şurat var mı kim irmez iy dede (GN.II-3848)
- **şark ğarb:** doğu batı
Ay oldı bir işāretten dü nīm
Şarka ğarba seyr kıldı her dü-nīm (GN.I-165)
- **şeyh ü şāb:** ihtiyar genç
Ol çerāğuñ tal' atından degdi tāb
Kim teveccüh eyler aña **şeyh ü şāb** (GN.II-2865)
- **toğmağ uyaqmağ:** doğmak batmak
Ay u güneş **toğmağ uyaqmağ**-ıla
Gün hisābı aya varur ay-ıla (GN.I-1942)
- **uçmak şamu:** cennet cehennem
Dün ü gündüz yir ü gök **uçmak şamu**
Sendedür āhir ne kim varsa şamu (GN.I-906)
- **uşlu delü:** akıllı deli
Yol üzere bu şurat bir şehr ulu

Kim gelür andan geçer **uşlu delü** (GN.I-2190)

- **varlık u yoklık:** varlık yokluk
Düyanuñ şol azlığı vü çoqlığı
Düpdüz ola **varlığı vü yoklığı** (GN.III-5949)
- **yapmağ u yıkmağ:** yapmak yıkmak
İşlemege eli ire her işi
Yapmağ u yıkmağ ola kemter işi (GN.II-2758)
- **yaş kuru:** yaş kuru
Yirde gökde **yaş kuru** qalmadı hıc
Kim bu matbaqlarda olmadı havıc (GN.II-2839)
- **yayla- vü kışla-:** yayla- ve kışla-
Geldi kim **yaylaya vü hem kışlaya**
Kim bile kim ol bize ne işleye (GN.II- 4213)
- **yay u kış:** yaz kış
Dün ü gün oğlı kıızı endişesi
Yay u kış kayğu yimekdür pişesi (GN.I-1203)
- **yaz u kış:** yaz kış
Yaz u kış şöyle aqar eksilmedin
Deñize girür yolu kesilmedin (GN.I-454)
- **yazı vü yaban:** ova dağ
Tağ u taş anuñ yolın bögeyimez
Yazı vü yaban anı egleyimez (GN.I-453)
- **yir ü gök / yir gök:** yer gök
Nefs-i kül durdı vü çarğ urdı semâ^ç
Cüşa geldi **yir ü gök** durdı semâ^ç (GN.I-15 s.17, GN.I-114)
- **yoğsul u bay:** fakir ve zengin
Yine geldi biriküp oldı bir ay
Gördiler bu mu^ç cizi **yoğsul u bay** (GN.I-166)
- **zāhir ü bātın:** açık ve gizli
Zāhir ü bātın ne kim varsa ^ç ayān
Qamusı sende-durur bellü beyān (GN.I-943)
- **zemīn ü asimān:** yer ve gök

Biline ezdād ‘ālemde ‘ayān

Çün ten ü cān çün **zemīn ü asīmān** (GN.I- 4 s.9)

- **zīr ü bālā**: alçak ve yüksek
 Şağ u şol u **zīr ü bālā** pīş ü pes
 Uşbu fikri kendüzüñden külli kes (GN.II-3438)
- **zīr-ü-zeber**: alt üst
 İndi Cibrīl bunlara virdi haber
 Uymayanı kıldılar **zīr-ü-zeber** (GN.III-7623)
- **zişt ü laţif**: kötü ve iyi
 Hem sa‘id ü hem şaķī vü hem şerīf
 Cümle şüret bağladı **zişt ü laţif** (GN.I-1248)
- **zūlm u dād**: zulüm ve adalet
 Niçe dürlü naşş u san‘at reng ü ad
 Buğl u ihsān haşm u rahmet **zūlm u dād** (GN.IV-10131)

1.4.2. Garipname’de zıt anlamlı kelimelerle kurulmuş üçlemeler:

- **müstaķbil ü māzī vü hāl**: gelecek, geçmiş ve şimdi
 Bunları üç üç yaratdı Zü’l-celāl
 Nitekim **müstaķbil ü māzī vü hāl** (GN.I-6 s.9)

1.4.3. Dede Korkut Hikayeleri’nde zıt anlamlı kelimelerle kurulmuş ikilemeler:

- **aķlu ķaralu**: akli karalı
Aķlu ķaralu seçilen çağda (DKK – D11-5)
- **başı göti**: başı sonu
 Gördiler kim bir ‘ibret nesne yatur, **başı göti** belürsüz.(DKK– D208-5)
- **batup çıkmaz**: batıp çıkmaz
 Atlu **batup çıkmaz** anuñ balçığı olur. (DKK – D175-11)
- **dostlık düşmenlik**: dostluk düşmanlık
 Men senüñ **dostlığıñ düşmenliğiñ** şınayu geldim. (DKK – D294-1)
- **dost düşmen**: dost düşman
 Göreyim Oğuzda **dostum düşmenüm** kimdür didi. (DKK – D107-5)

- **dün gün:** gece gündüz
Üç gün **dünlü günlü** yortdı. (DKK – D263-3)
- **gelimli gidimli:** gelimli gidimli
Gelimli gidimli dünya (DKK – D34-13)
- **gice gündüz:** gece gündüz
Bazirganlar dağı **gice gündüz** yola girdüler. (DKK – D69-11)
- **gün gice:** gündüz gece
Yidi gün yidi gice, yime içme oldı. (DKK – D65-6, DKK – D65-6)
- **in- çık-:** in- çık-
Bağsa görse bir derenin içine karga kuzgun **iner çıkar**, konar kalkar.
(DKK – D26-6,7)
- **karalu göklü:** karalı mavili
Karalu göklü otağı şorar olsam kölge kimün (DKK – D103-4)
- **kon- kalk-:** kon- kalk-
Bağsa görse bir derenin içine karga kuzgun iner çıkar, **konar kalkar**.
(DKK – D26-6,7)
- **kon- köç-:** kon- göç-
Karvan kibi **kondı köçdi**. (DKK – D34-12)
- **ölü diri:** ölü diri
Bunuñ üzerine on altı yıl kiçdi, Beyregün **ölüsin dirisin** bilmediler.
(DKK – D92-13)
- **sağlu şollu:** sağlı sollu
Sağlu şollu kâfiri hub tağıtdı. (DKK – D133-5, DKK – D279-2)
- **virişmek alışmak:** karşılıklı vermek almak
Virişmege alışmağa geldük didiler. (DKK – D178-5)
- **yazı yaban:** ova dağ
Ozan ivün tayağı oldur ki **yazıdan yabandan** ive bir konuk gelse, er adam ivde olmasa, ol anı **yidürür içürür** ağırlar ‘azizler gönderür.
(DKK – D7-9)
- **zır ü zeber :** alt üst
Depegöz künbede elin şokdı, eyle kaçdı-kim künbed **zır ü zeber** oldı.
(DKK – D229-12)

Garipname’de 100 ikileme ve 1 üçleme, Dede Korkut’ta ise 18 adet ikileme zıt anlamlı kelimelerle meydana gelmiştir.

Garipname’de zıt anlamlı olarak geçen “gökçek ü çirkin” ve “hüb u zişt” ikilemeleri “güzel çirkin”; “aşl u hatm, ibtidā vü intihā ve öñ u soñ ” ikilemeleri “baş son, başlangıç ve son”; “dün ü gün / dün gün, dün gündüz / dün ü gündüz, irte gice, leyl ü nehār” ikilemeleri “gece gündüz”; “berr ü baħr ve ħuruda şuda” ikilemeleri “kara ve deniz”; “maşriħ u mağrib, şarħ ğarb” ikilemeleri “doğu batı”; “pīr ü cevān, şeyħ ü şāb” ikilemeleri “ihtiyar genç”; “yir ü gök / yir gök, zemīn ü asımān” ikilemeleri “yer ve gök” anlamına gelmektedir. Yakın anlamlı kelimelerle kurulmuş ikilemelerde de bahsettiğimiz bu yapılar, “farklı kelimelerle kurulmuş aynı anlamı veren ikilemeler” olarak adlandırılabilir. Ayrıca yine Garipname’de geçen zıt anlamlı “adl ü zulm ve zulm u dād ” ikilemeleri de “adalet ve zulüm, zulüm ve adalet” anlamlarında kullanılmış olup aynı anlamı veren yapılardır. Garipname ve Dede Korkut Kitabı’nda “dün gün (gece gündüz)” ve “zīr-ü-zeber (alt üst) ” ortak kullanılmış ikilemeler olarak dikkat çekmektedir.

1.5. Biri Anlamlı Diğeri Anlamsız Kelimelerle Kurulmuş İkilemeler

1.5.1. Garipname’de biri anlamlı diğeri anlamsız kelimelerle kurulmuş ikilemeler:

- **ev ü barħ**: ev bark
Ev ü barħ u hān-u-mān māl u tavar
Cümlesi ħayġu-durur her kimde var (GN.I-1114)
- **hānumān / hān-u-mān**: çoluk çocuk
Yağmalatdı māl u mülkü hānumān
Virdi ol ‘ işħa göñül ü cism ü cān (GN.I-183, GN.I-312)

1.5.2. Dede Korkut Hikayeleri’nde biri anlamlı diğeri anlamsız kelimelerle kurulmuş ikilemeler:

- **ħan ħun**: kan man
Vardı köñlegi ħana ħuna baturdı. (DKK – D93-9)
- **yamrı yumrı**: yamrı yumru

Sizi **yamrı yumrı** tadım dayam şandum didi. (DKK – D274-3)

1.6. İki Ögesi de Anlamsız Kelimelerle Kurulmuş İkilemeler

1.6.1. Dede Korkut Hikayeleri'nde iki ögesi de anlamsız kelimelerle kurulmuş ikilemeler:

- **herze merze**: herze merze

Herze merze söylemelere itüm kâfir (DKK – D248-7)

Garıpname'de ve Dede Korkut'ta 2'şer adet ikileme biri anlamlı diğeri anlamsız iki kelimenin bir araya getirilmesiyle oluşmuştur. Dede Korkut'ta 1 ikilemeninse her iki ögesinin de tek başına anlamsız olup ikileme kurarak anlam kazanmıştır; ancak Garıpname'de bu şekilde kurulmuş bir ikileme yoktur.

İKİNCİ BÖLÜM

2. Öğelerin Hece Sayısı Bakımından İkilemeler

2.1. Aynı Kelimenin Tekrarıyla Oluşmuş İkilemeler

(Bkz. Öğeleri Arasındaki Anlam İlişkisine Göre İkilemeler, Aynı Kelimenin Tekrarıyla Oluşmuş İkilemeler)

Garipname’de geçen aynı kelimenin tekrarıyla oluşmuş 63 ikilemeden 57’sinde, Dede Korkut’ta geçen bu gruptaki 79 ikilemeden 78’inde öğeler eş hecelidir. Sadece Garipname’de “**çarlı çarha**: (GN.II- 4267), **göze göz** (GN.I-692)” ve “**gün günin** (GN.I-2107), **hällü hālinde**: (GN.I-1875), **içerüden içerü**: (GN.II- 4418), **levn-ā-levün**: (GN.I-1953)” ikilemelerinde ve Dede Korkut Kitabı’nda geçen “**kanat kanada**: (DKK – D215-2)” ikilemesinde öğelerden birinin aldığı bir çekim ekinden dolayı hece sayısında artış olmuştur. Bunların dışında Garipname’de 57 ve Dede Korkut’ta 78 olmak üzere aynı kelimenin tekrarına dayanan 135 adet ikilemede öğelerdeki hece sayısı eşittir.

2.2. Eş Heceli Kelimelerle Kurulmuş İkilemeler

2.2.1. Garipname’de eş heceli kelimelerle kurulmuş ikilemeler:

- ‘**āciz ü hayrān**: aciz ve hayran
‘Aqlum anuñ şun’ına qaldı taña
‘**Āciz ü hayrān** haber virmez saña (GN.II-2574)
- ‘**adl u dād**: adalet
Salṭanat ārāste vü hem ‘**adl u dād**
Hükmi geçmez anda çi biliş çi yād (GN.II- 4368)
- ‘**adli vü zulmı**: adalet ve zulüm
‘**Adli vü zulmı** yorır il üstine
Yazılır fermānları māl üstine (GN.I-1719)
- **ağı atlas**: ipek, ipekli kumaş
Çün ulaldı oğul evermek gerek
Ağı atlas at qatır virmek gerek (GN.II-2913)
- **ağladan u güldüren**: ağlatan ve güldüren
Gördüm oldur cümle ‘ilmi bildüren

‘ İlm içinde **ağladan u güldüren** (GN.IV-9316)

- ‘ **ağd u hal**: bağlamak ve çözmek
Çünkü sekizinçi aya hüküm itdi Zuhal
Müşteri’ye degdi bu kez ‘ **ağd u hal** (GN.II- 4519)
- ‘ **ağl u hüş**: akıl ve iz’an
Anı dağı şerhi birle eydem üş
Añlaya kimde ki varsa ‘ **ağl u hüş** (GN.II- 5130)
- ‘ **ālim ü fāzıl**: bilgin ve erdemli
Birnüñ adı ‘ **ālim ü fāzıl**-durur
Birnüñ adı nā-kes ü müdhil-durur (GN.IV-9487)
- **altun gümüş**: altın gümüş
Mağsud ol ma‘ din dimekde ne-y-imiş
Ya‘ ni ma‘ dinden biter **altun gümüş** (GN.II-3460)
- ‘ **ām u hāş**: halk ve bey
Bir çatı hem pōst-durur kim kürk-içün
Bay u yoğsul ‘ **ām u hāş** u türk-içün (GN.II- 4978)
- ‘ **arş u ferş**: : gök ve yer
Ol zaman kim yoğ-ıdı bu nüh felek
‘ **Arş u ferş** ü cism ü cān ins ü melek (GN.III-6311)
- **artuğ eksük / artuğ eksük**: fazla eksik
Söz içinde **artuğ eksük** var-ısa
Düzivire her ki doğru yār-ısa (GN.II-3255, GN.IV-10584)
- **aşl u kök**: asıl ve kök
Ya‘ ni **aşl u kök** dimek mağsūd nedür
Dilek uşbu sözde ata anadur (GN.II-3482)
- **aşlı vü hatmı**: başı ve sonu
Enbiyānuñ **aşlı vü hatmı**dur ol
Evliyā hem cümle andan aldı yol (GN.I-160)
- ‘ **āşık u ma‘ şuk**: aşık ve sevgili
Ol tamām oldı bu kez bir gör yine
‘ **Āşık u ma‘ şuk** kimdür şor yine (GN.III-6349)
- **ata ana**: ata ana

- Ata ana** ‘avrat oğlan kız gelin
 amusınıñ sen yiseñ gerek ğamın (GN.II-2911)
- ‘**avrat oğlan**: oluk ocuk
 Ata ana ‘**avrat oğlan** kız gelin
 amusınıñ sen yiseñ gerek ğamın (GN.II-2911)
 - **ay u gñn**: ay ve gñneş
 Zihı nağme diñmedi bir dem ùni
 Ol-durur evrindüren **ay u gñni** (GN.II-3057)
 - **ay u yıl**: ay ve yıl
 Gökde niin yorıdı bu ay u gñn
 Niñn oldu **ay u yıl** u dñn ù gñn (GN.IV-10429)
 - **āyāt u delīl**: ayetler ve deliller
 Anlaruñ kim gñzini adı Celīl
 amu nesne aña **āyāt u delīl** (GN.I-1935)
 - ‘**ayş u nñş**: yeme ve ime
 İşret ù bñs u kenār u ‘**ayş u nñş**
 Nefs iinde bu hevesler kıldı cñş (GN.II- 4535)
 - **az u ok**: az ok
 anđı cinsden el virürse **az u ok**
 Geyür anı er ù ‘avrat ‘aybı yok (GN.II- 4967)
 - **bāđ u ift**: ift ubuk
 Diñle imdi ol dağı nedür i yār
Bāđ u ift ù mñlk ù māl u rñz davar (GN.II-2902)
 - **bağını vñ bendini**: bağını bendini
Bağını vñ bendini cñmle şeşer
 Hi añılmaz anda dñşmān ğayr u şer (GN.IV-9065)
 - **bağlanur u berkinür**: bağlanır ve sağlamlaşır
 Eñ yoğaru el kimññse ‘ağd aña
Bağlanur u berkinür õñden şoña (GN.IV-8927)
 - **bal u yağ**: bal ve yağ
 Birisinden tāze olur deşt ù bāđ
 Biter anuñ ğaşılında **bal u yağ** (GN.I-1800)

- **balıġ u bahrı:** balık ve deniz canlıları
Deñiz ehli **balıġ u bahrı**-durur
Bunlaruñ deryā qadım şehri-durur (GN.I-768)
- **baş u ten:** baş ve can
Altına aldı dögen sürdi yire
Baş u ten sağ qomadı ol servere (GN.II-4305)
- **bay u beg:** zengin ve bey
Gerçi maldār adı **bay u beg**-durur
İlla maldan bu ‘ ilim çok yig-durur (GN.IV-9482)
- **baylıġ u beglik:** zenginlik ve beylik
Ya‘ ni dervişlik bu yoġsullıq-durur
Baylıġ u beglik degül qullıq-durur (GN.IV-9094)
- **beg ü qul:** bey ve köle
Hāş u ‘ām u **beg ü qul** yoġsul u bāy
Ġarq olupdur bu işe yıl on iki ay (GN.II-2907)
- **beglik ü qullıq:** beylik ve kölelik
Beglik ü qullıq kamu yeksān ola
Ne iraq yakın ne in ü ān ola (GN.II- 4623)
- **bellü beyān:** açık açık
Kim size ol öġüdi eydem ‘ ayān
Bilesiz her bir işi **bellü beyān** (GN.I-579)
- **berr ü bahır:** deniz ve kara
Buñlarun **berr ü bahır**dur adları
Beñzemez hem birbirine dādları (GN.I-765)
- **bezl ü cüd:** cömertlik
Her kime kim pişe oldu **bezl ü cüd**
‘ Ālemüñ ħalkı aña kıldı sücüd (GN.IV-10363)
- **biş on:** beş on
Bir **biş on** gün güy baña kim yitilem
Ba‘ d-ez-ān altuñda oqça atılam (GN.II-5464)
- **buġl u zerq:** cimrilik ve hile
Buġl u zerq u ħaşm u cehl ü hem ħased

Dün ü gün nefse kıılır bunlar meded (GN.I-986)

- **cāh u mülk**: mevki ve mülk
Gitdi cümle **cāh u mülk** ü māl u genc
Kaldı cānda ‘ ışık u hasret derd ü renc (GN.III-6394)
- **cān u ten**: can ve ten
Cān u ten çün bu işe kıāyim dura
Devleti ayrılmadın dāyim dura (GN.I-137)
- **cism ü cān**: vücut ve can
Cümle maḥlūḳāt cümle ins ü cān
Yir ü gök ü ‘ akl u zāt u **cism ü cān** (GN.I-48)
- **cünbüşi vü tertibi**: hareket ve düzeni
‘ Ālemüñ mālı tamām anuñ gibi
Baya beñzer **cünbüşi vü tertibi** (4-9066-71)
- **cüst-ü-cū**: arama sorma
Oldur āḥir bunça **cüst-ü-cū** kıılan
Ol-durur hem isteyüp anı bulan (GN.I-121)
- **cümle dürlü**: bütün
Ādemīde **cümle dürlü** ḥāl ü iş
Yir-ile gökden biter bu yaz u kıış (GN.I-700)
- **çirkin ü gökçek**: çirkin ve güzel
Çirkin ü gökçek kıamu birdür aña
Hiç yirer mi kimseyi bir baḳsaña (GN.I-1681)
- **dār u gīr**: savaş
Ba‘ zıda oldu dilir ü şir-gīr
Ol eserdendür bu cümle **dār u gīr** (GN.III-7339)
- **derd ü āh**: dert ve ah
Bunça dürlü ārzu-y-ıla **derd ü āh**
Kim bu gönülde kıomış ol pādiřāḥ (GN.IV-9430)
- **deşt ü bāğ**: ova ve bağ
Birisinden tāze olur **deşt ü bāğ**
Biter anuñ ḥāřılında bal u yağ (GN.I-1800)
- **devlet ü iḳbāl**: saadet ve baht açıklığı

İresin maqşūduña bu hāl-ıla
Şād olasin **devlet ü iqbāl**-ıla (GN.II-3447)

- **diñle vü añla**: dinle- ve anla-
İki harfdür nefis içinde küfr ü dīn
Harfini **diñle vü añla** ma‘ nisin (GN.IV-9400)
- **dirliğin ü devletin**: düzenini ve saadetini
Bu ra‘ iyyet mülkleri qāyim dutar
Dirliğin ü devletin dāyim dutar (GN.II- 4767)
- **dünya ahret**: dünya ve ahiret
Çünkü koşdı dōstlara ayırmasun
Dünya ahret toğru yoldan ırmasun (GN.I-954)
- **dün ü gün** : gece gündüz
Gör ki niçe geymiş altun tonı gün
Ol semā‘ da harket eyler **dün ü gün** (GN.I-29)
- **dünya ahir**: dünya ahret
Her kim aña kul olursa şād ola
Dünya ahir qayğudan āzād ola (GN.I-2347)
- **dünya vü ‘uqbā**: dünya ve ahiret
‘ İlm-ile **dünya vü ‘uqbā** alınur
İkisinden ‘ izz ü devlet bulunur (GN.IV-9566)
- **edeb erkān**: sıra saygı
Eyle olsa anlara ‘ izzet gerek
Hem **edeb erkān** u hem hıdmet gerek (GN.II-3129)
- **eksük ü artuğ**: eksik fazla
Ėam degül ger dilleri ayruğ-ısa
Hāl içinde **eksük ü artuğ**-ısa (GN.I-659)
- **emr ü nehy**: emir ve yasak
Dördine söyler-idi bir lafz-ıla
Emr ü nehy ol ne-y-ise kıldan kıla (GN.I-2098)
- **enbiyā vü evliyā**: peygamberler ve veliler
Ol ki devlet dutageldi dünyaya
Kim-durur ol **enbiyā vü evliyā** (GN.I-1379)

- **erkān nişān:** mertebe
Neng ü nām u nāmūs u **erkān nişān**
İsteme anda zamān u mekān (GN.II-3154)
- **ev ü barḥ:** ev bark
Ev ü barḥ esbāb u mülk ü mālumuz
Senden ayru olmaya her ḥālümüz (GN.IV-8913)
- **evliyā vü enbiyā:** veliler ve peygamberler
İmdi gel bir göz bıraḡ bu ma‘ niye
Gözü kimdür **evliyā vü enbiyā** (GN.IV-8942)
- **evvel ü āḥir:** önce ve sonra
Cümle varlık bes senüñdür yā Celil
Evvel ü āḥir sañ sensin delil (GN.I-81)
- **eyü yavuz:** iyi kötü
Kendüden ma‘ lüm ola naḡş-ı cihān
Eyü yavuz āşikārā vü nihān (GN.I-904)
- **feryād u nefir:** feryat ve nefret
Görklüler olur bularda bī-naḡir
Her ki gördi kıldı **feryād u nefir** (GN.III-7545)
- **fevḡ u taḥt:** üst alt
Yoḡdur anda nedür ol yol adı bes (GN.II-3511)
Saḡ u şol u **fevḡ u taḥt** u piş ü pes
- **fikr ü ‘aḡl:** fikir ve akıl
Fikr ü ‘aḡluñ iremez ol menzile
Adı ol mülküñ inan gelmez dile (GN.I-55)
- **ġarb u şarḡ:** batı ve doğu
Cümle varlık yoḡlık içre ġarḡ-ıdı
Ni dün ü gündüz ne **ġarb u şarḡ**-ıdı (GN.I-1240)
- **geçdi gitdi:** geçti gitti
Māyil oldı cān-ıla ol ḥāle ol
Ḳaldı bunlar **geçdi gitdi** hele ol (GN.IV-8281)
- **gelmeḡi vü gitmeḡi:** gelmeyi ve gitmeyi
Hiç kimesne bilmedi cān ne’ydügin

Gelmegi vü gitmegi niçe'ydügin (GN.IV-10124)

- **girdim ü gördüm:** girdim ve gördüm
Şehre çün **girdim ü gördüm** halkını
Añladum dirliğini vü hulkını (GN.IV-8763)
- **gökçek ü çirkîn:** güzel ve çirkin
Hiç biri birne muçi^c olmaz bular
Andan olur **gökçek ü çirkîn** hular (GN.I-966)
- **gökden yire:** gökten yere
Haq anı viribidi **gökden yire**
Geldi kim halka haber Haq'dan yire (GN.IV-10086)
- **göñle göze:** gönle göze
İbret al dip ne'yçün eytdi Haq bize
Ne'yçün oldu bu emir **göñle göze** (GN.II- 4843)
- **göñli gözi:** gönlü gözü
Bu bahâne gözgüsinden ol yüzi
Göredur her dem-be-dem **göñli gözi** (GN.III-8171)
- **görmege vü şormağa:** görmeye ve sormaya
Vardı dördinçi maqāma durmağa
Anı dağı **görmege vü şormağa** (GN.II-5218)
- **gözi göñli:** gözü gönlü
Anlaruñ kim **gözi göñli** bir-durur
Cümle dürlü^c ilm aña zāhir-durur (GN.II- 4840)
- **günden güne:** günden güne
Çünkü tıfl oğlan gelür bu dünyaya
Ulalur **günden güne** aydan aya (GN.II-5311)
- **gün ü ay:** güneş ve ay
Gökler içinde yaratdı **gün ü ay**
Aydınından yarınur yoğsul u bay (GN.III-5739)
- **güng ü lāl:** dilsiz
Eytdüm iy keşşāf-ı sırr-ı lā-yezāl
Nātıka vaşfuñdan oldu **güng ü lāl** (GN.IV-8845)
- **hālık u mañlūk:** yaratan ve yaratılmış

Ḥālīk u maḥlūk arasında nişān

Vasıta ol vāşıl oldur bī-gümān (GN.III-7435)

- **ḥall ü ‘aḳd**: hallolma ve kolaylaşma
Ellerinde ḥāşıl oldu **ḥall ü ‘aḳd**
Kim anuñla zabta geldi cins ü naḳd (GN.IV-9674)
- **ḥāmūş u üsküt**: sessizlik, susma
Cāhile **ḥāmūş u üsküt**dür cevāb
Ḥalka ol hem yüz şuyıdur hem savāb (GN.IV-10369)
- **ḥānumān / ḥān-u-mān**: çoluk çocuk
Yağmalatdı māl u mülkü **ḥānumān**
Virdi ol ‘ışqa gönül ü cism ü cān (GN.I-183, GN.I-312)
- **ḥarb u ceng**: savaş
Dünya bir evdür ḳarañu tünd ü teng
İçi tolu mekr ü ḥile **ḥarb u ceng** (GN.IV-10091)
- **ḥarf u ḥarf / ḥarf ḥarf**: harf harf
Tā ki kemle olmayınça **ḥarf u ḥarf**
Olmadı ḥiç kimseye bu ma‘ ni şarf (GN.II-3359, GN.III-5962)
- **ḥarf u şavt**: harf ve ses
Maḥv ola **ḥarf u şavt** u ün ü sāz
Niteliksüz görine ol bī-niyāz (GN.II- 4628)
- **ḥarkāt u cünbiş**: hareket ve canlılık
Ne aşut var ol cihānda ne geçüt
Anda ne **ḥarkāt u cünbiş** ne süküt (GN.IV-9434)
- **ḥāş u ‘ām**: yüksek tabaka ve halk
İkisinüñ arasında Ādem'i
Ḳıldı peydā cümle bu **ḥāş u ‘āmı** (GN.I-699)
- **ḥayāt u memāt**: ölüm kalım
Nefs-içün geldi **ḥayāt u hem memāt**
Nefse dirlik virdi ol āb-ı ḥayāt (GN.IV-10182)
- **ḥayr u şer**: hayır ve şer
Küfr ü dīn ü fişḳ u tā‘ at **ḥayr u şer**
İşlenür bu şehr içinde her hüner (GN.I-961)

- **ḥayvān u nebāt:** hayvan ve bitki
Pes melek insān u **ḥayvān u nebāt**
İkisi şābitdür ikisi bī-şebāt (GN.I-1327)
- **ḥāzır u nāzır:** hazır ve nazır
Kıldı ma' lūm kendünün ḳādırlıgın
Yirde gökde **ḥāzır u nāzır**lıgın (GN.IV-8316)
- **ḥōş şād:** hoş mutlu
Ḳayguya ḳarılmaya **ḥōş şād** ola
Her bir a' zā dünyadan bir dād ala (GN.I- 1185)
- **ḥoşnūd u rāzı:**
Her biri **ḥoşnūd u rāzı** işine
Diñle imdi kendü kimdir işi ne (GN.I-963)
- **ḥūb u zışt:** güzel çirkin
Görmeyen ḳatında birdür **ḥūb u zışt**
Bilmeyene içi duzaḥdur çı bihişt (GN.I-1228)
- **ḥūriye vü uçmağa:** huriye ve cennete
Kimi ' aşık **ḥūriye vü uçmağa**
Ya' ni ol uçmağda ḥūri ḳuçmağa (GN.IV-8765)
- **ḥuşḳ u ter:** kuru ve yaş
Gör ma' ādinden niçe cevher biter
Ḳuvvetinden niçe **ḥuşḳ u ter** biter (GN.I-40)
- **ıraḳ yakın:** uzak yakın
Beglik ü ḳullıḳ ḳamu yeksān ola
Ne **ıraḳ yakın** ne in ü ān ola (GN.II- 4623)
- **ibtidā vü intihā:** başlangıç ve son
Allah adın eytlüm evvel ibtidā
K'andan oldı **ibtidā vü intihā** (GN.I-21)
- **içi taşı:** içi dışı
Ādemīnün **içi taşı** bay olur
Eyle şankim yıl içinde yay olur (GN.I-1999)
- **içlü taşlu:** içli dışlı
Añlalıl kim yidi ḳatdur bu cihān

İçlü taşlu birbirinden nihān (GN.II- 4744)

- **içmek ü yimek**: içmek ve yemek
Cümle nefste var bu **içmek ü yimek**
Dem-be-dem hoş rāhat olup üyimek (GN.IV-10178)
- **ihlāş u imān**: ihlas ve iman
Kīne vü buhl u ḥased kibr ü riyā
İ' tikhād **ihlāş u imān** Tañrı'ya (GN.II-5250)
- **il ü şār**: ülke ve şehir
Saltanat bir hoş ḥaysiyyetdür
Hükmine münkād cümle **il ü şār** (GN.IV-9034)
- **in ü ān**: bu şu
Beglik ü kullık kamu yeksān ola
Ne ırak yakın ne **in ü ān** ola (GN.II- 4623)
- **incükde baldırda**: incikte baldırda
Çün bu nefis **incükde baldırda**-y-iken
Yügrür armaz dün ü gündüz uşbu ten (GN.II-5326)
- **inkār u ikrār**: inkar ve kabul
Çünki degdi onına on dürlü söz
İtdi ol **inkār u ikrār** oldu göz (GN.IV- 9613)
- **ins ü cān**: insan ve can
Cümle maḥlūqāt cümle **ins ü cān**
Yir ü gök ü ' aql u zāt u cism ü cān (GN.I-48)
- **ins ü cin**: insan ve cin
Ger vuḥuş u ger tuyūr ger **ins ü cin**
Gözleyüben görmedi kendi cānın (GN.I-112)
- **insān u melek**: insan ve melek
Lākin **insān u melek** ölmeyiser
Ḥazret ehlidür fenā olmayısar (GN.I-1286)
- **irte gice**: gündüz gece
Döke ḥasret yaşını **irte gice**
Kimse gelüp şormaya ḥālūñ nice (GN.II-3891)
- **iş uş**: iş ve varlık

Ol sekiz dürlü iş uş oldu tamām
Anuñ-ıla dirilür bu hāş u ‘ām (GN.III-6826)

- **işi dōstı:** eşi dostu
Halk içinde **işi dōstı** yārısın
Sana eydür rāzını dildārısın (GN.IV-9751)
- **işin güçin:** işini gücünü
Bāzaruñ ayı günü bunlar-durur
Bunlaruñla halk **işin güçin** görür (GN.III-7468)
- **‘izz ü nāz:** yücelik ve naz
‘İlm ü hikmet ‘ibret ü esrār u rāz
Tevbe vü tevfiķ u tā‘ at **‘izz ü nāz** (GN.II-3634)
- **‘izzet ü hürmet:** itibar ve saygı
Ol sekizden bu skiz devlet bulur
Halk içinde **‘izzet ü hürmet** bulur (GN.III-5844)
- **‘izzet ü rağbet:** değer verme ve üstün tutma
Hem Çalap’dan bunlara raħmet gele
Hem bu halkdan **‘izzet ü rağbet** gele (GN.IV-10244)
- **kāfir ü münkir:** kafir ve inkarcı
Cānum anuñla tena‘‘um sürerdur
Kāfir ü münkir anı kanda görür (GN.IV-9334)
- **ķāl u ķıl:** dedikodu / söz
Maķşuduñ ‘ilm ü ‘ameldür bil ü ķıl
Ne gerekdür mācerā vü vü **ķāl u ķıl** (GN.II-2686)
- **ķaşda gözde:** kaşda gözde
Görklü yüz ārāyişin senden düzem
Ķaşda gözde senüñ içün cān üzem (GN.II-3981)
- **ķaşdan ķaşa:** ufuktan ufuğa
Fāni oldu ayruĝı başdan başa
Yügrüşüp ķurtılmadı **ķaşdan ķaşa** (GN.II- 4090)
- **ķavl ü fi‘l:** söz ve eylem
Halka bildük ne gerek inşāf-ımış
Ķavl ü fi‘l ü şatu bāzār her bir iş (GN.IV-10276)

- **ḳayd u dām:** bağıllık ve tutkunluk
Dōstdan ayru bir dem uḥt ārāmı yoḳ
‘ Ālem içre hiç **ḳayd u dāmı** yoḳ (GN.III-6219)
- **ḳāyim dūrūst:** sağlam ve devamlı
Çün ola bu altı iş **ḳāyim dūrūst**
Yol eri yolda ola çālāk ü çüst (GN.II-3622)
- **ḳıṣ u yaz:** kış yaz
İy Ḥudāvendā Kerīmā Kārsāz
Irma bizi ol işikden **ḳıṣ u yaz** (GN.I-1645)
- **ḳīl u ḳāl:** dedikodu / söz
Ḳalmaya hiç öñ u soñ u **ḳīl u ḳāl**
Pes ola ol dem bize muṭlaḳ vişāl (GN.II- 4625)
- **ḳorḳusı ḳayḡusı:** korkusu kaygısı
Ḳorḳusı ḳayḡusı yoḳ ayruḳ anuñ
Lāyīḳ oldı ḥazretine Mevlā'nuñ (GN.I-1472)
- **ḳurd u ḳuṣ:** kurt kuş
Ādem ü perī vü cinnī **ḳurd u ḳuṣ**
Buyruḡında ger inişdür ger yoḳuṣ (GN.II-3423)
- **ḳuvveti vü ḳoldaşı:** gücü arkadaşı
‘ Āşīḳ’uñ ol ma‘ni-durur yoldaşı
Yol içinde **ḳuvveti vü ḳoldaşı** (GN.II-5022)
- **kūr u kerr:** kör ve sağır
Sıḳlı ḳıldı şehre içinde **kūr u kerr**
Dāfī‘a iltür anı daşra döker (GN.III-7025)
- **küfr ü dīn:** küfür ve din
Küfr ü dīn ü fişḳ u tā‘at ḥayr u şer
İşlenür bu şehre içinde her hüner (GN.I-961)
- **lü’lü ü mercān:** inci mercan
Ol köşkler anda bu gökden yüce
Lü’lü ü mercān ḳamu uçdan uca (GN.III-5677)
- **maḡbūn u maḥrūm:** şaşkın ve mahrum
Her kim ol ‘ucb eyledi şöyle olısar

Tā ebed **mağbūn u maḥrūm** kalısar (GN.II- 4161)

- **māh u sāl**: ay ve yıl
Sāki nefis ü sağraḳ işdeh bāde ḥāl
Bādiye bu rūz u hefte **māh u sāl** (GN.I-2424)
- **maḥmil ü maḥfil**: kalınacak yer
Geç bulardan bu degüldür menzilüñ
İlerüdür **maḥmilüñ ü maḥfilüñ** (GN.IV-8831)
- **maḥv u māt**: yok olma ve yenilme
Uşbu varlık olmuş anda **maḥv u māt**
Ḳāyim ol Ḥaḳ zātı dāyim ol şifāt (GN.IV-9436)
- **māl u genc**: mal ve hazine
Gitdi cümle cāh u mülk ü **māl u genc**
Ḳaldı cānda ‘ ışḳ u ḥasret derd ü renc (GN.III-6394)
- **māl u mülk**: mal mülk
Yağmalatdı **māl u mülkü** ḥānumān
Virdi ol ‘ ışḳa gönül ü cism ü cān (GN.I-183)
- **maşrıḳa vü mağribe**: doğuya ve batıya
Ḳapuda ḥidmet ḳılan geçdi dibe
Adı vardı **maşrıḳa vü mağribe** (GN.IV-10302)
- **māt u ğarḳ**: batmak ve yok olmak
Hiç belürmez yir ü gök ü ğarb u şarḳ
Cümle olmuş ol deñizde **māt u ğarḳ** (GN.IV-9435)
- **melek insān**: melek insan
Pes **melek insān** u ḥayvān u nebāt
İkisi şābitdür ikisi bī-şebāt (GN.I-1327)
- **merd ü zen**: kadın erkek
Zühre’den hem perveriş alur bu ten
Ḳābil ol fi’ le bu cümle **merd ü zen** (GN.III-8074)
- **merkezi vü menzili**: asıl yer ve konak
Ol fenāsuz mülk içinde şāh olur
Merkezi vü menzili dergāh olur (GN.I-736)
- **mescid ü minber**: mescit ve minber

Mescid ü minber bularuñ tahtları

‘İlm ü Qur’an’dur bularuñ rahtları (GN.I-1740)

- **mihrāb u mescid:** mihrap ve mescit
Her nefes mi‘rāc u her dem Tūr aña
Her maqām **mihrāb u mescid**dür aña (GN.III-6049)
- **mīr ü kıl:** bey ve köle
Kimse fikri kimseye şatmış degül
Satun almaz bay u yoğsul **mīr ü kıl** (GN.II- 5098)
- **miskīn ü ‘āciz:** miskin ve aciz
Perde ardında qalupdur ins ü cān
Ben dağı **miskīn ü ‘āciz** nā-tüvān (GN.II-5445)
- **mülk ü māl:** mal mülk
Qanı tā‘ at qanı qullıq qanı hāl
Qaldı cümle ev ü barğ u **mülk ü māl** (GN.I-1206)
- **muqbil ü maqbül:** mesut ve kabul gören
Her kim anuñ işiginde kıl ola
Halk içinde **muqbil ü maqbül** ola (GN.III-5930)
- **muqīm ü maqām:** derece ve mevki
Halkı hulqı çün bilesin sen tamām
Ma‘lum ola **her muqīm ü her maqām** (GN.IV-10227)
- **münkir ü kāfir:** inkarcı ve kafir
Münkir ü kāfirden ol qayurmaya
Aña qarşu müdde‘i dem urmaya (GN.I-1483)
- **nebī vü velī:** peygamber ve veli
Maḥlūquñ anda eli irmez eli
‘Āciz ü ḥayrān **nebī vü hem velī** (GN.II-3250)
- **nefs ü ten:** nefis ve vücut
Ādemīnūñ mülki geldi mu‘tedīl
Nefs ü tendür varlığı hem ‘aql u dil (GN.I-728)
- **nerm ü saht:** yumuşak ve sert
Bağça vü bāğ u sarāy u taht u baht
‘Ayş u ‘işret hāl u dirlik **nerm ü saht** (GN.I-2409)

- **niçe dürlü:** nice türlü, birçok
Gör Çalab'ıñ kudretin kim ne'yledi
Niçe dürlü naqş u bünyād eyledi (GN.I-696)
- **nĭk ü bed:** iyimser ve kötümser
Ulu kiçi **nĭk ü bed** yoħsul u bay
Bu yidi şafdan gider yıl on iki ay (GN.II-4647)
- **oğlan u yigit:** çocuk ve genç
Oğlan u yigit kocadur didigüm
Kendü ' ömrüm kayğusıdur yidügüm (GN.I-1164)
- **oğlı kıızı:** oğlu kıızı
Dün ü gün **oğlı kıızı** endişesi
Yay u kış kayğu yimekdür pişesi (GN.I-1203)
- **ögi uşşı:** akli fikri
Yigidüñ ħāli geçer ğaflet ile
Ögi uşşı dün ü gün ' işret ile (GN.I-1181)
- **ölüsi vü dirisi:** ölüsü ve dirisi
Cümle ħalkıñ **ölüsi vü dirisi**
Ĥükmüne muħtāc ola her birisi (GN.IV-9876)
- **öñ u soñ:** baş ve son
Qalmaya ħiç **öñ u soñ** u kıil u qāl
Pes ola ol dem bize muħlaq vişāl (GN.II- 4625)
- **öñden soña:** baştan sona
On sekiz biñ ' ālemün ħadri aña
Yoq-durur bir zerreçe **öñden soña** (GN.I-60)
- **piş ü pes:** ön ve arka
Sağ u şol u fevķ u taħt u **piş ü pes**
Yoqdur anda nedür ol yol adı bes (GN.II-3511)
- **perr ü bāl:** kol kanat
Cānlara ol pend olur ħoş **perr ü bāl**
Tenlere ol pend olur ħurb u visāl (GN.IV-10246)
- **razi vü hoşnüd:** razı ve memnun
Olavuz uçmağ içinde tā ebed

Razı vü hoşnūd ola bizden Aḥad (GN.IV-9745)

- **rūz u ūeb:** gündüz gece
Hem küfr hem mekr ü ḥilet hem ğazab
Nefse bunlar yār olupdur **rūz u ūeb** (GN.I-987)
- **ūaĝa ūola / ūaĝ u ūol:** saĝa sola / saĝ sol
İkisi bile baĝar **ūaĝa ūola**
Bilelikdedür niĝe var kim ola (GN.I-392, GN.II-3455)
- **saĝf u ūaĝn:** tavan ve taban
Baĝladı uū ūeū cihet oldı tamām
Saĝf u ūaĝn u dōrt divār u ḥoū maĝām (GN.II-3404)
- **saña baña:** sana bana
Raḥmetin viribidi ol dem aña
Uūbu iū ‘ibret yiter **saña baña** (GN.I-897)
- **ūatu bazār:** satıū pazar
Bāĝ u ğift ü ūirket ü **ūatu bazār**
Öĝi uūūı durmadın anı düzer (GN.I-1202)
- **saz u sōz:** saz sōz
Dürlü ‘ilm ü dürlü ḥikmet dürlü sōz
Dürlü dürlü ūavt u naĝme **saz u sōz** (GN.IV-9330)
- **sen ü ben:** sen ben
Orta yirden götrile bu **sen ü ben**
Ol deñizde ĝarĝa vara cān u ten (GN.II- 4626)
- **sīm ü zer:** gümüş ve altın
Kimde varsa bāĝ u ğift ü **sīm ü zer**
Lācerem göñül her gün anı düzer (GN.IV-9097)
- **ūulḥ u cenĝ:** barıū ve savaū
Görnür anda cümle san‘ at naĝū u renk
Ķabz u baū u ĝahr u luḫ u **ūulḥ u cenĝ** (GN.III-7045)
- **ūarĝa ĝarba:** doĝuya batıya
Ay oldı bir iūāretten dü nīm
ūarĝa ĝarba seyr ĝıldı her dü-nīm (GN.I-165)
- **ūekker bōrek:** ūeker bōrek

Mışr'ı n'idersin saña şekker gerek
 Hōna gel ki yiyessin **şekker bōrek** (GN.II-2683)

- **şem' ü cem'**: mum ve topluluk
 Hōř düzilmiş **şem' ü cem'** ārāyide
 Cümle halk alur bulardan fāyide (GN.II- 4412)
- **şems ü māh**: güneş ve ay
 Pes yaratdı kudretinden ol ilāh
 'Arř nūrından gök yüzinde **řems ü māh** (GN.III-6352)
- **řerr ü řūr**: kötülük ve karıřıklık
 Fi' l ü fitne hırř u hıkd u **řerr ü řūr**
 Halvet olmağa kişiyi kanda kor (GN.II-2924)
- **şeyh ü řāb**: ihtiyar genç
 Ol řerāguñ tal' atından degdi tāb
 Kim teveccüh eyler aña **şeyh ü řāb** (GN.II-2865)
- **şükr ü niyāz**: şükür ve beklenti
 Sen dağı anuñ-ıla **şükr ü niyāz**
 Gönderesin kendüzüñden gizlü rāz (GN.II-5227)
- **şükr ü řenā**: şükür ve övgü
 Pes bize vācib-durur **şükr ü řenā**
 Günde yüz biñ kez cana vü hem tene (GN.I-130)
- **şükr ü řipās**: teşekkür
 Cān dağı kılmağ gerek **şükr ü řipās**
 Kāmudan yig olsa yigdür hağ-řinās (GN.I-135)
- **tā' at u şohbet**: ibadet ve sohbet
 Yaraşur **tā' at u şohbet** ol zamān
 Girtü bilgil bu sözi dutma gümān (GN.I-1977)
- **tācı tağtı**: tacı tağtı
 'Işkdegül mi **tācı tağtı** terk iden
 Pādiřāhla 'ahd ü peymān berk iden (GN.II- 4926)
- **tağ u şaş**: dağ taş
 Zira **tağ u řař** aña ma' nī-durur
 Issı sovuğ hem anuñ yolın urur (GN.I-446)

- **taht u t̄ac:** taht ve tac
Māl u ni‘ met k̄ul k̄aravaş **taht u t̄ac**
Her gün anda t̄oyinudur biñ biñ ac (GN.II- 4367)
- **tanmadın u şormadın:** sorup danışmadan
İçdük anı dün ü gündüz durmadın
Kimseye hiç **tanmadın u şormadın** (GN.II-5035)
- **ten ü c̄an:** ten ve can
Biline ezdād ‘ālemdē ‘ayān
Çün **ten ü c̄an** çün zemīn ü asımān (GN.I- 4 s.9)
- **tenhā vü miskīn:** kimsesiz ve düşkün
Ben teni **tenhā vü miskīn** eli boş
Dōst rızāsı işiginde k̄aldum uş (GN.II-5575)
- **teşviş ü gavgā:** düzensizlik ve kavga
Gōñli c̄anı **teşviş ü gavgā** tolu
Ya‘ ni h̄alvetde miyem dir ol delü (GN.II-2873)
- **teşvīş ü gūşsa:** karmaşa ve kaygı
Yoğ-ıdı **teşvīş ü gūşsa** ol zamān
Raḥmetinden t̄optolu-y-ıdı cihān (GN.I-1094)
- **tevbe vü tā‘ at:** tövbe ve ibadet
Oğlan-iken mektebe meşgūl olan
Yigit iken **tevbe vü tā‘ at** kılan (GN.I-2021)
- **toğdı düşdi:** doğdu düştü
Raḥmet andan **toğdı düşdi** ‘āleme
Artadur günden güne demden deme (GN.III-7436)
- **toğmağ uyağmağ:** doğmak batmak
Ay u güneş **toğmağ uyağmağ**-ıla
Gün h̄isābı aya varur ay-ıla (GN.I-1942)
- **tünd ü teng:** sıkıntılı ve dar
Dünya bir evdür k̄arañu **tünd ü teng**
İçi tolu mekr ü h̄ile ḥarb u ceng (GN.IV-10091)
- **tünd ü t̄izdür:** sert ve aceleci
Ol şaf ehli **tünd ü t̄izdür** h̄ūları

Yok-durur hiç kimseden korkuları (GN.II- 4684)

- **uçdan uca:** uçtan uca
İşit imdi hikmet-ile hâl niçe
İşidürseñ eydeven **uçdan uca** (GN.I-268)
- **uçmağ tamu / uçmağ tamu :** cennet cehennem
Dün ü gündüz yir ü gök **uçmağ tamu**
Sendedür āhir ne kim varsa kamu (GN.I-906, GN.II-3043)
- **urmağ u dutmağ:** vurmak ve tutmak
Urmağ u dutmağ olursa kamu
Hiç dönmez key bütündür nāmusı (GN.II- 4685)
- **uşlu delü:** akıllı deli
Yol üzere bu şurat bir şehr ulu
Kim gelür andan geçer **uşlu delü** (GN.I-2190)
- **uşşın ögin:** akıl fikir
Tā' at içre geçüre yigitligin
Hağ yolına bağlaya **uşşın ögin** (GN.I-1216)
- **ün ü sâz:** ses seda
Mağv ola harf u şavt u **ün ü sâz**
Niteliksüz görine ol bī-niyâz (GN.II- 4628)
- **varlığın u birligin:** varlığını ve birliğini
Bildük anuñ **varlığın u birligin**
Bulduğ anuñ ni' metin ü dirligin (GN.II-5033)
- **varlığı vü yoklığı:** varlığı yokluğu
Düyanuñ şol azlığı vü çoklığı
Düpdüz ola **varlığı vü yoklığı** (GN.III-5949)
- **vaşf u hali:** nitelik ve durumu
Şol kadar mülket vire degmemze
Kim anuñ **vaşf u hali** gelmez söze (GN.I-1139)
- **yapmağ u yıkmağ:** yapmak yıkmak
İşlemege eli ire her işi
Yapmağ u yıkmağ ola kemter işi (GN.II-2758)
- **yaylaya vü kışlaya:** yaylaya ve kışlaya

Geldi kim **yaylaya vü hem kışlaya**

Kim bile kim ol bize ne işleye (GN.II- 4213)

- **yaz u kış / yay u kış:** yaz kış
Yaz u kış şöyle aklar eksilmedin
 Deñize girür yolu kesilmedin (GN.I-454, GN.I-1203)
- **yazı vü yaban:** ova dağ
 Tağ u taş anuñ yolın bögeyimez
Yazı vü yaban anı egleyimez (GN.I-453)
- **yidüre vü yitüre:** yedirsin ve ulaştırsın
 Bunça dürlü ni^ç meti kim bitüre
 Bunça halka **yidüre vü yitüre** (GN.IV-9418)
- **yimek ü içmek:** yemek ve içmek
 Bu şikem püyendedür hayvān gibi
Yimek ü içmekdür anuñ manşıbı (GN.I-1895)
- **yir ü gök:** yer gök
 Nefs-i kül durdı vü çarḡ urdı semā^ç
 Cūşa geldi **yir ü gök** durdı semā^ç (GN.I-15 s.17)
- **yirlü yirin:** yerli yerinde
 Ma^ç lum oldu bu beden birin birin
 Eytdük ol cevherleruñ **yirlü yirin** (GN.I-1925)
- **yyiüp içmek:** yiyip içmek
 Ol şāf ehli cümle ḡoş geçmek diler
 Dünyada ḡoş ḡoş **yyiüp içmek** diler (GN.II- 4667)
- **yol u iz:** yol iz
 Yir yüzün dutmış ola düpdüz deñiz
 Bilmeye hiç kimse anda **yol u iz** (GN.III-7135)
- **zāhir ü bāḡın:** açık ve gizli
Zāhir ü bāḡın ne kim varsa ^ç ayān
 Ḳamusı sende-durur bellü beyān (GN.I-943)
- **zamān u mekān:** zaman ve mekan
 Neng ü nām u nāmūs u erkān nişān
 İsteme anda **zamān u mekān** (GN.II-3154)

- **zевќ u шеvk**: zevk ve neşe
Cān gönül tolar neşāt u шеvk u zevќ
Қопdı cāndan geldi nefse **zевќ u шеvk** (GN.IV-9069)
- **zulm u dād**: zulüm ve adalet
Niçe dürlü naқş u san‘at reng ü ad
Buğl u ihsān haşm u rahmet **zulm u dād** (GN.IV-10131)

2.2.2. Dede Korkut Hikayeleri’nde eş heceli kelimelerle kurulmuş ikilemeler:

- **ağ boz**: ak boz
Çapar-iken **ağ boz** atuñ büdrimesün. (DKK – D154-7)
- **ağırla- ‘azizle-**: ağırla- azizle-
Ozan ivüñ tayağı oldur ki yazıdan yabandan ive bir konuқ gelse, er adam ivde olmasa, ol anı yidürür içürür **ağırlar ‘azizler** gönderür. (DKK – D7-9)
- **ağız dilden**: ağız dilden
Ağız dilden kız kişi ҳaber maña (DKK – D103-4)
- **ağla- buzla-**: ağla- feryat et-
Қardaş Beyrek diyü **ağlar buzlar**, тоyuñ dügünüñ қара oldı diyü ağlar. (DKK – D102-5)
- **ağlayubanı sıklayubanı**: ağlayıp sızlanarak
Ağlayubanı sıklayubanı ivine geldi. (DKK – D91-9)
- **ağlaş- bögriş-**: ağlaş- bögrüş-
Vay bigüm қartaş muradına maқşudına irmeyen yaluñuz kardaş diyüp **ağlaşdılar bögrişdiler**. (DKK – D92-1)
- **alnum başum**: alnım başım
Vay **alnum başum** umudı (DKK – D92-4)
- **ana baba**: ana baba
Sen sağ ol қадın **ana babam** sağ olsun. (DKK – D55-1)
- **ana ata**: ana ata
Beyregüñ **anası atası** baқdı görди-kim gerdek görünmez olmış. (DKK – D91-1)
- **anı bunı**: onu bunu
Beyrek mere kāfir niçe bir **anı bunı** şorarsın maña didi. (DKK – D287-5)

- **añla diñle:** anla dinle
Yigit yigit big yigit, sen benüm ünüm **añla** sözüm **diñle**. (DKK – D71-5)
- **ata ana:** ata ana
Atasınuñ anasınuñ ellerin öpdi. (DKK – D177-5)
- **at- yık-:** at- yık-
Şimdi yigidi **atar yıkar** serer pırtar. (DKK – D180-11)
- **avla- kuşla-:** avlan- kuş avla-
Arķu Mili Ala Tağı
Avlayuban kuşlayuban aşmaduñ-mı (DKK – D181-8)
- **baba oğul:** baba oğul
Baba oğul kazanur ad içün (DKK – D131-3)
- **baba ana:** baba ana
Babaña anaña sağlık ile varaçak olur iseñ beni bunda gelüp ħalallıđa alur-
mısın didi. (DKK – D98-8)
- **baķ- gör-:** bak- gör-
Kazan **baķdı görđi** çoban ağacı arķasına almış gelür. (DKK – D50-9)
- **başı göti:** başı sonu
Gördiler kim bir ‘ibret nesne yatur, **başı göti** belürsüz. (DKK – D208-5)
- **başum beynüm:** başım beynim
Bir eski kaftan virdüñüz benüm **başum beynüm** alduñuz. (DKK – D107-6)
- **batup çıkmaz:** batıp çıkmaz
Atlu **batup çıkmaz** anuñ balçığı olur. (DKK – D175-11)
- **bigler bigi:** beyler beyi
Bigler bigi olan Kızan divanında buña hiç kapu baca yoğ-idi. (DK – D254-2)
- **bin- yed-:** bin- yedekle-
Bayındır Ħanun tavlasından iki şahbaz yügrük at getürüñ, bir kiçi başlu kiçer
aygırı bir toķlı başlu torı aygırı, nāğāħ kaçma kovma olur-ise **birisini binem,**
birisini yedem didi. (DKK – D82-7)
- **çadır otağ:** çadır otağ
Ala Tağda **çadırın otağın** dikti. (DKK – D293-11)
- **çoban çoluk:** çoban çoluk
Çoban çoluk kalmadı hep yidi. (DKK – D218-4)

- **dere depe:** dere tepe
Çok taşlar **dere depe** kiçdi. (DKK – D202-10)
- **dün gün:** gece gündüz
Üç gün **dünlü günlü** yortdı. (DKK – D263-3)
- **düş- öl-:** düş- öl-
Bigler tacum tahtum için ağlaram, bir gün ola **düşem ölem** yirümde yurdumda kimse qalmaya didi. (DKK – D68-2,3)
- **düz- koş-:** düz- koş- / söyle-
Bu Oğuz-nāmeyi **düzdi koşdı** böyle didi. (DKK – D34-11)
- **el yüz:** el yüz
Şabadañça yirinden örü turur, **elin yüzün** yumadın toğuz bazlamaç ilen bir külek yoğurd gözler, toynça tıka başa yir. (DKK – D7-13)
- **gelimlü gidimlü:** gelimli gidimli
Gelimlü gidimlü dünya (DKK – D34-13)
- **gel- kiç-:** gel- geç-
Anlar dağı bu dünyaya **geldi kiçdi**. (DKK – D34-12)
- **geyim kiçim:** giyim kuşam
Kāfirüñ çignine bir kılıç urdı, **geyimini kiçimini** toğradı. (DKK – D210-12)
- **gice gündüz:** gece gündüz
Bazirganlar dağı **gice gündüz** yola girdüler. (DKK – D69-11)
- **haraça karaça:** ufacık karacık
Biñ dağı **haraça karaça** pürelers diledi. (DKK – D86-12)
- **herze merze:** herze merze
Herze merze söylememere itüm kāfir (DKK – D248-7)
- **hışım kavum:** hışım akraba
Hışımını kavumını ayırdı, ivini çözdü. (DKK – D236-9)
- **ilin günin:** yurdunu gününü
Alça kanın yir yüzine döküñ, **ilin günin** çapuñ. (DKK – D243-7)
- **in- çık- :** in- çık-
Bağsa görse bir derenin içine qarğa kızgun **iner çıkar**, konar qalkar. (DKK – D26-6,7)
- **‘izzet hürmet:** izzet hürmet

‘İzzet h rmet eylediler. (DKK – D178-6)

- **kaçma kovma:** kaçma kovma
Bayındır Hanun tavlasından iki şahbaz yügrük at get r n, bir kiçi başlu kiçer aygırı bir toklı başlu torı aygırı, n g h **kaçma kovma** olur-ise birisini binem, birisini yedem didi. (DKK – D82-7)
- **kada bela:** kaza bela
Ƙadam belam toğınur bu gün saña. (DKK – D158-1)
- **kala  lke:** kale  lke
Ƙala  lke vireyin saña didi. (DKK – D149-2)
- **kalarda koparda:** memleketten doğum yerinden
Ƙalarda koparda yigit yirün ne yirdür (DKK – D231-6)
- **kan kun:** kan man
Vardı k nlegi **kana kuna** baturdı. (DKK – D93-9)
- **kapu baca:** kapı baca
Bigler bigi olan Ƙazan divanında buña hiç **kapu baca** yoğ-idi. (DK – D254-2)
- **kara kıyma:** kara sürmeli
Ƙara kıyma g zler n uyđu almış açđıl ağı. (DKK – D27-4)
- **karcaşuban uğraşuban:** kaynaşarak uğrayarak
Ƙarcařuban uğraşuban tağdan indi. (DKK – D192-11)
- **karğa kuzgun:** karga kuzgun
Başsa görse bir derenin içine **karğa kuzgun** iner çıkar, Ƙonar Ƙalkar. (DKK – D26-6,7)
- **karı koca:** karı koca
Ƙarı koca Ƙalmaya Ƙov idine. (DKK – D187-3)
- **kavum kardaş:** kavim kardeş
On altı yıldır kim babañuñ tutsağıyam, ataya anaya, **Ƙavuma Ƙardařa** şasretem. (DKK – D98-3)
- **kol bud / kol buğ:** kol bacak
Ƙol bud olup yir üstine düşmeyinçe...(DKK – D25-8)
- **kon- kalk-:** kon- kalk-
Başsa görse bir derenin içine karğa kuzgun iner çıkar, **Ƙonar Ƙalkar**. (DKK – D26-6,7)

- **kon- köç-:** kon- göç-
Karvan gibi **kondu köçdi**. (DKK – D34-12)
- **kırt kuş:** kurt kuş
Seni bunda **kırtlar kuşlar** yir didi. (DKK – D50-6)
- **küy- piç-:** bekle- biç-
Ol Kıur'anı yazdı düzdi 'ulemālar öğreninçe **küydi piçdi** 'alimler serveri
'Osman 'Affan oğlı görklü. (DKK – D6-6)
- **mal rızık:** mal rızık
Malumuzu rızıkumuzu yağmaladılar girü döndiler. (DKK – D71-10)
- **murat maķşut:** istek amaç
Vay bigüm kıartaş **muradına maķşudına** irmeyen yaluñuz kardaş diyüp
ağlaşdılar bögrışdiler. (DKK – D92-1)
- **oğlan uşak:** evlat
Big ordusını **oğlanını uşagını** hazinesini aldı girü döndi. (DKK – D65-4)
- **ölmege yitmege:** ölmeye yitmeye
Ölmege yitmege gitmemiş-idüm, yataçaķ yirüm gine bu ģarab olası-y-idi.
(DKK – D8-13)
- **ölü diri:** ölü diri
Bunuñ üzerine on altı yıl kıçdi, Beyregüñ **ölüsün dirisin** bilmediler. (DKK –
D92-13)
- **şaga şola:** sağa sola
Şaga şola çırpındı urur yüzgeçleri. (DKK – D279-2)
- **şaglu şollu:** sağlı sollu
Şaglu şollu kāfiri ģub tağıtdı. (DKK – D133-5)
- **ser- pırt-:** yere ser- delik deşik et-
Şimdi yigidi atar yıkar **serer pırtar**. (DKK – D180-11)
- **sevin- kıvan-:** sevin- gururlan-
Kañlı Kıoca **sevini kıvanı** örü turdı. (DKK – D172-7)
- **tac taht:** taç taht
Bigler **tacum tahtum** içün ağlaram, bir gün ola düşem ölem yirümde
yurdumda kimse kıalmaya didi. (DKK – D68-2,3)
- **tağım dayam:** dadım anam

Sizi yamrı yumrı **ıadıım dayam** şandım didi. (DKK – D274-3)

- **ıart- yırt-:** çek- yırt-

Güz alması kibi al yañağın **ıartdı yırtdı**. (DKK – D54-6)

- **tekine tüşine:** eşine dengine

Yalançı oğlı Yaltaçuk dirler ölüsi haberin getürdi, adağlusın aña virür oldılar, gelür bundan kiçer, uralım anı, aña varmasun **tekine tüşine** varsun didiler. (DKK – D101-13)

- **ııka başa:** tıka basa

Şabadañça yirinden örü turur, elin yüzün yumadın toköz bazlamaç ilen bir külek yoğurd gözler, toyinça **ııka başa** yir. (DKK – D7-13)

- **ıur- git-:** dur- git-

Kara koyun yañnısından öñine getürüñ, yir-ise yisün, yimez ise **ıursun gitsün**. (DKK – D10-10)

- **uman usan:** uman bekleyen

Umanına usanına aş yidürdüm. (DKK – D138-3)

- **urışmadan döğışmeden:** vuruşmadan dövüşmeden

Urışmadan döğışmeden ‘alemi toldurayım. (DKK – D147-8)

- **vallah billah:** vallah billah

Vallah billah toğrı yolu görür-iken egri yoldan gelmeyelüm didi. (DKK – D285-6)

- **virışmek alışmaç:** karşılıklı vermek almak

Virışmege alışmağa geldük didiler. (DKK – D178-5)

- **yamrı yumrı:** yamrı yumru

Sizi **yamrı yumrı** ıadıım dayam şandım didi. (DKK – D274-3)

- **yarımasun yarçımasun:** murada maksuda ermesin

Yarımasun yarçımasun, kâfirüñ câsusı bunları câsusladı. (DKK – D90-5)

- **yazı yaban:** ova dağ

Ozan ivüñ tayağı oldur ki **yazıdan yabandan** ive bir konuğ gelse, er adam ivde olmasa, ol anı **yidürür içürür** ağırlar ‘azizler gönderür. (DKK – D7-9)

- **yazılıp düzilüp / yaz- düz-:** yazılıp dizilip / yaz- diz-

Yazılıp düzilüp gökden indi Tañrı ‘ilmi Kır’an görklü. (DKK – D6-5, DKK – D6-6)

- **yeme içme, yime içme, yimek içmek, yiyüp içüp:** yemek içmek
Bu yaña Şökli Melik kâfirler-ile şin şamdan, **yiyüp içüp** oturur-idi.
(DKK – D51-3, DKK – D65-6, DKK – D70-10, DKK – D90-, DKK –
D202-3, DKK – D255-1, DKK – D271-6, DKK – D293-12)
- **yığışdur- dürişdür-:** derlesin toplasın
Yığışdursun dürişdürsün günahuñuzı adı görklü Muhammede bağışlasun
hanum hey! (DKK – D154-11)
- **yir yurt:** yer yurt
Bigler tacum tahtum için ağlaram, bir gün ola düşem ölem **yirümde**
yurdumda kimse kalmaya didi. (DKK – D68-2,3)
- **yüz göz:** yüz göz
Gevdesi püreden görünmez, **yüzi gözi** belirmez. (DKK – D89-13)

Garipname’de 218, Dede Korkut’ta ise 82 ikileme eş heceli farklı kelimelerin bir araya getirilmesiyle kurulmuştur.

2.3. İlk Ögesi Az İkincisi Çok Heceli Kelimelerle Kurulmuş İkilemeler

2.3.1. Garipname’de ilk ögesi az ikincisi çok heceli kelimelerle kurulmuş ikilemeler:

- **acı tatlu:** acı tatlı
Eyü yavuz **acı tatlu** ne ki var
Bağça içinde bula ol nâmdâr (GN.I-1507)
- **ağ kara:** ak kara
Açılıpdur iki çifte pencere
Câm urılmış **ağ kara** hoş kaçara (GN.II-5208)
- **‘ahd ü peymân:** anlaşma
‘Işşdegül mi tâcı tahtı terk iden
Pâdişâhla **‘ahd ü peymân** berk iden (GN.II- 4926)
- **‘ahd ü vefâ:** yemin ve vefa
Kahr-ıla kılmışdı Hâk **‘ahd ü vefâ**
Döslara anın virür bunda cefâ (GN.II- 4028)
- **‘aql u bilü:** akıl ve bilgi

Muħkem olur ol zamān ‘**aql u bilü**

‘İlm ü hikmet cān gönül olmuş tolu (GN.I-2006)

- ‘**aql u dāniş**: akıl ve bilgi
 - ‘**Aql u dāniş** ya‘ ni yoğdur ma‘ ni nūr
 - ‘Aql şol uçmağa beñzer ma‘ ni hūr (GN.II-2628)
- ‘**ār u nāmus**: utanma ve namus
 - Unıdılmış dīn ü dünya şamusı
 - Şalmaduğ ‘**ārı** vü gitmiş **nāmusı** (GN.IV-8817)
- ‘**arş u kürsī**: arş ve kürsi
 - ‘**Arş u kürsī** yir ü gök levh u kalem
 - Ol bināden şopdı bu şamu ‘ālem (GN.I-108)
- **aşl u neseb**: soy sop
 - Virdi her bir şūrete **aşl u neseb**
 - Emr anuñdur liki bu oldı sebep (GN.III-8056)
- **at şatır**: at katır
 - Şün ulaldı oğul evermek gerek
 - Ağı atlas **at şatır** virmek gerek (GN.II-2913)
- **ay u güneş**: ay ve güneş
 - Ay u güneş** toğmağ uyağmağ-ıla
 - Gün hisābı aya varur ay-ıla (GN.I-1942)
- ‘**ayş u işret** / ‘**aşy u işret**: yeme ve eğlence
 - Bağça vü bāğ u sarāy u taht u baht
 - ‘**Ayş u işret** hāl u dirlik nerm ü saht (GN.I-2409, 2320)
- ‘**ayş u şarab**: yeme ve eğlence
 - Pes gerek sultān-ıçun ‘**ayş u şarab**
 - Zühre geldi şād kıldı zī-‘aceb (GN.II- 4515)
- **bağ u bağçe**: bağ bahçe
 - Şol bezenmiş **bağ u bağçe** bozılur
 - Niçe varlık anda yoğa yazılur (GN.I-1970)
- **bay u yoşsul** / **bay u yoşsul**: zengin fakir
 - Şırk gün ol şü dünyayı dutdı tamām
 - Şarğa virdi **bay u yoşsul** hāş u ‘ām (GN.II-4088, GN.II- 4963)

- **buhl u ihsān:** cimrilik ve cömertlik
Niçe dürlü naş u san^ç at reng ü ad
Buhl u ihsān haşm u raḥmet zulm u dād (GN.IV-10131)
- **cidāl u ‘arbede:** dövüş ve kavga
Genc-i fikret toptolu ol ḳal^ç ada
Re’y ü tedbīr ü **cidāl u ‘arbede** (GN.II-5189)
- **çarḥ u felek:** dönüş ve felek
Ne yir ü ne gök ü ne **çarḥ u felek**
Ne ten ü ne cān u ne ins ü melek (GN.I-1241)
- **çarḥ çarḥa:** çark çarka (dönmek)
Çarḥ çarḥa girdi yir dutdı ḳarār
Şabit oldı yirde gökde ne ki var (GN.II- 4267)
- **der ü dergāh:** kapı ve ev
Ḳābe-ḳavseyn oldı menzilgāh aña
Åşinā oldı **der ü dergāh** aña (GN.III-5777)
- **devr ü zamān:** devir ve zaman
Devleti muḥkem ola ḥükmi revān
Aña yüz dutmış ola **devr ü zamān** (GN.IV-9110)
- **dīn ü dūnya:** din ve dünya
Unıdılmış **dīn ü dūnya** ḳamusı
Ḳalmaduḳ ‘ārı vü gitmiş nāmusı (GN.IV-8817)
- **dīn ü imān:** din ve iman
Ten daḥı ārāste vü hem cān daḥı
‘Aḳl u devlet **dīn ü** hem **imān** daḥı (GN.IV-8838)
- **dost u düşman:** dost düşman
Dost u düşman zaḥmetin dartmaḳ gerek
Dün ü gündüz durmadın yortmaḳ gerek (GN.II-3217)
- **dün gündüz / dūn ü gündüz:** gece gündüz
Çarḥa girdi çarḥ **dūn gündüz** döner
Çarḥ içinde gösterür dürlü hüner (GN.I-16 s.17, GN.I-177)
- **eflāk u kevākib:** felekler ve yıldızlar
Uşbu **eflāk u kevākibden** eşer

İrişüdur cümle cisme hayr u şer (GN.IV-10211)

- **el ayak:** el ayak
Kim senünçün cān u ten kırbān-ıdı
El ayak bağlu saña fermān-ıdı (GN.II-3791)
- **el etek:** el etek
Ṭā‘ atı geçmez-ise n’itmek gerek
Tevbe kılup **el etek** tutmak gerek (GN.II-2855)
- **emr ü destür:** emir ve izin
Şāh buyurdı bāğçevānlar geldiler
Pādişāhdan **emr ü destür** aldılar (GN.I-1545)
- **er ü ‘avrat:** erkek ve kadın
Kağı cinsden el virürse az u çok
Geyür anı **er ü ‘avrat** ‘aybı yok (GN.II- 4967)
- **ev ü yaban:** ev kır
Ṭağ u yazı **ev ü yaban** toptolu
Alur andan dün ü gün uşlu delü (GN.II- 5056)
- **farz u vācib:** farz ve vacip
Ger niçe kim dil iremez bu söze
Kamusıyla **farz u vācibdür** bize (GN.I-217)
- **farz u sünnet:** farz ve sünnet
Ṭā‘ atı yalnız dağı kılsa olur
Farz u sünnet ne'ydügin kamu bilür (GN.I-375)
- **fażl u kerem:** erdem ve cömertlik
Tañrı andan rāzı ola lācerem
İredura dem-be-dem **fażl u kerem** (GN.II-5413)
- **fażl u rahmet:** erdem ve rahmet
İlti beni Ḥazret’e buldum murād
Gördüm anda **fażl u rahmet** ‘adl u dād (GN.II- 4473)
- **fışk u fesād:** bozukluk ve fitne
Orta yirden gitdi ol **fışk u fesād**
Ma‘ zul oldı nefis işi kıaldı kesād (GN.I-1024)
- **fışk u fücür:** yoldan çıkma, günah işleme

Cādadur uçmağ u hem hūr u kuşūr
Tendedür tamu vü hem **fısk u fücūr** (GN.I-709)

- **fısk u tā'at**: günah ve ibadet
Küfr ü dīn ü **fısk u tā'at** hayr u şer
İşlenür bu şehri içinde her hüner (GN.I-961)
- **fi'1 ü fitne**: kötü işler ve kargaşalık
Hem hevā hem **fi'1 ü fitne** hem nifāk
Berkidüpdür nefis-ile key ittifāk (GN.I-988)
- **gerd ü ğubār**: toz
Gördüm ol sulţānlığı kim anda var
Anda bu yir gök degül **gerd ü ğubār** (GN.III-7995)
- **göz kulak**: göz kulak
Virdise ger **göz kulak** Tañrı saña
Bir sa'at dut **göz kulak** bendin yaña (GN.I-845)
- **gün günin**: günden güne
Dağı artardı bularda kibr ü kīn
Fi'1 ü fitne zerğ u hīle **gün günin** (GN.I-2107)
- **hadd u karar**: son ve karar
Cümle iş anda dutar **hadd u karar**
Şüret olur her bir işde pāyidār (GN.I-2004)
- **hāllü hālinde**: halli halinde
Dördine dörd nesne kısmet kıldı Hağ
Her biri **hāllü hālinde** oldu hağ (GN.I-1875)
- **hār u haşek**: diken ve çer çöp
İlla bağlarda biter dürlü çiçek
Şüre yirlerden gelür **hār u haşek** (GN.I-2091)
- **haşm u ğazab**: öfke ve kızgınlık
Sendeki **haşm u ğazab** kibr ü kīne
Her biri beñzer Süleymān divine (GN.I-935)
- **haşm u rahmet**: öfke ve merhamet
Niçe dürlü nağş u san'at reng ü ad
Buğl u ihsān **haşm u rahmet** zulm u dād (GN.IV-10131)

- **ḥayf u dirīgā:** yazık eyvah
Eyde iy **ḥayf u dirīgā** kanı ol
‘İşret ü ma‘ şūḫ u sāḳi sağ u şol (GN.II-5398)
- **hecr ü firāk / hicr ü firāk:** ayrılık
Diñleyenüñ gönline raḥmet bırak
Bunlara göstermegil **hecr ü firāk** (GN.I-1930, GN.II-5598)
- **ḥōr u ḥacīl:** aşığılanmış ve zor durumda
Geh başar ‘aḳlı bu nefis eyler zelīl
Leşkeri ‘aḳluñ olur **ḥōr u ḥacīl** (GN.I-997)
- **ḥōr u şermsār:** aşığılama ve utanma
Şüret olur anda **ḥōr u şermsār**
Pes bu şerri ol ‘aḳıl ḥükmi basar (GN.III-7039)
- **ḥōr u zelīl:** aşığılanmış ve mahzun
Kaldı tende maḥbūs u **ḥōr u zelīl**
Fāsıḳa Ḥaḳ tevbeyi kılsun delīl (GN.I-1021)
- **ḥōş müzeyyen:** hoş süslü
Yir ü gögi dürlü dürlü ḥaḳ-ıla
Ḥōş müzeyyen eyledi kıldan kıla (GN.IV-10156)
- **ḥōş selāmet:** hoş süslü
Kim helāk olmayalar kem nesneden
Ḥōş selāmet yöriyeler dünyede (GN.I-1550)
- **ḥūb u zībā:** güzellik ve çekicilik
Dökilür diş gün günin göz çöngelür
Ḥūb u zībā şekli zişt ü neng olur (GN.III-7852)
- **ḥūr u ḡilmān:** huri ve gılman
Ḥūr u ḡilmān şanmañuz gökden yağar
İlla bilüñ kim bu şoḥbetden doğar (GN.II-3085)
- **‘ilm ü ḥikmet:** ilim ve hikmet
Ortada yaylup-durur Ḳur’ān honı
‘**İlm ü ḥikmet** yir bular düni günü (GN.I-812)
- **‘ilm ü ma‘ rifet:** bilgi ve beceri
Sende **‘ilm ü ma‘ rifet** kıandan gelür

Harfi dilden ma' nisi cāndan gelür (GN.I-926)

- **‘ilm ü şan‘ at:** bilim ve sanat
Ol ‘Uṭārid **‘ilm ü şan‘ at** öğredür
Pişeler ol gösterür ol işledür (GN.IV-10195)
- **ins ü melek:** insan ve melek
Ne yir ü ne gök ü ne çarḥ u felek
Ne ten ü ne cān u ne **ins ü melek** (GN.I-1241)
- **ins ü peri:** insan ve peri
Çün getürdi dünyaya ol serveri
Bildi anuñ geldügin **ins ü peri** (GN.IV-8897)
- **‘izz ü devlet:** yücelik ve saadet
‘İlm-ile dünya vü ‘uḳbā alınur
İkisinden **‘izz ü devlet** bulunur (GN.IV-9566)
- **ḳadr u ḳıymeti:** değer ve kıymeti
Hālini bilmek için ḳul fikreti
Ne ḳadardur anda **ḳadr u ḳıymeti** (GN.IV-8279)
- **ḳahr u cefā:** kahır ve eziyet
Ortada ḳılduñ beni **ḳahr u cefā**
ḳılmaya hergiz baña kimse vefā (GN.II- 4016)
- **ḳar u yaǧmur:** kar ve yağmur
Anuñ elinden gelür bu cümle iş
Dün ü gündüz **ḳar u yaǧmur** yaz u ḳış (GN.II- 4172)
- **ḳavl u ḳarār:** söz ve karar
Yine güydüm bu söze çok rüzigār
Yirine gelsün diyip **ḳavl u ḳarār** (GN.II-5490)
- **kevn ü mekān:** varlık ve yer
Hem didi ger sen degül miseñ ‘ayān
Yaradur degül idüm **kevn ü mekān** (GN.I-212)
- **ḳız gelin:** kız gelin
Ata ana ‘ avrat oǧlan **ḳız gelin**
Ḳamusınuñ sen yiseñ gerek ğamın (GN.II-2911)
- **kibr ü kīn:** kibir ve kin

Gökden indi cān u ‘aql u fehm ü dīn
Yirden oldı nefis ü ten hem **kibr ü kīn** (GN.I-701)

- **kol qanat**: kol kanat
Pes bilūñ kim mu‘ teberdür salṭanat
Aña Allah qūdetidür **kol qanat** (GN.IV-10064)
- **kuh u kuhsār**: dağ ve tepe
Dünyada hem berr ü hem baḥr eyledi
Hem **kuh u kuhsār** hem nehr eyledi (GN.I-929)
- **kul u sulṭān**: köle ve sultan
Gebr ü tersā vü müselmān evleri
Birdür aña **kul u sulṭān** evleri (GN.II- 5070)
- **qurb u visāl**: yakınlık ve kavuşma
Cānlara ol pend olur ḥōş perr ü bāl
Tenlere ol pend olur **qurb u visāl** (GN.IV-10246)
- **kūfr ü imān**: küfür ve iman
Yāḥud ol kim **kūfr ü imān** biledür
Geh gelür imāna geh küfr-iledür (GN.I-1351)
- **kūfr ü nifāk**: küfür ve nifak
Anuñ-ıçun kim bizümle ol zamān
Yoğ-ıdı **kūfr ü nifāk** u hem gümān (GN.I-1128)
- **levn-ā-levün**: renk renk
Ol zamān cümle cihān gökçek olur
Yir yüzi **levn-ā-levün** çiçek olur (GN.I-1953)
- **leyl ü nehār**: gece ve gündüz
Evveli gelmiş-durur faşl-ı bahār
Mu‘ tedildür anda bu **leyl ü nehār** (GN.I-1952)
- **maḥv u fenā**: mahv ve yokluk
Cümle olmuş kendüden **maḥv u fenā**
Ni fikir qalmış bularda ni şenā (GN.IV-8296)
- **māl u ni‘met**: mal ve nimet
Kimi eydür **māl u ni‘met** vir baña
Qamu qullardan yakınvan ben saña (GN.II-5141)

- **māl u tavar:** mal ve davar
Ev ü barḡ u ḡān-u-mān **māl u tavar**
Cümlesi ḡayḡu-durur her kimde var (GN.I-1114)
- **mekr ü ḡilet, mekr ü ḡile:** aldatma ve hile
Hem küfr hem **mekr ü ḡilet** hem ḡāzab
Nefse bunlar yār olupdur rüz u ŧeb (GN.I-987, GN.III-6561)
- **mevc ü deryā:** dalda ve deniz
Çünkü ḡaḡre düŧdü deñze oldı bir
Gitdi cümle **mevc ü deryā** ḡaldı bir (GN.III-8030)
- **miḡnet ü mefsedeler:** sıkıntı ve kötülükler
Gökden indi devlet ü mertebeler
Yirde bitdi **miḡnet ü mefsedeler** (GN.I-702)
- **mülk ü maḡām:** mülk ve makam
Geçmeyinçe uŧbu biŧ evden tamām
Olmadı Ḥāzret aña **mülk ü maḡām** (GN.II-3370)
- **naḡŧ u ziyād:** eksik fazla
Nüh felektendür bu ziŧt ü ḡüb-ı zād
Nitekim aydan-durur **naḡŧ u ziyād** (GN.III-8066)
- **naḡŧ u niŧān:** nakıŧ ve iz
Yirde gökde ne ki var **naḡŧ u niŧān**
Nefs içinde ḡamusı vardur nihān (GN.IV-10174)
- **nām u nāmūs:** ad ve namus
Gördüm ol mülke varanlar ḡamusı
Yine düŧmiŧ külli **nām u nāmūsı** (GN.III-7933)
- **nām u niŧān:** ad ve iz
‘Iŧŧ içinde yoḡ-durur **nām u niŧān**
‘Iŧŧ içinde çoḡ-durur genc-i nihān (GN.II- 4810)
- **nāz u niyāz:** yalvarma yakarma
Ḥaḡ didi kim sen yirinme iy Ḥicāz
Dōst baña senden ḡıla **nāz u niyāz** (GN.II- 4046)
- **pīr ü cevān:** yaŧlı genç
Ḥamusıyla bu nefes uŧ rāyigān

Alur andan h̄āṣ u ʿām pīr ü cevān (GN.II-5054)

- **ref u sükün:** kaldırma ve sakinlik
 Kıldı ol dördi cihāna dörd sütün
 Andan oldu naşb u cerr **ref u sükün** (GN.I-1795)
- **rüz u hefte:** gün ve hafta
 Sāki nefis ü sağrağ işdeh bāde hāl
 Bādiye bu **rüz u hefte** māh u sāl (GN.I-2424)
- **şaç u saķal:** saç sakal
 Görseñe kim dürlü cevher dökilür
Şaç u saķal ağarur bik бүkilür (GN.I-2012)
- **sağlığ u şayruluk:** sağlık ve hastalık
 İşid ol **sağlığ u şayruluk** nedür
 Kim bilesin bu hikāyet nitedür (GN.II-2949)
- **sarāy u taht:** saray ve taht
 Bağça vü köşk ü **sarāy u taht** nedür
 Diñle imdi kim hikāyet nitedür (GN.I-2414)
- **şarīh u muhtaşar:** açık ve öz
 Göñlüme geldi yine bir hōş haber
 Hōş hikāyetdür **şarīh u muhtaşar** (GN.I-552)
- **şavt u nağme:** ses ve ezgi
 Dürlü ʿilm ü dürlü hikmet dürlü söz
 Dürlü dürlü **şavt u nağme** saz u söz (GN.IV-9330)
- **seyrān u teferrüc:** gezme dolaşma
 Bunça **seyrān u teferrücler** kılup
 Bu hevā üzre geçerler dirilüp (GN.I-483)
- **sūd u ziyān:** kar ve zarar
 Bilesin **sūd u ziyānuñ** ne-y-imiş
 Hem dağı uşbu işi niçe-y-imiş (GN.I-762)
- **şād u hurrem:** neşe ve sevinç
 Ten içinde **şād u hurremdür** bular
 Arzuları dün ü gün çirkin hular (GN.I-783)
- **şart u lāzım:** şart ve gerekli

Hem bu sözler **şart u lâzımdur** size

Hem dağı key farz u vâcibdür bize (GN.II-3615)

- **şekk ü gümân**: şüphe
Zıra kim hiç kalmadı **şekk ü gümân**
Ol özendügi yire irdi bu cân (GN.II-3937)
- **şirk ü inkâr**: ortaklık ve inkar
Şirk ü inkâr ol fesâdından biter
Mücrim eyler şahşı kâfirden biter (GN.IV-9403)
- **tağ u ova**: dağ ve ova
Kimine meydân-durur **tağ u ova**
Kimine seyrângeh olmuşdur hevâ (GN.I-772)
- **tağ u yazı**: dağ ve ova
Tağ u yazı ev ü yaban toptolu
Alur andan dün ü gün uşlu delü (GN.II- 5056)
- **terk ü tecrîd**: terk ve yalnızlaştırma
Terk ü tecrîd ol iniş yoķuş-durur
Yola gitmek yavlaķ ulu iş-durur (GN.II-3218)
- **vaķt u zamân**: vakit ve zaman
Virdi hem **vaķt u zamân** u hem maķâm
Tâ zamân birle vücüd oldu tamâm (GN.III-8057)
- **vaşf u şıfat**: sıfat ve nitelik
Diñle imdi eydeyüm **vaşf u şıfat**
Kim niķe hâlden hâle döner şurat (GN.I-1167)
- **yâr u yoldaş**: yar ve yol arkadaşı
Benüm ile **yâr u yoldaş** gelmedi
Senden ayruķ destgîrüm kalmadı (GN.II- 4460)
- **yaş kuru**: yaş kuru
Yirde gökde **yaş kuru** kalmadı hiç
Kim bu matbağlarda olmadı havîc (GN.II-2839)
- **zemîn ü asımân**: yer ve gök
Biline ezdâd ‘ âlemde ‘ ayân
Çün ten ü cân çün **zemîn ü asımân** (GN.I- 4 s.9)

- **zîr ü bālā:** alçak ve yüksek
Biri aşluñ biri fer‘ uñdur ‘ ayān
Zîr ü bālā yirleri bellü beyān (GN.II-3457)
- **zîr-ü-zeber:** alt üst
İndi Cibrîl bunlara virdi haber
Uymayanı kıldılar zîr-ü-zeber (GN.III-7623)
- **zişt ü ‘ ifrît:** şeytan ve yaratık
Bu yir altı cümle dîvlerdür tolu
Zişt ü ‘ ifrît her biri çirkin hulu (GN.I-934)
- **zişt ü laţif:** kötü ve iyi
Hem sa‘ id ü hem şaķî vü hem şerîf
Cümle şûret baĝladı zişt ü laţif (GN.I-1248)

2.3.2. Dede Korkut Hikayeleri’nde ilk ögesi az ikincisi çok heceli kelimelerle kurulmuş ikilemeler:

- **aķlu ķaralu:** akli karalı
Aķlu ķaralu seçilen çağda (DKK – D11-5)
- **dil damak:** dil damak
Dili damaĝı ķurıyup dört yanına baķdurdurduñ-mı (DKK – D136-11)
- **dostlık düşmenlik:** dostluk düşmanlık
Men senüñ dostlıĝuñ düşmenliĝüñ şınayu geldim. (DKK – D294-1)
- **dost düşmen:** dost düşman
Göreyim Oĝuzda menüm dostum düşmenüm kimdür didi. (DKK – D107-5)
- **el ele:** el ele
Oĝuz bigleri bunı göricek el ele çaldılar gülişdiler. (DKK – D109-9)
- **el ayak:** el ayak
Elin ayaĝın berk baĝladılar. (DKK – D273-10)
- **erlik bahadırılık:** erkeklik yiĝitlik
Menüm erligüm bahadırılıĝum cılasunlıĝum yigitligüm Ruma Şama gide çavlana dir-idi. (DKK – D155-8)
- **git- çavlan-:** git- ün sal- / git- yayıl-

Menüm erligüm bahadrlıgüm cılasunlıgüm yigitligüm Ruma Şama **gide çavlana** dir-idi. (DKK – D155-8)

- **gün gice**: gündüz gece
Yidi **gün yidi gice**, yime içme oldu. (DKK – D65-6)
- **kanat kanada**: kanat kanada
Gördi kim peri kızları **kanat kanada** bağlamışlar uçarlar. (DKK – D215-2)
- **kırk elli**: kırk elli
Kırk elli yigit kara geyüp gök şarındılar. (DKK – D299-11)
- **kız gelin**: kız gelin
Akınçılar kâfirüñ ilin günin urup **kızın gelinin** esir itdiler. (DKK – D252-8)
- **saç sakal**: saç sakal
Saçı sakalını yülidiler. (DKK – D266-1)
- **şâğ esen**: şâğ esen
Eger **şâğdur esendür**, aḥşam olmadın gine ben saña gelürem. (DKK – D43-12)
- **şin şamdan**: mutlu mesut
Bu yaña Şökli Melik kâfirler-ile **şin şamdan**, yiyüp içüp oturur-idi. (DKK – D51-3)
- **toy düğün**: toy düğün
Kardaş Beyrek diyü ağlar buzlar, **toyuñ düğünüñ** kara oldu diyü ağlar. (DKK – D102-5)
- **zır ü zeber** : alt üst
Depegöz künbede elin şokdı, eyle kaçdı-kim künbed **zır ü zeber** oldu. (DKK – D229-12)

Garipname’de 115, Dede Korkut’ta 17 ikilemenin ilk ögesi ikinci ögesine göre daha az hecelidir.

2.4. İlk Ögesi Çok İkincisi Az Heceli Kelimelerle Kurulmuş İkilemeler

2.4.1. Garipname’de ilk ögesi çok ikincisi az heceli kelimelerle kurulmuş ikilemeler:

- **ağyār u yār**: düşman ve dost
Yād biliş imdi nedür **ağyār u yār**

Ağyarı o dn gün eytgil yr yr (GN.IV-10232)

- ‘**aıldan cna**: akıldan cana
 Bir bir eydem her bir evde n’itdügin
 Söz ‘**aıldan cna** nie gitdügin (GN.IV-8387)
- **şikr v nihn**: aık ve gizli
 Bunlara düpdüz-durur cümle cihn
 Ne ki varsa **şikr v nihn** (GN.I-1673)
- **ayalara v ellere**: ayaklara ve ellere
 Sen otur hükmün yayılsun illere
 Ya‘ni kim **ayalara v ellere** (GN.II-5269)
- **bağa v bğ**: bahe ve bağ
Bağa v bğ u sary u taht u baht
 ‘Ayş u ‘işret hl u dirlik nerm  saht (GN.I-2409)
- **bey‘  şir**: alış veriş
 Kimseden kimse saun almış degül
 Böyle hi **bey‘  şir** olmuş degül (GN.II- 5055)
- **biliş  yd**: tanıdık yabancı
 Birikenler buldılar girt murd
 Maħkum oldu bunlara **biliş  yd** (GN.I-253)
- **cmardlı u raħmet**: cömertlik ve rahmet
 Ala imdi sen bu sözün hıketin
 Gr Ha’un **cmardlıın u raħmetin** (GN.IV-10518)
- **lk  st**: hareketli
 n bu iş böyle tamm oldu dürüst
 Hş yaradıldı beden **lk  st** (GN.I-2504)
- **dirliğini v hlını**: düzenini ve huyunu
 şehre n girdim  gördüm hlını
 Aladum **dirliğini v hlını** (GN.IV-8763)
- **dirliği v hsı**: düzeni ve huyu
 n şikemden gedi gr uşbu sine
 Neye bezer **dirliği v hsı** ne (GN.I-1897)
- **göze göz**: göze göz

İy ‘ aşık sen ‘ ışka uydur cānuñı
Kim göresin **göze göz** sultānuñı (GN.I-692)

- **ğuşşa vü ğam**: keder ve gam
Gāh uzak sağınc u gāh **ğuşşa vü ğam**
Yir bu nefis olmaz yire her dem-be-dem (GN.II-5363)
- **içerüden içerü**: içeriden içeri
Ben dilerdüm kim geçeydüm ilerü
Yol varaydum **içerüden içerü** (GN.II- 4418)
- **istiğfār u tevbe**: af dileme ve tövbe
Liki edebdür suçı nefsdan bileler
Her dem **istiğfār u tevbe** kıllalar (GN.I-873)
- **ķuruda şuda**: karada ve denizde
Cehd-ile irdi irenler maķşuda
Cehd-ile yol buldı **ķuruda şuda** (GN.IV-9125)
- **nāçār u çār**: ister istemez
Geçmeseydi sürdiler **nāçār u çār**
Geçürür geçdükçe bu leyl ü nehār (GN.II- 4693)
- **oynadılar utdılar**: oyna- yen-
Zāhir bātın bular hüküm itdiler
Her kimüñle **oynadılar utdılar** (GN.III-7609)
- **sergerdān u hayrān**: kendinden geçmiş ve hayran olmuş
Cümle **sergerdān u hayrān** ol Hāķ’a
Bilimezler niçedür iş muṭlaķā (GN.II- 4649)
- **şādī vü ğam**: mutluluk ve üzüntü
Ķahr u luṭf u **şādī vü ğam** dünyada
Hiç şurat var mı kim irmez iy dede (GN.II-3848)
- **ṭoprag u ṭaş**: toprak ve taş
Kim anuñla **ṭoprag u ṭaş** ahtara
Gizlü genci uş bu ḥalkā göstere (GN.III-6617)
- **yohsul u bay**: fakir ve zengin
Yine geldi biriküp oldu bir ay
Gördiler bu mu‘ cizi **yohsul u bay** (GN.I-166)

- **yoldaş u yār:** yol arkadaşı ve yar
Ger baña ol nefsi emmāre ki var
Dōst yolında olmadı **yoldaş u yār** (GN.II-5604)
- **yoldaşlıguñ u dirliğüñ:** yol arkadaşlığın ve düzenin
Ol hariflerle bu evde birliğüñ
Niçedür **yoldaşlıguñ u dirliğüñ** (GN.I-2405)

2.4.2. Dede Korkut Hikayeleri'nde ilk ögesi çok ikincisi az heceli kelimelerle kurulmuş ikilemeler:

- **aķındılı görklü:** akıntılı güzel
Aķındılı görklü şudan dünin kiçdüñ. (DKK – D239-3)
- **cılasunlık yigitlik:** kahramanlık yiğitlik
Menüm erligüm bahadırlıgüm **cılasunlıgüm yigitligüm** Ruma Şama gide
çavlana dir-idi. (DKK – D155-8)
- **ķafalu börklü:** tepeli börklü
ķafalu börklü başuñ kesmeyinçe ... ķomazam. (DKK – D232-8)
- **ķaralu göklü:** karalı mavili
ķaralu göklü otağı şorar olsam kölge kimüñ (DKK – D103-4)

Garipname'de 24, Dede Korkut'ta 4 adet ikilemenin ilk ögesi ikinci ögesinden çok heceli kelimelerle kurulmuştur.

2.5. Üçlemeler

2.5.1. Garipname'de geçen üçlemeler

2.5.1.1. Eş heceli kelimelerle kurulmuş üçlemeler:

- **ādem ü perī vü cinnī:** insan, peri ve cin
Ādem ü perī vü cinnī ķurd u ķuş
Buyruğında ger inişdür ger yoķuş (GN.II-3423)
- **‘aķl u nefsi ü cān:** akıl, nefis ve can
Bu temennāyı çü ķıldum bī-zebān
Eyle kim duymadı **‘aķl u nefsi ü cān** (GN.II-5597)

- **bî-hisâb u bî-şimâr u bî-‘aded:** hesapsız, sayısız, tek
 alur ol dōst varlığı bākī ebed
Bî-hisâb u bî-şimâr u bî-‘aded (GN.II-5638)
- **bî-şümâr u bî-hisâb u bî-‘aded:** sayısız, hesapsız, tek
 Lācerem Hâķ’dan bula her dem meded
Bî-şümâr u bî-hisâb u bî-‘aded (GN.I-1032)
- **cân u nefis ü ten:** can, nefis ve vücut
 ‘Aql u gönül **cân u nefis ü ten** dağı
 Cümlesi bu ‘ışķ-ıla buldı Hâķ’ı (GN.IV-10149)
- **dirliği vü şādisi vü ni‘meti:** düzen, neşe ve nimet
 Yir yüzindedür bularuñ lezzeti
Dirliği vü şādisi vü ni‘meti (GN.I-773)
- **đılman u vildan u tuyūr :** cennet gençleri, hizmetçileri ve kuşlar
 Niçe mülkdür cennet ü hūr u kuşūr
 Ne-durur **đılman u vildan u tuyūr** (GN.III-5663)
- **gördiler ü bildüler öğrendiler:** gör-, bil- ve öğren-
Gördiler ü bildüler öğrendiler
 Yidüler ü içdiler ü kandılar (GN.IV-9314)
- **đuşşa vü teşvîş ü kayđu:** gam, keder ve düşünce
Đuşşa vü teşvîş ü kayđu ol zamān
 Şādılıđdan artuķ olur bî-gümān (GN.I-2014)
- **‘işret ü ma‘şuķ u sākī:** içki, sevgili ve saki
 Eyde iy hayf u dirīgā ķanı ol
 ‘İşret ü ma‘şuķ u sākī sağ u şol (GN.II-5398)
- **kibr ü kīn ü buğl:** kibir, kin ve cimrilik
Kibr ü kīn ü buğl u hem fişķ u fesād
 atlarında Hâķ sözi yavlaķ kesād (GN.II-2923)
- **küfr ü şirk ü şek:** küfür, ortaklık ve şüphe
 Seçdi dīnden **küfr ü şirk ü şekleri**
 Virdi destūr kırmađa müşrikleri (GN.I-171)
- **māl u baş u cān:** mal, baş ve can
 Eytdiler girçekleyin geldük yola

Māl u baş u cān u oğul kız bile (GN.IV-10533)

- **maṭlub u ma'şūk u ma'būd**: istenilen, sevilen ve tapılan
Yitmiş iki milletün maṭşūdı ol
Maṭlub u ma'şūkı vü ma'būdı ol (GN.I-658)
- **nefs ü cān u 'aql**: nefis, can ve akıl
Ya'ni tendür **nefs ü cān u 'aql**-ıla
Şüret oldı dördi bir yirde bile (GN.I-2486)
- **neng ü nām u nāmūs**: utanma, şan ve namus
Neng ü nām u nāmūs u erkān nişān
İsteme anda zamān u mekān (GN.II-3154)
- **taht u tāt u ḥulle**: taht, taç ve elbise
Taht u tāt u ḥulle vü ḥūr u kuşūr
Kamusı mü'min için ḥāzır-durur (GN.I-2298)
- **tevbe vü tevfiḳ u tā'at**: tövbe, Allah'ın yardımı ve ibadet
'İlm ü ḥikmet 'ibret ü esrār u rāz
Tevbe vü tevfiḳ u tā'at 'izz ü nāz (GN.II-3634)
- **yidüler ü içdiler ü ḳandılar**: yediler içtiler ve kandılar
Gördiler ü bildüler öğrendiler
Yidüler ü içdiler ü ḳandılar (GN.IV-9314)

2.5.1.1.1. İlk iki ögesi eş heceli üçlemeler:

- **altun gümüş ü pul**: altın, gümüş ve para
Ol bahā **altun gümüş ü pul**-durur
Dünyada ni' met bulara ḳul-durur (GN.I-1416)
- **ay u gün yılduz**: ay, güneş ve yıldız
Ay u gün yılduz tamāmet gök yüzün
Ḥōş müzeyyen ḳıldı dünin gündüzün (GN.II- 4268)
- **'āşık u ma'şuk u 'ışık**: aşık, sevgili ve aşk
'**Āşık u ma'şuk u 'ışık** bir ḥarf ola
Girü kendü ma' nisine şarf ola (GN.II- 4627)
- **bāğ u çift ü şirket**: bağ, çift ve ortaklık
Bāğ u çift ü şirket ü şatu bazār

Ögi uşşı durmadın anı düzer (GN.I-1202)

- **bağış ü ihsân u cūd**: bağış, iyilik ve cömertlik
Sensin ol kim kamuya virdüñ vücūd
Hulķ u luţf u **bağış ü ihsân u cūd** (GN.II- 4015)
- **haşm u cehl ü hased**: öfke, cehalet ve çekememezlik
Buĥl u zerķ u **haşm u cehl ü hem hased**
Dün ü gün nefse kıılır bunlar meded (GN.I-986)
- **hikmet ü esrâr u râz**: hikmet, sırlar ve giz
‘İlm ü ‘ibret **hikmet ü esrâr u râz**
Mekr ü ĥile zerķ u inkâr u mecâz (GN.IV-9311)
- ‘ibret ü esrâr u râz: ibret, sırlar ve giz
‘İlm ü hikmet ‘ibret ü esrâr u râz
Tevbe vü tevfiķ u tâ‘at ‘izz ü nâz (GN.II-3634)
- **kâfir ü münkir münâfiķ**: kafir, inkarcı ve ikiyüzlü
Kâfir ü münkir münâfiķ gör n'ider
Ger göremezseñ görenden şor ĥaber (GN.I-2076)
- **kiler ü çartâķ u anbârlar**: kiler, çardak ve ambarlar
Kiler ü çartâķ u anbârlar dolar
Aña karşı issinüñ beñzi güler (GN.I-1976)
- **mâl u mülk ü esbâb**: mal mülk ve çoluk çocuk
Çünkü **mâl u mülk ü esbâb** olmaya
Dünya Haķ’dın yaña mihrâb olmaya (GN.IV-9096)
- **mâl u mülk ü ni’met**: mal mülk ve nimet
Mâl u mülk ü ni’met elinde-y-iken
Yi yidür bağşâyış eyle anı sen (GN.IV-10356)
- **naķd u genc ü mâye**: varlık, hazine ve maya
Cümle sendendür bizüm sermâyemüz
Zât içinde **naķd u genc ü mâyemüz** (GN.I-79)

2.5.1.1.2. Birinci ve üçüncü öğeleri eş heceli üçlemeler:

- **āvâz u ĥarf ü ma‘ni**: ses, harf ve mana
Ol nefes **āvâz u ĥarf ü ma‘nidür**

Diñle imdi eydeyüm kim niçedür (GN.I-1315)

- **cünbiş ü nutıķ u nefes:** hareket, nutuk ve nefes
 almaz anda **cünbiş ü nutıķ u nefes**
 İlla alur asret-i ‘ıřķ u heves (GN.II-3874)
- **dil ulaĝ u göz:** dil, kulak ve göz
 ırķdan altmış yaşa varınça tamām
Dil ulaĝ u göz-durur nefse maām (GN.II-5355)
- **el ayaĝ u baş:** el, ayak ve baş
 El ayaĝ u baş unıdılmış-ıdı
 Uşbu varlıķ cümle mav olmış-ıdı (GN.II-3801)
- **eydene diñleyene vü yazana:** söyleyen, dinleyen ve yazan
Eydene diñleyene vü yazana
 Ramet eyle yā ilāhe rabbenā (GN.IV-10591)
- ‘ıřret ü būs u kenār: iki ime ve öpüp kucaklama
 ‘ıřķ u bāzı ‘ıřret ü būs u kenār
 Bitdi cāndan gitdi ārām u arār (GN.II-5332)
- **kīne vü bul u ased:** kin, cimrilik ve ekememezlik
Kīne vü bul u ased kibr ü riyā
 İ‘ tiād ihlāř u imān Tarı’ya (GN.II-5250)
- **ur’ān u ‘ilm ü ikmet:** Kur’an, ilim ve hikmet
 Yir var anda cümle dürlü ni‘ mete
 Ya‘ ni kim **ur’ān u ‘ilm ü ikmete** (GN.II-5248)
- **manşıb u bařāyiř ü il‘ at:** kazanmış, ihsan sahibi ve iyi huylu
 Böyle olan kimsene devletlüdür
Manşıb u bařāyiř ü il‘ atlüdür (GN.I-1494)
- **ā‘ at u zıkr ü řafā:** ibadet, zikir ve gönül saflıĝı
 ‘İlm ü ‘ibret **ā‘ at u zıkr ü řafā**
 Berkidüpdür ‘aql-ıla ‘ahd ü vefā (GN.I-979)
- **umaĝ u ūr u uřūr:** cennet, huri ve saraylar
 Cān u gönül gözin a kim göresin
Umaĝ u ūr u uřūra iresin (GN.III-5662)

2.5.1.1.3. İkinci ve üçüncü öğeleri eş heceli üçlemeler:

- ‘**aķıl nefis ten**: akıl, nefis ve vücut
Cān u gönül hem ‘**aķıl nefis ten** dağı
Her biri bir key ğaniydi ben dağı (GN.II- 4345)
- ‘**arş u kürsî vü kalem**: arş, kürsi ve kalem
‘**Arş u kürsî vü kalem** bilmez anı
Birbirine şorişurlar kim ķanı (GN.II-3417)
- **cehl ü inkār u riyā**: bilgisizlik, inat ve ikiyüzlülük
Hışm u ğaybet **cehl ü inkār u riyā**
Ķor mı sini kim varasın Tañrı’ya (GN.II-2925)
- **çakmak u taş u kav**: çakmak, taş ve kav
Nūrı Allah birlik içinde ķodı
Nitekim **çakmak u taş u kav** odı (GN.I-502)
- **emr ü taķdîr ü dilek**: emir, takdir ve dilek
Bu iş içre suçı ne ben miskinüñ
Emr ü taķdîr ü dilek cümle senüñ (GN.I-887)
- **fısk u inkār u riyā**: günah işleme, inkar ve ikiyüzlülük
Kibr ü kîne **fısk u inkār u riyā**
Nefs ile bunlar diler ‘aķlı sıya (GN.I-985)
- **ħu dirlik ü aħvāl**: huy, düzen ve durum
Çün buları gördüm uşbu ħāl-ıla
Bu **ħu bu dirlik ü bu aħvāl**-ıla (GN.IV-8755)
- **küfr ü inkūr u ğümān**: küfür, inkar ve şüphesizlik
Küfr ü inkūr u ğümān terk idelüm
Göñlümüz ğirçeklige berkidelüm (GN.I-1134)
- **naħv u taşrîf u luğat**: cümle, çekimler ve kelimeler hazinesi
Naħv u taşrîf u luğat ħacet degül
Bāğ u ħacet çün bulunur evde gül (GN.II-2682)
- **neşāt u şevķ u zevķ**: sevinç, neşesizlik ve zevk
Cān gönül țolar **neşāt u şevķ u zevķ**
Ķopdı cāndan geldi nefse zevķ u şevķ (GN.IV-9069)
- **sarāy u taħt u baħt**: saray, taht ve baht

Bağça vü bāğ u sarāy u taht u baht

‘Ayš u ‘işret hāl u dirlik nerm ü saht (GN.I-2409)

- **şūret ü nefis ü ‘aқıl:** vücut, nefis ve akıl
Şūret ü nefis ü ‘aқıldur cān-ıla
Dördi bir yirde bile insān-ıla (GN.I-1293)
- **şehvet ü hırş u heves:** şehvet, hırs ve arzu
Şehvet ü hırş u hevesdür pīşesi
Yok-durur ayruқ anuñ endīşesi (GN.I-1896)
- **zerқ u inkār u mecāz:** ikiyüzlülük, inanmama ve gerçekdışılık
‘İlm ü ‘ibret hikmet ü esrār u rāz
Mekr ü hile **zerқ u inkār u mecāz** (GN.IV-9311)

2.5.1.2. Öğeleri arasında hece eşitliği bulunmayan üçlemeler:

- **hulқ u imān u қanā‘at:** iyi ahlak, iman ve kanaat
Hulқ u imān u қanā‘at қамусı
‘Aқla berkinmiş bularuñ nāmусı (GN.I-980)
- **‘ışқ u hevā vü mefsede:** aşk, arzu ve fesatlık
Қanı ol **‘ışқ u hevā vü mefsede**
Kim beni eglерdi her bir nesnede (GN.II-5570)
- **i‘tikād u şıdқ u iқrār:** inanma, doğruluk ve inandığını söyleme
Bir gürūhı kim imāndur yoldaşı
İ‘tikād u şıdқ u iқrārdur işi (GN.I-2059)
- **müstakbil ü ma‘zī vü hāl:** gelecek, geçmiş ve şimdi
Bunları üç üç yaratdı Zü'l-celāl
Nitekim **müstakbil ü ma‘zī vü hāl** (GN.I-1082)
- **zıkr ü tesbīh ü tevekkül:** zikir, tespih ve tevekkül
Zıkr ü tesbīh ü tevekkül işleri
Қalmaduқ ayruқ dağı teşvişleri (GN.II- 4409)

Garipname’de geçen 63 üçlemeden 19’u eş heceli kelimelerden, 13’ü ilk iki öğesi eş heceli kelimelerden, 12’si birinci ve üçüncü öğeleri eş heceli kelimelerden, 14’ü ikinci ve üçüncü öğeleri eş heceli kelimelerden, 5’i aralarında hece eşitliği olmayan kelimelerden meydana gelmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. Öğelerindeki Ses Benzerliği Açısından İkilemelerin Sınıflandırılması

3.1. Kelimelerde Ön Ses Benzerliği Bulunması Yoluyla Oluşmuş İkilemeler

3.1.1. Garipname'de kelimelerde ön ses benzerliği bulunması yoluyla oluşmuş ikilemeler:

- **ağı atlas:** ipek, ipekli kumaş
Çün ulaldı oğul evermek gerek
Ağı atlas at kıtır virmek gerek (GN.II-2913)
- **ata ana:** ata ana
Ata ana ʿ avrat oğlan kız gelin
Kamusınıñ sen yiseñ gerek ğamın (GN.II-2911)
- **bağ u bağçe:** bağ bahçe
Şol bezenmiş **bağ u bağçe** bozılır
Niçe varlık anda yoğa yazılır (GN.I-1970)
- **bağça vü bāğ:** bahçe ve bağ
Bağça vü bāğ u sarāy u taht u baht
ʿ Ays u ʿ işret hāl u dirlik nerm ü saht (GN.I-2409)
- **bağ u bend:** bağ bent
Bağını vü bendini cümle şeşer
Hiç añılmaz anda düşmān hayr u şer (GN.IV-9065)
- **bağlan- u berkin-:** bağlan- ve sağlamaş-
Eñ yoqaru el kimünse ʿ ahd aña
Bağlanur u berkinür önden şoña (GN.IV-8927)
- **balıg u bahri:** balık ve deniz canlıları
Deñiz ehli **balıg u bahri**-durur
Bunlaruñ deryā qadīm şehri-durur (GN.I-768)
- **bay u beg:** zengin ve bey
Gerçi maldār adı **bay u beg**-durur
İlla maldan bu ʿ ilim çok yig-durur (GN.IV-9482)
- **baylıg u beglik:** zenginlik ve beylik
Yaʿ ni dervişlik bu yoqsullıq-durur

Baylıg u beglik degül kullıq-durur (GN.IV-9094)

- **bellü beyān:** açık açık
Kim size ol ögüdi eydem ‘ ayān
Bilesiz her bir işi **bellü beyān** (GN.I-579)
- **benden baña:** benden bana
Hiç meded yoğdur dağı **benden baña**
Gitdi benlik kamu iş qaldı saña (GN.II- 4463)
- **berr ü baħr:** deniz ve kara
Buñların **berr ü baħr**dur adları
Beñzemez hem birbirine dādları (GN.I-765)
- **cism ü cān:** vücut ve can
Cümle maħlūqāt cümle ins ü cān
Yir ü gök ü ‘ aql u zāt u **cism ü cān** (GN.I-48)
- **cüst-ü-cū:** arama sorma
Oldur āħir bunça **cüst-ü-cū** kılan
Ol-durur hem isteyüp anı bulan (GN.I-121)
- **çālāk ü cüst / çālāk ü çüst:** hareketli
Her ki imāmla birlik eyledi dürüst
Ol varısar Ĥazret'e **çālāk ü cüst** (GN.I-380, GN.I-2504)
- **der ü dergāh:** kapı ve ev
Qābe-qavseyn oldı menzilgāh aña
Aşınā oldı **der ü dergāh** aña (GN.III-5777)
- **dīn ü dünya:** din ve dünya
Unıdılmış **dīn ü dünya** kamusı
Qalmaduğ ‘ ārı vü gitmiş nāmusı (GN.IV-8817)
- **dirliğ ü devlet:** düzen ve saadet
Bu ra‘ iyyet mülkleri qāyim dutar
Dirliğin ü devletin dāyim dutar (GN.II- 4767)
- **dōst düşmān:** dost düşman
Añlayasın **dōstuñı düşmānuñı**
Qurtarasın düşmanuñdan cānuñı (GN.I-803)
- **edeb erkān :** sıra saygı

Eyle olsa anlara ʿizzet gerek

Hem **edeb erkān** u hem h̄idmet gerek (GN.II-3129)

- **el etek**: el etek

Ṭāʿ atı geçmez-ise nʿitmek gerek

Tevbe kıilup **el etek** t̄utmaḡ gerek (GN.II-2855)

- **elden ele**: elden ele

Geh aḡarvan Şu gibi ilden ile

Dōstlar alsun dip beni **elden ele** (GN.II-5633)

- **enbiyā vü evliyā**: peygamberler ve veliler

Enbiyā vü evliyā vü ḡāṣ u ʿām

Ol semāʿ da yile virmiş neng ü nām (GN.I-46)

- **evliyā vü enbiyā**: veliler ve peygamberler

İmdi gel bir göz bıraḡ bu maʿ niye

Gözgü kimdür **evliyā vü enbiyā** (GN.IV-8942)

- **fıṣḡ u fesād**: bozukluk ve fitne

Orta yirden gitdi ol **fıṣḡ u fesād**

Maʿ zul oldı nefis işi ḡaldı kesād (GN.I-1024)

- **fıṣḡ u fücūr**: yoldan çıkma, günah işleme

Bini Őol p̄irlikdeki **fıṣḡ u fücūr**

Ol sebebden görmeye ḡūr u ḡuṣūr (GN.I-709)

- **fiʿl ü fitne**: kötü işler ve kargaşalık

Hem hevā hem **fiʿl ü fitne** hem nifāḡ

Berkidüpdür nefis-ile key ittifāḡ (GN.I-988)

- **geç- git-**: geç- git-

Māyil oldı cān-ıla ol ḡāle ol

ḡaldı bunlar **geçdi gitdi** hele ol (GN.IV-8281)

- **gelmek ü gitmek**: gelmek ve gitmek

Hiç kimesne bilmedi cān neʿydügin

Gelmegi vü gitmegi niçeʿydügin (GN.IV-10124)

- **gerd ü ḡubār** : toz

Gördüm ol sultānlığı kim anda var

Anda bu yir gök degül **gerd ü ḡubār** (GN.III-7995)

- **gir- ü gör-:** gir- ve gör-
Şehre çün **girdim ü gördüm** halkını
Añladum dirliğini vü hulqını (GN.IV-8763)
- **göñle göze:** gönle göze
‘İbret al dip ne’ychün eytdi Hâk bize
Ne’ychün oldı bu emir **göñle göze** (GN.II- 4843)
- **ğuşşa vü ğam:** keder ve gam
Gâh uzaq sağınç u gâh **ğuşşa vü ğam**
Yir bu nefis olmaz yire her dem-be-dem (GN.II-5363)
- **hâr u haşek:** diken ve çer çöp
İlla bağlarda biter dürlü çiçek
Şüre yirlerden gelür **hâr u haşek** (GN.I-2091)
- **hırş u hased:** hırs ve kıskançlık
Terk idüp **hırş u hased** bullum şafa
Ulular şöhetine kıllum vefâ (GN.I-1135)
- **hırş u heves:** hırs ve heves
Şehvet ü **hırş u hevesdür** pîşesi
Yoq-durur ayruq anuñ endişesi (GN.I-1896)
- **hôr u hacil:** aşığılanmış ve zor durumda
Geh başa ‘aqlı bu nefis eyler zelil
Leşkeri ‘aqluñ olur **hôr u hacil** (GN.I-997)
- **qadr u kıymet:** değer ve kıymet
Hâlini bilmek içün kul fikreti
Ne qadardur anda **qadr u kıymeti** (GN.IV-8279)
- **qâl u qıl:** dedikodu / söz
Maqşuduñ ‘ilm ü ‘ameldür bil ü qıl
Ne gerekdür mâcerâ vü vü **qâl u qıl** (GN.II-2686)
- **qavl u qarâr:** söz ve karar
Yine güydüm bu söze çok rûzigâr
Yirine gelsün diyip **qavl u qarâr** (GN.II-5490)
- **kibr ü kîn / kibr ü kîne:** kibir ve kin
Gökden indi cân u ‘aql u fehm ü dîn

Yirden oldı nefis ü ten hem **kibr ü kîn** (GN.I-701)

- **kol kanat**: kol kanat
Pes bilün kim mu' teberdür saltanat
Aña Allah kudretidür **kol kanat** (GN.IV-10064)
- **korķu kayģu**: korku kayģı
Ķorķusı kayģusı yok ayruķ anuñ
Lāyık oldı ģazretine Mevlā'nuñ (GN.I-1472)
- **kuh u kuhsār**: daģ ve tepe
Dünyada hem berr ü hem baħr eyledi
Hem **kuh u kuhsār** hem nehr eyledi (GN.I-929)
- **ķurd u ķuģ**: kurt kuģ
Adem ü perī vü cinnī **ķurd u ķuģ**
Buyruģında ger iniģdür ger yoķuģ (GN.II-3423)
- **ķuvvet ü ķoldaģ**: güç arkadaģ
'Āģıķ'uñ ol ma' ni-durur yoldaģı
Yol içinde **ķuvveti vü ķoldaģı** (GN.II-5022)
- **kūr u kerr**: kör ve saģır
Sıķlı ķıldı řehr içinde **kūr u kerr**
Dāfi' a iltür anı daģra döker (GN.III-7025)
- **maģbün u maħrüm**: řaşķın ve mahrum
Her kim ol ' ucb eyledi şöyle olısar
Tā ebed **maģbün u maħrüm** ķalısar (GN.II- 4161)
- **maħmil ü maħfil**: kalınacak yer
Geç bulardan bu degüldür menzilün
İlerüdür **maħmilün ü maħfilün** (GN.IV-8831)
- **maħv u māt**: yok olma ve yenilme
Uģbu varlık olmış anda **maħv u māt**
Ķāyim ol Ĥaķ zātı dāyim ol řifāt (GN.IV-9436)
- **māl u mülk**: mal mülk
Yaģmalatdı **māl u mülkü** ģānumān
Viridi ol ' iřķa göñül ü cism ü cān (GN.I-183)
- **maģriķ u maģrib**: doģu ve batı

Çapuda hizmet kılan geçdi dibe

Adı vardı **maşrıka vü mağribe** (GN.IV-10302)

- **merkez ü menzil:** asıl yer ve konak
Ol fenāsuz mülk içinde şah olur
Merkezi vü menzili dergāh olur (GN.I-736)
- **mescid ü minber:** mescit ve minber
Mescid ü minber bularuñ tahtları
‘İlm ü Qur’an’dur bularuñ rahtları (GN.I-1740)
- **miḥnet ü mefsede:** sıkıntı ve kötülük
Gökden indi devlet ü mertebeler
Yirde bitdi **miḥnet ü mefsedeler** (GN.I-702)
- **miḥrāb u mescid:** mihrap ve mescit
Her nefes mi‘ rāc u her dem Tūr aña
Her maḳām **miḥrāb u mesciddür** aña (GN.III-6049)
- **muḳbil ü maḳbūl:** mesut ve kabul gören
Her kim anuñ işiginde kul ola
Halk içinde **muḳbil ü maḳbūl** ola (GN.III-5930)
- **muḳīm ü maḳām:** derece ve mevki
Halkı hulḳı çün bilesin sen tamām
Ma‘ lum ola *her* **muḳīm ü her maḳām** (GN.IV-10227)
- **mülk ü maḳām:** mülk ve makam
Geçmeyinçe uşbu biş evden tamām
Olmadı Ḥazret aña **mülk ü maḳām** (GN.II-3370)
- **mülk ü māl:** mal mülk
Çanı tā‘ at çanı ḳullıḳ çanı ḥāl
Çaldı cümle ev ü barḥ u **mülk ü māl** (GN.I-1206)
- **müstaḳbil ü māzī:** gelecek ve geçmiş
Bunları üç üç yaratdı Zü’l-celāl
Nitekim **müstaḳbil ü māzī** vü ḥāl (GN.I-6 s.9)
- **naḳş u nişān:** nakış ve iz
Yirde gökde ne ki var **naḳş u nişān**
Nefs içinde çamusı vardur nihān (GN.IV-10174)

- **nām u nāmus:** ad ve namus
Gördüm ol mülke varanlar kıamusı
Yine düşmiş külli **nām u nāmusı** (GN.III-7933)
- **nām u nişān:** ad ve iz
‘Işık içinde yok-durur **nām u nişān**
‘Işık içinde çok-durur genc-i nihān (GN.II- 4810)
- **nāz u niyāz:** yalvarma yakarma
Hağ didi kim sen yirinme iy Hicāz
Dōst baña senden kııla **nāz u niyāz** (GN.II- 4046)
- **pīş ü pes:** ön ve arka
Sağ u şol u fevķ u taht u **pīş ü pes**
Yokdur anda nedür ol yol adı bes (GN.II-3511)
- **şaç u saķal:** saç sakal
Görsenē kim dürlü cevher dōkilür
Şaç u saķal ağarur bik bükilür (GN.I-2012)
- **sağ şol / şağ u şol:** sağ sol
İkisi bile baķar **sağa şola**
Bilelikdedür niçe var kim ola (GN.I-392, GN.II-3438)
- **sağlığ u şayruluk:** sağlık ve hastalık
İşid ol **sağlığ u şayruluk** nedür
Kim bilesin bu hikāyet nitedür (GN.II-2949)
- **saķf u şahn:** tavan ve taban
Bağladı uş şeş cihet oldı tamām
Saķf u şahn u dört divār u hoş maķām (GN.II-3404)
- **şalāt şav:** namaz ve oruç
Eytdi nefsi-nātıķadur bu kıavum
Bu gürühda *ne şalāt var ne şavum* (GN.IV-8789)
- **saz u söz:** saz söz
Dürlü ‘ilm ü dürlü hikmet dürlü söz
Dürlü dürlü şavt u nağme **saz u söz** (GN.IV-9330)
- **şidķ u şafā:** doğruluk ve kalp temizliği
Her işāret kim kıılurdu Muştafā

Şiddika artar-ıdı **şiddik u şafâ** (GN.I-2100)

- **söz ü savaş**: söz ve savaş
Bilmeyen katındadır **söz ü savaş**
Her ki bildi bu işi oldu yavaş (GN.I-643)
- **şerr ü şür**: kötülük ve karışıklık
Fi' l ü fitne hırş u hıkd u **şerr ü şür**
Halvet olmağa kişiyi kanda kor (GN.II-2924)
- **şeyh ü şâb**: ihtiyar genç
Ol çerâguñ tal' atından degdi tâb
Kim teveccüh eyler aña **şeyh ü şâb** (GN.II-2865)
- **şirk ü şek**: ortaklık ve şüphe
Seçdi dînden küfr ü **şirk ü şekleri**
Viridi destür kıрмаğa müşrikleri (GN.I-171)
- **tâc taht**: tac taht
‘Işk degül mi **tâcı tahtı** terk iden
Pâdişâhla ‘ahd ü peymân berk iden (GN.II- 4926)
- **taş u taş**: dağ taş
Zîra **taş u taş** aña ma' nî-durur
Issı sovuğ hem anuñ yolın urur (GN.I-446)
- **terk ü tecrîd**: terk ve yalnızlaştırma
Terk ü tecrîd ol iniş yoquş-durur
Yola gitmek yavlağ ulu iş-durur (GN.II-3218)
- **tevbe vü tâ' at**: tövbe ve ibadet
Oğlan-iken mektebe meşgûl olan
Yigit iken **tevbe vü tâ' at** kılan (GN.I-2021)
- **toprağ u taş**: toprak ve taş
Kim anuñla **toprağ u taş** ahtara
Gizlü genci uş bu halka göstere (GN.III-6617)
- **tünd ü teng**: sıkıntılı ve dar
Dünya bir evdür karañu **tünd ü teng**
İçi tolu mekr ü hîle harb u ceng (GN.IV-10091)
- **tünd ü tîz**: sert ve aceleci

Ol şaf ehli **tünd ü tîzdür** hûları

Yoğ-durur hîç kimseden qorquları (GN.II- 4684)

- **yapmağ u yıkmaq**: yapmak yıkmak
İşlemege eli ire her işi
Yapmağ u yıkmaq ola kemter işi (GN.II-2758)
- **yār u yoldaş**: yar ve yol arkadaşı
Benüm ile **yār u yoldaş** gelmedi
Senden ayruq destgîrüm qalmanı (GN.II- 4460)
- **yazı vü yaban**: ova dağ
Tağ u taş anuñ yolın bögeyimez
Yazı vü yaban anı egleyimez (GN.I-453)
- **yidür- ü yitür-**: yedir- ve ulaştır-
Bunça dürlü ni^ç meti kim bitüre
Bunça halka **yidüre vü yitüre** (GN.IV-9418)
- **yoldaş u yār**: yol arkadaşı ve yar
Ger baña ol nefsi emmāre ki var
Dōst yolında olmadı **yoldaş u yār** (GN.II-5604)

3.1.2. Garipname’de kelimelerde ön ses benzerliği bulunması yoluyla oluşmuş üçlemeler:

- **bî-şümār u bî-hisāb u bî-^çaded**: sayısız, hesapsız, tek
Lācerem Hāq’dan bula her dem meded
Bî-şümār u bî-hisāb u bî-^çaded (GN.I-1032)
- **neng ü nām u nāmūs**: utanma, şan ve namus
Neng ü nām u nāmūs u erkān nişān
İsteme anda zamān u mekān (GN.II-3154)
- **tevbe vü tevfiq u tā^çat**: tövbe, Allah'ın yardımı ve ibadet
^çİlm ü hikmet ^çibret ü esrār u rāz
Tevbe vü tevfiq u tā^çat ^çizz ü nāz (GN.II-3634)

3.1.3. Dede Korkut Hikayeleri'nde kelimelerde ön ses benzerliği bulunması yoluyla oluşmuş ikilemeler:

- **ağırla-** ‘**azizle-**: ağırla- memnun et-
Ozan ivüñ tayağı oldur ki yazıdan yabandan ive bir konuğ gelse, er adam ivde olmasa, ol anı yidürür içürür **ağırlar** ‘**azizler** gönderür. (DKK – D7-9)
- **ana ata:** ana ata
Beyregüñ **anası atası** bağıdı görđi-kim gerdek görünmez olmış. (DKK – D91-1)
- **ata ana:** ata ana
Atasınuñ anasınuñ ellerin öpdi. (DKK – D177-5)
- **başum beynüm:** başım beynim
Bir eski kaftan virdüñüz benüm **başum beynüm** alduñuz. (DKK – D107-6)
- **çoban çoluk:** çoban çoluk
Çoban çoluk kalmadı hep yidi. (DKK – D218-4)
- **dere depe:** dere tepe
Çok tağlar **dere depe** kiçdi. (DKK – D202-10)
- **dil damak:** dil damak
Dili damağı kırıyup dört yanına bağıdurdurduñ-mı (DKK – D136-11)
- **dostlık düşmenlik:** dostluk düşmanlık
Men senüñ **dostlığıñ düşmenliğıñ** şınayu geldim. (DKK – D294-1)
- **dost düşmen:** dost düşman
Göreyim Oğuzda menüm **dostum düşmenüm** kimdür didi. (DKK – D107-5)
- **el ele:** el ele
Oğuz bigleri bunı görçek **el ele** çaldılar gülişdiler. (DKK – D109-9)
- **gelimlü gidimlü:** gelimli gidimli
Gelimlü gidimlü dünya (DKK – D34-13)
- **gice gündüz:** gece gündüz
Bazırganlar dağı **gice gündüz** yola girdüler. (DKK – D69-11)
- **kaçma kovma:** kaçma kovma
Bayındır Hanun tavlasından iki şahbaz yügrük at getirüñ, bir kiçi başlu kiçer aygırı bir toklı başlu torı aygırı, nāgāh **kaçma kovma** olur-ise birisini binem, birisini yedem didi. (DKK – D82-7)

- **qalarda qoparda:** memleket doğum yeri
Qalarda qoparda yigit yirũn ne yirdür (DKK – D231-6)
- **qan qun:** kan man
Vardı kũnlegi **qana quna** baturdı. (DKK – D93-9)
- **qara kıyma:** kara sürme
Qara kıyma gözlerũn uyđu almış aqđıl ağı. (DKK – D27-4)
- **qarğa quzgun:** karga kuzgun
Bağsa görse bir derenin içine **qarğa quzgun** iner çıkar, qonar qalkar. (DKK – D26-6,7)
- **qarı qoca:** karı koca
Qarı qoca qalmaya qov idine. (DKK – D187-3)
- **qavum qardaş:** kavim kardeş
On altı yıldır kim babañũn tutsaqıyam, ataya anaya, **qavuma qardaşa** şasretem. (DKK – D98-3)
- **qon- qalk-:** kon- kalk-
Bağsa görse bir derenin iine qarğa quzgun iner ıkar, **qonar qalkar**. (DKK – D26-6,7)
- **qon- kũç-:** kon- gũç-
Karvan kibi **qondı kũçdi**. (DKK – D34-12)
- **qurt kuş:** kurt kuş
Seni bunda **qurtlar kuşlar** yir didi. (DKK – D50-6)
- **murat maqşut:** istek ama
Vay bigũm qartaş **muradına maqşudına** irmeyen yaluñuz kardaş diyũp ağlaşdılar bũgriřdiler. (DKK – D92-1)
- **sa saqal:** sa sakal
Saçı saqalımı yũlidiler. (DKK – D266-1)
- **şağa şola:** şağa sola
şağa şola çırpındı urur yũzgeleri. (DKK – D279-2)
- **şin şamdan:** mutlu mesut
Bu yaña şokli Melik kãfirler-ile **şin şamdan**, yiyũp iũp oturur-idi. (DKK – D51-3)
- **tac tağt:** ta tağt

Bigler **tacum tahtum** için ağlaram, bir gün ola düşem ölem yirümde yurdumda kimse kalmaya didi. (DKK – D68-2,3)

- **tekine tüşine:** eşine dengine
Yalançı oğlu Yaltaçuk dirler ölüsi haberin getürdi, adağlusın aña virür oldılar, gelür bundan kiçer, uralım anı, aña varmasun **tekine tüşine** varsun didiler. (DKK – D101-13)
- **uman usan:** uman bekleyen
Umanına usanına aş yidürdüm. (DKK – D138-3)
- **urışmadan döğişmeden:** vuruşmadan dövüşmeden
Urışmadan döğişmeden ‘ālemi töldurayım. (DKK – D147-8)
- **yamrı yumrı:** yamrı yumru
Sizi **yamrı yumrı** tadım dayam şandum didi. (DKK – D274-3)
- **yarımasun yarçımasun:** murada maksuda ermesin
Yarımasun yarçımasun, kāfirūñ cāsusı bunları cāsusladı. (DKK – D90-5)
- **yazı yaban:** ova dağ
Ozan ivüñ tayağı oldur ki **yazıdan yabandan** ive bir konuğ gelse, er adam ivde olmasa, ol anı yidürür içürür ağırlar ‘azizler gönderür. (DKK – D7-9)
- **gün gice:** gün gece
Yidi **gün yidi gice**, yime içme oldı. (DKK – D65-6, DKK – D65-6)
- **yir yurt:** yer yurt
Bigler **tacum tahtum** için ağlaram, bir gün ola düşem ölem **yirümde yurdumda** kimse kalmaya didi. (DKK – D68-2,3)
- **zır ü zeber :** alt üst
Depegöz künbede elin şoğdı, eyle kaçdı-kim künbed **zır ü zeber** oldı. (DKK – D229-12)

3.2. Kelimelerde İç Ses Benzerliği Bulunması Yoluyla Oluşmuş İkilemeler

3.2.1. Garipname’de kelimelerde iç ses benzerliği bulunması yoluyla oluşmuş ikilemeler:

- ‘**arş u kürsî:** arş ve kürsi
‘**Arş u kürsî** yir ü gök levh u kalem
Ol bināden kopdı bu kamu ‘ālem (GN.I-108)

- **aşl u neseb:** soy sop
Viridi her bir şürete **aşl u neseb**
Emr anuñdur liki bu oldı sebeb (GN.III-8056)
- **‘aşy u ‘işret:** yeme ve eğlence
Anuñ-ıla **‘aşy u ‘işret** olmaya
Şudan ayruq yalñuzın iş gelmeye (GN.I-2320)
- **bal u yağ:** bal ve yağ
Birisinden tâze olur deşt ü bāğ
Biter anuñ hāşılında **bal u yağ** (GN.I-1800)
- **fıkr ü ‘aql:** fikir ve akıl
Fıkr ü ‘aqluñ iremez ol menzile
Adı ol mülküñ inan gelmez dile (GN.I-55)
- **ğarb u şarq:** batı ve doğu
Cümle varlık yoklık içre ğarq-ıdı
Ni dün ü gündüz ne **ğarb u şarq**-ıdı (GN.I-1240)
- **görmek ü şormağ:**
Vardı dördinçi maqāma durmağa
Anı dağı **görmege vü şormağa** (GN.II-5218)
- **ğabz u baş:** sıkma ve gevşeme
Görnür anda cümle san‘ at naqş u renk
Ğabz u baş u qahr u luţf u şulh u cenk (GN.III-7045)
- **māh u sāl:** ay ve yıl
Sāki nefis ü sağraq işdeh bāde hāl
Bādiye bu rüz u hefte **māh u sāl** (GN.I-2424)
- **merd ü zen:** kadın erkek
Zühre’den hem perveriş alur bu ten
Qābil ol fi‘ le bu cümle **merd ü zen** (GN.III-8074)
- **öñden soña:** baştan sona
On sekiz biñ ‘ālemüñ qadri aña
Yok-durur bir zerreçe **öñden soña** (GN.I-60)
- **şarq ğarb:** doğu batı
Ay oldı bir işāretten dü nīm

Şarğa ğarba seyr kıldı her dü-nīm (GN.I-165)

3.2.2. Dede Korkut Hikayeleri'nde kelimelerde iç ses benzerliği bulunması yoluyla oluşmuş ikilemeler:

- **urışmadan döğişmeden:** vuruşmadan dövüşmeden
Urışmadan döğişmeden 'ālemi taldurayım. (DKK – D147-8)
- **virişmek alışmak:** karşılıklı alıp vermek
Virişmege alışmağa geldük didiler. (DKK – D178-5)
- **yığışdur- dürişdür-:** derlesin toplansın
Yığışdursun dürişdürsün günahuñuzı adı görklü Muhammede bağışlasun hanum hey! (DKK – D154-11)

3.3. Kelimelerde Son Ses Benzerliği Bulunması Yoluyla Oluşmuş İkilemeler

3.3.1. Garipname'de kelimelerde son ses benzerliği bulunması yoluyla oluşmuş ikilemeler:

- **ağladan u güldüren:** ağlatan ve güldüren
Gördüm oldur cümle 'ilmi bildüren
'İlm içinde ağladan u güldüren (GN.IV-9316)
- **ağyār u yār:** düşman ve dost
Yād biliş imdi nedür ağyār u yār
Ağyarı қо dün gün eytgil yār yār (GN.IV-10232)
- **artuķ eksük:** fazla eksik
Söz içinde artuķ eksük var-ısa
Düzivire her ki doğru yār-ısa (GN.II-3255)
- **'arş u ferş:** gök ve yer
Ol zaman kim yoğ-ıdı bu nüh felek
'Arş u ferş ü cism ü cān ins ü melek (GN.III-6311)
- **'āşık u ma'şuķ:** aşık ve sevgili
Ol tamām oldı bu kez bir gör yine
'Āşık u ma'şuķ kimdür şor yine (GN.III-6349)
- **beglik ü kullık:** beylik ve kölelik
Beglik ü kullık kamu yeksān ola

Ne iraq yakın ne in ü an ola (GN.II- 4623)

- **begler ü leşker**: beyler ve askerler
Begler ü leşker kamu sultān-ıla
 Bir niçe gün yöridi seyrān-ıla (GN.I-1513)
- **cān u ten**: can ve ten
Cān u ten çün bu işe kıyım dura
 Devleti ayrılmadın dāyim dura (GN.I-137)
- **dār u gīr**: savaş
 Ba^ç zıda oldı dilir ü şīr-gīr
 Ol eserdendür bu cümle **dār u gīr** (GN.III-7339)
- **devlet ü miḥnet**: saadet ve sıkıntı
 Birisinde **devlet ü miḥnet** bile
 Ol sebebden döndürür ḥālden ḥāle (GN.I-1364)
- **dīn ü imān**: din ve iman
 Ten daḥı ārāste vü hem cān daḥı
^ç Aql u devlet **dīn ü** hem **imān** daḥı (GN.IV-8838)
- **diñle- vü añla-**: dinle- ve anla-
 İki ḥarfdür nefis içinde küfr ü dīn
 Ḥarfini **diñle vü añla** ma^ç nisin (GN.IV-9400)
- **dün ü gün / dün gün** : gece gündüz
 Gör ki niçe geymiş altun tonı gün
 Ol semā^ç da ḥarket eyler **dün ü gün** (GN.I-29)
- **dünya vü ^çuqbā**: dünya ve ahiret
^ç İlm-ile **dünya vü ^çuqbā** alınur
 İkisinden ^ç izz ü devlet bulınur (GN.IV-9566)
- **emr ü destür**: emir ve izin
 Şāh buyurdu bāgçevānlar geldiler
 Pādişāhdan **emr ü destür** aldılar (GN.I-1545)
- **enbiyā vü evliyā**: peygamberler ve veliler
Enbiyā vü evliyā vü ḥāş u ^ç ām
 Ol semā^ç da yile virmiş neng ü nām (GN.I-46)
- **erkān nişān**: mertebe

Neng ü nām u nāmūs u **erkān nişān**

İsteme anda zamān u mekān (GN.II-3154)

- **evliyā vü enbiyā**: veliler ve peygamberler
İmdi gel bir göz bıraç bu ma' niye
Gözü kimdür **evliyā vü enbiyā** (GN.IV-8942)
- **görmek ü bilmek**: görmek ve bilmek
Görmek ü bilmek saña virdiyse Hıa
Ögüni dir gözüni aç bir doğru baç (GN.I-1230)
- **hālİK u maħlūk**: yaratan ve yaratılmış
HālİK u maħlūk arasında nişān
Vasıta ol vāşıl oldur bī-gümān (GN.III-7435)
- **hānumān / hān-u-mān**: çoluk çocuk
Yağmalatdı māl u mülkü **hānumān**
Viridi ol ' işka gönül ü cism ü cān (GN.I-183, GN.I-312)
- **hayāt u memāt**: ölüm kalım
Nefs-içün geldi **hayāt u hem memāt**
Nefse dirlik viridi ol āb-ı hayāt (GN.IV-10182)
- **hayr u şer**: hayır ve şer
Küfr ü dīn ü fişk u tā' at **hayr u şer**
İşlenür bu şehr içinde her hüner (GN.I-961)
- **hāzır u nāzır**: hazır ve nazır
Kıldı ma' lüm kendünüñ kādırlıgım
Yirde gökde **hāzır u nāzırılıgım** (GN.IV-8316)
- **hōr u şermsār**: aşağılama ve utanma
Şüret olur anda **hōr u şermsār**
Pes bu şerri ol ' akıl hükmi basar (GN.III-7039)
- **ibtidā vü intihā**: başlangıç ve son
Allah adın eytlüm evvel ibtidā
K'andan oldı **ibtidā vü intihā** (GN.I-21)
- **iç taş**: iç dış
Ādemīnünñ **içi taş**ı bay olur
Eyle şankim yıl içinde yay olur (GN.I-1999, GN.III-6458)

- **içlü taşlu:** içli dışlı
Añlalıl kim yidi katdur bu cihān
İçlü taşlu biribirinden nihān (GN.II- 4744)
- **içmek ü yimek:** içmek ve yemek
Cümle nefside var bu içmek ü yimek
Dem-be-dem hōş rāhat olup üyimek (GN.IV-10178)
- **in ü ān:** bu şu
Beglik ü kullıķ kamu yeksān ola
Ne ıraķ yaķın ne in ü ān ola (GN.II- 4623)
- **inkār u ikrār:** inkar ve kabul
Çünki degdi onına on dürlü söz
İtdi ol inkār u ikrār oldı göz (GN.IV- 9613)
- **irte gice:** gündüz gece
Döke hasret yaşını irte gice
Kimse gelüp şormaya hālūñ nice (GN.II-3891)
- **iş güç:** iş güç
Bāzaruñ ayı günü bunlar-durur
Bunlaruñla halk işin gücin görür (GN.III-7468)
- **iş uş:** iş ve varlık
Ol sekiz dürlü iş uş oldı tamām
Anuñ-ıla dirilür bu hāş u ‘ām (GN.III-6826)
- **‘izz ü nāz:** yücelik ve naz
‘İlm ü hikmet ‘ibret ü esrār u rāz
Tevbe vü tevfiķ u tā‘at ‘izz ü nāz (GN.II-3634)
- **‘izzet ü rağbet:** değer verme ve üstün tutma
Hem Çalap’dan bunlara rağmet gele
Hem bu halkdan ‘izzet ü rağbet gele (GN.IV-10244)
- **kāfir ü münkir:** kafir ve inkarcı
Cānum anuñla tena‘‘um sürerdur
Kāfir ü münkir anı kıanda görür (GN.IV-9334)
- **ķāl u ķil:** dedikodu / söz
Maķşuduñ ‘ilm ü ‘ameldür bil ü ķil

Ne gerekdür mācerā vü vü **ķāl u ķil** (GN.II-2686)

- **ķar u yaġmur**: kar ve yaġmur
Anuñ elinden gelür bu cümle iş
Dün ü gündüz **ķar u yaġmur** yaz u kış (GN.II- 4172)
- **ķavl ü fi'1**: söz ve eylem
Halka bildük ne gerek inşāf-ı mış
Ķavl ü fi'1 ü şatu bāzār her bir iş (GN.IV-10276)
- **kevn ü mekān**: varlık ve yer
Hem didi ger sen degül miseñ 'ayān
Yaradur degül idüm **kevn ü mekān** (GN.I-212)
- **ķuruda şuda**: karada ve denizde
Cehd-ile irdi irenler maķşuda
Cehd-ile yol buldı **ķuruda şuda** (GN.IV-9125)
- **kūr u kerr**: kör ve sağır
Sıklı ķıldı şehir içinde **kūr u kerr**
Dāfi' a iltür anı daşra döker (GN.III-7025)
- **maġbün u maħrüm**: şaşkın ve mahrum
Her kim ol 'ucb eyledi şöyle olısar
Tā ebed **maġbün u maħrüm** kalısar (GN.II- 4161)
- **maħmil ü maħfil**: kalınacak yer
Geç bulardan bu degüldür menzilüñ
İlerüdü **maħmilüñ ü maħfilüñ** (GN.IV-8831)
- **muķbil ü maķbül**: mesut ve kabul gören
Her kim anuñ işiginde ķul ola
Halk içinde **muķbil ü maķbül** ola (GN.III-5930)
- **muķim ü maķām**: derece ve mevki
Halkı hulķı çün bilesin sen tamām
Ma' lum ola **muķim ü maķām** (GN.IV-10227)
- **münkir ü kāfir**: inkarcı ve kafir
Münkir ü kāfirden ol ķayurmaya
Aña karşı müdde' i dem urmaya (GN.I-1483)
- **nāçār u çār**: ister istemez

Geçmeseydi sürdiler **nāçār u çār**

Geçürür geçdükçe bu leyl ü nehār (GN.II- 4693)

- **oynadılar utdılar**: oyna- yen-
Zāhir bāṭın bular ḥükm itdiler
Her kimüñle **oynadılar utdılar** (GN.III-7609)
- **ölüsi vü dirisi**: ölüsü dirisi
Cümle ḥalkuñ **ölüsi vü dirisi**
Ḥükmüñe muḥtāc ola her birisi (GN.IV-9876)
- **öñ u soñ**: baş ve son
Qalmaya hiç **öñ u soñ** u kıl u kāl
Pes ola ol dem bize muṭlaq vişāl (GN.II- 4625)
- **perī vü cinnī**: peri ve cin
Ādem ü **perī vü cinnī** kurd u kuş
Buyruğında ger inişdür ger yoquş (GN.II-3423)
- **saña baña**: sana bana
Raḥmetin viribidi ol dem aña
Uşbu iş ‘ibret yiter **saña baña** (GN.I-897)
- **saz u söz**: saz söz
Dürlü ‘ilm ü dürlü ḥikmet dürlü söz
Dürlü dürlü şavt u nağme **saz u söz** (GN.IV-9330)
- **sen ü ben**: sen ben
Orta yirden götrile bu **sen ü ben**
Ol deñizde ğarqa vara cān u ten (GN.II- 4626)
- **sergerdān u ḥayrān**: kendinden geçmiş ve hayran olmuş
Cümle **sergerdān u ḥayrān** ol Ḥaḳ’a
Bilimezler niçedür iş muṭlaqā (GN.II- 4649)
- **şem‘ ü cem‘**: mum ve topluluk
Ḥōş düzilmiş **şem‘ ü cem‘** ārāyide
Cümle ḥalk alır bulardan fāyide (GN.II- 4412)
- **şevk u zevk**: neşe ve zevk
Cān göñül tolar neşāt u **şevk u zevk**
Qopdı cāndan geldi nefse zevk u şevk (GN.IV-9069)

- **şirk ü şek:** ortaklık ve şüphe
Seçdi dînden küfr ü **şirk ü şekleri**
Virdi destür kırmğa müşrikleri (GN.I-171)
- **tâ‘at u şohbet:** ibadet ve sohbet
Yaraşur **tâ‘at u şohbet** ol zamân
Girtü bilgil bu sözi dutma gümân (GN.I-1977)
- **taht u baht:** taht ve baht
Bağça vü bāğ u sarāy u **taht u baht**
‘Ayš u ‘işret hāl u dirlik nerm ü saht (GN.I-2409)
- **tanmadın u şormadın:** sorup danışmadan
İçdük anı dün ü gündüz durmadın
Kimseye hiç **tanmadın u şormadın** (GN.II-5035)
- **ten ü cān:** ten ve can
Biline ezdād ‘ālemde ‘ayān
Çün **ten ü cān** çün zemīn ü asımān (GN.I- 4 s.9)
- **uşlu delü:** akıllı deli
Yol üzere bu şurat bir şehr ulu
Kim gelür andan geçer **uşlu delü** (GN.I-2190)
- **varlık u birlik:** varlık ve birlik
Bildük anuñ **varlığın u birliğin**
Bulduğ anuñ ni‘metin ü dirligin (GN.II-5033)
- **varlık u yoklık:** varlık yokluk
Düyanuñ şol azlığı vü çoqlığı
Düpdüz ola **varlığı vü yoklığı** (GN.III-5949)
- **yazın kışın:** yaz kış
‘Aql oturdı tahtına işler işin
Meşgul oldu tâ‘ata **yazın kışın** (GN.I-1022)
- **yimek ü içmek:** yemek ve içmek
Bu şikem püyendedür hayvān gibi
Yimek ü içmekdür anuñ manşıbı (GN.I-1895)
- **zamān u mekān:** zaman ve mekan
Neng ü nām u nāmūs u erkān nişān

İsteme anda **zamān u mekān** (GN.II-3154, GN.IV-8889)

- **zemīn ü asımān**: yer ve gök
Biline ezdād ‘ālemde ‘ayān
Çün ten ü cān çün **zemīn ü asımān** (GN.I- 4 s.9)
- **zēvk u ševk**: zevk ve neşe
Cān gönül tolar neşāt u ševk u zēvk
Çopdı cāndan geldi nefse **zēvk u ševk** (GN.IV-9069)

3.3.2. Garipname’de kelimelerde son ses benzerliği bulunması yoluyla oluşmuş üçlemeler:

- **eyden diñleyen ü yazan**: söyleyen, dinleyen ve yazan
Eydene diñleyene vü yazana
Raħmet eyle yā ilāhe rabbenā (GN.IV-10591)

3.3.3. Dede Korkut Hikayeleri’nde kelimelerde son ses benzerliği bulunması yoluyla oluşmuş ikilemeler:

- **ağla- buzla-**: ağla- feryat et-
Çardaş Beyrek diyü **ağlar buzlar**, toyuñ düğünün çara oldı diyü ağlar. (DKK – D102-5)
- **ağlayubanı sıkılayubanı**: ağlayıp sızlanarak
Ağlayubanı sıkılayubanı ivine geldi. (DKK – D91-9)
- **ağlaş- böğriş-**: ağlaş- böğriş-
Vay bigüm çartaş muradına maşşudına irmeyen yaluñuz kardaş diyüp **ağlaşdılar böğrişdiler**. (DKK – D92-1)
- **alnum başum**: alnım başım
Vay **alnum başum** umudı (DKK – D92-4)
- **aķlu ķaralu**: aklı karalı
Aķlu ķaralu seķilen çagda (DKK – D11-5)
- **aķındılı görķlü**: akıntılı güzel
Aķındılı görķlü şudan dünin kiçdüñ. (DKK – D239-3)
- **ana baba**: ana baba
Sen şağ ol ķadın **ana babam** şağ olsun. (DKK – D55-1)

- **ana ata:** ana ata
Beyregüñ **anası atası** baqdı görđi-kim gerdek görünmez olmış. (DKK – D91-1)
- **anı bunu:** onu bunu
Beyrek mere kâfir niçe bir **anı bunu** şorarsın maña didi. (DKK – D287-5)
- **añla diñle:** anla dinle
Yigit yigit big yigit, sen benüm *ünüm* **añla sözüüm diñle**. (DKK – D71-5)
- **ata ana:** ata ana
Atasınuñ anasınuñ ellerin öpdi. (DKK – D177-5)
- **avla- kuşla-:** avlan- kuş avla-
Arķu Mili Ala Tağı
Avlayuban kuşlayuban aşmaduñ-mı (DKK – D181-8)
- **baba ana:** baba ana
Babaña anaña sağlıķ ile varaçaķ olur iseñ beni bunda gelüp ħalallıħa alur-
mısın didi. (DKK – D98-8)
- **baķ- gör-:** bak- gör-
Ķazan **baķdı görđi** çoban ağacı arķasına almış gelür. (DKK – D50-9)
- **başı göti:** başı sonu
Gördiler kim bir ‘ibret nesne yatur, **başı göti** belürsüz. (DKK – D208-5)
- **başum beynüm:** başım beynim
Bir eski ħaftan virdüñüz benüm **başum beynüm** alduñuz. (DKK – D107-6)
- **binem yedem:** bin- yedekle-
Bayındır Ħanun tavlasından iki şahbaz yügrük at getürüñ, bir kiçi başlu kiçer
aygırı bir toķlı başlu torı aygırı, nāħāħ ħaçma ħovma olur-ise *birisini binem,*
birisini yedem didi. (DKK – D82-7)
- **cılasunlıķ yigitlik:** kahramanlıķ, yiħitlik
Menüm erligüm bahadırlıħum **cılasunlıħum yigitligüm** Ruma Şama gide
çavlıana dir-idi. (DKK – D155-8)
- **dere depe:** dere tepe
Çoķ tağlar **dere depe** kiçdi. (DKK – D202-10)
- **dün gün:** gece gündüz
Üç gün **dünlü günlü** yortdı. (DKK – D263-3)
- **düşem ölem:** düşeyim öleyim

Bigler tacum tahtum için ağlaram, bir gün ola **düşem ölem** yirümde yurdumda kimse kalmaya didi. (DKK – D68-2,3)

- **düz- koş-:** düz- koş- / söyle-

Bu Oğuz-nāmeyi **düzdi koşdı** böyle didi. (DKK – D34-11)

- **elin yüzün:** elini yüzünü

Şabadañça yirinden örü turur, **elin yüzün** yumadın toğuz bazlamaç ilen bir külek yoğurd gözler, toynça tıka başa yir. (DKK – D7-13)

- **elin ayağın:** elini ayağını

Elin ayağın berk bağladılar. (DKK – D273-10)

- **erlik bahadırılık:** erlik, bahadırılık

Menüm **erligüm bahadırılığüm** cılasunlığüm yigitligüm Ruma Şama gide çavlana dir-idi. (DKK – D155-8)

- **gelimlü gidimlü:** gelimli gidimli

Gelimlü gidimlü dünya (DKK – D34-13)

- **gel- kiç-:** gel- geç-

Anlar dağı bu dünyaya **geldi kiçdi**. (DKK – D34-12)

- **geyim kiçim:** giyim kuşam

Kāfirūñ çignine bir kılıç urdı, **geyimini kiçimini** toğradı. (DKK – D210-12)

- **haraça karaça:** ufacık karacık

iñ dağı **haraça karaça** pürelers diledi. (DKK – D86-12)

- **herze merze:** herze merze

Herze merze söylememere itüm kāfir (DKK – D248-7)

- **hışım kavum:** hışım akraba

Hışımını kavumını ayırdı, ivini çözdü. (DKK – D236-9)

- **iner çıkar:** iner çıkar

Baksa görse bir derenin içine qarğa kızgun **iner çıkar**, konar kalçar. (DKK – D26-6,7)

- **‘izzet hürmet:** izzet hürmet

‘**İzzet hürmet** eylediler. (DKK – D178-6)

- **kada bela:** kaza bela

Qadam belam toğınur bu gün saña. (DKK – D158-1)

- **qafalu börklü:** tepeli börklü

Ƙafalu brkl baŕuñ kesmeyinçe ... ƙomazam. (DKK – D232-8)

- **ƙalarda ƙoparda:** memleketten doğum yerinden
Ƙalarda ƙoparda yigit yirn ne yirdr (DKK – D231-6)
- **ƙan ƙun:** kan man
Vardı knlegi **ƙana ƙuna** baturdı. (DKK – D93-9)
- **ƙarcaŕuban uęraŕuban:** kaynaŕarak uğrayarak
Ƙarcaŕuban uęraŕuban tağdan indi. (DKK – D192-11)
- **ƙaralu gkl:** karalı mavili
Ƙaralu gkl otağı ŕorar olsam klge kimn (DKK – D103-4)
- **ƙondı kçdi:** kondu gçt
Karvan kibi **ƙondı kçdi**. (DKK – D34-12)
- **kydi piçdi:** bekledi biçti
Ol Ƙur'anı yazdı dzdi 'ulemlar oğreninçe **kydi piçdi** 'alimler serveri
'Oŕman 'Affan oğlı görklü. (DKK – D6-6)
- **malumuzu rızƙumuzu:** malımızı rızƙımızı
Malumuzu **rızƙumuzu** yağmaladılar gir dndiler. (DKK – D71-10)
- **muradına maƙŕudına:** isteğine amacına
Vay bigm ƙarŕaŕ **murat maƙŕudına** irmeyen yaluñuz kardaŕ diyüp aęlaŕdılar
bgriŕdiler. (DKK – D92-1)
- **oğlanını uŕaęını:** çoluk çocuğunu
Big ordusını **oğlanını uŕaęını** hazinesini aldı girü döndi. (DKK – D65-4)
- **lmege yitmege:** lmeye yitmeye
lmege yitmege gitmemiŕ-idüm, yataçak yirüm gine bu ęarab olası-y-idi.
(DKK – D8-13)
- **lsin dirisin:** lsn dirisini
Bunuñ zerine on altı yıl kiçdi, Beyregn **lsin dirisin** bilmediler. (DKK –
D92-13)
- **serer pırtar:** yere ser- delik deŕik et-
Ŗimdi yigidi atar yıkar **serer pırtar**. (DKK – D180-11)
- **sevini ƙıvanı:** sevinip gururlanarak
Ƙañlı Ƙoca **sevini ƙıvanı** r turdı. (DKK – D172-7)
- **ƙart- yırt-:** çek- yırt-

Güz alması kibi al yañağın **ıartdı yırtdı**. (DKK – D54-6)

- **tekine tüşine**: eşine dengine
Yalançı oğlı Yaltaçuk dirler ölüsi haberin getürdi, adağlusın aña virür oldılar, gelür bundan kiçer, uralım anı, aña varmasun **tekine tüşine** varsun didiler. (DKK – D101-13)
- **tıka başa**: tika basa
Şabadañça yirinden örü turur, elin yüzün yumadın toğuz bazlamaç ilen bir külek yoğurd gözler, toyinça **tıka başa** yir. (DKK – D7-13)
- **ıursun gitsün**: dursun gitsin
Kara koyun yañnısından öñine getürüñ, yir-ise yisün, yimez ise **ıursun gitsün**. (DKK – D10-10)
- **uman usan**: uman bekleyen
Umanına usanına aş yidürdüm. (DKK – D138-3)
- **urışmadan döğışmeden**: vuruşmadan dövüşmeden
Urışmadan döğışmeden ‘alemi toldurayım. (DKK – D147-8)
- **virişmek alışmak**: karşılıklı vermek almak
Virişmege alışmağa geldük didiler. (DKK – D178-5)
- **yamrı yumrı**: yamrı yumru
Sizi yamrı yumrı tadım dayam şandum didi. (DKK – D274-3)
- **yarımasun yarçımasun**: murada maksuda ermesin
Yarımasun yarçımasun, kâfirüñ cäsüsü bunları cäsusladı. (DKK – D90-5)
- **yazılup düzilüp**: yazılıp dizilip
Yazılup düzilüp gökden indi Tañrı ‘ilmi Qur’an görklü. (DKK – D6-5)
- **yaz- düz-**: yaz- diz-
Ol Qur’anı **yazdı düzdi** ‘ulemâlar öğreninçe küydi piçdi ‘alimler serveri ‘Oşman ‘Affan oğlı görklü. (DKK – D6-6)
- **yeme içme**: yeme içme
Yeme içme idi. (DKK – D202-3)
- **yığışdur- dürışdür-**: derlesin toplansın
Yığışdursun **dürışdürsün** günahuñuzı adı görklü Muhammede bağışlasun hanum hey! (DKK – D154-11)
- **yimek içmek**: yemek içmek

Şadılık **yimek içmek** oldu. (DKK – D271-6)

- **yyüp içüp**: yiyip içip

Bu yaña Şökli Melik kâfirler-ile şin şamdan, **yyüp içüp** oturur-idi. (DKK – D51-3)

- **yüz göz**: yüz göz

Gevdesi püreden görünmez, **yüzi gözi** belirmez. (DKK – D89-13)

- **zîr ü zeber** : alt üst

Depegöz künbede elin şokdı, eyle kaçdı-kim künbed **zîr ü zeber** oldu. (DKK – D229-12)

Garipname’de 89 ikileme ve 3 üçlemede, Dede Korkut’ta 36 ikilemede öğeler arası ön ses benzerliği görülmektedir. Garipname’de 12, Dede Korkut’ta 3 adet ikilemede iç ses benzerliği, Garipname’de 72 ikileme ve 1 üçlemede, Dede Korkut’ta 65 ikilemede öğelerde son ses benzerliği bulunmaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. Kelime Başındaki Seslere Göre İkilemelerin Sınıflandırılması

4.1. Öğeleri Ünlü İle Başlayan İkilemeler

4.1.1. Garipname'de öğeleri ünlü ile başlayan ikilemeler

4.1.1.1. Başında aynı ünlüyü bulunduran kelimelerle kurulmuş ikilemeler

4.1.1.1.1. Aynı kelimenin tekrarıyla kurulmuş ikilemeler:

- ‘afv ‘afv: af af
Cümle müstağrak bu du‘ ya şaff u şaf
Çığırışur yā Rabbi kılgıl ‘afv ‘afv (GN.IV-8261)
- āh u āh : ah ah
Dem-be-dem eydür-idi kim āh u āh
Şol günü kıanda görem ben yā İlāh (GN.II-3790)
- arķun arķun: yavaş yavaş
Arķun arķun örgeni durmaķ gerek
Bilmedügin bilene şormaķ gerek (GN.IV-9623)
- ‘ayān-ender-‘ayān : açık açık
Kanı ol ilden ile ‘ilm isteyen
Gelsün işitsün ‘ayān-ender-‘ayān (GN.II-2681)
- aydan aya: aydan aya
Çünki tıfl oğlan gelür bu dünyaya
Dāye olur Ay aña aydan aya (GN.II- 4531)
- az az: az az
Buğday oldı bir sepet hācet bu kez
Kimine bu buğday andan az az (GN.III-7780)
- azın azın: yavaş yavaş
Ne gerek üstāda bilgil bu kezin
Kim gide tağ altına azın azın (GN.III-6615)
- elden ele: elden ele
Geh aķarvan şu gibi ilden ile

Dōstlar alsun dip beni **elden ele** (GN.II-5633)

- **içerüden içerü:** içeriden içeri
Ben dilerdüm kim geçeydüm ilerü
Yol varaydum **içerüden içerü** (GN.II- 4418)
- **ilden ile:** ilden ile
Mālî işletmek ü başarmağ gerek
Götürüp **ilden ile** varmağ gerek (GN.II-2904)
- **uçdan uça:** uçtan uca
İşit imdi hikmet-ile hāl niçe
İşidürseñ eydeven **uçdan uça** (GN.I-268)
- **üç üç:** üç üç
Bunları **üç üç** yaratdı Zü'l-celāl
Nitekim müstağbil ü mazi vü hāl (GN.I-6 s.9)

4.1.1.1.2. *Başında aynı ünliyyü bulunduran farklı kelimelerle*

kurulmuş ikilemeler:

- **āb u āteş:** su ve ateş
Āb u āteş bād u hāğ ad eyledi
Bunları bu mülke bünyād eyledi (GN.I-1796)
- **aç u arıp:** aç ve yorgun
Ol gün uzun yorıdı yalnız ġarīb
Kandı bir yirde gice **aç u arıp** (GN.I-511)
- **ağı atlas:** ipek, ipekli kumaş
Çün ulaldı oğul evermek gerek
Ağı atlas at katır virmek gerek (GN.II-2913)
- **ata ana:** ata ana
Ata ana   avrat oğlan kız gelin
Kamusınuñ sen yiseñ gerek ġamın (GN.II-2911)
- **āteş ü āb:** ateş ve su
Uş tamām oldı ol bābuñ sözi
Hāğ ü bād u **āteş ü ābuñ** sözi (GN.IV-9462)
- **edeb erkān :** sıra saygı

Eyle olsa anlara ‘ izzet gerek

Hem **edeb erkān** u hem hizmet gerek (GN.II-3129)

- **el etek**: el etek
Tā‘ atı geçmez-ise n’itmek gerek
Tevbe kıilup **el etek** tutmak gerek (GN.II-2855)
- **enbiyā vü evliyā**: peygamberler ve veliler
Enbiyā vü evliyā vü hāş u ‘ām
Ol semā‘ da yile virmiş neng ü nām (GN.I-46)
- **evliyā vü enbiyā**: veliler ve peygamberler
İmdi gel bir göz bırağ bu ma‘ niye
Gözü kimdür **evliyā vü enbiyā** (GN.IV-8942)
- **ibtidā vü intihā**: başlangıç ve son
Allah adın eytlüm evvel ibtidā
K’andan oldı **ibtidā vü intihā** (GN.I-21)
- **ihlāş u imān**: ihlas ve iman
Kīne vü buhl u hāsed kibr ü riyā
İ‘ tikhād **ihlāş u imān** Tañrı’ya (GN.II-5250)
- ‘ilm ü ‘ibret: ilim ve ibret
Ger bu sözi cān-ıla diñleyesin
‘**İlm ü ‘ibret** ne’ydügin añlayasın (GN.I-406)
- **in ü ān**: bu şu
Beglik ü kullıq kamu yeksān ola
Ne ırak yakın ne **in ü ān** ola (GN.II- 4623)
- **inkār u ikrār**: inkar ve kabul
Çünkü degdi onına on dürlü söz
İtdi ol **inkār u ikrār** oldı göz (GN.IV- 9613)

4.1.1.1.3. Başında ünlü bulunduran farklı kelimelerle kurulmuş

ikilemeler:

- **artuğ eksük**: fazla eksik
Tā ki bunlar bir yire cem‘ olmaya
Artuğı eksügi hiç düz olmaya (GN.I-414)

- **‘avrat oğlan:** çoluk çocuk
Ata ana **‘avrat oğlan** kız gelin
Kamusınıñ sen yiseñ gerek ğamın (GN.II-2911)
- **ayağlara vü ellere:** ayaklara ve ellere
Sen otur ğükmüñ yayılsun illere
Ya‘ ni kim **ayağlara vü ellere** (GN.II-5269)
- **‘ays u ‘işret:** yeme ve eğlence
Bağça vü bāğ u sarāy u taht u baht
‘Ays u ‘işret ħāl u dirlik nerm ü saht (GN.I-2409)
- **eksük ü artuğ:** eksik fazla
Ğam degül ger dilleri ayruğ-ısa
Ħāl içinde **eksük ü artuğ**-ısa (GN.I-659)
- **er ü ‘avrat:** erkek ve kadın
Kānğı cinsden el virürse az u çoğ
Geyür anı **er ü ‘avrat** ‘aybı yoğ (GN.II- 4967)
- **evvel ü āħir:** önce ve sonra
Cümle varlık bes senüñdür yā Celil
Evvel ü āħir sañ sensin delil (GN.I-81)
- **iş ü ev:** iş ve ev
Kānķısı gider-ise bu cism ölü
Bātıll olur **iş ü ev** issüz qalır (GN.I-2259)
- **iş uş:** iş ve varlık
Ol sekiz dürlü **iş uş** oldı tamām
Anuñ-ıla dirilür bu ħāş u ‘ām (GN.III-6826)
- **oyna- ut-:** oyna- yen-
Zāħir bātıñ bular ğükm itdiler
Her kimüñle **oynadılar utdılar** (GN.III-7609)
- **öği uşşı:** akılı fikri
Yigidüñ ħāli geğer ğaflet ile
Öği uşşı dün ü gün ‘işret ile (GN.I-1181)
- **uş öğ:** akıl fikir
Tā‘ at içre geçüre yigitligin

Hak yolına bağlaya **uşşın ögin** (GN.I-1216)

4.1.2. Dede Korkut Hikayeleri'nde öğeleri ünlü ile başlayan ikilemeler

4.1.2.1. Başında aynı ünlüyü bulunduran kelimelerle kurulmuş ikilemeler

4.1.2.1.1. Aynı kelimenin tekrarıyla kurulmuş ikilemeler:

- **açuk açuk**: açık açık
Açuk açuk meydana beñzer senün alınçuğuñ (DKK – D99-6)
- **ağaç ağaç**: ağaç ağaç
Ağaç ağaç dir isem saña erilenme ağaç (DKK – D55-7)
- **ağlayu ağlayu**: ağlaya ağlaya
Beyrek kalkdı ağlayu ağlayu kırk yigidüñ yanına geldi. (DKK – D97-2)
- **Allah Allah**: Allah Allah
Dede Korkut şoylamış: Allah Allah dimeyinçe işler oñmaz. (DKK – D2-11)
- **ala ala**: ala ala
Ala ala gönderler süsildi. (DKK – D63-10)
- **alay alay**: alay alay
Bu maħalda Oğuz erenleri alay alay geldi. (DKK – D285-11)
- **āmin āmin**: amin amin
Āmin āmin diyenler dīzār görsün. (DKK – D291-5)
- **apul apul**: sallana sallana
Kān Turalı yirinden turalı geldi, apul apul yorıdı. (DKK – D179-4)
- **argap argap**: halka halka
Argap argap kara tağuñ yihılmış-idi. (DKK – D117-4)
- **aşılan aşılan**: asılan
Aşılan aşılan kayalardan Kazan oğlan uçurdun-mı (DKK – D136-8)
- **ayru ayru**: ayrı ayrı
Ayrū ayrū yollar izin deve bilür. (DKK – D5-3)
- **el ele**: el ele
Oğuz bigleri bunı göricek el ele çaldılar gülişdiler. (DKK – D109-9)
- **içüp içüp**: içip içip
İçüp içüp Ulaş oğlı Şalur Kazanuñ alnuna şarabuñ itisi çıkdı. (DKK – D36-8)

- **iklim iklim:** iklim iklim / ülke ülke
Mere bezirganlar varuñ **iklim iklim** arañ. (DKK – D94-12)
- **ilden ile:** ilden ile
Kölça kopoluz götürüp **ilden ile**, bigden bige ozan gezer. (DKK – D5-8)
- **oğul oğul:** oğul oğul
Oğul oğul diyüben zarılık kıldı ağladı. (DKK – D54-7)
- **ögür ögür:** öğüre öğüre
Kömlegi göricek bigler **ögür ögür** ağlaşdılar. (DKK – D93-12)

4.1.2.1.2. *Başında aynı ünlüyü bulunduran farklı kelimelerle kurulmuş ikilemeler:*

- **ağırla-** ‘**azizle-**: ağırla- memnun et-
Ozan ivüñ tayağı oldur ki yazıdan yabandan ive bir konuk gelse, er adam ivde olmasa, ol anı yidürür içürür **ağırlar** ‘**azizler** gönderür. (DKK – D7-9)
- **ana ata:** ana ata
Beyregüñ **anası atası** bağıdı gördi-kim gerdek görünmez olmuş. (DKK – D91-1)
- **ata ana:** ata ana
Atasınuñ anasınuñ ellerin öpdi. (DKK – D177-5)
- **uman usan:** uman bekleyen
Umanına usanına aş yidürdüm. (DKK – D138-3)

4.1.2.1.3. *Başında Farklı Ünlü Bulunduran Kelimelerle Kurulmuş İkilemeler:*

- **el ayak:** el ayak
Elin ayağın berk bağladılar. (DKK – D273-10)
- **oğlan uşak:** çoluk çocuk
Big ordusını **oğlanını uşağını** hazinesini aldı girü döndi. (DKK – D65-4)

Garipname’de “ünlü + ünlü” biçiminde oluşmuş ikilemelerden 12’si aynı kelimenin tekrarı, 14’ü başında aynı ünlüyü bulunduran farklı kelimelerin bir araya gelmesi ve 12’si de başında farklı ünlü bulunduran kelimelerin birlikte kullanılması

yoluyla oluşmuştur. Dede Korkut'ta ise bu şekilde oluşmuş ikilemelerin 17'si aynı kelimenin tekrarı, 4'ü başında aynı ünlüyü bulunduran farklı kelimelerin bir araya gelmesi ve 2'si de başında farklı ünlü bulunduran kelimelerin birlikte kullanılması şeklinde meydana gelmiştir.

4.2. Öğeleri Ünsüz İle Başlayan İkilemeler

4.2.1. Garipname'de öğeleri ünsüz ile başlayan ikilemeler

4.2.1.1. Başında aynı ünsüzü bulunduran kelimelerle kurulmuş ikilemeler

4.2.1.1.1. Aynı kelimenin tekrarıyla kurulmuş ikilemeler:

- **bāb bāb**: bölüm bölüm
Gördüm olmuş kendü nefsum bir kitāb
A^ç zalar yazludur anda **bāb bāb** (GN.IV-9327)
- **başdan başa**: baştan başa
Bağçayı **başdan başa** düzeldiler
Arkların hōş dartuban uzatdılar (GN.I-1525)
- **benden baña**: benden bana
Hiç meded yokdur dağı **benden baña**
Gitdi benlik kamu iş kaldı saña (GN.II- 4463)
- **biñ biñ**: bin bin
Hağ didi var buğdayı saç toprağa
Çün bite bir dāneden **biñ biñ** toğa (GN.II- 4293)
- **bir bir**: bir bir
Uşbu dörd dürlü halāyık hālını
Kim didüm **bir bir** saña aḥvālını (GN.I-996)
- **birin birin**: tek tek
Ma^ç lum oldı bu beden **birin birin**
Eytdük ol cevherlerüñ yirlü yirin (GN.I-1925)
- **bizden bize**: bizden bize
Bilürüz **bizden bize** yokdur meded
Hażretüñde fażl u raḥmet bī-^ç aded (GN.I-93)
- **cins cins**: cins cins

Gör bu hayvānātı cümle **cins cins**

Ol semā' da cūşa gelmiş naşş u cins (GN.I-42)

- **çok çok**: çok çok

Bir şoldur kim ola 'ömri dirāz

'Ömr içinde kıla ol **çok çok** niyāz (GN.III-5850)

- **çarh çarha**: çark çarka (dönmek)

Çarh çarha girdi yir dutdı qarār

Şabit oldı yirde gökde ne ki var (GN.II- 4267)

- **dāne dāne**: tane tane

Çatre çatre yağmur ol şefkat ile

Dāne dāne dürr olup geldi ele (GN.IV-10319)

- **dem-be-dem**: zaman zaman

Kendü orta yirde urmuşdur qadem

Seyr ider ol iki mülke **dem-be-dem** (GN.I-745)

- **demden deme**: demden deme

İy niçe şādī kılan düşdi ğama

Zāri kıilup āh ider **demden deme** (GN.II-3918)

- **dilden dile**: dilden dile

Kimsene kim oğradı ħalden ħale

Lācerem tesbīħ ola **dilden dile** (GN.III-7879)

- **döne döne**: döne döne

Kim bunları daħı bükür dün ü gün

Döne döne her birini kıldı un (GN.III-7861)

- **dürlü dürlü**: türlü türlü

Çamu nesne biter anda uzanur

Dürlü dürlü renkler-ile bezenür (GN.I-1954)

- **gāh gāh**: kah kah

'Āşıka bu 'ışk ne'yler **gāh gāh**

Şāhı kul eyler dilerse kulu şāh (GN.III-6183)

- **göze göz**: göze göz

İy 'aşık sen 'ışka uydur cānuñı

Kim göresin **göze göz** sulţānuñı (GN.I-692)

- **günden güne:** günden güne
Çünkü tıfl oğlan gelür bu dünyaya
Ulalur **günden güne** aydan aya (GN.II-5311)
- **gün günin:** gün güne
Dağı artardı bularda kibr ü kîn
Fi'1 ü fitne zerķ u hîle **gün günin** (GN.I-2107)
- **hâlden hâle / hâldan hâla:** halden hale
Gör bu odı niçe yanar yandurur
Hem döner **hâlden hâle** hem döndürür (GN.I-38, GN.I-1161)
- **hâllü hâlinde:** halli halinde
Dördine dörd nesne kısmet kıldı Hâķ
Her biri **hâllü hâlinde** oldu hâķ (GN.I-1875)
- **harf u harf / harf harf:** harf harf
Tâ ki kemle olmayınca **harf u harf**
Olmadı hîç kimseye bu ma' ni şarf (GN.II-3359, GN.III-6742)
- **hiç hiç:** hiç hiç
Bu cihân nişe gelürdi **hiç hiç**
Hûd tölupdur mekr ü hîle pîç pîç (GN.III-6561)
- **hōş hōş:** hoş hoş
Yine düşdü ' aķla bir hōş ârzü
Diledi kim ķuça **hōş hōş** hûb-rû (GN.II-3075)
- **ķâfdan kafa:** baştan başa
Birliĝ-ile açdı yolu Muştafâ
Hükm kıldı dünyaya **ķâfdan kafa** (GN.I-342)
- **ķat ķat:** iyiden iyiye
Çün günâh cānı gelür **ķat ķat** başar
Maħbur eyler seyrini Hâķ'dan keser (GN.II-3002)
- **ķaşdan ķaşa:** ufuktan ufuĝa
Fâni oldu ayruĝı başdan başa
Yüĝrüşüp ķurtılmadı **ķaşdan ķaşa** (GN.II- 4090)
- **kendü kendü:** kendi kendisi
Ol nazardan Hâķ bizi ayırmasun

Kendü kendü ʔal^c atından ırmasun (GN.I-1603)

- **kıldan kıla**: inceden inceye
Girür ol cismāni mülke nefs-ile
Alur ol lezzetleri **kıldan kıla** (GN.I-741)
- **levn-ā-levün**: renk renk
Ol zamān cümle cihān gökçek olur
Yir yüzi **levn-ā-levün** çiçek olur (GN.I-1953)
- **loqma loqma**: lokma lokma
Çankı aş kim hōş gelürse gönline
Loqma loqma alur andan eline (GN.II-2830)
- **nām-be-nām** : isim isim
Ol toquz nesne ki vardı **nām-be-nām**
Dīn içinde İlet-idi ol tamām (GN.IV-8634)
- **nihān-ender-nihān**: gizli gizli
Gördüm anda bir cihān ki ne cihān
Bī-nihāyetdür **nihān-ender-nihān** (GN.II-5619)
- **pīç-e-pīç / pīç pīç**: iyiden iyiye
Ortada añmaz Çalap emrini hīç
Bu hevesler gönle tolmış **pīç-e-pīç** (GN.II-2979)
- **rāy rāy**: fikir
Bisler anı dörd yıl dörd ay Ay
Pes ^c Uṭarid hem virür hōş **rāy rāy** (GN.II- 4532)
- **renk renk**: renk renk
Ṭoprağa cevher düşüpdür **renk renk**
Ṭağlar altından çıkar ol teng teng (GN.III-6629)
- **şāf şāff / şaff u şaf** :
Bu iki leşker durupdur **şāf şāff**
Birbirisiyle kıılır her dem meşāff (GN.I-976, GN.I-2082)
- **senden saña**: senden sana
Kim niçe bir oldılar önden şoña
Göstereyüm milşini **senden saña** (GN.I-262)
- **ser-be-ser / ser-te-ser**: baştan başa

Uşbu ‘ aźmet ileyinde hāş u ‘ ām

Māsivallah **ser-be-ser** cümle tamām (GN.III-5759, GN.I-240)

- **şardan şara**: şehirden şehire
Anı taqđirdür süren **şardan şara**
Bu şehirden ya‘ ni ol şehre vara (GN.III-7034)
- **taşdan taşa**: taştan taşa
Hağ diler kim bunları başdan başa
Yil-ile perrān kıla **taşdan taşa** (GN.II-4183)
- **teng teng**: yük yük
Toprağa cevher düşüpdür renk renk
Tağlar altından çıkar ol **teng teng** (GN.III-6629)
- **til til**: tel tel
Yidi gün oldu şavug u esdi yil
Tağı taşı kıldı ol yil **til til** (GN.II- 4190)
- **tolp tolp**: bölük bölük
Dörd yañadan **tolp tolp** geldi revān
Degme tolbı başladı bir bağcevān (GN.I-1583)
- **yār yār**: yar yar
Yād biliş imdi nedür ağıyār u yār
Ağıyarı ço dün gün eytgil **yār yār** (GN.IV-10232)
- **yıldan yıla**: yıldan yıla
Niçe kim rūzgār geçer **yıldan yıla**
Döndürür bu şüreti hāldan hāla (GN.I-1161)
- **yigden yige**: iyiden iyiye
Aşlı gökdendür bizi dartar göge
Kim uyarsa irişür **yigden yige** (GN.IV-10088)
- **yirlü yirin**: yerli yerinde
Ma‘ lum oldu bu beden birin birin
Eytdük ol cevherlerüñ **yirlü yirin** (GN.I-1925)
- **zār zār / zār u zār**: ağlaya sızlaya
Ağlaya külhān içinde **zār zār**
Eyde kanı işüm evüm kanı yār (GN.II-3894)

- **zerre zerre**: zerre zerre
Yirde gökde **zerre zerre** ‘ışk kodı
Anuñ-ıçun toldı ‘âlem ‘ışk odı (GN.II- 4913)

4.2.1.1.2. *Başında aynı ünsüzü bulunduran farklı kelimelerle kurulmuş ikilemeler:*

- **bağ u bağçe**: bağ bahçe
Şol bezenmiş **bağ u bağçe** bozılır
Niçe varlık anda yoğa yazılır (GN.I-1970)
- **bağ u bend**: bağ bent
Bağını vü bendini cümle şeşer
Hiç añılmaz anda düşmān hayr u şer (GN.IV-9065)
- **bağça vü bāğ**: bahçe ve bağ
Bağça vü bāğ u sarāy u taht u baht
‘Ays u ‘ışret hāl u dirlik nerm ü saht (GN.I-2409)
- **bağlan- u berkin-**: bağlan- ve sağlamaş-
Eñ yoķaru el kimünse ‘aħd añā
Bağlanur u berkinür önden şoña (GN.IV-8927)
- **balığ u bahri**: balık ve deniz canlıları
Deñiz ehli **balığ u bahri**-durur
Bunlaruñ deryā kadīm şehri-durur (GN.I-768)
- **bay u beg**: zengin ve bey
Gerçi maldār adı **bay u beg**-durur
İlla maldan bu ‘ilim çoķ yig-durur (GN.IV-9482)
- **baylığ u beglik**: zenginlik ve beylik
Ya‘ni dervişlik bu yoħsullıķ-durur
Baylığ u beglik degül kullıķ-durur (GN.IV-9094)
- **bellü beyān**: açık açık
Kim size ol ögüdi eydem ‘ayān
Bilesiz her bir işi **bellü beyān** (GN.I-579)
- **berr ü bahr**: deniz ve kara
Buñların **berr ü bahr**dur adları

Beñzemez hem birbirine dādları (GN.I-765)

- **cism ü cān:** vücut ve can
Cümle maḥlūḳāt cümle ins ü cān
Yir ü gök ü ‘ aql u zāt u **cism ü cān** (GN.I-48)
- **cüst-ü-cū:** arama sorma
Oldur āḥir bunça **cüst-ü-cū** kılan
Ol-durur hem isteyüp anı bulan (GN.I-121)
- **çālāk ü cüst / çālāk ü çüst:** hareketli
Her ki imāmla birlik eyledi dürüst
Ol varısar Ḥazret'e **çālāk ü cüst** (GN.I-380)
- **der ü dergāh:** kapı ve ev
Ḳābe-ḳavseyn oldı menzilgāh aña
Åşinā oldı **der ü dergāh** aña (GN.III-5777)
- **deşt ü deryā:** ova ve deniz
Bunlara çi dün çi gündüz-durur
Deşt ü deryā tağ u vādī düz-durur (GN.III-6154)
- **dīn ü dünya:** din ve dünya
Unıdılmış **dīn ü dünya** ḳamusı
Ḳalmaduḳ ‘ ārı vü gitmiş nāmusı (GN.IV-8817)
- **dırlig ü devlet:** düzen ve saadet
Bu ra‘ iyyet mülkleri ḳāyım dutar
Dırligin ü devletin dāyım dutar (GN.II- 4767)
- **dōst düşmān:** dost düşman
Añlayasın **dōstuñı düşmānuñı**
Ḳurtarasın düşmanuñdan cānuñı (GN.I-803)
- **fıḣ u fesād:** bozukluk ve fitne
Orta yirden gitdi ol **fıḣ u fesād**
Ma‘ zul oldı nefis işi ḳaldı kesād (GN.I-1024)
- **fıḣ u fücūr:** yoldan çıkma, günah işleme
Bini şol pırlıkdeki **fıḣ u fücūr**
Ol sebebden görmeye ḥūr u ḳuşūr (GN.I-709)
- **fi‘l ü fitne:** kötü işler ve kargaşalık

Hem hevā hem **fi'1 ü fitne** hem nifāk
Berkidüpdür nefis-ile key ittifāk (GN.I-988)

- **geç- git-:** geç- git-
Māyil oldı cān-ıla ol hāle ol
Çaldı bunlar **geçdi gitdi** hele ol (GN.IV-8281)
- **gelmek ü gitmek:** gelmek ve gitmek
Hiç kimesne bilmedi cān ne'ydügin
Gelmegi vü gitmegi niçe'ydügin (GN.IV-10124)
- **gerd ü ğubār :** toz
Gördüm ol sulţānlığı kim anda var
Anda bu yir gök degül **gerd ü ğubār** (GN.III-7995)
- **gir- ü gör-:** gir- ve gör-
Şehre çün **girdim ü gördüm** halkını
Añladum dirliğini vü ğulķını (GN.IV-8763)
- **göñül göz:** gönül göz
‘İbret al dip ne'yçün eytdi Ğaķ bize
Ne'yçün oldı bu emir **göñle göze** (GN.II- 4843)
- **göz göñül:** göz gönül
Anlaruñ kim **gözi göñli** bir-durur
Cümle dürlü ‘ilm aña zāhir-durur (GN.II- 4840)
- **ĝuşsa vü ğam:** keder ve gam
Gāh uzak saĝınç u gāh **ĝuşsa vü ğam**
Yir bu nefis olmaz yire her dem-be-dem (GN.II-5363)
- **ĥār u ĥaşek:** diken ve çer çöp
İlla baĝlarda biter dürlü çiçek
Şüre yirlerden gelür **ĥār u ĥaşek** (GN.I-2091)
- **ĥarket ü heves:** hareket ve istek
Ķankı cismüñ kim içinde nefsi yoĝ
Hiç cihātda **ĥarketi vü hevsi** yoĝ (GN.IV-10171)
- **ĥırş u ĥased:** hırs ve kıskançlık
Terk idüp **ĥırş u ĥased** bullum şafa
Ulular şöĝbetine kıldum vefā (GN.I-1135)

- **h̄ör u hacîl**: aşağılanmış ve zor durumda
Geh başar ‘aklı bu nefis eyler zelîl
Leşkeri ‘aqluñ olur **h̄ör u hacîl** (GN.I-997)
- **qadr u kıymet**: değer ve kıymet
Hâlini bilmek için kul fikreti
Ne qadardur anda **qadr u kıymeti** (GN.IV-8279)
- **qāl u qıl**: dedikodu / söz
Maqşuduñ ‘ilm ü ‘ameldür bil ü qıl
Ne gerekdür mâcerā vü vü **qāl u qıl** (GN.II-2686)
- **qavl u qarār**: söz ve karar
Yine güydüm bu söze çok rüzigār
Yirine gelsün diyip **qavl u qarār** (GN.II-5490)
- **kibr ü kīn / kibr ü kīne**: kibir ve kin
Gökden indi cān u ‘aql u fehm ü dīn
Yirden oldu nefis ü ten hem **kibr ü kīn** (GN.I-701)
- **qıl u qāl**: dedikodu / söz
Qalmaya hīç öñ u şoñ u **qıl u qāl**
Pes ola ol dem bize muṭlaq vişāl (GN.II- 4625)
- **qol qanat**: kol kanat
Pes bilüñ kim mu‘ teberdür salṭanat
Aña Allah qudretidür **qol qanat** (GN.IV-10064)
- **qorqu qaygu**: korku kaygı
Qorqusı qaygusı yok ayruq anuñ
Lāyık oldu ḥazretine Mevlā'nuñ (GN.I-1472)
- **kuh u kuhsār**: dağ ve tepe
Dünyada hem berr ü hem baḥr eyledi
Hem **kuh u kuhsār** hem nehr eyledi (GN.I-929)
- **qurd u kuş**: kurt kuş
Ādem ü perī vü cinnī **qurd u kuş**
Buyruğında ger inişdür ger yoquş (GN.II-3423)
- **quvvet ü qoldaş**: güç arkadaş
‘Āşık’uñ ol ma‘ni-durur yoldaşı

Yol içinde **kuvveti vü koldaşı** (GN.II-5022)

- **kūr u kerr**: kör ve sağır
Sıklı kıldı şehir içinde **kūr u kerr**
Dāfi‘a iltūr anı daşra döker (GN.III-7025)
- **mağbūn u maḥrūm**: şaşkın ve mahrum
Her kim ol ‘ucb eyledi şöyle olısar
Tā ebed **mağbūn u maḥrūm** kalısar (GN.II- 4161)
- **maḥmil ü maḥfil**: kalınacak yer
Geç bulardan bu degüldür menzilüñ
İlerüdür **maḥmilüñ ü maḥfilüñ** (GN.IV-8831)
- **maḥv u māt**: yok olma ve yenilme
Uşbu varlık olmış anda **maḥv u māt**
Ḳāyim ol Ḥaḳ zātı dāyim ol şifāt (GN.IV-9436)
- **māl u mülk**: mal mülk
Yağmalatdı **māl u mülkü** ḥānumān
Virdi ol ‘işka gönül ü cism ü cān (GN.I-183)
- **maşrıḳ u mağrib**: doğu ve batı
Ḳapuda ḥidmet kılan geçdi dibe
Adı vardı **maşrıḳa vü mağribe** (GN.IV-10302)
- **merkez ü menzil**: asıl yer ve konak
Ol fenāsuz mülk içinde şāh olur
Merkezi vü menzili dergāh olur (GN.I-736)
- **mescid ü minber**: mescit ve minber
Mescid ü minber bularuñ taḥtları
‘İlm ü Ḳur'an'dur bularuñ raḥtları (GN.I-1740)
- **miḥnet ü mefsede**: sıkıntı ve kötülük
Gökden indi devlet ü mertebeler
Yirde bitdi **miḥnet ü mefsedeler** (GN.I-702)
- **miḥrāb u mescid**: mihrap ve mescit
Her nefes mi‘rāc u her dem Tūr aña
Her maḳām **miḥrāb u mesciddür** aña (GN.III-6049)
- **mülk ü maḳām**: mülk ve makam

Geçmeyinçe uşbu biş evden tamām
Olmadı Hāzret aña **mülk ü maqām** (GN.II-3370)

- **mülk ü māl**: mal mülk
 Ƙanı tā' at Ƙanı ƘullıƘ Ƙanı hāl
 Ƙaldı cümle ev ü barƘ u **mülk ü māl** (GN.I-1206)
- **muqbil ü maqbül**: mesut ve kabul gören
 Her kim anuñ işiginde Ƙul ola
 Halk içinde **muqbil ü maqbül** ola (GN.III-5930)
- **muqīm ü maqām**: derece ve mevki
 Halkı hulƘı çün bilesin sen tamām
 Ma' lum ola **muqīm ü maqām** (GN.IV-10227)
- **naqş u nişān**: nakış ve iz
 Yirde gökde ne ki var **naqş u nişān**
 Nefs içinde Ƙamusı vardur nihān (GN.IV-10174)
- **nām u nāmūs**: ad ve namus
 Gördüm ol mülke varanlar Ƙamusı
 Yine düşmiş külli **nām u nāmūsı** (GN.III-7933)
- **nām u nişān**: ad ve iz
 ' IşƘ içinde yoƘ-durur **nām u nişān**
 ' IşƘ içinde çoƘ-durur genc-i nihān (GN.II- 4810)
- **nāz u niyāz**: yalvarma yakarma
 HaƘ didi kim sen yirinme iy Hicāz
 Dōst baña senden Ƙıla **nāz u niyāz** (GN.II- 4046)
- **pīş ü pes**: ön ve arka
 Sağ u şol u fevƘ u taht u **pīş ü pes**
 YoƘdur anda nedür ol yol adı bes (GN.II-3511)
- **şaç u saƘal**: saç sakal
 Göersenē kim dürlü cevher dōkilür
Şaç u saƘal ağarur bik bükilür (GN.I-2012)
- **sağ şol / şağ u şol**: sağ sol
 İki bile baƘar **sağa şola**
 Bilelikdedür niçe var kim ola (GN.I-392)

- **sağlıg u şayruluk:** sağlık ve hastalık
İşid ol **sağlıg u şayruluk** nedür
Kim bilesin bu hikāyet nitedür (GN.II-2949)
- **sakf u şahn:** tavan ve taban
Bağladı uş şeş cihet oldı tamām
Sakf u şahn u dört divār u hoş maķām (GN.II-3404)
- **şalāt şavum:** namaz ve oruç
Eytdi nefsi-nāṭıkadur bu şavum
Bu gürūhda **ne şalāt var ne şavum** (GN.IV-8789)
- **saz u söz:** saz söz
Dürlü ‘ilm ü dürlü hikmet dürlü söz
Dürlü dürlü şavt u nağme **saz u söz** (GN.IV-9330)
- **şerr ü şūr:** kötülük ve karışıklık
Fi’l ü fitne hırş u hıkd u **şerr ü şūr**
Halvet olmağa kişiyi kanda qor (GN.II-2924)
- **şeyh ü şāb:** ihtiyar genç
Ol çerāguñ tal‘atından degdi tāb
Kim teveccüh eyler aña **şeyh ü şāb** (GN.II-2865)
- **şirk ü şek:** ortaklık ve şüphe
Seçdi dīnden küfr ü **şirk ü şekleri**
Viridi destūr kıрмаğa müşrikleri (GN.I-171)
- **tāc taht:** taç taht
‘Işķdegül mi **tācı tahtı** terk iden
Pādişāhla ‘ahd ü peymān berk iden (GN.II- 4926)
- **tağ u taş:** dağ taş
Zīra **tağ u taş** aña ma‘nī-durur
Issı sovuķ hem anuñ yolın urur (GN.I-446)
- **taht u tāc:** taht ve taç
Māl u ni‘met kıl qaravaş **taht u tāc**
Her gün anda toyınudur biñ biñ ac (GN.II- 4367)
- **terk ü tecrīd:** terk ve yalnızlaştırma
Terk ü tecrīd ol iniş yoķuş-durur

Yola gitmek yavlağ ulu iş-durur (GN.II-3218)

- **tevbe vü tâ' at:** tövbe ve ibadet
Oğlan-iken mektebe meşğül olan
Yigit iken **tevbe vü tâ' at** kılan (GN.I-2021)
- **toprağ u taş:** toprak ve taş
Kim anuñla **toprağ u taş** ahtara
Gizlü genci uş bu halka göstere (GN.III-6617)
- **tünd ü teng:** sıkıntılı ve dar
Dünya bir evdür qarañu **tünd ü teng**
İçi tolu mekr ü hîle harb u ceng (GN.IV-10091)
- **tünd ü tiz:** sert ve aceleci
Ol şaf ehli **tünd ü tizdür** hūları
Yok-durur hiç kimseden qorquları (GN.II- 4684)
- **yapmağ u yıkmaq:** yapmak yıkmak
İşlemege eli ire her işi
Yapmağ u yıkmaq ola kemter işi (GN.II-2758)
- **yār u yoldaş:** yar ve yol arkadaşı
Benüm ile **yār u yoldaş** gelmedi
Senden ayruq destgırüm qalmadı (GN.II- 4460)
- **yazı vü yaban:** ova dağ
Tağ u taş anuñ yolın bögeyimez
Yazı vü yaban anı egleyimez (GN.I-453)
- **yidür- ü yitür-:**
Buñça dürlü ni' meti kim bitüre
Buñça halka **yidüre vü yitüre** (GN.IV-9418)
- **yoldaş u yār:** yol arkadaşı ve yar
Ger baña ol nefsi emmāre ki var
Dōst yolında olmadı **yoldaş u yār** (GN.II-5604)
- **zīr-ü-zeber:** alt üst
İndi Cibrīl bunlara virdi haber
Uymayanı qıldılar **zīr-ü-zeber** (GN.III-7623)

4.2.1.2. Başında ünsüz bulunduran farklı kelimelerle kurulmuş ikilemeler:

- **bāğ u çift:** çift çubuk
Diñle imdi ol dağı nedür i yār
Bāğ u çift ü mülk ü māl u rüz davar (GN.II-2902)
- **bal u yağ:** bal ve yağ
Birisinden tāze olur deşt ü bāğ
Biter anuñ hāşılında **bal u yağ** (GN.I-1800)
- **baş u ten:** baş ve can
Altına aldı dögen sürdi yire
Baş u ten sağ kıomadı ol servere (GN.II-4305)
- **bay u yoğsul / bay u yoğsul:** zengin fakir
Kırk gün ol şu dünyayı dutdı tamām
Ĝarqa virdi **bay u yoğsul** hāş u ‘ām (GN.II-4088, GN.II- 4963)
- **beg ü kıul:** bey ve köle
Hāş u ‘ām u **beg ü kıul** yoğsul u bāy
Ĝarq olupdur bu işe yıl on iki ay (GN.II-2907)
- **beglik ü kıullık:** beylik ve kölelik
Beglik ü kıullık kamu yeksān ola
Ne ırağ yakın ne in ü ān ola (GN.II- 4623)
- **bey^ç ü şirā:** alış veriş
Kimseden kimse saşun almış degül
Böyle hiç **bey^ç ü şirā** olmuş degül (GN.II- 5055)
- **bezl ü cūd:** cömertlik
Her kime kim pīşe oldu **bezl ü cūd**
‘Ālemüñ halkı aña kıldı sücüd (GN.IV-10363)
- **biliş ü yād:** tanıdık yabancı
Birikenler buldılar girtü murād
Mağkum oldu bunlara **biliş ü yād** (GN.I-253)
- **buğz u nifāk:** kin ve dargınlık
Andan işiden çü kıla ittifağ
Orta yirden götrile **buğz u nifāk** (GN.III-5656)

- **buhl u hased**: cimrilik ve haset
Yoğ-ıdı bizüm-ile **buhl u hased**
Dünyada kāsıd şunuñladur cesed (GN.I-1131)
- **cāh u mülk**: mevki ve mülk
Gitdi cümle **cāh u mülk** ü māl u genc
Kaldı cānda ‘ ışk u hasret derd ü renc (GN.III-6394)
- **cān gönül / cān u gönül** : can ve gönül
‘ Işk u devlet ‘ aql u dāniş **cān gönül**
İşigüñde cümle boynı bağılu kul (GN.I-78, GN.II-3377)
- **cān u ten**: can ve gönül
Cān u ten çün bu işe kāyim dura
Devleti ayrılmadın dāyim dura (GN.I-137)
- **cōmardlıq u rahmet**: cömertlik ve rahmet
Añla imdi sen bu sözüñ hikmetin
Gör Hāq’uñ **cōmardlıqın u rahmetin** (GN.IV-10518)
- **cümle dürlü**: bütün
Ādemīde **cümle dürlü** hāl ü iş
Yir-ile gökden biter bu yaz u kış (GN.I-700)
- **çarh u felek**: dönüş ve felek
Ne yir ü ne gök ü ne **çarh u felek**
Ne ten ü ne cān u ne ins ü melek (GN.I-1241)
- **çirkin ü gökçek**: çirkin ve güzel
Çirkin ü gökçek kāmı birdür aña
Hiç yirer mi kimseyi bir baksaña (GN.I-1681)
- **dār u gır**: savaş
Ba‘ zıda oldı dilir ü şir-gır
Ol eserdendür bu cümle **dār u gır** (GN.III-7339)
- **derd ü renc**: dert ve kaygı
Gitdi cümle cāh u mülk ü māl u genc
Kaldı cānda ‘ ışk u hasret **derd ü renc** (GN.III-6394)
- **deşt ü bāğ**: ova ve bağ
Birisinden tāze olur **deşt ü bāğ**

Biter anuñ hāşılında bal u yağ (GN.I-1800)

- **devr ü zamān:** devir ve zaman
Devleti muhkem ola hükmi revān
Aña yüz dutmış ola **devr ü zamān** (GN.IV-9110)
- **dōst u yār :** dost ahabap
Şoldur ol kim iş ü konşu **dōst u yār**
Her birinüñ sende bir maqşadı var (GN.II-2892)
- **dün ü gün / dün gün :** gece gündüz
Gör ki niçe geymiş altun tonı gün
Ol semā^ç da harket eyler **dün ü gün** (GN.I-29, GN.I-981)
- **dün gündüz / dün ü gündüz:** gece gündüz
Çarha girdi çarh **dün gündüz** döner
Çarh içinde gösterür dürlü hüner (GN.I-16 s.17, GN.I-177)
- **farz u vācib:** farz ve vacip
Ger niçe kim dil iremez bu söze
Kamusıyla **farz u vācibdür** bize (GN.I-217)
- **farz u sünnet:** farz ve sünnet
Tā^ç atı yalñuz dağı kılsa olur
Farz u sünnet ne'ydügin kamu bilür (GN.I-375)
- **fażl u kerem:** erdem ve cömertlik
Tañrı andan rāzı ola lācerem
İredura dem-be-dem **fażl u kerem** (GN.II-5413)
- **fażl u rahmet:** erdem ve rahmet
İlti beni Hāzret'e buldum murād
Gördüm anda **fażl u rahmet** ^ç adl u dād (GN.II- 4473)
- **fevķ u taht:** üst alt
Sağ u şol u **fevķ u taht** u piş ü pes
Yokdur anda nedür ol yol adı bes (GN.II-3511)
- **fisk u tā^ç at:** günah ve ibadet
Küfr ü dīn ü **fisk u tā^ç at** hayr u şer
İşlenür bu şehr içinde her hüner (GN.I-961)
- **ğarb u şarķ:** batı ve doğu

Cümle varlık yokluk içre ğark-ıdı

Ni dün ü gündüz ne **ġarb u Şark**-ıdı (GN.I-1240)

- **gökçek ü çirkîn**: güzel ve çirkin
Hiç biri birne muçı^c olmaz bular
Andan olur **gökçek ü çirkîn** hular (GN.I-966)
- **gökden yire**: gökten yere
Hağ anı viribidi **gökden yire**
Geldi kim halka haber Hağ'dan vire (GN.IV-10086)
- **görmek ü bilmek**: görmek ve bilmek
Görmek ü bilmek saña virdiyse Hağ
Öğüñi dir gözün aç bir doğru bağ (GN.I-1230)
- **görmek ü Şormak**: görmek ve sormak
Vardı dördinçi mağāma durmağa
Anı dağı **görmege vü Şormağa** (GN.II-5218)
- **göz kulak**: göz kulak
Virdise ger **göz kulak** Tañrı saña
Bir sa' at dut **göz kulak** bendin yaña (GN.I-845)
- **güng ü lāl**: dilsiz
Eytdüm iy keŐŐāf-ı sırr-ı lā-yezāl
Nāñka vaŐfuñdan oldı **güng ü lāl** (GN.IV-8845)
- **hācet ü mağŐud**: ihtiyaç ve dilek
Hāceti vü mağŐudı oldı tamām
Hağret'e irdi yine buldı mağām (GN.II-3317)
- **hadd u karār**: son ve karar
Cümle iş anda dutar **hadd u karār**
Şüret olur her bir işde pāyidār (GN.I-2004)
- **hālîk u mağlûk**: yaratan ve yaratılmış
Hālîk u mağlûk arasında niŐān
Vasıta ol vāŐıl oldur bî-gümān (GN.III-7435)
- **hānumān / hān-u-mān**: çoluk çocuk
Yağmalatdı māl u mülkü **hānumān**
Virdi ol ' işka gönül ü cism ü cān (GN.I-183)

- **ḥarb u ceng:** savaş
Dünya bir evdür ḡarañu tünd ü teng
İçi ṡolu mekr ü ḡile **ḥarb u ceng** (GN.IV-10091)
- **ḥarf u ṡavt:** harf ve ses
Maḡv ola **ḥarf u ṡavt** u ün ü sâz
Niteliksüz görine ol bî-niyâz (GN.II- 4628)
- **ḡayât u memât:** ölüm kalım
Nefs-içün geldi **ḡayât u hem memât**
Nefse dirlik virdi ol âb-ı ḡayât (GN.IV-10182)
- **ḡayf u dirîḡâ:** yazık eyvah
Eyde iy **ḡayf u dirîḡâ** ḡanı ol
‘İṡret ü ma‘ ṡūḡ u sâḡi saḡ u ṡol (GN.II-5398)
- **ḡayr u ṡer:** hayır ve ṡer
Küfr ü dîn ü fiṡḡ u tâ‘ at **ḡayr u ṡer**
İṡlenür bu ṡehr içinde her hüner (GN.I-961)
- **ḡayvân u nebât:** hayvan ve bitki
Pes melek insân u **ḡayvân u nebât**
İkisi ṡâbitdür iksi bî-ṡebât (GN.I-1327)
- **ḡâzır u nâzır:** hazır ve nazır
ḡıldı ma‘ lüm kendünün ḡâdırlıḡın
Yirde gökde **ḡâzır u nâzırılıḡın** (GN.IV-8316)
- **hecr ü firâḡ:** ayrılık
Diñleyenün ḡöñline raḡmet biraḡ
Bunlara göstermegil **hecr ü firâḡ** (GN.I-1930)
- **ḡıṡm u raḡmet / ḡaṡm u raḡmet:** öfke ve rahmet
Bu ṡehir ḡavmında vardur her hüner
ḡıṡm u raḡmet fiṡḡ u tâ‘ at ḡayr u ṡer (GN.III-6941, GN.IV-10131)
- **hicr ü firâḡ:** ayrılık
Ortadan götrildi ol **hicr ü firâḡ**
Pes yaḡın oldu baña cümle yıraḡ (GN.II-5598)
- **ḡör u ṡermsâr:** aṡaḡılama ve utanma
ṡüret olur anda **ḡör u ṡermsâr**

Pes bu şerri ol ' aqıl hükmi basar (GN.III-7039)

- **h̄ör u zelîl**: aşığılanmış ve mahzun
 Qaldı tende maḥbūs u **h̄ör u zelîl**
 Fāsıqa Ḥaḳ tevbeyi kılsun delîl (GN.I-1021)
- **h̄oş müzeyyen**: hoş süslü
 Yir ü gögi dürlü dürlü ḥaḳ-ıla
Ḥōş müzeyyen eyledi kıldan kıla (GN.IV-10156)
- **h̄oş şād**: hoş mutlu
 Qayguya qarılmaya **h̄oş şād** ola
 Her bir a' zā dünyadan bir dād ala (GN.I- 1185)
- **h̄oş selāmet**: hoş süslü
 Kim helāk olmayalar kem nesneden
Ḥōş selāmet yöriyeler dünyede (GN.I-1550)
- **ḥoşnūd u rāzı**: hoşnut ve razı
 Her biri **ḥoşnūd u rāzı** işine
 Diñle imdi kendü kimdir işi ne (GN.I-963)
- **ḥüb u zībā**: güzellik ve çekicilik
 Dökilür diş gün günin göz çöngelür
Ḥüb u zībā şekli zışt ü neng olur (GN.III-7852)
- **ḥüb u zışt**: güzel çirkin
 Görmeyen qatında birdür **ḥüb u zışt**
 Bilmeyene içi duzaḥdur çi bihişt (GN.I-1228)
- **ḥūr u ğilmān**: huri ve ğılman
Ḥūr u ğilmān şanmañuz gökden yağar
 İlla bilüñ kim bu şoḥbetden doğar (GN.II-3085)
- **ḥuşq u ter**: kuru ve yaş
 Gör ma' ādinden niçe cevher biter
 Quvvetinden niçe **ḥuşq u ter** biter (GN.I-40)
- **qabz u bast**: sıkma ve gevşeme
 Görnür anda cümle san' at naqş u renk
Qabz u bast u qahr u luṭf u şulḥ u cenk (GN.III-7045)
- **kāfir ü münkir**: kafir ve inkarcı

Cānum anuñla tena^{‘‘}um süreurdur

Kāfir ü münkir anı kıanda görür (GN.IV-9334)

- **ķar u yağmur**: kar ve yağmur
Anuñ elinden gelür bu cümle iş
Dün ü gündüz **ķar u yağmur** yaz u kış (GN.II- 4172)
- **ķaş göz**: kaş göz
Görklü yüz ārāyişin senden düzem
Ķaşda gözde senüñ için cān üzem (GN.II-3981)
- **ķavl ü fi‘l**: söz ve eylem
Ĥalka bildük ne gerek inşāf-ı mış
Ķavl ü fi‘l ü şatu bāzār her bir iş (GN.IV-10276)
- **ķayd u dām**: bağlılık ve tutkunluk
Dōstdan ayru bir dem uht ārāmı yoķ
‘Ālem içre hīķ **ķayd u dāmı** yoķ (GN.III-6219)
- **ķāyim dürüst**: sağlam ve devamlı
Ķün ola bu altı iş **ķāyim dürüst**
Yol eri yolda ola çālāk ü çüst (GN.II-3622)
- **kevn ü mekān** : varlık ve yer
Hem didi ger sen degül miseñ ‘ayān
Yaradur degül idüm **kevn ü mekān** (GN.I-212)
- **ķış u yaz**: kış yaz
İy Ĥudāvendā Kerīmā Kārsāz
İrma bizi ol işikden **ķış u yaz** (GN.I-1645)
- **ķız gelin**: kıız gelin
Ata ana ‘avrat oğlan **ķız gelin**
Ķamusınuñ sen yiseñ gerek ğamın (GN.II-2911)
- **ķul u sultān**: köle ve sultan
Gebr ü tersā vü müselmān evleri
Birdür aña **ķul u sultān** evleri (GN.II- 5070)
- **ķurb u visāl**: yakınlık ve kavuşma
Cānlara ol pend olur hōş perr ü bāl
Tenlere ol pend olur **ķurb u visāl** (GN.IV-10246)

- **ķuruda Şuda:** karada ve denizde
Cehd-ile irdi irenler maķŐuda
Cehd-ile yol buldı **ķuruda Şuda** (GN.IV-9125)
- **kũfr ũ dīn:** kũfũr ve din
Kũfr ũ dīn ũ fiŐķ u tā' at ĥayr u Şer
İŐlenũr bu Şehr iķinde her hũner (GN.I-961)
- **kũfr ũ īmān:** kũfũr ve iman
Yāĥud ol kim **kũfr ũ īmān** biledũr
Geh gelũr īmāna geh kũfr-iledũr (GN.I-1351)
- **leyl ũ nehār:** gece ve gũndũz
Evveli gelmiş-durur faşl-ı bahār
Mu' tedildũr anda bu **leyl ũ nehār** (GN.I-1952)
- **lũ 'lũ ũ mercān:** inci mercan
Ol kōŐkler anda bu gōkden yũce
Lũ 'lũ ũ mercān ķamu uķdan uca (GN.III-5677)
- **māh u sāl:** ay ve yıl
Sāķi nefŐ ũ saĥraķ işdeh bāde ĥāl
Bādiye bu rũz u hefte **māh u sāl** (GN.I-2424)
- **maĥv u fenā:** mahv ve yokluk
Cũmle olmiş kendũden **maĥv u fenā**
Ni fikir ķalmiŐ bularda ni Őenā (GN.IV-8296)
- **māl u genc:** mal ve hazine
Gitdi cũmle cāh u mũlk ũ **māl u genc**
Ķaldı cānda ' iŐķ u ĥasret derd ũ renc (GN.III-6394)
- **māl u tavar:** mal ve davar
Ev ũ barĥ u ĥān-u-mān **māl u tavar**
Cũmlesi ķayĥu-durur her kimde var (GN.I-1114)
- **māt u ĥarķ:** batmak ve yok olmak
Ĥiķ belũrmez yir ũ gōk ũ ĥarb u Őarķ
Cũmle olmiş ol deñizde **māt u ĥarķ** (GN.IV-9435)
- **mekr ũ ĥilet / mekr ũ ĥile:** aldatma ve hile
Hem kũfr hem **mekr ũ ĥilet** hem ĥazab

Nefse bunlar yār olupdur rüz u şeb (GN.I-987)

- **melek insān**: melek insan
Pes **melek insān** u hayvān u nebāt
İkisi şābitdür iksi bī-şebāt (GN.I-1327)
- **merd ü zen**: kadın erkek
Zühre'den hem perveriş alur bu ten
Çābil ol fi' le bu cümle **merd ü zen** (GN.III-8074)
- **mevc ü deryā**: dalda ve deniz
Çünki kaçtre düşdü deñze oldı bir
Gitdi cümle **mevc ü deryā** qaldı bir (GN.III-8030)
- **mihr ü şefkat**: sevgi ve şefkat
Mihr ü şefkat ' ışq u bāzī kem olur
Ma' de içinde şovuq muhkem olur (GN.I-2015)
- **mīr ü kul**: bey ve köle
Kimse fikri kimseye şatmış degül
Satun almaz bay u yoğsul **mīr ü kul** (GN.II- 5098)
- **münkir ü kāfir**: inkarcı ve kafir
Münkir ü kāfirden ol qayurmaya
Aña qarşu müdde' i dem urmaya (GN.I-1483)
- **nāçār u çār**: ister istemez
Geçmeseydi sürdiler **nāçār u çār**
Geçürür geçdükçe bu leyl ü nehār (GN.II- 4693)
- **naqş u ziyād**: eksik fazla
Nüh felektendür bu zişt ü hūb-ı zād
Nitekim aydan-durur **naqş u ziyād** (GN.III-8066)
- **nebī vü velī**: peygamber ve veli
Maḥlūkuñ anda eli irmez eli
' Āciz ü hayrān **nebī vü hem velī** (GN.II-3250)
- **nefs ü ten**: nefis ve vücut
Ādemīnūñ mülki geldi mu' tedil
Nefs ü tendür varlığı hem ' aql u dil (GN.I-728)
- **nerm ü saht**: yumuşak ve sert

Bağça vü bāğ u sarāy u taht u baht

‘Ayš u ‘işret hāl u dirlik **nerm ü saht** (GN.I-2409)

- **niçe dürlü:** nice türlü, birçok
Gör Çalab'uhn kudretin kim ne'yledi
Niçe dürlü naşş u bünyād eyledi (GN.I-696)
- **nīk ü bed:** iyimser ve kötümser
Ulu kiçi **nīk ü bed** yoḥsul u bay
Bu yidi şafdan gider yıl on iki ay (GN.II-4647)
- **perr ü bāl:** kol kanat
Cānlara ol pend olur ḥōş **perr ü bāl**
Tenlere ol pend olur ḥurb u visāl (GN.IV-10246)
- **pīr ü cevān:** yaşlı genç
Ḳamusıyla bu nefes uş rāyigān
Alur andan ḥāş u ‘ām **pīr ü cevān** (GN.II-5054)
- **ref^c u sūkūn:** kaldırma ve sakinlik
Ḳıldı ol dördi cihāna dörd sūtūn
Andan oldı naşb u cerr **ref^c u sūkūn** (GN.I-1795)
- **rūz u hefte:** gün ve hafta
Sāḳi nefis ü sağraḳ işdeh bāde hāl
Bādiye bu **rūz u hefte** māh u sāl (GN.I-2424)
- **rūz u şeb:** gece gündüz
Hem küfr hem mekr ü ḥīlet hem ḡazab
Nefse bunlar yār olupdur **rūz u şeb** (GN.I-987)
- **saña baña:** sana bana
Raḥmetin viribidi ol dem aña
Uşbu iş ‘ibret yiter **saña baña** (GN.I-897)
- **sarāy u taht:** saray ve taht
Bağça vü köşk ü **sarāy u taht** nedür
Diñle imdi kim ḥikāyet nitedür (GN.I-2414)
- **şarīḥ u muḥtaşar:** açık ve öz
Göñlüme geldi yene bir ḥōş ḥaber
Ḥōş ḥikāyetdür **şarīḥ u muḥtaşar** (GN.I-552)

- **şatu bazār:** satış pazar
Bâğ u çift ü şirket ü **şatu bazār**
Ögi uşşı durmadın anı düzer (GN.I-1202)
- **şavt u nağme:** ses ve ezgi
Dürlü ‘ilm ü dürlü hikmet dürlü söz
Dürlü dürlü **şavt u nağme** saz u söz (GN.IV-9330)
- **sen ü ben:** sen ben
Orta yirden götrile bu **sen ü ben**
Ol deñizde ğarğa vara cān u ten (GN.II- 4626)
- **sergerdān u hayrān:** kendinden geçmiş ve hayran olmuş
Cümle **sergerdān u hayrān** ol Hāğ’a
Bilimezler niçedür iş muṭlaḳā (GN.II- 4649)
- **seyrān u teferrüc:** gezme dolaşma
Bunça **seyrān u teferrücler** kılup
Bu hevā üzre geçerler dirilüp (GN.I-483)
- **sīm ü zer:** gümüş ve altın
Kimde varsa bâğ u çift ü **sīm ü zer**
Lācerem göñül her gün anı düzer (GN.IV-9097)
- **sūd u ziyān:** kar ve zarar
Bilesin **sūd u ziyānuñ** ne-y-imiş
Hem dağı uşbu işi niçe-y-imiş (GN.I-762)
- **şulḥ u cenk:** barış ve savaş
Görnür anda cümle san’ at naḳş u renk
Ḳabz u baş u ḳahr u luṭf u **şulḥ u cenk** (GN.III-7045)
- **şād u ḥurrem:** neşe ve sevinç
Ten içinde **şād u ḥurremdür** bular
Arzuları dün ü gün çirkin ḥular (GN.I-783)
- **şādī vü ğam:** mutluluk ve üzüntü
Ḳahr u luṭf u **şādī vü ğam** dünyada
Hiç şurat var mı kim irmez iy dede (GN.II-3848)
- **şarḳ ğarb:** doğu batı
Ay oldı bir işāretten dü nīm

Şarğa ğarba seyr kıldı her dü-nīm (GN.I-165)

- **şart u lāzım:** şart ve gerekli
Hem bu sözler **şart u lāzımdur** size
Hem dağı key farz u vācibdür bize (GN.II-3615)
- **şekk ü gümān:** şüphe
Zīra kim hīç kalmadı **şekk ü gümān**
Ol özendügi yire irdi bu cān (GN.II-3937)
- **şekker börek:** şeker börek
Mışr'ı n'idersin saña şekker gerek
Hōna gel ki yiyessin (GN.II-2683)
- **şem' ü cem':** mum ve topluluk
Hōş düzilmiş **şem' ü cem'** arāyide
Cümle halk alur bulardan fāyide (GN.II- 4412)
- **şems ü māh:** güneş ve ay
Pes yaratdı kudretinden ol ilāh
' Arş nūrından gök yüzinde **şems ü māh** (GN.III-6352)
- **şükr ü niyāz:** şükür ve beklenti
Sen dağı anuñ-ıla **şükr ü niyāz**
Gönderesin kendüzüñden gizlü rāz (GN.II-5227)
- **şükr ü şenā:** şükür ve övgü
Pes bize vācib-durur **şükr ü şenā**
Günde yüz biñ kez cana vü hem tene (GN.I-130)
- **şükr ü sipās:** teşekkür
Cān dağı kılmak gerek **şükr ü sipās**
Kamudan yig olsa yigdür haq-şinās (GN.I-135)
- **tā' at u şohbet:** ibadet ve sohbet
Yaraşur **tā' at u şohbet** ol zamān
Girtü bilgil bu sözi dutma gümān (GN.I-1977)
- **tağ u yazı:** dağ ve ova
Tağ u yazı ev ü yaban toptolu
Alur andan dün ü gün uşlu delü (GN.II- 5056)
- **taht u baht:** taht ve baht

Bağça vü bāğ u sarāy u **taht u baht**

‘Ayš u ‘işret hāl u dirlik nerm ü saht (GN.I-2409)

- **tanmadın u şormadın:** sorup danışmadan
İçdük anı dün ü gündüz durmadın
Kimseye hiç **tanmadın u şormadın** (GN.II-5035)
- **ten ü cān:** ten ve can
Biline ezdād ‘ālemde ‘ayān
Çün **ten ü cān** çün zemīn ü asımān (GN.I- 4 s.9)
- **tenhā vü miskīn:** kimsesiz ve düşkün
Ben teni **tenhā vü miskīn** eli boş
Dōst rızāsı işiginde kaldum uş (GN.II-5575)
- **toğ- düş-:** doğ- düş-
Raḥmet andan **toğdı düşdi** ‘āleme
Artadur günden güne demden deme (GN.III-7436)
- **vaqt u zamān:** vakit ve zaman
Virdi hem **vaqt u zamān** u hem maḳām
Tā zamān birle vücūd oldı tamām (GN.III-8057)
- **varlık u birlik:** varlık ve birlik
Bildük anuñ **varlığın u birligin**
Bulduḳ anuñ ni‘metin ü dirliğin (GN.II-5033)
- **varlık u yoklık:** varlık yokluk
Düyanuñ şol azlığı vü çoqlığı
Düpdüz ola **varlığı vü yoklığı** (GN.III-5949)
- **vaşf u şıfat:** sıfat ve nitelik
Diñle imdi eydeyüm **vaşf u şıfat**
Kim niçe hālden hāle döner şurat (GN.I-1167)
- **yaş kuru:** yaş kuru
Yirde gökde **yaş kuru** kalmadı hīc
Kim bu matbaḳlarda olmadı havīc (GN.II-2839)
- **yayla- vü kışla-:** yayla- ve kışla-
Geldi kim **yaylaya vü hem kışlaya**
Kim bile kim ol bize ne işleye (GN.II- 4213)

- **yay u kış:** yaz kış
Dün ü gün oğlu kıızı endîşesi
Yay u kış kayğu yimekdür pîşesi (GN.I-1203)
- **yaz u kış:** yaz kış
Yaz u kış şöyle açar eksilmedin
Deñize girür yolu kesilmedin (GN.I-454)
- **yir gök / yir ü gök:** yer gök
Nefs-i kül durdı vü çarh urdı semâ^ç
Cüşa geldi **yir ü gök** durdı semâ^ç (GN.I-15 s.17, GN.I-114)
- **yohsul u bay:** fakir ve zengin
Yine geldi biriküp oldı bir ay
Gördiler bu mu^ç cizi **yohsul u bay** (GN.I-166)
- **yoldaşlık u dirlik:** yol arkadaşlığı ve düzen
Ol harîflerle bu evde birliğüñ
Niçedür **yoldaşlıguñ u dirliğüñ** (GN.I-2405)
- **zâhir ü bâtın:** açık ve gizli
Zâhir ü bâtın ne kim varsa ^ç ayân
Kamusı sende-durur bellü beyân (GN.I-943)
- **zamân u mekân:** zaman ve mekan
Neng ü nâm u nâmüs u erkân nişân
İsteme anda **zamân u mekân** (GN.II-3154)
- **zekât u şadkâ:** zekat ve sadaka
Şol **zekât u şadkâyı** eldir viren
Düşmişi götürmege eldür iren (GN.IV-9378)
- **zemîn ü asımân:**
Biline ezdâd ^ç âlemde ^ç ayân
Çün ten ü cân çün **zemîn ü asımân** (GN.I- 4 s.9)
- **zerk u hîle:** ikiyüzlülük ve dolandırıcılık
Fi^ç l ü fitne **zerk u hîle** işleri
Maħrakadur ulu baħâyişleri (GN.I-2065)
- **zevk u şādî:** zevk ve mutluluk
İlla şol vaqtın ki ilde emn ola

Zevk u şādī el vire cümle kula (GN.IV-9072)

- **zevk u şevk**: zevk ve neşe
Cān gönül tolar neşāt u şevk u zevk
Çopdı cāndan geldi nefse **zevk u şevk** (GN.IV-9069)
- **zīr ü bālā**: alçak ve yüksek
Şağ u şol u **zīr ü bālā** pīş ü pes
Uşbu fikri kendüzüñden külli kes (GN.II-3438)
- **zişt ü ‘ifrit**: şeytan ve yaratık
Bu yir altı cümle dīvlerdür tolu
Zişt ü ‘ifrit her biri çirkin ħulu (GN.I-934)
- **zişt ü laṭif**: kötü ve iyi
Hem sa‘id ü hem şaḳī vü hem şerīf
Cümle şüret bağladı **zişt ü laṭif** (GN.I-1248)
- **zulm u dād**: zulüm ve adalet
Niçe dürlü naḳş u san‘at reng ü ad
Buĥl u iḥsān ħaşm u rahmet **zulm u dād** (GN.IV-10131)

4.2.2. Dede Korkut Hikayeleri’nde öğeleri ünsüz ile başlayan ikilemeler

4.2.2.1. Başında aynı ünsüzü bulunduran kelimelerle kurulmuş ikilemeler

4.2.2.1.1. Aynı kelimenin tekrarıyla kurulmuş ikilemeler:

- **baḳ- baḳ-**: bak- bak-
Baḳ baḳ mere delü ḳavat menüm birligüm bilmez. (DKK – D156-11)
- **baḳa baḳa**: baka baka
Ol gün **baḳa baḳa** Ḳazan oğlı Uruzuñ ‘iştı geldi. (DKK – D132-12)
- **bam bam**: bam bam
Beyrek gideli **bam bam** depe başına çıḳduñ-mı ḳız (DKK – D115-8)
- **bigden bige**: beyden beye
Ḳolça ḳopuz götürüp ilden ile, **bigden bige** ozan gezer. (DKK – D5-8)

- **bigler bigi:** beyler beyi
Bigler bigi olan Kızan divanında buña hiç kapu baca yoğ-idi.
(DKK – D254-2)
- **biñ biñ:** bin bin
Biñ biñ erden yağı gördüm-ise öyünüm didüm. (DKK – D277-1)
- **bir bir:** bir bir
Oğuz bigleri **bir bir** gelüp yığnağ olmağa başladı. (DKK – D10-13)
- **biserek biserek:** cins cins
Biserek biserek develerün kañarından
O zalım ayırdı ola kardaş (DKK – D223-2)
- **bögürü bögürü:** böğüre böğüre
Destmalın eline aldı, **bögürü bögürü** ağladı. (DKK – D67-9)
- **böyük böyük:** büyük büyük
Böyük böyük şularuñ köprüsi ağaç (DKK – D55-9)
- **buldur buldur:** boncuk boncuk
Oğlan böyle diğec **buldur buldur** gözinuñ yaşı revan oldı.
(DKK – D54-4)
- **burçağ burçağ:** burçak burçak
Bağdı, gördi-kim ayuñ on dördine beñzer bir maħbub ala gözlü
genç yigit **burçağ burçağ** derlemiş uyur, gelenden gidenden
ħaberi yoğ. (DKK – D231-3)
- **çağnam çağnam:** çağıl çağıl
Çağnam çağnam kayalardan çıkan şu (DKK – D45-3)
- **çap çap:** çap çap
Kıanlı kıuyruk üzüp **çap çap** yudan (DKK – D46-3)
- **çırğap çırğap:** çok çok / bol bol
Çırğap çırğap çadır otağ bağışlar-idi. (DKK – D123-5)
- **dolamaç dolamaç:** dolamaçlı dolamaçlı
Dolamaç dolamaç yollarını
Kādir kıor-ise dün-ile yortam (DKK – D176-6)
- **döge döge:** döve döve

Kiçeninden otuz üç akça alur-idi, kiçmeyeninden **döge döge** kırk akça alur-idi. (DKK – D155-4)

- **döne döne**: döne döne
Döne döne savaşayın **döne döne** çekişeyin. (DKK – D130-11)
- **fışıl fışıl**: fışıl fışıl
Söyleşdiler **fışıl fışıl** (DKK – D52-7)
- **geli geli / gelü gelü**: gele gele
Geli geli yurdınuñ üzerine geldi. (DKK – D44-1, DKK – D148-10)
- **götin götin**: geri geri
Buğa **götin götin** gitdi. (DKK – D16-8)
- **gözüm gözüm**: gözüm gözüm
Gözüm **gözüm** yaluñuz gözüm (DKK – D231-2)
- **gümbür gümbür**: gümbür gümbür
Gümbür **gümbür** naçaralar döğildi. (DKK – D120-5)
- **güv güv**: güv güv
İt gibi **güv güv** iden Çerkez hırşlu ... (DKK – D281-4)
- **ķaba ķaba**: kaba kaba
ķaba **ķaba** bigler oğlı ġavġa ķılsa ... (DKK – D278-2)
- **ķanat ķanada**: kanat kanada
Gördi kim peri kıızları **ķanat ķanada** baġlamıřlar uçarlar. (DKK – D215-2)
- **ķanlı ķanlı**: kanlı kanlı
ķanlı **ķanlı** ırmaķları ķarıyupdır şuyı gelmez. (DKK – D59-3)
- **ķara ķara**: kara kara
ķara **ķara** deñüzlerüñ gimisi aġaç (DKK – D55-10)
- **ķaş ķaş**: kah kah (kahkahayla)
Köpekleri ġoriçek **ķaş ķaş** ġüldi. (DKK – D87-11)
- **ķatar ķatar**: katar katar
ķatar **ķatar** kıızıl develerini yetdiler. (DKK – D38-7)
- **ķatı ķatı**: acı acı
Bir gice döşeginde **ķatı ķatı** inledi. (DKK – D242-9)
- **ķavat ... ķavat**: herif

Tiz sevdüñ tiz usandüñ **ķavat oğlı ķavat**. (DKK - D198-6,7)

- **kese kese**: kese kese
Kese kese yimege yağnı yağşı (DKK – D208-5)
- **ķıyma ķıyma**: parça parça
Ķazanuñ oğlı Uruzı tartuñ çengele asuñ, **ķıyma ķıyma** ağ etünden çeküñ. (DKK – D52-2)
- **ķızıl ķızıl**: kızıl kızıl
Ķızıl ķızıl develer ķarıyupdur köşek virmez. (DKK – D59-4)
- **ķova ķova**: kova kova
Dedeyi **ķova ķova** Delü Karçar on beleñ yir aşurdı. (DKK – D84-15)
- **ķuçā ķuçā**: kucaklaşıp kucaklaşıp
Ķuçā ķuçā ata-y-ile oğul görışdi. (DKK – D153-5)
- **ķunt ķunt**: sağlam sağlam
Ķunt ķunt bilekleriñ şolmasa-y-idi. (DKK – D106-7)
- **ķuru ķuru**: kuru kuru
Ķuru ķuru çaylara şu şaldum. (DKK – D24-10)
- **ķüpür ķüpür**: gümbür gümbür
Ķüpür ķüpür tavullar naķaralar çalıñdı. (DKK – D285-12)
- **ķüt ķüt**: küt küt
Ķüt ķüt buğa solımağa başladı. (DKK – D182-7)
- **ķara ķara**: parça parça
Seni **ķara ķara** toğrayalar-idi ağaç (DKK – D56-4)
- **şalkum şalkum**: serin serin
Şalkum şalkum tan yılleri esdüginde (DKK – D11-3)
- **şara şara**: sara sara
Çobanı bir ağaca **şara şara** möhkem bağladı. (DKK – D50-4)
- **serpe serpe**: sere serpe
Ķara polad öz ķılıç-ile tartışdılar, **serpe serpe** meydanda ķılıçlaşdılar.
(DKK – D250-11)
- **siñ siñ**: sin sin
Köpek Ķazanuñ atıñ ayağına çap çap düşer **siñ siñ** siñler. (DKK – D47-1)

- **şovuk şovuk**: soğuk soğuk
Şovuk şovuk şularını şorar olsam içit kimüñ (DKK – D102-13)
- **şahbaz şahbaz**: güçlü güçlü
Şahbaz şahbaz atlar qarıyupdur kulun virmez. (DKK – D59-3)
- **tavla tavla**: tavla tavla
Tavla tavla şahbaz atlarını bindiler. (DKK– D38-6)
- **tolamaç tolamaç**: dolamaç dolamaç
Oğul sen varaçak yirüñ
Tolamaç tolamaç yolları olur. (DKK – D175-10)
- **tolap tolap**: dolu dolu
Tolap tolap ağ südimi emzürdügüm oğul (DKK – D165-3)
- **tura tura**: dura dura
Tura tura bilümüz kurıdı. (DKK – D36-11)
- **vaf vaf**: vaf vaf / hav hav
Karanku aḡşam olanda **vaf vaf** üren (DKK – D46-9)
- **yalap yalap**: ııl ııl
Yalap yalap yalabıyan ince tonlum (DKK – D199-7)
- **yana yana**: yana yana
Dimez olsan **yana yana** qarğaram o Kazan saña didi.(DKK–D137- 13)
- **yap yap**: usul usul
Beyregüñ kanı kaynadı, edeb-ile **yap yap** girü döndi. (DKK – D77-8)
- **yapa yapa**: lapa lapa
Yapa yapa qarlar yağsa yaza kalmaz. (DKK – D3-8)
- **yıldır yıldır**: parıl parıl
Gördi-kim bir yığanaḡ yatur, **yıldır yıldır** yıldırur. (DKK – D215-12)
- **yigit yigit** : yiğit yiğit
Yigit yigit big yigit, sen benüm ünüm aña sözüm diñle.(DKK–D71-5)
- **yumru yumru**: yumru yumru
Yumru yumru aḡladı, yanuḡ cigerçüğini taḡladı. (DKK – D56-8)
- **yüksek yüksek**: yüksek yüksek
Yüksek yüksek kara taḡlarum saña yaylaḡ olsun. (DKK – D166-11)
- **zārı zārı**: inleye inleye

Vay Kalın Oğuzuñ imrençesi Han Beyrek diyüp **zārı zārı** ağladı.
(DKK – D92-8)

4.2.2.1.2. *Başında aynı ünsüzü bulunduran farklı kelimelerle kurulmuş ikilemeler:*

- **başum beynüm:** başımı beynimi
Bir eski kaftan virdüñüz benüm **başum beynüm** alduñuz. (DKK – D107-6)
- **çoban çoluk:** çoban çoluk
Çoban çoluk kalmadı hep yidi. (DKK – D218-4)
- **dere depe:** dere tepe
Çok tağlar **dere depe** kiçdi. (DKK – D202-10)
- **dil damak:** dil damak
Dili damağı kırıyup dört yanına baqdurdurduñ-mı (DKK – D136-11)
- **gelimlü gidimlü:** gelimli gidimli
Gelimlü gidimlü dünya (DKK – D34-13)
- **gice gündüz:** gece gündüz
Bazirganlar dağı **gice gündüz** yola girdüler. (DKK – D69-11)
- **gün gice:** gündüz gece
Yidi gün yidi gice, yime içme oldı. (DKK – D65-6)
- **kaçma kovma:** kaçma kovma
Bayındır Hanun tavlasından iki şahbaz yügrük at getürüñ, bir kiçi başlu kiçer aygırı bir toklı başlu torı aygırı, nāgāh **kaçma kovma** olur-ise birisini binem, birisini yedem didi. (DKK – D82-7)
- **kara kıyma:** kara sürme
Kara kıyma gözlerüñ uyhu almış açğıl ağı. (DKK – D27-4)
- **karga kuzgun:** karga kuzgun
Bağsa görse bir derenin içine **karga kuzgun** iner çıkar, konar kalğar. (DKK – D26-6,7)
- **karı koca:** karı koca
Karı koca kalmaya kov idine. (DKK – D187-3)
- **ķavum ķardaş:** kavim kardeş

On altı yıldır kim babañuñ tutsağıyam, ataya anaya, **ķavuma ķardaŗa** ĥasretem. (DKK – D98-3)

- **ķurt ķuŗ:** kurt ķuŗ
Seni bunda **ķurtlar ķuŗlar** yir didi. (DKK – D50-6)
- **murat maķŗut:** istek amać
Vay bigüm ķartāŗ **muradına maķŗudına** irmeyen yaluñuz ķardaŗ diyüp aĥlaŗdılar bögriŗdiler. (DKK – D92-1)
- **saćı saķal:** sać sakal
Saćı saķalımı yülidiler. (DKK – D266-1)
- **ŗaĥlu ŗollu:** saĥlı sollu
ŗaĥlu ŗollu kāfiri ĥub taĥıtdı. (DKK – D133-5)
- **ŗin ŗamdan:** mutlu mesut
Bu yaña ŗökli Melik kāfirler-ile **ŗin ŗamdan**, yiyüp ićüp oturur-idi. (DKK – D51-3)
- **tac taĥt:** tać taht
Bigler **tacum taĥtum** ićün aĥlaram, bir ĥün ola dūŗem ölem yirümde yurdumda kimse ķalmaya didi. (DKK – D68-2,3)
- **tekine tūŗine:** eŗine dengine
Yalanćı oĥlı Yaltaćuķ dirler ölüsi ĥaberin getürdi, adaĥlusın aña virür oldılar, gelür bundan kićer, uralım anı, aña varmasun **tekine tūŗine** varsun didiler. (DKK – D101-13)
- **yamrı yumrı:** yamrı yumru
Sizi **yamrı yumrı** tağım dayam ŗandum didi. (DKK – D274-3)
- **yarımasun yarćımasun:** murada maksuda ermesin
Yarımasun yarćımasun, kāfirüñ cāsusu bunları cāsusladı. (DKK – D90-5)
- **yazı yaban:** ova daĥ
Ozan ivüñ taŗaĥı oldur ki **yazıdan yabandan** ive bir ķonuķ gelse, er adam ivde olmasa, ol anı yidürür ićürür aĥırlar ‘azizler gönderür. (DKK – D7-9)
- **yir yurt:** yer yurt
Bigler tacum taĥtum ićün aĥlaram, bir ĥün ola dūŗem ölem **yirümde yurdumda** kimse ķalmaya didi. (DKK – D68-2,3)
- **zır ü zeber:** alt üst

Depegöz künbede elin şokdı, eyle kaçdı-kim künbed **zır ü zeber** oldı. (DKK – D229-12)

4.2.2.1.3. *Başında ünsüz bulunduran farklı kelimelerle kurulmuş ikilemeler:*

- **bağ- gör-:** bak- gör-
 Kazan **bağdı gördi** çoban ağacı arşasına almış gelür. (DKK – D50-9)
- **başı göti:** başı sonu
 Gördiler kim bir ‘ ibret nesne yatur, **başı göti** belürsüz. (DKK – D208-5)
- **batup çıkmaz:** batıp çıkmaz
 Atlu **batup çıkmaz** anuñ balçığı olur. (DKK – D175-11)
- **bin- yed-:** bin- yedekle-
 Bayındır Hanun tavlasından iki şahbaz yügrük at getürüñ, bir kiçi başlu kiçer aygırı bir toklı başlu torı aygırı, nāgāh kaçma kovma olur-ise **birisini binem, birisini yedem** didi. (DKK – D82-7)
- **cılasunlık yigitlik:** kahramanlık yigitlik
 Menüm erligüm bahadırlıgüm **cılasunlıgüm yigitligüm** Ruma Şama gide çavlana dir-idi. (DKK – D155-8)
- **dostlık düşmenlik:** dostluk düşmanlık
 Men senüñ **dostlıgüñ düşmenliğüñ** şınayu geldim. (DKK – D294-1)
- **dost düşmen:** dost düşman
 Göreyim Oğuzda menüm **dostum düşmenüm** kimdür didi. (DKK – D107-5)
- **dünlü günlü:** geceli gündüzlü
 Üç gün **dünlü günlü** yortdı. (DKK – D263-3)
- **düz- koş-:** düz- koş- / söyle-
 Bu Oğuz-nāmeyı **düzdi koşdı** böyle didi. (DKK – D34-11)
- **gel- kiç-:** gel- geç-
 Anlar dağı bu dünyaya **geldi kiçdi**. (DKK – D34-12)
- **geyim kiçim:** giyim kuşam
 Kāfirüñ çignine bir kılıç urdı, **geyimini kiçimini** toğradı. (DKK – D210-12)
- **git- çavlan-:** git- ün sal- / git- yayıl-

Menüm erligüm bahadırlıgüm cılasunlıgüm yigitligüm Ruma Şama **gide çavlıana** dir-idi. (DKK – D155-8)

- **haraça karaça:** ufacık karacık
Biñ dahı **haraça karaça** püreler diledi. (DKK – D86-12)
- **herze merze:** herze merze
Herze merze söylememere itüm kâfir (DKK – D248-7)
- **hışım kavum:** hısım akraba
Hışımını kavumını ayırdı, ivini çözdü. (DKK – D236-9)
- **kada bela:** kaza bela
Ƙadam belam toqınur bu gün saña. (DKK – D158-1)
- **kafulu börklü:** tepeli börklü
Ƙafalu börklü başuñ kesmeyinçe ... Ƙomazam. (DKK – D232-8)
- **kalarda Ƙoparda:**
Ƙalarda Ƙoparda yigit yirüñ ne yirdür (DKK – D231-6)
- **kan Ƙun:** kan man
Vardı köñlegi **Ƙana Ƙuna** baturdı. (DKK – D93-9)
- **Ƙapu baca:** kapı baca
Bigler bigi olan Ƙazan divanında buña hiç **Ƙapu baca** yoğ-idi. (DKK–D254-2)
- **Ƙaralu göklü:** karalı mavili
Ƙaralu göklü otağı şorar olsam kölge kimüñ (DKK – D103-4)
- **Ƙız gelin:** kız gelin
Aqınçılar kâfirüñ ilin günin urup **Ƙızın gelinin** esir itdiler. (DKK – D252-8)
- **Ƙol bud / Ƙol buı:** kol bacak
Ƙol bud olup yir üstine düşmeyinçe...(DKK – D25-8, DKK – D62-1, DKK – D139-1)
- **Ƙon- Ƙalk-:** kon- kalk-
Bağsa görse bir derenin içine Ƙarğa Ƙuzğun iner çıkar, **Ƙonar Ƙalkar**. (DKK – D26-6,7)
- **Ƙon- köç-:** kon- göç-
Karvan kibi **Ƙondı köçdi**. (DKK – D34-12)
- **küy- piç-:** bekle- biç-

Ol ur'anı yazdı d zdi 'ulem lar  grenine **k ydi pidi** 'alimler serveri
'Osman 'Affan oğlı görklü. (DKK – D6-6)

- **mal rızık:** mal rızık
Malumuzu **rızkumuzu** yağmaladılar gir  d ndiler. (DKK – D71-10)
- **ser- pırt-:** yere ser- delik deşik et-
Şimdi yigidi atar yıkar **serer pırtar**. (DKK – D180-11)
- **sevin- kıvan-:** sevin- gururlan-
ağlı oca **sevini kıvanı**  r  turdı. (DKK – D172-7)
- **adım dayam:** dadım anam
Sizi yamrı yumrı **adım dayam** Şandum didi. (DKK – D274-3)
- **art- yırt-:** ek- yırt-
G z alması kibi al yağağın **artdı yırttı**. (DKK – D54-6)
- **ıka başa:** tika basa
Şabadança yirinden  r  turur, elin yüzin yumadın toğuz bazlamaç ilen bir
külek yoğurd gözler, toynça **ıka başa** yir. (DKK – D7-13)
- **toy düğün:** toy düğün
ardaŐ Beyrek diyü ağlar buzlar, **toyuğ d ğ n ğ** ara oldu diyü ağlar. (DKK –
D102-5)
- **ur- git-:** dur- git-
ara oyun yağnısından  ğine get r ğ, yir-ise yisün, yimez ise **ursun gitsün**.
(DKK – D10-10)
- **vallah billah:** vallah billah
Vallah billah toğrı yolu görür-iken egri yoldan gelmeyelüm didi. (DKK –
D285-6)
- **yazılıp düzilüp:** yazılıp dizilip
Yazılıp düzilüp gökden indi Tağrı 'ilmi ur'an görklü. (DKK – D6-5)
- **yaz- düz-:** yaz- diz-
Ol ur'anı **yazdı d zdi** 'ulem lar  grenine k ydi pidi 'alimler serveri
'Osman 'Affan oğlı görklü. (DKK – D6-6)
- **yığışdur- dürişdür-:** derle- topla-
Yığışdursun dürişdürsün g nahuğuzı adı görklü Muğammede bağışlasun
đanum hey! (DKK – D154-11)

- **yüz göz:** yüz göz

Gevdesi püreden görünmez, **yüzi gözi** belirmez. (DKK – D89-13)

Ünsüz + ünsüz şeklinde oluşmuş ikilemelerden aynı kelimenin tekrarıyla oluşmuş Garipname’de 51, Dede Korkut Kitabı’nda 60; başında aynı ünsüz bulunan farklı kelimelerden oluşmuş Garipname’de 84, Dede Korkut’ta 24; başında farklı ünsüz bulunan kelimelerden oluşmuş Garipname’de 155, Dede Korkut’ta 39 adet ikileme tespit edilmiştir.

4.3. İlk Ögesi Ünlü İkinci Ögesi Ünsüz ile Başlayan İkilemeler

4.3.1. Garipname’de ilk ögesi ünlü ikinci ögesi ünsüz ile başlayan ikilemeler:

- **acı tatlu:** acı tatlı

Eyü yavuz **acı tatlu** ne ki var

Bağça içinde bula ol nāmdār (GN.I-1507)

- **‘adl u dād:** adalet

Salṭanat ārāste vü hem ‘**adl u dād**

Hükmi geçmez anda çi biliş çi yād (GN.II- 4368)

- **‘adl ü zulum:** adalet ve zulüm

‘**Adli vü zulumı** yorır il üstine

Yazılır fermānları māl üstine (GN.I-1719)

- **‘āciz ü hayrān:** aciz ve hayran

‘Aqlum anuñ şun‘ına kaldı ṭaṅa

‘**Āciz ü hayrān** haber virmez saña (GN.II-2574)

- **‘acz u nāliş:** acizlik ve inleyiş

‘**Acz u nāliş** pes bize lāzım-durur

Anı bilmek da‘visinde kim durur (GN.I-70)

- **ağ kara:** ak kara

Açılupdur iki çifte pencere

Cām urılmış **ağ kara** hōş kaçara (GN.II-5208)

- **ağladan u güldüren:** ağlatan ve güldüren

Gördüm oldur cümle ‘ilmi bildüren

‘İlm içinde **ağladan u güldüren** (GN.IV-9316)

- **agyār u yār**: düşman ve dost
Yād biliş imdi nedür **agyār u yār**
Agyarı ço dün gün eytgil yār yār (GN.IV-10232)
- ‘**ahd ü peymān**: anlaşma
‘Işķdegül mi tācı tahtı terk iden
Pādişāhla ‘**ahd ü peymān** berk iden (GN.II- 4926)
- ‘**ahd ü vefā**: yemin ve vefa
Ḳahr-ıla kılmışdı Ḳaḳ ‘**ahd ü vefā**
Dōstlara anın virür bunda cefā (GN.I-294)
- ‘**aḳd u ḥal**: bağlamak ve çözmek
Çünki sekizinçi aya ḥükm itdi Zuḥal
Müşteri’ye degdi bu kez ‘**aḳd u ḥal** (GN.II- 4519)
- ‘**aḳl u bilü**: akıl ve bilgi
Muḥkem olur ol zamān ‘**aḳl u bilü**
‘İlm ü ḥikmet cān gönül olmuş tolu (GN.I-2006)
- ‘**aḳıldan cāna**: akıldan cana
Bir bir eydem her bir evde n’itdügin
Söz ‘**aḳıldan cāna** niçe gitdügin (GN.IV-8387)
- ‘**aḳl u dāniş**: akıl ve bilgi
‘**Aḳl u dāniş** ya‘ ni yoğdur ma‘ ni nūr
‘Aḳl şol uçmağa beñzer ma‘ ni ḥūr (GN.I-78)
- ‘**aḳl u hūş**: akıl ve iz’an
Anı daḫı şerḫi birle eydem ūş
Añlaya kimde ki varsa ‘**aḳl u hūş** (GN.II- 5130)
- **altun gümüş**: altın gümüş
Maḳşud ol ma‘ din dimekde ne-y-imiş
Ya‘ ni ma‘ dinden biter **altun gümüş** (GN.II-3460)
- ‘**ālim ü fāzıl**: bilgin ve erdemli
Birnüñ adı ‘**ālim ü fāzıl**-durur
Birnüñ adı nā-kes ü müdhil-durur (GN.IV-9487)
- **alkış u hoşnūdlıḳ**: beğenme ve rıza

Eydeyüm **alkış u hoşnüdlik** nedür

Kim bilesin bu hikyet nitedür (GN.II-3100)

- ‘**m u hŝ**: halk ve bey
Bir ¼atı hem pst-durur kim krk-i¼n
Bay u yoĝsul ‘**m u hŝ** u türk-i¼n (GN.II- 4978)
- ‘**r nmus**: utanma ve namus
Unıdılmış dn  dünya ¼amusı
¼almaduĝ ‘**rı** v gitmiş **nmusı** (GN.IV-8817)
- ‘**arş u ferş**: gök ve yer
Ol zaman kim yoĝ-ıdı bu nh felek
‘**Arş u ferş**  cism  cn ins  melek (GN.III-6311)
- ‘**arş u kürsi**: arş ve kürsi
‘**Arş u kürsi** yir  gök levĝ u ¼alem
Ol binden ¼opdı bu ¼amu ‘lem (GN.I-108)
- **aşl u ħatm**: baş ve son
Enbiynuñ **aşlı v ħatmıdur** ol
Evliy hem cümle andan aldı yol (GN.I-160)
- **aşl u kök**: asıl ve kk
Ya‘ ni **aşl u kök** demek maĝŝd nedür
Dilek uşbu sözde ata anadur (GN.II-3482)
- **aşl u neseb**: soy sop
Virdi her bir şürete **aşl u neseb**
Emr anuñdur liki bu oldu sebep (GN.III-8056)
- ‘**ŝıĝ u ma‘ŝuĝ**: aşık ve sevgili
Ol tamm oldu bu kez bir gr yine
‘**ŝıĝ u ma‘ŝuĝ** kimdür şor yine (GN.III-6349)
- **şikr v nihn**: a¼ık ve gizli
Muŝtaf dstlıĝı¼un oldu cihn
Ne ki varsa **şikr v nihn** (GN.I-201)
- ‘**aşy u ‘işret**: yeme ve eĝlence
Anuñ-ıla ‘**aşy u ‘işret** olmaya
şudan ayruĝ yalñuzın iş gelmeye (GN.I-2320)

- **at katır:** at katır
 Çün ulaldı oğul evermek gerek
 Ağı atlas **at katır** virmek gerek (GN.II-2913)
- **ay u gün:** ay ve güneş
 Zîhi nağme diñmedi bir dem üni
 Ol-durur çevrindüren **ay u günü** (GN.II-3057)
- **ay u güneş:** ay ve güneş
Ay u güneş toğmağ uyağmağ-ıla
 Gün hisâbı aya varur ay-ıla (GN.I-1942)
- **ay u yıl:** ay ve yıl
 Pîrleri yoğsul bilme bay bil
 Zîra bunlar çok görüpdür **ay u yıl** (GN.III-5859)
- **âyât u delîl:** ayetler ve deliller
 Anlaruñ kim gözini açdı Celîl
 Kâmu nesne aña **âyât u delîl** (GN.I-1935)
- **‘ays u nûş:** yeme ve içme
 İşret ü bûs u kenâr u **‘ays u nûş**
 Nefs içinde bu hevesler kıldı cûş (GN.II- 4535)
- **‘ays u tarab:** yeme ve eğlence
 Pes gerek sulţân-ıçun **‘ays u tarab**
 Zühre geldi şâd kıldı zî-‘ aceb (GN.II- 4515)
- **az u çok:** az çok
 Kângı cinsden el virürse **az u çok**
 Geyür anı er ü ‘avrat ‘aybı yok (GN.II- 4967)
- **eflāk u kevākib:** felekler ve yıldızlar
 Uşbu **eflāk u kevākibden** eşer
 İrişüdur cümle cisme hayr u şer (GN.IV-10211)
- **emr ü destür:** emir ve izin
 Şâh buyurdı bāğçevânlar geldiler
 Pâdişâhdan **emr ü destür** aldılar (GN.I-1545)
- **emr ü nehy:** emir ve yasak
 Dördine söyler-idi bir lafz-ıla

Emr ü nehy ol ne-y-ise kıldan kıla (GN.I-2098)

- **erkān nişān**: mertebe
Neng ü nām u nāmūs u **erkān nişān**
İsteme anda zamān u mekān (GN.II-3154)
- **ev ü barḥ**: ev bark
Ev ü barḥ u ḥān-u-mān māl u tavar
Cümlesi ḳayḡu-durur her kimde var (GN.I-1114)
- **ev ü yaban**: ev kır
Ṭaḡ u yazı **ev ü yaban** toṭṭolu
Alur andan dün ü gün uşlu delü (GN.II- 5056)
- **eyü yavuz**: iyi kötü
Kendüden ma‘ lüm ola naḳş-ı cihān
Eyü yavuz āşikārā vü nihān (GN.I-904)
- **ıraḳ yakın**: uzak yakın
Beglik ü ḳullıḳ ḳamu yeksān ola
Ne **ıraḳ yakın** ne in ü ān ola (GN.II- 4623)
- **iç taş**: iç dış
Ādemīnūñ **iç taş** bay olur
Eyle şankim yıl içinde yay olur (GN.I-1999)
- **içlü taşlu**: içli dışlı
Añlalıl kim yidi ḳatdur bu cihān
İçlü taşlu biribirinden nihān (GN.II- 4744)
- **içmek ü yimek**: içmek ve yemek
Cümle nefside var bu **içmek ü yimek**
Dem-be-dem ḥōş rāḥat olup üyimek (GN.IV-10178)
- **iḥsān u baḡşış**: iyilik ve baḡış
Niçe güç yitdükçe sen dervişlere
Ḳılıdudur **iḥsān u baḡşış** bunlara (GN.IV-10355)
- **il ü şār**: ülke ve şehir
Saltanat bir ḥōş ḥaysiyyetdür
Ḥükmine münḳād cümle **il ü şār** (GN.IV-9034)
- **‘ilm ü ḥikmet**: ilim ve hikmet

Ortada yaylup-durur Ƙur'ān honı

‘**İlm ü hikmet** yir bular düni günü (GN.I-812)

- ‘**ilm ü Ƙur’an**: ilim ve Ƙur’an
Mescid ü minber bularuñ tahtları
‘**İlm ü Ƙur’an**’dur bularuñ rahtları (GN.I-1740)
- ‘**ilm ü ma’rifet**: bilgi ve beceri
Sende ‘**ilm ü ma’rifet** ƙandan gelür
Harfi dilden ma’ nisi cāndan gelür (GN.I-926)
- ‘**ilm ü şan’at**: bilim ve sanat
Gizlü ƙalmaz ‘**ilm ü şan’at** fetḥ ü cūd
Hōş ganīmet alur ol dem bu vücūd (GN.I-1998)
- **incük baldır**: incik baldır
Çün bu nefis **incükde baldırda**-y-iken
Yügrür armaz dün ü gündüz uşbu ten (GN.II-5326)
- **ins ü cān**: insan ve can
Cümle maḥlūƙāt cümle **ins ü cān**
Yir ü gök ü ‘ aƙl u zāt u cism ü cān (GN.I-48)
- **ins ü cin**: insan ve cin
Ger vuḥūş u ger tıyūr ger **ins ü cin**
Gözleyüben görmedi kendi cānın (GN.I-112)
- **insān u melek**: insan ve melek
Līkin **insān u melek** ölmeyiser
Ḥazret ehlidür fenā olmayısar (GN.I-1286)
- **ins ü melek**: insan ve melek
Ne yir ü ne gök ü ne çarḥ u felek
Ne ten ü ne cān u ne **ins ü melek** (GN.I-1241)
- **ins ü peri**: insan ve peri
Çün getürdi dünyaya ol serveri
Bildi anuñ geldügin **ins ü peri** (GN.IV-8897)
- **irte gice**: gündüz gece
Döke ḥasret yaşını **irte gice**
Kimse gelüp şormaya ḥālüñ nice (GN.II-3891)

- **istiğfâr u tevbe:** af dileme ve tövbe
Lîki edebdür suçı nefsdan bileler
Her dem **istiğfâr u tevbe** kıllalar (GN.I-873)
- **iş dōst:** eş dost
Halk içinde **iş dōstı** yārısın
Sana eydür rāzını dildārısın (GN.IV-9751)
- **iş güç:** iş güç
Bāzaruñ ayı günü bunlar-durur
Bunlaruñla halk **işin güçin** görür (GN.III-7468)
- **iş ü kōnşı:** eş ve komşu
Şoldur ol kim **iş ü kōnşı** dōst u yār
Her birinüñ sende bir maqşadı var (GN.II-2892)
- **‘izz ü devlet:** yücelik ve saadet
‘İlm-ile dünya vü ‘uqbā alınur
İkisinden **‘izz ü devlet** bulunur (GN.IV-9566)
- **‘izz ü nāz:** yücelik ve naz
‘İlm ü hikmet ‘ibret ü esrār u rāz
Tevbe vü tevfiq u tā‘at **‘izz ü nāz** (GN.II-3634)
- **‘izzet ü hürmet:** itibar ve saygı
Ol sekizden bu skiz devlet bulur
Halk içinde **‘izzet ü hürmet** bulur (GN.III-5844)
- **‘izzet ü rağbet:** değer verme ve üstün tutma
Hem Çalap’dan bunlara rahmet gele
Hem bu halkdan **‘izzet ü rağbet** gele (GN.IV-10244)
- **oğlan u yigit:** çocuk ve genç
Oğlan u yigit kocadur didigüm
Kendü ‘ömrüm kaygısdur yidügüm (GN.I-1164)
- **oğul kız:** oğul kız
Dün ü gün **oğlı kıızı** endişesi
Yay u kış kaygu yimekdür pişesi (GN.I-1203)
- **ölü vü diri:** ölü ve diri
Cümle halkuñ **ölüsi vü dirisi**

Hükmüne muhtâc ola her birisi (GN.IV-9876)

- **öñ u şöñ:** baş ve son
 Kalmaya hiç **öñ u şöñ** u kıl u kâl
 Pes ola ol dem bize muṭlaḡ vişâl (GN.II- 4625)
- **öñden şöña:** baştan sona
 On sekiz biñ ‘ âlemüñ ḡadri aña
 Yok-durur bir zerreçe **öñden şöña** (GN.I-60)
- **‘ucb u kibr:** büyüklenme ve kibir
 Halk içinde **‘ucb u kibr** eylemeye
 Söylese da‘ vi-y-ile söylemeye (GN.III-5934)
- **uçmaḡ ṭamu / uçmaḡ ṭamu:** cennet cehennem
 Dün ü gündüz yir ü gök **uçmaḡ ṭamu**
 Sendedür âḡir ne kim varsa ḡamu (GN.I-906)
- **uşlu delü:** akıllı deli
 Yol üzere bu şurat bir şehir ulu
 Kim gelür andan geçer **uşlu delü** (GN.I-2190)
- **urmaḡ u dutmaḡ:** vurmak ve tutmak
Urmaḡ u dutmaḡ olursa ḡamusı
 Hiç dönmez key bütündür nâmusı (GN.II- 4685)
- **ün ü sâz:** ses seda
 Maḡv ola ḡarf u şavt u **ün ü sâz**
 Niteliksüz ḡörine ol bî-niyâz (GN.II- 4628)

4.3.2. Dede Korkut Hikayeleri’nde ilk ögesi ünlü ikinci ögesi ünsüz ile başlayan ikilemeler:

- **aḡ boz:** ak boz
 Çapar-iken **aḡ boz** atuß büdrimesün. (DKK – D154-7)
- **aḡız dil:** aḡız dil
Aḡız dilden ḡız kişi ḡaber maña (DKK – D103-4)
- **aḡla- buzla-:** aḡla- feryat et-
 ḡardaş Beyrek diyü **aḡlar buzlar**, toyuñ düḡünüñ ḡara oldu diyü aḡlar. (DK – D102-5)

- **ağlayuban sıkılayuban:** ağlayıp sızlanarak
Ağlayubanı sıkılayubanı ivine geldi. (DKK – D91-9)
- **ağlaş- böğriş-:** ağlaş- böğriş-
Vay bigüm kırtaş muradına maqşudına ırmeyen yaluñuz kardaş diyüp ağlaşdılar böğrişdiler. (DKK – D92-1)
- **alın baş:** alın baş
Vay alnum başum umudı (DKK – D92-4)
- **aķındılı görklü:** akıntılı güzel
Aķındılı görklü şudan dünin kiçdüñ. (DKK – D239-3)
- **aķlu kıaralu:** aklı karalı
Aķlu kıaralu seçilen çağda (DKK – D11-5)
- **ana baba:** ana baba
Sen şağ ol kıadın **ana babam** şağ olsun. (DKK – D55-1)
- **anı bunı:** onu bunu
Beyrek mere kâfir niçe bir **anı bunı** şorarsın maña didi.(DKK–D287-5)
- **añla diñle:** anla dinle
Yigit yigit big yigit, sen benüm ünüm **añla** sözüm **diñle**.(DKK–D71-5)
- **at- yık-:** at- yık-
Şimdi yigidi **atar yıkar** serer pırtar. (DKK – D180-11)
- **avla- kıuşla-:** avlan- kuş avla-
Arķu Mili Ala Tağı
Avlayuban kıuşlayuban aşmaduñ-mı (DKK – D181-8)
- **el yüz:** el yüz
Şabadança yirinden örü turur, **elin yüzün** yumadın toķuz bazlamaç ilen bir külek yoğurd gözler, toyinça tıķa başa yir. (DKK – D7-13)
- **erlik bahadırlıķ:** erlik yiğitlik
Menüm **erligüm bahadırlıķum** cılasunlıķum yigitligüm Ruma Şama gide çavlıana dir-idi. (DKK – D155-7)
- **il gün:** yurt gün
Alça kıanın yir yüzine döküñ, **ilin günün** çapuñ. (DKK – D243-7)
- **in- çık-:** in- çık-

Baksa görse bir derenin içine karga kuzgun **iner çıkar**, konar kalkar. (DKK – D26-6,7)

- ‘**izzet hörmət**: izzet hürmet
‘**İzzet hörmət** eylediler. (DKK – D178-6)
- **ölmege yitmege**: ölmeye yitmeye
Ölmege yitmege gitmemiş-idüm, yatacağ yirüm gine bu ħarab olası-y-idi.
(DKK – D8-13)
- **ölü diri**: ölü diri
Bunuñ üzerine on altı yıl kiçdi, Beyregüñ **ölüsin dirisin** bilmediler. (DKK – D92-13)
- **urışmadan döğışmeden**: vuruşmadan dövüşmeden
Urışmadan döğışmeden ‘älemi taldurayım. (DKK – D147-8)

Garipname’de 78 ve Dede Korkut’ta 21 adet ikileme “ünlü + ünsüz” kuruluşuyla karşımıza çıkar.

4.4. İlk Ögesi Ünsüz İkinci Ögesi Ünlü İle Başlayan İkilemeler

4.4.1. Garipname’de ilk ögesi ünsüz ikinci ögesi ünlü ile başlayan ikilemeler:

- **biş on**: beş on
Bir **biş on** gün güy baña kim yitilem
Ba‘ d-ez-ān altuñda oğça atılam (GN.II-5464)
- **buğl u iğsān**: cimrilik ve cömertlik
Niçe dürlü nağş u san‘ at reng ü ad
Buğl u iğsān ħaşm u rağmet zulum u dād (GN.IV-10131)
- **cidāl u ‘arbede**: dövüş ve kavgā
Genc-i fikret toptolu ol ħal‘ ada
Re’y ü tedbīr ü **cidāl u ‘arbede** (GN.II-5189)
- **derd ü āh**: dert ve ah
Bunça dürlü ārzu-y-ıla **derd ü āh**
Kim bu gönülde ħomış ol pādīşāh (GN.IV-9430)
- **devlet ü iğbāl**: saadet ve baht açıklığı

İresin maqşūduña bu hāl-ıla

Şād olasin **devlet ü iqbāl**-ıla (GN.II-3447)

- **dīn ü imān**: din ve iman
Ten daħı ārāste vü hem cān daħı
‘Aql u devlet **dīn ü** hem **imān** daħı (GN.IV-8838)
- **diñle- vü añla-**: dinle- ve anla-
İki ħarfdür nefis içinde küfr ü dīn
Ĥarfını **diñle vü añla** ma‘nisin (GN.IV-9400)
- **dünya aħret**: dünya ahret
Çünki koşdı döstlara ayırmasun
Dünya aħret toğru yoldan ırmasun (GN.I-954)
- **dünya aħir**: dünya ahret
Her kim aña ħul olursa şād ola
Dünya aħir kayğudan āzād ola (GN.I-2347)
- **dünya vü ‘uqbā**: dünya ahiret
‘İlm-ile **dünya vü ‘uqbā** alınur
İkisinden ‘izz ü devlet bulınur (GN.IV-9566)
- **fıkr ü ‘aql**: fikir ve akıl
Fıkr ü ‘aqluñ iremez ol menzile
Adı ol mülküñ inan gelmez dile (GN.I-55)
- **gönül ‘aql**: gönül akıl
Hem gönül hem ‘aql u hem ‘ışķ u hevā
Perdelerdür cümle çün dünya ħova (GN.II-5454)
- **gün ü ay**: güneş ve ay
Gökler içinde yaratdı **gün ü ay**
Aydınından yarınur yoħsul u bay (GN.III-5739)
- **ħall ü ‘aqd**: hallolma ve kolaylaşma
Ellerinde ħāşıl oldu **ħall ü ‘aqd**
Kim anuñla zabta geldi cins ü naqd (GN.IV-9674)
- **ħāmūş u üsküt**: sessizlik, susma
Cāhile **ħāmūş u üskütdür** cevāb
Ĥalķa ol hem yüz şuyıdur hem savāb (GN.IV-10369)

- **hāş u ‘ām:** yüksek tabaka ve halk
İkisinüñ arasında Ādem'i
Kıldı peydā cümle bu **hāş u ‘āmı** (GN.I-699)
- **hūri vü uçmağ:** huri ve cennet
Kimi ‘āşık **hūriye vü uçmağa**
Ya‘ni ol uçmağda hūri kuçmağa (GN.IV-8765)
- **miskīn ü ‘āciz:** miskin va aciz
Perde ardında kalupdur ins ü cān
Ben dağı **miskīn ü ‘āciz nā-tüvān** (GN.II-5445)
- **tağ u ova:** dağ ve ova
Kimine meydān-durur **tağ u ova**
Kimine seyrāngeh olmışdur hevā (GN.I-772)
- **toğmağ uyağmağ:** doğmak batmak
Ay u güneş **toğmağ uyağmağ**-ıla
Gün hisābı aya varur ay-ıla (GN.I-1942)
- **yimek ü içmek:** yemek ve içmek
Bu şikem püyendedür hayvān gibi
Yimek ü içmekdür anuñ manşıbı (GN.I-1895)
- **yol u iz:** yol iz
Yir yüzün dutmış ola düpdüz deñiz
Bilmeye hiç kimse anda **yol u iz** (GN.III-7135)

4.4.2. Dede Korkut Hikayeleri’nde ilk ögesi ünsüz ikinci ögesi ünlü ile başlayan ikilemeler:

- **baba oğul:** baba oğul
Baba oğul kazanur ad için (DKK – D131-3)
- **baba ana:** baba ana
Babaña anaña sağlık ile varaçağ olur iseñ beni bunda gelüp halallığa alur-
mısın didi. (DKK – D98-8)
- **çadır otağ:** çadır otağ
Ala Tağda **çadırın otağın** dikti. (DKK – D293-11)
- **düş-öl-:** düş-öl-

Bigler tacum tahtum için ağlaram, bir gün ola **düşem ölem** yirümde yurdumda kimse kalmaya didi. (DKK – D68-2,3)

- **kala ölke**: kale ülke
Qala ölke vireyin saña didi. (DKK – D149-2)
- **qarcaşuban uğraşuban**: kaynaşarak uğrayarak
Qarcaşuban uğraşuban tağdan indi. (DKK – D192-11)
- **kırk elli**: kırk elli
Qırk elli yigit qara geyüp gök şarındılar. (DKK – D299-11)
- **şaq esen**: sağ esen
Eger **şaqdur esendür**, aqşam olmadın gine ben saña gelürem. (DKK – D43-12)
- **yeme içme, yime içme, yimek içmek, yiyüp içüp**: ye- iç-
Bu yaña Şökli Melik kâfirler-ile şin şamdan, **yiyüp içüp** oturur-idi. (DKK – D51-3)
- **virişmek alışmaq**: karşılıklı vermek almak
Virişmege alışmağa geldük didiler. (DKK – D178-5)

Garipname’de 22, Dede Korkut’ta 10 adet ikilemenin “ünsüz + ünlü” kuruluşunda olduğu görülmektedir.

4.5. Kelime Başındaki Seslere Göre Üçlemeler

4.5.1. Garipname’de ünlü + ünlü + ünsüz biçimindeki üçlemeler:

- **el ayağ u baş**: el, ayak ve baş
El ayağ u baş unıdılmış-ıdı
Uşbu varlık cümle maqv olmuş-ıdı (GN.II-3801)
- **‘ibret ü esrâr u râz**: ibret, sırlar ve giz
‘İlm ü hikmet **‘ibret ü esrâr u râz**
Tevbe vü tevfiq u tâ‘at **‘izz ü nâz** (GN.II-3634)

4.5.2. Garipname’de ünlü + ünsüz + ünlü biçimindeki üçlemeler:

- **‘aşık u ma‘şuk u ‘ışk**: aşık, sevgili ve aşk
‘Āşık u ma‘şuk u ‘ışk bir harf ola
Girü kendü ma‘nisine şarf ola (GN.II- 4627)

- **İ' tikkād u şıdk u ikrār:** inanma, doğruluk ve inandığını söyleme
Bir gürūhı kim imāndur yoldaşı
İ' tikkād u şıdk u ikrārdur işi (GN.I-2059)

4.5.3. Garipname'de ünlü + ünsüz + ünsüz biçimindeki üçlemeler:

- **ādem ü perī vü cinnī:** insan, peri ve cin
Ādem ü perī vü cinnī kurd u kuş
Buyruğında ger inişdür ger yokuş (GN.II-3423)
- **‘aql u nefis ü cān:** akıl, nefis ve can
Bu temennāyı çü kıldum bī-zebān
Eyle kim duymadı ‘aql u nefis ü cān (GN.II-5597)
- **‘aql nefis ten:** akıl, nefis ve vücut
Cān u gönül hem ‘aql nefis ten dağı
Her biri bir key ganiydi ben dağı (GN.II- 4345)
- **altun gümüş ü pul:** altın, gümüş ve para
Ol bahā altun gümüş ü pul-durur
Dünyada ni‘ met bulara kul-durur (GN.I-1416)
- **‘arş u kürsī vü kalem:** arş, kürsi ve kalem
‘Arş u kürsī vü kalem bilmez anı
Birbirine şorışurlar kim kanı (GN.II-3417)
- **āvāz u harf ü ma‘ni:** ses, harf ve mana
Ol nefes āvāz u harf ü ma‘nidür
Diñle imdi eydeyüm kim niçedür (GN.I-1315)
- **ay u gün yılduz:** ay, güneş ve yıldız
Ay u gün yılduz tamāmet gök yüzün
Hōş müzeyyen kıldı dünin gündüzün (GN.II- 4268)
- **emr ü taqdīr ü dilek:** emir, takdir ve dilek
Bu iş içre suçı ne ben miskinün
Emr ü taqdīr ü dilek cümle senün (GN.I-887)
- **eyden diñleyen ü yazan:** söyleyen, dinleyen ve yazan
Eydene diñleyene vü yazana
Raḥmet eyle yā ilāhe rabbenā (GN.IV-10591)

- ‘**ışk u hevā vü mefsede**: aşk, arzu ve fesatlık
 Ƙanı ol ‘**ışk u hevā vü mefsede**
 Kim beni eglardi her bir nesnede (GN.II-5570)
- ‘**iŝret ü būs u kenār**: içki içme ve öpüp kucaklama
 ‘Iŝk u bāzī ‘**iŝret ü būs u kenār**
 Bitdi cāndan gitdi ārām u Ƙarār (GN.II-5332)
- ‘**işret ü ma‘ ŝuƙ u sāƙi**: içki, sevgili ve saki
 Eyde iy hayf u dirīgā Ƙanı ol
 ‘**İşret ü ma‘ ŝuƙ u sāƙi** sağ u şol (GN.II-5398)
- **uçmağ u hūr u ƙuŝūr**: cennet, huri ve saraylar
 Cān u gönül gözin aç kim göresin
Uçmağ u hūr u ƙuŝūra iresin (GN.III-5662)

4.5.4. Garipname’de ünsüz + ünlü + ünsüz biçimindeki üçlemeler:

- **bahŝiŝ ü ihsān u cūd**: bahŝiŝ, iyilik ve cömertlik
 Sensin ol kim Ƙamuya virdün vücūd
 Hulƙ u luƢ u **bahŝiŝ ü ihsān u cūd** (GN.II- 4015)
- **fışk u inkār u riyā**: günah işleme, inkar ve ikiyüzlülük
 Kibr ü kīne **fışk u inkār u riyā**
 Nefs ile bunlar diler ‘aƙlı sıya (GN.I-985)
- **hikmet ü esrār u rāz**: hikmet, sırlar ve giz
 ‘İlm ü ‘ibret **hikmet ü esrār u rāz**
 Mekr ü hile zerƙ u inkār u mecāz (GN.IV-9311)
- **hulƙ u imān u Ƙanā‘at**: iyi ahlak, iman ve kanaat
Hulƙ u imān u Ƙanā‘at Ƙamusu
 ‘Aƙla berkinmiş bularuñ nāmusu (GN.I-980)
- **Ƙur’ān u ‘ilm ü hikmet**: Kur’an, ilim ve hikmet
 Yir var anda cümle dürlü ni‘mete
 Ya‘ni kim **Ƙur’ān u ‘ilm ü hikmete** (GN.II-5248)
- **küfr ü inkūr u gümān**: küfür, inkar ve ŝüphe
Küfr ü inkūr u gümān terk idelüm
 Gönlümüz girçeklige berkidelüm (GN.I-1134)

- **yi- ü iç- ü kan-**: ye- iç- ve kan-
Gördiler ü bildüler öğrendiler
Yidüler ü içdiler ü kandaşlar (GN.IV-9314)
- **zerk u inkār u mecāz**: ikiyüzlülük, inanmama ve gerçekdışılık
‘İlm ü ‘ibret hikmet ü esrār u rāz
Mekr ü hile **zerk u inkār u mecāz** (GN.IV-9311)

4.5.5. Garipname’de ünsüz + ünsüz + ünlü biçimindeki üçlemeler:

- **hu dirlik ü ahvāl**: huy, düzen ve durum
Çün buları gördüm uşbu hāl-ıla
Bu **hu** bu **dirlik ü** bu **ahvāl**-ıla (GN.IV-8755)
- **kiler ü çartāk u anbār**: kiler, çardak ve ambar
Kiler ü çartāk u anbārlar dolar
Aña karşı issinüñ beñzi güler (GN.I-1976)
- **māl u mülk ü esbāb**: mal mülk ve çoluk çocuk
Çünkü **māl u mülk ü esbāb** olmaya
Dünya Haq’dın yaña mihrāb olmaya (GN.IV-9096)
- **nefs ü cān u ‘aql**: nefis, can ve akıl
Ya‘ni tendür **nefs ü cān u ‘aql**-ıla
Şüret oldı dördi bir yirde bile (GN.I-2486)
- **şüret ü nefis ü ‘aql**: vücut, nefis ve akıl
Şüret ü nefis ü ‘aqldur cān-ıla
Dördi bir yirde bile insān-ıla (GN.I-1293)

4.5.6. Garipname’de ünsüz + ünsüz + ünsüz biçimindeki üçlemeler:

- **bāğ u çift ü şirket**: bağ, çift ve ortaklık
Bāğ u çift ü şirket ü şatu bazār
Ögi uşşı durmadın anı düzer (GN.I-1202)
- **bī-şümār u bī-hisāb u bī-‘aded**: hesapsız, sayısız, tek
Lācerem Haq’dan bula her dem meded
Bī-şümār u bī-hisāb u bī-‘aded (GN.I-1032)
- **cān u nefis ü ten**: can, nefis ve vücut

‘ Akl u gönül **cān u nefis ü ten** dahı

Cümlesi bu ‘ ışık-ıla buldı Hâk’ı (GN.IV-10149)

- **cehl ü inkār u riyā**: bilgisizlik, inat ve gösteriş
 Hışm u gaybet **cehl ü inkār u riyā**
 Kõr mı sini kim varasın Tañrı’ya (GN.II-2925)
- **cünbiş ü nuṭṭ u nefes**: hareket, nutuk ve nefes
 Kalmaz anda **cünbiş ü nuṭṭ u nefes**
 İlla qalur ḥasret-i ‘ ışık u heves (GN.II-3874)
- **çaḳmak u taş u kav**: çakmak, taş ve kav
 Nūrı Allah birlik içinde ḳodı
 Nitekim **çaḳmak u taş u kav** odı (GN.I-502)
- **dil ḳulağ u göz**: dil, kulak ve göz
 Kırḳdan altmış yaşa varınça tamām
 Dil **ḳulağ u göz**-durur nefse maḳām (GN.II-5355)
- **dirliğ ü şādi vü ni‘ met**: düzen, neşe ve nimet
 Yir yüzindedür bularuñ lezzeti
 Dirliği vü şādisi vü ni‘ meti (GN.I-773)
- **gebr ü tersā vü müselmān**: Mecusi, Hıristiyan ve Müslüman
 Gebr ü tersā vü müselmān evleri
 Birdür aña ḳul u sulṭān evleri (GN.II- 5070)
- **ḡılman u vildan u tuyūr**: cennet gençleri, hizmetçileri ve kuşlar
 Niçe mülkdür cennet ü ḥūr u ḳuşūr
 Ne-durur **ḡılman u vildan u tuyūr** (GN.III-5663)
- **gõr- ü bil- õgren-**: gör-, bil- ve õgren-
 Gõrdiler ü bildüler õgrendiler
 Yidüler ü içdiler ü ḳandılar (GN.IV-9314)
- **ḡuşṣa vü teşvīş ü ḳayḡu**: gam, keder ve düşünce
 ḡuşṣa vü teşvīş ü ḳayḡu ol zamān
 Şādılıḳdan artuḳ olur bī-gümān (GN.I-2014)
- **ḥaşm u cehl ü ḥased**: õfke, cehalet ve çekememezlik
 Buḡl u zerḳ u **ḥaşm u cehl ü hem ḥased**
 Dün ü gün nefse ḳılır bunlar meded (GN.I-986)

- **kāfir ü münkir münāfiḳ**: kafir, inkarcı ve ikiyüzlü
Kāfir ü münkir münāfiḳ gör n'ider
Ger göremezseñ görenden şor haber (GN.I-2076)
- **kibr ü kīn ü buhl**: kibir, kin ve cimrilik
Kibr ü kīn ü buhl u hem fişḳ u fesād
Ḳatlarında Ḥaḳ sözi yavlaḳ kesād (GN.II-2923)
- **küfr ü şirk ü şek**: küfür, ortaklık ve şüphe
Seçdi dīnden **küfr ü şirk ü şekleri**
Virdi destūr kırmağa müşrikleri (GN.I-171)
- **kīne vü buhl u ḥased**: kin, cimrilik ve çekememezlik
Kīne vü buhl u ḥased kibr ü riyā
İ' tiḳād ihlāş u imān Tañrı'ya (GN.II-5250)
- **māl u baş u cān**: mal, baş ve can
Eytdiler girçekleyin geldük yola
Māl u baş u cān u oḡul kız bile (GN.IV-10533)
- **māl u mülk ü ni'met**: mal mülk ve nimet
Māl u mülk ü ni'met elinde-y-iken
Yi yidür baḥşāyiş eyle anı sen (GN.IV-10356)
- **manşib u baḥşāyiş ü hil' at**: kazanmış, ihsan sahibi ve iyi huylu
Böyle olan kimsene devletlüdür
Manşib u baḥşāyiş ü hil' atlüdür (GN.I-1494)
- **maḥlub u ma'şūḳ u ma'būd**: istenilen, sevilen ve tapılan
Yitmiş iki milletün maḥşūdı ol
Maḥlub u ma'şūḳı vü ma'būdı ol (GN.I-658)
- **müstaḳbil ü māzī vü ḥāl**: gelecek, geçmiş ve şimdi
Bunları üç üç yaratdı Zü'l-celāl
Nitekim **müstaḳbil ü māzī vü ḥāl** (GN.I-6 s.9)
- **naḳd u genc ü māye**: varlık, hazine ve maya
Cümle sendendür bizüm sermāyemüz
Zāt içinde **naḳd u genc ü māyemüz** (GN.I-79)
- **naḥv u taşrif u luḡat**: cümle, çekimler ve kelimeler hazinesi
Naḥv u taşrif u luḡat ḥācet degül

Bāğ u hācet çün bulunur evde gül (GN.II-2682)

- **neng ü nām u nāmūs:**
Neng ü nām u nāmūs u erkān nişān
İsteme anda zamān u mekān (GN.II-3154)
- **neng ü nām u nāmūs:** utanma, şan ve namus
Neng ü nām u nāmūs u erkān nişān
İsteme anda zamān u mekān (GN.II-3154)
- **neşāt u şevķ u zevķ:** sevinç, neşe ve zevk
Cān gönül tolar neşāt u şevķ u zevķ
Çopdı cāndan geldi nefse zevķ u şevķ (GN.IV-9069)
- **şehvet ü hırş u heves:** şehvet, hırs ve arzu
Şehvet ü hırş u hevesdür pīşesi
Yok-durur ayruk anuñ endīşesi (GN.I-1896)
- **tā' at u zıkr ü şafā:** ibadet, zikir ve gönül saflığı
İlm ü ibret tā' at u zıkr ü şafā
Berkidüpdür aql-ıla ahd ü vefā (GN.I-979)
- **teni tenhā vü miskīn:** aşağılanmış, kimsesiz ve düşkün
Ben teni tenhā vü miskīn eli boş
Dōst rızāsı işiginde kaldum uş (GN.II-5575)
- **tevbe vü tevfiķ u tā' at:** tövbe, Allah'ın yardımı ve ibadet
İlm ü hikmet ibret ü esrār u rāz
Tevbe vü tevfiķ u tā' at izz ü nāz (GN.II-3634)
- **zıkr ü tesbīh ü tevekkül:** zikir, tespih ve tevekkül
Zıkr ü tesbīh ü tevekkül işleri
Çalmaduķ ayruk daħı teşvīşleri (GN.II- 4409)

Gariptime'de geçen 63 üçlemeden 2'si ünlü + ünlü + ünsüz, 2'si ünlü + ünsüz + ünlü, 13'ü ünlü + ünsüz + ünsüz, 8'i ünsüz + ünlü + ünsüz, 5'i ünsüz + ünsüz + ünlü, 33'ü ünsüz + ünsüz + ünsüz şeklinde meydana gelmiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. Öğelerdeki Çekim Eklerine Göre İkilemelerin Sınıflandırılması

5.1. Belirtme Durumu Eki Almış İkilemeler

5.1.1. Garipname’de belirtme durumu eki almış ikilemeler

5.1.1.1. İki ögesi de belirtme durumu eki almış ikilemeler

5.1.1.1.1. Öğeleri “-(y)I” belirtme durumu eki almış ikilemeler:

- **atayı vü anayı:** atayı anayı
Bu kez oğul kız gerek kim işleye
Atayı vü anayı hōş bisleye (GN.II-3114)
- **dōstuñı düşmānuñı:** dostunu düşmanını
Añlayasın **dōstuñı düşmānuñı**
Kurtarasın düşmanuñdan cānuñı (GN.I-803)
- **gelmeği vü gitmeği:** gelmeyi ve gitmeyi
Hiç kimesne bilmedi cān ne’ydügin
Gelmeği vü gitmeği niçe’ydügin (GN.IV-10124)
- **uçmağı vü şamuyı:** cenneti ve cehennemi
Uçmağı vü şamuyı bir bir bize
Eyle eydürler kim ol görnür göze (GN.IV-9726)
- **tācı tahtı:** tacı tahtı
‘Işk degül mi **tācı tahtı** terk iden
Pādişāhla ‘ahd ü peymān berk iden (GN.II- 4926)

5.1.1.1.2. Öğeleri “-n” belirtme durumu eki almış ikilemeler:

- **cōmardlığın u raḥmetin:** cömertliğini ve rahmetini
Añla imdi sen bu sözüñ hikmetin
Gör Hāq’uñ **cōmardlığın u raḥmetin** (GN.IV-10518)
- **dirligin ü devletin:** düzenini ve saadetini
Bu ra‘iyyet mülkleri kāyim dutar
Dirligin ü devletin dāyim dutar (GN.II- 4767)
- **eyüsin ü yavuzın:** iyisini kötüsünü

Ƙocalık waƙtında dirlik ne’ydügin

Eyüsin ü yavuzın niçe’ydügin (GN.IV-9251)

- **ħayrın u şerrin**: hayrını ve şerrini
Kişi oldur **ħayrın u şerrin** bile
Şerden ayrıлмаğ-ıçun tedbır ƙıla (GN.IV-9908)
- **işin güçin**: işini gücünü
Bāzaruñ ayı günü bunlar-durur
Bunlaruñla ħalk **işin güçin** görür (GN.III-7468)
- **ni’metin ü dirliğin**: nimetini ve düzenini
Bildük anuñ varlığın u birligin
Bulduğ anuñ **ni’metin ü dirliğin** (GN.II-5033)
- **uçmağın u ŧamusın**: cennetini ve cehennemini
‘İlm ü ħikmet zıkr ü tā’ at ŧamusın
Unıd ol dem **uçmağın u ŧamusın** (GN.II-3151)
- **uşşın öğin**: aklını fikrini
Tā’ at içre geçüre yigitliğin
Ħağ yolına bağlaya **uşşın öğin** (GN.I-1216)
- **varlığın u birligin**: varlığını ve birligini
Bildük anuñ **varlığın u birligin**
Bulduğ anuñ ni’metin ü dirliğin (GN.II-5033)

5.1.1.2. Sadece ikinci öğesi belirtme durumu eki almış ikilemeler

5.1.1.2.1. İkinci öğesi “-(y)I” belirtme durumu eki almış

ikilemeler :

- **ay u günü**: ayı ve güneşi
Zihi nağme diñmedi bir dem üni
Ol-durur çevrindüren **ay u günü** (GN.II-3057)
- **bay u yoħsulı**: zengin ve fakiri
Yine añdı öğdi on dürlü ħulı
Seçmedi bunlarda **bay u yoħsulı** (GN.IV-10477)
- **ħarf u şavtı**: harf ve sesi
Ħarf u şavtı bu ħulağdan işiden

İçerü ol göz-durur ma' nî gören (GN.III-7665)

- **h̄āş u 'āmı**: üst tabaka ve halkı
İkisinüñ arasında Ādem'i
Kıldı peydā cümle bu **h̄āş u 'āmı** (GN.I-699)
- **h̄ayr u şerri**: hayır ve şerri
H̄ayr u şerri işledi bunlar tamām
Kim anuñla ma' lum oldı **h̄āş u 'ām** (GN.IV-8809)
- **māl u mülkü**: mal ve mülkü
Yağmalatdı **māl u mülkü** h̄ānumān
Viridi ol 'ışka gönül ü cism ü cān (GN.I-183)
- **yir ü gögi**: yeri göğü
Çün yaratdı **yir ü gögi** pādişāh
Gör ki ne kıldı vü n'itdi ol İlāh (GN.II-3395)

5.1.1.2.2. İkinci ögesi “-n” belirtme durumu eki almış ikilemeler:

- **h̄āzır u nāzırlıgın**: hazır ve nazırlıgını
Kıldı ma' lüm kendünüñ kādırlıgın
Yirde gökde **h̄āzır u nāzırlıgın** (GN.IV-8316)

5.1.2. Dede Korkut Hikayeleri'nde belirtme durumu eki almış ikilemeler

5.1.2.1. İki ögesi de belirtme durumu eki almış ikilemeler

5.1.2.1.1. “-(y)I” belirtme durumu eki almış ikilemeler:

- **anı bunı**: onu bunu
Beyrek mere kâfir niçe bir **anı bunı** şorarsın maña didi. (DKK – D287-5)
- **geyimini kiçimini**: giyimini kuşamını
Kâfirüñ çignine bir kılıç urdı, **geyimini kiçimini** toğradı. (DKK – D210-12)
- **hışımını kavumını**: hısım akrabasını
Hışımını kavumını ayırdı, ivini çözdü. (DKK – D236-9)
- **malumuzu rızqumuzu**: malımızı rızqımızı
Malumuzu rızqumuzu yağmaladılar girü döndiler. (DKK – D71-10)
- **oğlanını uşağını**: çoluk çocuğunu

Big ordusını **oğlanını uşağını** hazinesini aldı girü döndi. (DKK – D65-4)

- **ölüsini dirisini:** ölüsünü dirisini

Çazanuñ **ölüsini dirisini** kimse bilmedi. (DKK – D281-13)

5.1.2.1.2. “-n” belirtme durumu eki almış ikilemeler:

- **çadırın otağın:** çadırını otağını

Ala Tağda **çadırın otağın** dikti. (DKK – D293-11)

- **dostluğuñ düşmenliğüñ:** dostluğunu düşmanlığını

Men senüñ **dostluğuñ düşmenliğüñ** şınayu geldim. (DKK – D294-1)

- **elin yüzün:** elini yüzünü

Şabadança yirinden örü turur, **elin yüzün** yumadın toköz bazlamaç ilen bir külek yoğurd gözler, toyinça tıka başa yir. (DKK – D7-13)

- **elin ayağın:** elini ayağını

Elin ayağın berk bağladılar. (DKK – D273-10)

- **ilin günün:** ilini gününü

Alça kanın yir yüzine döküñ, **ilin günün** çapuñ. (DKK – D243-7)

- **kızın gelinin:** kızını gelinini

Akınçılar kâfirüñ ilin günün urup **kızın gelinin** esir itdiler. (DKK – D252-8)

- **ölüsün dirisin:** ölüsünü dirisini

Bunuñ üzerine on altı yıl kiçdi, Beyregüñ **ölüsün dirisin** bilmediler. (DKK – D92-13)

5.1.2.2. Sadece ikinci ögesi belirtme durumu eki almış ikilemeler

5.1.2.2.1. İkinci ögesi “-(y)I” belirtme durumu eki almış ikilemeler:

- **saçı saşalını:** saçını sakalını

Saçı saşalını yülidiler. (DKK – D266-1)

Garipname’de 5 ve Dede Korkut Kitabı’nda 6 adet ikileme “-(y)I” belirtme durumu ekini alarak çekimlenmiştir. Garipname’de 9, Dede Korkut Kitabı’nda ise 7 ikileme bugün sadece bazı ağızlarda kullanılan “-n” belirtme durumu (akkuzatif) ekini almıştır. Garipname’nin 7, Dede Korkut Kitabı’nınsa 1 ikilemesinde sadece

ikinci ögelerde “-(y)I” belirtme durumu eki görülmüştür. Garipname’de 1 adet ikilemenin sadece ikinci ögesinde “-n” belirtme durumu eki kullanılmış olup Dede Korkut’ta böyle bir örneğe rastlanmamıştır.

Dede Korkut’ta geçen “**saçı sakalını**” ikilemesi günümüz Türkçesinde “saçını sakalını” şeklinde kullanılmaktadır.

5.2. Yönelme Durumu Eki Almış İkilemeler

5.2.1. Garipname’de yönelme durumu eki almış ikilemeler

5.2.1.1. İki ögesi de yönelme durumu eki almış ikilemeler:

- **ataya vü anaya:** ataya anaya
Ataya vü anaya hürmet gerek
 ‘Avrata vü oğlana ni’ met gerek (GN.II-2912)
- ‘**avrata vü oğlana:** eşe çocuğa
 Ataya vü anaya hürmet gerek
 ‘Avrata vü oğlana ni’ met gerek (GN.II-2912)
- **ayaqlara vü ellere:** ayaklara ellere
 Sen otur hükümüñ yayılsun illere
 Ya’ ni kim **ayaqlara vü ellere** (GN.II-5269)
- **baylara yoğsullara:** zenginlere fakirlere
 Çün ola sultānlaruñ ‘adli tamām
Baylara yoğsullara bezli tamām (GN.IV-9815)
- **dōsta vü düşmāna:** dosta düşmana
 Pādişāh göstermesün hiç kimseye
Dōsta vü düşmāna yoğsula baya (GN.II-3860)
- **göñle göze:** gönle göze
 ‘İbret al dip ne’yçün eytdi Hāq bize
 Ne’yçün oldu bu emir **göñle göze** (GN.II- 4843)
- **görmege vü şormağa:** görmeye ve sormaya
 Vardı dördinçi maqāma durmağa
 Anı dağı **görmege vü şormağa** (GN.II-5218)
- **hūriye vü uçmağa:** huriye ve cennete
 Kimi ‘aşık **hūriye vü uçmağa**

Ya‘ ni ol uçmağda hūri kuçmağa (GN.IV-8765)

- **māla mülke**: mala mülke
Her neye kim sunsañ elüñ irişe
Māla mülke ni‘ mete her bir işe (GN.IV-9773)
- **maşrıka vü mağribe**: doğuya ve batıya
Çapuda hıdmet kılan geçdi dibe
Adı vardı **maşrıka vü mağribe** (GN.IV-10302)
- **oğla kıza**: oğla kıza
Ata ana hımmeti şoldur bize
Hiç yavuzlık istemez **oğla kıza** (GN.IV-9776)
- **rāhata vü raħmete**: rahata ve rahmete
Ba‘ d-ez-ān iltem seni ol Hāzret’e
İrişesin **rāhata vü raħmete** (GN.II-5520)
- **sağa şola**: sağa sola
İkisi bile baçar **sağa şola**
Bilelikdedür niçe var kim ola (GN.I-392)
- **saña baña**: sana bana
Raħmetin viribidi ol dem aña
Uşbu iş ‘ ibret yiter **saña baña** (GN.I-897)
- **şarķa ğarba**: doğuya batıya
Ay oldı bir işāretten dü nīm
Şarķa ğarba seyr kıldı her dü-nīm (GN.I-165)
- **uçmağa vü tamuya**: cennete ve cehenneme
Farz u sūnnet bildürürler ğamuya
Hüküm iderler **uçmağa vü tamuya** (GN.II- 4395)
- **yire göge**: yere göge
Çamusı ārāste çün olmış-ıdı
Yire göge düpdüzi tolmış-ıdı (GN.II-3945)
- **yoksula baya**: yoksula zengine
Pādişāh göstermesün hiç kimseye
Dōsta vü düşmāna **yoksula baya** (GN.II-3860)

5.2.1.2. İlk ögesi yalın durumda olan ikinci ögesi yönelme durumu eki almış ikilemeler:

- **çarḫ çarḫa:** çark çarka (dönmeye)
Çarḫ çarḫa girdi yir dutdı qarār
Şabit oldu yirde gökde ne ki var (GN.II- 4267)
- **hayvān u nebāta:** hayvana ve bitkiye
Girü hayvān u nebāta gitdi ol
Ḥazret'e kanda irer bağlandı yol (GN.II-3376)

5.2.1.3. İlk ögesi yönelme durumu eki almış ikinci ögesi yalın durumda olan ikilemeler:

- **göze göz:** göze göz
İy ' aşık sen ' ışka uydur cānuñı
Kim göresin **göze göz** sultānuñı (GN.I-692, GN.III-7663)

5.2.2. Garipname'de öğeleri yönelme durumu eki almış üçlemeler

5.2.2.1. Bütün öğeleri yönelme durumu eki almış üçlemeler:

- **eydene diñleyene vü yazana:** söyleyene dinleyene ve yazana
Eydene diñleyene vü yazana
Raḫmet eyle yā ilāhe rabbenā (GN.IV-10591)

5.2.2.2. Sadece Son Ögesi Yönelme Durumu Eki Almış Üçlemeler:

- **Ḳur'ān u ' ilm ü ḫikmete:** Kur'an, ilim ve hikmete
Yir var anda cümle dürlü ni' mete
Ya' ni kim **Ḳur'ān u ' ilm ü ḫikmete** (GN.II-5248)
- **uçmağ u ḫūr u kuşūra:** cennet, huri ve saraylara
Cān u gönül gözün aç kim göresin
Uçmağ u ḫūr u kuşūra iresin (GN.III-5662)

5.2.3. Dede Korkut Hikayeleri'nde yönelme durumu eki almış ikilemeler

5.2.3.1. İki ögesi de yönelme durumu eki almış ikilemeler:

- **babana anana:** babana anana
Babaña anaña sağlıq ile varaçaq olur iseñ beni bunda gelüp halallığa alur-mısın didi. (DKK – D98-8)
- **ķana ķuna:** kana mana
Vardı köñlegi ķana ķuna baturdı. (DKK – D93-9)
- **ķavuma ķardaŗa:** kavim kardaŗa
On altı yıldır kim babañuñ tutsaķıyam, ataya anaya, ķavuma ķardaŗa ģasretem. (DKK – D98-3)
- **muradına maķŗudına:** isteğine amacına
Vay bigüm ķartaŗ maŗadına maķŗudına irmeyen yaluñuz kardaŗ diyüp ađlaŗdılar bōđriŗdiler. (DKK – D92-1)
- **ölmege yitmege:** ölmeye yitmeye
Ölmege yitmege gitmemiş-idüm, yataçaq yirüm gine bu ģarab olası-y-idi. (DKK – D8-13)
- **ŗađa ŗola:** sağa sola
ŗađa ŗola ģırpındı urur yüzgeċleri. (DKK – D279-2)
- **tekine tüşine:** eşine dengine
Yalanċı oğlı Yaltaċuq dirler ölüsi ģaberin getürdi, adağlusın aña virür oldılar, gelür bundan kiċer, uralım anı, aña varmasun tekine tüşine varsun didiler. (DKK – D101-13)
- **umanına usanına:** umanına bekleyenine
Umanına usanına aŗ yidürdüm. (DKK – D138-3)
- **virişmege alışmağa:** karşılıklı vermeye almaya
Virişmege alışmağa geldük didiler. (DKK – D178-5)

5.2.3.2. İlk ögesi yalın durumda olan ikinci ögesi yönelme durumu eki almış ikilemeler:

- **el ele:** el ele
Oğuz bigleri bunı görिċek el ele ċaldılar güliŗdiler. (DKK – D109-9)

- **kanat kanada:** kanat kanada

Gördi kim peri kızları **kanat kanada** bağlamışlar uçarlar. (DKK – D215-2)

Garipname’de 18, Dede Korkut Kitabı’nda 9 ikilemede her iki öğede yönelme durumundadır. Garipname ve Dede Korkut’ta 2’şer adet ikilemenin ilk öğeleri yalın ikinci öğeleri yönelme durumundadır. Garipname’de ilk öğesi yönelme durumunda olup ikinci öğesi yalın durumda olan 1 adet ikileme mevcut olup Dede korkut’ta bu vasıfta bir kullanıma tesadüf edilmemiştir. Yine Garipname’de üç öğesi de yönelme durumunda olan 1, ilk iki öğesi yalın, son öğesi yönelme durumunda olan 2 adet üçleme tespit edilmiş olup Dede Korkut’ta bunların örnekleri görülmemiştir.

5.3. Bulunma Durumu Eki Almış İkilemeler

5.3.1. Garipname’de bulunma durumu eki almış ikilemeler

5.3.1.1. İki öğesi de bulunma durumu eki almış ikilemeler:

- **incükde baldırda:** incikte baldırda
Çün bu nefis **incükde baldırda**-y-iken
Yügrür armaz dün ü gündüz uşbu ten (GN.II-5326)
- **kaşda gözde:** kaşta gözde
Görklü yüz ārāyişin senden düzem
Kaşda gözde senüñ için cān üzem (GN.II-3981)
- **kuruda şuda:** karada denizde
Cehd-ile irdi irenler maşşuda
Cehd-ile yol buldı **kuruda şuda** (GN.IV-9125)
- **tağda taşda:** dağda taşta
Tağda taşda niçe bekler her birin
Rūzını deyrür bilür yirlü yirin (GN.III-5838)
- **yirde gökde:** yerde gökte
Yir ü gök şamusı anuñ hazreti
Yirde gökde toptoludur kudreti (GN.I-113)

5.3.1.2. Sadece ikinci öğesi bulunma durumu eki almış ikilemeler:

- **hällü hālinde:** halli halinde

Dördine dörd nesne kısmet kıldı Hâk
Her biri **hâllü hâlinde** oldu hâk (GN.I-1875)

5.3.2. Dede Korkut Hikayeleri'nde bulunma durumu eki almış ikilemeler:

- **çalarda koparda**: memleketten doğum yerinden
Çalarda koparda yigit yirüñ ne yirdür (DKK – D231-6)
- **yazıda yabanda**: ovada yabanda
Yazıda yabanda geyigi kıovar senüñ öñüñe getürür. (DKK – D22-8)
- **yirümde yurdumda**: yerimde yurdumda
Bigler tacum tahtum için ağlaram, bir gün ola düşem ölem **yirümde yurdumda** kimse kıalmaya didi. (DKK – D68-2,3)

Garipname'de 5, Dede Korkut'ta ise 3 adet ikilemenin her iki ögesinin de bulunma durumu (lokatif) eki aldıkları belirlendi. Garipname'de geçen “hâllü hâlinde” (GN.I-1875) ikilemesinde sadece ikici öge bulunma durumunda olup Dede Korkut Kitabı'nda bu tarz bir kullanıma rastlanmamıştır.

5.4. Ayrılma Durumu Eki Almış İkilemeler

5.4.1. Garipname'de ayrılma durumu eki almış ikilemeler

5.4.1.1. Her iki ögesi de ayrılma durumu eki almış ikilemeler:

- **yirden ü gökden**: yerden ve gökten
İlla gör kim içümüz ne mu' teber
Yirden ü gökden virür her dem kıaber (GN.II-2665)

5.4.1.2. Sadece ikinci ögesi ayrılma durumu eki almış ikilemeler:

- **āb u gilden**: su ve topraktan
‘ Ālemi ol ‘ aklı-ı külden eyledi
Şanmağıl kim **āb u gilden** eyledi (GN.IV-10069)
- **eflāk u kevākibden**: gökler ve yıldızlardan
Uşbu **eflāk u kevākibden** eşer

İrişüdur cümle cisme hayr u şer (GN.IV-10211)

- **münkir ü kâfirden**: inkarcı ve kafirden
Münkir ü kâfirden ol kayurmaya
Aña karşı müdde[‘]î dem urmaya (GN.I-1483)
- **nîk ü bedden**: iyimserlik ve kötümserlikten
[‘]Aql añlar şol kulağdan gireni
Nîk ü bedden şol haberler vireni (GN.III-6989)
- **zîkr ü tâ[‘] atdan**: zikir ve ibadetten
Görseñe kim miskin olup başılır
Zîkr ü tâ[‘] atdan ğıdāsı kesilür (GN.II-3006)

5.4.1.3. İlk ögesi ayrılma, ikinci ögesi yönelme durumu eki almış ikilemeler:

- **‘aқıldan cāna**: akıldan cana
Bir bir eydem her bir evde n’itdügin
Söz **‘aқıldan cāna** niçe gitdügin (GN.IV-8387)
- **aydan aya**: aydan aya
Çünkü tıfl oğlan gelür bu dünyaya
Dāye olur Ay aña **aydan aya** (GN.II- 4531)
- **başdan başa**: baştan başa
Bağçayı **başdan başa** düzetdiler
Arqların ğoş dartuban uzatdılar (GN.I-1525)
- **benden baña**: benden bana
Hiç meded yoқdur dağı **benden baña**
Gitdi benlik kamu iş qaldı saña (GN.II- 4463)
- **bizden bize**: bizden bize
Bilürüz **bizden bize** yoқdur meded
Ĥazretüñde fazl u raĥmet bî-[‘]aded (GN.I-93)
- **demden deme**: demden deme
İy niçe şādî kılan düşdi ğama
Zāri kılup āh ider **demden deme** (GN.II-3918)
- **dilden dile**: dilden dile

Kimsene kim oğradı **halden hāle**

Lācerem tesbīh ola **dilden dile** (GN.III-7879)

- **elden ele**: elden ele
Geh aqarvan Şu gibi ilden ile
Dōstlar alsun dip beni **elden ele** (GN.II-5633)
- **gōkden yire**: gōkten yere
Hāq anı viribidi **gōkden yire**
Geldi kim hālqa haber Hāq'dan vire (GN.IV-10086)
- **gūnden gūne**: gūnden gūne
Çūnki tıfl oğlan gelür bu dūnyaya
Ulalur **gūnden gūne** aydan aya (GN.II-5311)
- **hālden hāle / hāldan hāla**: halden hale
Gör bu odı niçe yanar yandurur
Hem döner **hālden hāle** hem döndürür (GN.I-38, GN.I-1161)
- **içerūden içerü**: içeriden içeri
Ben dilerdüm kim geçeydüm ilerü
Yol varaydum **içerūden içerü** (GN.II- 4418)
- **ilden ile**: memlekette
Mālı işletmek ü baŐarmāq gerek
Götürüp **ilden ile** varmāq gerek (GN.II-2904)
- **kāfdan kafa**: baştan başa
BirliŐ-ile açdı yolu MuŐtafā
Hüküm kıldı dūnyaya **kāfdan kafa** (GN.I-342)
- **kaşdan kaşa**: kaÇtan kaşa
Fāni oldu ayruğı başdan başa
Yügrüşüp kırtılmadı **kaşdan kaşa** (GN.II- 4090)
- **kıldan kıla**: inceden inceye
Girür ol cismāni mülke nefs-ile
Alur ol lezzetleri **kıldan kıla** (GN.I-741)
- **ōnden Őofia**: baştan sona
On sekiz biñ 'ālemūñ kādri āña
Yok-durur bir zerreçe **ōnden Őofia** (GN.I-60)

- **senden saña:** senden sana
Kim niçe bir oldılar öñden soña
Göstereyüm milşini **senden saña** (GN.I-262)
- **şardan şara:** şhirden şehre
Anı taqdirdür süren **şardan şara**
Bu şhirden ya' ni ol şehre vara (GN.III-70349)
- **taşdan taşa:** taştan taşa
Hağ diler kim bunları başdan başa
Yil-ile perrân kıla **taşdan taşa** (GN.II-4183)
- **uçdan uca / uçdan uça:** uçtan uca
İşit imdi hikmet-ile hâl niçe
İşidürseñ eydeven **uçdan uca** (GN.I-268, GN.I-585)
- **yıldan yıla:** yıldan yıla
Niçe kim rûzgâr geçer **yıldan yıla**
Döndürür bu şüreti hâldan hâla (GN.I-1161)
- **yigden yige:** iyiden iyiye
Aşlı gökdendür bizi darta göge
Kim uyarsa irişür **yigden yige** (GN.IV-10088)
- **yirden göge:** yerden göge
Ol gönüle cümle halk sığar-ıdı
Dilese **yirden göge** ağıar-ıdı (GN.I-304)

5.4.2. Dede Korkut Hikayeleri'nde ayrılma durumu eki almış ikilemeler

5.4.2.1. Her iki ögesi de ayrılma durumu eki almış ikilemeler:

- **yazıdan yabandan:** ovadan yabandan
Ozan ivüñ tayağı oldur ki **yazıdan yabandan** ive bir konuğ gelse, er adam ivde olmasa, ol anı yidürür içürür ağırlar ' azizler gönderür. (DKK – D7-9)

5.4.2.2. Sadece ikinci ögesi ayrılma durumu eki almış ikilemeler:

- **ağız dilden:** ağızdan dilden
Ağız **dilden** kıız kişi haber maña (DKK – D103-4)

5.4.2.3. İlk ögesi ayrılma, ikinci ögesi yönelme durumu eki almış ikilemeler:

- **bigden bige:** beyden beye
 Kılça kılpuz götürüp ilden ile, **bigden bige** ozan gezer. (DKK – D5-8)
- **ilden ile:** memleketten memlekete
 Kılça kılpuz götürüp **ilden ile**, bigden bige ozan gezer. (DKK – D5-8)

Her iki ögesi de ayrılma durumu eki almış Garipname’de ve Dede Korkut’ta 1’er ikileme; sadece ikinci ögesi ayrılma durumu eki almış Garipname’de 5, Dede Korkut’ta 1; ilk ögesi ayrılma, ikincisi yönelme durumunda olan Garipname’de 24, Dede Korkut Kitabı’nda ise 2 adet ikileme tespit edilmiştir.

“**ilden ile**” ikilemesi iki eserde de geçmektedir. Ayrıca Garipname’de sadece ikinci ögesi ayrılma durumu eki almış 6 ikilemenin tamamında ikilemenin her iki ögesinde de ayrılma anlamı görülmekte olup Dede Korkut’ta aynı şekilde oluşmuş bir ikileme olan “**ağız dilden**” ifadesinin arz ettiği özel anlatım olanağı dikkat çekicidir.

Garipname’de geçen “**içerüden içerü**” ikilemesi “ilk ögesi ayrılma, ikincisi yönelme durumu eki almış ikilemeler” kategorisine dahil edilmiştir; ancak ikinci kelimedede görülmeyen yönelme durumu (datif) eki anlamında mevcuttur.

5.5. Tamlayan Eki (İlgi Eki) Almış İkilemeler

5.5.1. Garipname’de tamlayan eki (ilgi eki) almış ikilemeler:

- **âteş ü âbuñ:** ateş ve suyun
 Uş tamām oldı ol bâbuñ sözi
 Hâk ü bād u **âteş ü âbuñ** sözi (GN.IV-9462)
- **hâş u ‘âmuñ:** üst tabaka ve halkın
 Sen yirinme kim bu cümle ‘âlemüñ
 Yönini saña kılam **hâş u ‘âmuñ** (GN.II- 4050)
- **hayr u şerrüñ:** hayır ve şerrin
 Hem şafâ vü hem küdüret anda bol

Ḥayr u şerrüñ yiri vardur sağ u şol (GN.II-5249)

5.5.2. Dede Korkut Hikayeleri'nde tamlayan eki (ilgi eki) almış ikilemeler:

- **atasınuñ anasınuñ:** atasının anasının

Atasınuñ anasınuñ ellerin öpdi. (DKK – D177-5)

Garipname'de 3 adet ikilemede ikinci unsurun aldığı +(n)In tamlayan (ilgi) eki anlamca öğelerin ikisini de etkilemektedir. Dede Korkut Kitabı'nda ise tamlayan ekli 1 ikileme geçmekte ve bu ikilemenin her iki unsurunun da ayrı ayrı +(n)In tamlayan (ilgi) ekini aldıkları görülmektedir.

5.6. İyelik Eki Almış İkilemeler

5.6.1. Garipname'de iyelik eki almış ikilemeler

5.6.1.1. I. tekil kişi iyelik eki almış ikilemeler

5.6.1.1.1. İki ögesi de I. tekil kişi iyelik eki almış ikilemeler:

- **işüm evüm:** işim evim

Ağlaya külhān içinde zār zār

Eyde qanı **işüm evüm** qanı yār (GN.II-3894)

5.6.1.2. II. tekil kişi iyelik eki almış ikilemeler

5.6.1.2.1. İki ögesi de II. tekil kişi iyelik eki almış ikilemeler:

- **yoldaşlıguñ u dirliğüñ:** yol arkadaşlığın ve düzenin

Ol ḥarīflerle bu evde birligüñ

Niçedür **yoldaşlıguñ u dirliğüñ** (GN.I-2405)

- **maḥmilüñ ü maḥfilüñ:** kalınacak yerin

Geç bulardan bu degüldür menzilüñ

İlerüdür **maḥmilüñ ü maḥfilüñ** (GN.IV-8831)

5.6.1.2.2. Sadece ikinci ögesi II. tekil kişi iyelik eki almış

ikilemeler:

- **sūd u ziyānuñ:** kar ve zararın

Bilesin **sūd u ziyānuñ** ne-y-imiş

Hem daħı uşbu işi niçe-y-imiş (GN.I-762)

5.6.1.3. III. tekil kişi iyelik eki almış ikilemeler

5.6.1.3.1. İki ögesi de III. tekil kişi iyelik eki almış ikilemeler:

- ‘**adli vü zulmı**: adaleti ve zulmü
‘**Adli vü zulmı** yorır il üstine
Yazılır fermānları māl üstine (GN.I-1719)
- **artuğı eksügi**: fazlası ve eksigi
Tā ki bunlar bir yire cem‘ olmaya
Artuğı eksügi hîç düz olmaya (GN.I-414)
- **aşlı vü hatmı**: başı ve sonu
Enbiyānuñ **aşlı vü hatmıdur** ol
Evliyā hem cümle andan aldı yol (GN.I-160)
- **atasın u anasın**: atasını ve anasını
Añmadı ol **atasın u anasın**
Likin unitmadı bir dem ümmetin (GN.IV-9667)
- **atasıyla anası**: atasıyla anası
Mü’min idi **atasıyla anası**
Ol şaķı kâfir olıarda ħesi (GN.III-6092)
- **bağını vü bendini**: bağını ve bendini
Bağını vü bendini cümle şeşer
Hîç añılmaz anda düşmān ħayr u şer (GN.IV-9065)
- **cismi cānı**: bedeni ve canı
Bir daħı nedür ki ħalk sevmez anı
Kime gelse ħör olır **cismi cānı** (GN.IV-9195)
- **cümbüşü vü tertibi**: eğlencesi ve düzeni
‘Ālemüñ mālı tamām anuñ gibi
Baya beñzer **cümbüşü vü tertibi** (4-9066-71)
- **gözi göñli**: gözü gönü
Anlaruñ kim **gözi göñli** bir-durur
Cümle dürlü ‘ilm aña zāhir-durur (GN.II- 4840)

- **çiçeği vü yaprağı:** çiçeği ve yaprağı
Ol nebâtlar kim biter haddi yiter
Çiçeği vü yaprağı kaddi yiter (GN.I-1959)
- **düni günü:** gecesı gündüzü
Ortada yaylup-durur Kur'an honı
‘İlm ü hikmet yir bular **düni günü** (GN.I-812)
- **gönlü gözi:** gönlü gözü
Bu bahâne gözgüsinden ol yüzi
Göredur her dem-be-dem **gönlü gözi** (GN.III-8171)
- **gözi gönlü:** gözü gönlü
Anlaruñ kim **gözi gönlü** bir-durur
Cümle dürlü ‘ilm aña zâhir-durur (GN.II- 4840)
- **ğuşşası vü kayğusı:** sıkıntısı ve kaygısı
Kim bu cân eyle ğanı âzâd-idi
Ğuşşası vü kayğusı yoğ şâd-idi (GN.I-1127)
- **hâceti vü maşşudı:** ihtiyacı ve amacı
Hâceti vü maşşudı oldı tamâm
Hâzret’e irdi yine buldı maşşâm (GN.II-3317)
- **harketi vü hevsi:** hareketi ve isteği
Kankı cismüñ kim içinde nefsi yoğ
Hiç cihâtda **harketi vü hevsi** yoğ (GN.IV-10171)
- **hasreti vü arzusu:** özlemi ve isteği
Hasreti vü arzusu hem ol ola
Hâzret’e varmağa meyli bol ola (GN.II-5390)
- **içi taşı:** içi dışı
Âdemîñ **içi taşı** bay olur
Eyle şankim yıl içinde yay olur (GN.I-1999, GN.III-6458)
- **kayğusı vü teşvişi:** kaygısı ve düşüncesi
Nitekim ‘ucb ehlinün oldur işi
Hiç gitmez **kayğusı vü teşvişi** (GN.II- 4283)
- **korğusı kayğusı:** korkusu ve kaygısı
Korğusı kayğusı yoğ ayruğ anuñ

Lāyık oldu hāzretine Mevlā'nuñ (GN.I-1472)

- **ķuvveti vü ķoldaşı**: gücü ve arkadaşı
 ‘Āşık’uñ ol ma‘ni-durur yoldaşı
 Yol içinde **ķuvveti vü ķoldaşı** (GN.II-5022)
- **lezzeti vü berketi**: lezzeti ve bereketi
 Ķamu ilden anda ni‘met çoğ olur
Lezzeti vü berketi artuğ olur (GN.IV-9596)
- **mālını vü mülkini**: malını ve mülkünü
 Yıgılgı şoldur kişi çün kim ölür
Mālını vü mülkini ayruğ alır (GN.IV-9554)
- **merkezi vü menzili**: yeri ve hedefi
 Ol fenāsuz mülk içinde şāh olur
Merkezi vü menzili dergāh olur (GN.I-736)
- **oğlı kıızı**: oğlu kıızı
 Dün ü gün **oğlı kıızı** endişesi
 Yay u kış kayğu yimekdür pīşesi (GN.I-1203)
- **ögi uşşı**: akli fikri
 Yigidüñ hāli geçer ğaflet ile
Ögi uşşı dün ü gün ‘işret ile (GN.I-1181)
- **ölüsü vü dirisi**: ölüsü ve dirisi
 Cümle halkuñ **ölüsü vü dirisi**
 Hükümüñe muhtāc ola her birisi (GN.IV-9876)
- **tağı taşı**: dağı taşı
 Gögi göge yiri yire beñzemez
Tağı taşı yol erini eglemez (GN.II-5620)
- **uçmağı vü ŧamusı**: cenneti ve cehennemi
 Ma‘ni kuldur bu ‘ālem ŧamusı
 Dünyası hem **uçmağı vü ŧamusı** (GN.II-5021)
- **varlığı vü yoklığı**: varlığı ve yokluğu
 Düyanuñ şol azlığı vü çoklığı
 Düpdüz ola **varlığı vü yoklığı** (GN.III-5949)
- **ma‘şūķı vü ma‘būdı**: sevgilisi ve taptığı

Yitmiş iki milletüñ maqşūdı ol
Maqlub u **ma'şūkı vü ma'būdı** ol (GN.I-658)

5.6.1.3.2. Sadece ikinci ögesi III. tekil kişi iyelik eki almış ikilemeler:

- **ceng ü tārı**: savaşı
Ol qarañu ' ilm-ile aydıñ olur
Şulha döner **ceng ü tārı** giñ olur (GN.IV-10092)
- **genc ü māyesi**: hazine ve mayası
Dilleridür bunlaruñ sermāyesi
Dil içinde naqd u **genc ü māyesi** (GN.IV-8790)
- **nām u nāmusu**: ad ve namusu
Gördüm ol mülke varanlar qamusı
Yine düşmiş külli **nām u nāmusu** (GN.III-7933)
- **vaşf u hali**: durum ve hali
Şol kadar mülket vire degmemze
Kim anuñ **vaşf u hali** gelmez söze (GN.I-1139)

5.6.1.4. I. Çoğul kişi iyelik eki almış ikilemeler

5.6.1.4.1. Sadece ikinci ögesi I. çoğul kişi iyelik eki almış ikilemeler:

- **mülk ü mālumuz**: mülk ve malımız
Ev ü barq esbāb u **mülk ü mālumuz**
Senden ayru olmaya her hālümüz (GN.IV-8913)
- **genc ü māyemüz**: hazine ve mayamız
Cümle sendendür bizüm sermāyemüz
Zāt içinde naqd u **genc ü māyemüz** (GN.I-79)

5.6.2. Dede Korkut Hikayeleri'nde iyelik eki almış ikilemeler

5.6.2.1. I. tekil kişi iyelik eki almış ikilemeler

5.6.2.1.1. İki ögesi de I. tekil kişi iyelik eki almış ikilemeler:

- **alnum başum**: alnım başım

Vay **alnum başum** umudı (DKK – D92-4)

- **başum beynüm:** başım beynim
Bir eski kaftan virdüñüz benüm **başum beynüm** alduñuz. (DKK – D107-6)
- **dostum düşmenüm:** dostum düşmanım
Göreyim Oğuzda menüm **dostum düşmenüm** kimdür didi. (DKK – D107-5)
- **gözüm gözüm:** gözüm gözüm
Gözüm **gözüm** yaluñuz gözüm (DKK – D231-2)
- **ķadam belam:** kadam belam
ķadam belam toķınur bu gün saña. (DKK – D158-1)
- **tacum tahtum:** tacım tahtım
Bigler **tacum tahtum** için ağlaram, bir gün ola düşem ölem yirümde yurdumda kimse ķalmaya didi. (DKK – D68-2,3)
- **ķadım dayam:** dadım anam
Sizi yamrı yumrı **ķadım dayam** şandum didi. (DKK – D274-3)

5.6.2.1.2. *Sadece ikinci ögesi I. tekil kişi iyelik eki almış ikilemeler:*

- **ana babam:** ana babam
Sen sağ ol ķadın **ana babam** sağ olsun. (DKK – D55-1)

5.6.2.2. II. tekil kişi iyelik eki almış ikilemeler

5.6.2.2.1. *İki Ögesi de II. tekil kişi iyelik eki almış ikilemeler:*

- **dostluğuñ düşmenliğıñ:** dostluğunu düşmanlığını
Men senüñ **dostluğuñ düşmenliğıñ** şınayu geldim. (DKK – D294-1)

5.6.2.3. III. tekil kişi iyelik eki almış ikilemeler:

5.6.2.3.1. *İki ögesi de III. tekil kişi iyelik eki almış ikilemeler:*

- **anası atası:** anası atası
Beyregüñ **anası atası** baķdı gördi-kim gerdek görünmez olmuş. (DKK – D91-1)
- **atası anası:** atası anası
Atasınuñ anasınuñ ellerin öpdi. (DKK – D177-5)
- **başı göti:** başı sonu

Gördiler kim bir 'ibret nesne yatur, **başı göti** belürsüz. (DKK – D208-5)

- **çadırı otağı:** çadırı otağı
Ala Tağda **çadırın otağın** dikti. (DKK – D293-11)
- **dili damağı:** dili damağı
Dili damağı kıruyup dört yanına bakdurdurduñ-mı (DKK – D136-11)
- **eli yüzi:** eli yüzü
Şabadañça yirinden örü turur, **elin yüzün** yumadın toköz bazlamaç ilen bir külek yoğurd gözler, toyinça tıka başa yir. (DKK – D7-13)
- **eli ayağı:** eli ayağı
Elin ayağın berk bağladılar. (DKK – D273-10)
- **geyimi kiçimi:** giyimi kuşamı
Kāfirūñ çignine bir kılıç urdı, **geyimini kiçimini** toğradı. (DKK – D210-12)
- **hışımı kavumu:** hısmı akrabası
Hışımını kavumını ayırdı, ivini çözdü. (DKK – D236-9)
- **ili günü:** yeri yurdu
Alça kanın yir yüzine döküñ, **ilin günün** çapuñ. (DKK – D243-7)
- **kızı gelini:** kızı gelini
Akınçılar kāfirūñ ilin günün urup **kızın gelinin** esir itdiler. (DKK – D252-8, DKK – D299-4)
- **muradı maqşudı:** isteği amacı
Vay bigüm qartaş **muradına maqşudına** irmeyen yaluñuz kardaş diyüp ağlaşdılar böğrişdiler. (DKK – D92-1)
- **oğlanı uşağı:** çoluk çocuğu
Big ordusını **oğlanını uşağın** hazinesini aldı girü döndü. (DKK – D65-4)
- **ölüsi dirisi:** ölüsü dirisi
Bunuñ üzerine on altı yıl kiçdi, Beyregüñ **ölüsün dirisin** bilmediler. (DKK – D92-13)
- **saçı saqalı:** saç sakalı
Saçı saqalını yülidiler. (DKK – D266-1)
- **umanı usanı:** umanı bekleyeni
Umanına usanına aş yidürdüm. (DKK – D138-3)
- **yüzi gözi:** yüzü gözü

Gevdesi püreden görünmez, **yüzi gözi** belirmez. (DKK – D89-13)

5.6.2.3.2. *Sadece ikinci ögesi III. tekil kişi iyelik eki almış ikilemeler:*

- **bigler bigi:** beyler beyi
Bigler bigi olan Kazan divanında buña hiç kapu baca yoğ-idi. (DKK–D254-2)

5.6.2.4. I. *Çoğul kişi iyelik eki almış ikilemeler*

5.6.2.4.1. *İki ögesi de I. çoğul kişi iyelik eki almış ikilemeler:*

- **malumuz rızkumuz:** malımız rızkımız
Malumuzu rızkumuzu yağmaladılar girü döndiler. (DKK – D71-10)

Garipname’de 1, Dede Korkut’ta 7 adet ikilemenin her iki ögesi de I. tekil kişi iyelik eki almıştır. Dede akorkut’ta 1 ikilemede sadece ikinci öge I. tekil kişi iyelik eki almıştır. Garipname’de 31, Dede Korkut’ta ise 17 ikilemenin her iki ögesi de III. tekil kişi iyelik çekimliyken Garipname’de 4, Dede Korkut’ta ise 1 ikilemede sadece ikinci ögede III. tekil kişi iyelik eki kullanıldığı görülmektedir. Gaipname’de 2, Dede Korkut’ta ise 1 adet ikilemenin her iki ögesi de II. tekil kişi iyelik çekimlidir. Garipname’de sadece ikinci ögesi II. tekil kişi iyelik ekiyle çekimlenmiş 1 ve yine sadece ikinci ögesi I. çoğul kişi iyelik çekimli 2 adet ikileme yer alırken Dede Korkut Kitabı’nda bu kullanımlara rastlanmamıştır. Dede Korkut Kitabı’nda ise iki ögesi de I. çoğul kişi iyelik çekimli 1 adet ikileme tespit edilmiş olup Garipname’de bu kullanıma rastlanmamıştır.

5.7. Çokluk Eki Almış İkilemeler

5.7.1. Garipname’de çokluk eki almış ikilemeler

5.7.1.1. *Sadece ikinci ögesi çokluk eki almış ikilemeler:*

- **devlet ü mertebeler:** saadet ve mertebeler
 Gökden indi **devlet ü mertebeler**
 Yirde bitdi miñnet ü mefsedeler (GN.I-702)
- **çartāk u anbārlar:** çardak ve ambarlar
 Kiler ü **çartāk u anbārlar** dolar

Aña qarşu issinüñ beñzi güler (GN.I-1976)

- **seyrān u teferrücler:** gezme ve dolaşmalar

Bunça **seyrān u teferrücler** kılup

Bu hevā üzre geçerler dirilüp (GN.I-483)

5.7.2. Dede Korkut Hikayeleri’nde çokluk eki almış ikilemeler

5.7.2.1. İki ögesi de çokluk eki almış ikilemeler:

- **ķurtlar ķuşlar:** kurtlar kuşlar

Seni bunda **ķurtlar ķuşlar** yir didi. (DKK – D50-6)

5.7.2.2. Sadece ilk ögesi çokluk eki almış ikilemeler:

- **bigler bigi:** beyler beyi

Bigler bigi olan azan divanında buña hiç apu baca yoğ-idi. (DKK–D254-2)

Dede Korkut’ta 1 adet ikilemenin iki ögesi de çokluk eki almıştır. Garipname’de 3 ikilemede sadece ikinci öge çokluk eki ile çekimlenmiş olup sadece ilk ögesi çokluk eki almış bir ikileme görülmemiştir. Dede Korkut Kitabı’nda ise “bigler bigi” ikilemesinde sadece ilk öge çokluk eki almış olup Garipname’de bu tarz bir kullanım yoktur.

5.8. Vasıta Eki Almış İkilemeler

5.8.1. Garipname’de vasıta eki almış ikilemeler

5.8.1.1. İki ögesi de vasıta eki almış ikilemeler:

- **azın azın:** yavaş yavaş

Ne gerek üstāda bilgil bu kezin

Kim gide ağ altına **azın azın** (GN.III-6615)

- **birin birin:** birer birer

İmdi bir işid bularuñ hālını

Eydeyüm **birin birin** aħvālını (GN.I-767, GN.I-1925)

- **dünin günin:** gece gündüz

Dīn ilin düzer bular **dünin günin**

Bunlara bildürdi ağ İslām dinin (GN.I-1722)

- **dünün gündüzün:** gece gündüz
Ay u gün yıldız tamāmet gök yüzün
Hōş müzeyyen kıldı **dünün gündüzün** (GN.II- 4268)
- **yazın kışın:** yaz kış
‘ Aql oturdu tahtına işler işin
Meşgul oldu tā‘ ata **yazın kışın** (GN.I-1022)

5.8.1.2. Sadece ikinci ögesi vasıta eki almış ikilemeler:

- **gün günün:** günden güne
Dağı artardı bularda kibr ü kīn
Fi‘l ü fitne zerķ u hīle **gün günün** (GN.I-2107)
- **mülk ü māl-ıla:** mal mülk ile
Sarmaşupdur külli **mülk ü māl-ıla**
Pes kodum anı dağı ol hāl-ıla (GN.II-5526)
- **toğmağ uyağmağ-ıla:** doğmak batmak ile
Ay u güneş **toğmağ uyağmağ-ıla**
Gün hisābı aya varur ay-ıla (GN.I-1942)
- **yirlü yirin:** yerli yerinde
Ma‘ lum oldu bu beden birin birin
Eytdük ol cevherlerüñ **yirlü yirin** (GN.I-1925)

5.8.1.3. Vasıta eki almış üçlemeler:

- **hu dirlik ü ahvāl-ıla:** huy düzen ve hal ile
Çün buları gördüm uşbu hāl-ıla
Bu **hu bu dirlik ü bu ahvāl-ıla** (GN.IV-8755)

5.8.2. Dede Korkut Hikayeleri’nde vasıta eki almış ikilemeler

5.8.2.1. İki ögesi de vasıta eki almış ikilemeler:

- **dünlü günlü:** geceli gündüzlü
Üç gün **dünlü günlü** yortdı. (DKK – D263-3)
- **götin götin:** geri geri
Buğa **götin götin** gitdi. (DKK – D16-8)

Garipname’de 5 ikilemenin her iki ögesi de +(I)n vasıta ekiyle, sadece ikinci ögesi vasıta ekli 4 ikilemenin 2 tanesi +(I)n, diğer ikisi ise +IA vasıta ekleriyle çekimlenmişlerdir. Dede Korkut’ta geçen iki ögesi de vasıta eki almış 2 adet ikilemenin biri +(I)n, diğeri +II vasıta ekini almıştır. Dede Korkut’ta geçen “dünlÜ günlÜ” (DKK – D263-3) +II ekini yapım eki amacıyla kullanılmadığı, zaman anlamlı bir araç ilişkisi kurduğu gerekçesiyle vasıta eki kabul ettik.

5.9. Ek Fiil Eki almış İkilemeler

5.9.1. Garipname’de ek fiil eki almış ikilemeler:

- **nefs ü ten:** nefis ve can
 Ādemīnūñ mülki geldi mu‘ tedīl
Nefs ü tendür varlığı hem ‘ aql u dil (GN.I-728)
- **şād u hurremdür:** mutlu ve mesut
 Ten içinde **şād u hurremdür** bular
 Arzuları dün ü gün çirkin hular (GN.I-783)

5.9.2. Garipname’de ek fiil eki almış üçlemeler:

- **altun gümüş ü pul:** altın gümüş ve pul
 Ol bahā **altun gümüş ü pul-durur**
 Dünyada ni‘ met bulara ıl-durur (GN.I-1416)
- **āvāz u harf ü ma‘ ni:** ses yazı ve anlam
 Ol nefes **āvāz u harf ü ma‘ nidür**
 Diñle imdi eydeyüm kim niçedür (GN.I-1315)
- **i‘ tikkād u şıdık u ikrār:** inanma, doğruluk ve inandığını söyleme
 Bir gürühı kim imāndur yoldaşı
İ‘ tikkād u şıdık u ikrārdur işi (GN.I-2059)
- **manşıb u bahşāyiş ü hil‘ at:** kazanmış, ihsan sahibi ve iyi huylu
 Böyle olan kimsene devletlüdür
Manşıb u bahşāyiş ü hil‘ atlüdür (GN.I-1494)
- **şehvet ü hırş u heves:** şehvet, hırs ve arzu
Şehvet ü hırş u hevesdür pīşesi

Yok-durur ayruķ anuñ endişesi (GN.I-1896)

5.9.3. Dede Korkut Hikayeleri'nde ek fiil eki almış ikilemeler:

- **şağ esen: şağ esen**

Eger şağdur esendür, ağşam olmadın gine ben saña gelürem. (DKK – D43-12)

Garipname'de 2 adet ikileme ve 5 adet üçlemenin, Dede Korkut Kitabı'nda ise 1 adet ikilemenin ek fiilin geniş zamanında çekimlendiği görölmektedir. Dede Korkut'taki ek fiilli tek kullanımda her iki kelime de ek fiil eki almışken (**şağdur esendür** - D43-12) Garipname'deki ek fiilli kullanımların tümünde ikilemenin sadece ikinci ögesinin ek fiilin geniş zamanında çekimlenerek yüklem görevi üstlendikleri görölmektedir. Bunun dışında her iki yapıtta da ek fiilin diğer biçimlerinde çekimli bir kullanım görölmemiştir.

5.10. Öğeleri Fiil Çekim Eki Almış İkilemeler

5.10.1. Garipname'de öğeleri fiil çekim eki almış ikilemeler

5.10.1.1. Bildirme (Haber) kipleriyle çekimlenmiş ikilemeler

5.10.1.1.1. Öğeleri bilinen (görülen) geçmiş zamanda çekimlenmiş ikilemeler:

- **geç- git-:** geç- git-

Māyil oldı cān-ıla ol hāle ol

Çaldı bunlar **geçdi gitdi** hele ol (GN.IV-8281)

- **gir- ü gör-:** gir- ve gör-

Şehre çün **girdim ü gördüm** halkını

Añladum dirliğini vü hulkını (GN.IV-8763)

- **oyna- ut-:** oyna- ve yen-

Zāhir bāřın bular hūkm itdiler

Her kimüñle **oynadılar utdılar** (GN.III-7609)

- **toğ- düş-:** doğ- düş-

Rağmet andan **toğdı düşdi** ¸āleme

Artadur günden güne demden deme (GN.III-7436)

5.10.1.1.2. *Öğeleri bilinen (görülen) geçmiş zamanda çekimlenmiş üçlemeler:*

- **gör- ü bil- öğren-:** gör-, bil- ve öğren-
Gördiler ü bildüler öğrendiler
Yidüler ü içdiler ü kıandılar (GN.IV-9314)
- **yi- ü iç- ü kıan-:** ye- iç- ve kan-
Gördiler ü bildüler öğrendiler
Yidüler ü içdiler ü kıandılar (GN.IV-9314)

5.10.1.1.3. *Öğeleri geniş zamanda çekimlenmiş ikilemeler:*

- **bağlan- u berkin-:** bağlan- ve sağlamaş-
Eñ yoķaru el kimünse ‘ aħd aña
Bağlanur u berkinür önnden şoña (GN.IV-8927)

5.10.1.2. *Dilek (Tasarlama) kipleriyle çekimlenmiş ikilemeler*

5.10.1.2.1. *Öğeleri istek kipinde çekimlenmiş ikilemeler:*

- **yayla- vü kışla-:** yayla- ve kışla-
Geldi kim yaylaya vü hem kışlaya
Kim bile kim ol bize ne işleye (GN.II- 4213)
- **yidür- ü yitür-:** yedir- ve ulaştır-
Bunça dürlü ni‘ meti kim bitüre
Bunça ħalka yidüre vü yitüre (GN.IV-9418)

5.10.1.2.2. *Öğeleri emir kipinde çekimlenmiş ikilemeler:*

- **diñle- vü añla-:** dinle- ve anla-
İki ħarfdür nefis içinde küfr ü dñ
Ĥarfını diñle vü añla ma‘ nisin (GN.IV-9400)

5.10.2. **Dede Korkut Hikayeleri’nde öğeleri fiil çekim eki almış ikilemeler**

5.10.2.1. *Bildirme (Haber) kipleriyle çekimlenmiş ikilemeler*

5.10.2.1.1. *Öğeleri bilinen (görülen) geçmiş zamanda çekimlenmiş ikilemeler:*

- **ağlaş- böğriş-:** ağlaş- böğriş-
Vay bigüm qartaş muradına maqşudına irmeyen yaluñuz kardaş diyüp **ağlaşdılar böğrişdiler.** (DKK – D92-1)
- **bağ- gör-:** bak- gör-
Qazan **bağdı görđi** çoban ağacı arqasına almış gelür. (DKK – D50-9)
- **düz- qoş-:** diz- söyle-
Bu Oğuz-nāmeyi **düzdi qoşdı** böyle didi. (DKK – D34-11)
- **gel- kiç-:** gel- geç-
Anlar dağı bu dünyaya **geldi kiçdi.** (DKK – D34-12)
- **qon- köç-:** kon- göç-
Karvan kibi **qondı köçdi.** (DKK – D34-12)
- **küy- piç-:** bekle- biç-
Ol Qur'anı yazdı düzdi 'ulemālar öğreninçe **küydi piçdi** 'alimler serveri 'Osman 'Affan oğı görklü. (DKK – D6-6)
- **qart- yırt-:** çek- yırt-
Güz alması kibi al yañağın **qartdı yırtđı.** (DKK – D54-6)
- **yaz- düz-:** yaz- diz-
Ol Qur'anı **yazdı düzdi** 'ulemālar öğreninçe küydi piçdi 'alimler serveri 'Osman 'Affan oğı görklü. (DKK – D6-6)

5.10.2.1.2. Öğeleri geniş zamanda çekimlenmiş ikilemeler:

- **ağırla- 'azizle-:** ağırla- memnun et-
Ozan ivüñ tayağı oldur ki yazıdan yabandan ive bir qonuç gelse, er adam ivde olmasa, ol anı yidürür içürür **ağırlar 'azizler** gönderür. (DKK – D7-9)
- **ağla- buzla-:** ağla- sızlan-
Qardaş Beyrek diyü **ağlar buzlar,** toyuñ düğünüñ qara oldı diyü ağlar. (DKK – D102-5)
- **at- yık-:** at- yık-
Şimdi yigidi **atar yıkar** serer pırtar. (DKK – D180-11)
- **in- çık-:** in- çık-
Bağsa görse bir derenin içine qarğa quzğun **iner çıkar,** qonar qalkar. (DKK – D26-6,7)

- **kon- kalk-:** kon- kalk-
Bağsa görse bir derenin içine karşı kuzgun iner çıkar, **konar kalkar**. (DKK – D26-6,7)
- **ser- pırt-:** yere ser- delik deşik et-
Şimdi yigidi atar yıkar **serer pırtar**. (DKK – D180-11)

5.10.2.2. Dilek (Tasarlama) kipleriyle çekimlenmiş ikilemeler

5.10.2.2.1. Öğeleri istek kipinde çekimlenmiş ikilemeler:

- **bin- yed-:** bin- yedekle-
Bayındır Hanun tavlasından iki şahbaz yügrük at getirün, bir kiçi başlu kiçer aygırı bir toklı başlu tori aygırı, nāgāh kaçma kovma olur-ise **birisini binem, birisini yedem** didi. (DKK – D82-7)
- **düş- öl-:** düş- öl-
Bigler tacum tahtum için ağlaram, bir gün ola **düşem ölem** yirümde yurdumda kimse kalmaya didi. (DKK – D68-2,3)
- **git- çavlan-:** git- ün sal- / git- yayıl-
Menüm erligüm bahadrlıgüm cılasunlıgüm yigitligüm Ruma Şama **gide çavlan** dir-idi. (DKK – D155-8)

5.10.2.2.2. Öğeleri emir kipinde çekimlenmiş ikilemeler:

- **añla- diñle-:** anla- dinle-
Yigit yigit big yigit, sen benüm ünüm **añla** sözüm **diñle**. (DKK – D71-5)
- **bağ- bağ-:** bak bak
Bağ bağ mere delü kavat menüm birligüm bilmez. (DKK – D156-11)
- **tur- git-:** tur- git-
Kara koyun yañnısından önine getirün, yir-ise yisün, yimez ise **tursun gitsün**. (DKK – D10-10)
- **yığışdur- dürışdür-:** derlesin toplansın
Yığışdursun dürışdürsün günahuñuzı adı görklü Muhammede bağışlasun hanum hey! (DKK – D154-11)

5.11. Öğeleri Herhangi Bir Çekim Eki Almamış İkilemeler

5.11.1. Garipname’de öğeleri herhangi bir çekim eki almamış ikilemeler:

- **acı tatlu**: acı tatlı
Eyü yavuz **acı tatlu** ne ki var
Bağça içinde bula ol nāmdār (GN.I-1507)
- ‘**acz u nāliš**: acizlik ve inleyiş
‘**Acz u nāliš** pes bize lāzım-durur
Anı bilmek da‘ visinde kim durur (GN.I-70)
- **aç u arıp**: aç ve yorgun
Ol gün uzun yorıdı yalñuz ğarīb
Kondı bir yirde gice **aç u arıp** (GN.I-511)
- ‘**adl u dād**: adalet
Saltanat ārāste vü hem ‘**adl u dād**
Hükmi geçmez anda çi biliş çi yād (GN.II- 4368)
- ‘**afv ‘afv**: af af
Cümle müstağrak bu du‘ ya şaff u şaf
Çıgırışur yā Rabbi kılğıl ‘**afv ‘afv** (GN.IV-8261)
- **ağ kara**: ak kara
Açılupdur iki çifte pencere
Cām urılmış **ağ kara** hōş kañçara (GN.II-5208)
- **ağı atlas**: ipek ipekli kumaş
Çün ulaldı oğul evermek gerek
Ağı atlas at katır virmek gerek (GN.II-2913)
- **ağladan u güldüren**: ağlatan ve güldüren
Gördüm oldur cümle ‘ilmi bildüren
‘İlm içinde **ağladan u güldüren** (GN.IV-9316)
- **ağyār u yār**: düşman ve dost
Yād biliş imdi nedür **ağyār u yār**
Ağyarı kıo dün gün eytgil yār yār (GN.IV-10232)
- **āh u āh** : ah ah
Dem-be-dem eydür-idi kim **āh u āh**
Şol günü kıanda görem ben yā İlāh (GN.II-3790)

- ‘**ahd ü peymān**: anlaşma
‘Işķdegül mi tâcı tahtı terk iden
Pâdişâhla ‘**ahd ü peymān** berk iden (GN.II- 4926)
- ‘**ahd ü vefâ**: yemin ve vefa
Kahr-ıla kılmışdı Hâķ ‘**ahd ü vefâ**
Döstlara anın virür bunda cefâ (GN.I-294)
- ‘**aķd u ħal**: bağlamak ve çözmek
Çünkü sekizinçi aya ħükm itdi Zuħal
Müşteri’ye degdi bu kez ‘**aķd u ħal** (GN.II- 4519)
- ‘**aķl u bilü**: akıl ve bilgi
Muħkem olur ol zamān ‘**aķl u bilü**
‘İlm ü ħikmet cān gönül olmuş tolu (GN.I-2006)
- ‘**aķl u dāniş**: akıl ve bilgi
‘Işķ u devlet ‘**aķl u dāniş** cān gönül
İşigünde cümle boynı baķlu ķul (GN.I-78)
- ‘**aķl u hūş**: akıl ve iz’an
Anı daķı şerħi birle eydem ūş
Añlaya kimde ki varsa ‘**aķl u hūş** (GN.II- 5130)
- **altun gümüş**: altın gümüş
Maķşud ol ma‘ din dimekte ne-y-imiş
Ya‘ ni ma‘ dinden biter **altun gümüş** (GN.II-3460)
- ‘**ām u ħāş**: halk ve üst tabaka
Bir ķatı hem pōst-durur kim kürk-içün
Bay u yoħsul ‘**ām u ħāş** u türk-içün (GN.II- 4978)
- **artuķ eksük**: fazla eksik
Söz içinde **artuķ eksük** var-ısa
Düzivire her ki doħru yār-ısa (GN.II-3255)
- **aşl u kök**: asıl ve kök
Ya‘ ni **aşl u kök** dimek maķşūd nedür
Dilek uşbu sözde ata anadur (GN.II-3482)
- **āşikārā vü nihān**: açık ve gizli
Bunlara düpdüz-durur cümle cihān

Ne ki varsa **āşikārā vü nihān** (GN.I-1673)

- **‘ālim ü fāzıl**: bilgin ve erdemli
 Birnüñ adı **‘ālim ü fāzıl**-durur
 Birnüñ adı nā-kes ü müdhīl-durur (GN.IV-9487)
- **‘ār nāmus**: utanma ve namus
 Unıdılmış dīn ü dünya kaması
 Qalmaduq **‘ārı** vü gitmiş **nāmusı** (GN.IV-8817)
- **arķun arķun**: yavaş yavaş
Arķun arķun örgeni durmaq gerek
 Bilmedügin bilene şormaq gerek (GN.IV-9623)
- **‘arş u ferş**: gök ve yer
 Ol zaman kim yoğ-ıdı bu nüh felek
‘Arş u ferş ü cism ü cān ins ü melek (GN.III-6311)
- **‘arş u kürsī**: arş ve kürsi
‘Arş u kürsī yir ü gök levḥ u kalem
 Ol bināden kopardı bu kama **‘ālem** (GN.I-108)
- **aşl u neseb**: soy sop
 Virdi her bir şürete **aşl u neseb**
 Emr anuñdur liki bu oldı sebeb (GN.III-8056)
- **‘āşık u ma‘şuķ**: aşık ve sevgili
 Ol tamām oldı bu kez bir gör yine
‘Āşık u ma‘şuķ kimdür şor yine (GN.III-6349)
- **‘aşy u ‘işret**: yeme ve eğlence
 Anuñ-ıla **‘aşy u ‘işret** olmaya
 Şudan ayruķ yalñuzın iş gelmeye (GN.I-2320)
- **āşikārā vü nihān**: açık ve gizli
 Muştafā dōstlığıçun oldı cihān
 Ne ki varsa **āşikārā vü nihān** (GN.I-201)
- **at katar**: at katır
 Çün ulaldı oğul evermek gerek
 Ağı atlas **at katar** virmek gerek (GN.II-2913)
- **ata ana**: ata ana

- Ata ana ‘avrat oğlan kız gelin
 amusınıñ sen yiseñ gerek ğamın (GN.II-2911)
- ‘avrat oğlan: oluk ocuk
 Ata ana ‘avrat oğlan kız gelin
 amusınıñ sen yiseñ gerek ğamın (GN.II-2911)
 - ay u gñn / ay gñn: ay ve ùgneş
 Gökde niin yorıdı bu ay u gñn
 Niün oldı ay u yıl u dñn ü gñn (GN.II-3267)
 - ay u gñneş: ay ve gñneş
 Ay u gñneş toğmağ uyağmağ-ıla
 Gñn ħisābı aya varur ay-ıla (GN.I-1942)
 - ay u yıl: ay ve yıl
 Gökde niin yorıdı bu ay u gñn
 Niün oldı ay u yıl u dñn ü gñn (GN.IV-10429)
 - ‘ayān-ender-‘ayān : aık aık
 anı ol ilden ile ‘ilm isteyen
 Gelsün işitsün ‘ayān-ender-‘ayān (GN.II-2681)
 - āyāt u delīl: ayet ve delil
 Anlaruñ kim gñzini adı Celīl
 amu nesne aña āyāt u delīl (GN.I-1935)
 - ‘ayş u ‘işret: yeme ve eğlence
 Bağça vñ bāđ u sarāy u tađt u bađt
 ‘Ayş u ‘işret ħāl u dirlik nerm ü sağt (GN.I-2409)
 - ‘ayş u nñş: yeme ime
 İşret ü bñs u kenār u ‘ayş u nñş
 Nefs iinde bu hevesler kıldı cñş (GN.II- 4535)
 - ‘ayş u arab: yeme ve eğlence
 Pes gerek sultān-ıun ‘ayş u arab
 Zñhre geldi şād kıldı zī-‘aceb (GN.II- 4515)
 - az u oğ: az ok
 ađđı cinsden el virürse az u oğ
 Geyür anı er ü ‘avrat ‘aybı yoğ (GN.II- 4967)

- **az az:** az az
 Buğday oldu bir sepet hâcet bu kez
 Kimine bu buğday andan **az az** (GN.III-7780)
- **bāb bāb:** bölüm bölüm
 Gördüm olmuş kendü nefsum bir kitāb
 A^ç zalar yazludur anda **bāb bāb** (GN.IV-9327)
- **bād u āteş:** rüzgar ve ateş
 Kāf u nūna geldi evvel ol hıṭāb
 Yog-iken bu **bād u āteş** hāk ü bād (GN.III-7311)
- **bād u hāk:** rüzgar ve toprak
 Āb u āteş **bād u hāk** ad eyledi
 Bunları bu mülke bünyād eyledi (GN.I-1796)
- **bağ u bağçe:** bağ bahçe
 Şol bezenmiş **bağ u bağçe** bozılır
 Niçe varlık anda yoğa yazılır (GN.I-1970)
- **bāğ u çift:** bağ ve çift
 Diñle imdi ol dağı nedür i yār
Bāğ u çift ü mülk ü māl u rüz davar (GN.II-2902)
- **bağça vü bāğ:** bahçe bağ
Bağça vü bāğ u sarāy u taht u baht
 ‘Ayš u ‘işret hāl u dirlik nerm ü saht (GN.I-2409)
- **bal u yağ:** bal ve yağ
 Birisinden tāze olur deşt ü bāğ
 Biter anuñ hāşılinda **bal u yağ** (GN.I-1800)
- **balığ u baħrī:** balık ve deniz canlıları
 Deñiz ehli **balığ u baħrī**-durur
 Bunlaruñ deryā qadīm şehri-durur (GN.I-768)
- **baş u ten:** baş ve ten
 Altına aldı dögen sürdi yire
Baş u ten sağ komadı ol servere (GN.II-4305)
- **bay u beg:** zengin ve bey
 Gerçi maldār adı **bay u beg**-durur

İlla mâldan bu ʿ ilim çok yig-durur (GN.IV-9482)

- **bay u yoḡsul / bay u yoḡsul:** zengin fakir
 Kırk gün ol ş u dünyayı dutdı tamām
 Ğarḡa virdi **bay u yoḡsul** ḡāş u ʿ ām (GN.II-4088, GN.II- 4963)
- **baylıḡ u beglik:** zenginlik ve beylik
 Yaʿ ni dervişlik bu yoḡsullıḡ-durur
Baylıḡ u beglik degül ḡullıḡ-durur (GN.IV-9094)
- **beg ü ḡul:** bey ve kul
 Ḥāş u ʿ ām u **beg ü ḡul** yoḡsul u bāy
 Ğarḡ olupdur bu işe yıl on iki ay (GN.II-2907)
- **beglik ü ḡullıḡ:** beylik ve kulluk
Beglik ü ḡullıḡ ḡamu yeksān ola
 Ne ırāḡ yaḡın ne in ü ān ola (GN.II- 4623)
- **bellü beyān:** açık açık
 Kim size ol öḡüdi eydem ʿ ayān
 Bilesiz her bir işi **bellü beyān** (GN.I-579)
- **berr ü baḡr:** kara ve deniz
 Buñların **berr ü baḡr**dur adları
 Beñzemez hem birbirine dādları (GN.I-765)
- **beyʿ ü şirā:** alış veriş
 Kimseden kimse saḡun almış degül
 Böyle hiç **beyʿ ü şirā** olmış degül (GN.II- 5055)
- **bil ü ḡarın:** bel ve karın
Bil ü ḡarın oldı mülk ḡayvāna hem
 Yaʿ ni kim nefis taḡtıdur püşt ü şikem (GN.I-2491)
- **biliş ü yād:** tanıdık ve yabancı
 Birikenler buldılar girtü murād
 Maḡkum oldı bunlara **biliş ü yād** (GN.I-253)
- **bezl ü cūd:** cömertlik
 Her kime kim pişe oldı **bezl ü cūd**
 ʿ Ālemün ḡalkı aña ḡıldı sücüd (GN.IV-10363)
- **biñ biñ:** bin bin

Haq didi var buğdayı saç toprağa
Çün bite bir dāneden **biñ biñ** toğa (GN.II- 4293)

- **bir bir:** bir bir
Uşbu dörd dürlü halāyık hālini
Kim didüm **bir bir** saña aḥvālını (GN.I-996)
- **biş on:** beş on
Bir **biş on** gün güy baña kim yitilem
Ba^ç d-ez-ān altuñda oqça atılam (GN.II-5464)
- **buğz u nifāk:** kin ve dargınlık
Andan işiden çü kıla ittifāk
Orta yirden götrile **buğz u nifāk** (GN.III-5656)
- **buḥl u ḥased:** cimrilik ve haset
Yoğ-ıdı bizüm-ile **buḥl u ḥased**
Dünyada kāsıd şunuñladur cesed (GN.I-1131)
- **buḥl u iḥsān:** cimrilik ve cömertlik
Niçe dürlü naqş u san^ç at reng ü ad
Buḥl u iḥsān ḥaşm u raḥmet zulm u dād (GN.IV-10131)
- **buḥl u zerķ:** cimrilik ve hile
Buḥl u zerķ u ḥaşm u cehl ü hem ḥased
Dün ü gün nefse kıılır bunlar meded (GN.I-986)
- **cāh u mülk:** mevki ve mülk
Gitdi cümle **cāh u mülk** ü māl u genc
Qaldı cānda ^ç ışķ u ḥasret derd ü renc (GN.III-6394)
- **cān u ^ç aql:** can ve akıl
Gökden indi **cān u ^ç aql** u fehm ü dīn
Yirden oldı nefis ü ten hem kibr ü kīn (GN.I-701)
- **cān gönül / cān u gönül:** can ve gönül
^ç Işķ u devlet ^ç aql u dāniş **cān gönül**
İşigünde cümle boynı baḡlu ḳul (GN.I-78)
- **cān u ten:** can ve vücut
Cān u ten çün bu işe ḳāyim dura
Devleti ayrılmadın dāyim dura (GN.I-137)

- **cidāl u ‘arbede:** dövüş ve kavga
Genc-i fikret toptolu ol kal‘ ada
Re’y ü tedbîr ü **cidāl u ‘arbede** (GN.II-5189)
- **cins cins:** cins cins
Gör bu hayvānātı cümle **cins cins**
Ol semā‘ da cūşa gelmiş naqş u cins (GN.I-42)
- **cins ü naqđ:** eşya ve para
Ellerinde hāşıl oldu hall ü ‘ aqđ
Kim anuñla zabta geldi **cins ü naqđ** (GN.IV-9674)
- **cism ü cān:** vücut ve can
Cümle maḥlūqāt cümle ins ü cān
Yir ü gök ü ‘ aql u zāt u **cism ü cān** (GN.I-48)
- **cümle dürlü:** bütün
Ādemīde **cümle dürlü** hāl ü iş
Yir-ile gökden biter bu yaz u kış (GN.I-700)
- **cüst-ü-cū:** arama sorma
Oldur āḥir bunça **cüst-ü-cū** kılan
Ol-durur hem isteyüp anı bulan (GN.I-121)
- **çālāk ü cüst / çālāk ü cüst:** hareketli
Her ki imāmla birlik eyledi dürüst
Ol varısar Ḥazret’e **çālāk ü cüst** (GN.I-380)
- **çarḥ u felek:** dönüş ve felek
Ne yir ü ne gök ü ne **çarḥ u felek**
Ne ten ü ne cān u ne ins ü melek (GN.I-1241)
- **çeşme vü ırmağ:** çeşme ve ırmak
Kamuya sen virdüñ ol ḥōş ḥıla‘ ti
Çeşme vü ırmağ u dürlü ni‘ meti (GN.II- 4041)
- **çirkin ü gökçek:** çirkin ve güzel
Çirkin ü gökçek kamu birdür aña
Hiç yirer mi kimseyi bir baḫsaña (GN.I-1681)
- **çok çok:** çok çok
Bir şoldur kim ola ‘ ömri dirāz

‘Ömr içinde kıla ol **çok çok** niyâz (GN.III-5850)

- **dâne dâne**: tane tane
 Kaatre kaatre yağmur ol şefkat ile
Dâne dâne dürr olup geldi ele (GN.IV-10319)
- **dār u gīr**: savaş
 Ba‘ zıda oldu dilir ü şīr-gīr
 Ol eserdendür bu cümle **dār u gīr** (GN.III-7339)
- **dem-be-dem**: zaman zaman
 Kendü orta yirde urmuşdur qadem
 Seyr ider ol iki mülke **dem-be-dem** (GN.I-745)
- **der ü dergāh**: kapı ve ev
 Kābe-qaavseyn oldu menzilgāh aña
 Āşinā oldu **der ü dergāh** aña (GN.III-5777)
- **derd ü āh**: dert ve ah
 Bunça dürlü ārzu-y-ıla **derd ü āh**
 Kim bu gönülde qomış ol pādīşāh (GN.IV-9430)
- **derd ü renc**: dert ve kaygı
 Gitdi cümle cāh u mülk ü māl u genc
 Qaldı cānda ‘ışq u qasret **derd ü renc** (GN.III-6394)
- **deşt ü bāg**: ova ve bağ
 Birisinden tāze olur **deşt ü bāg**
 Biter anuñ hāşılinda bal u yağ (GN.I-1800)
- **devlet ü iqbāl**: saadet ve baht açıklığı
 İresin maqşūduña bu hāl-ıla
 Şād olasin **devlet ü iqbāl**-ıla (GN.II-3447)
- **devlet ü miḥnet**: saadet ve sıkıntı
 Birisinde **devlet ü miḥnet** bile
 Ol sebebden döndürür hālden hāle (GN.I-1364)
- **devr ü zamān**: devir ve zaman
 Devleti muḥkem ola ḥükmi revān
 Aña yüz dutmış ola **devr ü zamān** (GN.IV-9110)
- **dīn ü dūnya**: din ve dünya

Unıdılmış **d̄in ü d̄ünya** kamusu

Çalmadağ ‘arı vü gitmiş nāmusu (GN.IV-8817)

- **d̄in ü imān**: din ve iman
Ten dağı ārāste vü hem cān dağı
‘Aql u devlet **d̄in ü** hem **imān** dağı (GN.IV-8838)
- **dōst d̄üşmān**: dost düşman
Dost u d̄üşman zaḥmetin dartmağ gerek
D̄in ü gündüz durmadın yortmağ gerek (GN.I-803)
- **dōst u yār** : dost ve yar
Şoldur ol kim iş ü konşı **dōst u yār**
Her birinüñ sende bir mağşadı var (GN.II-2892)
- **d̄ünya aḥret**: dünya ahret
Çünki koşdı dōstlara ayırmasun
D̄ünya aḥret toğru yoldan ırmasun (GN.I-954)
- **d̄ün ü gün / d̄ün gün** : gece gündüz
Gör ki niçe geymiş altun tonı gün
Ol semā‘ da ḥarket eyler **d̄ün ü gün** (GN.I-29)
- **d̄ün gündüz / d̄ün ü gündüz**: gece gündüz
Çarḥa girdi çarḥ **d̄ün gündüz** döner
Çarḥ içinde gösterür dürlü hüner (GN.I-16 s.17, GN.I-177)
- **d̄ünya aḥir**: dünya ahiret
Her kim aña kul olursa şād ola
D̄ünya aḥir kayğudan āzād ola (GN.I-2347)
- **d̄ünya aḥret**: dünya ahiret
Her kim varsa yaradılmış kamu
D̄ünya aḥret yir ü gök uçağ kamu (GN.IV-10138)
- **d̄ünya vü ‘uqbā**: dünya ahiret
‘İlm-ile **d̄ünya vü ‘uqbā** alınur
İkisinden ‘izz ü devlet bulınur (GN.IV-9566)
- **d̄ürlü dürlü**: türlü türlü
Çamu nesne biter anda uzanur
D̄ürlü dürlü renkler-ile bezenür (GN.I-1954)

- **edeb erkān** : sıra saygı
Eyle olsa anlara ‘izzet gerek
Hem **edeb erkān** u hem hizmet gerek (GN.II-3129)
- **eksük ü artuğ**: eksik fazla
Ġam degül ger dilleri ayruğ-ısa
Hāl içinde **eksük ü artuğ**-ısa (GN.I-659)
- **el ayak**: el ayak
Kim senüñçün cān u ten kırbān-ıdı
El ayak bağılu saña fermān-ıdı (GN.II-3791)
- **el etek**: el etek
Tā‘ atı geçmez-ise n’itmek gerek
Tevbe kıilup **el etek** tutmak gerek (GN.II-2855)
- **emr ü destür**: emir ve izin
Şāh buyurdı bāğçevānlar geldiler
Pādişāhdan **emr ü destür** aldılar (GN.I-1545)
- **emr ü nehy**: emir ve yasak
Dördine söyler-idi bir lafz-ıla
Emr ü nehy ol ne-y-ise kıldan kıla (GN.I-2098)
- **enbiyā vü evliyā**: peygamber ve veliler
Enbiyā vü evliyā vü hāş u ‘ām
Ol semā‘ da yile virmiş neng ü nām (GN.I-46)
- **er ü ‘avrat**: erkek ve kadın
Kāngı cinsden el virürse az u çok
Geyür anı **er ü ‘avrat** ‘aybı yok (GN.II- 4967)
- **erkān nişān**: mertebe
Neng ü nām u nāmūs u **erkān nişān**
İsteme anda zamān u mekān (GN.II-3154)
- **ev ü barh**: ev bark
Ev ü barh u hān-u-mān māl u tavar
Cümlesi kayğu-durur her kimde var (GN.I-1114)
- **ev ü yaban**: ev kır
Tāğ u yazı **ev ü yaban** toptolu

Alur andan dün ü gün uşlu delü (GN.II- 5056)

- **evliyā vü enbiyā:** veli ve peygamberler
İmdi gel bir göz bırağ bu ma' niye
Gözü kimdür **evliyā vü enbiyā** (GN.IV-8942)
- **evvel ü āhir:** önce ve sonra
Cümle varlık bes senüñdür yā Celil
Evvel ü āhir sañ sensin delil (GN.I-81)
- **eyü yavuz:** iyi kötü
Kendüden ma' lüm ola nağş-ı cihān
Eyü yavuz āşikārā vü nihān (GN.I-904)
- **farz u vācib:** farz ve vacip
Ger niçe kim dil iremez bu söze
Kamusıyla **farz u vācibdür** bize (GN.I-217)
- **farz u sünnet:** farz ve sünnet
Tā' atı yalnız dağı kılsa olur
Farz u sünnet ne'ydügin kamu bilür (GN.I-375)
- **fażl u kerem:** erdem ve cömertlik
Tañrı andan rāzı ola lācerem
İredura dem-be-dem **fażl u kerem** (GN.II-5413)
- **fażl u raḥmet:** erdem ve rahmet
İlti beni Ḥazret'e buldum murād
Gördüm anda **fażl u raḥmet** 'adl u dād (GN.II- 4473)
- **feryād u nefir:** feryat ve nefret
Görklüler olur bularda bī-naẓir
Her ki gördi kıldı **feryād u nefir** (GN.III-7545)
- **fevķ u taḥt:** üst alt
Sağ u şol u **fevķ u taḥt** u piş ü pes
Yokdur anda nedür ol yol adı bes GN.II-3511)
- **fışķ u fesād:** bozukluk ve fitne
Orta yirden gitdi ol **fışķ u fesād**
Ma' zul oldı nefis işi kıaldı kesād (GN.I-1024)
- **fışķ u fücūr:** yoldan çıkma, günah işleme

Cādadur uçmağ u hem hūr u kuşūr
Tendedür tamu vü hem **fısk u fücūr** (GN.I-709)

- **fısk u tā'at**: günah ve ibadet
Küfr ü dīn ü **fısk u tā'at** hayr u şer
İşlenür bu şehri içinde her hüner (GN.I-961)
- **fıkr ü 'aql**: fikir ve akıl
Fıkr ü 'aqluñ iremez ol menzile
Adı ol mülküñ inan gelmez dile (GN.I-55)
- **fi'l ü fitne**: kötü işler ve kargaşalık
Hem hevā hem **fi'l ü fitne** hem nifāk
Berkidüpdür nefis-ile key ittifāk (GN.I-988)
- **gāh gāh**: kah kah
'Āşıka bu 'ışk ne'yler **gāh gāh**
Şāhı kul eyler dilerse kulı şāh (GN.III-6183)
- **ğarb u şarq**: kah kah
Cümle varlık yoklık içre ğarq-ıdı
Ni dün ü gündüz ne **ğarb u şarq**-ıdı (GN.I-1240)
- **gerd ü ğubār**: toz
Gördüm ol sulţānlığı kim anda var
Anda bu yir gök degül **gerd ü ğubār** (GN.III-7995)
- **gökçek ü çirkīn**: güzel ve çirkin
Hiç biri birne muṭi' olmaz bular
Andan olur **gökçek ü çirkīn** hular (GN.I-966)
- **göñül 'aql**: gönül akıl
Hem göñül hem 'aql u hem 'ışk u hevā
Perdelerdür cümle çün dünya kova (GN.II-5454)
- **görmek ü bilmek**: görmek ve bilmek
Görmek ü bilmek saña virdiyse Hāk
Öğüñi dir gözün aç bir doğru baq (GN.I-1230)
- **görmek ü şormak**: görmek ve sormak
Vardı dördinçi maqāma durmağa
Anı dağı **görmege vü şormağa** (GN.II-5218)

- **göz kulağ:** göz kulak
Virdise ger **göz kulağ** Tañrı saña
Bir sa' at dut **göz kulağ** bendin yaña (GN.I-845)
- **guşsa vü gam:** keder ve gam
Gāh uzak sağınç u gāh **guşsa vü gam**
Yir bu nefis olmaz yire her dem-be-dem (GN.II-5363)
- **gün ü ay:** güneş ve ay
Gökler içinde yaratdı **gün ü ay**
Aydınından yarınur yoğsul u bay (GN.III-5739)
- **güng ü lāl:** dilsiz
Eytdüm iy keşşāf-ı sırr-ı lā-yezāl
Nāṭıka vaşfuñdan oldı **güng ü lāl** (GN.IV-8845)
- **hadd u qarār:** son ve karar
Cümle iş anda dutar **hadd u qarār**
Şüret olur her bir işde pāyidār (GN.I-2004)
- **hadd u maqām:** yer ve derece
Hem şerī' at lengere beñzer tamām
Halka oldur gösteren **hadd u maqām** (GN.III-7219)
- **hāk ü bād:** toprak ve rüzgar
Ma' lum ider dörtleri dördinçi bāb
Hem-çünān ki **hāk ü bād** u nār u āb (GN.I-8 s.11)
- **hāl ü iş:** durum ve iş
Ādemīde cümle dürlü **hāl ü iş**
Yir-ile gökden biter bu yaz u kış (GN.I-700)
- **hālīk u maḥlūk:** yaratan ve yaratılmış
Hālīk u maḥlūk arasında nişān
Vasıṭa ol vāşıl oldur bī-gümān (GN.III-7435)
- **hall ü 'ağd:** hallolma ve kolaylaşma
Ellerinde ḥāşıl oldu **hall ü 'ağd**
Kim anuñla zabṭa geldi cins ü nağd (GN.IV-9674)
- **hāl u dirlik:** durum ve düzen
Bağça vü bāğ u sarāy u taht u baht

‘Ayš u ‘iřret **hāl u dirlik** nerm ü saht (GN.I-2409)

- **hāmūř u űsküt:** sessizlik, susma
Cāhile **hāmūř u űsküt**dür cevāb
Hālķa ol hem yüz şuyıdur hem savāb (GN.IV-10369)
- **hānumān / hān-u-mān:** çoluk çocuk
Yağmalatdı māl u mülkü **hānumān**
Virdi ol ‘iřķa gōñül ü cism ü cān (GN.I-183, GN.I-312)
- **hār u haşek:** diken ve çer çöp
İlla bağlarda biter dürlü çiçek
Şüre yirlerden gelür **hār u haşek** (GN.I-2091)
- **hārb u ceng:** savaş
Dünya bir evdür ķarañu tünd ü teng
İçi tolu mekr ü hīle **hārb u ceng** (GN.IV-10091)
- **hārf u hārf / hārf hārf:** harf harf
Tā ki kemle olmayınķa **hārf u hārf**
Olmadı hīç kimseye bu ma‘ni şarf (GN.II-3359, GN.III-6742)
- **hārf u şavt:** harf ve ses
Mağv ola **hārf u şavt** u ün ü sāz
Niteliksüz görine ol bī-niyāz (GN.II- 4628)
- **hāyāt u memāt:** ölüm kalım
Nefs-içün geldi **hāyāt u hem memāt**
Nefse dirlik virdi ol āb-ı hāyāt (GN.IV-10182)
- **hāyf u dirīgā:** yazık eyvah
Eyde iy **hāyf u dirīgā** ķanı ol
‘İřret ü ma‘ řūk u sāķi sağ u řol (GN.II-5398)
- **hāyr u şer:** hayır ve şer
Küfr ü dīn ü fiřķ u tā‘ at **hāyr u şer**
İřlenür bu řehr içinde her hūner (GN.I-961)
- **hāyvān u nebāt:** hayvan ve bitki
Pes melek insān u **hāyvān u nebāt**
İkisi řābitdür ikisi bī-řebāt (GN.I-1327)
- **hecr ü firāk / hicr ü firāk:** ayrılık

Diñleyenüñ gönline rahmet bırak

Bunlara göstermegil **hecr ü firāk** (GN.I-1930, GN.II-5598)

- **hışm u rahmet / haşm u rahmet**: öfke ve merhamet
Bu şehir kavmında vardur her hüner
Hışm u rahmet fışk u tã' at hayr u şer (GN.III-6941, GN.IV-10131)
- **hıç hıç**: hiç hiç
Bu cihān nişe gelürdi **hıç hıç**
Hōd ıolupdur mekr ü hıle pıç pıç (GN.III-6561)
- **hōr u hacıl**: aşağılanmış ve zor durumda
Geh başar ' aklı bu nefis eyler zelıl
Leşkeri ' aklıñ olur **hōr u hacıl** (GN.I-997)
- **hōr u řermsār**: aşağılama ve utanma
şüret olur anda **hōr u řermsār**
Pes bu řerri ol ' aklı hūkmi basar (GN.III-7039)
- **hōr u zelıl**: aşağılanmış ve mahzun
Kaldı tende maħbūs u **hōr u zelıl**
Fāsıka Hāk tevbeyi kılsun delıl (GN.I-1021)
- **hōř müzeyyen**: hoş süslü
Yir ü gögi dürlü dürlü halk-ıla
Hōř müzeyyen eyledi kıldan kıla (GN.IV-10156)
- **hōř řād**: hoş mutlu
Kayguya karılmaya **hōř řād** ola
Her bir a' zā dünyadan bir dād ala (GN.I- 1185)
- **hōř hōř**: hoş hoş
Yine düşdü ' aklı bir hōř ārzü
Diledi kim kuça **hōř hōř** hūb-rū (GN.II-3075)
- **hōř selāmet**: hoş süslü
Kim helāk olmayalar kem nesneden
Hōř selāmet yöriyeler dünyede (GN.I-1550)
- **hořnūd u rāzi**: hořnut ve razı
Her biri **hořnūd u rāzi** iřine
Diñle imdi kendü kimdir işi ne (GN.I-963)

- **hüb u zibā:** güzellik ve çekicilik
Dökilür diş gün günin göz çöngelür
Hüb u zibā şekli zişt ü neng olur (GN.III-7852)
- **hüb u zişt:** güzel çirkin
Görmeyen katında birdür **hüb u zişt**
Bilmeyene içi duzağdur çi bihişt (GN.I-1228)
- **hulq u luṭf:** huy güzelliği ve lütuf
Sensin ol kim kamuya virdüñ vücüd
Hulq u luṭf u bahşış ü ihsân u cüd (GN.II- 4015)
- **hür u ğilmân:** huri ve gılman
Hür u ğilmân şanmañuz gökden yağar
İlla bilüñ kim bu şöhetden doğar (GN.II-3085)
- **hür u kuşūr:** huri ve saraylar
Cāndadur uçmağ u hem **hür u kuşūr**
Tendedür tamu vü hem fişq u fücūr (GN.I-709)
- **huşq u ter:** kuru ve yaş
Gör ma‘ādinden niçe cevher biter
Kuvvetinden niçe **huşq u ter** biter (GN.I-40)
- **ırak yakın:** uzak yakın
Beglik ü kullıq kamu yeksân ola
Ne **ırak yakın** ne ĩn ü ān ola (GN.II- 4623)
- **ibtidā vü intihā:** başlangıç ve son
Allah adın eytlüm evvel ibtidā
K’andan oldı **ibtidā vü intihā** (GN.I-21)
- **içlü taşlu:** içli dışlı
Añlağıl kim yidi katdur bu cihān
İçlü taşlu birbirinden nihān (GN.II- 4744)
- **içmek ü yimek:** içmek ve yemek
Cümle nefside var bu **içmek ü yimek**
Dem-be-dem hōş rāhat olup üyimek (GN.IV-10178)
- **ihlāş u ĩmān:** ihlas ve iman
Kīne vü buhl u ḥased kibr ü riyā

İ' tikkād **ihlās u imān** Tañrı'ya (GN.II-5250)

- **ihlās u bahşış**: iyilik ve bağış
Niçe güç yitdükçe sen dervişlere
Kıludur **ihlās u bahşış** bunlara (GN.IV-10355)
- **il ü şār**: ülke ve şehir
Saltanat bir hōş haysiyyetdür
Hükmine münkād cümle **il ü şār** (GN.IV-9034)
- **'ilm ü Qur'an**: ilim ve Kur'an
Mescid ü minber bularuñ tahtları
'İlm ü Qur'an'dur bularuñ rahtları (GN.I-1740)
- **'ilm ü ma'rifet**: bilgi ve beceri
Sende **'ilm ü ma'rifet** kandan gelür
Harfi dilden ma' nisi cāndan gelür (GN.I-926)
- **'ilm ü şan'at**: bilim ve sanat
Gizlü kalmaz **'ilm ü şan'at** fetḥ ü cūd
Hōş ğanīmet alur ol dem bu vücūd (GN.I-1998)
- **in ü ān**: bu şu
Beglik ü kullıq kamu yeksān ola
Ne ırak yakın ne **in ü ān** ola (GN.II- 4623)
- **inkār u ikrār**: inkar ve kabul
Çünkü degdi onına on dürlü söz
İtdi ol **inkār u ikrār** oldı göz (GN.IV- 9613)
- **ins ü cān**: insan ve can
Cümle maḥlūqāt cümle **ins ü cān**
Yir ü gök ü ' aql u zāt u cism ü cān (GN.I-48)
- **ins ü cin**: insan ve cin
Ger vuḥūş u ger tuyūr ger **ins ü cin**
Gözleyüben görmedi kendi cānın (GN.I-112)
- **insān u melek**: insan ve melek
Lākin **insān u melek** ölmeyiser
Ḥazret ehliidür fenā olmayısar (GN.I-1286)
- **ins ü melek**: insan ve melek

Ne yir ü ne gök ü ne çarh u felek
Ne ten ü ne cān u ne **ins ü melek** (GN.I-1241)

- **ins ü peri**: insan ve peri
Çün getürdi dünyaya ol serveri
Bildi anuñ geldügin **ins ü peri** (GN.IV-8897)
- **irte gice**: gündüz gece
Döke hasret yaşını **irte gice**
Kimse gelüp şormaya hālūñ nice (GN.II-3891)
- **istiğfār u tevbe**: af dileme ve tövbe
Lāki edebdür suçı nefsdan bileler
Her dem **istiğfār u tevbe** kılalar (GN.I-873)
- **iş ü kōnşı**: eş ve komşu
Soldur ol kim **iş ü kōnşı** dōst u yār
Her birinūñ sende bir maqşadı var (GN.II-2892)
- **iş uş**: iş ve varlık
Ol sekiz dürlü **iş uş** oldı tamām
Anuñ-ıla dirilür bu hāş u ‘ām (GN.III-6826)
- ‘**izz ü devlet**: yücelik ve saadet
‘İlm-ile dünya vü ‘uqbā alınur
İkisinden ‘**izz ü devlet** bulunur (GN.IV-9566)
- ‘**izz ü nāz**: yücelik ve naz
‘İlm ü hikmet ‘ibret ü esrār u rāz
Tevbe vü tevfiķ u tā‘ at ‘**izz ü nāz** (GN.II-3634)
- ‘**izzet ü hürmet**: itibar ve saygı
Ol sekizden bu sekiz devlet bulur
Halk içinde ‘**izzet ü hürmet** bulur (GN.III-5844)
- ‘**izzet ü rağbet**: değer verme ve üstün tutma
Hem Çalap’dan bunlara rahmet gele
Hem bu halkdan ‘**izzet ü rağbet** gele (GN.IV-10244)
- **ķabz u başt**: sıkma ve gevşeme
Görnür anda cümle san‘ at naķş u renk
ķabz u başt u ķahr u luţf u şulh u cenk (GN.III-7045)

- **qadr u kıymet:** değer ve kıymet
 Hālını bilmek için kul fikreti
 Ne qadardur anda **qadr u kıymeti** (GN.IV-8279)
- **kāfir ü münkir:** kafir ve inkarcı
 Cānum anuñla tena‘‘um sürerdur
Kāfir ü münkir anı qanda görür (GN.IV-9334)
- **qahr u cefā:** kahır ve eziyet
 Ortada qılduñ beni **qahr u cefā**
 Qılmaya hergiz baña kimse vefā (GN.II- 4016)
- **qahr u luṭf:** kahır ve lütuf
 Hüb u zişt ü **qahr u luṭf** u hayr u şer
 Birikip dördi bile görür bular (GN.I-1300)
- **qāl u qıl:** dedikodu, söz
 Maqşuduñ ‘ilm ü ‘ameldür bil ü qıl
 Ne gerekdür mācerā vü vü **qāl u qıl** (GN.II-2686)
- **qar u yağmur:** kar ve yağmur
 Anuñ elinden gelür bu cümle iş
 Dün ü gündüz **qar u yağmur** yaz u qış (GN.II- 4172)
- **qat qat:** kat kat
 Çün günāh cānı gelür **qat qat** başar
 Maḥbur eyler seyrini Hāq’dan keser (GN.II-3002)
- **qavl ü fi‘l:** söz ve eylem
 Hālqa bildük ne gerek inşāf-ımmış
Qavl ü fi‘l ü şatu bāzār her bir iş (GN.IV-10276)
- **qavl u qarār:** söz ve karar
 Yine güydüm bu söze çok rüzigār
 Yirine gelsün diyip **qavl u qarār** (GN.II-5490)
- **qaygu vü teşviş:** kaygı ve düşünce
 Nitekim ‘ucb ehlinün oldur işi
 Hiç gitmez **qaygusı vü teşvişi** (GN.II- 4283)
- **qāyim dürüst:** sağlam ve devamlı
 Çün ola bu altı iş **qāyim dürüst**

Yol eri yolda ola çālāk ü çüst (GN.II-3622)

- **kendü kendü**: kendi kendi
Ol nazardan Haq bizi ayırmasun
Kendü kendü tal^c atından ırmasun (GN.I-1603)
- **kevn ü mekân**: varlık ve yer
Hem didi ger sen degül miseñ ^c ayân
Yaradur degül idüm **kevn ü mekân** (GN.I-212)
- **ķış u yaz**: kış yaz
İy Hudāvendā Kerīmā Kārsāz
İrma bizi ol ışıkden **ķış u yaz** (GN.I-1645)
- **ķız gelin**: kız gelin
Ata ana ^c avrat oğlan **ķız gelin**
Ķamusınuñ sen yiseñ gerek ğamın (GN.II-2911)
- **ķibr ü ķın / ķibr ü ķine**: kibir ve kin
Gökden indi cān u ^c aql u fehm ü dīn
Yirden oldı nefis ü ten hem **ķibr ü ķın** (GN.I-701, GN.I-935)
- **ķibr ü ħased** : kibir ve kıskançlık
Olmaya **ķibr ü ħased** ol kişide
Ħaħķı her ħanda bulursa işide (GN.III-5901)
- **ķibr ü riyā**: kibir ve ikiyüzlülük
Kīne vü buhl u ħased **ķibr ü riyā**
İ^c tiķād ihlāş u imān Tañrı^cya (GN.II-5250)
- **ķıl u ķāl**: dedikodu, söz
Ķalmaya hiç öñ u soñ u **ķıl u ķāl**
Pes ola ol dem bize muṭlaķ vişāl (GN.II- 4625)
- **ķol ķanat**: kol kanat
Pes bilüñ kim mu^c teberdür salṭanat
Aña Allah ħudretidür **ķol ķanat** (GN.IV-10064)
- **ķuh u ķuhsār**: dağ ve tepe
Dünyada hem berr ü hem baħr eyledi
Hem **ķuh u ķuhsār** hem nehr eyledi (GN.I-92)
- **ķul u sulṭān**: köle ve sultan

Gebr ü tersā vü müselmān evleri

Birdür aña **kul u sulṭān** evleri (GN.II- 5070)

- **ḳurd u ḳuṣ**: kurt kuş
 Ādem ü perī vü cinnī **ḳurd u ḳuṣ**
 Buyruḡında ger inişdür ger yoḳuş (GN.II-3423)
- **kūr u kerr**: kör ve sağır
 Sıḳlı ḳıldı şehir içinde **kūr u kerr**
 Dāfi‘a iltür anı daşra döker (GN.III-7025)
- **ḳurb u visāl**: yakınlık ve kavuşma
 Cānlara ol pend olur ḡoş perr ü bāl
 Tenlere ol pend olur **ḳurb u visāl** (GN.IV-10246)
- **kūfr ü dīn**: küfür ve din
Kūfr ü dīn ü fişḳ u tā‘ at ḡayr u şer
 İşlenür bu şehir içinde her hüner (GN.I-961)
- **kūfr ü imān**: küfür ve iman
 Yāḡud ol kim **kūfr ü imān** biledür
 Geh gelür imāna geh küfr-iledür (GN.I-1351)
- **kūfr ü nifāk**: küfür ve nifak
 Anuñ-ıçun kim bizümle ol zamān
 Yoḡ-ıdı **kūfr ü nifāk** u hem gümān (GN.I-1128)
- **leyl ü nehār**: gece ve gündüz
 Evveli gelmiş-durur faşl-ı bahār
 Mu‘ tedildür anda bu **leyl ü nehār** (GN.I-1952)
- **loḳma loḳma**: lokma lokma
 Ḳanḳı aş kim ḡoş gelürse göñline
Loḳma loḳma alur andan eline (GN.II-2830)
- **lü‘lü ü mercān**: inci mercan
 Ol köşkler anda bu gökden yüce
Lü‘lü ü mercān ḳamu uçdan uca (GN.III-5677)
- **maḡbūn u maḡrūm**: şaşkın ve mahrum
 Her kim ol ‘ucb eyledi şöyle olısar
 Tā ebed **maḡbūn u maḡrūm** ḳalısar (GN.II- 4161)

- **māh u sāl**: ay ve yıl
Sāḳi nefis ü saḡraḳ işdeh bāde ḡāl
Bādiye bu rüz u hefte **māh u sāl** (GN.I-2424)
- **maḡv u fenā**: mahv ve yokluk
Cümle olmuş kendüden **maḡv u fenā**
Ni fikir ḳalmış bularda ni ṣenā (GN.IV-8296)
- **maḡv u māt**: yok olma ve yenilme
Uşbu varlık olmuş anda **maḡv u māt**
Ḳāyim ol Ḥaḳ zātı dāyim ol şifāt (GN.IV-9436)
- **māl u genc**: mal ve hazine
Gitdi cümle cāh u mülk ü **māl u genc**
Ḳaldı cānda ‘ ışḳ u ḡasret derd ü renc (GN.III-6394)
- **māl u ni‘ met**: mal ve nimet
Kimi eydür **māl u ni‘ met** vir baña
Ḳamu ḳullardan yaḳınvan ben saña (GN.II-5141)
- **māl u tavar**: mal ve davar
Ev ü barḡ u ḡān-u-mān **māl u tavar**
Cümlesi ḳayḡu-durur her kimde var (GN.I-1114)
- **māt u ḡarḳ**: batmak ve yok olmak
Hiç belürmez yir ü gök ü ḡarb u şarḳ
Cümle olmuş ol deñizde **māt u ḡarḳ** (GN.IV-9435)
- **mekr ü ḡilet / mekr ü hile**: aldatma ve hile
Hem küfr hem **mekr ü ḡilet** hem ḡazab
Nefse bunlar yār olupdur rüz u şeb (GN.I-987)
- **melek insān**: melek insan
Pes **melek insān** u ḡayvān u nebāt
İkisi şābitdür iksi bī-şebāt (GN.I-1327)
- **merd ü zen**: kadın erkek
Zühre’den hem perveriş alur bu ten
Ḳābil ol fi‘ le bu cümle **merd ü zen** (GN.III-8074)
- **merkez ü menzil**: asıl yer ve konak
Ol fenāsuz mülk içinde şāh olur

Merkezi vü menzili dergāh olur (GN.I-736)

- **mescid ü minber:** mescit ve minber

Mescid ü minber bularuñ tahtları
 ‘İlm ü Qur’an’dur bularuñ rahtları (GN.I-1740)
- **mevc ü deryā:** dalda ve deniz

Çünkü kaṭre düşdü deñze oldı bir
 Gitdi cümle **mevc ü deryā** qaldı bir (GN.III-8030)
- **miḥnet ü mefsede:** sıkıntı ve kötülük

Gökden indi devlet ü mertebeler
 Yirde bitdi **miḥnet ü mefsedeler** (GN.I-702)
- **mihr ü şefkat:** sevgi ve şefkat

Mihr ü şefkat ‘ışık u bāzī kem olur
 Ma‘de içinde şovuḡ muḥkem olur (GN.I-2015)
- **miḥrāb u mescid:** mihrap ve mescit

Her nefes mi‘rāc u her dem Tūr aña
 Her maḡām **miḥrāb u mesciddür** aña (GN.III-6049)
- **mīr ü ḡul:** bey ve köle

Kimse fikri kimseye şatmış degül
 Satun almaz bay u yoḡsul **mīr ü ḡul** (GN.II- 5098)
- **miskīn ü ‘āciz:** miskin va aciz

Perde ardında ḡalupdur ins ü cān
 Ben daḡı **miskīn ü ‘āciz** nā-tüvān (GN.II-5445)
- **muḡbil ü maḡbūl:** mesut ve kabul gören

Her kim anuñ işiginde ḡul ola
 Ḥalḡ içinde **muḡbil ü maḡbūl** ola (GN.III-5930)
- **muḡīm ü maḡām:** derece ve mevki

Ḥalḡı ḡulḡı çün bilesin sen tamām
 Ma‘lum ola **muḡīm ü maḡām** (GN.IV-10227)
- **mülk ü maḡām:** mülk ve makam

Geçmeyinçe uşbu biş evden tamām
 Olmadı Ḥazret aña **mülk ü maḡām** (GN.II-3370)
- **mülk ü māl:** mal mülk

Ƙanı tā‘ at ƙanı ƙullık ƙanı hāl

Ƙaldı cümle ev ü barĥ u **mülk ü māl** (GN.I-1206)

- **nāċār u ċār**: ister istemez
Geçmeseydi sürdiler **nāċār u ċār**
Geçürür geçdükçe bu leyl ü nehār (GN.II- 4693)
- **naċş u ziyād**: eksik fazla
Nüh felektendür bu zişt ü ĥüb-ı zād
Nitekim aydan-durur **naċş u ziyād** (GN.III-8066)
- **nām-be-nām** : isim isim
Ol toċuz nesne ki vardı **nām-be-nām**
Dīn içinde ĩlet-idi ol tamām (GN.IV-8634)
- **nām u nişān**: ad ve iz
‘ Işċ içinde yoċ-durur **nām u nişān**
‘ Işċ içinde çoċ-durur genc-i nihān (GN.II- 4810)
- **nāz u niyāz**: yalvarma yakarma
Ĥaċ didi kim sen yirinme iy Ĥicāz
Dōst baña senden ƙıla **nāz u niyāz** (GN.II- 4046)
- **nebī vü velī**: peygamber ve veli
Maĥlūkuñ anda eli irmez eli
‘ Āciz ü ĥayrān **nebī vü hem velī** (GN.II-3250)
- **nerm ü saĥt**: yumuşak ve sert
Baċça vü bāċ u sarāy u taĥt u baĥt
‘ Ays u ‘ işret hāl u dirlik **nerm ü saĥt** (GN.I-2409)
- **niċe dürlü**: nice türlü, birçok
Gör Ĉalab'uñ ƣudretin kim ne’yledi
Niċe dürlü naċş u bünyād eyledi (GN.I-696)
- **nihān-ender-nihān**: gizli gizli
Gördüm anda bir cihān ki ne cihān
Bī-nihāyetdür **nihān-ender-nihān** (GN.II-5619)
- **nīk ü bed**: iyimser ve kötümser
Ulu ƣiċi **nīk ü bed** yoĥsul u bay
Bu yidi şafdan gider yıl on iki ay (GN.II-4647)

- **oğlan u yigit:** çocuk ve genç
Oğlan u yigit ¼ocadur didigüm
 Kendü ‘ ömrüm ¼ayğusıdur yidügüm (GN.I-1164)
- **oğul ¼ız:** oğul kız
 Dün ü gün **oğlı ¼ızı** endişesi
 Yay u ¼ıř ¼ayğı yimekdür pişesi (GN.I-1203)
- **öñ u řoñ:** baş ve son
 ¼almaya hiç **öñ u řoñ** u ¼il u ¼āl
 Pes ola ol dem bize muılağ viřāl (GN.II- 4625)
- **piç-e-piç / piç piç:** iyiden iyiye
 Ortada añmaz ¼alap emrini hiç
 Bu hevesler göñle ¼olmiř **piç-e-piç** (GN.II-2979)
- **pir ü cevān:** yaşlı genç
 ¼amusıyla bu nefes uş rāyigān
 Alur andan ģāř u ‘ ām **pir ü cevān** (GN.II-5054)
- **piş ü pes:** ön ve arka
 Sağ u şol u fevķ u taĥt u **piş ü pes**
 Yoķdur anda nedür ol yol adı bes (GN.II-3511)
- **perr ü bāl:** kol kanat
 Cānlara ol pend olur ģōř **perr ü bāl**
 Tenlere ol pend olur ¼urb u visāl (GN.IV-10246)
- **rāy rāy:** fikir
 Bisler anı dörd yıl dörd ay Ay
 Pes ‘ Uıarid hem virür ģōř **rāy rāy** (GN.II- 4532)
- **razi vü ģořnüd:** razı ve memnun
 Olavuz uçmağ içinde tā ebed
Razi vü ģořnüd ola bizden Aģad (GN.IV-9745)
- **ref’ u sükün:** kaldırma ve sakinlik
 ¼ıldı ol dördi cihāna dörd sütün
 Andan oldı naşb u cerr **ref’ u sükün** (GN.I-1795)
- **reng ü büy:** renk ve koku
 Hem bulara düşdi uş ol ‘ aķs-i rüy

Ol sebebden taldı ‘ âlem **reng ü büy** (GN.III-6354)

- **renk renk**: renk renk
 Toprağa cevher düşüpdür **renk renk**
 Tağlar altından çıkar ol teng teng (GN.III-6629)
- **resm ü uşul**: resmiyet ve usul
 ‘Ömr irişdi otuza oldı fużul
 Ögredür Mirrih ana **resm ü uşul** (GN.IV-10200)
- **rüz u hefte**: gün ve hafta
 Sāki nefis ü sağrağ işdeh bāde hāl
 Bādiye bu **rüz u hefte** māh u sāl (GN.I-2424)
- **rüz u şeb**: gece gündüz
 Hem küfr hem mekr ü hilet hem ğazab
 Nefse bunlar yār olupdur **rüz u şeb** (GN.I-987)
- **şabr u qarār**: sabır ve karar
 Ol nişāni ‘ āşikuñ oldur i yār
 Kim qatında yoğ-durur **şabr u qarār** (GN.III-6128)
- **şaç u saqal**: saç sakal
 Göersenē kim dürlü cevher dökilür
Şaç u saqal ağarur bik bükilür (GN.I-2012)
- **şāf şāff / şaff u şaf**: bölük bölük
 Bu iki leşker durupdur **şāf şāff**
 Birbirisiyle qılır her dem meşāff (GN.I-976, GN.I-2082)
- **sağ şol / şağ u şol**: sağ sol
 İki bile baqar **sağa şola**
 Bilelikdedür niçe var kim ola (GN.I-392, GN.II-3438)
- **sağlığ u şayrulıq**: sağlık ve hastalık
 İşid ol **sağlığ u şayrulıq** nedür
 Kim bilesin bu hikāyet nitedür (GN.II-2949)
- **şahrā vü hayme**: çöl ve çadır
 Añlasun **şahrā vü hayme** ne’ydügin
 Hüb-rular haymede niçe’ydügin (GN.IV-10020)
- **sakf u şahn**: tavan ve taban

Bağladı uş şeş cihet oldı tamām

Sakf u şahın u dört divār u hoş maķām (GN.II-3404)

- **sarāy u taht**: saray ve taht
Bağça vü köşk ü **sarāy u taht** nedür
Diñle imdi kim hikāyet nitedür (GN.I-2414)
- **şarīh u muhtaşar**: açık ve öz
Göñlüme geldi yene bir hoş haber
Hoş hikāyetdür **şarīh u muhtaşar** (GN.I-552)
- **şatu bazār**: satış pazar
Bāğ u çift ü şirket ü **şatu bazār**
Ögi uşşı durmadın anı düzer (GN.I-1202)
- **şavt u nağme**: ses ve ezgi
Dürlü ‘ilm ü dürlü hikmet dürlü söz
Dürlü dürlü **şavt u nağme** saz u söz (GN.IV-9330)
- **saz u söz**: saz söz
Dürlü ‘ilm ü dürlü hikmet dürlü söz
Dürlü dürlü **şavt u nağme saz u söz** (GN.IV-9330)
- **sen ü ben**: sen ben
Orta yirden götrile bu **sen ü ben**
Ol deñizde ğarķa vara cān u ten (GN.II- 4626)
- **sergerdān u hayrān**: kendinden geçmiş ve hayran olmuş
Cümle **sergerdān u hayrān** ol Hāķ’a
Bilimezler niçedür iş muṭlaķā (GN.II- 4649)
- **şıdk u şafā**: doğruluk ve kalp temizliği
Her işāret kim kııurdı Muştafā
Şıddıķa artar-ıdı **şıdk u şafā** (GN.I-2100)
- **sīm ü zer**: gümüş ve altın
Kimde varsa bāğ u çift ü **sīm ü zer**
Lācerem göñül her gün anı düzer (GN.IV-9097)
- **şulh u cenk**: barış ve savaş
Gönrür anda cümle san‘ at naķş u renk
Ķabz u başt u ķahr u luṭf u **şulh u cenk** (GN.III-7045)

- **şādī vü ğam:** mutluluk ve üzüntü
 Kahr u luḫf u **şādī vü ğam** dünyada
 Hiç şurat var mı kim irmez iy dede (GN.II-3848)
- **şark ğarb:** doğu batı
 Ay oldı bir işâretten dü nīm
Şarka ğarba seyr kıldı her dü-nīm (GN.I-1)
- **şart u lâzım:** şart ve gerekli
 Hem bu sözler **şart u lâzımdur** size
 Hem daḫı key farz u vâcibdür bize (GN.II-3615)
- **şekk ü gümân:** şüphe
 Zira kim hiç kalmadı **şekk ü gümân**
 Ol özendügi yire irdi bu cān (GN.II-3937)
- **şekker börek:** şeker börek
 Mışr'ı n'idersin saña şekker gerek
 Hōna gel ki yiyessin **şekker börek** (GN.II-2683)
- **şem^ç ü cem^ç:** mum ve topluluk
 Hōş düzilmiş **şem^ç ü cem^ç** arāyide
 Cümle ḫalk alur bulardan fāyide (GN.II- 4412)
- **şems ü mäh:** güneş ve ay
 Pes yaratdı kudretinden ol ilāh
 'Arş nūrından gök yüzinde **şems ü mäh** (GN.III-6352)
- **şerr ü şūr:** kötülük ve karışıklık
 Fi^ç l ü fitne hırş u ḫıqd u **şerr ü şūr**
 Ḫalvet olmağa kişiyi kanda ḫor (GN.II-2924)
- **şeyḫ ü şāb:** ihtiyar genç
 Ol çerāguñ ḫal^ç atından degdi tāb
 Kim teveccüh eyler aña **şeyḫ ü şāb** (GN.II-2865)
- **şükr ü niyāz:** şükür ve beklenti
 Sen daḫı anuñ-ıla **şükr ü niyāz**
 Gönderesin kendüzüñden gizlü rāz (GN.II-5227)
- **şükr ü şenā:** şükür ve övgü
 Pes bize vâcib-durur **şükr ü şenā**

Günde yüz biñ kez cana vü hem tene (GN.I-130)

- **şükr ü sipās:** teşekkür
Cān daħı kılmağ gerek **şükr ü sipās**
Çamudan yig olsa yigdür hağ-şinās (GN.I-135)
- **tā‘ at u şöhet:** ibadet ve sohbet
Yaraşur **tā‘ at u şöhet** ol zamān
Girtü bilgil bu sözi dutma gümān (GN.I-1977)
- **tağ u ova:** dağ ve ova
Kimine meydān-durur **tağ u ova**
Kimine seyrāngeh olmışdur hevā (GN.I-772)
- **tağ u taş:** dağ taş
Zīra **tağ u taş** aña ma‘ nī-durur
Issı sovuğ hem anuñ yolın urur (GN.I-446)
- **tağ u yazı:** dağ ve ova
Tağ u yazı ev ü yaban toptolu
Alur andan dün ü gün uşlu delü (GN.II- 5056)
- **taht u baht:** taht ve baht
Bağça vü bāğ u sarāy u **taht u baht**
‘Ayš u ‘işret hāl u dirlik nerm ü saht (GN.I-2409)
- **taht u tāt:** taht ve taç
Māl u ni‘ met kul qaravaş **taht u tāt**
Her gün anda toynudur biñ biñ ac (GN.II- 4367)
- **ten ü cān:** ten ve can
Biline ezdād ‘ālemde ‘ayān
Çün **ten ü cān** çün zemīn ü asımān (GN.I- 4 s.9)
- **teng teng:** yük yük
Toprağa cevher düşüpdür renk renk
Tağlar altından çıkar ol **teng teng** (GN.III-6629)
- **tenhā vü miskīn:** kimsesiz ve düşkün
Ben teni **tenhā vü miskīn** eli boş
Dōst rızāsı işiginde kaldum uş (GN.II-5575)
- **terk ü tecrīd:** terk ve yalnızlaştırma

Terk ü tecrîd ol iniş yoķuş-durur

Yola gitmek yavlaķ ulu iş-durur (GN.II-3218)

- **tevbe vü tâ' at:** tövbe ve ibadet
Oğlan-iken mektebe meşğül olan
Yigit iken **tevbe vü tâ' at** kılan (GN.I-2021)
- **toprağ u taş:** toprak ve taş
Kim anuñla **toprağ u taş** ahtara
Gizlü genci uş bu halka göstere (GN.III-6617)
- **tünd ü teng:** sıkıntılı ve dar
Dünya bir evdür qarañu **tünd ü teng**
İçi tolu mekr ü hîle ħarb u ceng (GN.IV-10091)
- **tünd ü tiz:** sert ve aceleci
Ol şaf ehli **tünd ü tizdür** ħuları
Yoķ-durur ħiç kimseden qorķuları (GN.II- 4684)
- **'ucb u kibr:** büyüklenme ve kibir
Ĥalk içinde **'ucb u kibr** eylemeye
Söylese da' vi-y-ile söylemeye (GN.III-5934)
- **uçmağ ħamu / uçmağ ħamu :** cennet cehennem
Dün ü gündüz yir ü gök **uçmağ ħamu**
Sendedür āħir ne kim varsa ħamu (GN.I-906, GN.I-1369)
- **urmağ u dutmağ:** vurmak ve tutmak
Urmağ u dutmağ olursa ħamusı
Ĥiç dönmez key bütündür nāmusı (GN.II- 4685)
- **uşlu delü:** akıllı deli
Yol üzere bu şurat bir şehr ulu
Kim gelür andan geğer **uşlu delü** (GN.I-2190)
- **üç üç:** üç üç
Bunları **üç üç** yaratdı Zü'l-celāl
Nitekim müstaķbil ü māzi vü ħāl (GN.I-6 s.9)
- **ün ü sâz:** ses seda
Maħv ola ħarf u şavt u **ün ü sâz**
Niteliksüz görine ol bî-niyâz (GN.II- 4628)

- **vaqt u zamān:** vakit ve zaman
Viridi hem **vaqt u zamān** u hem maqām
Tā zamān birle vücūd oldı tamām (GN.III-8057)
- **vaşf u şıfat:** sıfat ve nitelik
Diñle imdi eydeyüm **vaşf u şıfat**
Kim niçe hālden hāle döner şurat (GN.I-1167)
- **yapmağ u yıkmaq:** yapmak yıkmak
İşlemege eli ire her işi
Yapmağ u yıkmaq ola kemter işi (GN.II-2758)
- **yār yār:** yar yar
Yād biliş imdi nedür ağıyār u yār
Ağıyarı ço dün gün eytgil **yār yār** (GN.IV-10232)
- **yār u yoldaş:** yar ve yol arkadaşı
Benüm ile **yār u yoldaş** gelmedi
Senden ayruq destgürüm qalması (GN.II- 4460)
- **yaş kuru:** yaş kuru
Yırde gökde **yaş kuru** qalması hıc
Kim bu matbaqlarda olmadı havıc (GN.II-2839)
- **yay u kış:** yaz kış
Dün ü gün oğlı kızını endişesi
Yay u kış kayğu yimekdür pişesi (GN.I-1203)
- **yaz u kış:** yaz kış
Yaz u kış şöyle aqar eksilmedin
Deñize girür yolu kesilmedin (GN.I-454)
- **yazı vü yaban:** ova dağ
Tağ u taş anuñ yolın bögeyimez
Yazı vü yaban anı egleyimez (GN.I-453)
- **yimek ü içmek:** yemek ve içmek
Bu şikem püyendedür hayvān gibi
Yimek ü içmekdür anuñ manşıbbı (GN.I-1895)
- **yir ü gök / yir gök:** yer gök
Nefs-i kül durdı vü çarğ urdı semā

Cūşa geldi **yir ü gök** durdı semā[‘] (GN.I-15 s.17, GN.I-114)

- **yoḥsul u bay**: fakir ve zengin
Yine geldi biriküp oldı bir ay
Gördiler bu mu[‘] cizi **yoḥsul u bay** (GN.I-166)
- **yol u iz**: yol iz
Yir yüzin dutmış ola düpdüz deñiz
Bilmeye hiç kimse anda **yol u iz** (GN.III-7135)
- **yoldaş u yār**: yol arkadaşı ve yar
Ger baña ol nefs-i emmāre ki var
Dōst yolında olmadı **yoldaş u yār** (GN.II-5604)
- **zāhir ü bāṭın**: açık ve gizli
Zāhir ü bāṭın ne kim varsa [‘] ayān
Ḳamusı sende-durur bellü beyān (GN.I-943)
- **zamān u mekān**: zaman ve mekan
Neng ü nām u nāmūs u erkān nişān
İsteme anda **zamān u mekān** (GN.II-3154)
- **zār zār / zār u zār**: ağlaya sızlaya
Ağlaya külḥān içinde **zār zār**
Eyde ḳanı işüm evüm ḳanı yār (GN.II-3894)
- **zemīn ü asımān**: yer ve gök
Biline ezdād [‘] ālemde [‘] ayān
Çün ten ü cān çün **zemīn ü asımān** (GN.I- 4 s.9)
- **zerre zerre**: zerre zerre
Yirde gökde **zerre zerre** [‘] ışḳ ḳodı
Anuñ-ıçun ṭoldı [‘] ālem [‘] ışḳ odı (GN.II- 4913)
- **zevḳ u şādī**: zevk ve mutluluk
İlla şol vaḳtın ki ilde emn ola
Zevḳ u şādī el vire cümle ḳula (GN.IV-9072)
- **zevḳ u şevḳ**: zevk ve neşe
Cān gönül ṭolar neşāt u şevḳ u zevḳ
Ḳopdı cāndan geldi nefse **zevḳ u şevḳ** (GN.IV-9069)
- **zūlm u dād**: zulüm ve adalet

Niçe dürlü naqş u san‘at reng ü ad

Buğl u ihsân haşm u rahmet **zulm u dād** (GN.IV-10131)

- **zühd ü ta‘āt**: zühd ve ibadet

Zühd ü ta‘āt hōş yaraşuğdur kıla

Kim gerek kim durmadın kıllıq kıla (GN.IV-9232)

5.11.2. Garipname’de öğeleri herhangi bir çekim eki almamış üçlemeler:

- **ādem ü perī vü cinnī**: insan, peri ve cin

Ādem ü perī vü cinnī kurd u kuş

Buyruğında ger inışdür ger yoğuş (GN.II-3423)

- **‘aql u nefis ü cān**: akıl, nefis ve can

Bu temennāyı çü kıldum bī-zebān

Eyle kim duymadı **‘aql u nefis ü cān** (GN.II-5597)

- **‘aql nefis ten**: akıl, nefis ve vücut

Cān u gönül hem **‘aql nefis ten** dağı

Her biri bir key ğaniydi ben dağı (GN.II- 4345)

- **‘arş u kürsī vü qalem**: arş, kürsi ve kalem

‘Arş u kürsī vü qalem bilmez anı

Birbirine şorişurlar kim kıanı (GN.II-3417)

- **‘āşık u ma‘şuq u ‘ışık**: aşık, sevgili ve aşk

‘Āşık u ma‘şuq u ‘ışık bir harf ola

Girü kendü ma‘ nisine şarf ola (GN.II- 4627)

- **ay u gün yılduz**: ay, güneş ve yıldız

Ay u gün yılduz tamāmet gök yüzün

Hōş müzeyyen kıldı dünin gündüzün (GN.II- 4268)

- **bāğ u çift ü şirket**: bağ, çift ve ortaklık

Bāğ u çift ü şirket ü şatu bazār

Ögi uşşı durmadın anı düzer (GN.I-1202)

- **bahşiş ü ihsân u cūd**: bahşiş, iyilik ve cömertlik

Sensin ol kim kıamuya virdün vüçüd

Hulq u luţf u **bahşiş ü ihsân u cūd** (GN.II- 4015)

- **bī-şümār u bī-hisāb u bī-‘aded**: hesapsız, sayısız, tek

Lācerem Ḥaḳ'dan bula her dem meded
Bī-şümār u bī-hisāb u bī-‘aded (GN.I-1032)

- **cān u nefis ü ten:** can, nefis ve vücut
 ‘Aḳl u gönül **cān u nefis ü ten** daḳı
 Cümlesi bu ‘ışḳ-ıla buldı Ḥaḳ’ı (GN.IV-10149)
- **cehl ü inkār u riyā:** bilgisizlik, inat ve gösteriş
 Ḥışm u ğaybet **cehl ü inkār u riyā**
 Ḳor mı sini kim varasın Tañrı’ya (GN.II-2925)
- **çaḳmak u taş u kav:** çakmak, taş ve kav
 Nūrı Allah birlik içinde ḳodı
 Nitekim **çaḳmak u taş u kav** odı (GN.I-502)
- **dil ḳulağ u göz:** dil, kulak ve göz
 Ḳırḳdan altmış yaşı varınça tamām
Dil ḳulağ u göz-durur nefse maḳām (GN.II-5355)
- **el ayağ u baş:** el, ayak ve baş
 El **ayağ u baş** unıdılmış-ıdı
 Uşbu varlık cümle maḳv olmuş-ıdı (GN.II-3801)
- **emr ü taḳdīr ü dilek:** emir, takdir ve dilek
 Bu iş içre suçı ne ben miskinüñ
Emr ü taḳdīr ü dilek cümle senüñ (GN.I-887)
- **fışḳ u inkār u riyā:** günah işleme, inkar ve ikiyüzlülük
 Kibr ü kīne **fışḳ u inkār u riyā**
 Nefs ile bunlar diler ‘aḳlı sıya (GN.I-985)
- **ğılman u vildan u tıyūr:** cennet gençleri, hizmetçileri ve kuşlar
 Niçe mülkdür cennet ü ḥūr u ḳuşūr
 Ne-durur **ğılman u vildan u tıyūr** (GN.III-5663)
- **ğuşşa vü teşvīş ü ḳayğu:** gam, keder ve düşünce
Ğuşşa vü teşvīş ü ḳayğu ol zamān
 Şādılıḳdan artuḳ olur bī-ğümān (GN.I-2014)
- **ḥaşm u cehl ü ḥased:** öfke, cehalet ve çekememezlik
 Buḳl u zerḳ u **ḥaşm u cehl ü hem ḥased**
 Dün ü ğün nefse ḳılır bunlar meded (GN.I-986)

- **hikmet ü esrār u rāz**: hikmet, sırlar ve giz
 ‘İlm ü ‘ibret **hikmet ü esrār u rāz**
 Mekr ü hile zerķ u inkār u mecāz (GN.IV-9311)
- **hulķ u imān u kanā‘at**: iyi ahlak, iman ve kanaat
 Hulķ u imān u kanā‘at kaması
 ‘Aķla berkinmiş bularuñ nāmusu (GN.I-980)
- ‘**ıřķ u hevā vü mefsede**: ařķ, arzu ve fesatlık
 Ķanı ol ‘**ıřķ u hevā vü mefsede**
 Kim beni eglerdi her bir nesnede (GN.II-5570)
- ‘**ibret ü esrār u rāz**: ibret, sırlar ve giz
 ‘İlm ü hikmet ‘**ibret ü esrār u rāz**
 Tevbe vü tevfiķ u tā‘at ‘izz ü nāz (GN.II-3634)
- ‘**ıřret ü būs u kenār**: içki içme ve öpüp kucaklama
 ‘Iřķ u bāzī ‘**ıřret ü būs u kenār**
 Bitdi cāndan gitdi ārām u Ķarār (GN.II-5332)
- ‘**ışret ü ma‘şuķ u sāķi**: içki, sevgili ve saki
 Eyde iy Ķayf u dirīgā Ķanı ol
 ‘**ışret ü ma‘şuķ u sāķi** sağ u şol (GN.II-5398)
- **kāfir ü münķir münāfiķ**: kafir, inkarcı ve ikiyüzlü
 Kāfir ü münķir münāfiķ gör n’ider
 Ger göremezseñ görenden şor Ķaber (GN.I-2076)
- **kibr ü kīn ü buĶl**: kibir, kin ve cimrilik
 Kibr ü kīn ü buĶl u hem fiřķ u fesād
 Ķatlarında Ķaķ sözi yavlaķ kesād (GN.II-2923)
- **kiler ü çartāķ u anbār**: kiler, çardak ve ambar
 Kiler ü çartāķ u anbārlar dolar
 Aña Ķarřu issinüñ beñzi güler (GN.I-1976)
- **kīne vü buĶl u Ķased**: kin, cimrilik ve çekememezlik
 Kīne vü buĶl u Ķased kibr ü riyā
 İ‘tikād ihlāř u imān Tañrı’ya (GN.II-5250)
- **küfr ü inkūr u gümān**: küfür, inkar ve řüphe
 Küfr ü inkūr u gümān terk idelüm

Gönlümüz girçeklige berkidelüm (GN.I-1134)

- **māl u mülk ü esbāb**: mal mülk ve çoluk çocuk
Çünkü **māl u mülk ü esbāb** olmaya
Dünya Hıağ'dın yaña mihrāb olmaya (GN.IV-9096)
- **māl u baş u cān**: mal, baş ve can
Eytdiler girçekleyin geldük yola
Māl u baş u cān u oğul kız bile (GN.IV-10533)
- **māl u mülk ü ni'met**: mal mülk ve nimet
Māl u mülk ü ni'met elinde-y-iken
Yi yidür bařşāyiř eyle anı sen (GN.IV-10356)
- **mūnis ü köřk ü durağ**: arkadař köřk ve durak
Cümle sündüs ton u merkebler burağ
Hūr u gılman **mūnis ü köřk ü durağ** (GN.III-5675)
- **mūstağbil ü māzī vü hāl**: gelecek geřmiř ve řimdi
Bunları üç üç yaratdı Zū'l-celāl
Nitekim **mūstağbil ü māzī vü hāl** (GN.I-6 s.9)
- **nağv u tařrīf u luğat**: cümle, çekimler ve kelimeler hazinesi
Nağv u tařrīf u luğat hācet degül
Bāğ u hācet çün bulunur evde gül (GN.II-2682)
- **nefs ü cān u 'aql**: nefis, can ve akıl
Ya' ni tendür **nefs ü cān u 'aql**-ıla
Şüret oldı dördi bir yirde bile (GN.I-2486)
- **neng ü nām u nāmūs**: utanma, řan ve namus
Neng ü nām u nāmūs u erkān niřān
İsteme anda zamān u mekān (GN.II-3154)
- **neřāt u şevğ u zevğ**: sevinç, neşe ve zevk
Cān gönül tolar **neřāt u şevğ u zevğ**
Çopdı cāndan geldi nefse zevğ u şevğ (GN.IV-9069)
- **sarāy u taht u baht**: saray, taht ve baht
Bağça vü bāğ u **sarāy u taht u baht**
'Ayş u 'işret hāl u dirlik nerm ü saht (GN.I-2409)
- **şüret ü nefis ü 'aql**: vücut, nefis ve akıl

Şüret ü nefis ü ‘aqlıdur cān-ıla

Dördi bir yirde bile insān-ıla (GN.I-1293)

- **tā‘at u zıkr ü şafā**: ibadet, zikir ve gönül saflığı
‘İlm ü ‘ibret **tā‘at u zıkr ü şafā**
Berkidüpdür ‘aql-ıla ‘ahd ü vefā (GN.I-979)
- **taht u tāt u hulle**: taht, taç ve elbise
Taht u tāt u hulle vü hūr u kuşūr
Çamusı mü'min için hāzır-durur (GN.I-2298)
- **tevbe vü tevfiķ u tā‘at**: tövbe, Allah'ın yardımı ve ibadet
‘İlm ü hikmet ‘ibret ü esrār u rāz
Tevbe vü tevfiķ u tā‘at ‘izz ü nāz (GN.II-3634)
- **zerķ u inkār u mecāz**: ikiyüzlülük, inanmama ve gerçekdışılık
‘İlm ü ‘ibret hikmet ü esrār u rāz
Mekr ü hile **zerķ u inkār u mecāz** (GN.IV-9311)
- **zıkr ü tesbīh ü tevekkül**: zikir, tespih ve tevekkül
Zıkr ü tesbīh ü tevekkül işleri
Çalmaduķ ayruk daķı teşvīşleri (GN.II- 4409)

5.11.3. Dede Korkut Hikayeleri’nde öğeleri herhangi bir çekim eki almamış ikilemeler:

- **açuk açuk**: açık açık
Açuk açuk meydana beñzer senün alınçuķuñ (DKK – D99-6)
- **ağ boz**: ak boz
Çapar-iken **ağ boz** atuñ büdrimesün. (DKK – D154-7)
- **ağaç ağaç**: ağaç ağaç
Ağaç ağaç dir isem saña erilenme ağaç (DKK – D55-7)
- **Allah Allah**: Allah Allah
Dede Korkut şoylamış: **Allah Allah** dimeyinçe işler oñmaz. (DKK – D2-11)
- **aķlu ķaralu**: akli karalı
Aķlu ķaralu seçilen çağda (DKK – D11-5)
- **aķındılu görķlü**: akıntılı güzel
Aķındılu görķlü şudan dünin kiçdüñ. (DKK – D239-3)

- **ala ala:** ala ala
Ala ala gönderler süsildi. (DKK – D63-10)
- **alay alay:** alay alay
Bu maḥalda Oğuz erenleri **alay alay** geldi. (DKK – D285-11)
- **āmin āmin:** amin amin
Āmin āmin diyenler dīzār görsün. (DKK – D291-5)
- **apul apul:** sallana sallana
Ḳan Ṭuralı yirinden ṭurı geldi, **apul apul** yorıdı. (DKK – D179-4)
- **baba oğul:** baba oğul
Baba oğul kazanur ad için (DKK – D131-3)
- **biñ biñ:** bin bin
Biñ biñ erden yağı gördüm-ise öyünüm didüm. (DKK – D277-1)
- **bir bir:** bir bir
Oğuz bigleri **bir bir** gelüp yığnaḳ olmağa başladı. (DKK – D10-13)
- **çoban çoluk:** çoban çoluk
Çoban çoluk kalmadı hep yidi. (DKK – D218-4)
- **dere depe:** dere tepe
Çok taşlar **dere depe** kiçdi. (DKK – D202-10)
- **gice gündüz:** gece gündüz
Bazirganlar daḫı **gice gündüz** yola girdüler. (DKK – D69-11)
- **iklim iklim:** iklim iklim / ülke ülke
Mere bezirganlar varuñ **iklim iklim** arañ. (DKK – D94-12)
- **‘izzet hürmet:** izzet hürmet
‘İzzet hürmet eylediler. (DKK – D178-6)
- **ḳala ölke:** kale ülke
Ḳala ölke vireyin saña didi. (DKK – D149-2)
- **ḳapu baca:** kapı baca
Bigler bigi olan Ḳazan divanında buña hiç **ḳapu baca** yoğ-idi. (DKK–D254-2)
- **ḳarğa ḳuzgun:** karga kuzgun
Baḳsa görse bir derenin içine **ḳarğa ḳuzgun** iner çıkar, ḳonar ḳalkar. (DKK – D26-6,7)
- **ḳarı ḳoca:** karı koca

Karı koca kalmaya kov idine. (DKK – D187-3)

- **kavat ... kavat:** kavat ... kavat
Tiz sevdün tiz usanduñ kavat *oğlı* kavat. (DKK - D198-6,7)
- **kol bud / kol buı:** kol bacak
Kol bud olup yir üstine düşmeyinçe...(DKK – D25-8, DKK – D62-1)
- **oğul oğul:** oğul oğul
Oğul oğul diyüben zarılık kıldı ağladı. (DKK – D54-7)
- **para para:** parça parça
Seni **para para** toğrayalar-idi ağaç (DKK – D56-4)
- **sağ esen:** sağ esen
Sağ esen varup gelesin didiler. (DKK – D177-4)
- **şalkum şalkum:** serin serin
Şalkum şalkum tan yılleri esdüginde (DKK – D11-3)
- **şovuk şovuk:** soğuk soğuk
Şovuk şovuk şularını şorar olsam içit kimün (DKK – D102-13)
- **şahbaz şahbaz:** güçlü güçlü
Şahbaz şahbaz atlar karıyupdur kılun virmez. (DKK – D59-3)
- **şin şadman:** mutlu mesut
Bu yaña Şökli Melik kâfirler-ile **şin şadman**, yiyüp içüp oturur-idi. (DKK – D51-3)
- **tolap tolap:** dolu dolu
Tolap tolap ağ südimi emzürdügüm oğul (DKK – D165-3)
- **toy düğün:** toy düğün
Kardeş Beyrek diyü ağlar buzlar, **toyuñ düğünüñ** kara oldu diyü ağlar.(DKK – D102-5)
- **gün gice:** gündüz gece
Yidi gün yidi gice, yime içme oldu. (DKK – D65-6)
- **yigit yigit :** yiğit yiğit
Yigit yigit big yigit, sen benüm ünüm aña sözüm diñle. (DKK – D71-5)
- **yime içme / yeme içme:** yeme içme
Yidi gün yidi gice, **yime içme** oldu. (DKK – D65-6, DKK – D202-3)
- **yimek içmek:** yemek içmek

Şadılık **yimek içmek** oldu. (DKK – D271-6)

- **yumru yumru**: yumru yumru

Yumru yumru ağladı, yanuk cigerçüğünü tağladı. (DKK – D56-8)

- **zîr ü zeber**: alt üst

Depegöz künbede elin şokdı, eyle kaçdı-kim künbed **zîr ü zeber** oldu. (DKK – D229-12)

Garipname’de 4’ü bilinen geçmiş zaman, 1’i geniş zaman, 2’si istek kipi, 1’i emir kipi olmak üzere toplam 8 ikileme ve bilinen geçmiş zamanlı 2 adet üçlemenin; Dede Korkut’ta ise 8’i bilinen geçmiş zaman, 6’sı geniş zaman, 3’ü istek kipi ve 4’ü emir kipi olmak üzere toplam 21 ikilemenin çekimli fiillerden oluştuğu belirlenmiştir. Eserlerdeki ikilemelerin toplam sayıları açısından bir mukayese yapıldığında Dede Korkut’ta Garipname’ye kıyasla çekimli fiillerle kurulmuş ikilemelerin yoğunluğu dikkat çeker. Bu durum, Türkçenin bir fiil dili olmasına ve Dede Korkut’ta geçen ikilemelerin büyük çoğunluğunun Türkçe kelimelerle kurulmuş olmasına bağlanabilir.

Ayrıca Garipname’de 353 ikileme ve 48 üçlemede, Dede korkut’ta ise 38 adet ikilemede öğlerde herhangi bir çekim eki kullanılmadığı belirlenmiştir.

ALTINCI BÖLÜM

6. Öğelerindeki Kelime Türleri Açısından İkilemeler

6.1. İsimlerle Kurulmuş İkilemeler

6.1.1. Garipname’de isimlerle kurulmuş ikilemeler:

- ‘**adl u dād**: adalet
Salṭanat ārāste vü hem ‘**adl u dād**
Hükmi geçmez anda çi biliş çi yād (GN.II- 4368)
- ‘**adl ü zūlm**: adalet ve zulüm
‘**Adli vü zūlmı** yorır il üstine
Yazılır fermānları māl üstine (GN.I-1719)
- **ağı atlas**: ipek, ipekli kumaş
Çün ulaldı oğul evermek gerek
Ağı atlas at katır virmek gerek (GN.II-2913)
- **ağyār u yār**: düşman ve dost
Yād biliş imdi nedür **ağyār u yār**
Ağyarı қо дүн gün eytgil yār yār (GN.IV-10232)
- ‘**ahd ü peymān**: anlaşma
‘Işķdegül mi tācı tahtı terk iden
Pādişāhla ‘**ahd ü peymān** berk iden (GN.II- 4926)
- ‘**ahd ü vefā**: yemin ve vefa
Kahr-ıla kılmışdı Hāķ ‘**ahd ü vefā**
Dōstlara anın virür bunda cefā (GN.I-294)
- ‘**aķd u ḥal**: bağlamak ve çözmek
Çünki sekizinçi aya hüküm itdi Zuḥal
Müşteri’ye degdi bu kez ‘**aķd u ḥal** (GN.II- 4519)
- ‘**aķl u bilü**: akıl ve bilgi
Muḥkem olur ol zamān ‘**aķl u bilü**
‘İlm ü ḥikmet cān gönül olmuş ṭolu (GN.I-2006)
- ‘**aķl u dāniş**: akıl ve bilgi
‘**Aķl u dāniş** ya‘ni yoğdur ma‘ni nūr
‘Aķl şol uçmağa beñzer ma‘ni ḥūr (GN.I-78)

- ‘**ālim ü fāzıl**: bilgin ve erdemli
 Birnüñ adı ‘**ālim ü fāzıl**-durur
 Birnüñ adı nā-kes ü müdhīl-durur (GN.IV-9487)
- **altun gümüş**: altın gümüş
 Mağsud ol ma‘ din dimekde ne-y-imiş
 Ya‘ ni ma‘ dinden biter **altun gümüş** (GN.II-3460)
- ‘**ām u hāŝ**: halk ve yüksek tabaka
 Bir çatı hem pōst-durur kim kürk-içün
 Bay u yoğsul ‘**ām u hāŝ** u türk-içün (GN.II- 4978)
- ‘**ār nāmus**: utanma ve namus
 Unıdılmış dīn ü dünya kāmı
 Kalmaduğ ‘**ārı** vü gitmiş **nāmusı** (GN.IV-8817)
- ‘**arş u ferş**: gök ve yer
 Ol zaman kim yoğ-ıdı bu nüh felek
 ‘**Arş u ferş** ü cism ü cān ins ü melek (GN.III-6311)
- ‘**arş u kürsī**: arş ve kürsi
 ‘**Arş u kürsī** yir ü gök levh u kalem
 Ol bināden kōpdı bu kāmı ‘ālem (GN.I-108)
- **artuğ eksük**: fazla eksik
 Tā ki bunlar bir yire cem‘ olmaya
Artuğı eksügi hīç düz olmaya (GN.I-414)
- **aşl u hatm**: baş ve son
 Enbiyānuñ **aşlı vü hatmıdur** ol
 Evliyā hem cümle andan aldı yol (GN.I-160)
- **aşl u kök**: asıl ve kök
 Ya‘ ni **aŝl u kök** dimek mağsūd nedür
 Dilek uşbu sözde ata anadur (GN.II-3482)
- **aşl u neseb**: soy sop
 Virdi her bir şürete **aşl u neseb**
 Emr anuñdur liki bu oldı sebab (GN.III-8056)
- ‘**āŝıq u ma‘ şuq**: aşık ve sevgili
 Ol tamām oldı bu kez bir gör yine

‘**Āşık u ma‘şuk** kimdür şor yine (GN.III-6349)

- **ata ana:** ata ana
 Ata ana ‘avrat oğlan kız gelin
 amusınıñ sen yiseñ gerek ğamın (GN.II-2911)
- ‘**avrat oğlan:** oluk ocuk
 Ata ana ‘**avrat oğlan** kız gelin
 amusınıñ sen yiseñ gerek ğamın (GN.II-2911)
- **ay u ğün:** ay ve ğüneş
 Zıhi nağme diñmedi bir dem üni
 Ol-durur evrindüren **ay u ğüni** (GN.II-3057)
- **ay u ğüneş:** ay ve ğüneş
 Ay u ğüneş toğmağ uyağmağ-ıla
 Ğün hisābı aya varur ay-ıla (GN.I-1942)
- **ay u yıl:** ay ve yıl
 Pırleri yoğsul bilme bay bil
 Zıra bunlar oğ görüpdür **ay u yıl** (GN.III-5859)
- **ayaqlara vü ellere:** ayaklara ve ellere
 Sen otur ğükmüñ yayılsun illere
 Ya‘ ni kim **ayaqlara vü ellere** (GN.II-5269)
- **āyāt u delīl:** ayetler ve deliller
 Anlaruñ kim gözini açdı Celīl
 amu nesne aña **āyāt u delīl** (GN.I-1935)
- **aydan aya:** aydan aya
 ünkü tıfl oğlan gelür bu dünyaya
 Dāye olur Ay aña **aydan aya** (GN.II- 4531)
- ‘**ayş u işret / ‘aşy u işret:** yeme ve eğlence
 Bağça vü bāğ u sarāy u taht u baht
 ‘**Ayş u işret** ğāl u dirlik nerm ü saht (GN.I-2409, 2320)
- ‘**ayş u nüş:** yeme ve içme
 İşret ü būs u kenār u ‘**ayş u nüş**
 Nefs içinde bu hevesler kıldı cüş (GN.II- 4535)
- ‘**ayş u tarab:** yeme ve eğlence

Pes gerek sultān-ıçun ‘ **ayş u tarab**

Zühre geldi şād kıldı zī-‘ aceb (GN.II- 4515)

- **bāb bāb**: bölüm bölüm
Gördüm olmuş kendü nefsum bir kitāb
A‘ zalar yazludur anda **bāb bāb** (GN.IV-9327)
- **bağ u bağçe**: bağ bahçe
Şol bezenmiş **bağ u bağçe** bozılır
Niçe varlık anda yoğa yazılır (GN.I-1970)
- **bağ u bend**: bağ bent
Bağımı vü bendini cümle şeşer
Hiç añılmaz anda düşmān hayr u şer (GN.IV-9065)
- **bāğ u çift**: çift çubuk
Diñle imdi ol dağı nedür i yār
Bāğ u çift ü mülk ü māl u rüz davar (GN.II-2902)
- **bağça vü bāğ**: bahçe ve bağ
Bağça vü bāğ u sarāy u taht u baht
‘ Ayş u ‘ işret hāl u dirlik nerm ü saht (GN.I-2409)
- **bal u yağ**: bal ve yağ
Birisinden tāze olur deşt ü bāğ
Biter anuñ hāşılinda **bal u yağ** (GN.I-1800)
- **balığ u bahrī**: balık ve deniz canlıları
Deñiz ehli **balığ u bahrī**-durur
Bunlaruñ deryā qadīm şehri-durur (GN.I-768)
- **başdan başa**: baştan başa
Bağçayı **başdan başa** düzetdiler
Arqların hōş dartuban uzatdılar (GN.I-1525)
- **baş u ten**: baş ve can
Altına aldı dögen sürdi yire
Baş u ten sağ komadı ol servere (GN.II-4305)
- **bay u beg**: zengin ve bey
Gerçi maldār adı **bay u beg**-durur
İlla maldan bu ‘ ilim çok yig-durur (GN.IV-9482)

- **bay u yoḡsul / bay u yoḡsul:** zengin fakir
 ır gün ol Şu dũnyayı dutdı tamām
 Ğara virdi **bay u yoḡsul** ḡaŐ u  ām (GN.II-4088, GN.II- 4963)
- **baylıḡ u beglik:** zenginlik ve beylik
 Ya  ni dervişlik bu yoḡsullı-durur
Baylıḡ u beglik degũl ullı-durur (GN.IV-9094)
- **begler ũ leşker:** beyler ve askerler
Begler ũ leşker amu sultān-ıla
 Bir nie gũn yōridi seyrān-ıla (GN.I-1513)
- **beg ũ ul:** bey ve kōle
 ḡaŐ u  ām u **beg ũ ul** yoḡsul u bāy
 Ğar olupdur bu işe yıl on iki ay (GN.II-2907)
- **beglik ũ ullı:** beylik ve kōlelik
Beglik ũ ullı amu yeksān ola
 Ne irā yaın ne ĩn ũ ān ola (GN.II- 4623)
- **berr ũ baḡr:** deniz ve kara
 Buñlarun **berr ũ baḡr**dur adları
 Beñzemez hem birbirine dādları (GN.I-765)
- **bey  ũ Őirā:** alış veriş
 Kimseden kimse saḡun almış degũl
 Bōyle hi **bey  ũ Őirā** olmuş degũl (GN.II- 5055)
- **biliş ũ yād:** tanıdık yabancı
 Birikenler buldılar girtũ murād
 Maḡkum oldu bunlara **biliş ũ yād** (GN.I-253)
- **bezl ũ cũd:** cōmertlik
 Her kime kim pişe oldu **bezl ũ cũd**
   Ālemũñ ḡalkı aña ıldı sũcũd (GN.IV-10363)
- **buḡl u ḡased:** cimrilik ve haset
 Yoḡ-ıdı bizũm-ile **buḡl u ḡased**
 Dũnyada kāsıd Őunuñladur cesed (GN.I-1131)
- **buḡl u iḡsān:** cimrilik ve cōmertlik
 Nie dũrlũ naŐ u san  at reng ũ ad

Buḥl u ihsān ḥaşm u raḥmet zılm u dād (GN.IV-10131)

- **cāh u mülk**: mevki ve mülk
Gitdi cümle **cāh u mülk** ü māl u genc
Kaldı cānda ‘ ışık u ḥasret derd ü renc (GN.III-6394)
- **cān gönül / cān u gönül**: can gönül
‘ Işık u devlet ‘ akıl u dāniş **cān gönül**
İşigünde cümle boynı baḡlu kul (GN.I-78, GN.II-3794)
- **cān u ten**: can ve gönül
Cān u ten çün bu işe kâyim dura
Devleti ayrılmadın dāyim dura (GN.I-137)
- **cidāl u ‘ arbede**: dövüş ve kavga
Genc-i fikret toptolu ol kal‘ ada
Re’y ü tedbīr ü **cidāl u ‘ arbede** (GN.II-5189)
- **cins cins**: cins cins
Gör bu hayvānātı cümle **cins cins**
Ol semā‘ da cūşa gelmiş naşş u cins (GN.I-42)
- **cism ü cān**: vücut ve can
Cümle maḥlūḳāt cümle ins ü cān
Yir ü gök ü ‘ akıl u zāt u **cism ü cān** (GN.I-48)
- **cōmardlıḳ u raḥmet**: cömertlik ve rahmet
Añla imdi sen bu sözüñ ḥikmetin
Gör Ḥaḳ’uñ **cōmardlıḳın u raḥmetin** (GN.IV-10518)
- **cüst-ü-cū**: arama sorma
Oldur āḫir bunça **cüst-ü-cū** kılan
Ol-durur hem isteyüp anı bulan (GN.I-121)
- **çālāk ü cüst / çālāk ü çüst**: hareketli
Her ki imāmla birlik eyledi dürüst
Ol varısar Ḥazret’e **çālāk ü cüst** (GN.I-380, GN.I-2504)
- **çarḫ çarḫa**: çark çarka (dönmek)
Çarḫ çarḫa girdi yir dutdı qarār
Şabit oldı yirde gökde ne ki var (GN.II- 4267)
- **çarḫ u felek**: dönüş ve felek

Ne yir ü ne gök ü ne **çarh u felek**

Ne ten ü ne cān u ne ins ü melek (GN.I-1241)

- **dāne dāne**: tane tane
 Kaṭre kaṭre yağmur ol şefkat ile
Dāne dāne dürr olup geldi ele (GN.IV-10319)
- **dār u gīr**: savaş
 Ba' zıda oldu dilir ü şīr-gīr
 Ol eserdendür bu cümle **dār u gīr** (GN.III-7339)
- **dem-be-dem**: zaman zaman
 Kendü orta yirde urmuşdur qadem
 Seyr ider ol iki mülke **dem-be-dem** (GN.I-745)
- **demden deme**: demden deme
 İy niçe şādī kılan düşdi ğama
 Zāri kıilup āh ider **demden deme** (GN.II-3918)
- **der ü dergāh**: kapı ve ev
 Kaḫbe-kaḫseyn oldu menzilgāh āña
 Aşīnā oldu **der ü dergāh** āña (GN.III-5777)
- **derd ü āh**: dert ve ah
 Bunça dürlü ārzu-y-ıla **derd ü āh**
 Kim bu gönülde kıomış ol pādīşāh (GN.IV-9430)
- **derd ü renc**: dert ve kaygı
 Gitdi cümle cāh u mülk ü māl u genc
 Kaldı cānda ' ışık u ḫasret **derd ü renc** (GN.III-6394)
- **deşt ü bāĝ**: ova ve baĝ
 Birisinden tāze olur **deşt ü bāĝ**
 Biter anuñ ḫāşılında bal u yağ (GN.I-1800)
- **devlet ü iqbāl**: saadet ve baht açıklığı
 İresin maḫşūduña bu hāl-ıla
 Şād olasin **devlet ü iqbāl**-ıla (GN.II-3447)
 Yirde bitdi miḫnet ü mefsedeler (GN.I-702)
- **devlet ü miḫnet**: saadet ve sıkıntı
 Birisinde **devlet ü miḫnet** bile

Ol sebebden döndürür hâlden hâle (GN.I-1364)

- **devr ü zamân:** devir ve zaman
Devleti muhkem ola hükmi revân
Aña yüz dutmış ola **devr ü zamân** (GN.IV-9110)
- **dilden dile:** dilden dile
Kimsene kim ogradı halden hale
Lâcerem tesbîh ola **dilden dile** (GN.III-7879)
- **dîn ü dünya:** din ve dünya
Unıdılmış **dîn ü dünya** kâmusı
Kalmaduğ ‘arî vü gitmiş nâmusı (GN.IV-8817)
- **dîn ü imân:** din ve iman
Ten dağı arâste vü hem cân dağı
‘Aql u devlet **dîn ü** hem **imân** dağı (GN.IV-8838)
- **döst düşmân:** dost düşman
Añlayasın **döstuñı düşmânıñı**
Kurtarasın düşmanuñdan cânuñı (GN.I-803)
- **dün ü gün / dün gün :** gece gündüz
Gör ki niçe geymiş altun tonı gün
Ol semâ‘ da harket eyler **dün ü gün** (GN.I-29, GN.I-981)
- **dünya ahret:** dünya ahret
Çünkü koşdı döstlara ayırmasun
Dünya ahret toğru yoldan ırmasun (GN.I-954)
- **dün gündüz / dün ü gündüz:** gece gündüz
Çarha girdi çarh **dün gündüz** döner
Çarh içinde gösterür dürlü hüner (GN.I-16 s.17, GN.I-177)
- **dünya ahir:** dünya ahret
Her kim aña kul olursa şâd ola
Dünya ahir kaygudan âzâd ola (GN.I-2347)
- **dünya ahret:** dünya ve ahiret
Her kim varsa yaradılmış kamu
Dünya ahret yir ü gök uçmağ tamu (GN.IV-10138)
- **dünya vü ‘uqbâ:** dünya ve ahiret

‘İlm-ile **dünya vü ‘uqbā** alınur

İkisinden ‘izz ü devlet bulunur (GN.IV-9566)

- **dōst u yār**: dost ahbap
Şoldur ol kim iş ü қоnşı **dōst u yār**
Her birinüñ sende bir maқşadı var (GN.II-2892)
- **edeb erkān**: sıra saygı
Eyle olsa anlara ‘izzet gerek
Hem **edeb erkān** u hem hıdmet gerek (GN.II-3129)
- **eflāk u kevākib**: felekler ve yıldızlar
Uşbu **eflāk u kevākibden** eşer
İrişüdur cümle cisme hayr u şer (GN.IV-10211)
- **el ayak**: el ayak
Kim senüñçün cān u ten қurbān-ıdı
El ayak baғlu saña fermān-ıdı (GN.II-3791)
- **el etek**: el etek
Tā‘ atı geçmez-ise n’itmek gerek
Tevbe қılıp **el etek** tutmaқ gerek (GN.II-2855)
- **elden ele**: elden ele
Geh aқarvan şu gibi ilden ile
Dōstlar alsun dip beni **elden ele** (GN.II-5633)
- **emr ü destūr**: emir ve izin
Şāh buyurdı bāğçevānlar geldiler
Pādişāhdan **emr ü destūr** aldılar (GN.I-1545)
- **emr ü nehy**: emir ve yasak
Dördine söyler-idi bir lafz-ıla
Emr ü nehy ol ne-y-ise қıldan қıla (GN.I-2098)
- **enbiyā vü evliyā**: peygamberler ve veliler
Enbiyā vü evliyā vü hāş u ‘ām
Ol semā‘ da yile virmiş neng ü nām (GN.I-46)
- **er ü ‘avrat**: erkek ve kadın
Қaңgı cinsden el virürse az u çok
Geyür anı **er ü ‘avrat** ‘aybı yoқ (GN.II- 4967)

- **erkān nişān:** mertebe
Neng ü nām u nāmūs u **erkān nişān**
İsteme anda zamān u mekān (GN.II-3154)
- **ev ü barḥ:** ev bark
Ev ü barḥ u ḥān-u-mān māl u tavar
Cümlesi ḳayḡu-durur her kimde var (GN.I-1114)
- **ev ü yaban:** ev kır
Ṭaḡ u yazı **ev ü yaban** ṭoṭolu
Alur andan dün ü gün uşlu delü (GN.II- 5056)
- **evliyā vü enbiyā:** veliler ve peygamberler
İmdi gel bir göz bıraḳ bu ma‘ niye
Gözgü kimdür **evliyā vü enbiyā** (GN.IV-8942)
- **farz u vācib:** farz ve vacip
Ger niçe kim dil iremez bu söze
Ḳamusıyla **farz u vācibdür** bize (GN.I-217)
- **farz u sünnet:** farz ve sünnet
Ṭā‘ atı yalñuz daḡı kılsa olur
Farz u sünnet ne'ydügin ḳamu bilür (GN.I-375)
- **fażl u kerem:** erdem ve cömertlik
Tañrı andan rāzı ola lācerem
İredura dem-be-dem **fażl u kerem** (GN.II-5413)
- **fażl u raḥmet:** erdem ve rahmet
İlti beni Ḥazret'e buldum murād
Gördüm anda **fażl u raḥmet** ‘adl u dād (GN.II- 4473)
- **feryād u nefir:** feryat ve nefret
Görklüler olur bularda bī-naḡir
Her ki gördi kıldı **feryād u nefir** (GN.III-7545)
- **fevḳ u taḥt:** üst alt
Saḡ u şol u **fevḳ u taḥt** u piş ü pes
Yoḡdur anda nedür ol yol adı bes (GN.II-3511)
- **fışḳ u fesād:** bozukluk ve fitne
Orta yirden gitdi ol **fışḳ u fesād**

Ma'zul oldu nefis işi kaldı kesād (GN.I-1024)

- **fısk u tā'at**: günah ve ibadet
Küfr ü dîn ü **fısk u tā'at** hayr u şer
İşlenür bu şehri içinde her hüner (GN.I-961)
- **fıkr ü 'aql**: fikir ve akıl
Fıkr ü 'aqluñ iremez ol menzile
Adı ol mülküñ inan gelmez dile (GN.I-55)
- **fi'1 ü fitne**: kötü işler ve kargaşalık
Hem hevā hem **fi'1 ü fitne** hem nifāk
Berkidüpdür nefis-ile key ittifāk (GN.I-988)
- **ğarb u şarq**: batı ve doğu
Cümle varlık yoklık içre ğarq-ıdı
Ni dün ü gündüz ne **ğarb u şarq**-ıdı (GN.I-1240)
- **gerd ü ğubār** : toz
Gördüm ol sulţānlığı kim anda var
Anda bu yir gök degül **gerd ü ğubār** (GN.III-7995)
- **gökden yire**: gökten yere
Hak anı viribidi **gökden yire**
Geldi kim halka haber Hak'dan vire (GN.IV-10086)
- **göñül göz**: gönül göz
'İbret al dip ne'yçün eytdi Hak bize
Ne'yçün oldu bu emir **göñle göze** (GN.II- 4843)
- **göñül 'aql**: gönül akıl
Hem göñül hem 'aql u hem 'ışk u hevā
Perdelerdür cümle çün dünya kova (GN.II-5454)
- **göz göñül**: göz gönül
Anlaruñ kim **gözi göñli** bir-durur
Cümle dürlü 'ilm aña zāhir-durur (GN.II- 4840)
- **göz kulak**: göz kulak
Virdise ger **göz kulak** Tañrı saña
Bir sa'at dut **göz kulak** bendin yaña (GN.I-845)
- **göze göz**: göze göz

İy ‘āşık sen ‘ışka uydur cānuñı
Kim göresin **göze göz** sultānuñı (GN.I-692)

- **günden güne**: günden güne
Çünkü tıfl oğlan gelür bu dünyaya
Ulalur **günden güne** aydan aya (GN.II-5311)
- **gün ü ay**: güneş ve ay
Gökler içinde yaratdı **gün ü ay**
Aydınından yarınur yoğsul u bay (GN.III-5739)
- **gün günin**: günden güne
Dağı artardı bularda kibr ü kīn
Fi‘l ü fitne zerķ u hīle **gün günin** (GN.I-2107)
- **güng ü lāl**: dilsiz
Eytdüm iy keşşāf-ı sırr-ı lā-yezāl
Nāṭıķa vaşfuñdan oldı **güng ü lāl** (GN.IV-8845)
- **hadd u karar**: son ve karar
Cümle iş anda dutar **hadd u karar**
Şüret olur her bir işde pāyidār (GN.I-2004)
- **hadd u maķām**: yer ve derece
Hem şerī‘ at lengere beñzer tamām
Halka oldur gösteren **hadd u maķām** (GN.III-7219)
- **hālden hāle / hāldan hāla**: halden hale
Gör bu odı niçe yanar yandurur
Hem döner **hālden hāle** hem döndürür (GN.I-38, GN.I-1161)
- **hālīķ u maḥlūk**: yaratan ve yaratılmış
Hālīķ u maḥlūk arasında nişān
Vasıṭa ol vāşıl oldur bī-gümān (GN.III-7435)
- **hall ü ‘aķd**: hallolma ve kolaylaşma
Ellerinde hāşıl oldu **hall ü ‘aķd**
Kim anuñla zābṭa geldi cins ü naķd (GN.IV-9674)
- **hāllü hālinde**: halli halinde
Dördine dörd nesne kısmet kıldı Hāķ
Her biri **hāllü hālinde** oldı hāķ (GN.I-1875)

- **hāl u şıfat:** hal ve sıfat
 Degme katında nedür **hāl u şıfat**
 Uşbu işi añlamağdur ma' rifet (GN.II- 4742)
- **hāmūş u üsküt:** sessizlik, susma
 Cähile **hāmūş u üskütdür** cevāb
 Hālka ol hem yüz şuyıdur hem savāb (GN.IV-10369)
- **hānumān / hān-u-mān:** çoluk çocuk
 Yağmalatdı māl u mülkü **hānumān**
 Virdi ol ' işka gönül ü cism ü cān (GN.I-183, GN.I-312)
- **hār u haşek:** diken ve çer çöp
 İlla bağlarda biter dürlü çiçek
 Şüre yirlerden gelür **hār u haşek** (GN.I-2091)
- **hārb u ceng:** savaş
 Dünya bir evdür qarañu tünd ü teng
 İçi tolu mekr ü hāle **hārb u ceng** (GN.IV-10091)
- **hārf u hārf / hārf hārf:** harf harf
 Tā ki kemle olmayınça **hārf u hārf**
 Olmadı hiç kimseye bu ma' ni şarf (GN.II-3359, GN.III-6742)
- **hārf u şavt:** harf ve ses
 Mağv ola **hārf u şavt** u ün ü sāz
 Niteliksüz görine ol bī-niyāz (GN.II- 4628)
- **hāş u 'ām:** yüksek tabaka ve halk
 İkininüñ arasında Ādem'i
 Kıldı peydā cümle bu **hāş u 'āmı** (GN.I-699)
- **haşm u rahmet / hışm u rahmet:** öfke ve merhamet
 Niçe dürlü naşş u san' at reng ü ad
 Buğl u ihsān **haşm u rahmet** zulm u dād (GN.IV-10131, GN.III-6941)
- **hayāt u memāt:** ölüm kalım
 Nefs-içün geldi **hayāt u hem memāt**
 Nefse dirlik virdi ol āb-ı hayāt (GN.IV-10182)
- **hayr u şer:** hayır ve şer
 Küfr ü dīn ü fişş u tā' at **hayr u şer**

İşlenür bu şehri içinde her hüner (GN.I-961)

- **ḥayvān u nebāt:** hayvan ve bitki
Pes melek insān u **ḥayvān u nebāt**
İkisi ṣābitdür iksi bī-ṣebāt (GN.I-1327)
- **ḥāzır u nāzırılık:** hazır ve nazır
Kıldı ma' lūm kendünün ḳādırılığın
Yırde gökde **ḥāzır u nāzırılığın** (GN.IV-8316)
- **hecr ü firāk / hicr ü firāk:** ayrılık
Diñleyenün gönline rahmet bırak
Bunlara göstermegil **hecr ü firāk** (GN.I-1930, GN.II-5598)
- **ḥüb u zībā:** güzellik ve çekicilik
Dökilür diş gün günin göz çöngelür
Ḥüb u zībā şekli zışt ü neng olur (GN.III-7852)
- **ḥüb u zışt:** güzel çirkin
Görmeyen ḳatında birdür **ḥüb u zışt**
Bilmeyene içi duzaḥdur çi bihişt (GN.I-1228)
- **ḥūr u ḡilmān:** huri ve gılman
Ḥūr u ḡilmān şanmañuz gökden yağar
İlla bilün kim bu şöḥbetden doğar (GN.II-3085)
- **ḥūri vü uçmağ:** huri ve cennet
Kimi ' aşık **ḥūriye vü uçmağa**
Ya' ni ol uçmağda ḥūri ḳuçmağa (GN.IV-8765)
- **ibtidā vü intihā:** başlangıç ve son
Allah adın eytlüm evvel ibtidā
K'andan oldı **ibtidā vü intihā** (GN.I-21)
- **içerüden içerü:** içeriden içeri
Ben dilerdüm kim geçeydüm ilerü
Yol varaydum **içerüden içerü** (GN.II- 4418)
- **iç taş:** iç dış
Ādemünün **içi taş**ı bay olur
Eyle şankim yıl içinde yay olur (GN.I-1999)
- **iḥlāş u imān:** ihlas ve iman

Kîne vü buhl u hased kibr ü riyā
İ' tîkād **ihlās u imān** Tañrı'ya (GN.II-5250)

- **ih̄sān u bah̄şīş**: iyilik ve bağış
Niçe güç yitdükçe sen dervişlere
Kıludur **ih̄sān u bah̄şīş** bunlara (GN.IV-10355)
- **il ü şār**: ülke ve şehir
Saltanat bir h̄oš h̄aysiyyetdür
Hükmine münkād cümle **il ü şār** (GN.IV-9034)
- **ilden ile**: ilden ile
Mālı işletmek ü başarmak gerek
Götürüp **ilden ile** varmak gerek (GN.II-2904)
- **'ilm ü Qur'an**: ilim ve Kur'an
Mescid ü minber bularuñ tahtları
'**İlm ü Qur'an**'dur bularuñ rahtları (GN.I-1740)
- **'ilm ü ma'rifet**: bilgi ve beceri
Sende **'ilm ü ma'rifet** kandan gelür
Harfi dilden ma' nisi cāndan gelür (GN.I-926)
- **in ü ān**: bu şu
Beglik ü kullık kamu yeksān ola
Ne iraq yakın ne **in ü ān** ola (GN.II- 4623)
- **incük baldır**: incik baldır
Çün bu nefis **incükde baldırda**-y-iken
Yügrür armaz dün ü gündüz uşbu ten (GN.II-532)
- **ins ü cān**: insan ve can
Cümle maḥlūqāt cümle **ins ü cān**
Yir ü gök ü ' aql u zāt u cism ü cān (GN.I-48)
- **ins ü cin**: insan ve cin
Ger vuḥūş u ger t̄uyūr ger **ins ü cin**
Gözleyüben görmedi kendi cānın (GN.I-112)
- **insān u melek**: insan ve melek
Lākin **insān u melek** ölmeyiser
Ḥazret ehlidür fenā olmayısar (GN.I-1286)

- **ins ü melek:** insan ve melek
Ne yir ü ne gök ü ne çarḡ u felek
Ne ten ü ne cān u ne **ins ü melek** (GN.I-1241)
- **ins ü peri:** insan ve peri
Çün getürdi dünyaya ol serveri
Bildi anuñ geldügin **ins ü peri** (GN.IV-8897)
- **irte gice:** gündüz gece
Döke ḡasret yaşını **irte gice**
Kimse gelüp şormaya ḡālũñ nice (GN.II-3891)
- **istiḡfār u tevbe:** af dileme ve tövbe
Liki edebdür suçı nefsdan bileler
Her dem **istiḡfār u tevbe** kıllalar (GN.I-873)
- **iş dōst:** eş dost
Ḥalk içinde **iş dōsti** yārısın
Sana eydür rāzını dildārısın (GN.IV-9751)
- **iş güç:** iş güç
Bāzaruñ ayı günü bunlar-durur
Bunlaruñla ḡalk **işin gücin** görür (GN.III-7468)
- **iş ü kōnşı:** eş ve komşu
Şoldur ol kim **iş ü kōnşı** dōst u yār
Her birinũñ sende bir maḡşadı var (GN.II-2892)
- **iş uş:** iş ve varlık
Ol sekiz dürlü **iş uş** oldı tamām
Anuñ-ıla dirilür bu ḡāş u ‘ām (GN.III-6826)
- **‘izz ü devlet:** yücelik ve saadet
‘İlm-ile dünya vü ‘uḡbā alınur
İkisinden **‘izz ü devlet** bulunur (GN.IV-9566)
- **‘izz ü nāz:** yücelik ve naz
‘İlm ü ḡikmet ‘ibret ü esrār u rāz
Tevbe vü tevfiḡ u tā‘at **‘izz ü nāz** (GN.II-3634)
- **‘izzet ü ḡürmet:** itibar ve saygı
Ol sekizden bu skiz devlet bulur

Halk içinde ‘ **izzet ü hürmet** bulur (GN.III-5844)

- ‘ **izzet ü rağbet**: değer verme ve üstün tutma
Hem Çalap’dan bunlara rahmet gele
Hem bu halkdan ‘ **izzet ü rağbet** gele (GN.IV-10244))
- **ğabz u başı**: sıkma ve gevşeme
Görnür anda cümle san’ at naş u renk
Ğabz u başı u çahr u luğ u şulğ u cenk (GN.III-7045)
- **ğadr u kıymet**: değer ve kıymet
Hâlini bilmek için kul fikreti
Ne çadardur anda **ğadr u kıymeti** (GN.IV-8279)
- **ğâfdan kafa**: baştan başa
Birliğ-ile açdı yolu Muştafa
Hüküm çıldı dünyaya **ğâfdan kafa** (GN.I-342)
- **kâfir ü münkir**: kafir ve inkarcı
Cânum anuñla tena’ um sürerdur
Kâfir ü münkir anı çanda görür (GN.IV-9334)
- **ğahr u cefâ**: kahır ve eziyet
Ortada çıldıñ beni **ğahr u cefâ**
Çılmaya hergiz baña kimse vefâ (GN.II- 4016)
- **ğâl u çâl**: dedikodu / söz
Çalmaya hiç öñ u çoñ u **ğâl u çâl**
Pes ola ol dem bize muğlak vişâl (GN.II- 4625)
- **ğar u yağmur**: kar ve yağmur
Anuñ elinden gelür bu cümle iş
Dün ü gündüz **ğar u yağmur** yaz u çış (GN.II- 4172)
- **ğaş göz**: kaş göz
Görklü yüz ârâyişin senden düzem
Ğaşda gözde senüñ için cân üzem (GN.II-3981)
- **ğaşdan çâşa**: ufuktan ufuğa
Fâni oldı ayruğı başdan başa
Yügrüşüp çurtılmadı **ğaşdan çâşa** (GN.II- 4090)
- **ğat çat**: iyiden iyiye

Çün günāh cānı gelür **kat kat** başar
Maḥbur eyler seyrini Ḥaḳ'dan keser (GN.II-3002)

- **ḳavl ü fi'1**: söz ve eylem
Ḥalka bildük ne gerek inşāf-ı mış
Ḳavl ü fi'1 ü şatu bāzār her bir iş (GN.IV-10276)
- **ḳavl u ḳarār**: söz ve karar
Yine güydüm bu söze çok rūzigār
Yirine gelsün diyip **ḳavl u ḳarār** (GN.II-5490)
- **ḳayd u dām**: bağıllık ve tutkunluk
Dōstdan ayru bir dem uḫt ārāmı yoḳ
‘Ālem içre hiç **ḳayd u dāmı** yoḳ (GN.III-6219)
- **kevn ü mekān**: varlık ve yer
Hem didi ger sen degül miseñ ‘ayān
Yaradur degül idüm **kevn ü mekān** (GN.I-212)
- **ḳıldan ḳıla**: inceden inceye
Girür ol cismāni mülke nefs-ile
Alur ol lezzetleri **ḳıldan ḳıla** (GN.I-741)
- **ḳış u yaz**: kış yaz
İy Ḥudāvendā Kerīmā Kārsāz
Irma bizi ol işikden **ḳış u yaz** (GN.I-1645)
- **ḳız gelin**: kız gelin
Ata ana ‘avrat oḅlan **ḳız gelin**
Ḳamusınuñ sen yiseñ gerek ğamın (GN.II-2911)
- **kibr ü kīn / kibr ü kīne**: kibir ve kin
Gökden indi cān u ‘aḳl u fehm ü dīn
Yirden oldı nefs ü ten hem **kibr ü kīn** (GN.I-701, GN.I-935)
- **ḳıl u ḳāl**: dedikodu / söz
Ḳalmaya hiç öñ u şoñ u **ḳıl u ḳāl**
Pes ola ol dem bize muḫlaḳ vişāl (GN.II- 4625)
- **ḳol ḳanat**: kol kanat
Pes bilüñ kim mu‘teberdür salḫanat
Aña Allah ḳudretidür **ḳol ḳanat** (GN.IV-10064)

- **ķorku ķayġu:** korku kaygı
Ķorkusı ķayġusı yoķ ayruķ anuñ
Lāyık oldı ģazretine Mevlā'nuñ (GN.I-1472)
- **ķořk ü durak:** ķořk ve durak
Cümle sündüs ũon u merkebler burak
Ĥür u ġılman münis ü **ķořk ü durak** (GN.III-5675)
- **ķořk ü serā:** ķořk ve saray
Ķün gözine ģoř ġörindi ol ara
Pes buyurdı yaptılar **ķořk ü serā** (GN.I-1530)
- **ķuh u ķuhsār:** daġ ve tepe
Dünyada hem berr ü hem baģr eyledi
Hem **ķuh u ķuhsār** hem nehr eyledi (GN.I-929)
- **ķul u sultān:** köle ve sultan
Gebr ü tersā vü müselmān evleri
Birdür aña **ķul u sultān** evleri (GN.II- 5070)
- **ķurd u ķuř:** kurt kuş
Ādem ü perī vü cinnī **ķurd u ķuř**
Buyruġında ger inişdür ger yoķuř (GN.II-3423)
- **ķuruda şuda:** karada ve denizde
Ceģd-ile irdi irenler maķřuda
Ceģd-ile yol buldı **ķuruda şuda** (GN.IV-9125)
- **ķuvvet ü ķoldař:** ġüç arkadaş
‘Āřık’uñ ol ma‘ ni-durur yoldaşı
Yol içinde **ķuvveti vü ķoldařı** (GN.II-5022)
- **ķür u ķerr:** kör ve saġır
Sıkılı ķıldı şehr içinde **ķür u ķerr**
Dāfi‘ a iltür anı daşra döker (GN.III-7025)
- **ķurb u visāl:** yakınlık ve kavuşma
Cānlara ol pend olur ģoř perr ü bāl
Tenlere ol pend olur **ķurb u visāl** (GN.IV-10246)
- **ķüfr ü dīn:** küfür ve din
Ķüfr ü dīn ü fişk u tā‘ at ģayr u şer

İşlenür bu şeh̄r içinde her hüner (GN.I-961)

- **küfr ü imān:** küfür ve iman
Yāhud ol kim **küfr ü imān** biledür
Geh gelür imāna geh küfr-iledür (GN.I-1351)
- **küfr ü nifāk:** küfür ve nifak
Anuñ-ıçun kim bizümle ol zamān
Yoğ-ıdı **küfr ü nifāk** u hem gümān (GN.I-1128)
- **levn-ā-levün:** renk renk
Ol zamān cümle cihān gökçek olur
Yir yüzi **levn-ā-levün** çiçek olur (GN.I-1953)
- **leyl ü nehār:** gece ve gündüz
Evveli gelmiş-durur faşl-ı bahār
Mu' tedildür anda bu **leyl ü nehār** (GN.I-1952)
- **loqma loqma:** lokma lokma
Çankı aş kim hōş gelürse gönline
Loqma loqma alur andan eline (GN.II-2830)
- **lü 'lü ü mercān:** inci mercan
Ol köşkler anda bu gökden yüce
Lü 'lü ü mercān kamu uçdan uca (GN.III-5677)
- **māh u sāl:** ay ve yıl
Sāki nef̄s ü sağrağ işdeh bāde hāl
Bādiye bu rüz u hefte **māh u sāl** (GN.I-2424)
- **maḥmil ü maḥfil:** kalınacak yer
Geç bulardan bu degüldür menzilüñ
İlerüdür **maḥmilüñ ü maḥfilüñ** (GN.IV-8831)
- **maḥv u fenā:** mahv ve yokluk
Cümle olmuş kendüden **maḥv u fenā**
Ni fikir çalmış bularda ni şenā (GN.IV-8296)
- **maḥv u māt:** yok olma ve yenilme
Uşbu varlık olmuş anda **maḥv u māt**
Çāyim ol Hāç zātı dāyim ol şifāt (GN.IV-9436)
- **māl u genc:** mal ve hazine

Gitdi cümle cāh u mülk ü **māl u genc**

Çaldı cānda ʿ ışk u ḥasret derd ü renc (GN.III-6394)

- **māl u mülk:** mal mülk
Yağmalatdı **māl u mülkü** ḥānumān
Virdi ol ʿ ışka gönül ü cism ü cān (GN.I-183)
- **māl u tavar:** mal ve davar
Ev ü barḥ u ḥān-u-mān **māl u tavar**
Cümlesi ḳayḡu-durur her kimde var (GN.I-1114)
- **maşrıḳ u maḡrib:** doğu ve batı
Çapuda ḥidmet ḳılan geçdi dibe
Adı vardı **maşrıḳa vü maḡribe** (GN.IV-10302)
- **māt u ḡarḳ:** batmak ve yok olmak
Hiç belürmez yir ü gök ü ḡarb u şarḳ
Cümle olmuş ol deñizde **māt u ḡarḳ** (GN.IV-9435)
- **mekr ü ḥilet / mekr ü hile:** aldatma ve hile
Hem küfr hem **mekr ü ḥilet** hem ḡazab
Nefse bunlar yār olupdur rüz u şeb (GN.I-987)
- **melek insān:** melek insan
Pes **melek insān** u ḥayvān u nebāt
İkisi şābitdür iksi bī-şebāt (GN.I-1327)
- **merd ü zen:** kadın erkek
Zühre'den hem perveriş alur bu ten
Çābil ol fi' le bu cümle **merd ü zen** (GN.III-8074)
- **merkez ü menzil:** asıl yer ve konak
Ol fenāsuz mülk içinde şāh olur
Merkezi vü menzili dergāh olur (GN.I-736)
- **mescid ü minber:** mescit ve minber
Mescid ü minber bularuñ taḥtları
ʿ İlm ü Çur'an'dur bularuñ raḥtları (GN.I-1740)
- **mevc ü deryā:** dalda ve deniz
Çünkü ḳaṭre düşdü deñze oldı bir
Gitdi cümle **mevc ü deryā** ḳaldı bir (GN.III-8030)

- **miḥnet ü mefsede:** sıkıntı ve kötülük
Gökden indi devlet ü mertebeler
Yırde bitdi **miḥnet ü mefsedeler** (GN.I-702)
- **mihr ü şefkat:** sevgi ve şefkat
Mihr ü şefkat ‘ ışk u bāzī kem olur
Ma‘ de içinde şovuḡ muḥkem olur (GN.I-2015)
- **miḥrāb u mescid:** mihrap ve mescit
Her nefes mi‘ rāc u her dem Tūr aña
Her maḡām **miḥrāb u mesciddür** aña (GN.III-6049)
- **mīr ü ḡul:** bey ve köle
Kimse fikri kimseye şatmış degül
Satun almaz bay u yoḡsul **mīr ü ḡul** (GN.II- 5098)
- **miskīn ü ‘āciz:** miskin va aciz
Perde ardında ḡalupdur ins ü cān
Ben daḡı **miskīn ü ‘āciz** nā-tüvān (GN.II-5445)
- **muḡbil ü maḡbūl:** mesut ve kabul gören
Her kim anuñ işiginde ḡul ola
Ḥalk içinde **muḡbil ü maḡbūl** ola (GN.III-5930)
- **muḡīm ü maḡām:** derece ve mevki
Ḥalkı ḡulḡı çün bilesin sen tamām
Ma‘ lum ola **muḡīm ü maḡām** (GN.IV-10227)
- **mülk ü maḡām:** mülk ve makam
Geçmeyinçe uşbu biş evden tamām
Olmadı Ḥazret aña **mülk ü maḡām** (GN.II-3370)
- **mülk ü māl:** mal mülk
Ḥanı tā‘ at ḡanı ḡullıḡ ḡanı ḡāl
Ḥaldı cümle ev ü barḡ u **mülk ü māl** (GN.I-1206)
- **münkir ü kāfir:** inkarcı ve kafir
Münkir ü kāfirden ol ḡayurmaya
Aña ḡarşu müdde‘ ī dem urmaya (GN.I-1483)
Tiz irer **naḡş u ḡalel** bu devlete (GN.IV-9027)
- **naḡş u ziyād:** eksik fazla

Nüh felektendür bu zişt ü hûb-ı zād

Nitekim aydan-durur **nağş u ziyād** (GN.III-8066)

- **nağş u nişān**: nakış ve iz

Yirde gökde ne ki var **nağş u nişān**

Nefs içinde kıamusı vardur nihān (GN.IV-10174)

- **nām-be-nām** : isim isim

Ol toğuz nesne ki vardı **nām-be-nām**

Dīn içinde ĩlet-idi ol tamām (GN.IV-8634)

- **nām u nāmūs**: ad ve namus

Gördüm ol mülke varanlar kıamusı

Yine düşmiş külli **nām u nāmūsı** (GN.III-7933)

- **nām u nişān**: ad ve iz

‘Işķ içinde yok-durur **nām u nişān**

‘Işķ içinde çok-durur genc-i nihān (GN.II- 4810)

- **nāz u niyāz**: yalvarma yakarma

Haķ didi kim sen yirinme iy Hicāz

Dōst baña senden kııla **nāz u niyāz** (GN.II- 4046)

- **nebī vü velī**: peygamber ve veli

Maħlūķuñ anda eli irmez eli

‘Āciz ü ĥayrān **nebī vü hem velī** (GN.II-3250)

- **nefs ü ten**: nefis ve vücut

Ādemīnūñ mülki geldi mu‘tedīl

Nefs ü tendür varlığı hem ‘aķl u dil (GN.I-728)

- **nīk ü bed**: iyimser ve kötümser

Ulu kiçi **nīk ü bed** yoħsul u bay

Bu yidi şafdan gider yıl on iki ay (GN.II-4647)

- **ni‘met ü dirlik**: nimet ve düzen

Bildük anuñ varlığın u birligin

Bulduķ anuñ **ni‘metin ü dirligin** (GN.II-5033)

- **oğlan u yigit**: çocuk ve genç

Oğlan u yigit kıocadur didigüm

Kendü ‘ömrüm kıayğusıdur yidügüm (GN.I-1164)

- **oğul kız:** oğul kız
Dün ü gün **oğlı kıızı** endişesi
Yay u kış kayğu yimekdür pîşesi (GN.I-1203)
- **ögi uşşı:** akli fikri
Yigidüñ hâli geçer ğaflet ile
Ögi uşşı dün ü gün ‘ işret ile (GN.I-1181)
- **ölü vü diri:** ölü ve diri
Cümle halkuñ **ölüsü vü dirisi**
Hükümüñe muhtâc ola her birisi (GN.IV-9876)
- **öñ u soñ:** baş ve son
Kalmaya hiç **öñ u soñ** u kıl u kâl
Pes ola ol dem bize muṭlaḳ vişâl (GN.II- 4625)
- **öñden soña:** baştan sona
On sekiz biñ ‘ âlemüñ kadri aña
Yok-durur bir zerrece **öñden soña** (GN.I-60)
- **pîç-e-pîç / pîç pîç:** iyiden iyiye / kat kat, kıvrım kıvrım
Ortada añmaz Çalap emrini hiç
Bu hevesler gönle ṭolmuş **pîç-e-pîç** (GN.II-2979, GN.III-6561)
- **pîr ü cevân:** yaşlı genç
Kamusıyla bu nefes uş râyigân
Alur andan hâş u ‘ âm **pîr ü cevân** (GN.II-5054)
- **pîş ü pes:** ön ve arka
Sağ u şol u fevḳ u taḫt u **pîş ü pes**
Yokdur anda nedür ol yol adı bes (GN.II-3511)
- **perr ü bâl:** kol kanat
Cânlara ol pend olur ḫoş **perr ü bâl**
Tenlere ol pend olur ḳurb u visâl (GN.IV-10246)
- **râḫat ü rahmet:** rahat ve rahmet
Ba‘ d-ez-ân iltem seni ol Ḥazret’e
İrişesin **râḫata vü rahmete** (GN.II-5520)
- **rây rây:** fikir
Bisler anı dörd yıl dörd ay Ay

Pes ‘Uṭarid hem virür hōş **rāy rāy** (GN.II- 4532)

- **razi vü hoşnūd**: razı ve memnun
Olavuz uçmağ içinde tā ebed
Razi vü hoşnūd ola bizden Aḥad (GN.IV-9745)
- **ref^ʿ u sükūn**: kaldırma ve sakinlik
Kıldı ol dördi cihāna dörd sūtūn
Andan oldı naşb u cerr **ref^ʿ u sükūn** (GN.I-1795)
- **renk renk**: renk renk
Toprağa cevher düşüpdür **renk renk**
Tağlar altından çıkar ol teng teng (GN.III-6629)
- **rüz u hefte**: gün ve hafta
Sāki nefis ü sağrağ işdeh bāde ḥāl
Bādiye bu **rüz u hefte** māh u sāl (GN.I-2424)
- **rüz u şeb**: gece gündüz
Hem küfr hem mekr ü ḥilet hem ğazab
Nefse bunlar yār olupdur **rüz u şeb** (GN.I-987)
- **şabr u qarār**: sabır ve karar
Ol nişāni ‘ aşıkuñ oldur i yār
Kim katında yok-durur **şabr u qarār** (GN.III-6128)
- **şaç u saḳal**: saç sakal
Göersenē kim dürlü cevher dökilür
Şaç u saḳal ağarur bik bükilür (GN.I-2012)
- **şāf şāff / şaff u şaf** :
Bu iki leşker durupdur **şāf şāff**
Birbirisiyle kıılır her dem meşāff (GN.I-976, GN.I-2082)
- **sağ şol / şağ u şol**: sağ sol
İkisi bile baḳar **sağa şola**
Bilelikdedür niçe var kim ola (GN.I-392, GN.II-3438)
- **sağlığ u şayruluk**: sağlık ve hastalık
İşid ol **sağlığ u şayruluk** nedür
Kim bilesin bu hikāyet nitedür (GN.II-2949)
- **sakf u şahn**: tavan ve taban

Bağladı uş şeş cihet oldı tamām

Sakf u şahın u dört divār u hoş maķām (GN.II-3404)

- **şalāt şavum:** namaz ve oruç
Eytdi nefis-i nāṭıķadur bu kavum
Bu gürühda *ne şalāt var ne şavum* (GN.IV-8789)
- **sarāy u taht:** saray ve taht
Bağça vü köşk ü **sarāy u taht** nedür
Diñle imdi kim hikāyet nitedür (GN.I-2414)
- **şatu bazār:** satış pazar
Bağ u çift ü şirket ü **şatu bazār**
Ögi uşşı durmadın anı düzer (GN.I-1202)
- **şavt u nağme:** ses ve ezgi
Dürlü ‘ilm ü dürlü hikmet dürlü söz
Dürlü dürlü **şavt u nağme** saz u söz (GN.IV-9330)
- **saz u söz:** saz söz
Dürlü ‘ilm ü dürlü hikmet dürlü söz
Dürlü dürlü şavt u nağme **saz u söz** (GN.IV-9330)
- **ser-be-ser / ser-te-ser:** baştan başa
Uşbu ‘azmet ileyinde hāş u ‘ām
Māsivallah **ser-be-ser** cümle tamām (GN.I-240, GN.III-5759)
- **server ü haş:** önder ve esas
Nüşhasıdur ādem uşbu ‘ālemün
Serveri vü haşıdur her nesnenün (GN.II-2637)
- **seyrān u teferrüc:** gezme dolaşma
Bunça **seyrān u teferrücler** kılup
Bu hevā üzre geçerler dirilüp (GN.I-482)
- **şıdķ u şafā:** doğruluk ve kalp temizliği
Her işāret kim kılurdu Muştafā
Şıddıķa artar-ıdı **şıdķ u şafā** (GN.I-2100)
- **sīm ü zer:** gümüş ve altın
Kimde varsa bağ u çift ü **sīm ü zer**
Lācerem gönül her gün anı düzer (GN.IV-9097)

- **sūd u ziyān:** kar ve zarar
Bilesin **sūd u ziyān**uñ ne-y-imiş
Hem dağı uşbu işi niçe-y-imiş (GN.I-762)
- **şulḥ u cenk:** barış ve savaş
Görnür anda cümle san' at naqş u renk
Ḳabz u baş u ḳahr u luṭf u **şulḥ u cenk** (GN.III-7045)
- **şādī vü ğam:** mutluluk ve üzüntü
Ḳahr u luṭf u **şādī vü ğam** dünyada
Hiç şurat var mı kim irmez iy dede (GN.II-3848)
- **şart u lāzım:** şart ve gerekli
Hem bu sözler **şart u lāzımdur** size
Hem dağı key farz u vācibdür bize (GN.II-3615)
- **şardan şara:** şehirden şehire
Anı taḳdirdür süren **şardan şara**
Bu şehirden ya' ni ol şehre vara (GN.III-7034)
- **şarḳ ğarb:** doğu batı
Ay oldı bir işāretten dü nīm
Şarḳa ğarba seyr ḳıldı her dü-nīm (GN.I-165)
- **şekk ü gümān:** şüphe
Zira kim hiç ḳalmadı **şekk ü gümān**
Ol özendügi yire irdi bu cān (GN.II-3937)
- **şekker börek:** şeker börek
Mışr' ı n'idersin saña şekker gerek
Ḳōna gel ki yiyessin **şekker börek** (GN.II-2683)
- **şem' ü cem':** mum ve topluluk
Ḳōş düzilmiş **şem' ü cem'** arāyide
Cümle ḳalk alur bulardan fāyide (GN.II- 4412)
- **şems ü māh:** güneş ve ay
Pes yaratdı ḳudretinden ol ilāh
' Arş nūrından gök yüzinde **şems ü māh** (GN.III-6352)
- **şerr ü şūr:** kötülük ve karışıklık
Fi'l ü fitne hırş u ḳıḳd u **şerr ü şūr**

Halvet olmağa kişiyi kanda qor (GN.II-2924)

- **şeyh ü şāb**: ihtiyar genç
Ol çerāguñ tal‘ atından degdi tāb
Kim teveccüh eyler aña **şeyh ü şāb** (GN.II-2865)
- **şükr ü niyāz**: şükür ve beklenti
Sen dahı anuñ-ıla **şükr ü niyāz**
Gönderesin kendüzüñden gizlü rāz (GN.II-5227)
- **şükr ü şenā**: şükür ve övgü
Pes bize vācib-durur **şükr ü şenā**
Günde yüz biñ kez cana vü hem tene (GN.I-130)
- **şükr ü sipās**: teşekkür
Cān dahı kılmağ gerek **şükr ü sipās**
Kamudan yig olsa yigdür haq-şinās (GN.I-135)
- **tā‘ at u şohbet**: ibadet ve sohbet
Yaraşur **tā‘ at u şohbet** ol zamān
Girtü bilgil bu sözi dutma gümān (GN.I-1977)
- **tāc taht**: taç taht
‘Işqdegül mi **tāc tahtı** terk iden
Pādişāhla ‘ahd ü peymān berk iden (GN.II- 4926)
- **tağ u ova**: dağ ve ova
Kimine meydān-durur **tağ u ova**
Kimine seyrāngeh olmışdur hevā (GN.I-772)
- **tağ u taş**: dağ taş
Zira **tağ u taş** aña ma‘ nī-durur
Issı sovuğ hem anuñ yolın urur (GN.I-446)
- **tağ u yazı**: dağ ve ova
Tağ u yazı ev ü yaban toptolu
Alur andan dün ü gün uşlu delü (GN.II- 5056)
- **taht u baht**: taht ve baht
Bağça vü bāğ u sarāy u **taht u baht**
‘Ays u ‘işret hāl u dirlik nerm ü saht (GN.I-2409)
- **taht u tāc**: taht ve taç

Māl u ni‘ met kul qaravaş **taht u tãc**

Her gün anda toyınudur biñ biñ ac (GN.II- 4367)

- **taşdan taş**: taştan taş

Haq diler kim bunları başdan başa
Yil-ile perrân kıla **taşdan taş** (GN.II-4183)
- **tedbîr ü rây**: önlem ve düşünce

Ol sarâyüñ şüretidür bu sarây
Kim bu bennâ kıldıdı **tedbîr ü rây** (GN.II-3338)
- **ten ü cãn**: ten ve can

Biline ezdād ‘ âlemde ‘ ayân
Çün **ten ü cãn** çün zemîn ü asımân (GN.I- 4 s.9)
- **tenhâ vü miskîn**: yalnız ve düşkün

Ben teni **tenhâ vü miskîn** eli boş
Döst rızası işiginde kaldum uş (GN.II-5575)
- **teng teng**: yük yük

Toprağa cevher düşüpdür renk renk
Tağlar altından çıkar ol **teng teng** (GN.III-6629)
- **terk ü tecrîd**: terk ve yalnızlaştırma

Terk ü tecrîd ol iniş yoquş-durur
Yola gitmek yavlağ ulu iş-durur (GN.II-3218)
- **tevbe vü tâ‘at**: tövbe ve ibadet

Oğlan-iken mektebe meşgûl olan
Yigit iken **tevbe vü tâ‘at** kılan (GN.I-2021)
- **toprağ u taş**: toprak ve taş

Kim anuñla **toprağ u taş** ahtara
Gizlü genci uş bu halka göstere (GN.III-6617)
- **tünd ü teng**: sıkıntılı ve dar

Dünya bir evdür qarañu **tünd ü teng**
İçi tolu mekr ü hîle harb u ceng (GN.IV-10091)
- **tünd ü tîz**: sert ve aceleci

Ol şaf ehli **tünd ü tîzdür** hûları
Yok-durur hiç kimseden korkuları (GN.II- 4684)

- **‘ucb u kibr:** büyüklenme ve kibir
 Halk içinde **‘ucb u kibr** eylemeye
 Söylese da‘ vi-y-ile söylemeye (GN.III-5934)
- **uçdan uça:** uçtan uca
 İştî imdi hikmet-ile hâl niçe
 İşidürseñ eydeven **uçdan uça** (GN.I-268)
- **uçmaq tamu:** cennet cehennem
 Dün ü gündüz yir ü gök **uçmaq tamu**
 Sendedür āhir ne kim varsa kamu (GN.I-906)
- **uş ög:** akıl fikir
 Tā‘ at içre geçüre yigitligin
 Hâk yolına bağlaya **uşşın ögin** (GN.I-1216)
- **ün ü sâz:** ses seda
 Maḥv ola ḥarf u şavt u **ün ü sâz**
 Niteliksüz görine ol bî-niyâz (GN.II- 4628)
- **vaqt u zamân:** vakit ve zaman
 Virdi hem **vaqt u zamân** u hem maḳâm
 Tā zamân birle vücūd oldu tamâm (GN.III-8057)
- **varlık u birlik:** varlık ve birlik
 Bildük anuñ **varlığın u birligin**
 Bulduḳ anuñ ni‘ metin ü dirligin (GN.II-5033)
- **varlık u yoklık:** varlık yokluk
 Düyanuñ şol azlığı vü çoqlığı
 Düpdüz ola **varlığı vü yoklığı** (GN.III-5949)
- **vaşf u ḥal:** nitelik ve durum
 Şol kadar mülket vire degmemze
 Kim anuñ **vaşf u ḥali** gelmez söze (GN.I-1139)
- **vaşf u şıfat:** sıfat ve nitelik
 Diñle imdi eydeyüm **vaşf u şıfat**
 Kim niçe ḥâlden ḥâle döner şurat (GN.I-1167)
- **yâr yâr:** yar yar
 Yâd biliş imdi nedür aḡyâr u yâr

Ağyarı o dn gün eytgil **yr yr** (GN.IV-10232)

- **yr u yoldaş**: yar ve yol arkadaşı
Benüm ile **yr u yoldaş** gelmedi
Senden ayru destgrm almadı (GN.II- 4460)
- **yay u ış**: yaz kış
Dn  gün oğlı ızı endişesi
Yay u ış aygu yimekdür pişesi (GN.I-1203)
- **yaz u ış**: yaz kış
Yaz u ış şöyle aar eksilmedin
Deñize girür yolu kesilmedin (GN.I-454)
- **yazı v yaban**: ova dağ
Tağ u taş anuñ yolın bögeyimez
Yazı v yaban anı egleyimez (GN.I-453)
- **yıldan yıla**: yıldan yıla
Niçe kim rzgr geğer **yıldan yıla**
Döndürür bu şreti hldan hla (GN.I-1161)
- **yigden yige**: iyiden iyiye
Aşlı gökdendür bizi dartaş göge
Kim uyarsa irişür **yigden yige** (GN.IV-10088)
- **yir  gök / yir gök**: yer gök
Nefs-i kl durdı v arh urdı sem[]
Cşa geldi **yir  gök** durdı sem[] (GN.I-15 s.17, GN.I-114)
- **yoħsul u bay**: fakir ve zengin
Yine geldi biriküp oldu bir ay
Gördiler bu mu[] cizi **yoħsul u bay** (GN.I-166)
- **yol u iz**: yol iz
Yir yüzin dutmış ola düpdüz deñiz
Bilmeye hiç kimse anda **yol u iz** (GN.III-7135)
- **yoldaş u yr**: yol arkadaşı ve yar
Ger baña ol nefsi emmre ki var
Dst yolında olmadı **yoldaş u yr** (GN.II-5604)
- **yoldaşlık u dirlik**: yol arkadaşlığı ve düzen

Ol hariflerle bu evde birliğün
Niçedür **yoldaşlığıñ u dirliğün** (GN.I-2405)

- **zāhir ü bāṭın**: açık ve gizli
Zāhir ü bāṭın ne kim varsa ‘ayān
 Ƙamusı sende-durur bellü beyān (GN.I-943)
- **zamān u mekān**: zaman ve mekan
 Neng ü nām u nāmūs u erkān nişān
 İsteme anda **zamān u mekān** (GN.II-3154)
- **zemīn ü asımān**: yer ve gök
 Biline ezdād ‘ālemde ‘ayān
 Çün ten ü cān çün **zemīn ü asımān** (GN.I- 4 s.9)
- **zerre zerre**: zerre zerre
 Yirde gökde **zerre zerre** ‘ışk ƙodı
 Anuñ-ıçun ƙoldı ‘ālem ‘ışk odı (GN.II- 4913)
- **zevk u şādī**: zevk ve mutluluk
 İlla şol vaƙtın ki ilde emn ola
Zevk u şādī el vire cümle ƙula (GN.IV-9072)
- **zevk u şevk**: zevk ve neşe
 Cān gönül ƙolar neşāt u şevk u zevk
 Ƙopdı cāndan geldi nefse **zevk u şevk** (GN.IV-9069)
- **zīr-ü-zeber**: alt üst
 İndi Cibrīl bunlara virdi haber
 Uymayanı ƙıldılar **zīr-ü-zeber** (GN.III-7623)
- **zişt ü ‘ifrīt**: şeytan ve yaratık
 Bu yir altı cümle dīvlerdür ƙolu
Zişt ü ‘ifrīt her biri çirkin hulu (GN.I-934)
- **zişt ü laṭif**: kötü ve iyi
 Hem sa‘īd ü hem şaƙī vü hem şerīf
 Cümle şüret baƙladı **zişt ü laṭif** (GN.I-1248)
- **zulm u dād**: zulüm ve adalet
 Niçe dürlü naƙş u san‘at reng ü ad
 Buhl u ihsān haşm u raḥmet **zulm u dād** (GN.IV-10131)

6.1.2. Garipname’de isimlerle kurulmuş üçlemeler:

- **ādem ü perī vü cinnī:** insan, peri ve cin
 Ādem ü perī vü cinnī kurd u kuş
 Buyruğında ger inişdür ger yoğuş (GN.II-3423)
- **‘aql u nefis ü cān:** akıl, nefis ve can
 Bu temennāyı çü kıldum bī-zebān
 Eyle kim duymadı **‘aql u nefis ü cān** (GN.II-5597)
- **‘aql nefis ten:** akıl, nefis ve vücut
 Cān u gönül hem **‘aql nefis ten** dağı
 Her biri bir key ganiydi ben dağı (GN.II- 4345)
- **altun gümüş ü pul:** altın, gümüş ve para
 Ol bahā **altun gümüş ü pul**-durur
 Dünyada ni‘ met bulara kul-durur (GN.I-1416)
- **‘arş u kürsī vü kalem:** arş, kürsi ve kalem
 ‘Arş u kürsī vü kalem bilmez anı
 Birbirine şorışurlar kim kanı (GN.II-3417)
- **‘āşık u ma‘şuk u ‘ışk:** aşık, sevgili ve aşk
 ‘Āşık u ma‘şuk u ‘ışk bir harf ola
 Girü kendü ma‘ nisine şarf ola (GN.II- 4627)
- **āvāz u harf ü ma‘ni:** ses, harf ve mana
 Ol nefes **āvāz u harf ü ma‘nidür**
 Diñle imdi eydeyüm kim niçedür (GN.I-1315)
- **ay u gün yılduz:** ay, güneş ve yıldız
 Ay u gün yılduz tamāmet gök yüzün
 Hōş müzeyyen kıldı dünin gündüzün (GN.II- 4268)
- **bāğ u çift ü şirket:** bağ, çift ve ortaklık
 Bāğ u çift ü şirket ü şatu bazār
 Ögi uşşı durmadın anı düzer (GN.I-1202)
- **bahşiş ü ihsān u cūd:** bahşiş, iyilik ve cömertlik
 Sensin ol kim kamuya virdün vücūd
 Hulķ u luḫ u **bahşiş ü ihsān u cūd** (GN.II- 4015)

- **cān u nefis ü ten:** can, nefis ve vücut
 ‘Akl u gönül **cān u nefis ü ten** dağı
 Cümlesi bu ‘ışık-ıla buldı Hāk’ı (GN.IV-10149)
- **cehl ü inkār u riyā:** bilgisizlik, inat ve gösteriş
 Hışm u ğaybet **cehl ü inkār u riyā**
 Kor mı sini kim varasın Tañrı’ya (GN.II-2925)
- **cünbiş ü nuṭṭ u nefes:** hareket, nutuk ve nefes
 Kalmaz anda **cünbiş ü nuṭṭ u nefes**
 İlla qalur ḥasret-i ‘ışık u heves (GN.II-3874)
- **çakmak u taş u kav:** çakmak, taş ve kav
 Nürü Allah birlik içinde kodı
 Nitekim **çakmak u taş u kav** odı (GN.I-502)
- **dil kulağ u göz:** dil, kulak ve göz
 Kırkıdan altmış yaşa varınça tamām
 Dil kulağ u göz-durur nefse maḳām (GN.II-5355)
- **dirliğ ü şādi vü ni‘met:** düzen, neşe ve nimet
 Yir yüzindedür bularuñ lezzeti
 Dirliği vü şādisi vü ni‘meti (GN.I-773)
- **el ayağ u baş:** el, ayak ve baş
 El ayağ u baş unıdılmış-ıdı
 Uşbu varlık cümle maḥv olmuş-ıdı (GN.II-3801)
- **emr ü taḳdīr ü dilek:** emir, takdir ve dilek
 Bu iş içre suçı ne ben miskinüñ
 Emr ü taḳdīr ü dilek cümle senüñ (GN.I-887)
- **fışk u inkār u riyā:** günah işleme, inkar ve ikiyüzlülük
 Kibr ü kīne **fışk u inkār u riyā**
 Nefs ile bunlar diler ‘aklı sıya (GN.I-985)
- **ğılman u vildan u tuyūr:** cennet gençleri, hizmetçileri ve kuşlar
 Niçe mülkdür cennet ü hūr u kuşūr
 Ne-durur **ğılman u vildan u tuyūr** (GN.III-5663)
- **ğuşsa vü teşviş ü kayğu:** gam, keder ve düşünce
 Ğuşsa vü teşviş ü kayğu ol zamān

Şādılığdan artuğ olur bî-gümān (GN.I-2014)

- **ḥaşm u cehl ü ḥased:** öfke, cehalet ve çekememezlik
Buḥl u zerḫ u ḥaşm u cehl ü hem ḥased
Dün ü gün nefse kıılır bunlar meded (GN.I-986)
- **ḥikmet ü esrār u rāz:** hikmet, sırlar ve giz
‘İlm ü ‘ibret **ḥikmet ü esrār u rāz**
Mekr ü ḥile zerḫ u inkār u mecāz (GN.IV-9311)
- **ḥu dirlik ü aḥvāl:** huy, düzen ve durum
Çün buları gördüm uşbu ḥāl-ıla
Bu ḥu bu dirlik ü bu aḥvāl-ıla (GN.IV-8755)
- **ḥulḫ u imān u ḫanā‘at:** iyi ahlak, iman ve kanaat
Ḥulḫ u imān u ḫanā‘at ḫamusı
‘Aḫla berkinmiş bularuñ nāmusu (GN.I-980)
- **‘ışḫ u hevā vü mefsede:** aşk, arzu ve fesatlık
Ḫanı ol **‘ışḫ u hevā vü mefsede**
Kim beni eglerdi her bir nesnede (GN.II-5570)
- **‘ibret ü esrār u rāz:** ibret, sırlar ve giz
‘İlm ü ḥikmet **‘ibret ü esrār u rāz**
Tevbe vü tevfiḫ u tā‘at ‘izz ü nāz (GN.II-3634)
- **‘ışret ü būs u kenār:** içki içme ve öpüp kucaklama
‘Işḫ u bāzī **‘ışret ü būs u kenār**
Bitdi cāndan gitdi ārām u ḫarār (GN.II-5332)
- **‘ışret ü ma‘şuḫ u sāḫi:** içki, sevgili ve saki
Eyde iy ḫayf u dirīgā ḫanı ol
‘İşret ü ma‘şuḫ u sāḫi sağ u şol (GN.II-5398)
- **i‘tikād u şıdḫ u ikrār:** inanma, doğruluk ve inandığını söyleme
Bir gürühı kim imāndur yoldaşı
İ‘tikād u şıdḫ u ikrārdur işi (GN.I-2059)
- **kāfir ü münkir münāfiḫ:** kafir, inkarcı ve ikiyüzlü
Kāfir ü münkir münāfiḫ gör n’ider
Ger göremezseñ görenden şor ḫaber (GN.I-2076)
- **kibr ü kīn ü buḥl:** kibir, kin ve cimrilik

Kibr ü kîn ü buhl u hem fişk u fesād

Çatlarında Hâk sözi yavlağ kesād (GN.II-2923)

- **kiler ü çartāğ u anbār**: kiler, çardak ve ambar
Kiler ü çartāğ u anbārlar dolar
Aña qarşu issinüñ beñzi güler (GN.I-1976)
- **Qur'an u 'ilm ü hikmet**: Kur'an, ilim ve hikmet
Yir var anda cümle dürlü ni' mete
Ya' ni kim **Qur'an u 'ilm ü hikmete** (GN.II-5248)
- **küfr ü inkür u gümān**: küfür, inkar ve şüphe
Küfr ü inkür u gümān terk idelüm
Gönlümüz girçeklige berkidelüm (GN.I-1134)
- **küfr ü şirk ü şek**: küfür, ortaklık ve şüphe
Seçdi dinden **küfr ü şirk ü şekleri**
Virdi destür kırmağa müşrikleri (GN.I-171)
- **māl u baş u cān**: mal, baş ve can
Eytdiler girçekleyin geldük yola
Māl u baş u cān u oğul kız bile (GN.IV-10533)
- **māl u mülk ü esbāb**: mal mülk ve çoluk çocuk
Çünkü **māl u mülk ü esbāb** olmaya
Dünya Hâk'dın yaña mihrāb olmaya (GN.IV-9096)
- **māl u mülk ü ni'met**: mal mülk ve nimet
Māl u mülk ü ni'met elinde-y-iken
Yi yidür bahşāyiş eyle anı sen (GN.IV-10356)
- **mansıb u bahşāyiş ü hil' at**: kazanmış, ihsan sahibi ve iyi huylu
Böyle olan kimsene devletlüdür
Mansıb u bahşāyiş ü hil' atlüdür (GN.I-1494)
- **maṭlub u ma' şük u ma' būd**: istenilen, sevilen ve tapılan
Yitmiş iki milletüñ maṭsūdı ol
Maṭlub u ma' şükü vü ma' būdı ol (GN.I-658)
- **mūnis ü köşk ü durağ**:
Cümle sündüs ṭon u merkebler burāğ
Hūr u gılman **mūnis ü köşk ü durağ** (GN.III-5675)

- **naḥv u taṣrīf u luġat:** cümle, çekimler ve kelimeler hazinesi
 Naḥv u taṣrīf u luġat ḥācet degül
 Bāġ u ḥācet çün bulunur evde gül (GN.II-2682)
- **naḳd u genc ü māye:** varlık, hazine ve maya
 Cümle sendendür bizüm sermāyemüz
 Zāt içinde **naḳd u genc ü māyemüz** (GN.I-79)
- **nefs ü cān u ‘aql:** nefis, can ve akıl
 Ya‘ ni tendür **nefs ü cān u ‘aql**-ıla
 Şüret oldı dördi bir yirde bile (GN.I-2486)
- **neng ü nām u nāmūs:** utanma, şan ve namus
 Neng ü nām u nāmūs u erkān nişān
 İsteme anda zamān u mekān (GN.II-3154)
- **neşāt u şevḳ u zevḳ:** sevinç, neşe ve zevk
 Cān gönül tolar **neşāt u şevḳ u zevḳ**
 Ḳopdı cāndan geldi nefse zevḳ u şevḳ (GN.IV-9069)
- **sarāy u taḥt u baḥt:** saray, taht ve baht
 Baġça vü bāġ u **sarāy u taḥt u baḥt**
 ‘Ayš u ‘işret ḥāl u dirlik nerm ü saḥt (GN.I-2409)
- **şüret ü nefis ü ‘aql:** vücut, nefis ve akıl
 Şüret ü nefis ü ‘aqldur cān-ıla
 Dördi bir yirde bile insān-ıla (GN.I-1293)
- **şehvet ü hırş u heves:** şehvet, hırs ve arzu
 Şehvet ü hırş u hevesdür pīşesi
 Yok-durur ayruḳ anuñ endişesi (GN.I-1896)
- **ṭā‘ at u zıkr ü şafā:** ibadet, zikir ve gönül saflığı
 ‘İlm ü ‘ibret **ṭā‘ at u zıkr ü şafā**
 Berkidüpdür ‘aql-ıla ‘ahd ü vefā (GN.I-979)
- **taḥt u tāc u ḥulle:** taht, taç ve elbise
 Taḥt u tāc u ḥulle vü ḥūr u ḳuşūr
 Ḳamusı mü'min için ḥāzır-durur (GN.I-2298)
- **tevbe vü tevḳıḳ u tā‘ at:** tövbe, Allah'ın yardımı ve ibadet
 ‘İlm ü ḥikmet ‘ibret ü esrār u rāz

Tevbe vü tevfiḳ u tā' at ' izz ü nāz (GN.II-3634)

- **uçmağ u ḥūr u kuşūr**: cennet, huri ve saraylar
Cān u gönül gözin aç kim göresin
Uçmağ u ḥūr u kuşūra iresin (GN.III-5662)
- **zerḳ u inkār u mecāz**: ikiyüzlülük, inanmama ve gerçekdışılık
' İlm ü ' ibret ḥikmet ü esrār u rāz
Mekr ü ḥile **zerḳ u inkār u mecāz** (GN.IV-9311)
- **zıkr ü tesbīḥ ü tevekkül**: zikir, tespih ve tevekkül
Zıkr ü tesbīḥ ü tevekkül işleri
Kalmaduḳ ayruk daḥı teşvīşleri (GN.II- 4409)

6.1.3. Dede Korkut Hikayeleri'nde isimlerle kurulmuş ikilemeler:

- **ağız dil: ağız dil**
Ağız dilden kız kişi ḥaber maña (DKK – D103-4)
- **Allah Allah**: Allah Allah
Dede Ḳorḳut şoylamış: **Allah Allah** dimeyinçe işler oñmaz. (DKK – D2-11)
- **alın baş**: alın baş
Vay **alnum başum** umudı (DKK – D92-4)
- **alay alay**: alay alay
Bu maḥalda Oğuz erenleri **alay alay** geldi. (DKK – D285-11)
- **āmin āmin**: amin amin
Āmin āmin diyenler dīzār görsün. (DKK – D291-5)
- **ana baba**: ana baba
Sen sağ ol ḳadın **ana babam** sağ olsun. (DKK – D55-1)
- **ana ata**: ana ata
Beyregüñ **anası atası** baḳdı görđi-kim gerdek görünmez olmış. (DKK – D91-1)
- **ata ana**: ata ana
Atasınuñ anasınuñ ellerin öpdi. (DKK – D177-5)
- **baba oğul**: baba oğul
Baba oğul ḳazanur ad için (DKK – D131-3)
- **baba ana**: baba ana
Babaña anaña sağlık ile varaḳaḳ olur iseñ beni bunda gelüp ḥalallıḡa alur-

- **başı göti:** başı sonu
Gördiler kim bir 'ibret nesne yatur, **başı göti** belürsüz. (DKK – D208-5)
- **başum beynüm:** başım beynim
Bir eski kaftan virdüñüz benüm **başum beynüm** alduñuz. (DKK – D107-6)
- **bigden bige:** beyden beye
Kolça kopuz götürüp ilden ile, **bigden bige** ozan gezer. (DKK – D5-8)
- **bigler bigi:** beyler beyi
Bigler bigi olan Kazan divanında buña hiç kapu baca yoğ-idi. (DKK–D254-2)
- **burçak burçak:** burçak burçak
Bağdı, gördi-kim ayuñ on dördine beñzer bir maħbub ala gözlü genç yigit
burçak burçak derlemiş uyur, gelenden gidenden ħaberi yok. (DKK – D231-3)
- **çadır otağ:** çadır otağ
Ala Tağda **çadırın otağın** dikti. (DKK – D293-11)
- **çoban çoluk:** çoban çoluk
Çoban çoluk kalmadı hep yidi. (DKK – D218-4)
- **dere depe:** dere tepe
Çok taşlar **dere depe** kiçdi. (DKK – D202-10)
- **dil damak:** dil damak
Dili damağı kırıyup dört yanına bağıdurdurduñ-mı (DKK – D136-11)
- **dolamaç dolamaç:** dolamaçlı dolamaçlı
Dolamaç dolamaç yollarını
Kādir kor-ise dün-ile yortam (DKK – D176-6)
- **dostlık düşmenlik:** dostluk düşmanlık
Men senüñ **dostlığüñ düşmenliğüñ** şınayu geldim. (DKK – D294-1)
- **dost düşmen:** dost düşman
Göreyim Oğuzda menüm **dostum düşmenüm** kimdür didi. (DKK – D107-5)
- **dün gün:** gece gündüz
Üç gün **dünlü günlü** yortdı. (DKK – D263-3)
- **el ele:** el ele
Oğuz bigleri bunı göricek **el ele** çaldılar gülişdiler. (DKK – D109-9)
- **el yüz:** el yüz

Şabadañça yirinden örü turur, **elin yüzün** yumadın toköz bazlamaç ilen bir külek yoğurd gözler, toyinça tıka başa yir. (DKK – D7-13)

- **el ayak:** el ayak
Elin **ayağın** berk bağladılar. (DKK – D273-10)
- **erlik bahadırılık:** erkeklik yiğitlik
Menüm **erligüm bahadırılığüm** cılasunlığüm yigitligüm Ruma Şama gide çavlana dir-idi. (DKK – D155-8)
- **geyim kiçim:** giyim kuşam
Kāfirūñ çignine bir kılıç urdı, **geyimini kiçimini** toğradı. (DKK – D210-12)
- **gice gündüz:** gece gündüz
Bazirganlar dağı **gice gündüz** yola girdüler. (DKK – D69-11)
- **gözüm gözüm:** gözüm gözüm
Gözüm **gözüm** yaluñuz gözüm (DKK – D231-2)
- **gün gice:** gündüz gece
Yidi **gün yidi gice**, yime içme oldı. (DKK – D65-6)
- **haraça karaça:** ufacık karacık
Biñ dağı **haraça karaça** püreler diledi. (DKK – D86-12)
- **herze merze:** herze merze
Herze **merze** söylememere itüm kāfir (DKK – D248-7)
- **hışım kavum:** hışım akraba
Hışımını **kavumını** ayırdı, ivini çözdü. (DKK – D236-9)
- **iklim iklim:** iklim iklim / ülke ülke
Mere bezirganlar varuñ **iklim iklim** arañ. (DKK – D94-12)
- **ilden ile:** ilden ile
Kolça kópuz götürüp **ilden ile**, bigden bige ozan gezer. (DKK – D5-8)
- **il gün:** yer yurt
Alça kanın yir yüzine döküñ, **ilin günün** çapuñ. (DKK – D243-7)
- **‘izzet hörmet:** izzet hürmet
‘İzzet **hөрmet** eylediler. (DKK – D178-6)
- **kada bela:** kaza bela
Kadam **belam** toқınur bu gün saña. (DKK – D158-1)
- **қаларда қопарда:** memleketten doğum yerinden

alarda oparda yigit yirũn ne yirdũr (DKK – D231-6)

- **an un:** kan man
Vardı kũnlegi **ana una** baturdı. (DKK – D93-9)
- **anat anada:** kanat kanada
Gũrdi kim peri ızları **anat anada** bağlamışlar uarlar. (DKK – D215-2)
- **apu baca:** kapı baca
Bigler bigi olan azan divanında buňa hi **apu baca** yođ-idi. (DKK–D254-2)
- **arđa uzđun:** karga kuzgun
Bağsa gũrse bir derenin iine **arđa uzđun** iner ıkar, onar alkar. (DKK – D26-6,7)
- **arı oca:** karı koca
arı oca almaya ov idine. (DKK – D187-3)
- **atar atar:** katar katar
atar atar ızıl develerini yetdiler. (DKK – D38-7)
- **avum ardaş:**
On altı yıldır kim babaũnũ tutsağıyam, ataya anaya, **avuma ardaşa** şasretem. (DKK – D98-3)
- **ıyma ıyma:** para para
azanũn ođlı Uruzı řartũn engele asuň, **ıyma ıyma** ađ etũnden ekũn. (DKK – D52-2)
- **ız gelin:** kız gelin
Aıncılar kãfirũn ilin gũnin urup **ızın gelinin** esir itdiler. (DKK – D252-8)
- **ol bud / ol buç:** kol bacak
ol bud olup yir ũstine dũřmeyine...(DKK – D25-8, DKK – D62-1)
- **urt uş:** kurt kuş
Seni bunda **urtlar uşlar** yir didi. (DKK – D50-6)
- **mal rızık:** mal rızık
Malumuzu rızıkumuzu yağmaladılar girũ dũndiler. (DKK – D71-10)
- **murat mağşut:** istek ama
Vay bigũm arřař **muradına mađřudına** irmeyen yaluňuz kardař diyũp ađlařdılar bũgriřdiler. (DKK – D92-1)
- **oğlan uşak:** evlat

Big ordusını **oğlanını uşağını** hazinesini aldı girü döndi. (DKK – D65-4)

- **ölü diri:** ölü diri
Bunuñ üzerine on altı yıl kiçdi, Beyregüñ **ölüsün dirisin** bilmediler. (DKK – D92-13)
- **para para:** parça parça
Seni **para para** toğrayalar-idi ağaç (DKK – D56-4)
- **saç sakal:** saç sakal
Saçı sakalını yülidiler. (DKK – D266-1)
- **şag esen:** sağ esen
Eger **şagdur esendür**, aħşam olmadın gine ben saña gelürem. (DKK – D43-12)
- **şaga şola:** sağa sola
Şaga şola çırpındı urur yüzgeçleri. (DKK – D279-2)
- **şalkum şalkum:** serin serin
Şalkum şalkum tan yılleri esdüginde (DKK – D11-3)
- **tac taht:** taç taht
Bigler **tacum tahtum** içün ağlaram, bir gün ola düşem ölem yirümde yurdumda kimse şalmaya didi. (DKK – D68-2,3)
- **şadım dayam:** dadım anam
Sizi yamrı yumrı **şadım dayam** şandum didi. (DKK – D274-3)
- **tavla tavla:** tavla tavla
Tavla tavla şahbaz atlarını bindiler. (DKK– D38-6)
- **tekine tüşine:** eşine dengine
Yalançı oğlı Yaltaçuk dirler ölüsi şaberin getürdi, adaşlusın aña virür oldılar, gelür bundan kiçer, uralım anı, aña varmasun **tekine tüşine** varsun didiler. (DKK – D101-13)
- **şolamaç şolamaç:** dolamaçlı dolamaçlı
Oğul sen varaçak yirüñ
şolamaç şolamaç yolları olur. (DKK – D175-10)
- **şolap şolap:** dolu dolu
şolap şolap ağ südimi emzürdügüm oğul (DKK – D165-3)
- **şoy düğün:** toy düğün

Kardeş Beyrek diyü ağlar buzlar, **toyuñ düğünüñ** kara oldu diyü ağlar. (DKK – D102-5)

- **vallah billah:** vallah billah

Vallah billah doğru yolu görür-iken eğri yoldan gelmeyelüm didi. (DKK – D285-6)

- **yazı yaban:** ova dağ

Ozan ivüñ tayağı oldur ki **yazıdan yabandan** ive bir konuk gelse, er adam ivde olmasa, ol anı **yidürür içürür** ağırlar ‘ azizler gönderür. (DKK – D7- 9)

- **yir yurt:** yer yurt

Bigler tacum tahtum için ağlaram, bir gün ola düşem ölem **yirümde yurdumda** kimse kalmaya didi. (DKK – D68-2,3)

- **yumru yumru:** yumru yumru

Yumru yumru ağladı, yanuk cigerçüğünü tağladı. (DKK – D56-8)

- **yüz göz:** yüz göz

Gevdesi püreden görünmez, **yüzi gözi** belirmez. (DKK – D89-13)

Garipname’de 340 ikileme ve 58 üçlemenin, Dede Korkut Kitabı’nda ise 72 ikilemenin öğeleri isimlerden oluşmaktadır. İkilemeleri oluşturan kelimelerin genel olarak eş görevlidir; ancak Garipname’de geçen “**derd ü ah**” ikilemesinde ikilemenin ikinci öğesi adlaşmış bir ünlemdir.

6.2. Zamirlerle Kurulan İkilemeler

6.2.1. Garipname’de zamirlerle kurulan ikilemeler

6.2.1.1. Kişi zamirleriyle kurulan ikilemeler:

- **benden baña:** benden bana

Hîç meded yoğdur dağı **benden baña**

Gitdi benlik kamu iş kaldı saña (GN.II- 4463)

- **bizden bize:** bizden bize

Bilürüz **bizden bize** yoğdur meded

Hzretüñde fazl u rahmet bi-‘ aded (GN.I-93)

- **kendü kendü:** kendi kendi

Ol nazardan Hzk bizi ayırmasun

Kendü kendü Ƨal^c atından ırmasun (GN.I-1603)

- **saña baña**: sana bana
Raħmetin viribidi ol dem aña
Uşbu iş ^c ibret yiter **saña baña** (GN.I-897)
- **sen ü ben**: sen ben
Orta yirden götrile bu **sen ü ben**
Ol deñizde ğarğa vara cān u ten (GN.II- 4626)
- **senden saña**: senden sana
Kim niçe bir oldılar öñden şoña
Göstereyüm milşini **senden saña** (GN.I-262)

6.2.2. Dede Korkut Hikayeleri’nde zamirlerle kurulan ikilemeler

6.2.2.1. İşaret zamirleriyle kurulan ikilemeler:

- **anı bunı**: onu bunu
Beyrek mere kâfir niçe bir **anı bunı** şorarsın maña didi. (DKK – D287-5)

Garipname’de zamirlerden kurulmuş 6 adet ikilemenin tamamında zamirler, kişi zamiridir. Dede Korkut’ta ise işaret zamirleriyle kurulmuş 1 tane ikileme mevcuttur.

6.3. Sıfatlarla Kurulmuş İkilemeler

6.3.1. Garipname’de sıfatlarla kurulmuş ikilemeler

6.3.1.1. Niteleme sıfatlarıyla kurulmuş ikilemeler

6.3.1.1.1. *Aynı niteleme sıfatının tekrarıyla kurulmuş ikilemeler:*

- **dürlü dürlü**: türlü türlü
Ƨamu nesne biter anda uzanur
Dürlü dürlü renkler-ile bezenür (GN.I-1954)
- **ħōş ħōş**: hoş hoş
Yine düşdü ^c aƧla bir ħōş ārzū
Diledi kim Ƨuçā **ħōş ħōş** ħüb-rū (GN.II-3075)
- **nihān-ender-nihān**: gizlilikler içinde

Gördüm anda bir cihān ki ne cihān
Bī-nihāyetdür **nihān-ender-nihān** (GN.II-5619)

6.3.1.1.2. *Birbirinden farklı niteleme sıfatlarıyla kurulmuş ikilemeler:*

- **acı tatlu:** acı tatlı
Eyü yavuz **acı tatlu** ne ki var
Bağça içinde bula ol nāmdār (GN.I-1507)
- **ağ kara:** ak kara
Açılıpdur iki çifte pencere
Cām urılmış **ağ kara** hōş kaçara (GN.II-5208)
- **artuğ eksük:** fazla eksik
Söz içinde **artuğ eksük** var-ısa
Düzivire her ki doğru yār-ısa (GN.II-3255)
- **āşikārā vü nihān:** açık ve gizli
Muşafā dōstlığıçun oldı cihān
Ne ki varsa **āşikārā vü nihān** (GN.I-201)
- **çālāk ü cüst / çālāk ü çüst:** hareketli
Her ki imāmla birlik eyledi dürüst
Ol varısar Hāzret'e **çālāk ü cüst** (GN.I-380, GN.I-2504)
- **çirkin ü gökçek:** çirkin ve güzel
Çirkin ü gökçek kamu birdür aña
Hiç yirer mi kimseyi bir başsaña (GN.I-1681)
- **eksük ü artuğ:** eksik fazla
Ġam degül ger dilleri ayruğ-ısa
Hāl içinde **eksük ü artuğ**-ısa (GN.I-659)
- **eyü yavuz:** iyi kötü
Kendüden ma' lüm ola nağş-ı cihān
Eyü yavuz āşikārā vü nihān (GN.I-904)
- **gökçek ü çirkīn:** güzel ve çirkin
Hiç biri birne muṭi' olmaz bular
Andan olur **gökçek ü çirkīn** hular (GN.I-966)

- **h̄ōr u hacīl**: aşıġılanmıř ve zor durumda
Geh başar ‘aqlı bu nefis eyler zelīl
Leşkeri ‘aqluñ olur **h̄ōr u hacīl** (GN.I-997)
- **h̄ōr u řermsār**: aşıġılama ve utanma
řūret olur anda **h̄ōr u řermsār**
Pes bu şerri ol ‘aqlı h̄ükmi basar (GN.III-7039)
- **h̄ōr u zelīl**: aşıġılanmıř ve mahzun
řaldı tende maġbūs u **h̄ōr u zelīl**
Fāsıķa Ĥaķ tevbeyi ķılsun delīl (GN.I-1021)
- **h̄ōř müzeyyen**: hoş süslü
Yir ü gögi dürlü dürlü ĥalk-ıla
Ĥōř müzeyyen eyledi ķıldan ķıla (GN.IV-10156)
- **h̄ōř řād**: hoş mutlu
Ĥayġuya ķarılmaya **h̄ōř řād** ola
Her bir a‘ zā dūnyadan bir dād ala (GN.I- 1185)
- **h̄ōř selāmet**: hoş süslü
Kim helāk olmayalar kem nesneden
Ĥōř selāmet yöriyeler dūnyede (GN.I-1550)
- **ĥořnūd u rāzi**: hořnut ve razı
Her biri **ĥořnūd u rāzi** iřine
Diñle imdi kendü kimdir işi ne (GN.I-963)
- **ĥuřķ u ter**: kuru ve yaş
Gör ma‘ ādinden niķe cevher biter
Ĥuvvetinden niķe **ĥuřķ u ter** biter (GN.I-40)
- **ıraq yaķın**: uzak yakın
Beglik ü ķullıķ ķamu yeksān ola
Ne **ıraq yaķın** ne ĩn ü ān ola (GN.II- 4623)
- **ķāyim dūrüst**: saġlam ve devamlı
Ĥün ola bu altı iř **ķāyim dūrüst**
Yol eri yolda ola ķālāk ü ķüst (GN.II-3622)
- **nā-kes ü müdhīl**: cimri ve her işe karışan
Birnüñ adı ‘ālim ü fāzıl-durur

Birnüñ adı **nā-kes ü müdhil**-durur (GN.IV-9487)

- **nerm ü saht**: yumuşak ve sert
Bağça vü bāğ u sarāy u taht u baht
‘Ayš u ‘işret hāl u dirlik **nerm ü saht** (GN.I-2409)
- **nīk ü bed**: iyimser ve kötümser
Ulu kiçi **nīk ü bed** yoḥsul u bay
Bu yidi şafdan gider yıl on iki ay (GN.II-4647)
- **şarīḥ u muhtaşar**: açık ve öz
Göñlüme geldi yine bir ḥōş haber
Ḥōş ḥikāyetdür **şarīḥ u muhtaşar** (GN.I-552)
- **şād u ḥurrem**: neşe ve sevinç
Ten içinde **şād u ḥurrem**dür bular
Arzuları dün ü gün çirkin ḥular (GN.I-783)
- **tenhā vü miskīn**: yalnız ve düşkün
Ben teni **tenhā vü miskīn** eli boş
Dōst rızāsı işiginde ḳaldum uş (GN.II-5575)
- **tünd ü teng**: sıkıntılı ve dar
Dünya bir evdür ḳarañu **tünd ü teng**
İçi tolu mekr ü ḥīle ḥarb u ceng (GN.IV-10091)
- **tünd ü tīz**: sert ve aceleci
Ol şaf ehli **tünd ü tīzdür** ḥūları
Yoḳ-durur ḥiç kimseden ḳorḳuları (GN.II- 4684)
- **uşlu delü**: akıllı deli
Yol üzere bu şurat bir şehr ulu
Kim gelür andan geçer **uşlu delü** (GN.I-2190)
- **yaş ḳuru**: yaş kuru
Yirde gökde **yaş ḳuru** ḳalmadı ḥiç
Kim bu matbaḥlarda olmadı ḥavīc (GN.II-2839)

6.3.1.2. Belirtme sıfatlarıyla kurulmuş ikilemeler

6.3.1.2.1. Belgisiz sıfatlarla kurulmuş ikilemeler:

6.3.1.2.1.1. Aynı belgisiz sıfatın tekrarıyla kurulmuş

ikilemeler:

- **çok çok**: çok çok

Bir şoldur kim ola ‘ömri dirāz

‘Ömr içinde kıla ol **çok çok** niyāz (GN.III-5850)

6.3.1.2.1.2. Birbirinden farklı belgisiz sıfatlarla

kurulmuş ikilemeler:

- **niçe dürlü**: nice türlü

Gör Çalab'ıñ kudretin kim ne'yledi

Niçe dürlü naqş u bünyād eyledi (GN.I-696)

- **cümle dürlü**: bütün

Ādemīde **cümle dürlü** hāl ü iş

Yir-ile gökden biter bu yaz u kış (GN.I-700)

6.3.1.2.2. Sayı sıfatlarıyla kurulmuş ikilemeler:

- **biñ biñ**: bin bin

Haq didi var buğdayı saç toprağa

Çün bite bir dāneden **biñ biñ** toğa (GN.II- 4293)

- **bir bir**: bir bir

Uşbu dörd dürlü hālāyık hālīni

Kim didüm **bir bir** saña aḥvālīni (GN.I-996)

- **üç üç**: üç üç

Bunları **üç üç** yaratdı Zü'l-celāl

Nitekim müstaḳbil ü māzī vü hāl (GN.I-6 s.9)

6.3.2. Dede Korkut Hikayeleri'nde sıfatlarla kurulmuş ikilemeler

6.3.2.1. Niteleme sıfatlarıyla kurulmuş ikilemeler

6.3.2.1.1. Aynı niteleme sıfatının tekrarıyla kurulmuş

ikilemeler:

- **açuk açuk**: açık açık
Açuk açuk meydana beñzer senün alınçuğun (DKK – D99-6)
- **ala ala**: ala ala
Ala ala gönderler süsildi. (DKK – D63-10)
- **ayru ayru**: ayrı ayrı
Ayru ayru yollar izin deve bilür. (DKK – D5-3)
- **böyük böyük**: büyük büyük
Böyük böyük şularun köprüsi ağaç (DKK – D55-9)
- **ķaba ķaba**: kaba kaba
ķaba ķaba bigler oğlı ğavğa ķılsa ... (DKK – D278-2)
- **ķanlu ķanlu**: kanlı kanlı
ķanlu ķanlu ırmaķları ķarıyupdır şuyı gelmez. (DKK – D59-3)
- **ķara ķara**: kara kara
ķara ķara deñüzlerun ğimisi ağaç (DKK – D55-10)
- **ķızıl ķızıl**: kızıl kızıl
ķızıl ķızıl develer ķarıyupdur ķoşek virmez. (DKK – D59-4)
- **ķunt ķunt**: sağlam sağlam
ķunt ķunt bileklerin şolmasa-y-idi. (DKK – D106-7)
- **ķuru ķuru**: kuru kuru
ķuru ķuru çaylara şu şaldum. (DKK – D24-10)
- **şovuķ şovuķ**: soğuk soğuk
Şovuķ şovuķ şularını şorar olsam içit kimun (DKK – D102-13)
- **şahbaz şahbaz**: güçlü güçlü
Şahbaz şahbaz atlar ķarıyupdur ķulun virmez. (DKK – D59-3)
- **yüksek yüksek**: yüksek yüksek
Yüksek yüksek ķara tağlarum saña yaylaķ olsun. (DKK – D166-11)

6.3.2.1.2. Birbirinden farklı niteleme sıfatlarıyla kurulmuş

ikilemeler:

- **ağ boz**: ak boz
Çapar-iken ağ boz atun büdrimesün. (DKK – D154-7)
- **aķlu ķaralu**: akli karalı

Aklı qaralu seçilen çağda (DKK – D11-5)

- **aķındılı görklü**: akıntılı güzel
Aķındılı görklü şudan dünin kiçdüñ. (DKK – D239-3)
- **gelimlü gidimlü**: gelimli gidimli
Gelimlü gidimlü dünya (DKK – D34-13)
- **ķafalu bōrklü**: tepeli bōrklü
Ķafalu bōrklü başuñ kesmeyinçe ... ķomazam. (DKK – D232-8)
- **ķara ķıyma**: kara sürme
Ķara ķıyma gözlerüñ uyķu almış açğıl aķı. (DKK – D27-4)
- **ķaralu göklü**: karalı mavili
Ķaralu göklü otağı şorar olsam kölge kimüñ (DKK – D103-4)
- **şāğ esen**: sağ esen
Şāğ esen varup gelesin didiler. (DKK – D177-4)
- **şin şamdan**: mutlu mesut
Bu yaña Şōkli Melik kāfirler-ile **şin şamdan**, yiyüp içüp oturur-idi. (DKK – D51-3)
- **yamrı yumrı**: yamrı yumru
Sizi **yamrı yumrı** tadım dayam şandum didi. (DKK – D274-3)

6.3.2.2. *Belirtme sıfatlarıyla kurulmuş ikilemeler*

6.3.2.2.1. *Sayı sıfatlarıyla kurulmuş ikilemeler:*

- **biñ biñ**: bin bin
Biñ biñ erden yağı gördüm-ise öyünüm didüm. (DKK – D277-1)
- **bir bir**: bir bir
Oğuz bigleri **bir bir** gelüp yığnaķ olmağa başladı. (DKK – D10-13)

6.3.2.2.1.1. *Birbirinden farklı asıl sayılarla kurulmuş ikilemeler:*

- **ķırķ elli**: kırk elli
Ķırķ elli yigit ķara geyüp gök şarındılar. (DKK – D299-11)

6.3.2.3. İşaret sıfatlarıyla kurulmuş ikilemeler:

- **sağlı sollu**: sağlı sollu

Sağlı sollu kâfiri hub tağıtdı. (DKK – D133-5)

Garipname’de aynı niteleme sıfatının tekrarıyla yapılmış 3, Dede Korkut’ta 13 ikileme bulunmuştur. Garipname’de farklı niteleme sıfatlarıyla yapılmış 29, Dede Korkut’ta 10 ikileme mevcuttur. Garipname’de belirtme sıfatlarından aynı belgisiz sıfatın tekrarıyla oluşmuş 1, farklı belgisiz sıfatlarla oluşmuş 2 adet ikileme bulunmuştur. Dede Korkut’ta belgisiz sıfatlarla yapılmış ikilemelere rastlanmamıştır. Garipname’de 3, Dede Korkut’ta 2 adet ikileme aynı asıl sayının tekrarıyla oluşurken Dede Korkut’taki 1 adet ikileme de farklı asıl sayılardan oluşmuştur. Ayrıca Dede Korkut’ta işaret anlamlı “sağlı sollu” (DKK – D133-5) ikilemesi de kullanılmıştır ki bunu işaret sıfatlarından oluşmuş kabul etmek yerinde olacaktır.

6.4. Zarflarla Kurulmuş İkilemeler

6.4.1. Garipname’de zarflarla kurulmuş ikilemeler

6.4.1.1. Durum zarflarıyla kurulmuş ikilemeler:

- **arğun arğun**: yavaş yavaş

Arğun arğun örgeni durmak gerek

Bilmedügin bilene şormağ gerek (GN.IV-9623)

- ‘**ayān-ender-‘ayān** : açık açık

Çanı ol ilden ile ‘ilm isteyen

Gelsün işitsün ‘**ayān-ender-‘ayān** (GN.II-2681)

- **azın azın**: yavaş yavaş

Ne gerek üstāda bilgil bu kezin

Kim gide tağ altına **azın azın** (GN.III-6615)

- **birin birin**: birer birer

Ma‘ lum oldı bu beden **birin birin**

Eytdük ol cevherlerüñ yirlü yirin (GN.I-1925)

- **içlü taşlu**: içli dışlı

Añlalıl kim yidi çatdur bu cihān

İçlü taşlu biribirinden nihān (GN.II- 4744)

- **mağbūn u maḥrūm**: şaşkın ve mahrum
Her kim ol ‘ucb eyledi şöyle olısar
Tā ebed **mağbūn u maḥrūm** kalısar (GN.II- 4161)
- **nāçār u çār**: çaresiz
Geçmeseydi sürdiler **nāçār u çār**
Geçürür geçdükçe bu leyl ü nehār (GN.II- 4693)
- **sergerdān u ḥayrān**: kendinden geçmiş ve hayran olmuş
Cümle **sergerdān u ḥayrān** ol Ḥaḳ’a
Bilimezler niçedür iş muṭlaḳā (GN.II- 4649)
- **yirlü yirin**: yerli yerinde
Ma‘ lum oldı bu beden birin birin
Eytdük ol cevherlerüñ **yirlü yirin** (GN.I-1925)
- **zār zār / zār u zār**: inleye inleye
Ağlaya külḥān içinde **zār zār**
Eyde ḳanı işüm evüm ḳanı yār (GN.II-3894)

6.4.1.2. *Miktar zarflarıyla kurulmuş ikilemeler:*

- **az u çok**: az çok
Ḳaḅḅı cinsden el virürse **az u çok**
Geyür anı er ü ‘avrat ‘aybı yoḳ (GN.II- 4967)
- **az az**: az az
Buğday oldı bir sepet ḥācet bu kez
Kimine bu buğday andan **az az** (GN.III-7780)
- **hiç hiç**: hiç hiç
Bu cihān nişe gelürdi **hiç hiç**
Ḥōd ṭolupdur mekr ü hīle pīç pīç (GN.III-6561)

6.4.1.3. *Zaman zarflarıyla kurulmuş ikilemeler:*

- **evvel ü āḥir**: öncesi ve sonrası
Cümle varlık bes senüñdür yā Celil
Evvel ü āḥir sañ sensin delil (GN.I-81)
- **yazın kışın**: yazın kışın

‘Aql oturdı tahtına işler işin
Meşgul oldu tā‘ata **yazın kışın** (GN.I-1022)

6.4.2. Dede Korkut Hikayeleri’nde zarflarla kurulmuş ikilemeler

6.4.2.1. Durum zarflarıyla kurulmuş ikilemeler:

- **apul apul**: sallana sallana
 Kān Turalı yirinden tūri geldi, **apul apul** yorıdı. (DKK – D179-4)
- **götin götin**: geri geri
 Buğa **götin götin** gitdi. (DKK – D16-8)
- **katı katı**: acı acı
 Bir gice döşeginde **katı katı** inledi. (DKK – D242-9)
- **tiz ... tiz ...** : tez tez
 Tiz sevdüñ tiz usandüñ kavat oğlu kavat. (DKK - D198-6,7)
- **zāri zāri**: inleye inleye
 Vay Kālin Oğuzuñ imrençesi Hān Beyrek diyüp **zāri zāri** ağladı. (DKK – D92-8)
- **zīr ü zeber** : alt üst
 Depegöz künbede elin şokdı, eyle kaçdı-kim künbed **zīr ü zeber** oldu. (DKK – D229-12)

Garipname’de 11, Dede Korkut’ta ise 6 adet ikileme durum zarflarıyla kurulmuştur. Garipname’de miktar zarflarıyla 3, zaman zarflarıyla 2 adet ikileme yapılmış olup Dede Korkut’ta bu kelime türlerinden ikilemelere rastlanmamıştır.

6.5. Ünlemlerle Kurulmuş İkilemeler

6.5.1. Garipname’de ünlemlerle kurulmuş ikilemeler:

- ‘afv ‘afv: af af
 Cümle müstağrak bu du‘ya şaff u şaf
 Çıgırışur yā Rabbi kılğıl ‘afv ‘afv (GN.IV-8261)
- **āh u āh** : ah ah
 Dem-be-dem eydür-idi kim **āh u āh**
 Şol günü kanda görem ben yā İlāh (GN.II-3790)

- **ḥayf u dirīgā:** yazık eyvah
Eyde iy **ḥayf u dirīgā** kanı ol
‘İşret ü ma‘ şūḫ u sāḫi saġ u şol (GN.II-5398)

6.5.2. Dede Korkut Hikayeleri’nde ünlemlerle kurulmuş ikilemeler:

- **ḫavat ... ḫavat:** herif
Tiz sevdūñ tiz usanduñ **ḫavat oġlı ḫavat**. (DKK - D198-6,7)
- **oġul oġul:** oġul oġul
Oġul **oġul** diyüben zarılık kıldı ağladı. (DKK – D54-7)
- **yigit yigit:** yiġit yiġit
Yigit yigit big yigit, sen benüm ünüm añla sözüm diñle. (DKK – D71-5)

Garipname’de ve Dede Korkut’ta 3’er adet ikileme ünlemlerden oluşmuştur.

6.6. Bağlaçlarla Kurulan İkilemeler

6.6.1. Garipname’de bağlaçlarla kurulan ikilemeler:

- **gāh gāh:** kah kah
‘Āşıḫa bu ‘ışḫ ne’yler **gāh gāh**
Şāhı ḫul eyler dilerse ḫulı şāh (GN.III-6183)

Garipname’de “gāh” bağlacının yinelenmesiyle oluşmuş bir ikileme yer alırken Dede Korkut’ta bağlaç türünden sözcüklerin oluşturduğu ikilemelere rastlanmamıştır.

6.7. Yansıma Sözcüklerle Kurulan İkilemeler

6.7.1. Dede Korkut Hikayeleri’nde yansıma sözcüklerin tekrarıyla kurulan ikilemeler:

- **bam bam:** bam bam
Beyrek gideli **bam bam** depe başına çıḫduñ-mı kız (DKK – D115-8)
- **buldur buldur:** boncuk boncuk
Oġlan böyle diġeç **buldur buldur** gözinüñ yaşı revan oldı. (DKK – D54-4)
- **çaġnam çaġnam:** çağıl çağıl

Çağnam çağnam kayalardan çıkan şu (DKK – D45-3)

- **çap çap:** çap çap
Kanlı kıyruk üzüp **çap çap** yudan (DKK – D46-3)
- **fişil fişil:** fisil fisil
Söyleşdiler **fişil fişil** (DKK – D52-7)
- **gümbür gümbür:** gümbür gümbür
Gümbür gümbür naçaralar döğildi. (DKK – D120-5)
- **güv güv:** güv güv
İt gibi **güv güv** iden Çerkez hırşlu ... (DKK – D281-4)
- **kaş kaş:** kah kah (kahkahayla)
Köpekleri göriçek **kaş kaş** güldi. (DKK – D87-11)
- **küpür küpür:** gümbür gümbür
Küpür küpür tavullar naçaralar çalındı. (DKK – D285-12)
- **küt küt:** küt küt
Küt küt buğa solımağa başladı. (DKK – D182-7)
- **ögür ögür:** öğüre öğüre
Kömlegi göriçek bigler **ögür ögür** ağlaşdılar. (DKK – D93-12)
- **siñ siñ:** sin sin
Köpek Kazanuñ atınuñ ayağına çap çap düşer **siñ siñ** siñler. (DKK – D47-1)
- **vaf vaf:** vaf vaf / hav hav
Karançu aḡşam olanda **vaf vaf** üren (DKK – D46-9)
- **yıldır yıldır:** parıl parıl
Gördi-kim bir yığanaḡ yatur, **yıldır yıldır** yıldırur. (DKK – D215-12)

Dede Korkut Kitabı'nda 14 adet yansıma kelimelerle kurulmuş muş ikileme belirlenmiş olup Garipname'de yansıma sözcüklerle kurulu ikilemeye rastlanmamıştır.

6.8. Çekimli Fiillerle Kurulmuş İkilemeler

6.8.1. Garipname'de çekimli fiillerle kurulmuş ikilemeler:

- **bağlan- u berkin-:** bağlan- ve sağlamaş-
Eñ yoḡaru el kimüñse ' aḡd aña

Bağlanur u berkinür öñden şoña (GN.IV-8927)

- **diñle- vü añla-**: dinle- ve anla-
İki harfdür nefis içinde küfr ü dîn
Harfini **diñle vü añla** ma' nisin (GN.IV-9400)
- **geç- git-**: geç- git-
Mâyil oldı cãn-ıla ol hâle ol
Kaldı bunlar **geçdi gitdi** hele ol (GN.IV-8281)
- **gir- ü gör-**: gir- gör-
Şehre çün **girdim ü gördüm** halkını
Añladum dirliğini vü hulkını (GN.IV-8763)
- **oyna- ut-**: oyna- yen-
Zâhir bâtın bular hüküm itdiler
Her kimüñle **oynadılar utdılar** (GN.III-7609)
- **toğ- düş-**: doğ- düş-
Raḥmet andan **toğdı düşdi** ' âleme
Artadur günden güne demden deme (GN.III-7436)
- **yayla- vü kışla-**: yayla- ve kışla-
Geldi kim **yaylaya vü hem kışlaya**
Kim bile kim ol bize ne işleye (GN.II- 4213)
- **yidür- ü yitür-**: yedir- ve ulaştır-
Bunça dürlü ni' meti kim bitüre
Bunça halka **yidüre vü yitüre** (GN.IV-9418)

6.8.2. Garipname'de çekimli fiillerle kurulmuş üçlemeler:

- **gör- ü bil- öğren-**: gör- ü bil- öğren-
Gördiler ü bildüler öğrendiler
Yidüler ü içdiler ü kandılar (GN.IV-9314)
- **yi- ü iç- ü kan-**: yi- ü iç- ü kan-
Gördiler ü bildüler öğrendiler
Yidüler ü içdiler ü kandılar (GN.IV-9314)

6.8.3. Dede Korkut Hikayeleri'nde çekimli fiillerle kurulmuş ikilemeler:

- **ağırla-** ‘**azizle-**: ağırla- memnun et-
Ozan ivüñ tayağı oldur ki yazıdan yabandan ive bir konuk gelse, er adam ivde olmasa, ol anı yidürür içürür **ağırlar** ‘**azizler** gönderür. (DKK – D7-9)
- **ağlaş- böğriş-**: ağlaş- böğriş-
Vay bigüm qartaş muradına maqşudına irmeyen yaluñuz kardaş diyüp **ağlaşdılar böğrişdiler**. (DKK – D92-1)
- **ağla- buzla-**: ağla- sızlan-
Qardaş Beyrek diyü **ağlar buzlar**, toyuñ düğünün qara oldı diyü ağlar. (DKK – D102-5)
- **añla- diñle-**: anla- dinle-
Yigit yigit big yigit, sen benüm *ünüm añla sözüm diñle*. (DKK – D71-5)
- **at- yık-**: at- yık-
Şimdi yigidi **atar yıkar** serer pırtar. (DKK – D180-11)
- **bağ- bağ-**: bak- bak-
Bağ bağ mere delü qavat menüm birliğüm bilmez. (DKK – D156-11)
- **bağ- gör-**: bak- gör-
Qazan **bağdı gördi** çoban ağacı arqasına almış gelür. (DKK – D50-9)
- **bin- yed-**: bin- yedekle-
Bayındır Hanun tavlasından iki şahbaz yügrük at getirüñ, bir kiçi başlu kiçer aygırı bir toqlı başlu torı aygırı, nāgāh qaçma qovma olur-ise *birisini binem, birisini yedem* didi. (DKK – D82-7)
- **düş- öl-**: düş- öl-
Bigler tacum tahtum içün ağlaram, bir gün ola **düşem ölem** yirümde yurdumda kimse qalmaya didi. (DKK – D68-2,3)
- **düz- koş-**: düz- koş-
Bu Oğuz-nāmeyi **düzdi koşdı** böyle didi. (DKK – D34-11)
- **gel- kiç-**: gel- geç-
Anlar dağı bu dünyaya **geldi kiçdi**. (DKK – D34-12)
- **git- çavlan-**: git- ün sal- / git- yayıl-
Menüm erliğüm bahadırlıqum cılasunlıqum yigitliğüm Ruma Şama **gide çavлана** dir-idi. (DKK – D155-8)

- **in- çık-:** in- çık-
Bağsa görse bir derenin içine karşı kuzgun **iner çıkar**, konar kalkar. (DKK – D26-6,7)
- **kon- kalk-:** kon- kalk-
Bağsa görse bir derenin içine karşı kuzgun iner çıkar, **konar kalkar**. (DKK – D26-6,7)
- **kon- köç-:** kon- göç-
Karvan gibi **kondu köçdi**. (DKK – D34-12)
- **küy- piç-:** bekle- biç-
Ol Kur'anı yazdı düzdi 'ulemâlar öğrenince **küydi piçdi** 'alimler serveri 'Osman 'Affan oğlu görklü. (DKK – D6-6)
- **ser- pırt-:** yere ser- delik deşik et-
Şimdi yigidi atar yıkar **serer pırtar**. (DKK – D180-11)
- **tart- yırt-:** çek- yırt-
Güz alması gibi al yañağın **tartdı yırttı**. (DKK – D54-6, DKK – D92-3)
- **tur- git-:** dur- git-
Kara koyun yañnısından önine getirün, yir-ise yisün, yimez ise **tursun gitsün**. (DKK – D10-10)
- **yaz- düz-:** yaz- diz-
Ol Kur'anı **yazdı düzdi** 'ulemâlar öğrenince küydi piçdi 'alimler serveri 'Osman 'Affan oğlu görklü. (DKK – D6-6)
- **yığışdur- dürişdür-:** derle- topla-
Yığışdursun dürişdürsün günahuñuzu adı görklü Muhammede bağışlasun hanum hey! (DKK – D154-12)

Garipname'de 8 ikileme ve 2 üçleme, Dede Korkut Kitabı'nda ise 21 ikileme çekimli fiillerle kurulmuştur.

6.9. Fiilimsilerle Kurulmuş İkilemeler

6.9.1. Garipname'de isim-fiillerle kurulmuş ikilemeler:

- **gelmek ü gitmek:** gelmek ve gitmek
Hiç kimesne bilmedi cân ne'ydügin

Gelmegi vü gitmegi niçe'ydügin (GN.IV-10124)

- **görmek ü bilmek:** görmek ve bilmek
Görmek ü bilmek saña virdiyse Hıa
 Ögüni dir gözün aç bir doğru baı (GN.I-1230)
- **görmek ü şormak:** görmek ve sormak
 Vardı dördinçi maıāma durmaıa
 Anı daıı **görmege vü şormaıa** (GN.II-5218)
- **içmek ü yimek:** içmek ve yemek
 Cümle nefside var bu **içmek ü yimek**
 Dem-be-dem hōş rāhat olup üyimek (GN.IV-10178)
- **toımaı u yakaımaı:** doımak ve batmak
 Ay u güneş **toımaı u yakaımaı**-ıla
 Gün hisābı aya varur ay-ıla (GN.I-1942)
- **urmaı u dutmaı:** vurmak ve tutmak
Urmaı u dutmaı olursa kaması
 Hiç dönmez key bütündür nāmusı (GN.II- 4685)
- **yapmaı u yıkaımaı:** yapmak ve yıkmak
 İşlemege eli ire her işi
Yapmaı u yıkaımaı ola kemter işi (GN.II-2758)
- **yimek ü içmek:** yemek ve içmek
 Bu şikem püyendedür hayvān gibi
Yimek ü içmekdür anuñ manşıbı (GN.I-1895)

6.9.2. Garipname'de sıfat-fiillerle kurulmuş ikilemeler:

- **aıladan u güldüren:** aılatan ve güldüren
 Gördüm oldur cümle 'ilmi bildüren
 'İlm içinde **aıladan u güldüren** (GN.IV-9316)
- **eyden diñleyen ü yazan:** söyleyen dinleyen ve yazan
Eydene diñleyene vü yazana
 Raımet eyle yā ilāhe rabbenā (GN.IV-10591)

6.9.3. Garipname'de zarf-fiillerle kurulmuş ikilemeler:

6.9.3.1. “-A ... -A” ekli ikilemeler:

- **döne döne:** döne döne
Kim bunları dağı büker dün ü gün
Döne döne her birini kıldı un (GN.III-7861)

6.9.3.2. “-mAdın” ekli ikilemeler:

- **tanmadın u şormadın:** sorup danışmadan
İçdük anı dün ü gündüz durmadın
Kimseye hiç **tanmadın u şormadın** (GN.II-5035)

6.9.4. Dede Korkut Hikayeleri’nde isim-fiillerle kurulmuş ikilemeler

6.9.4.1. “-mA” ekli ikilemeler:

- **kaçma kovma:** kaçma kovma
Bayındır Hanun tavlasından iki şahbaz yügrük at getirün, bir kiçi başlu kiçer aygırı bir toklı başlu torı aygırı, nāgāh **kaçma kovma** olur-ise birisini binem, birisini yedem didi. (DKK – D82-7)
- **ölmege yitmege:**ölmeye yitmeye
Ölmege yitmege gitmemiş-idüm, yatacağ yirüm gine bu harab olası-y-idi. (DKK – D8-13)
- **yeme içme / yime içme:** yeme içme
Yidi gün yidi gice, **yime içme** oldu. (DKK – D65-6)

6.9.4.2. “-mAk” ekli ikilemeler:

- **virişmek alışmak:** karşılıklı verip almak
Virişmege alışmağa geldük didiler. (DKK – D178-5)
- **yimek içmek:** yemek içmek
Şadılığ **yimek içmek** oldu. (DKK – D271-6)

6.9.5. Dede Korkut Hikayeleri’nde sıfat-fiillerle kurulmuş ikilemeler:

- **aşılan aşılan:** asılan
Aşılan aşılan kayalardan Kazan oğlan uçurdun-mı (DKK – D136-8)
- **uman usan:** uman bekleyen

Umanına usanına aş yidürdüm. (DKK – D138-3)

6.9.6. Dede Korkut Hikayeleri’nde zarf-fiillerle kurulmuş ikilemeler

6.9.6.1. “-I ...-I” ekli ikilemeler:

- **ağlayu ağlayu:** ağlaya ağlaya
Beyrek kalkdı **ağlayu ağlayu** kırk yigidüñ yanına geldi. (DKK – D97-2)
- **bögürü bögürü:** böğüre böğüre
Destmalın eline aldı, **bögürü bögürü** ağladı. (DKK – D67-9)
- **geli geli:** gele gele
Geli geli yurdınuñ üzerine geldi. (DKK – D44-1)
- **gelü gelü:** gele gele
Gelü gelü Kazana yakın geldü. (DKK – D148-10)
- **sevini kıvanı:** sevinip gururlanarak
Kañlı Koca **sevini kıvanı** örü turdı. (DKK – D172-7)

6.9.6.2. “-(I)p” ekli ikilemeler:

- **arğap arğap:** halka halka
Arğap arğap kara tağıñ yıhılmış-idi. (DKK – D117-4)
- **çırğap çırğap:** çok çok / bol bol
Çırğap çırğap çadır otak bağışlar-idi. (DKK – D123-5)
- **içüp içüp:** içip içip
İçüp içüp Ulaş oğlı Şalur Kazanuñ alnuna şarabuñ itisi çıkdı. (DKK – D36-8)
- **yalap yalap:** ışıl ışıl
Yalap yalap yalabıyan ince tonlum (DKK – D199-7)
- **yap yap:** usul usul
Beyregüñ kanı kaynadı, edeb-ile **yap yap** girü döndi. (DKK – D77-8)
- **yazılup düzilüp:** yazılıp dizilip
Yazılup düzilüp gökden indi Tañrı ‘ilmi Qur’an görklü. (DKK – D6-5)
- **yyüüp içüp:** yiyip içip
Bu yaña Şökli Melik kâfirler-ile şin şamdan, **yyüüp içüp** oturur-idi. (DKK – D51-3)

6.9.6.3. “-(I)ban” ekli ikilemeler:

- **ağlayubanı sıkılayubanı:** ağlayıp sızlanarak
Ağlayubanı sıkılayubanı ivine geldi. (DKK – D91-9)
- **avlayuban kuşlayuban:** avlanarak kuş avlayarak
Arğu Mili Ala Tağı
Avlayuban kuşlayuban aşmaduñ-mı (DKK – D181-8)
- **karcaşuban uğraşuban:** kaynaşarak uğrayarak
Karcaşuban uğraşuban tağdan indi. (DKK – D192-11)

6.9.6.4. “-A ...-A” ekli ikilemeler:

- **baça baça:** baka baka
Ol gün **baça baça** Kazan oğlu Uruzuñ ‘ışkı geldi. (DKK – D132-12)
- **döge döge:** döve döve
Kiçeninden otuz üç aqça alur-idi, kiçmeyeninden **döge döge** kırk aqça alur-idi. (DKK – D155-4)
- **döne döne:** döne döne
Döne döne savaşayın **döne döne** çekişeyin. (DKK – D130-11)
- **kese kese:** kese kese
Kese kese yimege yañnı yañşı (DKK – D208-5)
- **koşa koşa:** kova kova
Dedeyi **koşa koşa** Delü Karçar on beleñ yir aşurdı. (DKK – D84-15)
- **kuşa kuşa:** kucaklaşa kucaklaşa
Kuşa kuşa ata-y-ile oğul görüşdi. (DKK – D153-5)
- **şara şara:** sara sara
Çobanı bir ağaca **şara şara** möhkem bağladı. (DKK – D50-4)
- **serpe serpe:** sere serpe
Kara polad öz kılıç-ile tartışdılar, **serpe serpe** meydanda kılıçlaşdılar. (DKK – D250-11)
- **tıka başa:** tika basa
Şabadanča yirinden örü turur, elin yüzün yumadın toğuz bazlamaç ilen bir külek yoğurd gözler, toyinča **tıka başa** yir. (DKK – D7-13)

- **tura tura**: dura dura
Tura tura bilümüz kurıdı. (DKK – D36-11)
- **yana yana**: yana yana
Dimez olsan yana yana qarğaram o Kazan saña didi. (DKK – D137-13)
- **yapa yapa**: lapa lapa
Yapa yapa qarlar yağsa yaza kalmaz. (DKK – D3-8)

6.9.6.5. “-ArAk” ekli ikilemeler:

- **biserek biserek**: cins cins
Biserek biserek develerün qatarından
O zalım ayırdı ola qardaş (DKK – D223-2)

6.9.6.6. “-mAdAn” ekli ikilemeler:

- **urışmadan döğişmeden**: vuruşmadan dövüşmeden
Urışmadan döğişmeden ‘ālemi taldurayım. (DKK – D147-8)

6.9.6.7. “-(I)p ...-mAz” ekli ikilemeler:

- **batup çıkmaz**: batıp çıkmaz
Atlu batup çıkmaz anuñ balçığı olur. (DKK – D175-11)

6.9.6.8. “-masIn” ekli ikilemeler:

- **yarımasun yarçımasun**: murada maksuda ermesin
Yarımasun yarçımasun, kâfirün cāsusu bunları cāsusladı. (DKK – D90-7)

Garıpname’de isim-fiil türünde “-mAk” ekli 8 ikileme; sıfat-fiil türünde “-An” ekli 2 ikileme; zarf-fiil türünde “-A ...-A” ekli 1, “-mAdın” ekli 1 ve “-(I)p” ekli 1 ikileme olmak üzere fiilimsi görevli toplamda 13 ikileme ve 1 üçleme kullanılmıştır. Dede Korkut Kitabı’nda ise isim-fiil türünde “-mA” ekli 3, “-mAk” ekli 2 ikileme; sıfat-fiil türünde “-An” ekli 2 ikileme, zarf-fiil türünde –I ...-I ekli 5, “-(I)p” ekli 7, “-(I)ban” ekli 3, “-A ...-A” ekli 12, “-ArAk” ekli 1, “-mAdAn” ekli 1, “-(I)p ...-mAz” ekli 1 ve “-masIn” ekli 1 ikileme olmak üzere fiilimsi görevli toplam 37 ikileme kullanılmıştır.

YEDİNCİ BÖLÜM

7. Cümle Ögesi Olarak İkilemeler

7.1. Yüklem Görevli İkilemeler

7.1.1. Garipname'de yüklem görevli ikilemeler:

- **‘adl u dād**: adalet
Salṭanat ārāste vü hem ‘adl u dād
Hükmi geçmez anda çi biliş çi yād (GN.II- 4368)
- **‘afv ‘afv**: af af
Cümle müstağrak bu du‘āya şaff u şaf
Çıgrışur yā Rabbi kılgıl ‘afv ‘afv (GN.IV-8261)
- **‘ahd ü vefā**: yemin ve vefa
Kahr-ıla kılmışdı Hıa ‘ahd ü vefā
Dōstlara anın virür bunda cefā (GN.I-294)
- **‘akl u cān**: akıl ve can
Saña şol nefis ü hevā düşman-durur
Dōstlıg iden saña ‘akl u cān-durur (GN.I-796)
- **altun gümüş**: altın gümüş
Ol bahā altun gümüş ü pul-durur
Dünyada ni‘ met bulara kul-durur (GN.I-1416)
- **‘ālim ü fāzıl**: bilgin ve erdemli
Birnüñ adı ‘ālim ü fāzıl-durur
Birnüñ adı nā-kes ü müdhil-durur (GN.IV-9487)
- **aşlı vü hatmı**: baş ve son
Enbiyānuñ **aşlı vü hatmıdur** ol
Evliyā hem cümle andan aldı yol (GN.I-160)
- **ata ana**: ata ana
Ya‘ ni aşl u kök dimek maqşūd nedür
Dilek uşbu sözde **ata anadur** (GN.II-3482)
- **āyāt u delil**: ayet ve delil
Anlaruñ kim gözini açdı Celil
Kamu nesne aña **āyāt u delil** (GN.I-1935)

- ‘**ayş u tarab**: yeme ve eğlence
Zühre’nün ‘**ayş u tarabdur** pîşesi
Anın oldur ol şafuñ endişesi (GN.II-4671)
- **bağlan- u berkin-**: bağlan- ve sağlamaş-
Eñ yoķaru el kimünse ‘aħd aña
Bağlanur u berkinür öñden şoña (GN.IV-8927)
- **balıg u bahrı**: balık ve deniz canlıları
Deñiz ehli **balıg u bahrı**-durur
Bunlaruñ deryā kadīm şehri-durur (GN.I-768)
- **bay u beg**: zengin ve bey
Gerçi maldār adı **bay u beg**-durur
İlla maldan bu ‘ilim çoķ yig-durur (GN.IV-9482)
- **baylıg u beglik**: zenginlik ve beylik
Ya‘ni dervişlik bu yoħsullıķ-durur
baylıg u beglik degül kullıķ-durur (GN.IV-9094)
- **berr ü bahır**: kara ve deniz
Buñların **berr ü bahır**dur adları
Beñzemez hem birbirine dādları (GN.I-765)
- **cins cins**: cins cins
Renk renkdür **cins cinsdür** görseñe
Pes cevāhir isteyen baķmaz aña (GN.III-6700)
- **çalāk ü çüst**: hareketli
Ellerinde ħucceti Qur’an dürüst
İşlerinde her biri **çalāk ü çüst** (GN.II- 4397)
- **diñle- vü añla-**: dinle- ve anla-
İki ħarfdür nefis içinde küfr ü dīn
Ĥarfini **diñle vü añla** ma‘nisin (GN.IV-9400)
- **dün ü gündüz**: gece ve gündüz
Cümle varlıķ yoķlıķ içre ħarķ-ıdı
Ne **dün ü gündüz** ne ħarb u şarķ-ıdı (GN.I-1240)
- **enbiyā vü evliyā**: peygamber ve veli
Ol ki ħazret begleridür şeksüzin

Enbiyā vü evliyādur gör yüzün (GN.II-3229)

- **farz u vācib:** farz ve vacip
Ger niçe kim dil iremez bu söze
Kamusıyla **farz u vācibdür** bize (GN.I-217)
- **fısk u fesād:** bozukluk ve fitne
Gerçi kim **fısk u fesāddur** dirligi
İlle yol ehliyle vardur birliği (GN.III-7697)
- **feryād u nefir:** feryat ve nefret
Görklüler olur bularda bī-naẓīr
Her ki gördi kıldı **feryād u nefir** (GN.III-7545)
- **fısk u fücūr:** yoldan çıkma, günah işleme
Biri şol pīrlıkdeki **fısk u fücūr**
Ol sebebden görmeye hūr u kuşūr (GN.IV-9283)
- **fi'1 ü fitne:** kötü işler ve kargaşalık
Fi'1 ü fitne zerķ u hāle işleri
Maħraqadur ulu baħāyişleri (GN.I-2065)
- **ġarb u şarķ:** batı ve doğu
Cümle varlık yoķlık içre ġarķ-ıdı
Ni dün ü gündüz ne **ġarb u şarķ**-ıdı (GN.I-1240)
- **geç- git-:** geç- git-
Māyil oldı cān-ıla ol hāle ol
Kaldı bunlar **geçdi gitdi** hele ol (GN.IV-8281)
- **gerd ü ġubār:** toz
Gördüm ol sulţānlıġı kim anda var
Anda bu yir gök degül **gerd ü ġubār** (GN.III-7995)
- **gir- ü gör-:** gir- ve gör-
Şehre çün **girdim ü gördüm** halkını
Añladum dirligini vü ħulķını (GN.IV-8763)
- **göz kulak:** göz kulak
Virdise ger göz kulak Tañrı saña
Bir sa' at dut **göz kulak** bendin yaña (GN.I-845)
- **güng ü lāl:** dilsiz

Eytdüm iy keşşâf-ı sırr-ı lâ-yezâl

Nâṭıka vaşfuñdan oldı **güng ü lâl** (GN.IV-8845)

- **ḥadd u qarār**: son ve karar
Cümle iş anda dutar **ḥadd u qarār**
Şüret olur her bir işde pâyidâr (GN.I-2004)
- **ḥâlden ḥâle**: halden hale
Gör bu odı niçe yanar yandurur
Hem döner **ḥâlden ḥâle** hem döndürür (GN.I-38)
- **ḥāmūş u üsküt**: sessizlik, susma
Câhile **ḥāmūş u üskütdür** cevâb
Halka ol hem yüz şuyıdur hem savâb (GN.IV-10369)
- **ḥayrân u mest**: hayran ve kendinden geçmiş
Ḥazretde karşı bular **ḥayrân u mest**
Ol eşerden cümle ‘aql u cân mest (GN.IV-8284)
- **ḥör u hacîl**: aşağılanmış ve zor durumda
Geh başar ‘aqlı bu nefis eyler zelîl
Leşkeri ‘aqluñ olur **ḥör u hacîl** (GN.I-997)
- **ḥör u şermsâr**: aşağılama ve utanma
Şüret olur anda **ḥör u şermsâr**
Pes bu şerri ol ‘aqlı hükmi basar (GN.III-7039)
- **ḥör u zelîl**: aşağılanmış ve mahzun
Bu temennâyı kabûl kılsun Celîl
Diñleyenler olmasun **ḥör u zelîl** (GN.I-2283)
- **ḥōş müzeyyen**: hoş süslü
Yir ü gögi dürlü dürlü halk-ıla
Ḥōş müzeyyen eyledi kıldan kıla (GN.IV-10156)
- **ḥōş şād**: hoş mutlu
Kayğuya qarılmaya **ḥōş şād** ola
Her bir a‘zâ dünyadan bir dād ala (GN.I- 1185)
- **ḥoşnūd u rāzı**: hoşnut ve razı
Her biri **ḥoşnūd u rāzı** işine
Diñle imdi kendü kimdir işi ne (GN.I-963)

- **içerüden içerü:** içeriden içeri
Bir katı cismüñ ilikdür ilerü
Yiri anuñ **içerüden içerü** (GN.II- 4950)
- **içlü taşlu:** içli dışlı
Añlağıl kim yidi katdur bu cihān
İçlü taşlu biribirinden nihān (GN.II- 4744)
- **‘ilm ü Qur’an:** ilim ve Kur’an
Mescid ü minber bularuñ tahtları
‘İlm ü Qur’an’dur bularuñ rahtları (GN.I-1740)
- **in ü ān:** bu şu
Beglik ü kullık kamu yeksān ola
Ne ıraç yaqın ne **in ü ān** ola (GN.II- 4623)
- **inkār u ikrār:** inkar ve kabul
Çünki degdi onına on dürlü söz
İtdi ol **inkār u ikrār** oldı göz (GN.IV- 9613)
- **istiğfār u tevbe:** af dileme ve tövbe
Liki edebdür suçı nefsdan bileler
Her dem **istiğfār u tevbe** kıllalar (GN.I-873)
- **qāl u qıl:** dedikodu / söz
Bilmesün bu ‘aql u cān u nefis ü dil
Tā benümle itmeyeler **qāl u qıl** (GN.II-5596)
- **qāyim dürüst:** sağlam ve devamlı
Çün ola bu altı iş **qāyim dürüst**
Yol eri yolda ola çālāk ü çüst (GN.II-3622)
- **küfr ü imān:** küfür ve iman
Yāhud ol kim **küfr ü imān** biledür
Geh gelür imāna geh küfr-iledür (GN.I-1351)
- **küfr ü nifāk:** küfür ve nifak
Adı mü ’min dirliği **küfr ü nifāk**
İsmi beñzer mü ’mine cānı ıraç (GN.III-7709)
- **māh u sāl:** ay ve yıl
Sāqi nefis ü sağraç işdeh bāde hāl

Bādiye bu rüz u hefte **māh u sāl** (GN.I-2424)

- **maḥv u fenā**: mahv ve yokluk
Cümle olmuş kendüden **maḥv u fenā**
Ni fikir kalmış bularda ni şenā (GN.IV-8296)
- **maḥv u māt**: yok olma ve yenilme
Uşbu varlık olmuş anda **maḥv u māt**
Kāyim ol Ḥaḫ zātı dāyim ol şifāt (GN.IV-9436)
- **māt u ğarḫ**: batmak ve yok olmak
Hiç belürmez yir ü gök ü ğarb u şarḫ
Cümle olmuş ol deñizde **māt u ğarḫ** (GN.IV-9435)
- **miḥrāb u mescid**: mihrap ve mescit
Her nefes mi‘ rāc u her dem Tūr aña
Her maḫām **miḥrāb u mesciddür** aña (GN.III-6049)
- **miskīn ü ‘āciz**: miskin ve aciz
Perde ardında ḳalupdur ins ü cān
Ben daḫı **miskīn ü ‘āciz** nā-tüvān (GN.II-5445)
- **mülk ü maḫām**: mülk ve makam
Geçmeyinçe uşbu biş evden tamām
Olmadı Ḥazret aña **mülk ü maḫām** (GN.II-3370)
- **muḫbil ü maḫbūl**: mesut ve kabul gören
Her kim anuñ işiginde ḳul ola
Ḥaḫ içinde **muḫbil ü maḫbūl** ola (GN.III-5930)
- **nāz u niyāz**: yalvarma yakarma
Ḥaḫ didi kim sen yirinme iy Ḥicāz
Dōst baña senden ḳıla **nāz u niyāz** (GN.II- 4046)
- **nefs ü ten**: nefis ve can
Ādemīnūñ mülki geldi mu‘ tedīl
Nefs ü tendür varlığı hem ‘ aḳl u dil (GN.I-728)
- **oyna- ut-**: oyna- yen-
Zāhir bātın bular ḫükm itdiler
Her kimūñle **oynadılar utdılar** (GN.III-7609)
- **razi vü ḫoşnūd**: razı ve hoşnut

Olavuz uçmağ içinde tā ebed

Razı vü hoşnūd ola bizden Aḥad (GN.IV-9745)

- **renk renk:** renk renk
Renk renkdür cins cinsdür görseñe
 Pes cevāhir isteyen baqmaz aña (GN.III-6700)
- **şaff u şaf:** bölük bölük
Şaff u şafdur bu mürīd mürşid-ile
 Yol içinde yoldaş olmışdur bile (GN.II-3554)
- **şag u şol:** sağ sol
 Biri ma^c dindür nebātdur hem biri
Şag u şoldur bu iki perde yiri (GN.II-3455)
- **şarīḥ u muḥtaşar:** açık ve öz
 Göñlüme geldi yine bir ḥōş haber
 Ḥōş ḥikāyetdür **şarīḥ u muḥtaşar** (GN.I-552)
- **seyrān u teferrüc:** gezme dolaşma
 Bunça **seyrān u teferrücler** kılup
 Bu hevā üzre geçerler dirilüp (GN.I-483)
- **şād u ḥurrem:** neşe ve sevinç
 Ten içinde **şād u ḥurremdür** bular
 Arzuları dün ü gün çirkin ḥular (GN.I-783)
- **toğ- düş-:** doğ- düş-
 Raḥmet andan **toğdı düşdi** ^c āleme
 Artadur günden güne demden deme (GN.III-7436)
- **tünd ü teng:** sıkıntılı ve dar
 Dünya bir evdür qarañu **tünd ü teng**
 İçi tolu mekr ü ḥile ḥarb u ceng (GN.IV-10091)
- **tünd ü tiz:** sert ve aceleci
 Ol şaf ehli **tünd ü tizdür** ḥūları
 Yoq-durur hīç kimseden qorquları (GN.II- 4684)
- **‘ucb u kibr:** büyüklenme ve kibir
 Ḥalk içinde **‘ucb u kibr** eylemeye
 Söylese da^c vi-y-ile söylemeye (GN.III-5934)

- **üç üç:** üç üç
Hem bular **üç üç** bölükdür her biri
Dirliğinden bilinür yirli yiri (GN.III-7576)
- **vaqf u idrār:** vakfeylemek ve akar yapmak
Vaqf u idrār eyler olsa naqd u cins
Şākir olsa her dem andan cümle ins (GN.IV-9256)
- **vaşf u şıfat:** sıfat ve nitelik
Diñle imdi eydeyüm **vaşf u şıfat**
Kim niçe hālden hāle döner şurat (GN.I-1167)
- **yapmağ u yıkmağ:** yapmak yıkmak
İşlemege eli ire her işi
Yapmağ u yıkmağ ola kemter işi (GN.II-2758)
- **yidür- ü yitür-:** yedir- ve ulaştır-
Buñça dürlü ni^ç meti kim bitüre
Buñça halka **yidüre vü yitüre** (GN.IV-9418)
- **yimek ü içmek:** yemek ve içmek
Bu şikem püyendedür hayvān gibi
Yimek ü içmekdür anuñ manşııbı (GN.I-1895)
- **yir ü gök:** yer gök
Hem bu ādem ^ç ālem oğlıdur yine
Ata ana **yir ü gökdür** bu tene (GN.I-1253)
- **yoldaş u yār:** yol arkadaşı ve yar
Ger baña ol nefsi emmāre ki var
Dōst yolında olmadı **yoldaş u yār** (GN.II-5604)
- **za^ç if ü süst-hāl:** zayıf ve güçsüz
Tenleri şöyle **za^ç if ü süst-hāl**
Kim bir evden çıkamazlar māh u sāl (GN.II- 4428)
- **zerk u hīle:** ikiyüzlülük ve dolandırıcılık
Fi^ç l ü fitne **zerk u hīle** işleri
Mağrakadur ulu bağāyışleri (GN.I-2065)
- **zişt ü ^ç ifrit:** şeytan ve yaratık
Bu yir altı cümle dīvlerdür tolu

Zişt ü ‘ifrit her biri çirkin hulu (GN.I-934)

- **zîr ü bālā**: alçak ve yüksek
Biri aşluñ biri fer‘ uñdur ‘ ayān
Zîr ü bālā yirleri bellü beyān (GN.II-3457)
- **zîr-ü-zeber**: alt üst
İndi Cibrîl bunlara virdi haber
Uymayanı kıldılar **zîr-ü-zeber** (GN.III-7623)

7.1.2. Garipname’de yüklem görevli üçlemeler:

- **āvāz u ħarf ü ma‘ni**: ses, harf ve mana
Ol nefes **āvāz u ħarf ü ma‘ni**dür
Diñle imdi eydeyüm kim niçedür (GN.I-1315)
- **dil kulağ u göz**: dil, kulak ve göz
Kırkıdan altmış yaşa varınça tamām
Dil kulağ u göz-durur nefse maķām (GN.II-5355)
- **gör- ü bil- öğren-**: gör-, bil- ve öğren-
Gördiler ü bildüler öğrendiler
Yidüler ü içdiler ü kandılar (GN.IV-9314)
- **işi dōstı yārı**: eşi dostu yarı
Halk içinde **işi dōstı yārısın**
Sana eydür rāzını dildārısın (GN.IV-9751)
- **i‘ tikād u şıdk u ikrār**: inanma, doğruluk ve inandığını söyleme
Bir gürühı kim imāndur yoldaşı
İ‘ tikād u şıdk u ikrārdur işi (GN.I-2059)
- **manşıb u baĥşāyiş ü ħil‘ at**: kazanmış, ihsan sahibi ve iyi huylu
Böyle olan kimsene devletlüdür
Manşıb u baĥşāyiş ü ħil‘ atlüdür (GN.I-1494)
- **oğlan u yigit koca**: evlat yiğit ve koca
Oğlan u yigit kocadur didigüm
Kendü ‘ ömrüm kayğusıdur yidügüm (GN.I-1164)
- **şüret ü nefis ü ‘akıl**: vücut, nefis ve akıl
Şüret ü nefis ü ‘akıldur cān-ıla

Dördi bir yirde bile insān-ıla (GN.I-1293)

- **şehvet ü hırş u heves:** şehvet, hırş ve arzu
Şehvet ü hırş u hevesdür pīşesi
 Yoğ-durur ayruğ anuñ endīşesi (GN.I-1896)
- **yi- ü iç- ü kan-:** ye- iç- ve kan-
 Gördiler ü bildüler öğrendiler
Yidüler ü içdiler ü kandaşlar (GN.IV-9314)
- **zıkr ü tesbīh ü tevekkül:** zikir, tespih ve tevekkül
Zıkr ü tesbīh ü tevekkül işleri
 Kalmadı ayruk dağı teşvīşleri (GN.II- 4409)

7.1.3. Dede Korkut Hikayeleri'nde yüklem görevli ikilemeler:

- **ağırla- 'azizle-:** ağırla- memnun et-
 Ozan ivüñ tayağı oldur ki yazıdan yabandan ive bir konuğ gelse, er adam ivde olmasa, ol anı yidürür içürür **ağırlar 'azizler** gönderür. (DKK – D7-9)
- **ağla- buzla-:** ağla- sızlan-
 Kardaş Beyrek diyü **ağlar buzlar**, toyuñ düğünüñ kara oldı diyü ağlar. (DKK – D102-5)
- **ağlaş- böğriş-:** ağla- böğriş-
 Vay bigüm kartaş muradına maqşudına irmeyen yaluñuz kardaş diyüp **ağlaşdılar böğrişdiler.** (DKK – D92-1)
- **alın baş:** alın baş
 Vay **alın başum** umudı (DKK – D92-4)
- **añla diñle:** anla- dinle-
 Yigit yigit big yigit, sen benüm ünüm **añla** sözüm **diñle.** (DKK – D71-5)
- **at- yık-:** at- yık-
 Şimdi yigidi **atar yıkar** serer pırtar. (DKK – D180-11)
- **bağ- gör-:** bak- gör-
 Kızan **bağdı gördi** çoban ağacı arqasına almış gelür. (DKK – D50-9, DKK – D76-9, DKK – D26-6,7)
- **bin- yed-:** bin- yed-

Bayındır Hanun tavlasından iki şahbaz yügrük at getirüñ, bir kiçi başlu kiçer aygırı bir toklı başlu torı aygırı, nāgāh kaçma kovma olur-ise *birisini binem, birisini yedem* didi. (DKK – D82-7)

- **düş- öl-:** düş- öl-
Bigler tacum tahtum için ağlaram, bir gün ola **düşem ölem** yirümde yurdumda kimse kalmaya didi. (DKK – D68-2,3)
- **düz- koş-:** düz- koş-
Bu Oğuz-nāmeyi **düzdi koşdı** böyle didi. (DKK – D34-11)
- **el ele:** el ele
Oğuz bigleri bunı göricek **el ele** çaldılar gülişdiler. (DKK – D109-9)
- **gel- kiç-:** gel- geç-
Anlar dağı bu dünyaya **geldi kiçdi**. (DKK – D34-12)
- **git- çavlan-:** git- ün sal- / git- yayıl-
Menüm erligüm bahadırılığüm cılasunlığüm yigitligüm Ruma Şama **gide çavlan** dir-idi. (DKK – D155-8)
- **in- çık-:** in- çık-
Bağsa görse bir derenin içine karşığüzün **iner çıkar**, konar kalğar. (DKK – D26-6,7)
- **kon- kalğ-:** kon- kalk-
Bağsa görse bir derenin içine karşığüzün iner çıkar, **konar kalğar**. (DKK – D26-6,7)
- **kon- köç-:** kon- göç-
Karvan kibi **konı köçdi**. (DKK – D34-12)
- **küy- piç-:** bekle- biç-
Ol Qur'anı yazdı düzdi 'ulemālar öğreninçe **küydi piçdi** 'alimler serveri 'Osman 'Affan oğlı görklü. (DKK – D6-6)
- **şāğ esen:** sağ esen
Eger **şāğdur esendür**, ağışam olmadın gine ben saña gelürem. (DKK – D43-12, DKK – D242-2)
- **ser- yırt-:** yere ser- delik deşik et-
Şimdi yigidi atar yıkar **serer yırtar**. (DKK – D180-11)
- **tart- yırt-:** çek- yırt-

Güz alması gibi al yañağın **tartdı yırtdı**. (DKK – D54-6, DKK – D92-3)

- **tur- git-:** dur- git-
 Kara koyun yañnısından önüne getirüñ, yir-ise yisün, yimez ise **tursun gitsün**.
 (DKK – D10-10)
- **yaz- düz-:** yaz- diz-
 Ol Qur'anı **yazdı düzdi** 'ulemâlar öğreninçe küydi piçdi 'alimler serveri
 'Osman 'Affan oğlı görklü. (DKK – D6-6)
- **yeme içme:** yeme içme
 Yeme içme idi. (DKK – D202-3)
- **yığışdur- dürişdür-:** derlesin toplasın
 Yığışdursun **dürişdürsün** günahuñuzı adı görklü Muhammede bağışlasun
 hanum hey! (DKK – D154-11)
- **ydür- içür-:** yedir- içir-
 Ozan ivüñ tayağı oldur ki yazıdan yabandan ive bir konuğ gelse, er adam ivde
 olmasa, ol anı **ydürür içürür** ağırlar 'azizler gönderür. (DKK – D7-9)
- **zır ü zeber :** alt üst
 Depegöz künbede elin şokdı, eyle kaçdı-kim künbed **zır ü zeber** oldı. (DKK –
 D229-12)

Garipname'de 87 ikileme ve 11 üçleme yüklem görevinde kullanılmıştır. Dede Korkut Kitabı'nda ise 26 adet ikileme yüklem olarak görev yapmıştır.

7.2. Özne Görevli İkilemeler

7.2.1. Garipname'de özne görevli ikilemeler:

- **'adl u dād:** adalet
 Salṭanat ārāste vü hem **'adl u dād**
 Hükmi geçmez anda çi biliş çi yād (GN.II- 4368)
- **'adl ü zūlm:** adalet ve zulüm
'Adli vü zūlmı yorır il üstine
 Yazılır fermānları māl üstine (GN.I-1719)
- **ağı atlas:** ipek, ipekli kumaş
 Çün ulaldı oğul evermek gerek

Ağı atlas at katır virmek gerek (GN.II-2913)

- **ağladan u güldüren**: ağlatan ve güldüren
Gördüm oldur cümle ‘ilmi bildüren
‘İlm içinde **ağladan u güldüren** (GN.IV-9316)
- **ağyār u yār**: düşman ve dost
Yād biliş imdi nedür **ağyār u yār**
Ağyarı қо дүн gün eytgil yār yār (GN.IV-10232)
- ‘**ahd ü peymān**: anlaşma
‘Işşdegül mi tācı tahtı terk iden
Pādişāhla ‘**ahd ü peymān** berk iden (GN.II- 4926)
- ‘**aql u dāniş**: akıl ve bilgi
‘**Aql u dāniş** ya‘ ni yoğdur ma‘ ni nūr
‘Aql şol uçmağa beñzer ma‘ ni hūr (GN.II-2628)
- ‘**aqd u ħal**: bağlamak ve çözmek
Çünki sekizinçi aya ħükm itdi Zuħal
Müşterī’ye degdi bu kez ‘**aqd u ħal** (GN.II- 4519)
- **altun gümüş**: altın gümüş
Maşşud ol ma‘ din dimekde ne-y-imiş
Ya‘ ni ma‘ dinden biter **altun gümüş** (GN.II-3460)
- ‘**ām u ħāş**: halk ve üst tabaka
Kimi taşnīf eyleyüb düzdi kitāb
Oqır anı ‘**ām u ħāş** u şeyḫ ü şāb (GN.IV-10445)
- **artuq eksük**: fazla eksik
Bu meşelde **artuq eksük** yok-durur
Gerçi kim bu azacuq ol çoq-durur (GN.III-7827)
- **aşl u kök**: asıl ve kök
Ya‘ ni **aşl u kök** dimek maşşūd nedür
Dilek uşbu sözde ata anadur (GN.II-3482)
- ‘**āşık u ma‘ şuq**: aşık ve sevgili
Ol tamām oldı bu kez bir gör yine
‘**Āşık u ma‘ şuq** kimdür şor yine (GN.III-6349)
- **āşikārā vü nihān**: açık ve gizli

Bunlara düpdüz-durur cümle cihān

Ne ki varsa **āşikārā vü nihān** (GN.I-1673)

- ‘**aql u bilü**: akıl ve bilgi
 Muḥkem olur ol zamān ‘**aql u bilü**
 ‘İlm ü hikmet cān gönül olmuş tolu (GN.I-2006)
- ‘**aql u cān**: akıl ve can
 Yil yile qarışur u hem od oda
 ‘**Aql u cān** dergāha varur iy dede (GN.I-2264)
- ‘**aql u dāniş**: akıl ve bilgi
 ‘Işık u devlet ‘**aql u dāniş** cān gönül
 İşigünde cümle boynı baĝlu kul (GN.I-78)
- ‘**ār nāmus**: utanma ve namus
 Unıdılmış dīn ü dünya kāmı
 Kalmaduĝ ‘**ārı** vü gitmiş **nāmusı** (GN.IV-8817)
- ‘**arş u kürsī**: arş ve kürsi
 ‘**Arş u kürsī** yir ü gök levḥ u kalem
 Ol bināden koptı bu kāmı ‘ālem (GN.I-108)
- ‘**arş u ferş**: gök ve yer
 Ol zaman kim yoĝ-ıdı bu nüh felek
 ‘**Arş u ferş** ü cism ü cān ins ü melek (GN.III-6311)
- **artuĝ eksük**: fazla eksik
 Tā ki bunlar bir yire cem‘ olmaya
Artuĝı eksüĝi hiç düz olmaya (GN.I-414)
- ‘**aşl u neseb**: soy sop
 Dünyada bu dirliğe yigrek sebep
 Kankıdur şol kim ola ‘**aşl u neseb** (GN.IV-9053)
- ‘**aşy u işret**: yeme ve eğlence
 Anuñ-ıla ‘**aşy u işret** olmaya
 Şudan ayruĝ yalñuzın iş gelmeye (GN.I-2320)
- **at katır**: at katır
 Çün ulaldı oĝul evermek gerek
 Aĝı atlas **at katır** virmek gerek (GN.II-2913)

- **ata ana:** ata ana
Ata ana hımmeti şoldur bize
Hiç yavuzlık istemez oğla kıza (GN.II-3113)
- **āteş ü āb:** ateş ve su
Uş tamām oldı ol bābuñ sözi
Hāķ ü bād u **āteş ü ābuñ** sözi (GN.IV-9462)
- **ay u gün:** ay ve güneş
Zihi nağme diñmedi bir dem üni
Ol-durur çevrindüren **ay u günü** (GN.II-3057)
- **ay u güneş:** ay ve güneş
Yir gök anuñ kandalığın bilmedi
Ay u güneş yügrüşüben bulmadı (GN.II-3416)
- **ay u yıl:** ay ve yıl
Gökde niçin yorıdı bu ay u gün
Niçün oldı **ay u yıl** u dün ü gün (GN.IV-10429)
- **āyāt u delīl:** ayet ve delil
Ādemi Qur'an'da öğdi ol celīl
Vardur āhır aña **āyāt u delīl** (GN.II-3263)
- **‘ayş u ‘işret: yeme ve eğlence**
Bağça vü bāğ u sarāy u taht u baht
‘Ayş u ‘işret hāl u dirlik nerm ü saht (GN.I-2409)
- **‘ayş u nūş:** yeme içme
İşret ü būs u kenār u **‘ayş u nūş**
Nefs içinde bu hevesler kıldı cūş (GN.II- 4535)
- **‘ayş u tarab:** yeme eğlence
Pes gerek sulţān-ıçun **‘ayş u tarab**
Zühre geldi şād kıldı zī-‘ aceb (GN.II- 4515)
- **bağ u bağçe:** bağ bahçe
Şol bezenmiş **bağ u bağçe** bozılır
Niçe varlık anda yoğa yazılır (GN.I-1970)
- **bāğ u çift:** çift çubuk
Diñle imdi ol dağı nedür i yār

Bāğ u çift ü mülk ü māl u rüz davar (GN.II-2902)

- **bal u yağ:** bal ve yağ
Birisinden taze olur deşt ü bāğ
Biter anuñ hāşılında **bal u yağ** (GN.I-1800)
- **bay u yoħsul:** zengin fakir
Ton daħı hem yidi katdur yidi cins
Geyür anı **bay u yoħsul** cümle ins (GN.II- 4966)
- **beg ü kul:** bey ve kul
Hāş u ‘ām u **beg ü kul** yoħsul u bāy
Ĝarq olupdur bu işe yıl on iki ay (GN.II-2907)
- **beglik ü kullıq:** beylik ve kulluk
Beglik ü kullıq kamu yeksān ola
Ne ırak yaqın ne in ü ān ola (GN.II- 4623)
- **berr ü baħr:** kara ve deniz
Ya‘ ni **berr ü baħr** diyüp söyledüğüm
Quru yir birle deñizdür didüğüm (GN.I-766)
- **biliş ü yād:**
Birikenler buldılar girtü murād
Maħkum oldı bunlara **biliş ü yād** (GN.I-253)
- **biñ biñ:** bin bin
Māl u ni‘ met kul qaravaş taħt u tāc
Her gün anda toyınudur **biñ biñ** ac (GN.II- 4367)
- **buğz u nifāk:** kin ve dargınlık
Andan işiden çü kıla ittifaq
Orta yirden götrile **buğz u nifāk** (GN.III-5656)
- **buħl u ħased:** cimrilik ve haset
Yoğ-ıdı bizüm-ile **buħl u ħased**
Dünyada kāsıd şunuñladur cesed (GN.I-1131)
- **buħl u iħsān:** cimrilik ve cömertlik
Niçe dürlü naqş u san‘at reng ü ad
Buħl u iħsān ħaşm u raħmet zulm u dād (GN.IV-10131)
- **cāh u mülk:** mevki ve mülk

Gitdi cümle **cāh u mülk** ü māl u genc

Çaldı cānda ‘ışık u hasret derd ü renc (GN.III-6394)

- **cān göñül / cān u göñül**: can ve gönül
Muḥkem olur ol zamān ‘aql u bilü
‘İlm ü hikmet **cān göñül** olmuş tolu (GN.I-2006)
- **cān u ten**: can ve ten
Cān u ten çün bu işe kâyim dura
Devleti ayrılmadın dāyim dura (GN.I-137)
- **cidāl u ‘arbede**: dövüş ve kavga
Genc-i fikret toḫtolu ol ḳal‘ ada
Re’y ü tedbīr ü **cidāl u ‘arbede** (GN.II-5189)
- **cism ü cān**: vücut ve can
Ol didi oldı cihān u **cism ü cān**
Durdı yir gök ma‘ lüm oldı ins ü cān (GN.I-1786)
- **cüst-ü-cū**: arama sorma
Oldur āḫir bunça **cüst-ü-cū** kılan
Ol-durur hem isteyüp anı bulan (GN.I-121)
- **cümle dürlü**: bütün
Ādemīde **cümle dürlü** ḫāl ü iş
Yir-ile gökden biter bu yaz u kış (GN.I-700)
- **çarḫ u felek**: dönüş ve felek
Ne yir ü ne gök ü ne **çarḫ u felek**
Ne ten ü ne cān u ne ins ü melek (GN.I-1241)
- **çirkin ü gökçek**: çirkin ve güzel
Çirkin ü gökçek ḳamu birdür aña
Hiç yirer mi kimseyi bir baḳsaña (GN.I-1681)
- **dār u gīr**: savaş
Ba‘ zıda oldı dilīr ü şīr-gīr
Ol eserdendür bu cümle **dār u gīr** (GN.III-7339)
- **der ü dergāh**: kapı ve ev
Ḳābe-ḳavseyn oldı menzilgāh aña
Āşinā oldı **der ü dergāh** aña (GN.III-5777)

- **derd ü renc:** dert ve kaygı
Gitdi cümle cāh u mülk ü māl u genc
Qaldı cānda ‘ ışk u ḥasret **derd ü renc** (GN.III-6394)
- **deşt ü bāğ:** ova ve bağ
Birisinden tāze olur **deşt ü bāğ**
Biter anuñ ḥāşılında bal u yağ (GN.I-1800)
- **devlet ü miḥnet:** saadet ve sıkıntı
Birisinde **devlet ü miḥnet** bile
Ol sebebden döndürür ḥālden ḥāle (GN.I-1364)
- **devr ü zamān:** devir ve zaman
Devleti muḥkem ola ḥükmi revān
Aña yüz dutmış ola **devr ü zamān** (GN.IV-9110)
- **dīn ü dūnya:** din ve dünya
Unıdılmış **dīn ü dūnya** kaması
Qalmaduḡ ‘ ārı vü gitmiş nāmusu (GN.IV-8817)
- **dīn ü imān:** din ve iman
Ten daḡı ārāste vü hem cān daḡı
‘ Aql u devlet **dīn ü** hem **imān** daḡı (GN.IV-8838)
- **dost u düşman:** dost düşman
Dost u düşman zaḥmetin dartmaḡ gerek
Dün ü gündüz durmadın yortmaḡ gerek (GN.II-3217)
- **dün gün / dün ü gün:** gece gündüz
Hem riyāzet hem kerem iḥlāş-ıla
Düzilüpdür ‘ aql-ıla **dün gün** bile (GN.I-981)
- **dün ü gündüz:** gece gündüz
Dün ü gündüz yir ü gök uçmaḡ ṭamu
Sendedür āḥir ne kim varsa ḡamu (GN.I-906)
- **dūnya aḥret:** dünya ahret
Her kim varsa yaradılmış ḡamu
Dūnya aḥret yir ü gök uçmaḡ ṭamu (GN.IV-10138)
- **dūnya vü ‘ uqbā:** dünya ahret
‘ İlm-ile **dūnya vü ‘ uqbā** alınur

İkisinden ‘ izz ü devlet bulunur (GN.IV-9566)

- **dürlü dürlü:** türlü türlü
 Bir katı hem şol-durur kim nefis diler
 Ne-durur ol **dürlü dürlü** turşılar (GN.II- 4997)
- **edeb erkân:** sıra saygı
 Eyle olsa anlara ‘ izzet gerek
 Hem **edeb erkân** u hem hizmet gerek (GN.II-3129)
- **el ayak:** el ayak
 Kim senüñçün cān u ten qurbān-ıdı
El ayak bağlu saña fermān-ıdı (GN.II-3791)
- **el etek:** el etek
 Tā‘ atı geçmez-ise n’itmek gerek
 Tevbe kıilup **el etek** tutmağ gerek (GN.II-2855)
- **emr ü nehy:** emir ve yasak
 Dördine söyler-idi bir lafz-ıla
Emr ü nehy ol ne-y-ise kıldan kıla (GN.I-2098)
- **enbiyā vü evliyā:** peygamber ve veliler
Enbiyā vü evliyā vü hāş u ‘ ām
 Ol semā‘ da yile virmiş neng ü nām (GN.I-46)
- **er ü ‘ avrat:** erkek ve kadın
 Qanđı cinsden el virürse az u çok
 Geyür anı **er ü ‘ avrat** ‘ aybı yoğ (GN.II- 4967)
- **ev ü barđ:** ev bark
Ev ü barđ u hān-u-mān māl u tavar
 Cümlesi qayđu-durur her kimde var (GN.I-1114)
- **ev ü yaban:** ev kır
 Tağ u yazı **ev ü yaban** toğtolu
 Alur andan dün ü gün uşlu delü (GN.II- 5056)
- **evliyā vü enbiyā:** veliler ve peygamberler
 Hāzır anda **evliyā vü enbiyā**
 Qıđrışur her dem bize kim zūbiyā (GN.IV-9439)
- **eyü yavuz:** iyi kötü

Ādem-ile ma' lūm oldu iş kamu

Eyü yavuz hayr u şer uçmak tamu (GN.I-1256)

- **fazl u kerem:**

Tañrı andan rāzı ola lācerem

İredura dem-be-dem **fazl u kerem** (GN.II-5413)

- **feh̄m ü dīn:** anlayış ve din

Gökden indi cān u ' aql u **feh̄m ü dīn**

Yirden oldu nef̄s ü ten hem kibr ü kīn (GN.I-701)

- **feth̄ u dem:** fetih ve dem

Çün bular H̄aḡ yolına başdı ḡadem

H̄aḡ'dan açıldı bulara **feth̄ u dem** (GN.I-2057)

- **fevḡ u taht:** üst alt

Saḡ u şol u **fevḡ u taht** u piş ü pes

Yokdur anda nedür ol yol adı bes (GN.II-3511)

- **fışḡ u fesād:** bozukluk ve fitne

Orta yirden gitdi ol **fışḡ u fesād**

Ma' zul oldu nef̄s işi ḡaldı kesād (GN.I-1024)

- **fışḡ u fücūr:** yoldan çıkma, günah işleme

Cāndadur uçmaḡ u hem ḡūr u ḡuşūr

Tendedür tamu vü hem **fışḡ u fücūr** (GN.I-709)

- **fışḡ u tā' at:** günah ve ibadet

Küfr ü dīn ü **fışḡ u tā' at** hayr u şer

İşlenür bu şeh̄r içinde her hūner (GN.I-961)

- **fıkr ü ' aql:** fikir ve akıl

Fıkr ü ' aqluñ iremez ol menzile

Adı ol mülküñ inan gelmez dile (GN.I-55)

- **fi' l ü fitne:** kötü işler ve kargaşalık

Hem hevā hem **fi' l ü fitne** hem nifāḡ

Berkidüpdür nef̄s-ile key ittifāḡ (GN.I-988)

- **ḡarb u şarḡ:** batı ve doğu

Kendü geçdi ḡaldı Fir'avn oldu ḡarḡ

Bu ḡaberden ḡoldı cümle **ḡarb u şarḡ** (GN.III-7329)

- **ġidā vü perveriş:** gıda ve kuvvet
Hem bu ‘ilmüñ ma‘ nisinden yaz u kış
Cānuña ire **ġidā vü perveriş** (GN.IV-9324)
- **gökçek ü çirkîn:** güzel çirkin
Hiç biri birne muṭi‘ olmaz bular
Andan olur **gökçek ü çirkîn** hular (GN.I-966)
- **göñli gözi:** gönlü gözü
Bu bahāne gözgüsinden ol yüzi
Göredur her dem-be-dem **göñli gözi** (GN.III-8171)
- **göñül ‘aql:** gönül akıl
Hem göñül hem ‘aql u hem ‘ışk u hevā
Perdelerdür cümle çün dünya kova (GN.II-5454)
- **göz kulak:** göz kulak
Cān-ıla işdir görür bu **göz kulak**
Cān-ıla dutar yörür bu el ayak (GN.II- 4775)
- **göz göñül:** göz gönül
Anlaruñ kim **gözi göñli** bir-durur
Cümle dürlü ‘ilm aña zāhir-durur (GN.II- 4840)
- **hālden hāle:** halden hale
Oddur añı döndüren **hālden hāle**
Oddur añı gezdiren ilden ile (GN.III-6645)
- **hālîk u maḥlûk:** yaratan ve yaratılmış
Hālîk u maḥlûk arasında nişān
Vasıṭa ol vāşıl oldur bî-gümān (GN.III-7435)
- **hall ü ‘aḳd:** hallolma ve kolaylaşma
Ellerinde hāşıl oldu **hall ü ‘aḳd**
Kim anuñla zabṭa geldi cins ü naḳd (GN.IV-9674)
- **hāl u şıfat:** hal ve sıfat
Degme katında nedür **hāl u şıfat**
Uşbu işi añlamaḳdur ma‘ rifet (GN.II- 4742)
- **hān-u-mān:** çoluk çocuk
Ev ü barḥ u **hān-u-mān** māl u tavar

Cümlesi **ḫayḡu-durur** her kimde var (GN.I-1114)

- **ḫār u ḫaṣek**: diken ve çer çöp
İlla bağlarda biter dürlü çiçek
Şüre yirlerden gelür **ḫār u ḫaṣek** (GN.I-2091)
- **ḫarf u ṣavt**: harf ve ses
Maḫv ola **ḫarf u ṣavt** u ün ü sâz
Niteliksüz görine ol bî-niyâz (GN.II- 4628)
- **ḫāṣ u ‘ām**: yüksek tabaka ve halk
Toğdı ‘ālemden daḡı Ādem ‘ayān
Ḫāṣ u ‘ām u cümlesi oldı beyān (GN.I-1247)
- **ḫasret ü arzu**: özlem ve istek
Ḫasreti vü arzusu hem ol ola
Ḫazret’e varmağa meyli bol ola (GN.II-5390)
- **ḫaṣm u ḡaḏab**: öfke ve kızgınlık
Sendeki **ḫaṣm u ḡaḏab** kibr ü kîne
Her biri beñzer Süleymān divine (GN.I-935)
- **ḫayāt u memāt**: ölüm kalım
Nefs-içün geldi **ḫayāt u hem memāt**
Nefse dirlik viridi ol āb-ı ḫayāt (GN.IV-10182)
- **ḫayr u ṣer**: hayır ve şer
Küfr ü dīn ü fiṣḡ u tā‘ at **ḫayr u ṣer**
İşlenür bu ṣehr içinde her hüner (GN.I-961)
- **ḫayvān u nebāt**: hayvan ve bitki
Pes melek insān u **ḫayvān u nebāt**
İkisi ṣābitdür iksi bî-ṣebāt (GN.I-1327)
- **ḫayy u beḡā**: diri ve sonsuz
Çün bu zārī bitdi zātumdan Ḫaḡ’
Gör ki ne faẓl itdi ol **Ḫayy u beḡā** (GN.II- 4464)
- **ḫırṣ u ḫıḡd**: hırs ve kin
Fi‘l ü fitne **ḫırṣ u ḫıḡd** u ṣerr ü şür
Ḫalvet olmağa kişiyi ḡanda ḡor (GN.II-2924)
- **ḫırṣ u saḡınc**: hırs ve düşünce

Cümle a' zā kaldı işden oldu süst

Çopdı andan **hırş u sağınç** oldu cüst (GN.I-1198)

- **hışm u ğaybet**: öfke ve dedikodu

Hışm u ğaybet cehl ü inkār u riyā

Çor mı sini kim varasın Tañrı'ya (GN.II-2925)

- **hışm u rahmet / haşm u rahmet**: öfke ve merhamet

Bu şehir kavmında vardur her hüner

Hışm u rahmet fışq u tã' at hayr u şer (GN.III-6941)

- **hicr ü firāk**: ayrılık

Ortadan götrildi ol **hicr ü firāk**

Pes yaqın oldu baña cümle yıraç (GN.II-5598)

- **hoş hoş**: hoş hoş

Bişe **hoş hoş** aşlar odı yanmadın

Yine ol aşlar veli çeynenmedin (GN.III-5682)

- **hüb u zibā**: güzellik ve çekicilik

Dökilür diş gün günin göz çöngelür

Hüb u zibā şekli zişt ü neng olur (GN.III-7852)

- **hüb u zişt**: güzel çirkin

Görmeyen qatında birdür **hüb u zişt**

Bilmeyene içi duzağdur çi bihişt (GN.I-1228)

- **huşq u ter**: kuru ve yaş

Gör ma' ādinden niçe cevher biter

Çuvvetinden niçe **huşq u ter** biter (GN.I-40)

- **ıraç yaqın**: uzak yakın

Beglik ü qullıq kamu yeksān ola

Ne **ıraç yaqın** ne in ü ān ola (GN.II- 4623)

- **ibtidā vü intihā**: başlangıç ve son

Allah adın eytlüm evvel ibtidā

K'andan oldu **ibtidā vü intihā** (GN.I-21)

- **içi taşı**: iç dış

Ādemīnün **içi taşı** bay olur

Eyle şankim yıl içinde yay olur (GN.I-1999)

- **içmek ü yimek:** içmek ve yemek
Cümle nefste var bu **içmek ü yimek**
Dem-be-dem hoş rāhat olup üyimek (GN.IV-10178)
- **ihlāş u imān:** ihlas ve iman
Kīne vü buhl u ḥased kibr ü riyā
İ' tikkād **ihlāş u imān** Tañrı'ya (GN.II-5250)
- **il ü şār:** ülke ve şehir
Saltanat bir hoş ḥaysiyyetdür
Hükmine münkād cümle **il ü şār** (GN.IV-9034)
- **'ilm ü ma'rifet:** bilgi ve beceri
Sende **'ilm ü ma'rifet** kandan gelür
Ḥarfi dilden ma' nisi cāndan gelür (GN.I-926)
- **'ilm ü şan'at:** bilim ve sanat
Gizlü qalmaz **'ilm ü şan'at** fetḥ ü cūd
Hoş ganīmet alur ol dem bu vücūd (GN.I-1998)
- **ins ü cān:** insan ve can
Cümle maḥlūqāt cümle **ins ü cān**
Yir ü gök ü ' aql u zāt u cism ü cān (GN.I-48)
- **ins ü cin:** insan ve cin
Ger vuḥūş u ger tıyūr ger **ins ü cin**
Gözleyüben görmedi kendi cānın (GN.I-112)
- **insān u melek:** insan ve melek
Lākin **insān u melek** ölmeyiser
Ḥazret ehlidür fenā olmayısar (GN.I-1286)
- **ins ü melek:** insan ve melek
Ne yir ü ne gök ü ne çarḥ u felek
Ne ten ü ne cān u ne **ins ü melek** (GN.I-1241)
- **ins ü peri:** insan ve peri
Çün getürdi dünyaya ol serveri
Bildı anuñ geldügin **ins ü peri** (GN.IV-8897)
- **iş ev:** eş ev
Ağlaya külḥān içinde zār zār

Eyde kanı **işüm evüm** kanı yār (GN.II-3894)

- **iş ü konşı:** eş ve komşu
 Şoldur ol kim **iş ü konşı** dōst u yār
 Her birinūn sende bir maqşadı var (GN.II-2892)
- **iş uş:** iş ve varlık
 Ol sekiz dürlü **iş uş** oldı tamām
 Anuñ-ıla dirilür bu hāş u ‘ām (GN.III-6826)
- **‘izz ü devlet:** yücelik ve saadet
 ‘İlm-ile dünya vü ‘uqbā alınur
 İkisinden **‘izz ü devlet** bulunur (GN.IV-9566)
- **‘izz ü nāz:** yücelik ve naz
 ‘İlm ü hikmet ‘ibret ü esrār u rāz
 Tevbe vü tevfiķ u tā‘ at **‘izz ü nāz** (GN.II-3634)
- **‘izzet ü hürmet:** itibar ve saygı
 Ol sekizden bu sekiz devlet bulur
 Halk içinde **‘izzet ü hürmet** bulur (GN.III-5844)
- **‘izzet ü rağbet:** değer verme ve üstün tutma
 Hem Çalap’dan bunlara raħmet gele
 Hem bu halkdan **‘izzet ü rağbet** gele (GN.IV-10244)
- **ķabz u başt:** sıkma ve gevşeme
 Görnür anda cümle san‘ at naķş u renk
ķabz u başt u ķahr u luţf u şulħ u cenk (GN.III-7045)
- **ķadr u kıymet:** değer ve kıymet
 Hālını bilmek içün ķul fikreti
 Ne ķadardur anda **ķadr u kıymeti** (GN.IV-8279)
- **kāf u nūn:** “k” ve “n”
 Çün doķındı birbirine **kāf u nūn**
 Doğdı ‘ālem oldı yir gök ay u gün (GN.II-3267)
- **kāfir ü münkir:** kafir ve inkarcı
 Cānum anuñla tena‘‘um sürerdur
Kāfir ü münkir anı ķanda görür (GN.IV-9334)
- **ķahr u luţf:** kahır ve lütuf

Ẓahr u luṭf u ṣādī vü ğam dünyada

Hîç şurat var mı kim irmez iy dede (GN.II-3848)

- **ḳāl u ḳīl**: dedikodu / söz
Maḳşuduñ ‘ilm ü ‘ameldür bil ü ḳīl
Ne gerekdür mācerā vü vü **ḳāl u ḳīl** (GN.II-2686)
- **ḳar u yaġmur**: kar ve yaġmur
Anuñ elinden gelür bu cümle iş
Dün ü gündüz **ḳar u yaġmur** yaz u kış (GN.II- 4172)
- **ḳayd u dām**: baġlılık ve tutkunluk
Dōstdan ayru bir dem uḫt ārāmı yoḳ
‘Ālem içre hîç **ḳayd u dāmı** yoḳ (GN.III-6219)
- **ḳibr ü ḳīn**: kibir ve kin
Gökden indi cān u ‘aḳl u fehm ü dīn
Yirden oldı nefis ü ten hem **ḳibr ü ḳīn** (GN.I-701)
- **ḳibr ü ḳīne**: kibir ve kin
Sendeki ḫaşm u ğazab **ḳibr ü ḳīne**
Her biri beñzer Süleymān divine (GN.I-935)
- **ḳibr ü ḫased**: kibir ve kıskançlık
Olmaya **ḳibr ü ḫased** ol kişide
ḫaḳḳı her ḳanda bulursa işide (GN.III-5901)
- **ḳibr ü riyā**: kibir ve ikiyüzlülük
Ḳīne vü buḫl u ḫased **ḳibr ü riyā**
İ‘tikād ihlāş u imān Tañrı’ya (GN.II-5250)
- **ḳīl u ḳāl**: dedikodu / söz
Ḳalmaya hîç öñ u soñ u **ḳīl u ḳāl**
Pes ola ol dem bize muṭlaḳ vişāl (GN.II- 4625)
- **ḳol ḳanat**: kol kanat
Pes bilüñ kim mu‘teberdür salṭanat
Aña Allah ḳudretidür **ḳol ḳanat** (GN.IV-10064)
- **ḳorḳu ḳayġu**: korku kaygı
Ḳorḳusı ḳayġusı yoḳ ayruḳ anuñ
Lāyık oldı ḫazretine Mevlā’nuñ (GN.I-1472)

- **kūh u kuhsār:** dağ ve tepe
Berr sende ten-durur hem baħr cān
Kūh u kuhsār a' zālardur nehr an (GN.I-930)
- **ul u sultān:** kōle ve sultan
Gebr ü tersā vü müselmān evleri
Birdür aña **ul u sultān** evleri (GN.II- 5070)
- **uvvet ü oldaş:** güç arkadaş
' Āşık' uñ ol ma' ni-durur yoldaşı
Yol içinde **uvveti vü oldaşı** (GN.II-5022)
- **kūr u kerr:** kör ve sağır
Sıklı ıldı şehir içinde **kūr u kerr**
Dāfi' a iltür anı daşra dōker (GN.III-7025)
- **urb u visāl:** yakınlık ve kavuşma
Cānlara ol pend olur hōş perr ü bāl
Tenlere ol pend olur **urb u visāl** (GN.IV-10246)
- **kūfr ü dīn:** küfür ve din
Kūfr ü dīn ü fiş u tā' at hayr u şer
İşlenür bu şehir içinde her hüner (GN.I-961)
- **kūfr ü imān:** küfür ve iman
Kūfr ü imān degmesi bir söz-durur
Bu uladan cümle gōñüle girür (GN.I-2224)
- **kūfr ü nifā:** küfür ve nifak
Anuñ-ıun kim bizümle ol zamān
Yog-ıdı **kūfr ü nifā** u hem gümān (GN.I-1128)
- **levh u alem:** levha ve kalem
' Arş u kürsī yir ü gök **levh u alem**
Ol bināden opdı bu amu ' ālem (GN.I-108)
- **leyl ü nehār:** gece ve gündüz
Evveli gelmiş-durur faşl-ı bahār
Mu' tedildür anda bu **leyl ü nehār** (GN.I-1952)
- **lezzet ü berket:** lezzet ve bereket
amu ilden anda ni' met oğ olur

Lezzeti vü berketi artuğ olur (GN.IV-9596)

- **lü 'lü ü mercān**: inci mercan
Ol köşkler anda bu gökden yüce
Lü 'lü ü mercān kamu uçdan uca (GN.III-5677)
- **māh u sāl**: ay ve yıl
Hasıl ola cānuña qurb-ı vişāl
‘Iyd ola saña bu cümle **māh u sāl** (GN.II-2817)
- **maḥmil ü maḥfil**: kalınacak yer
Geç bulardan bu degüldür menzilüñ
İlerüdür **maḥmilüñ ü maḥfilüñ** (GN.IV-8831)
- **māl u genc**: mal ve hazine
Gitdi cümle cāh u mülk ü **māl u genc**
Qaldı cānda ‘ışq u ḥasret derd ü renc (GN.III-6394)
- **māl u tavar**: mal ve davar
Ev ü barḥ u ḥān-u-mān **māl u tavar**
Cümlesi qayḡu-durur her kimde var (GN.I-1114)
- **mekr ü ḥilet**:
Hem küfr hem **mekr ü ḥilet** hem ḡazab
Nefse bunlar yār olupdur rüz u şeb (GN.I-987)
- **mekr ü hîle**: aldatma ve hile
Bu cihān nişe gelürdi hīç hīç
Ḥöd ṭolupdur **mekr ü hîle** pīç pīç (GN.III-6561)
- **melek insān**: aldatma ve hile
Pes **melek insān** u ḥayvān u nebāt
İkisi şābitdür iksi bī-şebāt (GN.I-1327)
- **merd ü zen**: kadın erkek
Zühre’den hem perveriş alur bu ten
Qābil ol fi‘le bu cümle **merd ü zen** (GN.III-8074)
- **merkez ü menzil**: asıl yer ve konak
Ol fenāsuz mülk içinde şāh olur
Merkezi vü menzili dergāh olur (GN.I-736)
- **mescid ü minber**: mescit ve minber

Mescid ü minber bularuñ tahtları

‘İlm ü Qur'an'dur bularuñ rahtları (GN.I-1740)

- **mevc ü deryā:** dalda ve deniz
Çünkü kaçre düşdü deñze oldı bir
Gitdi cümle **mevc ü deryā** qaldı bir (GN.III-8030)
- **miñnet ü mefsedeler:** sıkıntı ve kötülük
Gökden indi devlet ü mertebeler
Yirde bitdi **miñnet ü mefsedeler** (GN.I-702)
- **mihr ü şefkat:** sevgi ve şefkat
Mihr ü şefkat ‘ışık u bāzī kem olur
Ma‘ de içinde şovuq muhkem olur (GN.I-2015)
- **mīr ü kıl:** bey ve köle
Kimse fikri kimseye şatmış degül
Satun almaz bay u yoğsul **mīr ü kıl** (GN.II- 5098)
- **mülk ü maqām:** mülk ve makam
Er bilinden çün iner nuṭfe tamām
Ana rahminden dutar **mülk ü maqām** (GN.II- 4509)
- **mülk ü māl:** mal mülk
Qanı tā‘ at qanı kullıq qanı hāl
Qaldı cümle ev ü barḥ u **mülk ü māl** (GN.I-1206, GN.II-2902)
- **muqīm ü maqām:** derece ve mevki
Halkı hulqı çün bilesin sen tamām
Ma‘ lum ola *her* **muqīm ü her** **maqām** (GN.IV-10227)
- **nağmāt u uşul:** nağmeler ve usuller
Kāf u nūn dan qopdı **nağmāt u uşul**
Kim iştdi ilk anı ol ulu kıl (GN.I-9 s.15)
- **naqş u ziyād:** eksik fazla
Nüh felektendür bu zişt ü hūb-ı zād
Nitekim aydan-durur **naqş u ziyād** (GN.III-8066)
- **nām-be-nām:** isim isim
Ol toquz nesne ki vardı **nām-be-nām**
Dīn içinde ĩlet-idi ol tamām (GN.IV-8634)

- **nām u nāmus:** ad ve namus
Gördüm ol mülke varanlar kıamusı
Yine düşmiş külli **nām u nāmusı** (GN.III-7933)
- **nām u nişān:** ad ve iz
‘Işık içinde yok-durur **nām u nişān**
‘Işık içinde çok-durur genc-i nihān (GN.II- 4810)
- **nāz u niyāz:** yalvarma yakarma
Cümle gök ehlindeki **nāz u niyāz**
Geldi uş oldu iki rek‘ at namāz (GN.IV-8349)
- **nebī vü velī:** peygamber ve veli
Maḥlūkuñ anda eli irmez eli
‘Āciz ü ḥayrān **nebī vü hem velī** (GN.II-3250)
- **nefs ü ten:** nefis ve vücut
Ya‘ni kim ol ‘aql u dil rūḥānidür
Nitekim bu **nefs ü ten** cismānidür (GN.I-729)
- **nerm ü saḥt:** yumuşak ve sert
Bağça vü bāğ u sarāy u taht u baht
‘Ayş u ‘işret ḥāl u dirlik **nerm ü saḥt** (GN.I-2409)
- **nīk ü bed:** iyimser ve kötümser
Ulu kiçi **nīk ü bed** yoḥsul u bay
Bu yidi şafdan gider yıl on iki ay (GN.II-4647)
- **oğul kıız:** oğul kıız
Dün ü gün **oğlı kıızı** endişesi
Yay u kış kıayğı yimekdür pīşesi (GN.I-1203)
- **ög uş:** akıl fikir
Yigidüñ ḥāli geçer ğaflet ile
Ögi uşşı dün ü gün ‘işret ile (GN.I-1181)
- **ölü vü diri:** ölü ve diri
Cümle ḥalkuñ **ölüsü vü dirisi**
Ḥükmüne muḥtāc ola her birisi (GN.IV-9876)
- **öñ u soñ:** baş ve son
Kalmaya hiç **öñ u soñ** u kııl u kıāl

Pes ola ol dem bize mutlak vişāl (GN.II- 4625)

- **pîş ü pes:** ön ve arka
Sağ u şol u fevķ u taht u **pîş ü pes**
Yoķdur anda nedür ol yol adı bes (GN.II-3511)
- **ref^ç u sükün:** kaldırma ve sakinlik
Kıldı ol dördi cihāna dörd sütün
Andan oldı naşb u cerr **ref^ç u sükün** (GN.I-1795)
- **renk renk:** renk renk
Gördüm açılmış çiçekler **renk renk**
Dürlü dürlü halk dürlü dürlü çüb u senk (GN.IV-9345)
- **rüz davar / rüz u davar:** yiyecek ve hayvan
Diñle imdi ol dağı nedür i yār
Bāğ u çift ü mülk ü māl u **rüz davar** (GN.II-2902)
- **rüz u hefte:** gün ve hafta
Sāķi nefis ü sağraķ işdeh bāde hāl
Bādiye bu **rüz u hefte** māl u sāl (GN.I-2424)
- **şabr u qarār:** sabır ve karar
Ol nişānı ‘ aşıķuñ oldur i yār
Kim katında yoķ-durur **şabr u qarār** (GN.III-6128)
- **şaç u saķal:** saç sakal
Göersenē kim dürlü cevher dökilür
Şaç u saķal aģarur bil bükilür (GN.I-2012)
- **şaf şaf:** bölük bölük
Gördi kim **şaf şaf** firişte bī-şümār
Durmuş anda tesbīh oķır zār zār (GN.IV-8251)
- **sağ u şol:** sağ sol
Sağ u şol u fevķ u taht u pîş ü pes
Yoķdur anda nedür ol yol adı bes (GN.II-3511)
- **sağlığ u şayruluk:** sağlık ve hastalık
İşid ol **sağlığ u şayruluk** nedür
Kim bilesin bu hikāyet nitedür (GN.II-2949)
- **şalāt şavum:** namaz ve oruç

Eytdi nefsi-nāṭıqadur bu kavum

Bu gürühda *ne şalāt* var *ne şavum* (GN.IV-8789)

- **sarāy u taht**: saray ve taht
Bağça vü köşk ü **sarāy u taht** nedür
Diñle imdi kim hikāyet nitedür (GN.I-2414)
- **sen ü ben**: sen ben
Orta yirden götrile bu **sen ü ben**
Ol deñizde ğarğa vara cān u ten (GN.II- 4626)
- **sergerdān u hayrān**: kendinden geçmiş ve hayran olmuş
Cümle **sergerdān u hayrān** ol Hıağ'a
Bilimezler niçedür iş muṭlaḳā (GN.II- 4649)
- **şıdḳ u şafā**: doğruluk ve kalp temizliği
Her işāret kim kııurdu Muştafa
Şıddıḳa artar-ıdı **şıdḳ u şafā** (GN.I-2100)
- **sīm ü zer**: gümüş ve altın
Kimde varsa bāğ u çift ü **sīm ü zer**
Lācerem gönül her gün anı düzer (GN.IV-9097)
- **şulḥ u cenk**: barış ve savaş
Görnür anda cümle san' at naḳş u renk
Ḳabz u baş u ḳahr u luṭf u **şulḥ u cenk** (GN.III-7045)
- **şādī vü ğam**: mutluluk ve üzüntü
Ḳahr u luṭf u **şādī vü ğam** dünyada
Hiç şurat var mı kim irmez iy dede (GN.II-3848)
- **şardan şara**: şehirden şehire
Anı taḳdirdür süren **şardan şara**
Bu şehirden ya' ni ol şehre vara (GN.III-7034)
- **şarḳ u ğarb**: doğu batı
Addur ol kim urınur bu ḥāş u 'ām
Ṭoptoludur **şarḳ u ğarb** u Rüm u Şām (GN.II- 5118)
- **şem' ü cem'**: mum ve topluluk
Ḥōş düzilmiş **şem' ü cem'** ārāyide
Cümle ḥalḳ alur bulardan fāyide (GN.II- 4412)

- **şekk ü gümān:** şüphe
Zira kim hîç kalmadı **şekk ü gümān**
Ol özendügi yire irdi bu cān (GN.II-3937)
- **şerr ü şūr:** kötülük ve karışıklık
Fi' l ü fitne hırş u hıkd u **şerr ü şūr**
Hälvet olmağa kişiyi kanda kor (GN.II-2924)
- **şeyh ü şāb:** ihtiyar genç
Ol çerāguñ tal' atından degdi tāb
Kim teveccüh eyler aña **şeyh ü şāb** (GN.II-2865)
- **şükr ü niyāz:** şükür ve beklenti
Sen dahı anuñ-ıla **şükr ü niyāz**
Gönderesin kendüzüñden gizlü rāz (GN.II-5227)
- **şükr ü şenā:** şükür ve övgü
Pes bize vācib-durur **şükr ü şenā**
Günde yüz biñ kez cana vü hem tene (GN.I-130)
- **şükr ü sipās:** teşekkür
Cān dahı kılmağ gerek **şükr ü sipās**
Kamudan yig olsa yigdür haq-şinās (GN.I-135)
- **tā' at u şohbet:** ibadet ve sohbet
Yaraşur **tā' at u şohbet** ol zamān
Girtü bilgil bu sözi dutma gümān (GN.I-1977)
- **tāc taht:** taç taht
'Işğ degül mi **tācı tahtı** terk iden
Pādişāhla 'ahd ü peymān berk iden (GN.II- 4926)
- **tağ u ova:** dağ ve ova
Kimine meydān-durur **tağ u ova**
Kimine seyrāngeh olmışdur hevā (GN.I-772)
- **tağ u taş:** dağ taş
Zira **tağ u taş** aña ma' nī-durur
Issı sovuğ hem anuñ yolın urur (GN.I-446)
- **tağ u yazı:** dağ ve ova
Tağ u yazı ev ü yaban toptolu

Alur andan dün ü gün uşlu delü (GN.II- 5056)

- **taht u t̄ac:** taht ve taç
Māl u ni‘ met k̄ul k̄aravaş **taht u t̄ac**
Her gün anda ʔoyınudur biñ biñ ac (GN.II- 4367)
- **ten ü cān:** ten ve can
Biline ezdād ‘ālemde ‘ayān
Çün **ten ü cān** çün zemīn ü asımān (GN.I- 4 s.9)
- **terk ü t̄ecrīd:** terk ve yalnızlaştırma
Terk ü t̄ecrīd ol iniş yoķuş-durur
Yola gitmek yavlaķ ulu iş-durur (GN.II-3218)
- **tevbe vü t̄ā‘ at:** tövbe ve ibadet
Ođlan-iken mektebe meşğūl olan
Yigit iken **tevbe vü t̄ā‘ at** kılan (GN.I-2021)
- **‘ucb u günūh:** kibir ve günah
Yarlıgandı cümle ol **‘ucb u günūh**
Ol nefesden hoşnūd ola Pādişāh (GN.II- 4309)
- **uçmaķ ʔamu:** cennet cehennem
Dün ü gündüz yir ü gök **uçmaķ ʔamu**
Sendedür āħir ne kim varsa ʔamu (GN.I-906)
- **urmağ u dutmaķ:** vurmak ve tutmak
Urmağ u dutmaķ olursa ʔamusı
Hiç dönmez key bütündür nāmusı (GN.II- 4685)
- **uşlu delü:** akıllı deli
Yol üzere bu şurat bir şehr ulu
Kim gelür andan geķer **uşlu delü** (GN.I-2190)
- **ün ü s̄āz:** ses seda
Maħv ola ħarf u şavt u **ün ü s̄āz**
Niteliksüz görine ol bī-niyāz (GN.II- 4628)
- **varlıķ u yoķlıķ:** varlık yokluk
Düyanuñ şol azlığı vü çoķlıđı
Düpdüz ola **varlığı vü yoķlıđı** (GN.III-5949)
- **vaşf u ħal:** nitelik ve durum

Şol kadar mülket vire degmemze

Kim anuñ **vaşf u ħali** gelmez söze (GN.I-1139)

- **yār u yoldaş**: yar ve yol arkadaşı
Benüm ile **yār u yoldaş** gelmedi
Senden ayruķ destgİRüm ħalmadı (GN.II- 4460)
- **yaş ħuru**: yaş kuru
Yirde gökde **yaş ħuru** ħalmadı ħic
Kim bu matbaħlarda olmadı ħavİc (GN.II-2839)
- **yaz u ħış**: yaz ħış
Geh oğul ħız ħuşşası geh **yaz u ħış**
Fāsİd endİşeler oldı her dem İş (GN.II-5364)
- **yazı vü yaban**: ova dağ
Tağ u taş anuñ yolın bögeyimez
Yazı vü yaban anı egleyimez (GN.I-453)
- **yimek içmek**: yemek ve içmek
Çün **yimek içmek** bu nefis elindedür
Pes tağayyurlıķ daħı yolındadur (GN.II-2968)
- **yir ü gök / yir gök**: yer gök
Nefs-i küİ durdı vü çarħ urdı semā^ç
Cūşa geldi **yir ü gök** durdı semā^ç (GN.I-15 s.17)
- **yohsul u bay**: fakir ve zengin
Yine geldi biriküp oldı bir ay
Gördiler bu mu^ç cizi **yohsul u bay** (GN.I-166)
- **zāhir ü bāṭın**: açık ve gizli
Zāhir ü bāṭın ne kim varsa ^ç ayān
Ķamusı sende-durur bellü beyān (GN.I-943)
- **zamān u mekān**: zaman ve mekan
Ol zaman kim bu cihān yoħdı henüz
Hem zamān u hem mekān yoħdı henüz (GN.IV-8889)
- **zemīn ü asımān / zemīn ü āsümān**: yer ve gök
Biline ezdād ^ç ālemde ^ç ayān
Çün ten ü cān çün **zemīn ü asımān** (GN.I- 4 s.9, GN.I-667)

- **z̤evk̤ u ş̤ādī**: zevk ve mutluluk
İlla şol vaqtın ki ilde emn ola
Z̤evk̤ u ş̤ādī el vire cümle k̤ula (GN.IV-9072)
- **z̤evk̤ u ş̤evk̤**: zevk ve neşe
Cān gönül tolar neşāt u ş̤evk̤ u z̤evk̤
K̤opdı cāndan geldi nefse **z̤evk̤ u ş̤evk̤** (GN.IV-9069)
- **z̤ikr̤ ü tāʿ at**: zikir ve ibadet
Şunmadılar dünyada yavuz işe
Z̤ikr̤ ü tāʿ at bunlra oldı p̤işe (GN.I-1589)
- **z̤ühd̤ ü taʿ āt**: zühd ve ibadet
Z̤ühd̤ ü taʿ āt h̤ōş yaraşuğdur k̤ula
Kim gerek kim durmadın k̤ullıq̤ k̤ıla (GN.IV-9232)

7.2.2. Garipname’de özne görevli üçlemeler:

- **ādem̤ ü perī vü cinnī**: insan, peri ve cin
Ādem̤ ü perī vü cinnī k̤urd u k̤uş
Buyruğında ger inişdür ger yoğuş (GN.II-3423)
- **ʿaql̤ u nef̤s̤ ü cān**: akıl, nefis ve can
Bu temennāyı çü k̤ıldum bī-zebān
Eyle kim duymadı **ʿaql̤ u nef̤s̤ ü cān** (GN.II-5597)
- **ʿaql̤ nef̤s̤ ten**: akıl, nefis ve vücut
Cān u gönül hem **ʿaql̤ nef̤s̤ ten** dağı
Her biri bir key ğaniydi ben dağı (GN.II- 4345)
- **ʿarş̤ u kürsī vü k̤alem**: arş, kürsi ve kalem
ʿArş̤ u kürsī vü k̤alem bilmez anı
Birbirine şorışurlar kim k̤anı (GN.II-3417)
- **ʿāşık̤ u maʿ şuk̤ u ʿışk̤**: aşık, sevgili ve aşk
ʿĀşık̤ u maʿ şuk̤ u ʿışk̤ bir ħarf ola
Girü kendü maʿ nisine şarf ola (GN.II- 4627)
- **ay u gün yılduz**: ay, güneş ve yıldız
Ay u gün yılduz tamāmet gök yüzin
H̤ōş müzeyyen k̤ıldı dünin gündüzin (GN.II- 4268)

- **baḥṣiṣ ü iḥsān u cūd**: bahşiş, iyilik ve cömertlik
Çün kin Allah dünyaya virdi vücūd
Kim anuñdur **baḥṣiṣ ü iḥsān u cūd** (GN.III-5665)
- **cān u nefis ü ten**: can, nefis ve vücut
‘Aql u gönül **cān u nefis ü ten** daḥı
Cümlesi bu ‘ışık-ıla buldı **Ḥaḳ**’ı (GN.IV-10149)
- **cehl ü inkār u riyā**: bilgisizlik, inat ve gösteriş
Ḥıṣm u ğaybet **cehl ü inkār u riyā**
Şor mı sini kim varasın Tañrı’ya (GN.II-2925)
- **dirliğ ü şādi vü ni‘met**: düzen, neşe ve nimet
Yir yüzindedür bularuñ lezzeti
Dirliği vü şādisi vü ni‘meti (GN.I-773)
- **el ayağ u baş**: el, ayak ve baş
El **ayağ u baş** unıdılmış-ıdı
Uşbu varlık cümle maḥv olmuş-ıdı (GN.II-3801)
- **emr ü taḳdīr ü dilek**: emir, takdir ve dilek
Bu iş içre suçı ne ben miskinüñ
Emr ü taḳdīr ü dilek cümle senüñ (GN.I-887)
- **fıṣḳ u inkār u riyā**: günah işleme, inkar ve ikiyüzlülük
Kibr ü kīne **fıṣḳ u inkār u riyā**
Nefs ile bunlar diler ‘aqlı sıya (GN.I-985)
- **ġılman u vildan u tıyūr**: cennet gençleri, hizmetçileri ve kuşlar
Niçe mülkdür cennet ü ḥūr u kuşūr
Ne-durur **ġılman u vildan u tıyūr** (GN.III-5663)
- **ġuşşa vü teşvīş ü ḳayġu**: gam, keder ve düşünce
ġuşşa vü teşvīş ü ḳayġu ol zamān
Şādılığdan artuḳ olur bī-ğümān (GN.I-2014)
- **ḥaşm u cehl ü ḥased**: öfke, cehalet ve çekememezlik
Buḥl u zerḳ u **ḥaşm u cehl ü hem ḥased**
Dün ü gün nefse ḳılır bunlar meded (GN.I-986)
- **ḥikmet ü esrār u rāz**: hikmet, sırlar ve giz
‘İlm ü ‘ibret **ḥikmet ü esrār u rāz**

Mekr ü hile zerķ u inkār u mecāz (GN.IV-9311)

- **hulķ u imān u kanā'at:** iyi ahlak, iman ve kanaat
Hulķ u imān u kanā'at kamusu
 'Aķla berkinmiş bularuñ nāmusu (GN.I-980)
- **'ıřķ u hevā vü mefsede:** aşk, arzu ve fesatlık
Ķanı ol 'ıřķ u hevā vü mefsede
 Kim beni eglardi her bir nesnede (GN.II-5570)
- **'ibret ü esrār u rāz:** ibret, sırlar ve giz
 'İlm ü hikmet **'ibret ü esrār u rāz**
 Tevbe vü tevfiķ u tā'at 'izz ü nāz (GN.II-3634)
- **'ıřret ü būs u kenār:** içki içme ve öpüp kucaklama
 'Iřķ u bāzī **'ıřret ü būs u kenār**
 Bitdi cāndan gitdi ārām u qarār (GN.II-5332)
- **'ışret ü ma'şuķ u sāķi:** içki, sevgili ve saki
 Eyde iy hayf u dirīgā kıanı ol
 'İşret ü ma'şuķ u sāķi sağ u şol (GN.II-5398)
- **kāfir ü münķir münāfiķ:** kafir, inkarcı ve ikiyüzlü
Kāfir ü münķir münāfiķ almadı
 Ħaķ diyüben bu sözi Ħaķ bilmedi (GN.IV-9498)
- **kiler ü çartāķ u anbārilar:** kiler, çardak ve ambar
Kiler ü çartāķ u anbārilar dolar
 Aña qarşu issinüñ beñzi güler (GN.I-1976)
- **kīne vü buĦl u Ħased:** kin, cimrilik ve çekememezlik
Kīne vü buĦl u Ħased kibr ü riyā
 'İ tikād ihlāř u imān Tañrı'ya (GN.II-5250)
- **maĦlub u ma'şuķ u ma'būd:** istenilen, sevilen ve tapılan
 Yitmiş iki milletüñ maķřudı ol
MaĦlub u ma'şuķı vü ma'būdı ol (GN.I-658)
- **naķd u genc ü māye:** varlık, hazine ve maya
 Cümle sendendür bizüm sermāyemüz
 Zāt içinde **naķd u genc ü māyemüz** (GN.I-79)
- **naĦv u tařrīf u luĦat:** cümle, çekimler ve kelimeler hazinesi

Naḥv u taşrîf u luġat ḥacet degül

Bâġ u ḥacet çün bulunur evde gül (GN.II-2682)

- **ṭā‘ at u zıkr ü şafā:** ibadet, zikir ve gönül saflığı

‘İlm ü ‘ibret **ṭā‘ at u zıkr ü şafā**

Berkidüpdür ‘aql-ıla ‘ahd ü vefā (GN.I-979)

- **taḥt u tāc u ḥulle:** taht, taç ve elbise

Taḥt u tāc u ḥulle vü ḥür u kuşūr

Çamusı mü'min için ḥāzır-durur (GN.I-2298)

7.2.3. Dede Korkut Hikayeleri’nde özne görevli ikilemeler:

- **ala ala:** ala ala

Ala ala gönderler süsildi. (DKK – D63-10)

- **āmin āmin:** amin amin

Āmin āmin diyenler dīzār görsün. (DKK – D291-5, DKK – D304-5)

- **ana baba:** ana baba

Sen sağ ol kadın **ana babam** sağ olsun. (DKK – D55-1)

- **ana ata:** ana ata

Beyregüñ **anası atası** baqdı gördi-kim gerdek görünmez olmuş. (DKK – D91-1)

- **arġap arġap:** halka halka

Arġap arġap kara taġuñ yıhılmış-idi. (DKK – D117-4)

- **babası anası:** babası anası

Ol mahalda Çan Turalınuñ **babası anası** çıka geldi. (DKK – D194-6)

- **baba oġul:** baba oġul

Baba oġul kazanur ad için (DKK – D131-3)

- **başı göti:** başı sonu

Gördiler kim bir ‘ibret nesne yatur, **başı göti** belürsüz. (DKK – D208-5)

- **batup çıkmaz:** batıp çıkmaz

Atlu **batup çıkmaz** anuñ balçıġı olur. (DKK – D175-11)

- **böyük böyük:** büyük büyük

Böyük böyük şularuñ köprüsi ağaç (DKK – D55-9)

- **buldur buldur:** boncuk boncuk

Oğlan böyle diğeç **buldur buldur** gözünüñ yaşı revan oldı. (DKK – D54-4, DKK – D91-6)

- **cılasunlık yigitlik:** kahramanlık yiğitlik
Menüm erligüm bahadırılığum **cılasunlığum yigitligüm** Ruma Şama gide çavlana dir-idi. (DKK – D155-8)
- **çırğap çırğap:** çok çok / bol bol
Çırğap çırğap çadır otak bağışlar-idi. (DKK – D123-5)
- **dost düşmen:** dost düşman
Göreyim Oğuzda menüm **dostum düşmenüm** kimdür didi. (DKK – D107-5)
- **erlik bahadırılık:** erlik yiğitlik
Menüm **erligüm bahadırılığum** cılasunlığum yigitligüm Ruma Şama gide çavlana dir-idi. (DKK – D155-7)
- **il gün:** yer yurt
Kazan bize kılbaşı göndermiş, **ilüm günüm** çapıldı. (DKK – D294-10)
- **ğaba ğaba:** büyük büyük
Ğaba ğaba bigler oğlı ğavğa kılsa ... (DKK – D278-2)
- **ğada bela:** kaza bela
Ğadam belam toğınur bu gün saña. (DKK – D158-1)
- **ğanlı ğanlı:** kanlı kanlı
Ğanlı ğanlı ırmağları ğarıyupdır şuyı gelmez. (DKK – D59-3)
- **ğapu baca:** kapı baca
Bigler bigi olan Kazan divanında buña hiç **ğapu baca** yoğ-idi. (DKK–D254-2)
- **ğara ğara:** kara kara
Ğara ğara deñüzlerüñ gimisi ağaç (DKK – D55-10)
- **ğara kıyma:** kara sürme
Ğara kıyma gözlerüñ uyhu almış açğıl ağı. (DKK – D27-4)
- **ğarğa ğuzğun:** karga kuzgun
Bağsa görse bir derenin içine **ğarğa ğuzğun** iner çıkar, ğonar ğalkğar. (DKK – D26-6,7)
- **ğarı ğoca:** karı koca
Ğarı ğoca ğalmaya ğov idine. (DKK – D187-3)
- **ğırğ elli:** kırk elli

- Ƙırk elli** yigit ƙara geyüp gök şarındılar. (DKK – D299-11)
- **ƙızıl ƙızıl**: kızıl kızıl
Ƙızıl ƙızıl develer ƙarıyupdur köşek virmez. (DKK – D59-4)
 - **ƙunt ƙunt**: sağlam sağlam
Ƙunt ƙunt bileklerin şolmasa-y-idi. (DKK – D106-7)
 - **ƙurt ƙuş**: kurt kuş
Seni bunda **ƙurtlar ƙuşlar** yir didi. (DKK – D50-6)
 - **küpür küpür**: gümbür gümbür
Küpür küpür tavullar naƙaralar ƙalındı. (DKK – D285-12)
 - **şahbaz şahbaz**: güçlü güçlü
Şahbaz şahbaz atlar ƙarıyupdur ƙulun virmez. (DKK – D59-3)
 - **tolamaç tolamaç**: dolamaçlı dolamaçlı
Oğul sen varaçak yirün
Tolamaç tolamaç yolları olur. (DKK – D175-10)
 - **toy düğün**: toy düğün
Ƙardaş Beyrek diyü ağlar buzlar, **toyuñ düğünüñ** ƙara oldı diyü ağlar. (DKK – D102-5)
 - **yapa yapa**: lapa lapa
Yapa yapa ƙarlar yağsa yaza ƙalmaz. (DKK – D3-8)
 - **yime içme**: yeme içme
Yidi gün yidi gice, **yime içme** oldı. (DKK – D65-6)
 - **yimek içmek**: yemek içmek
Şadılık **yimek içmek** oldı. (DKK – D271-6)
 - **yüksek yüksek**: yüksek yüksek
Yüksek yüksek ƙara tağlarum saña yaylağ olsun. (DKK – D166-11)
 - **yüz göz**: yüz göz
Gevdesi püreden görünmez, **yüzi gözi** belirmez. (DKK – D89-13)

Garipname’de 250 adet ikileme ve 30 adet üçleme, Dede Korkut’ta 37 ikileme metin içerisinde özne görevli olarak kullanılmıştır.

7.3. Nesne Görevli İkilemeler

7.3.1. Garipname'de nesne görevli ikilemeler:

7.3.1.1. Temel cümlelerin nesnesi ya da nesnenin bir parçası olan ikilemeler:

- **acı tatlu:**acı tatlı
Eyü yavuz **acı tatlu** ne ki var
Bağça içinde bula ol nāmdār (GN.I-1507)
- **‘adl u dād:** adalet
İlti beni Hāzret’e buldum murād
Gördüm anda faẓl u raḥmet **‘adl u dād** (GN.II- 4473)
- **āh u āh:** ah ah
Dem-be-dem eydür-idi kim **āh u āh**
Şol günü kında görem ben yā İlāh (GN.II-3790)
- **‘arş u ferş:** gök ve yer
Anı sevmekden yaratdı nüh felek
‘Arş u ferş u cism ü cān ins ü melek (GN.IV-8848)
- **aşl u neseb:** soy sop
Virdi her bir şürete **aşl u neseb**
Emr anuñdur liki bu oldı sebep (GN.III-8056)
- **āşikārā vü nihān:** açık ve gizli
Muştafā dōstlığıçun oldı cihān
Ne ki varsa **āşikārā vü nihān** (GN.I-201)
- **ata ana:** ata ana
Ata ana ‘avrat oğlan kız gelin
Kamusınuñ sen yiseñ gerek ğamın (GN.II-2911)
- **‘avrat oğlan: çoluk çocuk**
Ata ana **‘avrat oğlan** kız gelin
Kamusınuñ sen yiseñ gerek ğamın (GN.II-2911)
- **ay gün:** ay güneş
Kim ola kim gökde **ay gün** yorida
Kim ola kim yirde dün gün durıda (GN.IV-9413)
- **āyāt u delīl:** ayet ve deliller

N'eyledügin aña ol dem ol Celil
Eydür aḥir saña **āyāt u delīl** (GN.II- 4260)

- **ay u yıl:** ay ve yıl
Pīrleri yoḥsul bilme bay bil
Zīra bunlar çok görüpdür **ay u yıl** (GN.III-5859)
- **‘ayş u ṭarab:** yeme ve eğlence
Meclis-i ‘**ayş u ṭarab** ister bular
Gözleri görklü yüzi görmek diler (GN.II- 4669)
- **az u çok:** az çok
Kaḅı cinsden el virürse **az u çok**
Geyür anı er ü ‘avrat ‘aybı yoḅ (GN.II- 4967)
- **bāḡ u çift:** çift çubuk
Kimde varsa **bāḡ u çift** ü sīm ü zer
Lācerem göñül her gün anı düzer (GN.IV-9097)
- **baḡ u bend:** baḡ ve bent
Baḡını vü bendini cümle şeşer
Hiç añılmaz anda düşmān ḥayr u şer (GN.IV-9065)
- **baş u ten:** baş ve can
Altına aldı dögen sürdi yire
Baş u ten saḡ ḳomadı ol servere (GN.II-4305)
- **bay u yoḳsul:** zengin fakir
Kırḳ gün ol şu dünyayı dutdı tamām
Ġarḳa virdi **bay u yoḳsul** ḥāş u ‘ām (GN.II-4088)
- **berr ü baḥr:** kara ve deniz
Ṭaḡ u ṭaş u **berr ü baḥr** u fevḳ u taḥt
Ḥaḳ aña bu ḳamusını ḳıldı taḥt (GN.III-6103)
- **bey‘ ü şirā:** alış veriş
Kimseden kimse saṭun almış degül
Böyle hiç **bey‘ ü şirā** olmiş degül (GN.II- 5055)
- **bezl ü cūd:** cömertlik
Her kime kim pīşe oldu **bezl ü cūd**
‘Ālemüñ ḥalkı aña ḳıldı sücūd (GN.IV-10363)

- **biñ biñ**: bin bin
Gördi ol gökde dağı **biñ biñ** yine
Şaf dutup durmuş Çalap kullığına (GN.IV-8240)
- **cān u gönül**: can gönül
Didi kim mi‘ rāc-ıdı ol dem bana
Cān u gönül virmiş-idüm ben aña (GN.II-3794)
- **cins cins**: cins cins
Gör bu hayvānātı cümle **cins cins**
Ol semā‘ da cūşa gelmiş naş u cins (GN.I-42)
- **cism ü cān**: vücut ve can
Yağmalatdı māl u mülkü hānumān
Viridi ol ‘ışқа gönül ü **cism ü cān** (GN.I-183)
- **cōmardlıq u rahmet**: cömertlik ve rahmet
Añla imdi sen bu sözüñ hikmetin
Gör Hāq’uñ **cōmardlıgın u rahmetin** (GN.IV-10518)
- **cümle dürlü**: bütün
Altı nesne baña irsāl eyledi
Cümle dürlü kālūmi hāl eyledi (GN.II- 4465)
- **çeşme vü ırmağ**: çeşme ve ırmak
Kamuya sen virdüñ ol hōş hila‘ ti
Çeşme vü ırmağ u dürlü ni‘ meti (GN.II- 4041)
- **çok çok**: çok çok
Bir şoldur kim ola ‘ömri dirāz
‘Ömr içinde kıla ol **çok çok** niyāz (GN.III-5850)
- **derd ü āh**: dert ve ah
Buñca dürlü ārzu-y-ıla **derd ü āh**
Kim bu gönülde kōmış ol pādışāh (GN.IV-9430)
- **deşt ü bağ**: ova ve bağ
Toğuz aydan soñra bu kez şeşdi bağ
Geldi oğlan daşra gördi **deşt ü bağ** (GN.II- 4521)
- **dirliğ ü hulk**: düzen ve huy
Şehre çün girdim ü gördüm halkımı

Añladum **dirliğini vü hulqımı** (GN.IV-8763)

- **dōst düşmān:** dost düşman
Añlayasın **dōstuñı düşmānuñı**
Çurtarasın düşmanuñdan cānuñı (GN.I-803)
- **dürlü dürlü:** türlü türlü
Añlum anuñ **dürlü dürlü** ni^c metin
Bī-dirīg ol **dürlü dürlü** raḥmetin (GN.II- 5027)
- **el etek:** el etek
Çün uludan **el etek** dutmuş-durur
Göñli anda berkişip bitmiş-durur (GN.IV-8977)
- **emr ü destür:** emir ve izin
Şāh buyurdı bāğçevānlar geldiler
Pādişāhdan **emr ü destür** aldılar (GN.I-1545)
- **emr ü nehy:** emir ve yasak
Emr ü nehy ü ḥayr u şer bunlar seçer
Ḥalk içinde ne ki dirlerse geçer (GN.II- 4396)
- **erkān nişān:** mertebe
Neng ü nām u nāmūs u **erkān nişān**
İsteme anda zamān u mekān (GN.II-3154)
- **evliyā vü enbiyā:** veliler ve peygamberler
İmdi gel bir göz bıraḫ bu ma^c niye
Gözgü kimdür **evliyā vü enbiyā** (GN.IV-8942)
- **eyü yavuz:** iyi kötü
Eyü yavuz acı tatlu ne ki var
Bağça içinde bula ol nāmdār (GN.I-1507)
- **farz u sünnet:** farz ve sünnet
Ṭā^c atı yalñuz daḫı kılsa olur
Farz u sünnet ne'ydügin ḫamu bilür (GN.I-375)
- **fażl u raḥmet:** erdem ve rahmet
İlti beni Ḥazret'e buldum murād
Gördüm anda **fażl u raḥmet** ^c adl u dād (GN.II- 4473)
- **fevḫ u taḫt:** üst alt

Ṭağ u taş u berr ü baħr u **fevķ u taħt**

Ḥaķ aña bu ķamusını ķıldı taħt (GN.III-6103)

- **fıķ u fesād**: bozukluk ve fitne
Cümle ḥalkuñ dirligin bilür bular
Niçe kim **fıķ u fesād** çirkin ḥular (GN.I-1674)
- **gelmeği vü gitmeği**: gelmeyi ve gitmeyi
Hiç kimesne bilmedi cān ne'ydügin
Gelmeği vü gitmeği niçe'ydügin (GN.IV-10124)
- **ğuşsa vü ğam**: keder ve gam
Gāh uzaķ sağınç u gāh **ğuşsa vü ğam**
Yir bu nefis olmaz yire her dem-be-dem (GN.II-5363)
- **gün ü ay**: güneş ve ay
Gökler içinde yaratdı **gün ü ay**
Aydınından yarinur yoħsul u bay (GN.III-5739)
- **ḥāk ü bād**: toprak ve rüzgar
Ma' lum ider dörtleri dördinçi bāb
Hem-çünān ki **ḥāk ü bād** u nār u āb (GN.I-8 s.11)
- **ḥānumān**: çoluk çocuk
Yağmalatdı māl u mülkü **ḥānumān**
Virdi ol ' işķa göñül ü cism ü cān (GN.I-183)
- **ḥāş u 'ām**: yüksek tabaka ve halk
İkisinüñ arasında Ādem'i
Ķıldı peydā cümle bu **ḥāş u 'āmı** (GN.I-699)
- **ḥayr u şer**: hayır ve şer
Emr ü nehy ü **ḥayr u şer** bunlar seçer
Ḥalk içinde ne ki dirlerse geçer (GN.II- 4396)
- **ḥāzır u nāzırlıķ**: hazır ve nazırlık
Ķıldı ma' lüm kendünüñ ķadırlıđın
Yirde gökde **ḥāzır u nāzırlıđın** (GN.IV-8316)
- **hecr ü firāk**: ayrılık
Diñleyenüñ göñline raħmet bıraķ
Bunlara göstermegil **hecr ü firāk** (GN.I-1930)

- **hūr u ğilmān**: huri ve ğılman
Hūr u ğilmān şanmañuz gökden yağar
İlla bilüñ kim bu şöhetden doğar (GN.II-3085, GN.II-3086)
- **‘ilm ü ma‘rifet**: bilgi ve beceri
Eydeyüm senden saña vaşf u şıfat
Aç kulağın diñle **‘ilm ü ma‘rifet** (GN.I-2119)
- **ins ü melek**: insan ve melek
Anı sevmekden yaratdı nüh felek
‘Arş u ferş u cism ü cān **ins ü melek** (GN.IV-8848)
- **iş güç**: iş güç
Bāzaruñ ayı ğüni bunlar-durur
Bunlaruñla halk **işin güçin** görür (GN.III-7468)
- **ķahr u cefā**: kahr ve eziyet
Ortada kılduñ beni **ķahr u cefā**
Kılmaya hergiz baña kimse vefā (GN.II- 4016)
- **ķahr u luţf**: kahr ve lütuf
Hüb u zişt ü **ķahr u luţf** u ğayr u şer
Birikip dördi bile görür bular (GN.I-1300)
- **ķar u yağmur**: kar ve yağmur
Kim ola kim **ķar u yağmur** yağdura
Kim ola kim indüre vü ağdura (GN.IV-9415)
- **ķavl ü fi‘l**: söz ve davranış
Halka bildük ne gerek inşāf-ı mış
ķavl ü fi‘l ü şatu bāzār her bir iş (GN.IV-10276)
- **kevn ü mekān**: varlık ve yer
Hem didi ger sen degül miseñ ‘ayān
Yaradur degül idüm **kevn ü mekān** (GN.I-212)
- **ķış u yaz**: kış yaz
Niçe düzdi dünyayı ol bī-niyāz
Eyledi yir gök ü virdi **ķış u yaz** (GN.IV-8182)
- **ķız gelin**: kız gelin
Ata ana ‘avrat oğlan **ķız gelin**

Çamusınuñ sen yiseñ gerek ğamın (GN.II-2911)

- **kibr ü kîn:** kibir ve kin
İy Çalap sen rûzı kılığıl çamuya
Kim çoya **kibr ü kîni** ˘ ışka uya (GN.II-3529)
- **kibr ü kîne:** kibir ve kin
Toprağ eyle yüzüñi yol ehline
Olmasun kim dutasın **kibr ü kîne** (GN.II-3136)
- **kuh u kuhsâr:** dağ ve tepe
Dünyada hem berr ü hem baħr eyledi
Hem **kuh u kuhsâr** hem nehr eyledi (GN.I-929)
- **küfr ü dîn:** küfür ve din
Gördüm anda **küfr ü dîn** yazlu-durur
Harf içinde ma˘ nisi gizlü-durur (GN.IV-9399)
- **mâl u mülk:** mal mülk
Yağmalatdı **mâl u mülkü** hânümân
Virdi ol ˘ ışka gönül ü cism ü cân (GN.I-183)
- **mâl u ni˘ met:** mal ve nimet
Kimi eydür **mâl u ni˘ met** vir baña
Çamu çullardan yaqınvan ben saña (GN.II-5141)
- **mülk ü maqâm:** mülk ve makam
Nice yirde dutısar **mülk ü maqâm**
Yâ ne evde olısar qâyim-maqâm (GN.III-5650)
- **niçe dürlü:** nice türlü, birçok
Gör Çalab'uß kudretin kim ne'yledi
Niçe dürlü naqş u bünyâd eyledi (GN.I-696)
- **nîk ü bed:** iyi ve kötü
˘ Aql añlar şol kulaqdan gireni
Nîk ü beden şol haberler vireni (GN.III-6989)
- **oğul u kız:** oğul kız
Bir zamân ata ana işler-idi
Oğlını vü kızını bisler-idi (GN.II-3113)
- **pîr ü cevân:** yaşlı genç

Ꞑamusıyla bu nefes uş rāyigān

Alur andan ḥāş u ʿām **pīr ü cevān** (GN.II-5054)

- **perr ü bāl**: kol kanat

Cānlara ol pend olur ḥōş **perr ü bāl**

Tenlere ol pend olur ḫurb u visāl (GN.IV-10246)

- **rāy rāy**: fikir

Bisler anı dörd yıl dörd ay Ay

Pes ʿUṭarid hem virür ḥōş **rāy rāy** (GN.II- 4532)

- **sakf u şahn**: tavan ve taban

Bağladı uş şeş cihet oldı tamām

Sakf u şahn u dört divār u ḥoş maḫām (GN.II-3404)

- **şatu bazār**: satış pazar

Bāğ u çift ü şirket ü **şatu bazār**

Ögi uşşı durmadın anı düzer (GN.I-1202)

- **sūd u ziyān**: kar ve zarar

Bilesin **sūd u ziyān**uñ ne-y-imiş

Hem daḫı uşbu işi niçe-y-imiş (GN.I-762)

- **şekker börek**: şeker börek

Mışr'ı n'idersin saña şekker gerek

Ḥōna gel ki yiyesin **şekker börek** (GN.II-2683)

- **şems ü māh**: güneş ve ay

Pes yaratdı ḫudretinden ol ilāh

ʿArş nūrından gök yüzinde **şems ü māh** (GN.III-6352)

- **şerr ü şūr**: kötülük ve karışıklık

Bu şerīʿ at lengerini aşdılar

Anuñ-ıla **şerr ü şūr**ı başdılar (GN.III-7233)

- **tağ taş**: dağ taş

Yidi gün oldı şavuğ u esdi yıl

Tağı taşı kıldı ol yıl til til (GN.II- 4190)

- **toprağ u taş**: toprak ve taş

Kim anuñla **toprağ u taş** aḫtara

Gizlü genci uş bu ḫalka göstere (GN.III-6617)

- **uçmak tamu / uçmağ u tamu:** cennet cehennem
Dünyada itdüklerin bilür kamu
Hem dahı bilür ki var **uçmak tamu** (GN.I-1596, GN.II-3151)
- **uş ög:** akıl fikir
Tā' at içre geçüre yigitligin
Haq yolına bağlaya **uşşın ögin** (GN.I-1216)
- **vakt u zamān:** vakit ve zaman
Virdi hem **vakt u zamān** u hem maqām
Tā zamān birle vücūd oldı tamām (GN.III-8057)
- **varlık u birlik:** varlık ve birlik
Bildük anuñ **varlığın u birligin**
Bulduq anuñ ni' metin ü dirliğin (GN.II-5033)
- **yār yār:** yar yar
Yād biliş imdi nedür ağıyār u yār
Ağıyarı qo dün gün eytgil **yār yār** (GN.IV-10232)
- **yil ü od:** rüzgar ve ateş
Çünkim ol Allah saña virdi vücūd
Toprağ u şu **yil ü od** kıldı sücūd (GN.I-1815)
- **yir gök:** yer gök
Yirde gökde ne ki varsa seyr ider
Bir işit kim seyr içinde ol n'ider (GN.I-1905)
- **yyüp içmek:** yemek ve içmek
Ol şāf ehli cümle hōş geçmek diler
Dünyada hōş hōş **yyüp içmek** diler (GN.II- 4667)
- **yohsul u bay:** fakir ve zengin
Bundan artuq gör niçe **yohsul u bay**
Kim kılurlar ' aql-ıla tedbīr ü rāy (GN.IV-10082)
- **yol u iz:** yol iz
Yir yüzün dutmuş ola düpdüz deñiz
Bilmeye hiç kimse anda **yol u iz** (GN.III-7135)
- **zamān u mekān:** zaman ve mekan
Neng ü nām u nāmūs u erkān nişān

İsteme anda **zamān u ne mekān** (GN.II-3154)

- **zerre zerre**: zerre zerre

Yırde gökde **zerre zerre** ‘ışk kodi

Anuñ-ıçun tıldı ‘ālem ‘ışk odı (GN.II- 4913)

7.3.1.2. Yan cümleciğin nesnesi durumunda olan ikilemeler:

- ‘**aql u hūş**: akıl ve iz’an

Anı daħı şerhi birle eydem ūş

Añlaya kimde ki varsa ‘**aql u hūş** (GN.II- 5130)

- **altun gümüş**: altın gümüş

Halk içinde olmasa **altun gümüş**

Zulmet içre ğarķ olaydı her bir iş (GN.III-7469)

- **artuķ eksük**: fazla eksik

Söz içinde **artuķ eksük** var-ısa

Düzivire her ki doğru yār-ısa (GN.II-3255)

- ‘**ayş u ‘işret**: yeme ve eğlence

Zühredür bu cümle nefsi oynadan

Nefs içinde ‘**ayş u ‘işret** kaynadan (GN.IV-10197)

- **görmek ü bilmek**: görmek ve bilmek

Görmek ü bilmek saña virdiyse Hāķ

Ögüñi dir gözün aç bir doğru baķ (GN.I-1230)

- **göz kulaķ**: göz kulak

Virdise ger **göz kulaķ** Tañrı saña

Bir sa’ at dut göz kulaķ bendin yaña (GN.I-845)

- **şaf şaf**: bölük bölük

Gördi kim **şaf şaf** firıştehler tamām

Durmuş anda bī-hisāb dutmuş maķām (GN.IV-8209)

7.3.2. Garipname’de nesne görevli üçlemeler:

- **bāğ u çift ü şirket**: bağ, çift ve ortaklık

Bāğ u çift ü şirket ü şatu bazār

Ögi uşşı durmadın anı düzer (GN.I-1202)

- **baħşış ü iħsān u cūd**: baħşış, iyilik ve cömertlik
Sensin ol kim kamuya virdüñ vücüd
Hulķ u luťf u **baħşış ü iħsān u cūd** (GN.II- 4015)
- **kāfir ü münkir münāfiķ**: kafir, inkarcı ve ikiyüzlü
Kāfir ü münkir münāfiķ gör n'ider
Ger göremezseñ görenden şor haber (GN.I-2076)
- **kūfr ü inkūr u gümān**: küfür, inkar ve şüphe
Kūfr ü inkūr u gümān terk idelüm
Göñlümüz girçeklige berkidelüm (GN.I-1134)
- **kūfr ü şirk ü şek**: küfür, ortaklık ve şüphe
Seçdi dīnden **kūfr ü şirk ü şekleri**
Virdi destūr kırmağa müşrikleri (GN.I-171)
- **neng ü nām u nāmūs**: utanma, şan ve namus
Neng ü nām u nāmūs u erkān nişān
İsteme anda zamān u mekān (GN.II-3154)

7.3.3. Dede Korkut Hikayeleri'nde nesne görevli ikilemeler

7.3.3.1. Temel cümlelerin nesnesi ya da nesnenin bir parçası olan

ikilemeler:

- **ağ boz**: ak boz
Çapar-iken **ağ boz** atıñ büdrimesün. (DKK – D154-7)
- **anı bunı**: onu bunu
Beyrek mere kāfir niçe bir **anı bunı** şorarsın maña didi. (DKK – D287-5)
- **ata ana**: ata ana
Atasımuñ anasımuñ ellerin öpdi. (DKK – D177-5)
- **ayru ayru**: ayrı ayrı
Ayru ayru yollar izin deve bilür. (DKK – D5-3)
- **başum beynüm**: başım beynim
Bir eski kaftan virdüñüz benüm **başum beynüm** alduñuz. (DKK – D107-6)
- **çadır otağ**: çadır otağ
Ala Tağda **çadırın otağın** dikti. (DKK – D293-11)
- **çoban çoluğ**: çoban çoluk

Çoban çoluk kalmadı hep yidi. (DKK – D218-4)

- **dere depe:** dere tepe
Çok taşlar **dere depe** kiçdi. (DKK – D202-10)
- **dolamaç dolamaç:** dolamaçlı dolamaçlı
Dolamaç dolamaç yollarını
Kādir qor-ise dün-ile yortam (DKK – D176-6)
- **el ayak:** el ayak
Elin **ayağın** berk bağladılar. (DKK – D273-10)
- **geyim kiçim:** giyim kuşam
Kāfirūn çignine bir kılıç urdı, **geyimini kiçimini** toğradı. (DKK – D210-12)
- **haraça karaça:** ufacık karacık
Biñ dahı **haraça karaça** püreler diledi. (DKK – D86-12)
- **herze merze:** herze merze
Herze **merze** söyleme mere itüm kāfir (DKK – D248-7)
- **hışım kavum:** hışım akraba
Hışımını **kavumını** ayırdı, ivini çözdü. (DKK – D236-9)
- **il gün:** yer yurt
Alça kanın yir yüzine döküñ, **ilin günin** çapuñ. (DKK – D243-7)
- **‘izzet hürmet:** izzet hürmet
‘İzzet **hürmet** eylediler. (DKK – D178-6)
- **qatar qatar:** katar katar
Qatar **qatar** kızıl develerini yetdiler. (DKK – D38-7)
- **kız gelin:** kız gelin
Aqınçılar kāfirūn ilin günin urup **kızın gelinin** esir itdiler. (DKK – D252-8)
- **mal rızık:** mal rızık
Malumuzu **rızıkumuzu** yağmaladılar girü döndiler. (DKK – D71-10)
- **oğlan uşak:** evlat
Big ordusını **oğlanını uşağın** hazinesini aldı girü döndü. (DKK – D65-4)
- **ölü diri:** ölü diri
Bunuñ üzerine on altı yıl kiçdi, Beyregüñ **ölüsün dirisin** bilmediler. (DKK – D92-13)
- **saç sakal:** saç sakal

Saçı sakalını yülidiler. (DKK – D266-1)

- **ıadııı dayam:** dadım anam
Sizi yamrı yumrı **ıadııı dayam** şandım didi. (DKK – D274-3)
- **tavla tavla:** tavla tavla
Tavla tavla şahbaz atlarını bindiler. (DKK– D38-6)
- **ıolap ıolap:** dolu dolu
ıolap ıolap ağ südimi emzürdüğüüm oğul (DKK – D165-3)
- **yamrı yumrı:** yamrı yumru
Sizi **yamrı yumrı** ıadııı dayam şandım didi. (DKK – D274-3)

7.3.3.2. Yan cümlecığın nesnesi durumunda olan ikilemeler:

- **ağaç ağaç:** ağaç ağaç
Ağaç ağaç dir isem saña erilenme ağaç (DKK – D55-7)
- **dostlık düşmenlik:** dostluk düşmanlık
Men senün **dostlıđuñ düşmenliđuñ** şınayu geldim. (DKK – D294-1)
- **ıafalu börklü:** tepeli börklü
ıafalu börklü başuñ kesmeyince ... ıomazam. (DKK – D232-8)
- **ıala ölke:** kale ülke
ıala ölke vireyin saña didi. (DKK – D149-2)
- **ıaralu göklü:** karalı mavili
ıaralu göklü otağı şorar olsam kölge kimün (DKK – D103-4)
- **şovuk şovuk:** soğuk soğuk
şovuk şovuk şularını şorar olsam içit kimün (DKK – D102-13)

Garipname’de 96, Dede Korkut’ta 26 ikileme doğrudan temel cümlelerin nesnesi ya da nesnenin bir parçası olarak görev yapmıştır. Garipname’de 7, Dede Korkut’ta ise 6 ikileme yan cümlecik içerisinde nesne görevi üstlenmiştir. Ayrıca Garipname’de 6 adet üçlemenin de cümlede nesne görevli olduğu tespit edilmiştir.

7.4. Yer Tamlayıcısı Görevli İkilemeler

7.4.1. Garipname'de yer tamlayıcısı görevli ikilemeler:

- **ağ kara:** ak kara
Açılıpdur iki çifte pencere
Cām urılmış **ağ kara** hōş kaçara (GN.II-5208)
- **‘akıldan cāna:** akıldan cana
Bir bir eydem her bir evde n’itdügin
Söz **‘akıldan cāna** niçe gitdügin (GN.IV-8387)
- **ata ana:** ata ana
Ataya vü anaya hürmet gerek
‘Avrata vü oğlana ni‘ met gerek (GN.II-2912)
- **‘avrat ü oğlan:** çoluk çocuk
Ataya vü anaya hürmet gerek
‘Avrata vü oğlana ni‘ met gerek (GN.II-2912)
- **ayağlar ü eller:** ayaklar ve eller
Sen otur hükümüñ yayılsun illere
Ya‘ ni kim **ayağlara vü ellere** (GN.II-5269)
- **baylar yoğsullar:** zenginler fakirler
Çün ola sultānlaruñ ‘adli tamām
Baylara yoğsullara bezli tamām (GN.IV-9815)
- **benden baña:** benden bana
Hiç meded yoğdur dağı **benden baña**
Gitdi benlik kamu iş kaldı saña (GN.II- 4463)
- **bizden bize:** bizden bize
Bilürüz **bizden bize** yoğdur meded
Hāzretüñde fażl u raḥmet bi-‘ aded (GN.I-93)
- **cān göñül:** can gönül
‘Işık u devlet ‘aql u dāniş **cān göñül**
İşigüñde cümle boynı bağılu kul (GN.I-78)
- **cümle dürlü:** bütün
Yidügi çün kırsağında hażm olur
Cümle dürlü a‘ zaya kuvvet gelür (GN.II-2833)

- **çarḥ çarḥa:** çark çarka (dönmek)
 Çarḥ çarḥa girdi yir dutdı qarār
 Şabit oldı yirde gökde ne ki var (GN.II- 4267)
- **dōsta vü düşmāna:** dostu düşmana
 Pādişāh göstermesün hīç kimseye
 Dōsta vü düşmāna yoqsula baya (GN.II-3860)
- **dünya aḥret:** dünya ahret
 Çünkü koşdı dōstlara ayırmasun
 Dünya aḥret toḡru yoldan ırmasun (GN.I-954)
- **dünya aḥir:** dünya ahret
 Her kim aña ḡul olursa şād ola
 Dünya aḥir ḡayḡudan āzād ola (GN.I-2347)
- **eflāk u kevākib:** felekler ve yıldızlar
 Uşbu **eflāk u kevākibden** eşer
 İrişüdur cümle cisme ḡayr u şer (GN.IV-10211)
- **fisḡ u fesād:** bozukluk ve fitne
 Kibr ü kīn ü buḡl u hem **fisḡ u fesād**
 Ḳatlarında Ḥaḡ sözi yavlaḡ kesād (GN.II-2923)
- **gökden yire:** gökten yere
 Ḥaḡ anı viribidi **gökden yire**
 Geldi kim ḡalḡa ḡaber Ḥaḡ’dan vire (GN.IV-10086)
- **gōñle göze:** gönle göze
 ‘İbret al dip ne’yçün eytdi Ḥaḡ bize
 Ne’yçün oldı bu emir **gōñle göze** (GN.II- 4843)
- **görmege vü şormaḡa:** görmeye ve sormaya
 Vardı dördinçī maḡāma durmaḡa
 Anı daḡı **görmege vü şormaḡa** (GN.II-5218)
- **ḡaldan ḡala:** halden hale
 Niçe kim rüzḡār geçer yıldan yıla
 Döndürür bu şüreti **ḡaldan ḡala** (GN.I-1161)
- **hayvān u nebāt:** hayvan ve bitki
 Girü **hayvān u nebāta** gitdi ol

Hazret'e kanda irer bağlandı yol (GN.II-3376)

- **hūriye vü uçmağa:** huriye ve cennete
Kimi ' aşık **hūri vü uçmağa**
Ya' ni ol uçmağda hūri kuçmağa (GN.IV-8765)
- **ilden ile:** memleketten memlekete
Mālî işletmek ü başarmağ gerek
Götürüp **ilden ile** varmağ gerek (GN.II-2904)
- **'ilm ü 'ibret:** ilim ve ibret
Çankı gözde kim kulağ açılmadı
' **İlm ü 'ibret**den aña saçılmadı (GN.IV-9295)
- **ins ü cān:** insan ve can
Diledüm ol perdelerden geçmege
Kendüzüm bu **ins ü cāndan** seçmege (GN.II-5446)
- **kāfdan kafa:** baştan başa
Birliğ-ile açdı yolu Muştafa
Hüküm kıldı dünyaya **kāfdan kafa** (GN.I-342)
- **kaşda gözde:** kaşta gözde
Görklü yüz arāyişin senden düzem
Kaşda gözde senüñ için cān üzem (GN.II-3981)
- **kendü kendü:** kendi kendisi
Ol nazardan Hağ bizi ayırmasun
Kendü kendü tal' atından ırmasun (GN.I-1603)
- **kuruda şuda:** karada ve denizde
Cehd-ile irdi irenler mağşuda
Cehd-ile yol buldı **kuruda şuda** (GN.IV-9125)
- **māl mülk:** mal mülk
Her neye kim sunsañ elüñ irişe
Māla mülke ni' mete her bir işe (GN.IV-9773)
- **maşriğ u mağrib:** doğu ve batı
Çapuda hizmet kılan geçdi dibe
Adı vardı **maşriğa vü mağribe** (GN.IV-10302)
- **münkir ü kāfir:** inkarcı ve kafir

Münkir ü kāfirden ol kayurmaya

Aña karşı müdde[‘]î dem urmaya (GN.I-1483)

- **oğul kız:** oğul kız
Ata ana himmeti şoldur bize
Hiç yavuzluk istemez **oğla kıza** (GN.IV-9776)
- **rāhat ü rahmet:** rahat ve rahmet
Ba[‘] d-ez-ān iltem seni ol Hāzret’e
İrişesin **rāhata vü rahmete** (GN.II-5520)
- **sağ şol:** sağ sol
İkisi bile bakar **sağa şola**
Bilelikdedür niçe var kim ola (GN.I-392)
- **saña baña:** sana bana
Raḥmetin viribidi ol dem aña
Uşbu iş [‘]ibret yiter **saña baña** (GN.I-897)
- **senden saña:** senden sana
Kim niçe bir oldılar öñden şoña
Göstereyüm milşini **senden saña** (GN.I-262)
- **şarka ğarba:** doğuya batıya
Ay oldı bir işâretten dü nīm
Şarka ğarba seyr kıldı her dü-nīm (GN.I-165)
- **tağda taşda:**
Tağda taşda niçe bekler her birin
Rūzını deġrür bilür yirlü yirin (GN.III-5838)
- **taşdan taşta:** dağda taşta
Haq diler kim bunları başdan başa
Yil-ile perrān kıla **taşdan taşta** (GN.II-4183)
- **uçmağ u tamu:** cennet cehennem
Farz u sūnet bildürürler kamuya
Hüküm iderler **uçmağa vü tamuya** (GN.II- 4395)
- **yirde gökde:** yerde gökte
Yir ü gök kamusı anuñ ḥazreti
Yirde gökde toptoludur kudreti (GN.I-113)

- **yirden göge:** yerden göge
Ol gönüle cümle halk sıgar-ıdı
Dilese **yirden göge** açar-ıdı (GN.I-304)
- **yirden ü gökden:** yerden gökten
İlla gör kim içümüz ne mu‘teber
Yirden ü gökden virür her dem haber (GN.II-2665)
- **yire göge:** yere göge
Çamusı arāste çün olmış-ıdı
Yire göge düpdüzi tolmış-ıdı (GN.II-3945)
- **yöksula baya:** fakire ve zengine
Pādişāh göstermesün hīç kimseye
Dōsta vü düşmāna **yöksula baya** (GN.II-3860)

7.4.2. Garipname’de yer tamlayıcısı görevli üçlemeler:

- **eyden diñleyen ü yazan:** söyleyen, dinleyen ve yazan
Eydene diñleyene vü yazana
Raħmet eyle yā ilāhe rabbenā (GN.IV-10591)
- **kibr ü kīn ü buhl:** kibir, kin ve cimrilik
Kibr ü kīn ü buhl u hem fişk u fesād
Katlarında Haħ sözi yavlaħ kesād (GN.II-2923)
- **Çur’ān u ‘ilm ü hikmet:** Kur’an, ilim ve hikmet
Yir var anda cümle dürlü ni‘mete
Ya‘ni kim Çur’ān u ‘ilm ü hikmete (GN.II-5248)
- **uçmađ u hūr u kuşūr:** cennet, huri ve saraylar
Cān u gönül gözün aç kim göresin
Uçmađ u hūr u kuşūra iresin (GN.III-5662)

7.4.3. Dede Korkut Hikayeleri’nde yer tamlayıcısı görevli ikilemeler:

- **açuħ açuħ:** açık açık
Açuħ açuħ meydana beñzer senün alınçuđuñ (DKK – D99-6)
- **ağız dil:** ağız dil
Ağız dilden kız kişi haber maña (DKK – D103-4)

- **aķındılı görklü:** akıntılı güzel
Aķındılı görklü şudan dünin kiçdüñ. (DKK – D239-3)
- **aşılan aşılan:** asılan
Aşılan aşılan қayalardan Қазан оғлан uçurdun-mı (DKK – D136-8)
- **baba ana:** baba ana
Babasına anasına һaber oldı. (DKK – D94-7)
- **bigden bige:** beyden beye
Қолча қопуз götürüp иlden ile, **bigden bige** ozan gezer. (DKK – D5-8)
- **bigler bigi:** beyler beyi
Bigler bigi olan Қазан divanında буña һиç қапу baca yoғ-idi. (DKK–D254-2)
- **biserek biserek:** cins cins
Biserek biserek develerün қатарından
O zalım ayırdı ola қardaş (DKK – D223-2)
- **dere depe:** dere tepe
Derelerde depelerde kăfire қırғun girdi. (DKK – D64-12)
- **ilden ile:** memlekette memlekete
Қолча қопуз götürüp **ilden ile**, bigden bige ozan gezer. (DKK – D5-8)
- **қalarda қопарда:** memlekette doğum yerinden
Қalarda қопарда yigit yirüñ ne yirdür (DKK – D231-6)
- **қан қun:** kan man
Vardı köñlegi қана қuna baturdı. (DKK – D93-9)
- **қара қара:** kara kara
Қара қара тағlardan һaber аша (DKK – D186-11)
- **қавum қardaş:** kavim kardeş
On altı yıldır kim babañuñ tutsaқıyam, ataya anaya, қavuma қardaşa һasretem. (DKK – D98-3)
- **қıyma қıyma:** kara sürme
Қазанuñ oғlı Uruzı тартuñ çengele asuñ, қıyma қıyma ағ etünden çeküñ.
(DKK – D52-2)
- **қuru қuru:** kuru kuru
Қuru қuru çaylara şu şaldum. (DKK – D24-10)
- **murat maқşut:** istek amaç

Vay bigüm qartaş **muradına maqşudına** irmeyen yaluñuz kardaş diyüp ağlaşdılar bögrışdiler. (DKK – D92-1)

- **ölmege yitmege**: ölmeye yitmeye
Ölmege yitmege gitmemiş-idüm, yatacağ yirüm gine bu ħarab olası-y-idi. (DKK – D8-13)
- **tekine tüşine**: eşine dengine
Yalançı oğlı Yaltaçuk dirlar ölüsi ħaberin getürdi, adaħlusın aña virür oldılar, gelür bundan kiçer, uralım anı, aña varmasun **tekine tüşine** varsun didiler. (DKK–D101-13)
- **uman usan**: uman bekleyen
Umanına usanına aş yidürdüm. (DKK – D138-3)
- **virişmek alışmak**: karşılıklı vermek almak
Virişmege alışmağa geldük didiler. (DKK – D178-5)
- **yazı yaban**: ova dağ
Ozan ivüñ ħayağı oldur ki **yazıdan yabandan** ive bir ħonuk gelse, er adam ivde olmasa, ol anı yidürür içürür ağırlar ‘azizler gönderür. (DKK – D7-9)
- **yazı yaban**: ova dağ
Yazıda yabanda geyigi ħovar senüñ öñüñe getürür. (DKK – D22-8)
- **yir yurt**: yer yurt
Bigler tacum taħtum için ağlaram, bir gün ola düşem ölem **yirümde yurdumda** kimse ħalmaya didi. (DKK – D68-2,3)
- **yüksek yüksek**: yüksek yüksek
Yüksek yüksek ħara tağdan taş yuvarlansa ... (DKK – D277-12)

Garipname’de yer tamlayıcısı görevli 46 adet ikileme ve 4 üçleme yer alırken Dede Korkut’ta 25 ikilemenin yer tamlayıcısı olarak görev yaptığı belirlenmiştir.

7.5. Zarf Tümleci Görevli İkilemeler

7.5.1. Garipname’de zarf tümleci görevli ikilemeler:

- ‘**ām u ħāş**: halk ve bey
Bir ħatı hem pōst-durur kim kürk-içün

Bay u yoħsul ‘**ām u ħāş** u türk-içün (GN.II- 4978)

- ‘**aql u nefis**: akıl ve nefis
Bu gönül pes bir yire uysa gerek
Kim ola ol ‘**aql u nefis**den yigirek (GN.I-1009)
- **arķun arķun**: yavaş yavaş
Arķun arķun örgeni durmaķ gerek
Bilmedügin bilene şormaķ gerek (GN.IV-9623)
- **āşikārā vü nihān**: açık ve gizli
Kendüden ma‘lüm ola naķş-ı cihān
Eyü yavuz **āşikārā vü nihān** (GN.I-904)
- **ata ana**: ata ana
Tañrı’nun emrinde vardur olmaĝa
Ata ana yok-iken oĝlan toĝa (GN.III-8120)
- **ay u güneş**: ay ve güneş
Ay u güneş toĝmaĝ uyaķmaĝ-ıla
Gün ħisābı aya varur ay-ıla (GN.I-1942)
- ‘**ayān-ender-‘ayān**: açık açık
Ķanı ol ilden ile ‘ilm isteyen
Gelsün işitsün ‘**ayān-ender-‘ayān** (GN.II-2681)
- **aydan aya**: aydan aya
Çünkü tıfl oĝlan gelür bu dünyaya
Dāye olur Ay aña **aydan aya** (GN.II- 4531)
- **az az**: az az
Buĝday oldı bir sepet ħācet bu kez
Kim ine bu buĝday andan **az az** (GN.III-7780)
- **azın azın**: yavaş yavaş
Ne gerek üstāda bilgil bu kezin
Kim gide taĝ altına **azın azın** (GN.III-6615)
- **bāb bāb**: bölüm bölüm
Gördüm olmış kendü nefsum bir kitāb
A‘zalar yazludur anda **bāb bāb** (GN.IV-9327)
- **bād u āteş**: rüzgar ve ateş

Kāf u nūna geldi evvel ol **hiṭāb**

Yog-iken bu **bād u āteş** hāk ü bād (GN.III-7311)

- **bāğ u hācet**: bağ ve ihtiyaç
Naḥv u taşrīf u luğat hācet degül
Bāğ u hācet çün bulunur evde gül (GN.II-2682)
- **başdan başa**: baştan başa
Bağçayı **başdan başa** düzetdiler
Arkların hōş dartuban uzatdılar (GN.I-1525)
- **bay u yoḥsul**: zengin fakir
Bir qatı hem pōst-durur kim kürk-içün
Bay u yoḥsul ‘ām u hāş u türk-içün (GN.II- 4978)
- **bellü beyān**: açık açık
Kim size ol ögüdi eydem ‘ayān
Bilesiz her bir işi **bellü beyān** (GN.I-579)
- **biñ biñ**: bin bin
Hağ didi var buğdayı saç toprağa
Çün bite bir dāneden **biñ biñ** toğa (GN.II- 4293)
- **bir bir**: bir bir
Uşbu dörd dürlü ḥalāyık ḥālını
Kim didüm **bir bir** saña aḥvālını (GN.I-996)
- **biş on**: beş on
Bir **biş on** gün güy baña kim yitilem
Ba‘ d-ez-ān altuñda oqça atılam (GN.II-5464)
- **birin birin**: tek tek
İmdi bir işid bularuñ ḥālını
Eydeyüm **birin birin** aḥvālını (GN.I-767)
- **çālāk ü cüst / çālāk ü cüst**: hareketli
Her ki imāmla birlik eyledi dürüst
Ol varısar Ḥazret'e **çālāk ü cüst** (GN.I-380, GN.I-2504)
- **dāne dāne**: tane tane
Kaṭre kaṭre yağmur ol şefkat ile
Dāne dāne dürr olup geldi ele (GN.IV-10319)

- **dem-be-dem**: zaman zaman
Kendü orta yirde urmuşdur qadem
Seyr ider ol iki mülke **dem-be-dem** (GN.I-745)
- **demden deme**: demden deme
İy niçe şādī kılan düşdi ğama
Zāri kılpup āh ider **demden deme** (GN.II-3918)
- **devlet ü iqbāl**: saadet ve baht açıklığı
İresin maqşūduña bu hāl-ıla
Şād olasin **devlet ü iqbāl**-ıla (GN.II-3447)
- **dilden dile**: dilden dile
Kimsene kim oğradı halden hale
Lācerem tesbīh ola **dilden dile** (GN.III-7879)
- **döne döne**: döne döne
Kim bunları dağı büker dün ü gün
Döne döne her birini kıldı un (GN.III-7861)
- **dün ü gün / dün gün** : gece gündüz
Gör ki niçe geymiş altun tonı gün
Ol semā' da harket eyler **dün ü gün** (GN.I-29)
- **dün gündüz / dün ü gündüz**: gece gündüz
Çarğa girdi çarğ **dün gündüz** döner
Çarğ içinde gösterür dürlü hüner (GN.I-16 s.17, GN.I-177)
- **dürlü dürlü**: türlü türlü
Çamu nesne biter anda uzanur
Dürlü dürlü renkler-ile bezenür (GN.I-1954)
- **eksük ü artuğ**: eksik fazla
Ĝam degül ger dilleri ayruğ-ısa
Hāl içinde **eksük ü artuğ**-ısa (GN.I-659)
- **elden ele**: elden ele
Geh aqarvan şu gibi ilden ile
Dōstlar alsun dip beni **elden ele** (GN.II-5633)
- **evvel ü āhir**: önce ve sonra
Cümle varlık bes senüñdür yā Celil

Evvel ü **âhir** sañ sensin delil (GN.I-81)

- **eyü yavuz:** iyi kötü
Kendüden ma‘ lüm ola naqş-ı cihân
Eyü yavuz âşikârâ vü nihân (GN.I-904)
- **gâh gâh:** kah kah
‘ Âşıka bu ‘ ışk ne’yler **gâh gâh**
Şâhı kul eyler dilerse kulı şâh (GN.III-6183)
- **göze göz:** göze göz
İy ‘ âşik sen ‘ ışka uydur cânuñı
Kim göresin **göze göz** sultānuñı (GN.I-692)
- **günden güne:** günden güne
Çünkü tıfl oğlan gelür bu dünyaya
Ulalur **günden güne** aydan aya (GN.II-5311)
- **gün günin:** gün güne
Dağı artardı bularda kibr ü kîn
Fi‘ l ü fitne zerķ u hîle **gün günin** (GN.I-2107)
- **hällü hâlinde:** halli halinde
Dördine dörd nesne kısmet kıldı Hâķ
Her biri **hällü hâlinde** oldu hâķ (GN.I-1875)
- **hârb u ceng:** savaş
Dünya bir evdür qarañu tünd ü teng
İçi tolu mekr ü hîle **hârb u ceng** (GN.IV-10091)
- **hârf u hârf / hârf hârf:** harf harf
Tâ ki kemle olmayınça **hârf u hârf**
Olmadı hîç kimseye bu ma‘ ni şarf (GN.II-3359)
- **hâş u ‘ âm:** yüksek tabaka ve halk
Hâş u ‘ âmla bilişe ol yād-iken
Kul ola hâķ ķamusı āzād-iken (GN.IV-9113)
- **hîç hîç:** hiç hiç
Bu cihân nişe gelürdi **hîç hîç**
Höd tolpudur mekr ü hîle pîç pîç (GN.III-6561)
- **hör u zelil:** aşığılanmış ve mahzun

Ƙaldı tende maħbūs u ħōr u zelīl

Fāsıķa Ħaķ tevbeyi ƙılsun delīl (GN.I-1021)

- **ħōş selāmet:** hoş rahat
Kim helāk olmayalar kem nesneden
Ħōş selāmet yōriyeler dūnyede (GN.I-1550)
- **ħōş ħōş:** hoş hoş
Yine dūşdü ‘ aķla bir ħōş ārzū
Diledi kim ƙuça **ħōş ħōş** ħūb-rū (GN.II-3075)
- **içerüden içerü:** içeriden içeri
Ben dilerdüm kim geçeydüm ilerü
Yol varaydum **içerüden içerü** (GN.II- 4418)
- **incükde baldırda:** incikte baldırda
Çün bu nefis **incükde baldırda**-y-iken
Yügrür armaz dün ü gündüz uşbu ten (GN.II-5326)
- **irte gice:** gündüz gece
Döke ħasret yaşını **irte gice**
Kimse gelüp şormaya ħālūñ nice (GN.II-3891)
- **ķat ķat:** iyiden iyiye
Çün günāh cānı gelür **ķat ķat** başar
Maħbur eyler seyrini Ħaķ’dan keser (GN.II-3002)
- **ķaşdan ķaşa:** ufuktan ufuġa
Fāni oldı ayruġı başdan başa
Yügrüşüp ƙurtılmadı **ķaşdan ķaşa** (GN.II- 4090)
- **ķavl u ķarār:** söz ve karar
Yine güydüm bu söze çok rüzigār
Yirine gelsün diyip **ķavl u ķarār** (GN.II-5490)
- **ķıldan ķıla:** inceden inceye
Girür ol cismāni mülke nefis-ile
Alur ol lezzetleri **ķıldan ķıla** (GN.I-741)
- **ķış u yaz:** kış yaz
İy Ħudāvendā Kerīmā Kārsāz
Irma bizi ol işikden **ķış u yaz** (GN.I-1645)

- **kibr ü kîn:** kibir ve kin
Ne küfürdür dirligi ne bellü dîn
Taşı şulh u içi tolu **kibr ü kîn** (GN.III-7707)
- **ḳurd u ḳuṣ:** kurt kuş
Âdem ü perî vü cinnî **ḳurd u ḳuṣ**
Buyruğında ger inişdür ger yoḳuş (GN.II-3423)
- **levn-â-levün:** renk renk
Ol zamân cümle cihân gökçek olur
Yir yüzi **levn-â-levün** çiçek olur (GN.I-1953)
- **leyl ü nehâr:** gece ve gündüz
Geçmeseydi sürdiler nâçâr u çâr
Geçürür geçdükçe bu **leyl ü nehâr** (GN.II- 4693)
- **loḳma loḳma:** lokma lokma
Ḳanḳı aş kim ḥōṣ gelürse göñline
Loḳma loḳma alur andan eline (GN.II-2830)
- **maḡbün u maḥrüm:** şaşkın ve mahrum
Her kim ol ‘ucb eyledi şöyle olısar
Tâ ebed **maḡbün u maḥrüm** ḳalısar (GN.II- 4161)
- **mâh u sâl:** ay ve yıl
Tenleri şöyle za‘if ü süst-ḥâl
Kim bir evden çıkamazlar **mâh u sâl** (GN.II- 4428)
- **miskîn ü ‘âciz:** miskin ve aciz
Pes gerek kim sen tevâzu‘ ḳılasın
Kendüzüñ **miskîn ü ‘âciz** bilesin (GN.IV-9879)
- **mülk ü mâl:** mal mülk
Sarmaşupdur külli **mülk ü mâl**-ıla
Pes ḳodum anı daḡı ol ḥâl-ıla (GN.II-5526)
- **nâçâr u çâr:** ister istemez
Geçmeseydi sürdiler **nâçâr u çâr**
Geçürür geçdükçe bu leyl ü nehâr (GN.II- 4693)
- **naḳd u cins:** para ve mal
Vaḳf u idrâr eyler olsa **naḳd u cins**

Şākir olsa her dem andan cümle ins (GN.IV-9256)

- **nihān-ender-nihān**: gizli gizli
Gördüm anda bir cihān ki ne cihān
Bī-nihāyetdür **nihān-ender-nihān** (GN.II-5619)
- **oğul kız**: oğul kız
Eytdiler girçekleyin geldük yola
Māl u baş u cān u **oğul kız** bile (GN.IV-10533)
- **öñden soña**: baştan sona
On sekiz biñ ‘ālemüñ qadri aña
Yok-durur bir zerreçe **öñden soña** (GN.I-60)
- **pīç-e-pīç**: iyiden iyiye / kat kat, kıvrım kıvrım
Ortada añmaz Çalap emrini hiç
Bu hevesler gönle tolmış **pīç-e-pīç** (GN.II-2979)
- **rüz u şeb**: gece gündüz
Hem küfr hem mekr ü hilet hem ğazab
Nefse bunlar yār olupdur **rüz u şeb** (GN.I-987)
- **şāf şāff / şaff u şaf / şaf şaf**: bölük bölük
Bu iki leşker durupdur **şāf şāff**
Birbirisiyle kıılır her dem meşāff (GN.I-976)
- **ser-be-ser**: baştan başa
Uşbu ‘azmet ileyinde hāş u ‘ām
Māsivallah **ser-be-ser** cümle tamām (GN.II-2577)
- **ser-te-ser**: baştan başa
Dirilüp ol servere eytdi bular
Cümle işüñ cādulıkdur **ser-te-ser** (GN.I-240)
- **şıdık u şafā**: doğruluk ve kalp temizliği
Her kim anda var-durur **şıdık u şafā**
Bağladuğ anuñ-ıla ‘ahd ü vefā (GN.II- 4318)
- **söz ü iş**: söz ve iş
‘Ālem içre ne ki varsa **söz ü iş**
Okıram ol on maqāmda yaz u kıış (GN.IV-9305)
- **tanmadın u şormadın**: sorup danışmadan

İçdük anı dün ü gündüz durmadın

Kimseye hiç **tanmadın u şormadın** (GN.II-5035)

- **teng teng**: yük yük

Toprağa cevher düşüpdür renk renk

Taglar altından çıkar ol **teng teng** (GN.III-6629)

- **toğmağ uyağmağ**: doğmak batmak

Ay u güneş **toğmağ uyağmağ**-ıla

Gün hisâbı aya varur ay-ıla (GN.I-1942)

- **tolp tolp**: bölük bölük

Dörd yañadan **tolp tolp** geldi revân

Degme tolbi başladı bir bağcevân (GN.I-1583)

- **uçdan uça**: uçtan uca

İşit imdi hikmet-ile hâl niçe

İşidürseñ eydeven **uçdan uca** (GN.I-268)

- **üç üç**: üç üç

Bunları **üç üç** yaratdı Zü'l-celâl

Nitekim müstağbil ü mâzî vü hâl (GN.I-6 s.9)

- **yayla- u kışla-**: yayla- ve kışla-

Geldi kim **yaylaya vü hem kışlaya**

Kim bile kim ol bize ne işleye (GN.II- 4213)

- **yay u kış**: yaz kış

Dün ü gün oğlı kızını endişesi

Yay u kış kayğu yimekdür pişesi (GN.I-1203)

- **yaz u kış / yazın kışın**: yazın kışın

Yaz u kış şöyle açar eksilmedin

Deñize girür yolu kesilmedin (GN.I-454, GN.I-1022)

- **yıldan yıla**: yıldan yıla

Niçe kim rüzgâr geçer **yıldan yıla**

Döndürür bu şüreti hâldan hâla (GN.I-1161)

- **yigden yige**: iyiden iyiye

Aşlı gökdendür bizi dartar göge

Kim uyarsa irişür **yigden yige** (GN.IV-10088)

- **yir ü gök:** yer gök
Yoğ-iken bu **yir ü gök** ol var-ıdı
Şöyle eksüksüz ganî Cebbâr-ıdı (GN.II-4576)
- **yirlü yirin:** yerli yerinde
Ma' lum oldı bu beden birin birin
Eytdük ol cevherlerüñ **yirlü yirin** (GN.I-1925)
- **zâhir ü bâtın:** açık ve gizli
zâhir ü bâtın bular hüküm itdiler
Her kimüñle oynadılar utdılar (GN.III-7609)
- **zâr zâr / zâr u zâr:** ağlaya sızlaya
Ağlaya külhân içinde **zâr zâr**
Eyde kanı işüm evüm kanı yâr (GN.II-3894)
- **zişt ü laţif:** kötü ve iyi
Hem sa' id ü hem şakî vü hem şerîf
Cümle şüret bağladı **zişt ü laţif** (GN.I-1248)

7.5.2. Garipname'de zarf tümleci görevli üçlemeler:

- **bî-hisâb u bî-şimâr u bî-^çaded:** hesapsız, sayısız, tek
Çalır ol döst varlığı bâkî ebed
Bî-hisâb u bî-şimâr u bî-^çaded (GN.II-5638)
- **bî-şümâr u bî-hisâb u bî-^çaded:** sayısız, hesapsız, tek
Lâcerem Hâk'dan bula her dem meded
Bî-şümâr u bî-hisâb u bî-^çaded (GN.I-1032)
- **çakmak u taş u kav:** çakmak, taş ve kav
Nûrı Allah birlik içinde kodi
Nitekim **çakmak u taş u kav** odı (GN.I-502)
- **hu dirlik ü ahvâl:** huy, düzen ve durum
Çün buları gördüm uşbu hâl-ıla
Bu hu bu dirlik ü bu ahvâl-ıla (GN.IV-8755)
- **mâl u baş u cân:** mal, baş ve can
Eytdiler girçekleyin geldük yola
Mâl u baş u cân u oğul kız bile (GN.IV-10533)

- **māl u mülk ü esbāb**: mal mülk ve çoluk çocuk
Çünkü **māl u mülk ü esbāb** olmaya
Dünya Hâk'dın yaña mihrāb olmaya (GN.IV-9096)
- **māl u mülk ü ni'met**: mal mülk ve nimet
Māl u mülk ü ni'met elinde-y-iken
Yi yidür baḥşāyiş eyle anı sen (GN.IV-10356)
- **müstaḳbil ü māzī vü ḥāl**: gelecek, geçmiş ve şimdi
Bunları üç üç yaratdı Zü'l-celāl
Nitekim **müstaḳbil ü māzī vü ḥāl** (GN.I-6 s.9)
- **nefs ü cān u 'aql**: nefis, can ve akıl
Ya'ni tendür **nefs ü cān u 'aql**-ıla
Şüret oldı dördi bir yirde bile (GN.I-2486)
- **neşāt u şevḳ u zevḳ**: sevinç, neşe ve zevk
Cān gönül tolar **neşāt u şevḳ u zevḳ**
Ḳopdı cāndan geldi nefse **zevḳ u şevḳ** (GN.IV-9069)
- **teni tenhā vü miskīn**: aşağılanmış, kimsesiz ve düşkün
Ben **teni tenhā vü miskīn** eli boş
Dōst rızāsı işiginde ḳaldum uş (GN.II-5575)

7.5.3. Dede Korkut Hikayeleri'nde zarf tümleci görevli ikilemeler:

- **aḡlayu aḡlayu**: aḡlaya aḡlaya
Beyrek ḳalkdı **aḡlayu aḡlayu** kırḳ yigidün yanına geldi. (DKK – D97-2)
- **aḡlayubanı sıḳlayubanı**: aḡlayıp sızlanarak
Aḡlayubanı sıḳlayubanı ivine geldi. (DKK – D91-9)
- **Allah Allah**: Allah Allah
Dede Ḳorḳut şoylamış: **Allah Allah** dimeyinçe işler oñmaz. (DKK – D2-11)
- **aḳlu ḳaralu**: akli karalı
Aḳlu ḳaralu seçilen çağda (DKK – D11-5), (DKK – D21-7)
- **alay alay**: alay alay
Bu maḫalda Oḡuz erenleri **alay alay** geldi. (DKK – D285-11)
- **apul apul**: sallana sallana
Ḳan Ṭuralı yirinden ṭurı geldi, **apul apul** yorıdı. (DKK – D179-4)

- **avla- kuşla-:** avlan- kuş avla-
Arķu Mili Ala Tağı
Avlayuban **kuşlayuban** aşmaduñ-mı (DKK – D181-8)
- **baķa baķa:** baka baka
Ol gün **baķa baķa** Kazan oğlı Uruzuñ ‘ışķı geldi. (DKK – D132-12)
- **biñ biñ:** bin bin
Biñ biñ erden yağı gördüm-ise öyünüm didüm. (DKK – D277-1)
- **bir bir:** bir bir
Oğuz bigleri **bir bir** gelüp yıđnaķ olmağa başladı. (DKK – D10-13)
- **bögürü bögürü:** böğüre böğüre
Destmalın eline aldı, **bögürü bögürü** ağladı. (DKK – D67-9)
- **burçaķ burçaķ:** burçak burçak
Baķdı, gördi-kim ayuñ on dördine beñzer bir maħbub ala gözlü genç yigit
burçaķ burçaķ derlemiş uyur, gelenden gidenden ħaberi yoķ. (DKK – D231-3)
- **çağnam çağnam:** çağıl çağıl
Çağnam çağnam kayalardan çıkan şu (DKK – D45-3)
- **çap çap:** çap çap
Ķanlı kıyruk üzüp **çap çap** yudan (DKK – D46-3)
- **dil damak:** dil damak
Dili damağı kıyuyup dört yanına baķdurdurduñ-mı (DKK – D136-11)
- **döge döge:** döve döve
Kiçeninden otuz üç aķça alur-idi, kiçmeyeninden **döge döge** kırķ aķça alur-
idi. (DKK – D155-4)
- **döne döne:** döne döne
Döne döne savaşayın **döne döne** çekişeyin. (DKK – D130-11)
- **dünlü günlü:** geceli gündüzlü
Üç gün **dünlü günlü** yortdı. (DKK – D263-3)
- **el yüz:** el yüz
řabadańça yirinden örü řurur, **elin yüzün** yumadın toķuz bazlamaç ilen bir
külek yoğurd gözler, toyinça tıķa başa yir. (DKK – D7-13)
- **fişıl fişıl:** fisıl fisıl
Söyleşdiler **fişıl fişıl** (DKK – D52-7)

- **geli geli / gelü gelü:** gele gele
Geli geli yurdınuñ üzerine geldi. (DKK – D44-1)
- **gice gündüz:** gece gündüz
Bazirganlar dağı **gice gündüz** yola girdüler. (DKK – D69-11)
- **götin götin:** geri geri
Buğa **götin götin** gitdi. (DKK – D16-8)
- **gümbür gümbür:** gümbür gümbür
Gümbür gümbür naçaralar döğildi. (DKK – D120-5)
- **gün gice:** gündüz gece
Yidi gün yidi gice, yime içme oldı. (DKK – D65-6)
- **güv güv:** güv güv
İt gibi **güv güv** iden Çerkez hırşlu ... (DKK – D281-4)
- **içüp içüp:** içip içip
İçüp içüp Ulaş oğlu Şalur Kazanuñ alnuna şarabuñ itisi çıkdı. (DKK – D36-8)
- **iklim iklim:** iklim iklim / ülke ülke
Mere bezirganlar varuñ **iklim iklim** arañ. (DKK – D94-12)
- **kaçma kovma:** kaçma kovma
Bayındır Hanun tavlasından iki şahbaz yügrük at getürüñ, bir kiçi başlu kiçer aygırı bir toklı başlu torı aygırı, nāgāh **kaçma kovma** olur-ise birisini binem, birisini yedem didi. (DKK – D82-7)
- **kanat kanada:** kanat kanada
Gördi kim peri kızları **kanat kanada** bağlamışlar uçarlar. (DKK – D215-2)
- **karcaşuban uğraşuban:** kaynaşarak uğrayarak
Karcaşuban uğraşuban tağdan indi. (DKK – D192-11)
- **kaş kaş:** kah kah (kahkahayla)
Köpekleri göriçek **kaş kaş** güldi. (DKK – D87-11)
- **katı katı:** acı acı
Bir gice döşeginde **katı katı** inledi. (DKK – D242-9)
- **kese kese:** kese kese
Kese kese yimege yañını yañşı (DKK – D208-5)
- **kol bud / kol buğ:** kol bacak
Kol bud olup yir üstine düşmeyinçe...(DKK – D25-8)

- **kova kova:** kova kova
Dedeyi **kova kova** Delü Karçar on beleñ yir aşurdı. (DKK – D84-15)
- **kuça kuça:** kucaklaşp kucaklaşp
Kuça kuça ata-y-ile oğul görışdi. (DKK – D153-5)
- **küt küt:** küt küt
Küt küt buğa solımağa başladı. (DKK – D182-7)
- **ögür ögür:** öğüre öğüre
Kömlegi göricek bigler **ögür ögür** ağlaşdılar. (DKK – D93-12)
- **para para:** parça parça
Seni **para para** toğrayalar-idi ağaç (DKK – D56-4)
- **şag esen:** sağ esen
Şag esen varup gelesin didiler. (DKK – D177-4)
- **şaga şola:** sağa sola
Şaga şola çırpındı urur yüzgeçleri. (DKK – D279-2)
- **şaglu şollu:** sağlı sollu
Şaglu şollu kâfiri hub tağıtdı. (DKK – D133-5)
- **şara şara:** sara sara
Çobanı bir ağaca **şara şara** möhkem bağladı. (DKK – D50-4)
- **serpe serpe:** sere serpe
Kara polad öz kılıç-ile tartışdılar, **serpe serpe** meydanda kılıçlaşdılar. (DKK – D250-11)
- **sevin- kıvan-:** sevin- gururlan-
Kañlı Koca **sevini kıvanı** örü turdı. (DKK – D172-7)
- **siñ siñ:** sin sin
Köpek Kazanuñ atınuñ ayağına çap çap düşer **siñ siñ** siñler. (DKK – D47-1)
- **şin şamdan:** mutlu mesut
Bu yaña Şökli Melik kâfirler-ile **şin şamdan**, yiyüp içüp oturur-idi. (DKK – D51-3)
- **tac taht:** taç taht
Bigler **tacum tahtum** içün ağlaram, bir gün ola düşem ölem yirümde yurdumda kimse qalmaya didi. (DKK – D68-2,3)
- **tıka başa:** tıka basa

Şabadañça yirinden örü turur, elin yüzün yumadın toköz bazlamaç ilen bir külek yoğurd gözler, toyinça **tıka başa** yir. (DKK – D7-13)

- **tiz ... tiz ...** : tez ... tez ...

Tiz sevdüñ tiz usandüñ kavat *oğlı* kavat. (DKK - D198-6,7)

- **tura tura**: dura dura

Tura tura bilümüz kurıdı. (DKK – D36-11)

- **urışmadan döğişmeden**: vuruşmadan dövüşmeden

Urışmadan döğişmeden ‘älemi toldurayım. (DKK – D147-8)

- **vaf vaf**: vaf vaf / hav hav

Karanku aħşam olanda **vaf vaf** üren (DKK – D46-9)

- **yalap yalap**: ışıl ışıl

Yalap yalap yalabıyan ince tonlum (DKK – D199-7)

- **yana yana**: yana yana

Dimez olsan **yana yana** karğaram o Kazan saña didi. (DKK – D137-13)

- **yap yap**: usul usul

Beyregüñ kanı kaynadı, edeb-ile **yap yap** girü döndi. (DKK – D77-8)

- **yarımasun yarçımasun**: murada maksuda ermesin

Yarımasun yarçımasun, kâfirüñ câsusı bunları câsusladı. (DKK – D90-5)

- **yazılup düzilüp**: yazılıp dizilip

Yazılup düzilüp gökden indi Tañrı ‘ilmi Qur’an görklü. (DKK – D6-5)

- **yıldır yıldır**: parıl parıl

Gördi-kim bir yığanağ yatur, **yıldır yıldır** yıldırur. (DKK – D215-12)

- **yimek içmek**: yemek içmek

Yimek içmek arasında bigler seni añdı. (DKK – D293-12)

- **yiüyüp içüp**: yiyip içip

Bu yaña Şökli Melik kâfirler-ile şin şamdan, **yiüyüp içüp** oturur-idi. (DKK – D51-3)

- **yumru yumru**: yumru yumru

Yumru yumru ağladı, yanuç cigerçüğini tağladı. (DKK – D56-8)

- **zârı zârı**: inleye inleye

Vay Kalın Oğuzuñ imrençesi Hân Beyrek diyüp **zârı zârı** ağladı. (DKK – D92-8)

Garipname’de 91 ikileme ve 11 üçleme, Dede Korkut’ta ise 64 ikileme zarf tümleci görevinde kullanılmıştır.

7.6. Cümle Dışı Unsur Durumundaki İkilemeler

7.6.1. Garipname’de cümle dışı unsur durumundaki ikilemeler:

- **ḥayf u dirîgā:** yazık eyvah
Eyde iy **ḥayf u dirîgā** kanı ol
‘İşret ü ma‘ şük u sâķi sağ u şol (GN.II-5398)
- **‘ilm ü ‘ibret:** ilim ve ibret
İy cihānda **‘ilm ü ‘ibret** isteyen
Aç gözün bir dem bu ğafletten uyan (GN.I-1932)

7.6.2. Dede Korkut Hikayeleri’nde cümle dışı unsur durumundaki ikilemeler:

- **baķ baķ:** bak bak
Baķ baķ mere delü ķavat menüm birligüm bilmez. (DKK – D156-11, DKK – D292-1)
- **bam bam:** bam bam
Beyrek gideli **bam bam** depe başına çıķduñ-mı kız (DKK – D115-8)
- **ķavat ... ķavat:** herif
Tiz sevdün tiz usandün **ķavat oĝlı ķavat**. (DKK - D198-6,7)
- **gözüm gözüm:** gözüm gözüm
Gözüm gözüm yaluñuz gözüm (DKK – D231-2)
- **oĝul oĝul:** oĝul oĝul
Oĝul oĝul diyüben zarılık ķıldı aĝladı. (DKK – D54-7)
- **vallah billah:** vallah billah
Vallah billah toĝrı yolu görür-iken egri yoldan gelmeyelüm didi. (DKK – D285-6)
- **yigit yigit:** yiĝit yiĝit
Yigit yigit big yigit, sen benüm ünüm añla sözüm diñle. (DKK – D71-5)

Garipname'de 2, Dede Korkut'ta ise 7 adet ikileme seslenme maksatlı kullanıldıklarından, cümlenin herhangi bir ögesi olmayıp cümle dışı unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu ikilemeler cümle dışı unsur olan ögenin bir paçası konumundadır.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

8. Kelimelerin Kökenine Göre İkilemeler

8.1. İki Ögesi de Türkçe Kelimelerle Kurulmuş İkilemeler

8.1.1. Garipname'de iki ögesi de Türkçe kelimelerle kurulmuş ikilemeler

8.1.1.1. Aynı Türkçe kelimenin tekrarıyla kurulmuş ikilemeler:

- **arķun arķun**: yavaş yavaş
Arķun arķun örgeni durmak gerek
Bilmedügin bilene Őormaķ gerek (GN.IV-9623)
- **aydan aya**: aydan aya
Çünkü tıfl oğlan gelür bu dünyaya
Dāye olur Ay aña **aydan aya** (GN.II- 4531)
- **az az**: az az
Buğday oldı bir sepet ĥacet bu kez
Kimine bu buğday andan **az az** (GN.III-7780)
- **azın azın**: yavaş yavaş
Ne gerek üstāda bilgil bu kezin
Kim gide tağ altına **azın azın** (GN.III-6615)
- **başdan başa**: baştan başa
Bağçayı **başdan başa** düzetdiler
Arķların ĥoř dartuban uzatdılar (GN.I-1525)
- **benden baña**: benden bana
Hiç meded yoķdur dağı **benden baña**
Gitdi benlik ķamu iş ķaldı saña (GN.II- 4463)
- **biñ biñ**: bin bin
Ĥaķ didi var buğdayı saç toprağa
Çün bite bir dāneden **biñ biñ** toğa (GN.II- 4293)
- **bir bir**: bir bir
Uşbu dörd dürlü ĥalāyık ĥālını
Kim didüm **bir bir** saña aĥvālını (GN.I-996)
- **birin birin**: tek tek
Ma´lum oldı bu beden **birin birin**

Eytdük ol cevherlerüñ yirlü yirin (GN.I-1925)

- **bizden bize:** bizden bize
Bilürüz **bizden bize** yokdur meded
Hâzretüñde fażl u raḥmet bî-‘ aded (GN.I-93)
- **çok çok:** çok çok
Bir şoldur kim ola ‘ömri dirāz
‘Ömr içinde kıla ol **çok çok** niyāz (GN.III-5850)
- **dilden dile:** dilden dile
Kimsene kim oğradı ḥalden ḥale
Lācerem tesbîḥ ola **dilden dile** (GN.III-7879)
- **döne döne:** döne döne
Kim bunları daḥı büker dün ü gün
Döne döne her birini kıldı un (GN.III-7861)
- **dürlü dürlü:** türlü türlü
Ḳamu nesne biter anda uzanur
Dürlü dürlü renkler-ile bezenür (GN.I-1954)
- **elden ele:** elden ele
Geh aḳarvan şu gibi ilden ile
Dōstlar alsun dip beni **elden ele** (GN.II-5633)
- **göze göz:** göze göz
İy ‘āşık sen ‘ışḳa uydur cānuñı
Kim göresin **göze göz** sulṭānuñı (GN.I-692)
- **günden güne:** günden güne
Çünkü tıfl oğlan gelür bu dünyaya
Ulalur **günden güne** aydan aya (GN.II-5311)
- **gün günin:** gün güne
Daḥı artardı bularda kibr ü kīn
Fi‘l ü fitne zerḳ u ḥīle **gün günin** (GN.I-2107)
- **içerüden içerü:** içeriden içeri
Ben dilerdüm kim geçeydüm ilerü
Yol varaydum **içerüden içerü** (GN.II- 4418)
- **ilden ile:** ilden ile

Mālı işletmek ü başarmak gerek
Götürüp **ilden ile** varmak gerek (GN.II-2904)

- **kat kat**: iyiden iyiye
Çün günāh cānı gelür **kat kat** başar
Maḥbur eyler seyrini Ḥaḳ'dan keser (GN.II-3002)
- **kaşdan kaşa**: ufuktan ufuğa
Fāni oldı ayruğı başdan başa
Yügrüşüp kurtılmadı **kaşdan kaşa** (GN.II- 4090)
- **kendü kendü**: kendi kendisi
Ol nazardan Ḥaḳ bizi ayırmasun
Kendü kendü tal' atından ırmasun (GN.I-1603)
- **kıldan kıla**: inceden inceye
Girür ol cismāni mülke nefs-ile
Alur ol lezzetleri **kıldan kıla** (GN.I-741)
- **loqma loqma**: lokma lokma
Ḳanḳı aş kim ḥōş gelürse göñline
Loqma loqma alur andan eline (GN.II-2830)
- **senden saña**: senden sana
Kim niçe bir oldılar öñden soña
Göstereyüm milşini **senden saña** (GN.I-262)
- **taşdan taşa**: taştan taşa
Ḥaḳ diler kim bunları başdan başa
Yil-ile perrān kıla **taşdan taşa** (GN.II-4183)
- **teng teng**: yük yük
Ṭoprağa cevher düşüpdür renk renk
Ṭağlar altından çıkar ol **teng teng** (GN.III-6629)
- **til til**: tel tel
Yidi gün oldı şavuş u esdi yil
Ṭağı taşu kıldı ol yil **til til** (GN.II- 4190)
- **tolp tolp**: bölük bölük
Dörd yañadan **tolp tolp** geldi revān
Degme tolbı başladı bir bağcevān (GN.I-1583)

- **uçdan uça:** uçtan uca
İşit imdi hikmet-ile hâl niçe
İşidürseñ eydeven **uçdan uça** (GN.I-268)
- **üç üç:** üç üç
Bunları **üç üç** yaratdı Zü'l-celâl
Nitekim müstağbil ü mâzî vü hâl (GN.I-6 s.9)
- **yıldan yıla:** yıldan yıla
Niçe kim rûzgâr geçer **yıldan yıla**
Döndürür bu şüreti hâldan hâla (GN.I-1161)
- **yigden yige:** iyiden iyiye
Aşlı gökdendür bizi dartar göge
Kim uyarırsa irişür **yigden yige** (GN.IV-10088)
- **yirlü yirin:** yerli yerinde
Ma' lum oldı bu beden birin birin
Eytdük ol cevherlerüñ **yirlü yirin** (GN.I-1925)

8.1.1.2. Farklı Türkçe kelimelerle kurulmuş ikilemeler:

- **acı tatlu:** acı tatlı
Eyü yavuz **acı tatlu** ne ki var
Bağça içinde bula ol nâmdâr (GN.I-1507)
- **ağ kara:** ak kara
Açılıpdur iki çifte pencere
Câm urılmış **ağ kara** hoş kaçara (GN.II-5208)
- **ağladan u güldüren:** ağlatan ve güldüren
Gördüm oldur cümle ' ilmi bildüren
' İlm içinde **ağladan u güldüren** (GN.IV-9316)
- **altun gümüş:** altın gümüş
Maşşud ol ma' din dimekde ne-y-imiş
Ya' ni ma' dinden biter **altun gümüş** (GN.II-3460)
- **artuğ eksük:** fazla eksik
Tâ ki bunlar bir yire cem' olmaya
Artuğı eksügi hiç düz olmaya (GN.I-414)

- **at katır:** at katır
 Çün ulaldı oğul evermek gerek
 Ağı atlas **at katır** virmek gerek (GN.II-2913)
- **ata ana:** ata ana
Ata ana ‘ avrat oğlan kız gelin
 Kamusınıñ sen yiseñ gerek gamın (GN.II-2911)
- **‘avrat oğlan:** çoluk çocuk
 Ata ana ‘ **avrat oğlan** kız gelin
 Kamusınıñ sen yiseñ gerek gamın (GN.II-2911)
- **ay u gün:** ay ve güneş
 Zihî nağme diñmedi bir dem üni
 Ol-durur çevrindüren **ay u günü** (GN.II-3057)
- **ay u güneş:** ay ve güneş
Ay u güneş toğmağ uyağmağ-ıla
 Gün hisābı aya varur ay-ıla (GN.I-1942)
- **ay u yıl:** ay ve yıl
 Pırleri yoğsul bilme bay bil
 Zira bunlar çok görüpdür **ay u yıl** (GN.III-5859)
- **ayaqlara vü ellere:** ayaklara ve ellere
 Sen otur hükümüñ yayılsun illere
 Ya‘ ni kim **ayaqlara vü ellere** (GN.II-5269)
- **aydan aya:** aydan aya
 Çünkü tıfl oğlan gelür bu dünyaya
 Dāye olur Ay aña **aydan aya** (GN.II- 4531)
- **az u çok:** az çok
 Kañğı cinsden el virürse **az u çok**
 Geyür anı er ü ‘ avrat ‘ aybı yoğ (GN.II- 4967)
- **bağlan- u berkin-:** bağlan- ve sağlamaş-
 Eñ yoğaru el kimünse ‘ ahd aña
Bağlanur u berkinür önden şoña (GN.IV-8927)
- **bal u yağ:** bal ve yağ
 Birisinden tāze olur deşt ü bāğ

Biter anuñ hāşılında **bal u yağ** (GN.I-1800)

- **baş u ten:** baş ve can
Altına aldı dögen sürdi yire
Baş u ten sağ komadı ol servere (GN.II-4305)
- **bay u beg:** zengin ve bey
Gerçi maldār adı **bay u beg**-durur
İlla maldan bu ‘ ilim çok yig-durur (GN.IV-9482)
- **bay u yoqsul / bay u yoqsul:** zengin fakir
Kırk gün ol şu dünyayı dutdı tamām
Ĝarqa virdi **bay u yoqsul** hāş u ‘ ām (GN.II-4088, GN.II- 4963)
- **baylıĝ u beglik:** zenginlik ve beylik
Ya‘ ni dervişlik bu yoqsullıĝ-**durur**
Baylıĝ u beglik degül kullıĝ-**durur** (GN.IV-9094)
- **beg ü kıl:** bey ve köle
Hāş u ‘ ām u **beg ü kıl** yoqsul u bāy
Ĝarĝ olupdur bu işe yıl on iki ay (GN.II-2907)
- **beglik ü kullıĝ:** beylik ve kölelik
Beglik ü kullıĝ kamu yeksān ola
Ne iraq yakın ne in ü ān ola (GN.II- 4623)
- **biş on:** beş on
Bir **biş on** gün güy baña kim yitilem
Ba‘ d-ez-ān altuñda oĝça atılam (GN.II-5464)
- **diñle- vü añla-:** dinle- ve anla-
İki ħarfdür nefis içinde küfr ü dīn
Ĝarfını **diñle vü añla** ma‘ nisin (GN.IV-9400)
- **dün ü gün / dün gün :** gece gündüz
Gör ki niçe geymiş altun tonı gün
Ol semā‘ da ħarket eyler **dün ü gün** (GN.I-29, GN.I-981)
- **dün gündüz / dün ü gündüz:** gece gündüz
Çarĝa girdi çarĝ **dün gündüz** döner
Çarĝ içinde gösterür dürlü hüner (GN.I-16 s.17, GN.I-177)
- **eksük ü artuĝ:** eksik fazla

Ġam degül ger dilleri ayruġ-ısa
Ĥâl içinde **eksük ü artuġ**-ısa (GN.I-659)

- **el ayak:** el ayak
Kim senüñçün cān u ten ħurbān-ıdı
El ayak baġlu saña fermān-ıdı (GN.II-3791)
- **el etek:** el etek
Ṭā‘ atı geçmez-ise n’itmek gerek
Tevbe ħılup **el etek** tutmaġ gerek (GN.II-2855)
- **er ü ‘avrat:** erkek ve kadın
Ĥanġı cinsden el virürse az u çoġ
Geyür anı **er ü ‘avrat** ‘aybı yoġ (GN.II- 4967)
- **ev ü barġ:** ev bark
Ev ü barġ u ħān-u-mān māl u tavar
Cümlesi ħayġu-durur her kimde var (GN.I-1114)
- **ev ü yaban:** ev kır
Ṭaġ u yazı **ev ü yaban** toptolu
Alur andan dün ü gün uşlu delü (GN.II- 5056)
- **eyü yavuz:** iyi kötü
Kendüden ma‘ lüm ola naġş-ı cihān
Eyü yavuz āşikārā vü nihān (GN.I-904)
- **geç- git-:** geç- git-
Māyil oldı cān-ıla ol ħāle ol
Ĥaldı bunlar **geçdi gitdi** hele ol (GN.IV-8281)
- **gelmek ü gitmek:** gelmek ve gitmek
Hiç kimesne bilmedi cān ne’ydüġin
Gelmegi vü gitmegi niçe’ydüġin (GN.IV-10124)
- **gir- ü gör-:** gir- ve gör-
Şehre çün **girdim ü gördüm** ħalkını
Añladum dirliğini vü ħulġını (GN.IV-8763)
- **gökçek ü çirkīn:** güzel ve çirkin
Hiç biri birne muṭi‘ olmaz bular
Andan olur **gökçek ü çirkīn** ħular (GN.I-966)

- **gökden yire:** gökten yere
 Hâk anı viribidi **gökden yire**
 Geldi kim halka haber Hâk'dan vire (GN.IV-10086)
- **gönül göz:** gönül göz
 'İbret al dip ne'yçün eytdi Hâk bize
 Ne'yçün oldı bu emir **gönle göze** (GN.II- 4843)
- **görmek ü bilmek:** görmek ü bilmek
Görmek ü bilmek saña virdiyse Hâk
 Ögüñi dir gözün aç bir doğru baq (GN.I-1230)
- **görmek ü sormaq:** görmek ve sormak
 Vardı dördinçi maqāma durmağa
 Anı dağı **görmege vü sormağa** (GN.II-5218)
- **göz gönül:** göz gönül
 Anlaruñ kim **gözi gönli** bir-durur
 Cümle dürlü 'ilm aña zāhir-durur (GN.II- 4840)
- **göz kulak:** göz kulak
 Virdise ger **göz kulak** Tañrı saña
 Bir sa'at dut **göz kulak** bendin yaña (GN.I-845)
- **gün ü ay:** güneş ve ay
 Gökler içinde yaratdı **gün ü ay**
 Aydınından yarınur yoğsul u bay (GN.III-5739)
- **ırak yakın:** uzak yakın
 Beglik ü kullıq kamu yeksān ola
 Ne **ırak yakın** ne in ü ān ola (GN.II- 4623)
- **iç taş:** iç dış
 Ādemīnūñ **içi taşı** bay olur
 Eyle şankim yıl içinde yay olur (GN.I-1999)
- **içlü taşlu:** içli dışlı
 Añlalıl kim yidi katdur bu cihān
İçlü taşlu biribirinden nihān (GN.II- 4744)
- **içmek ü yimek:** içmek ve yemek
 Cümle nefside var bu **içmek ü yimek**

Dem-be-dem hōş rāhat olup üyimek (GN.IV-10178)

- **ilden ile:** ilden ile
Mālī işletmek ü başarmağ gerek
Götürüp **ilden ile** varmağ gerek (GN.II-2904)
- **incük baldır:** incik baldır
Çün bu nefis **incükde baldırda**-y-iken
Yügrür armaz dün ü gündüz uşbu ten (GN.II-5326)
- **irte gice:** gece gündüz
Döke hasret yaşını **irte gice**
Kimse gelüp şormaya hālūñ nice (GN.II-3891)
- **iş ü ev:** eş ve ev
Çanķısı gider-ise bu cism ölü
Bātıll olur **iş ü ev** issüz qalır (GN.I-2259)
- **iş güç:** iş güç
Bāzaruñ ayı günü bunlar-durur
Bunlaruñla halk **işin gücin** görür (GN.III-7468)
- **iş ü komşu:** eş ve komşu
Şoldur ol kim **iş ü komşu** dōst u yār
Her birinūñ sende bir maqşadı var (GN.II-2892)
- **iş uş:** iş ve varlık
Ol sekiz dürlü **iş uş** oldı tamām
Anuñ-ıla dirilür bu hāş u ‘ām (GN.III-6826)
- **kar u yağmur:** kar ve yağmur
Anuñ elinden gelür bu cümle iş
Dün ü gündüz **kar u yağmur** yaz u kış (GN.II- 4172)
- **kaş göz:** kaş göz
Görklü yüz ārāyişin senden düzem
Kaşda gözde senūñ için cān üzem (GN.II-3981)
- **kış u yaz:** kış yaz
İy Hudāvendā Kerīmā Kārsāz
Irma bizi ol işikden **kış u yaz** (GN.I-1645)
- **kız gelin:** kız gelin

Ata ana ‘ avrat oğlan **kız gelin**

Çamusınıñ sen yiseñ gerek ğamın (GN.II-2911)

- **kol kanat:** kol kanat
Pes bilüñ kim mu‘ teberdür salţanat
Aña Allah ğudretidür **kol kanat** (GN.IV-10064)
- **korku kayğu:** korku kayğı
 Korkusı kayğusı yok ayruk anuñ
Lāyık oldı ğazretine Mevlā'nuñ (GN.I-1472)
- **kurd u kuş:** kurt kuş
Ādem ü perī vü cinnī **kurd u kuş**
Buyruğında ger inişdür ger yoğuş (GN.II-3423)
- **kuruda şuda:** karada ve denizde
Cehd-ile irdi irenler mağşuda
Cehd-ile yol buldı **kuruda şuda** (GN.IV-9125)
- **niçe dürlü:** nice türlü, birçok
Gör Çalab'uñ ğudretin kim ne'yledi
 Niçe dürlü nağş u bünyād eyledi (GN.I-696)
- **oğlan u yigit:** çocuk ve genç
 Oğlan u yigit ğocadur didigüm
Kendü ‘ ömrüm ğayğusıdur yidügüm (GN.I-1164)
- **oğul kız:** oğul kız
Dün ü gün **oğlı kız** endişesi
Yay u kış ğayğu yimekdür pişesi (GN.I-1203)
- **oyna- ut-:** oyna- yen-
Zāhir bāţın bular ğükm itdiler
Her kimüñle **oynadılar utdılar** (GN.III-7609)
- **öği uşşı:** akli fikri
Yigidüñ ğalı geğer ğaflet ile
 Öği uşşı dün ü gün ‘ işret ile (GN.I-1181)
- **ölü vü diri:** ölü vü diri
Cümle ğalğuñ **ölüsi vü dirisi**
Ēükmüne muğtāc ola her birisi (GN.IV-9876)

- **öñ u soñ:** baş ve son
 Kıalmaya hiç **öñ u soñ** u kııl u kıāl
 Pes ola ol dem bize mutlak vişāl (GN.II- 4625)
- **öñden soña:** baştan sona
 On sekiz biñ ‘ālemüñ kıadri aña
 Yok-durur bir zerreçe **öñden soña** (GN.I-60)
- **şaç u saķal:** saç sakal
 Görseñe kim dürlü cevher dökilür
Şaç u saķal aķarur bik bükilür (GN.I-2012)
- **saĝ şol / şaĝ u şol:** saĝ sol
 İkişile baķar **saĝa şola**
 Bilelikdedür niçe var kim ola (GN.I-392, GN.II-3438)
- **saĝlıĝ u şayrulıķ:** saĝlık ve hastalık
 İşid ol **saĝlıĝ u şayrulıķ** nedür
 Kim bilesin bu hikāyet nitedür (GN.II-2949)
- **saña baña:** sana bana
 Raķmetin viribidi ol dem aña
 Uşbu iş ‘ibret yiter **saña baña** (GN.I-897)
- **taĝ u ova:** daĝ ve ova
 Kimine meydān-durur **taĝ u ova**
 Kimine seyrāñgeh olmışdur hevā (GN.I-772)
- **taĝ u yazı:** daĝ ve ova
Taĝ u yazı ev ü yaban toptolu
 Alur andan dün ü gün uşlu delü (GN.II- 5056)
- **tanmadın u şormadın:** sorup danışmadan
 İçdük anı dün ü gündüz durmadın
 Kimseye hiç **tanmadın u şormadın** (GN.II-5035)
- **toĝ- düş-:** doĝ- düş-
 Raķmet andan **toĝdı düşdi** ‘āleme
 Artadur günden güne demden deme (GN.III-7436)
- **toĝmaĝ uyaķmaĝ:**
 Ay u güneş **toĝmaĝ uyaķmaĝ**-ıla

Gün hisābı aya varur ay-ıla (GN.I-1942)

- **toprağ u taş:** toprak ve taş
Kim anuñla **toprağ u taş** ahtara
Gizlü genci uş bu halka göstere (GN.III-6617)
- **uçmağ tamu:** cennet cehennem
Dün ü gündüz yir ü gök **uçmağ tamu**
Sendedür āhir ne kim varsa kamu (GN.I-906)
- **urmağ u dutmağ:** vurmak ve tutmak
Urmağ u dutmağ olursa kamu
Hiç dönmez key bütündür nāmusı (GN.II- 4685)
- **uş ög:** akıl fikir
Tā' at içre geçüre yigitligin
Hağ yolına bağlaya **uşşın ögin** (GN.I-1216)
- **uşlu delü:** akıllı deli
Yol üzere bu şurat bir şehr ulu
Kim gelür andan geçer **uşlu delü** (GN.I-2190)
- **varlık u birlik:** varlık ve birlik
Bildük anuñ **varlığın u birliğin**
Bulduğ anuñ ni' metin ü dirliğin (GN.II-5033)
- **varlık u yoklık:** varlık yokluk
Düyanuñ şol azlığı vü çoqlığı
Düpdüz ola **varlığı vü yoklığı** (GN.III-5949)
- **yapmağ u yıkmağ:** yapmak yıkmak
İşlemege eli ire her işi
Yapmağ u yıkmağ ola kemter işi (GN.II-2758)
- **yaş kuru:** yaş kuru
Yirde gökde **yaş kuru** kalmadı hıc
Kim bu matbağlarda olmadı havıc (GN.II-2839)
- **yayla- vü kışla-:** yayla- ve kışla-
Geldi kim **yaylaya vü hem kışlaya**
Kim bile kim ol bize ne işleye (GN.II- 4213)
- **yay u kış:** yaz kış

Dün ü gün oğlu kıızı endîşesi

Yay u kış kayğu yimekdür pişesi (GN.I-1203)

- **yaz u kış**: yaz kış
Yaz u kış şöyle açar eksilmedin
 Deñize girür yolu kesilmedin (GN.I-454)
- **yazı vü yaban**: ova dağ
 Tağ u taş anuñ yolın bögeyimez
Yazı vü yaban anı egleyimez (GN.I-453)
- **yidür- ü yitür-**: yedir- ve ulaştır-
 Bunça dürlü ni^c meti kim bitüre
 Bunça halka **yidüre vü yitüre** (GN.IV-9418)
- **yimek ü içmek**: yemek ve içmek
 Bu şikem püyendedür hayvân gibi
Yimek ü içmekdür anuñ manşıbı (GN.I-1895)
- **yir ü gök / yir gök**: yer gök
 Nefs-i kül durdı vü çarğ urdı semâ^c
 Cüşa geldi **yir ü gök** durdı semâ^c (GN.I-15 s.17, GN.I-114)
- **yohsul u bay**: fakir ve zengin
 Yine geldi biriküp oldı bir ay
 Gördiler bu mu^c cizi **yohsul u bay** (GN.I-166)
- **yol u iz**: yol iz
 Yir yüzün dutmış ola düpdüz deñiz
 Bilmeye hiç kimse anda **yol u iz** (GN.III-7135)
- **yoldaşlık u dirlik**: yol arkadaşlığı ve düzen
 Ol hariflerle bu evde birliğüñ
 Niçedür **yoldaşlıguñ u dirliğüñ** (GN.I-2405)

8.1.2. Dede Korkut Hikayeleri'nde iki ögesi de Türkçe kelimelerle kurulmuş ikilemeler

8.1.2.1. Aynı Türkçe kelimenin tekrarıyla kurulmuş ikilemeler:

- **açuk açuk**: açık açık
Açuk açuk meydana beñzer senün alınçuğuñ (DKK – D99-6)

- **ağaç ağaç:** ağaç ağaç
Ağaç ağaç dir isem saña erilenme ağaç (DKK – D55-7)
- **ağlayu ağlayu:** ağlaya ağlaya
Beyrek kalkdı ağlayu ağlayu kırık yigidüñ yanına geldi. (DKK – D97-2)
- **ala ala:** ala ala
Ala ala gönderler süsildi. (DKK – D63-10)
- **alay alay:** alay alay
Bu maħalda Oğuz erenleri alay alay geldi. (DKK – D285-11)
- **apul apul:** sallana sallana
Kıan Turalı yirinden tırı geldi, apul apul yorıdı. (DKK – D179-4)
- **argap argap:** halka halka
Argap argap kıara tağıñ yihılmıñ-idi. (DKK – D117-4)
- **aşılan aşılan:** asılan
Aşılan aşılan kıayalardan Kıazan oğlan uçurdun-mı (DKK – D136-8)
- **ayru ayru:** ayrı ayrı
Ayru ayru yollar izin deve bilür. (DKK – D5-3)
- **bağ- bağ-:** bak- bak-
Bağ bağ mere delü kıavat menüm birligüm bilmez. (DKK – D156-11)
- **bağa bağa:** baka baka
Ol gün bağa bağa Kıazan oğlı Uruzuñ ‘ışkı geldi. (DKK – D132-12)
- **bam bam:** bam bam
Beyrek gideli bam bam depe başına çıkıduñ-mı kıız (DKK – D115-8)
- **bigden bige:** beyden beye
Kıolça kıopuz götürüp ilden ile, bigden bige ozan gezer. (DKK – D5-8)
- **bigler bigi:** beyler beyi
Bigler bigi olan Kıazan divanında buña hiç kıapu baca yoğ-idi. (DKK–D254-2)
- **biñ biñ:** bin bin
Biñ biñ erden yağı gördüm-ise öyünüm didüm. (DKK – D277-1)
- **bir bir:** bir bir
Oğuz bigleri bir bir gelüp yığnağ olmağa başladı. (DKK – D10-13)
- **biserek biserek:** cins cins
Biserek biserek develerün kıatarından

O zalım ayırdı ola kardaş (DKK – D223-2)

- **bögürü bögürü:** bögüre bögüre
Destmalın eline aldı, **bögürü bögürü** ağladı. (DKK – D67-9)
- **böyük böyük:** büyük büyük
Böyük böyük şularuñ köprüsi ağaç (DKK – D55-9)
- **buldur buldur:** boncuk boncuk
Oğlan böyle diğec **buldur buldur** gözinuñ yaşı revan oldı. (DKK – D54-4)
- **burçaq burçaq:** burçak burçak
Bağdı, gördi-kim ayuñ on dördine beñzer bir maħbub ala gözlü genç yigit
burçaq burçaq derlemiş uyur, gelenden gidenden ħaberi yoq. (DKK – D231-3)
- **çağnam çağnam:** çağıl çağıl
Çağnam çağnam kayalardan çıkan şü (DKK – D45-3)
- **çap çap:** çap çap
Kıanlı kıuyruk üzüp **çap çap** yudan (DKK – D46-3)
- **çırğap çırğap:**
Çırğap çırğap çadır otağ bağışlar-idi. (DKK – D123-5)
- **dolamaç dolamaç:** dolamaç dolamaç
Dolamaç dolamaç yollarını
Kādir kıor-ise dün-ile yortam (DKK – D176-6)
- **döge döge:** döve döve
Kıçeninden otuz üç aqça alur-idi, kıçmeyeninden **döge döge** kırık aqça alur-idi. (DKK – D155-4)
- **döne döne:** döne döne
Döne döne savaşayın **döne döne** çekişeyin. (DKK – D130-11)
- **el ele:** el ele
Oğuz bigleri bunı göriçek **el ele** çaldılar gülişdiler. (DKK – D109-9)
- **fişıl fişıl:** fısıl fısıl
Söyleşdiler **fişıl fişıl** (DKK – D52-7)
- **geli geli / gelü gelü:** gele gele
Geli geli yurdınuñ üzerine geldi. (DKK – D44-1, DKK – D148-10)
- **götin götin:** geri geri
Buğa **götin götin** gitdi. (DKK – D16-8)

- **gözüm gözüm:** gözüm gözüm
Gözüm gözüm yaluñuz gözüm (DKK – D231-2)
- **gümbür gümbür:** gümbür gümbür
Gümbür gümbür naçaralar dögildi. (DKK – D120-5)
- **güv güv:** güv güv
İt kibi **güv güv** iden Çerkez hırşlu ... (DKK – D281-4)
- **içüp içüp:** içip içip
İçüp içüp Ulaş oğlu Şalur Kazanuñ alnuna şarabuñ itisi çıkdı. (DKK – D36-8)
- **ilden ile:** ilden ile
Kölça kópuz götürüp **ilden ile**, bigden bige ozan gezer. (DKK – D5-8)
- **ķaba ķaba:** kaba kaba
Kaba ķaba bigler oğlu gavgā ķılsa ... (DKK – D278-2)
- **ķanat ķanada:** kanat kanada
Gördi kim peri kızları **ķanat ķanada** bağlamışlar uçarlar. (DKK – D215-2)
- **ķanlı ķanlı:** kanlı kanlı
Kanlı ķanlı ırmaķları ķarıyupdır şuyı gelmez. (DKK – D59-3)
- **ķara ķara:** kara kara
Kara ķara deñüzlerüñ gimisi ağaç (DKK – D55-10)
- **ķaş ķaş:** kah kah
Köpekleri göricek **ķaş ķaş** güldi. (DKK – D87-11)
- **ķatar ķatar:** katar katar
Katar ķatar kızıl develerini yetdiler. (DKK – D38-7)
- **ķatı ķatı:** acı acı
Bir gice döşeginde **ķatı ķatı** iñledi. (DKK – D242-9)
- **ķavat ... ķavat:**
Tiz sevdüñ tiz usanduñ **ķavat oğlı ķavat**. (DKK - D198-6,7)
- **kese kese:** kese kese
Kese kese yimege yağnı yağşı (DKK – D208-5)
- **ķıyma ķıyma:** parça parça
Kazanuñ oğlı Uruzı řartuñ çengele asuñ, **ķıyma ķıyma** ağ etünden çeküñ.
(DKK – D52-2)
- **ķızıl ķızıl:** kızıl kızıl

Ƙızıl ƙızıl develer ƙarıyupdur köşek virmez. (DKK – D59-4)

- **ƙova ƙova**: kova kova
Dedeyi **ƙova ƙova** Delü Karçar on beleñ yir aşurđı. (DKK – D84-15)
- **ƙuça ƙuça**: kucaklaşıp kucaklaşıp
Ƙuça ƙuça ata-y-ile oğul görışdi. (DKK – D153-5)
- **ƙunt ƙunt**: sağlam sağlam
Ƙunt ƙunt bilekleriñ şolmasa-y-idi. (DKK – D106-7)
- **ƙuru ƙuru**: kuru kuru
Ƙuru ƙuru çaylara şu şaldum. (DKK – D24-10)
- **ƙüpür ƙüpür**: gümbür gümbür
Ƙüpür ƙüpür tavullar naƙaralar çalındı. (DKK – D285-12)
- **ƙüt ƙüt**: ƙüt ƙüt
Ƙüt ƙüt buğa solımağa başladı. (DKK – D182-7)
- **oğul oğul**: oğul oğul
Oğul oğul diyüben zarılık ƙıldı ağladı. (DKK – D54-7)
- **ögür ögür**: öğüre öğüre
Kömlegi göricek bigler **ögür ögür** ağlaşdılar. (DKK – D93-12)
- **para para**: parça parça
Seni **para para** toğrayalar-idi ağaç (DKK – D56-4)
- **şalkum şalkum**: serin serin
Şalkum şalkum tan yılleri esdüginde (DKK – D11-3)
- **şara şara**: sara sara
Çobanı bir ağaca **şara şara** möhkem bağladı. (DKK – D50-4)
- **serpe serpe**: sere serpe
Ƙara polad öz ƙılıç-ile tartışdılar, **serpe serpe** meydanda ƙılıçlaşdılar. (DKK – D250-11)
- **siñ siñ**: sin sin
Köpek Ƙazanuñ atınuñ ayağına çap çap düşer **siñ siñ** siñler. (DKK – D47-1)
- **şovuk şovuk**: soğuk soğuk
Şovuk şovuk şularını şorar olsam içit kimüñ (DKK – D102-13)
- **şahbaz şahbaz**: güçlü güçlü
Şahbaz şahbaz atlar ƙarıyupdur ƙulun virmez. (DKK – D59-3)

- **tavla tavla:** tavla tavla
Tavla tavla şahbaz atlarını bindiler. (DKK– D38-6)
- **tolamaç tolamaç:** dolamaç dolamaç
Oğul sen varaçak yirüñ
Tolamaç tolamaç yolları olur. (DKK – D175-10)
- **tolap tolap:** dolu dolu
Tolap tolap ağ südimi emzürdügüm oğul (DKK – D165-3)
- **tura tura:** dura dura
Tura tura bilümüz kurıdı. (DKK – D36-11)
- **vaf vaf:** vaf vaf
Karanku aḡşam olanda vaf vaf üren (DKK – D46-9)
- **yalap yalap:** ışıl ışıl
Yalap yalap yalabıyan ince tonlum (DKK – D199-7)
- **yana yana:** yana yana
Dimez olsan yana yana karğaram o Kazan saña didi. (DKK – D137-13)
- **yap yap:** usul usul
Beyregüñ kanı kaynadı, edeb-ile yap yap girü döndi. (DKK – D77-8)
- **yapa yapa:** lapa lapa
Yapa yapa karlar yağsa yaza kıalmaz. (DKK – D3-8)
- **yıldır yıldır:** parıl parıl
Gördi-kim bir yığanağ yatur, yıldır yıldır yıldırur. (DKK – D215-12)
- **yigit yigit :** yiğit yiğit
Yigit yigit big yigit, sen benüm ünüm añla sözüm diñle. (DKK – D71-5)
- **yumru yumru:** yumru yumru
Yumru yumru ağıladı, yanuğ cigerçüğini tağıladı. (DKK – D56-8)
- **yüksek yüksek:** yüksek yüksek
Yüksek yüksek kara tağılarum saña yaylağ olsun. (DKK – D166-11)

8.1.2.2. Farklı Türkçe kelimelerle kurulmuş ikilemeler:

- **ağ boz:** ak boz
Çapar-iken ağ boz atüñ büdrimesün. (DKK – D154-7)
- **ağırla- ‘azizle-:** ağırla- azizle-

Ozan ivüñ tayağı oldur ki yazıdan yabandan ive bir konuk gelse, er adam ivde olmasa, ol anı yidürür içürür **ağırlar** ‘**azizler** gönderür. (DKK – D7-9)

- **ağız dil:** ağız dil
Ağız dilden kız kişi haber maña (DKK – D103-4)
- **ağla- buzla-:** ağla- feryat et-
Kardaş Beyrek diyü **ağlar buzlar**, toyuñ düğünün kara oldı diyü ağlar. (DKK – D102-5)
- **ağlayuban sıkılayuban:** ağlayıp sızlanarak
Ağlayubanı sıkılayubanı ivine geldi. (DKK – D91-9)
- **ağlaş- böğriş-:** ağlaş- böğriş-
Vay bigüm kartaş muradına maqşudına irmeyen yaluñuz kardaş diyüp **ağlaşdılar böğrişdiler**. (DKK – D92-1)
- **alın baş:** alın baş
Vay **alın başum** umudı (DKK – D92-4)
- **aķındılu görklü:** akıntılı güzel
Aķındılu görklü şudan dünin kiçdüñ. (DKK – D239-3)
- **aķlu ķaralu:** akı karalı
Aķlu ķaralu seçilen çağda (DKK – D11-5)
- **ana baba:** ana baba
Sen sağ ol kadın **ana babam** sağ olsun. (DKK – D55-1)
- **ana ata:** ana ata
Beyregüñ **anası atası** baķdı görđi-kim gerdek görünmez olmış. (DKK – D91-1)
- **anı bunı:** onu bunu
Beyrek mere kâfir niçe bir **anı bunı** şorarsın maña didi. (DKK – D287-5)
- **añla diñle:** anla dinle
Yigit yigit big yigit, sen benüm ünüm **añla** sözüm **diñle**. (DKK – D71-5)
- **at- yık-:** at- yık-
Şimdi yigidi **atar yıkar** serer pırtar. (DKK – D180-11)
- **ata ana:** ata ana
Atasımuñ **anasımuñ** ellerin öpdi. (DKK – D177-5)
- **avla- kuşla-:** avla- kuşla-
Arķu Mili Ala Tağı

Avlayuban kuşlayuban aşmaduñ-mı (DKK – D181-8)

- **baba oğul:** baba oğul
Baba oğul kazanur ad için (DKK – D131-3)
- **baba ana:** baba ana
Babaña anaña sağlık ile varaçak olur iseñ beni bunda gelüp halallığa alur-
mısın didi. (DKK – D98-8)
- **bağ- gör-:** bak- gör-
Kazan **bağdı görđi** çoban ağacı arkasına almış gelür. (DKK – D50-9)
- **baş beyin:** baş beyin
Bir eski kaftan virdüñüz benüm **başum beynüm** alduñuz. (DKK – D107-6)
- **başı göti:** başı sonu
Gördiler kim bir ‘ ibret nesne yatur, **başı göti** belürsüz. (DKK – D208-5)
- **batup çıkmaz:** batıp çıkmaz
Atlu **batup çıkmaz** anuñ balçığı olur. (DKK – D175-11)
- **bin- yed-:** bin- yedekle-
Bayındır Hanun tavlasından iki şahbaz yügrük at getürüñ, bir kiçi başlu kiçer
aygırı bir toklı başlu torı aygırı, nāgāh kaçma çovma olur-ise *birisini binem,*
birisini yedem didi. (DKK – D82-7)
- **çoban çoluk:** çoban çoluk
Çoban çoluk kalmadı hep yidi. (DKK – D218-4)
- **dere depe:** dere tepe
Çok taşlar **dere depe** kiçdi. (DKK – D202-10)
- **dil damak:** dil damak
Dili **damağı** kurıyup dört yanına bağdurdurduñ-mı (DKK – D136-11)
- **dün gün:** gece gündüz
Üç gün **dünlü günlü** yortdı. (DKK – D263-3)
- **düş- öl-:** düş- öl-
Bigler tacum tahtum için ağlaram, bir gün ola **düşem ölem** yirümde
yurdumda kimse çalmaya didi. (DKK – D68-2,3; DKK – D125-4)
- **düz- koş-:** düz- koş- / söyle-
Bu Oğuz-nāmeyi **düzdi koşdı** böyle didi. (DKK – D34-11, DKK – D65-10)
- **el yüz:** el yüz

Şabadañça yirinden örü turur, **elin yüzün** yumadın toköz bazlamaç ilen bir külek yoğurd gözler, toyinça tıka başa yir. (DKK – D7-13)

- **el ayak:** el ayak
Elin ayağın berk bağladılar. (DKK – D273-10)
- **gel- kiç-:** gel- geç-
Anlar dağı bu dünyaya **geldi kiçdi**. (DKK – D34-12)
- **gelimli gidimli:** gelimli gidimli
Gelimli gidimli dünya (DKK – D34-13)
- **geyim kiçim:** giyim kuşam
Kāfirūñ çignine bir kılıç urdı, **geyimini kiçimini** toğradı. (DKK – D210-12)
- **gice gündüz:** gece gündüz
Bazirganlar dağı **gice gündüz** yola girdüler. (DKK – D69-11)
- **git- çavlan-:** git- ün sal- / git- yayıl-
Menüm erligüm bahadırlıgüm cılasunlıgüm yigitligüm Ruma Şama **gide çavlan** dir-idi. (DKK – D155-8)
- **gün gice:** gündüz gece
Yidi gün yidi gice, yime içme oldı. (DKK – D65-6)
- **haraça karaça:** ufacık karacık
Biñ dağı **haraça karaça** püreler diledi. (DKK – D86-12)
- **herze merze:** herze merze
Herze merze söylememere itüm kāfir (DKK – D248-7)
- **ilin günin:** yurdunu gününü
Alça kanın yir yüzine dökün, **ilin günin** çapuñ. (DKK – D243-7)
- **in- çık-:** in- çık-
Bağsa görse bir derenin içine qarğa kuzgün **iner çıkar**, konar kalğar. (DKK – D26-6,7)
- **kan kun:** kan man
Vardı köñlegi **kana kuna** baturdı. (DKK – D93-9)
- **karalu göklü:** karalı mavili
Karalu göklü otağı şorar olsam kölge kimün (DKK – D103-4)
- **kaçma kovma:** kaçma kovma

Bayındır Hanun tavlasından iki şahbaz yügrük at getirüñ, bir kiçi başlu kiçer aygırı bir toklı başlu torı aygırı, nāgāh **kaçma kovma** olur-ise birisini binem, birisini yedem didi. (DKK – D82-7)

- **ķafalu bōrklü**: tepeli bōrklü
ķafalu bōrklü başuñ kesmeyinçe ... ķomazam. (DKK – D232-8)
- **ķala ölke**: kale ülke
ķala ölke vireyin saña didi. (DKK – D149-2)
- **ķalarda ķoparda**: memleketten doğum yerinden
ķalarda ķoparda yigit yirüñ ne yirdür (DKK – D231-6, DKK – D268-9)
- **ķapu baca**: kapı baca
Bigler bigi olan ķazan divanında buña hiç **ķapu baca** yoğ-idi. (DKK–D254-2)
- **ķara ķıyma**: kara sürme
ķara ķıyma gözlerüñ uyğu almış açgıl ağı. (DKK – D27-4)
- **ķarcaşuban uğraşuban**: kaynaşarak uğrayarak
ķarcaşuban uğraşuban tağdan indi. (DKK – D192-11)
- **ķarğa ķuzgun**: karga kuzgun
Baķsa görse bir derenin içine **ķarğa ķuzgun** iner çıkar, ķonar ķalkar. (DKK – D26-6,7)
- **ķarı ķoca**: karı koca
ķarı ķoca ķalmaya ķov idine. (DKK – D187-3)
- **ķırķ elli**: kırk elli
ķırķ elli yigit ķara geyüp gök şarındılar. (DKK – D299-11)
- **ķız gelin**: kız gelin
Aķınçılar kāfirüñ ilin günin urup **ķızın gelinin** esir itdiler. (DKK – D252-8, DKK – D299-4)
- **ķol bud / ķol buť**: kol bacak
ķol bud olup yir üstine düşmeyinçe...(DKK – D25-8, DKK – D62-1, DKK – D139-1)
- **ķon- ķalk-**: kon- kalk-
Baķsa görse bir derenin içine ķarğa ķuzgun iner çıkar, **ķonar ķalkar**. (DKK – D26-6,7)
- **ķon- ķöç-**: kon- göç-

Karvan kibi **ķondı kōĉdi**. (DKK – D34-12)

- **ķurt ķuķ**: kurt kuķ
Seni bunda **ķurtlar ķuķlar** yir didi. (DKK – D50-6)
- **ķūy- piĉ-**: bekle- biĉ-
Ol Ķur'anı yazdı düzdi 'ulemālar öğreninĉe **ķūydi piĉdi** 'alimler serveri
'Oķman 'Affan oğlı görklü. (DKK – D6-6)
- **ölü diri**: ölü diri
Bunuñ üzerine on altı yıl kiĉdi, Beyregüñ **ölüsin dirisin** bilmediler. (DKK – D92-13)
- **ölmege yitmege**: ölmeye yitmeye
Ölmege yitmege gitmemiķ-idüm, yataĉak yirüm gine bu ģarab olası-y-idi.
(DKK – D8-13)
- **saĉ saķal**: saĉ sakal
Saĉ saķalını yülidiler. (DKK – D266-1)
- **ķađ esen**: sağ esen
Eger **ķađdur esendür**, ađķsam olmadın gine ben saña gelürem. (DKK – D43-12)
- **ķađlu ķollu**: sağlı sollu
ķađlu ķollu kāfiri ģub tağıtdı. (DKK – D133-5)
- **ser- pırt-**: yere ser- delik deķik et-
ķimdi yigidi atar yıkar **serer pırtar**. (DKK – D180-11)
- **sevin- ķıvan-**: sevin- gururlan-
Ķañlı Ķoca **sevini ķıvanı** örü turdı. (DKK – D172-7)
- **ķart- yırt-**: ĉek- yırt-
Güz alması kibi al yañađın **ķartdı yırttı**. (DKK – D54-6, DKK – D92-3)
- **tekinе tūşine**: eķine dengine
Yalanĉı oğlı Yaltaĉuķ dirler ölüsi ģaberin getürdi, adağlusın aña virür oldılar,
gelür bundan kiĉer, uralım anı, aña varmasun **tekinе tūşine** varsun didiler.
(DKK – D101-13)
- **ķıķa baķa**: tıķa basa
ķabadanĉa yirinden örü turur, elin yüzün yumadın toķuz bazlamaĉ ilen bir
külek yoğurd gözler, toyinĉa **ķıķa baķa** yir. (DKK – D7-13)
- **ķoy düğün**: toy düğün

Kardeş Beyrek diyü ağlar buzlar, **toyuñ düğünüñ** kara oldı diyü ağlar. (DKK – D102-5)

- **tır- git-:** dur- git-

Ƙara Ƙoyun yaħnısından öñine getürüñ, yir-ise yisün, yimez ise **tırsun gitsün**. (DKK – D10-10)

- **uman usan:** uman bekleyen

Umanına usanına aş yidürdüm. (DKK – D138-3)

- **urışmadan döğışmeden:** vuruşmadan dövüşmeden

Urışmadan döğışmeden ‘alemi taldurayım. (DKK – D147-8)

- **virişmek alışmak:** karşılıklı vermek almak

Virişmege alışmağa geldük didiler. (DKK – D178-5)

- **yamrı yumrı:** yamrı yumru

Sizi **yamrı yumrı** tadam dayam şandum didi. (DKK – D274-3)

- **yarımasun yarçımasun:** murada maksuda ermesin

Yarımasun yarçımasun, kâfirüñ câsusı bunları câsusladı. (DKK – D90-5)

- **yaz- düz-:** yaz- diz-

Ol Ƙur’anı **yazdı düzdi** ‘ulemâlar öğreninçe küydi piçdi ‘alimler serveri ‘Osman ‘Affan oğlı görklü. (DKK – D6-6)

- **yazı yaban:** ova dağ

Ozan ivüñ tayağı oldur ki **yazıdan yabandan** ive bir Ƙonuç gelse, er adam ivde olmasa, ol anı yidürür içürür ağırlar ‘azizler gönderür. (DKK – D7-9)

- **yığışdursun- dürişdürsün-:** derlesin toplasın

Yığışdursun dürişdürsün günahuñuzı adı görklü Muħammede bağışlasun ħanum hey! (DKK – D154-11)

- **yeme içme, yime içme, yimek içmek, yiyüp içüp:** yemek içmek

Bu yaña Şöklı Melik kâfirler-ile şin şamdan, **yiyüp içüp** oturur-idi. (DKK – D51-3, DKK – D65-6, DKK – D70-10)

- **yir yurt:** yer yurt

Bigler tacum tahtum için ağlaram, bir gün ola düşem ölem **yirümde yurdumda** kimse Ƙalmaya didi. (DKK – D68-2,3)

- **yüz göz:** yüz göz

Gevdesi püreden görünmez, **yüzi gözi** belirmez. (DKK – D89-13)

Garipname’de 35, Dede Korkut Kitabı’nda 75 ikileme aynı Türkçe kelimenin tekrarıyla; Garipname’de 99, Dede Korkut Kitabı’nda ise 82 adet ikileme farklı Türkçe kelimelerin bir araya gelmesiyle oluşmuştur.

8.2. İki Ögesi de Arapça Kelimelerle Kurulmuş İkilemeler

8.2.1. Garipname’de iki ögesi de Arapça kelimelerle kurulmuş ikilemeler

8.2.1.1. Aynı Arapça kelimenin tekrarıyla kurulmuş ikilemeler:

- ‘afv ‘afv: af af
Cümle müstağrak bu du‘ ya şaff u şaf
Çıgırışur yā Rabbi kılgıl ‘afv ‘afv (GN.IV-8261)
- āh u āh : ah ah
Dem-be-dem eydür-idi kim āh u āh
Şol günü kıanda görem ben yā İlah (GN.II-3790)
- aşl u neseb: soy sop
Virdi her bir şürete aşl u neseb
Emr anuñdur liki bu oldı sebeb (GN.III-8056)
- ‘ayān-ender-‘ayān : açık açık
Kıanı ol ilden ile ‘ilm isteyen
Gelsün işitsün ‘ayān-ender-‘ayān (GN.II-2681)
- bāb bāb: bölüm bölüm
Gördüm olmış kendü nefsum bir kitāb
A‘zalar yazludur anda bāb bāb (GN.IV-9327)
- cins cins: cins cins
Gör bu hayvānātı cümle cins cins
Ol semā‘ da cūşa gelmiş naşş u cins (GN.I-42)
- hālden hāle / hāldan hāla: halden hale
Gör bu odı niçe yanar yandurur
Hem döner hālden hāle hem döndürür (GN.I-38, GN.I-1161)
- hāllü hālinde: halli halinde
Dördine dörd nesne kıismet kııldı Hıaķ
Her biri hāllü hālinde oldı hıaķ (GN.I-1875)

- **ḥarf u ḥarf / ḥarf ḥarf:** harf harf
Tā ki kemle olmayınca **ḥarf u ḥarf**
Olmadı hīç kimseye bu ma‘ni şarf (GN.II-3359, GN.III-6742)
- **hecr ü firāk / hicr ü firāk:** ayrılık
Diñleyenüñ gönline raḥmet bırak
Bunlara göstermegil **hecr ü firāk** (GN.I-1930, GN.II-5598)
- **ḳāfdan kafa:** baştan başa
Birliğ-ile açdı yolu Muştafā
Ḥükm ḳıldı dünyaya **ḳāfdan kafa** (GN.I-342)
- **levn-ā-levün:** renk renk
Ol zamān cümle cihān gökçek olur
Yir yüzi **levn-ā-levün** çiçek olur (GN.I-1953)
- **rāy rāy:** fikir
Bisler anı dörd yıl dörd ay Ay
Pes ‘Uṭarid hem virür ḥoş **rāy rāy** (GN.II- 4532)
- **şāf şāff / şaff u şaf :** grup grup
Bu iki leşker durupdur **şāf şāff**
Birbirisiyle ḳılır her dem meşāff (GN.I-976)
- **zerre zerre:** zerre zerre
Yirde gökde **zerre zerre** ‘ışḳ ḳodı
Anuñ-ıçun ṭoldı ‘ālem ‘ışḳ odı (GN.II- 4913)

8.2.1.2. Farklı Arapça kelimelerle kurulmuş ikilemeler:

- ‘**adl ü zulm:** adalet ve zulüm
‘**Adli vü zulmı** yorır il üstine
Yazılır fermānları māl üstine (GN.I-1719)
- ‘**ahd ü vefā:** yemin ve vefa
Ḳahr-ıla ḳılmışdı Ḥaḳ ‘**ahd ü vefā**
Dōstlara anın virür bunda cefā (GN.I-294)
- ‘**aḳd u ḥal:** bağlamak ve çözmek
Çünki sekizinçi aya ḥükm itdi Zuḥal
Müşteri’ye degdi bu kez ‘**aḳd u ḥal** (GN.II- 4519)

- ‘**akl u hūş**: akıl ve iz'an
Anı dađı şerhi birle eydem ūş
Añlaya kimde ki varsa ‘**akl u hūş** (GN.II- 5130)
- ‘**ālim ü fāzıl**: bilgin ve erdemli
Birnüñ adı ‘**ālim ü fāzıl**-durur
Birnüñ adı nā-kes ü müdhil-durur (GN.IV-9487)
- ‘**ām u hāş**: halk ve bey
Bir çatı hem pōst-durur kim kürk-içün
Bay u yoşsul ‘**ām u hāş** u türk-içün (GN.II- 4978)
- ‘**ār nāmus**: utanma ve namus
Unıdılmış dīn ü dünya şamusı
Şalmaduğ ‘**ārı** vü gitmiş **nāmusı** (GN.IV-8817)
- ‘**arş u ferş**: gök ve yer
Ol zaman kim yoğ-ıdı bu nüh felek
‘**Arş u ferş** ü cism ü cān ins ü melek (GN.III-6311)
- ‘**arş u kürsī**: gök
‘**Arş u kürsī** yir ü gök levh u şalem
Ol bināden şopdı bu şamu ‘**ālem** (GN.I-108)
- **aşl u şatm**: baş ve son
Enbiyānuñ **aşlı vü şatmıdur** ol
Evliyā hem cümle andan aldı yol (GN.I-160)
- ‘**āşık u maşuk**: aşık ve sevgili
Ol tamām oldı bu kez bir gör yine
‘**Āşık u maşuk** kimdür şor yine (GN.III-6349)
- **āyāt u delīl**: ayetler ve deliller
Anlaruñ kim gözini açdı Celīl
Şamu nesne aña **āyāt u delīl** (GN.I-1935)
- ‘**ayş u işret** / ‘**aşy u işret**: yeme ve eğlence
Bağça vü bāğ u sarāy u taht u baht
‘**Ayş u işret** hāl u dirlik nerm ü saht (GN.I-2409, 2320)
- ‘**ayş u şarab**: yeme ve eğlence
Pes gerek sultān-içün ‘**ayş u şarab**

Zühre geldi şād kıldı zī-‘ aceb (GN.II- 4515)

- **berr ü baħr**: deniz ve kara
Buñlarun **berr ü baħr**dur adları
Beñzemez hem birbirine dādları (GN.I-765)
- **bey‘ ü şirā**: alış veriş
Kimseden kimse satun almış degül
Böyle hiç **bey‘ ü şirā** olmuş degül (GN.II- 5055)
- **bezl ü cūd**: cömertlik
Her kime kim pīşe oldu **bezl ü cūd**
‘ Ālemüñ ħalkı aña kıldı sücūd (GN.IV-10363)
- **buħl u iħsān**: cimrilik ve cömertlik
Niçe dürlü naķş u san‘ at reng ü ad
Buħl u iħsān ħaşm u raħmet zulm u dād (GN.IV-10131)
- **cidāl u ‘arbede**: dövüş ve kavga
Genc-i fikret toptolu ol ħal‘ ada
Re‘y ü tedbīr ü **cidāl u ‘arbede** (GN.II-5189)
- **devlet ü iķbāl**: saadet ve baht açıklığı
İresin maķşūduña bu hāl-ıla
Şād olasin **devlet ü iķbāl**-ıla (GN.II-3447)
- **devlet ü miħnet**: saadet ve sıkıntı
Birisinde **devlet ü miħnet** bile
Ol sebebden döndürür ħālden ħāle (GN.I-1364)
- **devr ü zamān**: devir ve zaman
Devleti muħkem ola ħükmi revān
Aña yüz dutmış ola **devr ü zamān** (GN.IV-9110)
- **dīn ü dūnya**: din ve dünya
Unıdılmış **dīn ü dūnya** ħamusı
Ķalmaduķ ‘ ārı vü gitmiş nāmusı (GN.IV-8817)
- **dīn ü imān**: din ve iman
Ten daħı ārāste vü hem cān daħı
‘ Aķl u devlet **dīn ü** hem **imān** daħı (GN.IV-8838)
- **dūnya aħret**: dünya ahret

Çünkü koşdı dōstlara ayırmasun

Dünya ahret toğru yoldan ırmasun (GN.I-954)

- **dünya ahir**: dünya ahret
Her kim aña kul olursa şād ola
Dünya ahir kayğudan āzād ola (GN.I-2347)
- **dünya ahret**: dünya ve ahiret
Her kim varsa yaradılmış kamu
Dünya ahret yir ü gök uçmağ tamu (GN.IV-10138)
- **dünya vü ‘uqbā**: dünya ve ahiret
‘İlm-ile **dünya vü ‘uqbā** alınur
İkisinden ‘izz ü devlet bulınur (GN.IV-9566)
- **edeb erkān**: sıra saygı
Eyle olsa anlara ‘izzet gerek
Hem **edeb erkān** u hem hıdmet gerek (GN.II-3129)
- **eflāk u kevākib**: felekler ve yıldızlar
Uşbu **eflāk u kevākibden** eşer
İrişüdur cümle cisme hayr u şer (GN.IV-10211)
- **enbiyā vü evliyā**: peygamberler ve veliler
Enbiyā vü evliyā vü hāş u ‘ām
Ol semā‘ da yile virmiş neng ü nām (GN.I-46)
- **evliyā vü enbiyā**: veliler ve peygamberler
İmdi gel bir göz bırağ bu ma‘ niye
Gözgü kimdür **evliyā vü enbiyā** (GN.IV-8942)
- **evvel ü ahir**: önce ve sonra
Cümle varlık bes senüñdür yā Celil
Evvel ü ahir sañ sensin delil (GN.I-81)
- **farz u vācib**: farz ve vacip
Ger niçe kim dil iremez bu söze
Kamusıyla **farz u vācibdür** bize (GN.I-217)
- **farz u sünnet**: farz ve sünnet
Tā‘ atı yalñuz dağı kılsa olur
Farz u sünnet ne'ydügin kamu bilür (GN.I-375)

- **fażl u kerem:** erdem ve cömertlik
Tañrı andan rāzı ola lācerem
İredura dem-be-dem **fażl u kerem** (GN.II-5413)
- **fażl u raħmet:** erdem ve rahmet
İlti beni Ĥazret'e buldum murād
Gördüm anda **fażl u raħmet** 'adl u dād (GN.II- 4473)
- **fısk u fesād:** bozukluk ve fitne
Orta yirden gitdi ol **fısk u fesād**
Ma'zul oldu nefis işi qaldı kesād (GN.I-1024)
- **fısk u fücür:** yoldan çıkma, günah işleme
Bini şol pırlıkdeki **fısk u fücür**
Ol sebebden görmeye ĥür u kuşür (GN.I-709)
- **fısk u tā'at:** günah ve ibadet
Küfr ü dın ü **fısk u tā'at** ĥayr u şer
İşlenür bu şehr içinde her hüner (GN.I-961)
- **fevk u taħt:** üst alt
Sağ u şol u **fevk u taħt** u piş ü pes
Yoğdur anda nedür ol yol adı bes (GN.II-3511)
- **fıkr ü 'aql:** fikir ve akıl
Fıkr ü 'aqluñ iremez ol menzile
Adı ol mülküñ inan gelmez dile (GN.I-55)
- **fi'1 ü fitne:** kötü işler ve kargaşalık
Hem hevā hem **fi'1 ü fitne** hem nifāk
Berkidüpdür nefis-ile key ittifāk (GN.I-988)
- **ğarb u şarq:** batı ve doğu
Cümle varlık yoqlık içre ġarq-ıdı
Ni dün ü gündüz ne **ğarb u şarq**-ıdı (GN.I-1240)
- **ğuşsa vü ġam:** keder ve gam
Gāh uzak sağınc u gāh **ğuşsa vü ġam**
Yir bu nefis olmaz yire her dem-be-dem (GN.II-5363)
- **ħadd u qarār:** son ve karar
Cümle iş anda dutar **ħadd u qarār**

Şüret olur her bir işde pāyidār (GN.I-2004)

- **ḥālīk u maḥlūk**: yaratan ve yaratılmış
Ḥālīk u maḥlūk arasında nişān
 Vasıta ol vāşıl oldur bī-gümān (GN.III-7435)
- **ḥall ü ‘aḳd**: hallolma ve kolaylaşma
 Ellerinde ḥāşıl oldu **ḥall ü ‘aḳd**
 Kim anuñla zābta geldi cins ü naḳd (GN.IV-9674)
- **ḥarf u şavt**: harf ve ses
 Maḥv ola **ḥarf u şavt** u ün ü sāz
 Niteliksüz görine ol bī-niyāz (GN.II- 4628)
- **ḥāş u ‘ām**: yüksek tabaka ve halk
 İkininüñ arasında Ādem’i
 Ƙıldı peydā cümle bu **ḥāş u ‘āmı** (GN.I-699)
- **ḥaşm u raḥmet / ḥışm u raḥmet**: öfke ve merhamet
 Niçe dürlü naḳş u san‘at reng ü ad
 Buḥl u iḥsān **ḥaşm u raḥmet** zūlm u dād (GN.IV-10131, GN.III-6941)
- **ḥayāt u memāt**: ölüm kalım
 Nefs-içün geldi **ḥayāt u hem memāt**
 Nefse dirlik viridi ol āb-ı ḥayāt (GN.IV-10182)
- **ḥayr u şer**: hayır ve şer
 Küfr ü dīn ü fişḳ u tā‘at **ḥayr u şer**
 İşlenür bu şehr içinde her hüner (GN.I-961)
- **ḥayvān u nebāt**: hayvan ve bitki
 Pes melek insān u **ḥayvān u nebāt**
 İkişi şābitdür ikisi bī-şebāt (GN.I-1327)
- **ḥāzır u nāzır**: hazır ve nazır
 Ƙıldı ma‘lūm kendünün ḳādırlıḡın
 Yirde gökde **ḥāzır u nāzırılıḡın** (GN.IV-8316)
- **ḥūr u ḡilmān**: huri ve gılman
Ḥūr u ḡilmān şanmañuz gökden yaḡar
 İlla bilün kim bu şoḥbetden doḡar (GN.II-3085)
- **ibtidā vü intihā**: başlangıç ve son

Allah adın eytlüm evvel ibtidā

K'andan oldı **ibtidā vü intihā** (GN.I-21)

- **ihlāş u imān**: ihlas ve iman
Kīne vü buhl u ḥased kibr ü riyā
İ' tikād **ihlāş u imān** Tañrı'ya (GN.II-5250)
‘**İlm ü hikmet** yir bular düni günü (GN.I-812)
- ‘**ilm ü Qur'an**: ilim ve Kur'an
Mescid ü minber bularuñ tahtları
‘**İlm ü Qur'an**'dur bularuñ rahtları (GN.I-1740)
- ‘**ilm ü ma'rifet**: bilgi ve beceri
Sende ‘**ilm ü ma'rifet** kıandan gelür
Harfi dilden ma' nisi cāndan gelür (GN.I-926)
- ‘**ilm ü şan'at**: bilim ve sanat
Gizlü kıalmaz ‘**ilm ü şan'at** fetḥ ü cūd
Ḥōş gānīmet alur ol dem bu vücūd (GN.I-1998)
- **inkār u ikrār**: inkar ve kabul
Çünki degdi onına on dürlü söz
İtdi ol **inkār u ikrār** oldı göz (GN.IV- 9613)
- **ins ü cin**: insan ve cin
Ger vuḥūş u ger tıyūr ger **ins ü cin**
Gözleyüben görmedi kendi cānın (GN.I-112)
- **insān u melek**: insan ve melek
Lākin **insān u melek** ölmeyiser
Ḥāzret ehлідür fenā olmayısar (GN.I-1286)
- **ins ü melek**: insan ve melek
Ne yir ü ne gök ü ne çarḥ u felek
Ne ten ü ne cān u ne **ins ü melek** (GN.I-1241)
- **istiğfār u tevbe**: af dileme ve tövbe
Lāki edebdür suçı nefsdan bileler
Her dem **istiğfār u tevbe** kııllar (GN.I-873)
- ‘**izz ü devlet**: yücelik ve saadet
‘İlm-ile dünya vü ‘uqbā alınur

İkisinden ‘**izz ü devlet** bulunur (GN.IV-9566)

- ‘**izzet ü hürmet**: itibar ve saygı
Ol sekizden bu skiz devlet bulur
Halk içinde ‘**izzet ü hürmet** bulur (GN.III-5844)
- ‘**izzet ü rağbet**: değer verme ve üstün tutma
Hem Çalap’dan bunlara rahmet gele
Hem bu halkdan ‘**izzet ü rağbet** gele (GN.IV-10244)
- **ğabz u başt**: sıkma ve gevşeme
Gönrür anda cümle san’ at nağş u renk
Ğabz u başt u ðahr u luğ u şulğ u cenk (GN.III-7045)
- **ğadr u kıymet**: değer ve kıymet
Hālını bilmek için ðul fikreti
Ne ðadardur anda **ğadr u kıymeti** (GN.IV-8279)
- **kāfir ü münkir**:kafir ve inkarcı
Cānum anuñla tena‘‘um sürerdur
Kāfir ü münkir anı ðanda görür (GN.IV-9334)
- **ğahr u cefā**: kahır ve eziyet
Ortada ðılduñ beni **ğahr u cefā**
Ğılmaya hergiz baña kimse vefā (GN.II- 4016)
- **ğahr u luğ**: kahır ve lütuf
Hüb u zişt ü **ğahr u luğ** u hayr u şer
Birikip dördi bile görür bular (GN.I-1300)
- **ğāl u ðil**: dedikodu
Mağşuduñ ‘ilm ü ‘ameldür bil ü ðıl
Ne gerekdür mācerā vü vü **ğāl u ðil** (GN.II-2686)
- **ğavl ü fi’l**: söz ve eylem
Halka bildük ne gerek inşāf-ı mış
Ğavl ü fi’l ü şatu bāzār her bir iş (GN.IV-10276)
- **ğavl u ðarār**: söz ve karar
Yine güydüm bu söze çok rüzigār
Yirine gelsün diyip **ğavl u ðarār** (GN.II-5490)
- **kevn ü mekān**: varlık ve yer

Hem didi ger sen degül miseñ ‘ ayān

Yaradur degül idüm **kevn ü mekân** (GN.I-212)

- **kibr ü ḥased** : kibir ve kıskançlık
Olmaya **kibr ü ḥased** ol kişide
Ḥaqqı her qanda bulursa işide (GN.III-5901)
- **kibr ü riyā**: kibir ve ikiyüzlülük
Kīne vü buhl u ḥased **kibr ü riyā**
İ‘ tiḳād ihlāş u imān Tañrı’ya (GN.II-5250)
- **ḳıl u ḳāl**: dedikodu
Ḳalmaya hiç öñ u soñ u **ḳıl u ḳāl**
Pes ola ol dem bize muṭlaḳ vişāl (GN.II- 4625)
- **ḳurb u visāl**: yakınlık ve kavuşma
Cānlara ol pend olur ḥōş perr ü bāl
Tenlere ol pend olur **ḳurb u visāl** (GN.IV-10246)
- **küfr ü dīn**: küfür ve din
Küfr ü dīn ü fişḳ u tā‘ at ḥayr u şer
İşlenür bu şehri içinde her hüner (GN.I-961)
- **küfr ü imān**: küfür ve iman
Yāḥud ol kim **küfr ü imān** biledür
Geh gelür imāna geh küfr-iledür (GN.I-1351)
- **küfr ü nifāḳ**: küfür ve nifak
Anuñ-ıçun kim bizümle ol zamān
Yoğ-ıdı **küfr ü nifāḳ** u hem gümān (GN.I-1128)
- **leyl ü nehār**: gece ve gündüz
Evveli gelmiş-durur faşl-ı bahār
Mu‘ tedildür anda bu **leyl ü nehār** (GN.I-1952)
- **lü’lü ü mercān**: inci mercan
Ol köşkler anda bu gökden yüce
Lü’lü ü mercān ḳamu uçdan uca (GN.III-5677)
- **mağbūn u maḥrūm**: şaşkın ve mahrum
Her kim ol ‘ ucb eyledi şöyle olısar
Tā ebed **mağbūn u maḥrūm** ḳalısar (GN.II- 4161)

- **maḥmil ü maḥfil:** kalınacak yer
Geç bulardan bu degüldür menzilüñ
İlerüdür **maḥmilüñ ü maḥfilüñ** (GN.IV-8831)
- **maḥv u fenā:** mahv ve yokluk
Cümle olmuş kendüden **maḥv u fenā**
Ni fikir kalmış bularda ni şenā (GN.IV-8296)
- **māl u mülk:** mal mülk
Yağmalatdı **māl u mülkü** ḥānumān
Virdi ol ʿ ışka gönül ü cism ü cān (GN.I-183)
- **māl u niʿmet:** mal ve nimet
Kimi eydür **māl u niʿmet** vir baña
Çamu kullardan yakınvan ben saña (GN.II-5141)
- **maşrıç u mağrib:** doğu ve batı
Çapuda ḥidmet kılan geçdi dibe
Adı vardı **maşrıça vü mağribe** (GN.IV-10302)
- **mekr ü ḥilet / mekr ü hile:** aldatma ve hile
Hem küfr hem **mekr ü ḥilet** hem ğazab
Nefse bunlar yār olupdur rüz u şeb (GN.I-987)
- **melek insān:** melek insan
Pes **melek insān** u ḥayvān u nebāt
İkisi şābitdür iksi bī-şebāt (GN.I-1327)
- **merkez ü menzil:** asıl yer ve konak
Ol fenāsuz mülk içinde şāh olur
Merkezi vü menzili dergāh olur (GN.I-736)
- **mescid ü minber:** mescit ve minber
Mescid ü minber bularuñ taḥtları
ʿ İlm ü Çur'an'dur bularuñ raḥtları (GN.I-1740)
- **miḥnet ü mefsede:** sıkıntı ve kötülük
Gökden indi devlet ü mertebeler
Yirde bitdi **miḥnet ü mefsedeler** (GN.I-702)
- **mihr ü şefkat:** sevgi ve şefkat
Mihr ü şefkat ʿ ışk u bāzī kem olur

Ma' de içinde şovuk muhkem olur (GN.I-2015)

- **mihrāb u mescid:** mihrap ve mescit
Her nefes mi' rāc u her dem Tūr aña
Her maqām **mihrāb u mesciddür** aña (GN.III-6049)
- **miskīn ü 'āciz:** miskin va aciz
Perde ardında qalupdur ins ü cān
Ben daḥı **miskīn ü 'āciz** nā-tüvān (GN.II-5445)
- **mülk ü maqām:** mülk ve makam
Geçmeyinçe uşbu biş evden tamām
Olmadı Ḥazret aña **mülk ü maqām** (GN.II-3370)
- **mülk ü māl:** mal mülk
Qanı tā' at qanı qullıq qanı ḥāl
Qaldı cümle ev ü barḥ u **mülk ü māl** (GN.I-1206)
- **muqbil ü maqbül:** mesut ve bahtiyar
Her kim anuñ işiginde qul ola
Ḥalk içinde **muqbil ü maqbül** ola (GN.III-5930)
- **muqīm ü maqām:** derece ve mevki
Ḥalkı ḥulqı çün bilesin sen tamām
Ma' lum ola **muqīm ü maqām** (GN.IV-10227)
- **münkir ü kāfir:** inkarcı ve kafir
Münkir ü kāfirden ol qayurmaya
Aña qarşu müdde' i dem urmaya (GN.I-1483)
- **naqş u ziyād:** eksik fazla
Nüh felektendür bu zişt ü ḥüb-ı zād
Nitekim aydan-durur **naqş u ziyād** (GN.III-8066)
- **nebī vü velī:** peygamber ve veli
Maḥlūquñ anda eli irmez eli
' Āciz ü ḥayrān **nebī vü hem velī** (GN.II-3250)
- **razi vü hoşnūd:** razı ve memnun
Olavuz uçmağ içinde tā ebed
Razı vü hoşnūd ola bizden Aḥad (GN.IV-9745)
- **ref' u sükūn:** kaldırma ve sakinlik

Ƙıldı ol dördi cihāna dörd sūtūn

Andan oldı naşb u cerr **ref** u **sükūn** (GN.I-1795)

- **sakf u şahın**: tavan ve taban
Bağladı uş şeş cihet oldı tamām
Sakf u şahın u dört divār u hoş maqām (GN.II-3404)
- **şarīh u muhtaşar**: açık ve öz
Gönlüme geldi yene bir hoş haber
Hoş hikāyetdür **şarīh u muhtaşar** (GN.I-552)
- **şavt u nağme**: ses ve ezgi
Dürlü ‘ilm ü dürlü hikmet dürlü söz
Dürlü dürlü **şavt u nağme** saz u söz (GN.IV-9330)
- **seyrān u teferrüc**: gezme dolaşma
Bunça **seyrān u teferrücler** kılup
Bu hevā üzre geçerler dirilüp (GN.I-482)
- **şıdk u şafā**: doğruluk ve kalp temizliği
Her işāret kim kılurdu Muştafā
Şıddıka artar-ıdı **şıdk u şafā** (GN.I-2100)
- **şark ğarb**: doğu batı
Ay oldı bir işāretten dü nīm
Şarka ğarba seyr kıldı her dü-nīm (GN.I-165)
- **şart u lāzım**: şart ve gerekli
Hem bu sözler **şart u lāzımdur** size
Hem dağı key farz u vācibdür bize (GN.II-3615)
- **şem‘ ü cem‘**: mum ve topluluk
Hoş düzilmiş **şem‘ ü cem‘** arāyide
Cümle halk alur bulardan fāyide (GN.II- 4412)
- **şevk u zevk**: neşe ve zevk
Cān gönül tolar neşāt u **şevk u zevk**
Ƙopdı cāndan geldi nefse zevk u şevk (GN.IV-9069)
- **şeyh ü şāb**: ihtiyar genç
Ol çerāguñ tal‘ atından degdi tāb
Kim teveccüh eyler aña **şeyh ü şāb** (GN.II-2865)

- **şirk ü şek:** ortaklık ve şüphe
Seçdi dinden küfr ü **şirk ü şekleri**
Virdi destür kırmğa müşrikleri (GN.I-171)
- **şükr ü şenā:** şükür ve övgü
Pes bize vācib-durur **şükr ü şenā**
Günde yüz biñ kez cana vü hem tene (GN.I-130)
- **tā' at u şohbet:** ibadet ve sohbet
Yaraşur **tā' at u şohbet** ol zamān
Girtü bilgil bu sözi dutma gümān (GN.I-1977)
- **terk ü tecrīd:** terk ve yalnızlaştırma
Terk ü tecrīd ol iniş yoķuş-durur
Yola gitmek yavlaķ ulu iş-durur (GN.II-3218)
- **tevbe vü tā' at:** tövbe ve ibadet
Oğlan-iken mektebe meşğül olan
Yigit iken **tevbe vü tā' at** kılan (GN.I-2021)
- **'ucb u kibr:** büyüklenme ve kibir
Halk içinde **'ucb u kibr** eylemeye
Söylese da' vi-y-ile söylemeye (GN.III-5934)
- **vaķt u zamān:** vakit ve zaman
Virdi hem **vaķt u zamān** u hem maķām
Tā zamān birle vücūd oldı tamām (GN.III-8057)
- **vaşf u şıfat:** sıfat ve nitelik
Diñle imdi eydeyüm **vaşf u şıfat**
Kim niçe ģalden ģāle döner şurat (GN.I-1167)
- **zamān u mekān:** zaman ve mekan
Neng ü nām u nāmūs u erkān nişān
İsteme anda **zamān u mekān** (GN.II-3154)
- **zāhir ü bāṭın:** açık ve gizli
Zāhir ü bāṭın ne kim varsa ' ayān
Ķamusı sende-durur bellü beyān (GN.I-943)
- **zekāt u şadķā:** zekat ve sadaka
Şol **zekāt u şadķāyı** eldir viren

Düşmişi götürmege eldür iren (GN.IV-9378)

- **zevķ u űevķ**: zevk ve neűe
Cān gönül ıolar neűāt u űevķ u zevķ
Ķopdı cāndan geldi nefse **zevķ u űevķ** (GN.IV-9069)
- **zūlm u dād**: zulüm ve adalet
Niçe dürlü naķű u san˘ at reng ü ad
BuĶl u iĶsān Ķaűm u raĶmet **zūlm u dād** (GN.IV-10131)

8.2.2. Dede Korkut Hikayeleri'nde iki ögesi de Arapça kelimelerle kurulmuş ikilemeler

8.2.2.1. Aynı Arapça kelimenin tekrarıyla kurulmuş ikilemeler:

- **Allah Allah**: Allah Allah
Dede Ķorķut űoylamıű: **Allah Allah** dimeyinçe iűler oñmaz. (DKK – D2-11)
- **āmin āmin**: amin amin
Āmin āmin diyenler dīzār görsün. (DKK – D291-5)
- **iķlim iķlim**: iklim iklim / űlke űlke
Mere bezirganlar varuñ **iķlim iķlim** arañ. (DKK – D94-12)

8.2.2.2. Farklı Arapça kelimelerle kurulmuş ikilemeler:

- **Ķıűım Ķavum**: hısım akraba
Ķıűımını Ķavumını ayırdı, ivini çözdü. (DKK – D236-9)
- **˘ızzet hōrmet**: izzet hürmet
˘ızzet hōrmet eylediler. (DKK – D178-6)
- **ķada bela**: kaza bela
Ķadam belam toķınur bu gün saña. (DKK – D158-1)
- **mal rızık**: mal rızık
Malumuzu rızıkumuzu yaĶmaladılar girü döndiler. (DKK – D71-10)
- **murat maķűut**: istek amaç
Vay bigüm Ķartaű **muradına maķűudına** irmeyen yaluñuz kardaű diyüp aĶlaűdılar böĶriűdiler. (DKK – D92-1)
- **tac taĶt**: taç taht

Bigler **tacum tahtum** için ağlaram, bir gün ola düşem ölem yirümde yurdumda kimse kalmaya didi. (DKK – D68-2,3)

- **vallah billah**: vallah billah

Vallah billah doğru yolu görür-iken eğri yoldan gelmeyelüm didi. (DKK – D285-6)

Garipname’de 15, Dede Korkut Kitabı’nda ise 3 ikileme aynı Arapça kelimenin tekrarıyla; Garipname’de 133, Dede Korkut Kitabı’nda 7 adet ikileme ise farklı Arapça kelimelerin bir araya gelmesiyle oluşmuştur.

8.3. İki Ögesi de Farsça Kelimelerle Kurulmuş İkilemeler

8.3.1. Garipname’de iki ögesi de Farsça kelimelerle kurulmuş ikilemeler

8.3.1.1. Aynı Farsça kelimenin tekrarıyla kurulmuş ikilemeler:

- **çarḫ çarḫa**: dönmeye

Çarḫ çarḫa girdi yir dutdı qarār

Sabit oldı yirde gökde ne ki var (GN.II- 4267)

- **dāne dāne**: tane tane

Ḳatre ḳatre yağmur ol şefḳat ile

Dāne dāne dürr olup geldi ele (GN.IV-10319)

- **dem-be-dem**: zaman zaman

Kendü orta yirde urmuşdur ḳadem

Seyr ider ol iki mülke **dem-be-dem** (GN.I-745)

- **demden deme**: demden deme

İy niçe şādī ḳılan düşdi ğama

Zāri ḳılup āh ider **demden deme** (GN.II-3918)

- **gāh gāh**: kah kah

‘Āşıḳa bu ‘ışḳ ne’yler **gāh gāh**

Şāhı ḳul eyler dilerse ḳulı şāh (GN.III-6183)

- **hīç hīç**: hiç hiç

Bu cihān nişe gelürdi **hīç hīç**

Ḥöd ḫolupdur mekr ü hīle pīç pīç (GN.III-6561)

- **ḫōş ḫōş**: hoş hoş

Yine düşdü ‘ aqla bir hōş ārzū

Diledi kim kuça **hōş hōş** hūb-rū (GN.II-3075)

- **nām-be-nām** : isim isim

Ol toköz nesne ki vardı **nām-be-nām**

Dīn içinde ĩlet-idi ol tamām (GN.IV-8634)

- **nihān-ender-nihān**: gizli gizli

Gördüm anda bir cihān ki ne cihān

Bī-nihāyetdür **nihān-ender-nihān** (GN.II-5619)

- **pīç-e-pīç / pīç pīç**: iyiden iyiye

Ortada añmaz Çalap emrini hīç

Bu hevesler gönle tolmış **pīç-e-pīç** (GN.II-2979)

- **renk renk**: renk renk

Toprağa cevher düşüpdür **renk renk**

Taglar altından çıkar ol teng teng (GN.III-6629)

- **ser-be-ser / ser-te-ser**: baştan başa

Uşbu ‘ azmet ileyinde hāş u ‘ ām

Māsivallah **ser-be-ser** cümle tamām (GN.I-240)

- **şardan şara**: şehirden şehire

Anı taqdīrdür süren **şardan şara**

Bu şehirden ya‘ ni ol şehre vara (GN.III-7034)

- **yār yār**: yar yar

Yād biliş imdi nedür agyār u yār

Agyarı қо дүн gün eytgil **yār yār** (GN.IV-10232)

- **zār zār / zār u zār**: ağlaya sızlaya

Ağlaya külhān içinde **zār zār**

Eyde qanı işüm evüm qanı yār (GN.II-3894)

8.3.1.2. Farklı Farsça kelimelerle kurulmuş ikilemeler:

- **āb u āteş**: su ve ateş

Āb u āteş bād u hāq ad eyledi

Bunları bu mülke bünyād eyledi (GN.I-1796)

- **āb u gil**: su ve toprak

Dünyada ‘ arş varsa sende cān u dil

Dünyada ferş varsa sende **āb u gil** (GN.I-923)

- **ağyār u yār**: düşman ve dost
Yād biliş imdi nedür **ağyār u yār**
Ağyarı ҡo dün gün eytgil yār yār (GN.IV-10232)
- **āşikārā vü nihān**: açık ve gizli
Muştafā dōstlığıcun oldı cihān
Ne ki varsa **āşikārā vü nihān** (GN.I-201)
- **bağ u bağçe**: bağ bahçe
Şol bezenmiş **bağ u bağçe** bozılur
Niçe varlık anda yoğa yazılur (GN.I-1970)
- **bağ u bend**: bağ bent
Bağını vü bendini cümle şeşer
Hiç añılmaz anda düşmān hayr u şer (GN.IV-9065)
- **bağça vü bāğ**: bahçe ve bağ
Bağça vü bāğ u sarāy u taht u baht
‘ Ayš u ‘ işret hāl u dirlik nerm ü saht (GN.I-2409)
- **cān u ten**: can ve ten
Cān u ten çün bu işe ҡāyim dura
Devleti ayrılmadın dāyim dura (GN.I-137)
- **cism ü cān**: vücut ve can
Cümle maḥlūķāt cümle ins ü cān
Yir ü gök ü ‘ aql u zāt u **cism ü cān** (GN.I-48)
- **cüst-ü-cū**: arama sorma
Oldur āhir bunça **cüst-ü-cū** kılan
Ol-durur hem isteyüp anı bulan (GN.I-121)
- **çālāk ü cüst / çālāk ü cüst**: hareketli
Her ki imāmla birlik eyledi dürüst
Ol varısar Ḥazret’e **çālāk ü cüst** (GN.I-380, GN.I-2504)
- **dār u gīr**: savaş
Ba‘ zıda oldı dilir ü şir-gīr
Ol eserdendür bu cümle **dār u gīr** (GN.III-7339)

- **der ü dergāh:** kapı ve ev
 Kābe-ķavseyn oldu menzilgāh aña
 Āşinā oldu **der ü dergāh** aña (GN.III-5777)
- **derd ü āh:** dert ve ah
 Bunça dürlü ārzu-y-ıla **derd ü āh**
 Kim bu gönülde ķomış ol pādişāh (GN.IV-9430)
- **derd ü renc:** dert ve kaygı
 Gitdi cümle cāh u mülk ü māl u genc
 Kaldı cānda ‘ ışķ u ĥasret **derd ü renc** (GN.III-6394)
- **dōst düşmān:** dost düşman
 Añlayasın **dōstuñı düşmānuñı**
 Kūrtarasın düşmanuñdan cānuñı (GN.I-803)
- **dōst u yār:** dost ahabap
 Şoldur ol kim iş ü ķonşı **dōst u yār**
 Her birinüñ sende bir maķşadı var (GN.II-2892)
- **feryād u nefir:** feryat ve nefret
 Görklüler olur bularda bī-nażır
 Her ki gördi kıldı **feryād u nefir** (GN.III-7545)
- **hānumān / hān-u-mān:** çoluk çocuk
 Yağmalatdı māl u mülkü **hānumān**
 Virdi ol ‘ ışķa gönül ü cism ü cān (GN.I-183, GN.I-312)
- **hār u ĥaşek:** diken ve çer çöp
 İlla bağlarda biter dürlü çiçek
 Şüre yirlerden gelür **hār u ĥaşek** (GN.I-2091)
- **hōr u şermsār:** aşāğılama ve utanma
 Şüret olur anda **hōr u şermsār**
 Pes bu şerri ol ‘ aķıl ĥükmi basar (GN.III-7039)
- **hōş şād:** hoş mutlu
 Kāyğuya ķarılmaya **hōş şād** ola
 Her bir a‘ zā dünyadan bir dād ala (GN.I- 1185)
- **hūb u zībā:** güzellik ve çekicilik
 Dōkilür diş gün günin göz çöngelür

Hüb u zibā şekli zişt ü neng olur (GN.III-7852)

- **hüb u zişt**: güzel çirkin
Görmeyen katında birdür **hüb u zişt**
Bilmeyene içi duzağdur çi bihişt (GN.I-1228)
- **huşq u ter**: kuru ve yaş
Gör ma' adinden niçe cevher biter
Kuvvetinden niçe **huşq u ter** biter (GN.I-40)
- **in ü an**: bu şu
Beglik ü kullık kamu yeksân ola
Ne iraq yakın ne **in ü an** ola (GN.II- 4623)
- **kāyim dürüst**: sağlam ve devamlı
Çün ola bu altı iş **kāyim dürüst**
Yol eri yolda ola çālāk ü çüst (GN.II-3622)
- **kuh u kuhsār**: dağ ve tepe
Dünyada hem berr ü hem baħr eyledi
Hem **kuh u kuhsār** hem nehr eyledi (GN.I-929)
- **kūr u kerr**: kör ve sağır
Sıklı kıldı şehr içinde **kūr u kerr**
Dāfi' a iltür anı daşra döker (GN.III-7025)
- **māh u sāl**: ay ve yıl
Sāki nefis ü sağraq işdeh bāde hāl
Bādiye bu rüz u hefte **māh u sāl** (GN.I-2424)
- **merd ü zen**: kadın erkek
Zühre'den hem perveriş alur bu ten
Kābil ol fi' le bu cümle **merd ü zen** (GN.III-8074)
- **nāçār u çār**: ister istemez
Geçmeseydi sürdiler **nāçār u çār**
Geçürür geçdükçe bu leyl ü nehār (GN.II- 4693)
- **nām u nişān**: ad ve iz
İşk içinde yok-durur **nām u nişān**
İşk içinde çok-durur genc-i nihān (GN.II- 4810)
- **nāz u niyāz**: yalvarma yakarma

Hağ didi kim sen yirinme iy Hicāz

Dōst baña senden kıla **nāz u niyāz** (GN.II- 4046)

- **nerm ü saht**: yumuşak ve sert
Bağça vü bāğ u sarāy u taht u baht
‘Ayš u ‘işret hāl u dirlik **nerm ü saht** (GN.I-2409)
- **nīk ü bed**: iyimser ve kötümser
Ulu kiçi **nīk ü bed** yoḥsul u bay
Bu yidi şafdan gider yıl on iki ay (GN.II-4647)
- **perr ü bāl**: kol kanat
Cānlara ol pend olur ḥōş **perr ü bāl**
Tenlere ol pend olur ḳurb u visāl (GN.IV-10246)
- **pīr ü cevān**: yaşlı genç
Ḳamusıyla bu nefes uş rāyigān
Alur andan ḥāş u ‘ām **pīr ü cevān** (GN.II-5054)
- **pīş ü pes**: ön ve arka
Sağ u şol u fevḳ u taht u **pīş ü pes**
Yoḳdur anda nedür ol yol adı bes (GN.II-3511)
- **rūz u hefte**: gün ve hafta
Sāḳi nefis ü sağraḳ işdeh bāde hāl
Bādiye bu **rūz u hefte** māh u sāl (GN.I-2424)
- **rūz u şeb**: gece gündüz
Hem küfr hem mekr ü ḥīlet hem ḡazab
Nefse bunlar yār olupdur **rūz u şeb** (GN.I-987)
- **sarāy u taht**: saray ve taht
Bağça vü köşḳ ü **sarāy u taht** nedür
Diñle imdi kim ḥikāyet nitedür (GN.I-2414)
- **sīm ü zer**: gümüş ve altın
Kimde varsa bāğ u çift ü **sīm ü zer**
Lācerem göñül her gün anı düzer (GN.IV-9097)
- **sūd u ziyān**: kar ve zarar
Bilesin **sūd u ziyān**uñ ne-y-imiş
Hem daḫı uşbu işi niçe-y-imiş (GN.I-762)

- **şād u hurrem:** neşe ve sevinç
Ten içinde **şād u hurrem**dür bular
Arzuları dün ü gün çirkin hular (GN.I-783)
- **şādī vü gam:** mutluluk ve üzüntü
Kahr u luḫ u **şādī vü gam** dünyada
Hiç şurat var mı kim irmez iy dede (GN.II-3848)
- **taht u baht:** taht ve baht
Bağça vü bāğ u sarāy u **taht u baht**
‘Ayš u ‘işret hāl u dirlik nerm ü saht (GN.I-2409)
- **ten ü cān:** ten ve can
Biline ezdād ‘ālemde ‘ayān
Çün **ten ü cān** çün zemīn ü asīmān (GN.I- 4 s.9)
- **tünd ü tiz:** sert ve aceleci
Ol şaf ehli **tünd ü tizdür** hūları
Yok-durur hiç kimseden kōrķuları (GN.II- 4684)
- **zemīn ü asīmān:** yer ve gök
Biline ezdād ‘ālemde ‘ayān
Çün ten ü cān çün **zemīn ü asīmān** (GN.I- 4 s.9)
- **zīr ü bālā:** alçak ve yüksek
Şağ u şol u **zīr ü bālā** pīş ü pes
Uşbu fikri kendüzüñden külli kes (GN.II-3438)
- **zīr-ü-zeber:** alt üst
İndi Cibrīl bunlara virdi haber
Uymayanı kıldılar **zīr-ü-zeber** (GN.III-7623)
- **zişt ü neng:** çirkinlik ve utanma
Dōkilür diş gün günin göz çōngelür
Hūb u zībā şekli **zişt ü neng** olur (GN.III-7852)

8.3.2. Dede Korkut Hikayeleri’nde iki ögesi de Farsça kelimelerle kurulmuş ikilemeler

8.3.2.1. Aynı Farsça kelimenin tekrarıyla kurulmuş ikilemeler:

- tiz ... tiz ... :

Tiz sevdüñ tiz usandüñ kavat oğlu kavat. (DKK - D198-6,7)

- **zāri zāri**: inleye inleye

Vay Kalın Oğuzuñ imrençesi Han Beyrek diyüp **zāri zāri** ağladı. (DKK – D92-8)

8.3.2.2. Farklı Farsça kelimelerle kurulmuş ikilemeler:

- **dostlık düşmenlik**: dostluk düşmanlık

Men senüñ **dostluğuñ düşmenligüñ** şınayu geldim. (DKK – D294-1)

- **dost düşmen**: dost düşman

Göreyim Oğuzda menüm **dostum düşmenüm** kimdür didi. (DKK – D107-5)

- **şin şamdan**: mutlu mesut

Bu yaña Şöklı Melik kâfirler-ile **şin şamdan**, yiyüp içüp oturur-idi. (DKK – D51-3)

- **tağım dayam**: dadım annem

Sizi yamrı yumrı **tağım dayam** şandum didi. (DKK – D274-3)

- **zır ü zeber** : alt üst

Depegöz künbede elin şokdı, eyle kaçdı-kim künbed **zır ü zeber** oldı. (DKK – D229-12)

Garipname’de 15, Dede Korkut Kitabı’nda ise 2 adet ikileme aynı Farsça kelimenin tekrarıyla; Garipname’de 54, Dede Korkut Kitabı’nda 5 adet ikileme ise farklı Farsça kelimelerin bir araya gelmesiyle oluşmuştur.

8.4. İlk Ögesi Türkçe İkinci Ögesi Farsça Kelimelerle Kurulmuş İkilemeler

8.4.1. Garipname’de ilk ögesi Türkçe ikinci ögesi Farsça kelimelerle kurulmuş ikilemeler:

- **alkış u hoşnüdlik**: beğenme ve rıza

Eydeyüm **alkış u hoşnüdlik** nedür

Kim bilesin bu hikāyet nitedür (GN.II-3100)

- **biliş ü yād**: tanıdık yabancı

Birikenler buldılar girtü murād

Maħkum oldı bunlara **biliş ü yād** (GN.I-253)

- **il ü şār:** ülke ve şehir
Saltanat bir hōş haysiyyetdür
Hükmine münkād cümle **il ü şār** (GN.IV-9034)
- **iş dōst:** eş dost
Halk içinde **iş dōstı** yārısın
Sana eydür rāzını dildārısın (GN.IV-9751)
- **şatu bazār:** satış pazar
Bāğ u çift ü şirket ü **şatu bazār**
Ögi uşşı durmadın anı düzer (GN.I-1202)
- **ün ü sāz:** ses seda
Maḥv ola ḥarf u şavt u **ün ü sāz**
Niteliksüz görine ol bī-niyāz (GN.II- 4628)
- **yoldaş u yār:** yol arkadaşı ve yar
Ger baña ol nefsi emmāre ki var
Dōst yolında olmadı **yoldaş u yār** (GN.II-5604)

Garipname’de ilk ögesi Türkçe, ikinci ögesi Farsça olan 7 ikileme tespit edilmiş olup Dede Korkut Kitabı’nda böyle oluşumlu ikilemelere rastlanmamıştır.

8.5. İlk Ögesi Arapça İkinci Ögesi Türkçe Kelimelerle Kurulmuş İkilemeler

8.5.1. Garipname’de ilk ögesi Arapça ikinci ögesi Türkçe kelimelerle kurulmuş ikilemeler:

- **‘aql u bilü:** akıl ve bilgi
Muḥkem olur ol zamān **‘aql u bilü**
‘İlm ü ḥikmet cān gönül olmuş tolu (GN.I-2006)
- **aşl u kök:** asıl ve kök
Ya‘ni **aşl u kök** demek maqşūd nedür
Dilek uşbu sözde ata anadur (GN.II-3482)
- **cümle dürlü:** bütün
Ādemide **cümle dürlü** ḥāl ü iş
Yir-ile gökden biter bu yaz u kış (GN.I-700)
- **ḫuvvet ü ḫoldaş:** güç arkadaş

‘Āşık’uñ ol ma‘ni-durur yoldaşı
Yol içinde **kuvveti vü koldaşı** (GN.II-5022)

- **māl u tavar**: mal ve davar
Ev ü barḥ u ḥān-u-mān **māl u tavar**
Cümlesi ḳayḡu-durur her kimde var (GN.I-1114)
- **şalāt şav**: namaz ve oruç
Eytdi nefsi-i nāṭıkadur bu ḳavum
Bu gürühdä *ne şalāt var ne şavum* (GN.IV-8789)

8.5.2. Dede Korkut Hikayeleri’nde ilk ögesi Arapça ikinci ögesi Türkçe kelimelerle kurulmuş ikilemeler:

- **ḳavum ḳardaş**: kavim kardeş
On altı yıldır kim babañuñ tutsaḳıyam, ataya anaya, **ḳavuma ḳardaşa**
ḥaşretem. (DKK – D98-3)

Garipname’de 6, Dede Korkut Kitabı’nda ise 1 adet ikilemenin ilk ögesi Arapça, ikinci öğeleri Türkçedir.

8.6. İlk Ögesi Arapça İkinci Ögesi Farsça Kelimelerle Kurulmuş İkilemeler

8.6.1. Garipname’de ilk ögesi Arapça ikinci ögesi Farsça kelimelerle kurulmuş ikilemeler:

- ‘**adl u dād**: adalet
Salṭanat ārāste vü hem ‘**adl u dād**
Ḥükmi geçmez anda çi biliş çi yād (GN.II- 4368)
- ‘**ahd ü peymān**: anlaşma
‘Işḳdegül mi tācı taḥtı terk iden
Pādişāhla ‘**ahd ü peymān** berk iden (GN.II- 4926)
- ‘**aḳıldan cāna**: akıldan cana
Bir bir eydem her bir evde n’itdügin
Söz ‘**aḳıldan cāna** niçe gitdügin (GN.IV-8387)
- ‘**aḳl u dāniş**: akıl ve bilgi
‘**Aḳl u dāniş** ya‘ni yoḡdur ma‘ni nūr

‘Aql şol uçmağa beñzer ma‘ni hür (GN.I-78)

- ‘**aql u dil**: akıl ve gönül
 Ādemīnūñ mülki geldi mu‘tedīl
 Nefs ü tendür varlığı hem ‘**aql u dil** (GN.I-728)
- ‘**ayş u nūş**: yeme ve içme
 İşret ü būs u kenār u ‘**ayş u nūş**
 Nefs içinde bu hevesler kıldı cūş (GN.II- 4535)
- **emr ü destūr**: emir ve izin
 Şāh buyurdı bāgçevānlar geldiler
 Pādīşāhdan **emr ü destūr** aldılar (GN.I-1545)
- **emr ü nehy**: emir ve yasak
 Dördine söyler-idi bir lafz-ıla
Emr ü nehy ol ne-y-ise kıldan kıla (GN.I-2098)
- **erkān nişān**: mertebe
 Neng ü nām u nāmūs u **erkān nişān**
 İsteme anda zamān u mekān (GN.II-3154)
- **faşl u cins**: fasıl ve cins
 Bildürür kim kim-durur her **faşl u cins**
 Hemçünān ki penç perde penç hiss (GN.I-10 s.11)
- **ħarb u ceng**: savaş
 Dünya bir evdür qarañu tünd ü teng
 İçi tolu mekr ü ħīle **ħarb u ceng** (GN.IV-10091)
- **ħayf u dirīgā**: yazık eyvah
 Eyde iy **ħayf u dirīgā** kanı ol
 ‘İşret ü ma‘şūq u sāqı sağ u şol (GN.II-5398)
- **ins ü cān**: insan ve can
 Cümle maħlūqāt cümle **ins ü cān**
 Yir ü gök ü ‘aql u zāt u cism ü cān (GN.I-48)
- **ins ü peri**: insan ve peri
 Çün getürdi dünyaya ol serveri
 Bildi anuñ geldügin **ins ü peri** (GN.IV-8897)
- ‘**izz ü nāz**: yücelik ve naz

‘ İlm ü hikmet ‘ ibret ü esrār u rāz

Tevbe vü tevfiķ u tā‘ at ‘ **izz ü nāz** (GN.II-3634)

- **ķayd u dām**: bağlılık ve tutkunluk
Dōstdan ayru bir dem uķt ārāmı yoķ
‘ Ālem iķre hiķ **ķayd u dāmı** yoķ (GN.III-6219)
- **kibr ü kīn / kibr ü kīne**: kibir ve kin
Gökden indi cān u ‘ aķl u fehm ü dīn
Yirden oldı nefis ü ten hem **kibr ü kīn** (GN.I-701)
- **maķv u māt**: yok olma ve yenilme
Uķbu varlıķ olmiķ anda **maķv u māt**
Ķāyim ol Ħaķ zātı dāyim ol Őıfāt (GN.IV-9436)
- **māl u genc**: mal ve hazine
Gitdi cümle cāh u mülk ü **māl u genc**
Ķaldı cānda ‘ ıķķ u ħasret derd ü renc (GN.III-6394)
- **mevc ü deryā**: dalda ve deniz
Ķünki ķaķre düķdü deñze oldı bir
Gitdi cümle **mevc ü deryā** ķaldı bir (GN.III-8030)
- **nefs ü ten**: nefis ve can
Ādemīnūñ mülki geldi mu‘ tedil
Nefs ü tendür varlığı hem ‘ aķl u dil (GN.I-728)
- **ķulķ u cenk**: barıķ ve savaķ
Görnür anda cümle san‘ at naķķ u renk
Ķabz u baķ u ķahr u luķf u **ķulķ u cenk** (GN.III-7045)
- **ķems ü māh**: güneķ ve ay
Pes yaratdı ķudretinden ol ilāh
‘ Arķ nūrından gök yüzinde **ķems ü māh** (GN.III-6352)
- **ķerr ü ķūr**: kötülük ve karıķıklık
Fi‘l ü fitne hırķ u hıķd u **ķerr ü ķūr**
Ħalvet olmağa kiķiyi ķanda ķor (GN.II-2924)
- **ķükr ü niyāz**: ķükür ve beklenti
Sen dağı anuñ-ıla **ķükr ü niyāz**
Gönderesin kendüzüñden gizlü rāz (GN.II-5227)

- **şükr ü sipās**: teşekkür
Cān daḥı kılmaḡ gerek **şükr ü sipās**
Kamudan yig olsa yigdür ḥaḡ-şinās (GN.I-135)
- **tāc taḥt**: tac taht
‘Işḡdegül mi **tācı taḥtı** terk iden
Pādişāhla ‘ahd ü peymān berk iden (GN.II- 4926)
- **teşviş ü ğavġā**: düzensizlik ve kavga
Göñli cānı **teşviş ü ğavġā** tolu
Ya‘ ni ḥalvetde miyem dir ol delü (GN.II-2873)
- **‘ucb u ğünūh**: kibir ve günah
Yarlıġandı cümle ol **‘ucb u ğünūh**
Ol nefesden ḥoşnūd ola Pādişāh (GN.II- 4309)
- **za‘ if ü süst-ḥāl**: zayıf ve güçsüz
Tenleri şöyle **za‘ if ü süst-ḥāl**
Kim bir evden çıkamazlar māh u sāl (GN.II- 4428)
- **zevḡ u şādī**: zevk ve mutluluk
İlla şol vaḡtın ki ilde emn ola
Zevḡ u şādī el vire cümle ḡula (GN.IV-9072)

Garipname’de ilk öġesi Arapça ikinci öġesi Farsça kelimelerle kurulmuş olan 31 adet ikileme tespit edilmiş olup Dede Korkut Kitabı’nda bu şekilde kurulmuş ikilemelere rastlanmamıştır.

8.7. İlk Öġesi Farsça İkinci Öġesi Türkçe Kelimelerle Kurulmuş İkilemeler

8.7.1. Garipname’de ilk öġesi Farsça ikinci öġesi Türkçe kelimelerle kurulmuş ikilemeler:

- **bāġ u çift**: çift çubuk
Diñle imdi ol daḥı nedür i yār
Bāġ u çift ü mülk ü māl u rüz davar (GN.II-2902)
- **cān göñül / cān u göñül**: can gönül
‘Işḡ u devlet ‘aḡl u dāniş **cān göñül**
İşigünde cümle boynı baġlu ḡul (GN.I-78, GN.II-3794)

- **hūri vü uçmağ:** huri ve cennet
Kimi ‘ aşık **hūriye vü uçmağa**
Ya‘ ni ol uçmağda hūri kuçmağa (GN.IV-8765)
- **rūz davar:** yiyecek ve hayvan
Diñle imdi ol dağı nedür i yār
Bāğ u çift ü mülk ü māl u **rūz davar** (GN.II-2902)
- **saz u söz:** saz söz
Dürlü ‘ ilm ü dürlü hikmet dürlü söz
Dürlü dürlü şavt u nağme **saz u söz** (GN.IV-9330)
- **şekker börek:** şeker börek
Mışr’ ı n’ idersin saña şekker gerek
Hōna gel ki yiyessin **şekker börek** (GN.II-2683)
- **yār u yoldaş:** yar ve yol arkadaşı
Benüm ile **yār u yoldaş** gelmedi
Senden ayruğ destgürüm qalmanı (GN.II- 4460)
- **çirkin ü gökçek:** çirkin ve güzel
Çirkin ü gökçek kamu birdür aña
Hiç yirer mi kimseyi bir baqsaña (GN.I-1681)
- **mīr ü kul:** bey ve köle
Kimse fikri kimseye şatmış degül
Satun almaz bay u yoğsul **mīr ü kul** (GN.II- 5098)

8.7.2. Dede Korkut Hikayeleri’nde ilk ögesi Farsça ikinci ögesi Türkçe kelimelerle kurulmuş ikilemeler:

- **çadır otağ:** çadır otağ
Ala Tağda **çadırın otağın** dikti. (DKK – D293-11)

Garipname’de 9, Dede Korkut Kitabı’nda ise 1 adet ikilemenin ilk ögeleri Farsça, ikinci ögeleri ise Türkçedir.

8.8. İlk Ögesi Farsça İkinci Ögesi Arapça Kelimelerle Kurulmuş İkilemeler

8.8.1. Garipname'de ilk ögesi Farsça ikinci ögesi Arapça kelimelerle kurulmuş ikilemeler:

- **çarḥ u felek**: dönüş ve felek
Ne yir ü ne gök ü ne **çarḥ u felek**
Ne ten ü ne cān u ne ins ü melek (GN.I-1241)
- **gerd ü ğubār** : zerre ve toz
Gördüm ol sulṭānlığı kim anda var
Anda bu yir gök degül **gerd ü ğubār** (GN.III-7995)
- **güng ü lāl**: aptal ve dilsiz
Eytdüm iy keşşāf-ı sırr-ı lā-yezāl
Nāṭıka vaşfuñdan oldı **güng ü lāl** (GN.IV-8845)
- **hāmūş u üsküt**: sessizlik, susma
Cāhile **hāmūş u üskütdür** cevāb
Ḥalka ol hem yüz şuyıdur hem savāb (GN.IV-10369)
- **ḥōr u ḥacīl**: aşağılanmış ve zor durumda
Geh başar ‘ aklı bu nefis eyler zelīl
Leşkeri ‘ aklıñ olur **ḥōr u ḥacīl** (GN.I-997)
- **ḥōr u zelīl**: aşağılanmış ve mahzun
Kaldı tende maḥbūs u **ḥōr u zelīl**
Fāsıka Ḥaḳ tevbeı kıl sun delīl (GN.I-1021)
- **ḥōş müzeyyen**: hoş süslü
Yir ü gögi dürlü dürlü ḥalk-ıla
Ḥōş müzeyyen eyledi kıldan kıla (GN.IV-10156)
- **ḥōş selāmet**: hoş rahat
Kim helāk olmayalar kem nesneden
Ḥōş selāmet yöriyeler dünyede (GN.I-1550)
- **ḥoşnūd u rāzı**: hoşnut ve razı
Her biri **ḥoşnūd u rāzı** işine
Diñle imdi kendü kimdir işi ne (GN.I-963)
- **māt u ğarḳ**: batmak ve yok olmak
Hiç belürmez yir ü gök ü ğarb u şarḳ

Cümle olmuş ol deñizde **māt u ğark** (GN.IV-9435)

- **nām u nāmus**: ad ve namus
Gördüm ol mülke varanlar **ķamusı**
Yine düşmiş külli **nām u nāmusı** (GN.III-7933)
- **sergerdān u ħayrān**: kendinden geçmiş ve hayran olmuş
Cümle **sergerdān u ħayrān** ol **Ħaķ**'a
Bilimezler niçedür iş muṭlaķā (GN.II- 4649)
- **taḥt u tāc**: taht ve tac
Māl u ni' met ķul ķaravaş **taḥt u tāc**
Her gün anda ṭoyınudur biñ biñ ac (GN.II- 4367)
- **zişṭ ü 'ifrīt**: şeytan ve yaratık
Bu yir altı cümle dīvlerdür ṭolu
Zişṭ ü 'ifrīt her biri çirkin ḥulu (GN.I-934)
- **zişṭ ü laṭif**: kötü ve iyi
Hem sa' id ü hem şaķī vü hem şerīf
Cümle şūret bağladı **zişṭ ü laṭif** (GN.I-1248)

Garipname'de ilk ögesi Farsça ikinci ögesi Arapça kelimelerle kurulmuş olan 15 adet ikileme tespit edilmiş olup Dede Korkut Kitabı'nda bu şekilde kurulmuş ikilemelere rastlanmamıştır.

8.9. Öğeleri Türkçe Kelimelerle Kurulmuş Üçlemeler

8.9.1. Garipname'de öğeleri Türkçe kelimelerle kurulmuş üçlemeler:

- **ay u gün yılduz**: ay, güneş ve yıldız
Ay u gün yılduz tamāmet gök yüzün
Ħōş müzeyyen ķıldı dünin gündüzün (GN.II- 4268)
- **çakmak u taş u kav**: çakmak, taş ve kav
Nūrı Allah birlik içinde ķodı
Nitekim **çakmak u taş u kav** odı (GN.I-502)
- **dil ķulağ u göz**: dil, kulak ve göz
Ħırķdan altmış yaşa varınça tamām
Dil ķulağ u göz-durur nefse maķām (GN.II-5355)

- **el ayağ u baş:** el, ayak ve baş
El ayağ u baş unıdılmış-ıdı
Uşbu varlık cümle maḥv olmuş-ıdı (GN.II-3801)
- **eyden diñleyen ü yazan:** söyleyen, dinleyen ve yazan
Eydene diñleyene vü yazana
Raḥmet eyle yā ilāhe rabbenā (GN.IV-10591)
- **gör- ü bil- öğren-:** gör-, bil- ve öğren-
Gördiler ü bildüler öğrendiler
Yidüler ü içdiler ü kıandılar (GN.IV-9314)
- **yi- ü iç- ü kan-:** ye- iç- ve kan-
Gördiler ü bildüler öğrendiler
Yidüler ü içdiler ü kıandılar (GN.IV-9314)

8.10. Garipname’de Öğeleri Arapça Kelimelerle Kurulmuş Üçlemeler:

- **‘arş u kürsî vü kalem:** arş, kürsi ve kalem
‘Arş u kürsî vü kalem bilmez anı
Birbirine şorişurlar kim kıanı (GN.II-3417)
- **‘āşık u ma‘şuk u ‘ışk:** aşık, sevgili ve aşk
‘Āşık u ma‘şuk u ‘ışk bir ḥarf ola
Girü kendü ma‘ nisine şarf ola (GN.II- 4627)
- **cehl ü inkār u riyā:** bilgisizlik, inat ve gösteriş
Ḥışm u ğaybet **cehl ü inkār u riyā**
Kor mı sini kim varasın Tañrı’ya (GN.II-2925)
- **fışk u inkār u riyā:** günah işleme, inkar ve ikiyüzlülük
Kibr ü kîne **fışk u inkār u riyā**
Nefs ile bunlar diler ‘aklı sıya (GN.I-985)
- **ğılman u vildan u tıyūr:** cennet gençleri, hizmetçileri ve kuşlar
Niçe mülkdür cennet ü ḥūr u kuşūr
Ne-durur **ğılman u vildan u tıyūr** (GN.III-5663)
- **ḥaşm u cehl ü ḥased:** öfke, cehalet ve çekememezlik
Buḥl u zerḳ u **ḥaşm u cehl ü hem ḥased**

Dün ü gün nefse kıılır bunlar meded (GN.I-986)

- **hulķ u imān u kanā'at**: iyi ahlak, iman ve kanaat
Hulķ u imān u kanā'at kaması
 'Aķla berkinmiş bularuñ nāmusı (GN.I-980)
- **'ıřķ u hevā vü mefsede**: aşk, arzu ve fesatlık
 Kānı ol **'ıřķ u hevā vü mefsede**
 Kim beni eglardi her bir nesnede (GN.II-5570)
- **'ıřret ü ma' řūk u sāķi**: içki, sevgili ve saki
 Eyde iy hayf u dirīgā kani ol
 'İřret ü ma' řūk u sāķi sađ u řol (GN.II-5398)
- **i' tikād u řıdķ u iķrār**: inanma, doğruluk ve inandığını söyleme
 Bir gürühı kim imāndur yoldaşı
 İ' tikād u řıdķ u iķrārdur işi (GN.I-2059)
- **kāfir ü münkir münāfiķ**: kafir, inkarcı ve ikiyüzlü
 Kāfir ü münkir münāfiķ gör n'ider
 Ger göremezseñ görenden şor ĥaber (GN.I-2076)
- **Ķur'ān u 'ilm ü ĥikmet**: Kur'an, ilim ve hikmet
 Yir var anda cümle dürlü ni' mete
 Ya' ni kim Ķur'ān u 'ilm ü ĥikmete (GN.II-5248)
- **küfr ü şirk ü şek**: küfür, ortaklık ve şüphe
 Seçdi dīnden **küfr ü şirk ü şekleri**
 Virdi destür kırmağa müşrikleri (GN.I-171)
- **māl u mülķ ü esbāb**: mal mülķ ve çoluk çocuk
 Çünkü **māl u mülķ ü esbāb** olmaya
 Dünya Ħaķ'dın yaña miĥrāb olmaya (GN.IV-9096)
- **māl u mülķ ü ni'met**: mal mülķ ve nimet
 Māl u mülķ ü ni'met elinde-y-iken
 Yi yidür baĥşāyiř eyle anı sen (GN.IV-10356)
- **maĥlub u ma' řūk u ma' būd**: istenilen, sevilen ve tapılan
 Yitmiş iki milletüñ maķşudı ol
 Maĥlub u ma' řūkı vü ma' būdı ol (GN.I-658)
- **müstakbil ü māzī vü ĥāl**: gelecek, geçmiş ve şimdi

Bunları üç üç yarattı Zü'l-celāl

Nitekim **müstakbil ü mazi vü hāl** (GN.I-6 s.9)

- **naḥv u taṣrīf u luġat**: cümle, çekimler ve kelimeler hazinesi
Naḥv u taṣrīf u luġat ḥācet degül
 Bāġ u ḥācet çün bulunur evde gül (GN.II-2682)
- **nefs ü cān u ‘aql**: nefis, can ve akıl
 Ya‘ ni tendür **nefs ü cān u ‘aql**-ıla
 Şüret oldı dördi bir yirde bile (GN.I-2486)
- **şüret ü nefis ü ‘aql**: vücut, nefis ve akıl
Şüret ü nefis ü ‘aqldur cān-ıla
 Dördi bir yirde bile insān-ıla (GN.I-1293)
- **şehvet ü hırş u heves**: şehvet, hırs ve arzu
Şehvet ü hırş u hevesdür pīşesi
 Yoġ-durur ayruġ anuñ endişesi (GN.I-1896)
- **tā‘ at u zıkr ü şafā**: ibadet, zikir ve gönül saflığı
 ‘İlm ü ‘ibret **tā‘ at u zıkr ü şafā**
 Berkidüpdür ‘aql-ıla ‘ahd ü vefā (GN.I-979)
- **tevbe vü tevfiġ u tā‘ at**: tövbe, Allah'ın yardımı ve ibadet
 ‘İlm ü ḥikmet ‘ibret ü esrār u rāz
Tevbe vü tevfiġ u tā‘ at ‘izz ü nāz (GN.II-3634)
- **zerġ u inkār u mecāz**: ikiyüzlülük, inanmama ve gerçekdışılık
 ‘İlm ü ‘ibret ḥikmet ü esrār u rāz
 Mekr ü ḥile **zerġ u inkār u mecāz** (GN.IV-9311)
- **zıkr ü tesbīḥ ü tevekkül**: zikir, tespih ve tevekkül
Zıkr ü tesbīḥ ü tevekkül işleri
 Kalmaduġ ayruk daġı teşvişleri (GN.II- 4409)

8.11. Garipname’de Öğeleri Farsça Kelimelerle Kurulmuş Üçlemeler:

- **bī-şümār u bī-ḥisāb u bī-‘aded**: hesapsız, sayısız, tek
 Lācerem Ḥaġ’dan bula her dem meded
Bī-şümār u bī-ḥisāb u bī-‘aded (GN.I-1032)
- **sarāy u taḥt u baḥt**: saray, taht ve baht

Bağça vü bāğ u sarāy u taht u baht

‘Ayš u ‘işret hāl u dirlik nerm ü saht (GN.I-2409)

8.12. Garipname’de Arapça + Arapça + Farsça Şeklinde Kurulmuş Üçlemeler:

- ‘aql u nefis ü cān: akıl, nefis ve can
Bu temennāyı çü kıldum bī-zebān
Eyle kim duymadı ‘aql u nefis ü cān (GN.II-5597)
- ‘aql nefis ten: akıl, nefis ve vücut
Cān u gönül hem ‘aql nefis ten dağı
Her biri bir key ganiydi ben dağı (GN.II- 4345)
- hikmet ü esrār u rāz: hikmet, sırlar ve giz
‘İlm ü ‘ibret hikmet ü esrār u rāz
Mekr ü hile zerğ u inkār u mecāz (GN.IV-9311)
- ‘ibret ü esrār u rāz: ibret, sırlar ve giz
‘İlm ü hikmet ‘ibret ü esrār u rāz
Tevbe vü tevfiğ u tā‘at ‘izz ü nāz (GN.II-3634)
- küfr ü inkūr u gümān: küfür, inkar ve şüphe
Küfr ü inkūr u gümān terk idelüm
Gönlümüz girçeklige berkidelüm (GN.I-1134)

8.13. Garipname’de Arapça + Arapça + Türkçe Şeklinde Kurulmuş Üçlemeler:

- emr ü taqdır ü dilek: emir, takdir ve dilek
Bu iş içre suçı ne ben miskinün
Emr ü taqdır ü dilek cümle senün (GN.I-887)
- guşsa vü teşviş ü kaygu: gam, keder ve düşünce
Guşsa vü teşviş ü kaygu ol zamān
Şādılığdan artuğ olur bī-gümān (GN.I-2014)

8.14. Garipname’de Türkçe + Arapça + Arapça Şeklinde Kurulmuş Üçlemeler:

- dirliğ ü şādi vü ni‘met: düzen, neşe ve nimet
Yir yüzindedür bularuñ lezzeti
Dirliği vü şādisi vü ni‘meti (GN.I-773)

- **uçmağ u hūr u kuşūr**: cennet, huri ve saraylar
Cān u gönül gözin aç kim göresin
Uçmağ u hūr u kuşūra iresin (GN.III-5662)

8.15. Garipname’de Arapça + Farsça + Arapça Şeklinde Kurulmuş Üçlemeler:

- **ādem ü perī vü cinnī**: insan, peri ve cin
Ādem ü perī vü cinnī kurd u kuş
Buyruğında ger inişdür ger yoğuş (GN.II-3423)
- **kibr ü kīn ü buhl**: kibir, kin ve cimrilik
Kibr ü kīn ü buhl u hem fişk u fesād
Katlarında Hağ sözi yavlağ kesād (GN.II-2923)
- **mansīb u baḥşāyiş ü hil’ at**: kazanmış, ihsan sahibi ve iyi huylu
Böyle olan kimsene devletlüdür
Mansīb u baḥşāyiş ü hil’ atlüdür (GN.I-1494)
- **teni tenhā vü miskīn**: aşağılanmış, kimsesiz ve düşkün
Ben teni tenhā vü miskīn eli boş
Dōst rızāsı işiginde ıldum uş (GN.II-5575)

8.16. Garipname’de Arapça + Farsça + Farsça Şeklinde Kurulmuş Üçlemeler:

- **‘işret ü būs u kenār**: içki içme ve öpüp kucaklama
‘Işk u bāzī ‘işret ü būs u kenār
Bitdi cāndan gitdi ārām u qarār (GN.II-5332)
- **naqd u genc ü māye**: varlık, hazine ve maya
Cümle sendendür bizüm sermāyemüz
Zāt içinde naqd u genc ü māyemüz (GN.I-79)

8.17. Garipname’de Farsça + Farsça + Arapça Şeklinde Kurulmuş Üçlemeler:

- **neşāt u şevk u zevk**: sevinç, neşe ve zevk
Cān gönül tolar neşāt u şevk u zevk
Kōpdı cāndan geldi nefse zevk u şevk (GN.IV-9069)

8.18. Garipname'de Türkçe + Türkçe + Farsça Şeklinde Kurulmuş Üçlemeler:

- **altun gümüş ü pul:** altın, gümüş ve para
Ol bahā **altun gümüş ü pul**-durur
Dünyada ni' met bulara **kül**-durur (GN.I-1416)

8.19. Garipname'de Türkçe + Farsça + Farsça Şeklinde Kurulmuş Üçlemeler:

- **ğarañu tünd ü teng:** karanlık, sıkıntılı ve dar
Dünya bir evdür **ğarañu tünd ü teng**
İçi tolu mekr ü hîle ħarb u ceng (GN.IV-10091)

8.20. Garipname'de Farsça + Farsça + Türkçe Şeklinde Kurulmuş Üçlemeler:

- **kiler ü çartâğ u anbâr:** kiler, çardak ve ambar
Kiler ü çartâğ u anbârlar dolar
Aña ħarşu issinüñ beñzi güler (GN.I-1976)

8.21. Garipname'de Farsça + Arapça + Arapça Şeklinde Kurulmuş Üçlemeler:

- **āvāz u ħarf ü ma'ni:** ses, harf ve mana
Ol nefes **āvāz u ħarf ü ma'ni**dür
Diñle imdi eydeyüm kim niçedür (GN.I-1315)
- **bahşış ü iħsān u cūd:** bahşış, iyilik ve cömertlik
Sensin ol kim ħamuya virdüñ vücūd
Hulğ u luğf u **bahşış ü iħsān u cūd** (GN.II- 4015)
- **kīne vü buħl u ħased:** kin, cimrilik ve çekememezlik
Kīne vü buħl u ħased kibr ü riyā
İ' tiğād iħlāş u imān Tañrı'ya (GN.II-5250)
- **neng ü nām u nāmūs:** utanma, şan ve namus
Neng ü nām u nāmūs u erkān nişān
İsteme anda zamān u mekān (GN.II-3154)
- **taħt u tāk u ħulle:** taht, taç ve elbise
Taħt u tāk u ħulle vü ħür u ħuşūr
Ğamusı mü'min içün ħāzır-durur (GN.I-2298)

8.22. Garipname'de Farsça + Türkçe + Arapça Şeklinde Kurulmuş Üçlemeler:

- **bāğ u çift ü şirket:** bağ, çift ve ortaklık
 Bāğ u çift ü şirket ü şatu bazār
 Ögi uşşı durmadın anı düzer (GN.I-1202)
- **hu dirlik ü ahvāl:** huy, düzen ve durum
 Çün buları gördüm uşbu hāl-ıla
 Bu hu bu dirlik ü bu ahvāl-ıla (GN.IV-8755)

8.23. Garipname'de Farsça + Arapça + Farsça Şeklinde Kurulmuş Üçlemeler:

- **cān u nefis ü ten:** can, nefis ve vücut
 ‘Aql u gönül cān u nefis ü ten dağı
 Cümlesi bu ‘ışık-ıla buldı Hāq’ı (GN.IV-10149)

8.24. Garipname'de Arapça + Türkçe + Farsça Şeklinde Kurulmuş Üçlemeler:

- **māl u baş u cān:** mal, baş ve can
 Eytdiler girçekleyin geldük yola
 Māl u baş u cān u oğul kız bile (GN.IV-10533)

Sözcük kökeni açısından Garipname'de çok çeşitli üçlemeler mevcuttur. Bunlardan 7 tanesi üç ögesi de Türkçe kelimelerle kurulu üçlemeler olup 25 tanesinin üç ögesi de Arapça, 2 tanesinin ise üç ögesi de Farsçadır. Ayrıca Garipname'de ilk iki ögesi Arapça, son ögesi Farsça olan 5 adet; ilk iki ögesi Arapça, son ögesi Türkçe olan 2 adet; ilk ögesi Türkçe, son iki ögesi Arapça olan 2 adet; birinci ve üçüncü ögeleri Arapça, ikinci ögesi Farsça olan 4 adet; ilk ögesi Arapça, son iki ögesi Farsça olan 2 adet; ilk iki ögesi Farsça, son ögesi Arapça olan 1 adet; ilk iki ögesi Türkçe, son ögesi Farsça olan 1 adet; ilk ögesi Türkçe, son iki ögesi Farsça olan 1 adet; ilk iki ögesi Farsça, son ögesi Türkçe olan 1 adet; ilk ögesi Farsça, son iki ögesi Arapça olan 5 adet; ilk ögesi farsça, ikincisi Türkçe ve üçüncüsü Arapça olan 2 adet; birinci ve üçüncü ögeleri Farsça, ikinci ögesi Arapça olan 1 adet; ilk ögesi Arapça, ikincisi Türkçe ve son ögesi Farsça olan 1 adet üçleme belirlenmiştir.

SONUÇ

Yapılan inceleme sonucunda Garipname’de 396, Dede Korkut Hikayeleri’nde ise 175 adet ikilemenin kullanıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca Garipname’de karşılaşılan üç unsurlu yapılar üçleme olarak adlandırılmış olup toplamda 63 adet üçleme belirlenmiştir. Dede Korkut Hikayeleri’nde ise böyle yapılara rastlanmamıştır. İki eserde toplamda 571 ikileme ve 63 üçleme mevcuttur.

Garipname’de geçen ikilemelerin iki eserde tespit edilen ikileme sayısına oranı % 70 olup Dede Korkut’taki ikilemelerin oranı % 30’dur. 63 adet üçlemenin % 100’ü Garipname’de yer alır.

Garipname manzum, Dede Korkut Hikayeleri ise nazım - nesir karışık, nesir ağırlıklı, eserlerdir. Garipname’de ikilemelerin daha yoğun kullanılmış olmasından yola çıkarak şiir türünde kaleme alınmış eserlerin ikileme kullanımına daha elverişli oldukları söylenebilir.

İki eserde toplam 142 adet ikileme aynı kelimenin tekrarına dayanmakta olup bunların 63’ü Garipname’de, 79’u Dede Korkut’ta geçmektedir. Garipname’de bu şekilde oluşmuş ikilemelerin eserdeki toplam ikilemelere oranı % 11, Dede Korkut’takilerin ise % 45’tir. Bu şekilde oluşmuş ikilemelerin toplamında Garipname’dekiler % 44, Dede Korkut’takiler ise % 56’lık paya sahiptir.

İki eserdeki ikileme sayıları göz önünde bulundurulduğunda Dede Korkut’un kelime yineleme esasına dayanan ikilemeler açısından daha zengin olduğu görülür.

Her iki ögesi de aynı anlamı veren ve çoğunlukla farklı dillere mensup kelimelerle oluşmuş ögeleri eş anlamlı ikilemelere Dede Korkut’ta rastlanmamıştır. Garipname’de bu ikilemelerin sayısı 22 olup Garipname’deki toplam ikilemeler içindeki oranları % 4’tür.

Garipname’de 217, Dede Korkut’ta ise 75 adet ikileme yakın anlamlı kelimelerin bir araya getirilmesiyle kurulmuştur. Eserlerde bu şekilde oluşmuş toplam 292 ikileme mevcuttur. Garipname’deki bu ikilemelerin eserdeki toplam ikilemelere oranı % 54, Dede Korkut’takilerinse % 43 oranındadır. Garipname’de 62 adet üçleme yakın anlamlı kelimelerle kurulmuştur.

Yakın anlamlı kelimelerle kurulmuş ikilemelerin sayıca bu kadar fazla olmasının nedeni “**altun gümüſ**: altın gümüş (GN.II-3460), **bellü beyân**: açık açık (GN.I-579), **kür u kerr**: kör ve sağır (GN.III-7025), **ķavum ķardaſ**: kavim kardeſ (DKK – D98-3), **ķurt ķuſ**: kurt kuſ (DKK – D50-6) gibi aralarında türlü açılardan iliſki bulunan kelimelerin yakın anlamlılık çatısında incelenmiſ olmasıdır.

Zıt anlamlı kelimelerle kurulmuş Garipname’de 100, Dede Korkut’ta 18 ikileme vardır. Bu ikilemelerin Garipname’deki ikilemeler içerisindeki oranı % 19 olup bu oran Dede Korkut’takiler için % 10’dur. Bu ikilemelerin iki eserdeki toplamı 118 adet olup bu toplam içerisinde Garipname’dekiler % 85, Dede Korkut’takiler % 15 oranındadır. Bu kuruluſtaki ikilemelerin iki eserdeki toplam ikilemelere oranı ise Garipname’dekiler için % 20, Dede Korkut’takiler için ise % 3’tür.

Garipname’de geçen aynı kelimenin tekrarıyla oluſmuſ 63 ikilemeden 57’sinde, Dede Korkut’ta geçen bu gruptaki 79 ikilemeden 78’inde ögeler eſ hecelidir. Sadece Garipname’de “**arķ ķarķa**: (GN.II- 4267), **göze göz** (GN.I-692)” ve “**gün günin** (GN.I-2107), **ķällü ķälinde**: (GN.I-1875), **içerüden içerü**: (GN.II- 4418), **levn-ā-levün**: (GN.I-1953)” ikilemelerinde ve Dede Korkut Kitabı’nda geçen “**ķanat ķanada**: (DKK – D215-2)” ikilemesinde ögelerden birinin aldığı bir çekim ekinden dolayı hece sayısında artış olmuſtur. Bunların dışında Garipname’de 57 ve Dede Korkut’ta 78 olmak üzere aynı kelimenin tekrarına dayanan 135 adet ikilemede ögelerdeki hece sayısı eſittir.

Garipname’de 218, Dede Korkut’ta ise 88 ikileme eſ heceli farklı kelimelerin bir araya getirilmesiyle kurulmuſtur. Bu ikilemelerin toplam sayısı 296 olup % 74’ünü Garipname’dekiler, % 26’sını Dede Korkut’takiler oluſturur. Garipname’deki bu ikilemelerin toplam ikilemelere oranı % 38, Dede Korkut’takilerinse % 15’tir.

Eſ heceli kelimelerle kurulmuş ikilemelerin sayıca bu denli fazla oluſları ikilemeyi oluſturan kelimelerin kendi içerisinde belli bir ölçüye, ritme sahip olduklarını ortaya koymaktadır. Bu noktada Vecihe HATİBOğLU (1981)’nin ikilemeyi bir müzik olayı olarak ifade ettiğini belirtmek gerekir.

Garipname’de 115, Dede Korkut’ta 17 ikilemenin ilk ögesi ikinci ögesine göre daha az hecelidir. Bu ſekilde oluſmuſ 132 ikilemenin % 87’si Garipname’de, % 13’ü Dede Korkut’ta geçer. Garipname’dekilerin genele oranı % 20, Dede Korkut’takilerinse % 3’tür.

Garipname'de 24, Dede Korkut'ta 4 adet ikilemenin ilk ögesi ikinci ögesinden çok heceli kelimelerle kurulmuştur. Bu 28 ikilemede Garipname'dekiler % 86, Dede Korkut'takiler % 14'lük bir orana sahiptir. Bu ikilemelerin eserlerdeki toplam ikilemelere oranı Garipname'dekiler için % 4 civarında olup Dede Korkut'takiler içinse % 1'den düşük bir orandır.

Garipname'de geçen 63 adet üçlemeden 19'u eş heceli kelimelerden kurulmuş olup toplam 63 adet üçleme içindeki oranı % 30, 13'ü ilk iki ögesi eş heceli kelimelerden oluşan üçlemelerin oranı % 20, 12'si birinci ve üçüncü ögeleri eş heceli kelimelerden oluşup oranı %19, 14'ü ikinci ve üçüncü ögeleri eş heceli kelimelerden oluşmakta olup toplam içindeki oranı % 22 ve 5'i aralarında hece eşitliği olmayan kelimelerden meydana gelmiş olup üçlemeler içindeki oranı % 8'dir.

İkilemelerdeki kelimeler ses benzerlikleri açısından incelendiklerinde Garipname'de 89, Dede Korkut'ta ise 36 ikilemede ögeler arası ön ses benzerliği görülmektedir. Garipname'de bu ikilemelerin eserdeki bütün ikilemelere oranı % 22, Dede Korkut'ta ise % 21'dir. Toplamda 125 ikilemede ön ses benzerliği belirlenmiş olup bunlar içinde Garipname'dekilerin oranı % 71, Dede Korkut'takilerin ise % 29'dur. Bu ikilemelerin belirlenen toplam ikilemeler içindeki oranı incelendiğinde ise Garipname'dekilerin % 15, Dede Korkut'takilerin % 6 civarında bir orana sahip olduğu görülür. Garipname'de 12, Dede Korkut'ta 3 adet ikilemede iç ses benzerliği bulunmaktadır. 15 ikilemede iç ses benzerliği görülmekte olup Garipname'dekiler %80, Dede Korkut'takiler % 20'lik bir orana sahiptir. Garipname'de 72 ve Dede Korkut'ta 65 ikilemede ögelerde son ses benzerliği bulunmaktadır. Son ses benzerliğine sahip kelimelerle yapılmış ikilemelerin Garipname'de eserdeki ikilemelere oranı % 18, Dede Korkut'ta ise % 37'dir. Bu gruptaki toplam ikilemeler içerisinde Garipname'deki ikilemeler % 52, Dede Korkut'takiler ise % 48'lik bir orana sahiptir. Ayrıca bu bölümdeki ikilemeler arasında genel bir mukayese yapıldığında ögeleri aynen tekrar eden ikilemeler dışında kalan ikilemelerden % 29'unda ön ses, % 3'ünde iç ses ve % 32'sinde de son ses benzerliği görülür. Yine belirtmek gerekir ki ikilemelerin unsurlarındaki ön ya da son ses benzerliklerindeki yoğunlaşma ikilemenin uyaklı, uyumlu kelimelerle kurulmaya meyilli bir kelime grubu olduğunun kanıtıdır.

Kelimelerin başındaki seslere göre yapılan sınıflandırmada öğeleri ünlüyle başlayan ikilemelerin Garipname’de 12’si aynı kelimenin tekrarı, 14’ü başında aynı ünlüyü bulunduran farklı kelimelerin bir araya gelmesi ve 12’si de başında farklı ünlü bulunduran kelimelerin birlikte kullanılması yoluyla oluşanlar olmak üzere toplamda 38 adet; Dede Korkut’ta ise bu şekilde oluşmuş ikilemelerin 17’si aynı kelimenin tekrarı, 4’ü başında aynı ünlüyü bulunduran farklı kelimelerin bir araya gelmesi ve 2’si de başında farklı ünlü bulunduran kelimelerin birlikte kullanılması şeklinde olup toplam 23 adettir. Bu şekilde kurulmuş ikilemelerin iki eserdeki toplamı 62 adettir.

Öğeleri ünsüz seslerle başlayan ikilemelerden aynı kelimenin tekrarıyla oluşmuş Garipname’de 51, Dede Korkut Kitabı’nda 60; başında aynı ünsüz bulunan farklı kelimelerden oluşmuş Garipname’de 84, Dede Korkut’ta 24; başında farklı ünsüz bulunan farklı kelimelerden oluşmuş Garipname’de 155, Dede Korkut’ta 39 adet olmak üzere toplamda Garipname’de 290, Dede Korkut’ta 123 adet ikileme mevcuttur. Bu şekilde oluşmuş iki eserdeki ikileme sayısı ise 413’tür.

Garipname’de 78 ve Dede Korkut’ta 21 adet ikilemenin ilk ögesi ünlü ikinci öğeleri ünsüz bir sesle başlar. Bu ikilemelerinse toplam 99 adettir. Yine Garipname’de 22, Dede Korkut’ta 10 adet ikilemenin ilk öğelerinin ünsüz ikinci öğelerinin ünlü olduğu belirlenmiştir. Bunların da toplamı 32 adettir. Bu durumda iki ögesi de ünlüyle başlayan ikilemeler toplam ikilemeler içinde % 10, iki ögesi de ünsüzle başlayan ikilemeler % 70, ilk ögesi ünlü ikinci öğeleri ünsüz bir sesle başlayan ikilemeler % 15 ve ilk ögesi ünsüz ikinci öğeleri ünlü bir sesle başlayan ikilemelerse % 5’lik bir orana sahiptir.

Üçlemeler de kendi içerisinde öğelerinin başındaki seslere göre sınıflandırıldığında Garipname’de geçen 63 üçlemeden 2’sinin ünlü + ünlü + ünsüz, 2’sinin ünlü + ünsüz + ünlü, 13’ünün ünlü + ünsüz + ünsüz, 8’inin ünsüz + ünlü + ünsüz, 5’inin ünsüz + ünsüz + ünlü, 33’ünün ünsüz + ünsüz + ünsüz şeklinde meydana geldiği görülmektedir.

Üçlemelerden farklı olarak Garipname’de geçen “*ƘalmaduƘ ‘arı vü gitmiş nāmusu* (GN.IV-8817), ‘*Āciz ü hayrān nebī vü hem velī* (GN.II-3250), Hemçünān ki *penç perde penç hiss* (GN.II-2570), Bu gürūhda *ne şalāt var ne şavum* (GN.IV-8789) ve Geldi kim *yaylaya vü hem kışlaya* (GN.II- 4213)” kullanımları ile Dede Korkut’ta

belirlenen “Yigit yigit big yigit, sen benüm *ünüm aña sözüm diñle*. (DKK – D71-5), Bayındır Hanun tavlasından iki şahbaz yügrük at getirüñ, bir kiçi başlu kiçer aygırı bir toklı başlu torı aygırı, nāgāh kaçma qovma olur-ise *birisini binem, birisini yedem* didi. (DKK – D82-7), *Yidi gün yidi gice*, yime içme oldı. (DKK – D65-6), *Tiz sevdüñ tiz usanduñ qavat oğlı qavat*. (DKK - D198-6,7), *Tiz sevdüñ tiz usanduñ qavat oğlı qavat*. (DKK - D198-6,7) ve Kara qoyun yañnısından öñine getirüñ, *yir-ise yisün, yimez ise tursun gitsün*. (DKK – D10-10)” ifadelerinde görüldüğü gibi bazen ikilemede öğeler arasına, öğelerin başına, sonuna bağlaçlar ya da başka kelimeler getirilerek *aralıklı ikilemeler* de kurulabilmektedir.

Garipname’de 133, Dede Korkut’ta ise 85; toplamda 218 ikilemede unsurların en az birinin çekim eki aldığı, Garipname’de 353, Dede Korkut’ta 38; toplamda 391 ikilemeninse herhangi bir çekim eki almadığı belirlenmiştir. Eserlerde çekim ekli ikilemeler kendi içerisinde eserdeki toplam ikilemelerle kıyaslandığında Garipname’dekilerin % 33, Dede Korkut’takilerin % 49 oranında olduğu görülür. Toplam ikilemelere kıyasla her iki eserde çekim eki almış ikilemelerin oranı % 38 herhangi bir çekim eki almamış olanlarsa % 62’lik orandadır.

Garipname ve Dede Korkut’taki ikilemeler kelime çeşitlerine göre tasnif edildiğinde şu sonuçlar ortaya çıkmıştır: İsimlerle kurulmuş ikilemelerin Garipname’deki toplam ikilemelere oranı % 85, Dede Korkut’takilerin ise % 40’tır. Zamirlerle kurulmuş ikilemeler Garipname’de % 1 oranında olup Dede Korkut’ta bu şekilde kurulmuş ikilemeler % 1’in altındadır. Sıfatlarla kurulmuş ikilemeler Garipname’de % 7, Dede Korkut’ta % 16; zarflarla kurulmuş ikilemeler Garipname’de de Dede Korkut’ta da % 3 olup ünlem ve bağlaçlarla kurulmuş ikilemeler her iki eserde de % 1’in altındadır. Dede Korkut’ta yansıma sözcüklerle kurulmuş ikilemeler % 6 oranındayken Garipname’de bu kelimelerle kurulmuş ikilemelere rastlanmamıştır. Fiilimsi türünden kelimelerle kurulmuş ikilemelerin Garipname’deki oranı % 2 iken bu oran Dede Korkut’ta % 21 civarındadır. Fiillerle kurulmuş ikilemeler Garipname’de % 1, Dede Korkut’ta % 12 oranındadır.

Garipname’de ikilemelerin % 21’i ve üçlemelerin % 17’si yüklem görevinde kullanılmıştır. Dede Korkut Kitabı’nda ise ikilemeler % 15 oranında yüklem olarak görev yapmıştır.

Garipname'de ikilemelerin % 63'ü ve üçlemelerin % 48'i, Dede Korkut'ta ise ikilemelerin % 21'i metin içerisinde özne görevli olarak kullanılmıştır.

Garipname'de % 24, Dede Korkut'ta % 15 oranında ikilemeler doğrudan temel cümlenin nesnesi ya da nesnenin bir parçası olarak görev yapmıştır. Garipname'deki ikilemeler % 2, Dede Korkut'takiler ise % 3 civarında yan cümlecik içerisinde nesne görevi üstlenmiştir. Ayrıca Garipname'deki üçlemelerin de % 10 oranında cümlede nesne görevli olduğu tespit edilmiştir.

Yer tamlayıcısı görevli ikilemeler Garipname'de % 12, Dede Korkut'ta ise % 15 oranındadır. Garipname'deki ikilemeler % 22, Dede Korkut'takiler ise % 37 oranında zarf tamlayıcı görevindedir. Ayrıca Garipname'deki üçlemeler % 2 oranında yer tamlayıcısı ve % 17 oranında da zarf tamlayıcı olarak görev yapmışlardır.

Her iki eserde de ikilemenin cümlede öge olarak görevi açısından özne görevli olmada bir yoğunlaşma olduğu dikkat çekmektedir. Diğer öğelerde görevli ikilemelerin oranı birbirine yakındır.

Garipname'de 2, Dede Korkut'ta ise 7 adet ikileme seslenme maksatlı kullanıldıklarından, cümlenin herhangi bir ögesi olmayıp cümle dışı unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Garipname'de 35, Dede Korkut Kitabı'nda 75 ikileme aynı Türkçe kelimenin tekrarıyla; Garipname'de 99, Dede Korkut Kitabı'nda ise 82 adet ikileme farklı Türkçe kelimelerin bir araya gelmesiyle oluşmuştur. Türkçe kelimelerle yapılmış ikilemelerin oranı Garipname'de % 34, Dede Korkut Hikayeleri'nde ise % 90'dır.

Garipname'de 15, Dede Korkut Kitabı'nda ise 3 ikileme aynı Arapça kelimenin tekrarıyla; Garipname'de 133, Dede Korkut Kitabı'nda 7 adet ikileme ise farklı Arapça kelimelerin bir araya gelmesiyle oluşmuştur. Garipname'deki ikilemelerin % 37'si Arapça kelimelerle kurulmuştur. Dede Korkut'ta ise Arapça kelimelerle kurulmuş ikilemelerin oranı % 1'den daha düşüktür.

Garipname'de 15, Dede Korkut Kitabı'nda ise 2 adet ikileme aynı Farsça kelimenin tekrarıyla; Garipname'de 54, Dede Korkut Kitabı'nda 5 adet ikileme ise farklı Farsça kelimelerin bir araya gelmesiyle oluşmuştur. Garipname'deki ikilemeler % 17 oranında Farsça kelimelerle kurulmuş olup bu şekilde oluşmuş ikilemelerin Dede Korkut'taki oranı % 3 civarındadır.

Garipname’de ilk ögesi Türkçe, ikinci ögesi Farsça olan 7 adet ikileme tespit edilmiş olup Dede Korkut Kitabı’nda bu şekilde oluşmuş ikilemelere rastlanmamıştır.

Garipname’de ilk ögesi Arapça, ikinci ögesi Türkçe olan 6 ikileme tespit edilmiş olup Dede Korkut Kitabı’nda böyle oluşumlu ikilemelere rastlanmamıştır.

Garipname’de ilk ögesi Arapça ikinci ögesi Farsça kelimelerle kurulmuş olan 31 adet ikileme tespit edilmiş olup Dede Korkut Kitabı’nda bu şekilde kurulmuş ikilemelere rastlanmamıştır.

Garipname’de 9, Dede Korkut Kitabı’nda ise 1 adet ikilemenin ilk ögesi Farsça, ikinci öğeleri Türkçedir.

Garipname’de ilk ögesi Farsça ikinci ögesi Arapça kelimelerle kurulmuş olan 15 adet ikileme tespit edilmiş olup Dede Korkut Kitabı’nda bu şekilde kurulmuş ikilemelere rastlanmamıştır.

Garipname’de geçen üç unsurlu (üçleme) yapılar öğelerindeki kelimelerin kökeni açısından incelendiğinde çok çeşitli oluşumlarla karşılaşılmıştır. Bu yapılara ait istatistikler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

(T: Türkçe, A: Arapça, F: Farsça)

Kelime Kökenine Göre Üçlemeler	Garipname’de (adet)	Yüzdellik oran
T + T + T	7	% 11
A + A + A	25	% 39
F + F + F	2	% 3
A + A + F	5	% 8
A + A + T	2	% 3
T + T + F	1	% 1,5
F + F + A	1	% 1,5
T + A + A	2	% 3
A + F + F	2	% 3
T + F + F	1	% 1,5
F + A + A	6	% 9

A + F + A	4	% 7
F + T + A	2	% 3
F + A + F	1	% 1,5
A + T + F	1	% 1,5

Dede Korkut Hikayeleri'nde geçen ikilemelerin % 90, Garipname'dekilerinse % 34 oranında Türkçe kelimelerle kurulmuş olmaları bu çalışmanın en çarpıcı sonuçlarından biridir. Dede Korkut Hikayeleri'nde Türkçe kelimelerin ve Türkçeye ait söyleyiş özelliklerinin ağır basıyor olması bu eserin daha milli ve yabancı etkilerden uzak olduğu sonucunu verir. Garipname'de ise Türkçe kelimelerle kurulu ikilemeler % 34'lük bir orana sahipken bu oran eserde Arapça kelimelerle kurulu ikilemelerde % 37, Farsça kelimelerle kurulu olanlarda % 17'dir. Ayrıca bu eserde bir unsur Arapça, diğeri Farsça olan ikilemeler de % 9'luk bir orana sahiptir. Bütün bu istatistikler Türkçenin kullanımı açısından yazıldığı dönemin çok önemli bir yapıtı olmasına rağmen Garipname'de Dede Korkut Hikayeleri'ne kıyasla Arapça etkisinin yoğunluğunu ortaya koymaktadır. Bu etkiyi genel anlamda dönemin edebiyat dili ve eserin tematik yapısıyla açıklamaya çalışmak yerinde olacaktır. Zira ahlaki ve dini mesajların yoğun olduğu eserde İslamiyet'in etkisiyle Arapça kelimelerin kullanımında açık bir yoğunluk söz konusudur. Eserde Farsça etkisi de hemen hemen Türkçeye eşittir. Dede Korkut Hikayeleri dil özellikleri bakımından daha ziyade Halk edebiyatı çizgisinde bir görünüm arz ederken Garipname'de Divan edebiyatının açık etkileri görülür. Bu noktada şunu da belirtmek gerekir ki çağdaşı olan Divan edebiyatı eserleriyle mukayese edildiğinde Garipname'nin sade anlatımı ve barındırdığı Türkçe unsurların yoğunluğu dikkat çekicidir.

Garipname'de 396 ikilemeden 207 tanesi ve 63 üçlemenin tamamı unsurları arasına aldığı "u" edatıyla (' **ilm ü şan'at** - GN.I-1998, **neşât u şevk u zevk** - GN.IV-9069 vb.); 2 tanesi "ender" (' **ayân-ender-'ayân** - GN.II- 4531, **nihân-ender-nihân** - GN.II-5619); 3 tanesi "be" (**dem-be-dem** - GN.I-745, **nâm-be-nâm** - GN.IV-8634, **ser-be-ser** - GN.III-5759); 1 tanesi "te" (**ser-te-ser** - GN.I-240); 1 tanesi "e" (**piç-e-piç** - GN.II-2979) ve yine 1 tanesi "â" (**levn-â-levün** - GN.I-1953) yapıları ile bağlanarak oluşmuştur. Bu unsurların hiçbiri Türkçeye ait değildir. Dede Korkut Kitabı'nda ise sadece 1 ikilemede (**zîr ü zeber** - DKK – D229-12) unsurların "u"

edatıyla bağlandıkları görülür. Bu durum, Garipname’de Arapça ve Farsça unsurların yaygın kullanımına karşılık Dede Korkut Kitabı’nda Türkçeye özgü özelliklerin ağır bastığının kanıtı olarak gösterilebilir.

Kaynakça

- Abik, D. (Kasım1999). “Bir ikileme yapısı: (isim1+II / +IU) (isim2+ II / +IU) kuruluşundaki ikilemeler” [Bildiri]. İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 7. Milletler Arası Türkoloji Kongresi, İstanbul.
- Ağakay, M. Ali (1953). “İkizlemeler üzerine”. *Türk Dili*, 2 (16), 189-191.
- _____ (1954). “Türkçede kelime koşmaları”. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, 97-104.
- Akkaya, H. (2007). “Rasih Bey’in Üstine Redifli Meşhur Gazelinde İkilemelerin Kullanılışı”. *Turkish Studies / Türkoloji Araştırmaları* Volume 2/3 Summer, 25-31.
- Alkaya E. (2008). “Orta ve Doğu Karadeniz Ağzlarında Görülen İkilemeler Üzerine Bir Değerlendirme”. *Turkish Studies*.
International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 3/3 Spring, 37-76
- Banguoğlu, T. (2011). *Türkçenin Grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Bilgegil, K. (1982). *Türkçe Dilbilgisi*. İstanbul: Dergah Yayınları: 82.
- Bozkurt, Fuat. (1999). *Türkiye Türkçesi*. Ankara: Hatiboğlu Yayınları.
- Böler, T. (2010). “Çaştani Bey Hikâyesi’ndeki İkilemeler Ve Türkçede İkilemelerin Eskiliği Meselesi”. İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, 42 (42), 33-60.
- Çağatay, S. “Uygurcada Hendiadyoinler”, *Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Yıllık*

Çalışmalar Dergisi , S. 1, 1978, 29-66.

Çoraklı, Ş. “Türkçenin Yaratma Gücü İkilemeler II”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 17, 2001, 53-60.

_____ “Türkçenin Yaratma Gücü İkilemeler II”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi (Şinasi Tekin Özel Sayısı)*, S. 27, 2005, 41-66.

Develi, H. (2012). *Osmanlı Türkçesi Kılavuzu 2*. İstanbul: Kesit Yayınları.

Devellioğlu, F. (1986). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*. Ankara: Aydın Kitabevi.

Durgut, H. “ Türkiye Türkçesinde İkilemelerde Kalan Arkaik Kelimeler ”, *Türk Dil Kurumu V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı*, Ankara Eylül 2004.

Ediskun, H. (2003). *Türk Dilbilgisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Eker, S. (2011). *Çağdaş Türk Dili*. Ankara: Grafiker Yayınları.

Emre, A. C. (1945). *Türk Dilbilgisi*. İstanbul: TDK Yayınları.

Erdem, M. D., Harezmi Türkçesinde İkilemeler ve Yinelemeler Üzerine , *Bilig Dergisi*, S. 33, 2005, 189-225.

Eren, H. “İkiz Kelimelerin Tarihine Dair”, *Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi* , 7 (2), 1949, 283-286.

Ergin, M. (2008). *Dede Korkut Kitabı - 1*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

_____ (1993). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Yayınları.

Gencan, T. N. (2001). *Dilbilgisi*. Ankara: Ayraç Yayınları.

Gökdayı H. “Türkiye Türkçesinde Öbekler”, *Turkish Studies*.

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 5/3 Summer 2010, 1297-1319.

Hatiboğlu, V. (1981). *Türk Dilinde İkileme* (Genişletilmiş İkinci Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Hengirmen, M. (1995). *Türkçe Dilbilgisi*. Ankara: Engin Yayınları.

Karahan, L. (1998). *Türkçede Söz Dizimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Koç, N. (1996). *Yeni Dilbilgisi*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Korkmaz, Z. (2003). *Grammer Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları: 575.

Korkmaz, Z., Zülfikar, H., Akalın, M., Ercilasun, A. B., Parlatır, İ., Gülensoy, T., Birinci, N. (2001). *Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri*. Ankara: Yargı Yayınevi.

Ölmez, Z. K., “Kutadgu Bilig’de ikilemeler 1”, *Türk Dilleri Araştırmaları*, 7, 1997, 19-40.

Özçelik, S. (2010). *Eski Türkçe (Kök Türkçe)*. Ankara: Bizim Büro Basımevi Yayın-Dağıtım.

Özerol, N. (2012). “Baki’nin Şiirlerinde İkilemelerin Sağladığı Ses ve söz Düzeni”. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22 (2), 68-83.

Özkan, B. (2010). “Türkiye Türkçesinde ‘İkili Tekrarlar’ın Sözlükbirimsel Dizgesel ve Metinsel Görünümleri”. *Turkish Studies*.

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 5/4 Fall, 564-582.

Öztürk, S. (2008). “Yeni Uygur Türkçesinde İkilemeler”. *Turkish Studies*.

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 3/4 Summer, 1036-1048.

Savran, H. “Orhun Yazıtlarında Eş Heceli İkilemeler ve Sıralama Kuralları Üzerine”, *BİR Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, (Prof. Dr. Kemal Eraslan Armağan Sayısı), 9 (10), 1998, 565-570.

Sev, G., “Divanü Lügat’it Türk’te Yer Alan İkilemeler”, *Türk Dili Dergisi*, (634), 2004, 497-510.

Tokay, Y. (2013). “Evliya Çelebi Seyahatnamesi’nde İkilemeler”. *Turkish Studies*.

International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/9 Summer, 2401-2416.

Tuna, O. N., “Türkçede Tekrarlar 1” *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi* (C.3), 1949, 428-447.

_____ “Türkçede Tekrarlar 2” *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi* (C.3), 1950, 428-447.

_____ “Türkçenin sayıca eş heceli ikilemelerinde sıralama kuralları ve tabii bir ünsüz dizisi”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 1986, 163-228.

Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük*, (11. bs.), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2011.

Ünver, İ. “İkilemelerle Yazılmış Dört Gazel”, *Türk Dili Dergisi*, 55 (438), 1988, 291-297.

Üstünova, K. (2002) “*Dede Korkut Destanlarında Aralıklı İkilemeler*”, *Dil Yazıları*. Ankara: Akçağ Yayınları.

_____ (2002). “*Dede Korkut Destanlarında Üçlemeler, Dörtlemeler, Beşlemeler*”. *Dil Yazıları*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Vardar, B. (2002). *Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.

Yastı, M. “Türkçe Deyimlerde Geçen İkilemelerin Ses ve Şekil Özellikleri”, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 2007: 51-87.

Yavuz, K. (2000). *Garib-nâme I/1 - I/2 - II/1 - II-2 (4 cilt)*. İstanbul: TDK Yayınları: 764/2.

Yavuz S., Telli B. (2013). “İç Anadolu Bölgesi Ağzlarında Geçen İkilemeler Üzerine Bir Değerlendirme”. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (3).

Yıldız, H. “Divan-ı Hikmet’te İkilemeler Üzerine”, *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 1 (1), 2011, 41-46.

EKLER

Dizin

Garipname’de Geçen İkilemeler:

- **acı tatlu:** (GN.I-1507)
- **‘adl u dād:** (GN.II- 4368, GN.II- 4473, GN.IV-9073)
- **‘adl ü zūlm:** (GN.I-1719)
- **‘afv ‘afv:** (GN.IV-8261)
- **ağ kara:** (GN.II-5208)
- **ağı atlas:** (GN.II-2913)
- **ağladan u güldüren:** (GN.IV-9316)
- **ağyār u yār:** (GN.IV-10232)
- **āh u āh :** (GN.II-3790)
- **‘ahd ü peymān:** (GN.II- 4926, GN.III-6573)
- **‘ahd ü vefā:** (GN.I-294, GN.I-979, GN.II- 4028, GN.III-5776, GN.IV-10387, GN.II-4318, GN.II- 4413)
- **‘aḳd u ḫal:** (GN.II- 4519)
- **‘aḳıldan cāna:** (GN.IV-8387)
- **‘aḳl u bilü:** (GN.I-2006, GN.II- 4453)
- **‘aḳl u dāniş:** (GN.I-78, GN.II-2628, GN.II-2629, GN.III-6479)
- **‘aḳl u hūş:** (GN.II- 5130)
- **altun gūmiş:** (GN.II-3460, GN.II-3463, GN.III-7469, GN.IV-10074)
- **‘ālim ü fāzil:** (GN.IV-9487)
- **‘ām u ḫāş:** (GN.II- 4978, GN.IV-10445)
- **‘ār nāmus:** (GN.IV-8817)
- **arḳun arḳun:** (GN.IV-9623)
- **‘arş u ferş:** (GN.III-6311, GN.IV-8848)
- **‘arş u kürsi:** (GN.I-108, GN.I-1245, GN.II-3391, GN.IV-8895)
- **artuğ eksük:** (GN.I-414, GN.II-3255, GN.III-7827, GN.IV-10584)

- **aşl u kök:** (GN.II-3482)
- **aşl u neseb:** (GN.III-8056, GN.IV-9053, GN.IV-9056)
- **aşl u hatm:** (GN.I-160)
- **‘ aşık u ma‘ şuk:** (GN.III-6349)
- **āşikārā vü nihān:** (GN.I-201, GN.I-904, GN.I-1673, GN.II-3022, GN.III-6276, GN.IV-9843, GN.IV-10045, GN.IV-10087, GN.IV-10221)
- **‘ aşy u ‘ işret:** (GN.I-2320)
- **at katır:** (GN.II-2913)
- **ata ana:** (GN.II-2911, GN.II-2912, GN.II-3110, GN.II-3111, GN.II-3113, GN.II-3114, GN.II-3482, GN.III-6092, GN.III-8120, GN.IV-9667, GN.IV-9776)
- **‘ avrat oğlan:** (GN.II-2911, GN.II-2912)
- **ay u gün:** (GN.II-3057, GN.II-3267, GN.IV-9413, GN.IV-10429)
- **ay u güneş:** (GN.I-1942, GN.II-3416)
- **ay u yıl:** (GN.III-5859, GN.IV-10429, GN.IV-10430)
- **ayaqlara vü ellere:** (GN.II-5269)
- **‘ ayān-ender-‘ ayān :** (GN.II-2681, GN.III-5689)
- **āyāt u delīl:** (GN.I-1935, GN.II-3263, GN.II- 4260, GN.IV-9171, GN.IV-10489)
- **aydan aya:** (GN.II- 4531, GN.II-5311)
- **‘ ayş u ‘ işret:** (GN.I-2409, GN.IV-10197)
- **‘ ayş u nūş:** (GN.II- 4535, GN.II-5331)
- **‘ ayş u tarab:** (GN.II- 4515, GN.II- 4669, GN.II-4671)
- **az az:** (GN.III-7780)
- **azın azın:** (GN.III-6615)
- **az u çok:** (GN.II- 4967)
- **bāb bāb:** (GN.IV-9327)
- **bağ u bağçe:** (GN.I-1970, GN.I-1975)
- **bağ u bend:** (GN.IV-9065)
- **bāğ u çift:** (GN.II-2902, GN.IV-9097)
- **bağça vü bāğ:** (GN.I-2409)
- **bağlan- u berkin-:** (GN.IV-8927)
- **bal u yağ:** (GN.I-1800)

- **balıġ u baħrī:** (GN.I-768)
- **baş u ten:** (GN.II-4305)
- **başdan başa:** (GN.I-1525, GN.II- 4090, GN.II-4183, GN.IV-9870)
- **bay u beg:** (GN.IV-9482)
- **bay u yoġsul / bay u yoħsul:** GN.II-4088, (GN.II- 4963, GN.II- 4966, GN.II- 4978, GN.II-5046, GN.II- 5079, GN.II- 5098, GN.II- 5111, GN.II-5139, GN.IV-8680, GN.IV-8799, GN.IV-9051, GN.IV-9073, GN.IV-9206, GN.IV-9815, GN.IV-9817, GN.IV-10477)
- **baylıġ u beglik:** (GN.IV-9094)
- **beg ü ħul:** (GN.II-2907, GN.II- 5079, GN.IV-8680)
- **beglik ü ħullık:** (GN.II- 4623)
- **bellü beyān:** (GN.I-579, GN.I-943, GN.I-1059, GN.I-1304, GN.I-1390, GN.I-1640, GN.I-1668, GN.I-1791, GN.I-1907, GN.I-1967, GN.I-1988, GN.I-2007, GN.I-2056, GN.I-2130, GN.I-2134, GN.I-2186, GN.I-2194, GN.I-2265, GN.I-2371, GN.I-2485, GN.I-2561, GN.II-2583, GN.II-2613, GN.II-2694, GN.II-2765, GN.II-2786, GN.II-2876, GN.II-2890, GN.II-2965, GN.II-3009, GN.II-3106, GN.II-3126, GN.II-3131, GN.II-3148, GN.II-3223, GN.II-3233, GN.II-3265, GN.II-3313, GN.II-3320, GN.II-3457, GN.II-3550, GN.II-3596, GN.II-3647, GN.II-3700, GN.II-3708, GN.II-3855, GN.II-3923, GN.II-3965, GN.II- 4083, GN.II- 4141, GN.II- 4158, GN.II- 4346, GN.II- 4370, GN.II- 4401, GN.II- 4597, GN.II- 4753, GN.II- 4779, GN.II- 4797, GN.II- 4822, GN.II- 4938, GN.II- 4965, GN.II- 5048, GN.IV-9494, GN.IV-9640, GN.IV-9989)
- **benden baña:** (GN.II- 4463)
- **berr ü baħr:** (GN.I-765, GN.I-766, GN.III-6103)
- **bey' ü şirā:** (GN.II- 5055)
- **bezl ü cūd:** (GN.IV-10363)
- **biñ biñ:** (GN.II- 4293, GN.II- 4367, GN.III-6305, GN.IV-8240, GN.IV-9306, GN.IV-9404)
- **biliş ü yād:** (GN.I-253, GN.II- 4368)
- **bir bir:** (GN.I-996, GN.I-1047, GN.I-1195,GN.I-2067, GN.I-2085, GN.I-2189, GN.I-2295, GN.I-2453, GN.II-3717, GN.II-3749, GN.II-3965, GN.II- 4058, GN.II- 4111, GN.II- 4163, GN.II-4196, GN.II- 4286, GN.II- 4342, GN.II- 4653, GN.II- 4954,

GN.II- 4965, GN.II-5184, GN.II-5280, GN.II-5423, GN.III-5652, GN.III-5940, GN.IV-8387, GN.IV-8984, GN.IV-9395, GN.IV-9501 GN.IV-9726, GN.IV-10133)

- **birin birin:** (GN.I-1925)
- **biş on:** (GN.II-5464)
- **bizden bize:** (GN.I-93)
- **buhl u ihsân:** (GN.IV-10131)
- **câh u mülk:** (GN.III-6394)
- **cân gönül / cân u gönül:** (GN.I-78, GN.I-2006, GN.II-3380, GN.II-3442, GN.II-3377, GN.II-3794, GN.II- 4345, GN.III-5662, GN.IV-9938, GN.IV-9069, GN.IV-9292, GN.IV-9576, GN.IV-9734, GN.IV-10165)
- **cân u ten:** (GN.I-137, GN.I-140, GN.II-2870, GN.II-3762, GN.II-3791, GN.II- 4626, GN.II- 4746, GN.II-5409, GN.II-5411, GN.IV-8915, GN.IV-9071, GN.IV-9463, GN.IV-10162)
- **ceng ü târı:** (GN.IV-10092)
- **cidâl u ‘arbede:** (GN.II-5189)
- **cins cins:** (GN.I-42, GN.III-6700)
- **cism ü cân:** (GN.I-48, GN.I-183, GN.I-1786, GN.II- 4499, GN.II- 4630, GN.II- 4813, GN.III-6283, GN.III-6311, GN.IV-8848, GN.IV-8895, (GN.IV-9195, GN.IV-9450, GN.IV-10243, GN.IV-10428)
- **cömardlık u rahmet:** (GN.IV-10518)
- **cümle dürlü:** (GN.I-700, GN.II-2833, GN.II-3721, GN.II- 4840, GN.II-3761, GN.II- 4343, GN.II- 4465, GN.II-5248, GN.II-5564, GN.IV-8402)
- **cüst-ü-cü:** (GN.I-121, GN.I-700, GN.II-2833, GN.II-3721, GN.II- 4840, GN.II-5564, GN.II-3761, GN.II- 4343, GN.II- 4465, GN.II-5248, GN.IV-8402)
- **çäläk ü cüst / çäläk ü cüst:** (GN.I-380, GN.I-2504, GN.II-3622, GN.II- 4377, GN.II- 4397, GN.II- 4694, GN.III-5669, GN.III-7414)
- **çarh çarha:** (GN.II- 4267)
- **çarh u felek:** (GN.I-1241)
- **çirkin ü gökçek:** (GN.I-1681)
- **çok çok:** (GN.III-5850)
- **dâne dâne:** (GN.IV-10319)

- **dār u gīr:** (GN.III-7339)
- **dem-be-dem:** (GN.I-745, GN.I-958, GN.I-1748, GN.I-1837, GN.I-1904, GN.I-2392, GN.II-2727, GN.II-2941, GN.II-2969, GN.II-3117, GN.II-3400, GN.II-3543, GN.II-3762, GN.II-3790, GN.II- 4545, GN.II-5330, GN.II-5363, GN.II-5413, GN.III-5706, GN.III-8171, GN.IV-10178, GN.IV-10268)
- **demden deme:** (GN.II-3918, GN.III-7436)
- **der ü dergāh:** (GN.III-5777)
- **derd ü āh:** (GN.IV-9430)
- **derd ü renc:** (GN.III-6394)
- **devlet ü iqbāl:** (GN.II-3447)
- **devlet ü miḥnet:** (GN.I-1364)
- **devr ü zamān:** (GN.IV-9110)
- **dilden dile:** (GN.III-7879)
- **dīn ü dūnya:** (GN.IV-8817)
- **dīn ü imān:** (GN.IV-8838)
- **diñle- vü añla-:** (GN.IV-9400)
- **dōst dūshmān:** (GN.I-803, GN.II-3217, GN.II-3860)
- **dōst u yār :** (GN.II-2892)
- **dōne dōne:** (GN.III-7861)
- **dūn ü gün / dūn gün :** (GN.I-29, GN.I-368, GN.I-466, GN.I-691, GN.I-783, GN.I-789, GN.I-812, GN.I-836, GN.I-981, GN.I-986, GN.I-992, GN.I-1181, GN.I-1184, GN.I-1203, GN.I-1270, GN.I-1272, GN.I-1376, GN.I-1395, GN.I-1524, GN.I-1722, GN.I-1823, GN.I-2202, GN.I-2300, GN.I-2346, GN.I-2421, GN.II-2657, GN.II-3411, GN.II-3418, GN.II-3847, GN.II-3914, GN.II-3916, GN.II-4198, GN.II- 4331, GN.II- 4958, GN.II- 5056, GN.II-5396, GN.II-5409, GN.III-6224, GN.III-6274, GN.III-6565, GN.III-7861, GN.IV-8707, GN.IV-9232, GN.IV-9244, GN.IV-9329, GN.IV-9413, GN.IV-9772, GN.IV-10073, GN.IV-10232, GN.IV-10416, GN.IV-10429)
- **dūn gündüz / dūn ü gündüz:** (GN.I-16 s.17, GN.I-177, GN.I-906, GN.I-913, GN.I-1062, GN.I-1240, GN.I- 1813, GN.I-2239, GN.I-2370, GN.II-3217, GN.II-3811, GN.II-3822, GN.II- 4172, GN.II- 4268, GN.II- 4696, GN.II-4918, GN.II-5035,

GN.II-5326, GN.II-5338, GN.II-5566, GN.III- 5742, GN.III-6102, GN.III-6154, GN.IV-9411, GN.IV-9746, GN.IV-10072)

- **dünya ahir:** (GN.I-2347, GN.II-4321)
- **dünya ahret:** (GN.I-954, GN.IV-10138)
- **dünya vü ' uqbā:** (GN.IV-9566)
- **dürlü dürlü:** (GN.I-1954, GN.II-3827, GN.II- 4997, GN.II- 5027, GN.III-6339, GN.IV-9174, GN.IV-9330, GN.IV-9331, GN.IV-9340, GN.IV-9345, GN.IV-9352, GN.IV-10156, GN.IV-10290)
- **edeb erkān:** (GN.II-3129)
- **eflāk u kevākib:** (GN.IV-10211)
- **eksük ü artuğ:** (GN.I-659)
- **el ayak:** (GN.II-3791, GN.II- 4775)
- **el etek:** (GN.II-2855, GN.IV-8977)
- **elden ele:** (GN.II-5633)
- **emr ü destür:** (GN.I-1545)
- **emr ü nehy:** (GN.I-2098, GN.II- 4396)
- **enbiyā vü evliyā:** (GN.I-46, GN.I-1379, GN.II-3229, GN.III-5726, GN.III-5872, GN.IV-8835)
- **er ü ' avrat:** (GN.II- 4967)
- **erkān nişān:** (GN.II-3154)
- **evliyā vü enbiyā:** (GN.IV-8942, GN.IV-9439, GN.IV-10083, GN.IV-10090, GN.IV-10331)
- **ev ü barḥ:** (GN.I-1114, GN.I-1206, GN.IV-8913, GN.IV-10535)
- **ev ü yaban:** (GN.II- 5056)
- **evvel ü ahir:** (GN.I-81, GN.I-209, GN.II- 4461, GN.IV-10029)
- **eyü yavuz:** (GN.I-904, GN.I-1251, GN.I-1256, GN.I-1279, GN.I-1393, GN.I-1507, GN.I-1577, GN.I-1579, GN.I-1584, GN.I-1594, GN.I-2068, GN.I-2220, GN.I-2425, GN.II-2859, GN.II-3583, GN.II-3944, GN.II-3951, GN.II- 4398, GN.IV-8402, GN.IV-9221, GN.IV-9251, GN.IV-9470)
- **farz u vācib:** (GN.I-217, GN.II-3111, GN.II-3615)
- **farz u sünnet:** (GN.I-375, GN.II-3126)

- **fażl u kerem:** (GN.II-5413)
- **fażl u raħmet:** (GN.II- 4473)
- **feryād u nefir:** (GN.III-7545)
- **fevķ u taħt:** (GN.II-3511, GN.II-3536, GN.III-6103)
- **fisk u fesād:** (GN.I-1024, GN.I-1674, GN.II-2923, GN.III-7697)
- **fisk u fücür:** (GN.I-709, GN.IV-9283)
- **fisk u tā‘at:** (GN.I-961, GN.III-6941, GN.IV-9401, GN.IV-9465)
- **fikr ü ‘aql:** (GN.I-55)
- **fi‘l ü fitne:** (GN.I-988, GN.I-2065, GN.I-2107, GN.II-2924)
- **gāh gāh:** (GN.III-6183, GN.IV-8471)
- **ğarb u şarķ:** (GN.I-1240, GN.III-7329, GN.IV-9435)
- **geç- git-:** (GN.IV-8281)
- **gelmek ü gitmek:** (GN.IV-10124)
- **gerd ü ğubār :** (GN.III-7995)
- **ğıdā vü perveriş:** (GN.IV-9324)
- **gir- ü gör-:** (GN.IV-8763)
- **gökçek ü çirkîn:** (GN.I-966)
- **gökden yire:** (GN.IV-10086)
- **gönül göz:** (GN.II- 4843, GN.III-8171)
- **gönül ‘aql:** (GN.II-5454)
- **görmek ü bilmek:** (GN.I-1230)
- **görmek ü şormak:** (GN.II-5218)
- **göz gönül:** (GN.II- 4840, GN.IV-10422)
- **göz kulak:** (GN.I-845, GN.II- 4775, GN.III-7836, GN.IV-9292)
- **göze göz:** (GN.I-692, GN.III-7663)
- **ğuşsa vü ğam:** (GN.II-5363)
- **gün ü ay:** (GN.III-5739)
- **gün günin:** (GN.I-2107, GN.III-6479, GN.III-7852, GN.IV-9136)
- **günden güne:** (GN.II-5311, GN.III-7436)
- **güng ü lāl:** (GN.IV-8845)
- **ħadd u karār:** (GN.I-2004)

- **hālden hāle / hāldan hāla:** (GN.I-38, (GN.I-1161, GN.I-1167, GN.I-1364, GN.I-1765, GN.III-6645, GN.III-6711, GN.III-7879)
- **hālīk u maḥlūk:** (GN.III-7435)
- **hāll ü 'aḳd:** (GN.IV-9674)
- **hāllü hālinde:** (GN.I-1875)
- **hāmūş u üsküt:** (GN.IV-10369)
- **hānumān / hān-u-mān:** (GN.I-183, GN.I-312, GN.I-1114, GN.I-2327, GN.II- 4585)
- **hār u ḥaşek:** (GN.I-2091)
- **hārb u ceng:** (GN.IV-10091)
- **hārf u ḥarf / ḥarf ḥarf:** (GN.II-3359, GN.III-5962, GN.III-6742, GN.IV-9333, GN.IV-9470)
- **ḥarf u şavt:** (GN.II- 4628, GN.III-7665)
- **harkāt u cünbiş:** (GN.IV-9434)
- **ḥarket ü heves:** (GN.IV-10171)
- **ḥāş u 'ām:** (GN.I-699, GN.I-1247, GN.I-1586, GN.I-2009, GN.I-2222, GN.II-2577, GN.II-2807, GN.II-2824, GN.II-2827, GN.II-2884, GN.II-2888, GN.II-2907, GN.II-2916, GN.II- 4050, GN.II-4088, GN.II- 4393, GN.II- 4446, GN.II- 4537, GN.II-4610, GN.II- 4963, GN.II- 4980, GN.II-5046, GN.II-5054, GN.II- 5118, GN.II-5139, GN.III-5749, GN.III-6826, GN.IV-8680, GN.IV-8761, GN.IV-8863, GN.IV-8923, GN.IV-8925, GN.IV-9041, GN.IV-9047, GN.IV-9113, GN.IV-9138, GN.IV-9215, GN.IV-9323, GN.IV-9496, GN.IV-9636, GN.IV-9684, GN.IV-10128, GN.IV-10214, GN.IV-10258, GN.IV-10347, GN.IV-10528)
- **ḥasret ü arzu:** (GN.II-5390)
- **ḥaşm u rahmet:** (GN.IV-10131)
- **ḥayāt u memāt:** (GN.IV-10182)
- **ḥayf u dirīgā:** (GN.II-5398)
- **ḥayr u şer:** (GN.I-961, GN.I-1256, GN.I-1300, GN.I-1387, GN.I-1389, GN.I-1585, GN.I-1620, GN.II-3944, GN.II- 4396, GN.II-5249, GN.II-5381, GN.III-6941, GN.IV-8809, GN.IV-9022, GN.IV-9065, GN.IV-9172, GN.IV-9908, GN.IV-10057, GN.IV-10097, GN.IV-10183, GN.IV-10211, GN.IV-10224, GN.IV-10255)
- **ḥayrān u mest:** (GN.IV-8284)

- **ḥayvān u nebāt:** (GN.I-1327, GN.I-2487, GN.I-2493, GN.II-3376)
- **ḥāzır u nāzır:** (GN.IV-8316)
- **hecr ü firāk / hicr ü firāk:**(GN.I-1930, GN.II-5598)
- **ḥıřm u raḥmet:** (GN.III-6941)
- **hıç hıç:** (GN.III-6561)
- **ḥör u ḥacıl:** (GN.I-997, GN.IV-9238)
- **ḥör u řermsār:** (GN.III-7039)
- **ḥör u zelıl:** (GN.I-1021, GN.I-2283, GN.I-2469, GN.II-2740, GN.III-7142)
- **ḥōř ḥōř:** (GN.II-3075, GN.II- 4378, GN.II- 4667, GN.III-5682)
- **ḥōř müzeyyen:** (GN.IV-10156)
- **ḥōř řād:** (GN.I- 1185)
- **ḥōř selāmet:** (GN.I-1550, GN.I-1564)
- **ḥořnüd u rāzı:** (GN.I-963)
- **ḥüb u zıbā:** (GN.III-7852)
- **ḥüb u zışt:** (GN.I-1228, GN.I-1300)
- **ḥür u ğılmān:** (GN.II-3085, GN.II-3086)
- **ḥürı vü uçmağ:** (GN.IV-8765)
- **ḥuřķ u ter:** (GN.I-40, GN.I-925, GN.II-3944, GN.IV-9020, GN.IV-9254, GN.IV-10515)
- **ırāk yaķın:** (GN.II- 4623)
- **ıbtidā vü intihā:** (GN.I-21)
- **iç şaş:** (GN.I-1999, GN.III-6458)
- **içerüden içerü:** (GN.II- 4418, GN.II- 4950)
- **içmek ü yimek:** (GN.IV-10178)
- **içlü şaşlu:** (GN.II- 4744)
- **iḥlāř u imān:** (GN.II-5250)
- **iḥsān u baḥřıř:** (GN.IV-10355)
- **il ü řār:** (GN.IV-9034, GN.IV-9272)
- **ilden ile:** (GN.II-2904, GN.II- 4004, GN.II-5633, GN.III-6645, GN.III-7147, GN.IV-8367, GN.IV-9495)
- **‘ilm ü Qur’an:** (GN.I-1740)

- ‘ilm ü ma‘rifet: (GN.I-926, GN.I-1899, GN.I-2119, GN.II-3757)
- ‘ilm ü şan‘at: (GN.I-1998, GN.IV-10195)
- in ü an: (GN.II- 4623)
- incük baldır: (GN.II-5326)
- inkâr u ikrâr: (GN.IV- 9613)
- ins ü cân: (GN.I-48, GN.I-169, GN.I-1786, GN.II- 5063, GN.II-5445, GN.II-5446, GN.IV-10428)
- ins ü cin: (GN.I-112)
- insân u melek: (GN.I-1286, GN.III-7385)
- ins ü melek: (GN.I-1241, GN.II- 4499, GN.II-5426, GN.III-6311, GN.IV-8848)
- ins ü peri: (GN.IV-8897)
- irte gice: (GN.II-3891, GN.II-3912, GN.II-3997)
- istigfâr u tevbe: (GN.I-873)
- iş döst: (GN.IV-9751)
- iş ü ev: (GN.I-2259, GN.II-3894)
- iş güç: (GN.III-7468)
- iş uş: (GN.III-6826)
- ‘izz ü devlet: (GN.IV-9566)
- iş ü konşı: (GN.II-2892)
- ‘izz ü nâz: (GN.II-3634)
- ‘izzet ü hürmet: (GN.III-5844)
- ‘izzet ü rağbet: (GN.IV-10244)
- kabz u bast: (GN.III-7045)
- kâdr u kıymet: (GN.IV-8279, GN.IV-9900)
- kâfdan kafa: (GN.I-342)
- kâfir ü münkir: (GN.IV-9334, GN.IV-9498)
- kâhr u cefâ: (GN.II- 4016, GN.IV-10400, GN.IV-10409)
- kâl u kıl: (GN.II-2686, GN.II-3661, GN.II-5596, GN.III-6188, GN.IV-10569)
- kar u yağmur: (GN.II- 4172, GN.IV-9415)
- kaş göz: (GN.II-3981)
- kaşdan kaşa: (GN.II- 4090)

- **kat kat:** (GN.II-3002, GN.II- 4741)
- **ḳavl ü fi' l:** (GN.IV-10276)
- **ḳavl u ḳarār:** (GN.II-5490)
- **kevn ü mekân:** (GN.I-212)
- **ḳayd u dām:** (GN.III-6219)
- **ḳāyim dürüst:** (GN.II-3622)
- **kendü kendü:** (GN.I-1603, GN.III-5948, GN.III-6926, GN.IV-8745)
- **kevn ü mekân :** (GN.I-212)
- **ḳıldan ḳıla:** (GN.I-741, GN.I-1711, GN.I-1901, GN.I-1926, GN.I-1985, GN.I-2077, GN.I-2098, GN.I-2114, GN.I-2150, GN.I-2207, GN.I-2305, GN.II-2598, GN.II-2798, GN.II-2998, GN.II-3168, GN.II-3342, GN.II-3458, GN.II-3531, GN.II-3653, GN.II-3657, GN.II-3688, GN.II-3989, GN.II- 4178, GN.II- 4265, GN.II- 4335, GN.II- 4596, GN.II- 5103, GN.II- 5131, GN.II-5362, GN.II-5489, GN.III-6148, GN.III-7631, GN.IV-8879, GN.IV-9564, GN.IV-9673, GN.IV-9716, GN.IV-9711, GN.IV-9784, GN.IV-9969, GN.IV-10156, GN.IV-10267, GN.IV-10463)
- **ḳış u yaz:** (GN.I-1645, GN.II- 4281, GN.IV-8182, GN.IV-10437)
- **ḳız gelin:** (GN.II-2911)
- **kibr ü kīn / kibr ü kīne:** (GN.I-701, GN.I-828, GN.I-935, GN.I-985, GN.II-3136, GN.II-3219, GN.II-3528, GN.II- 4317, GN.II-5303, GN.III-7707, GN.IV-8800, GN.IV-9216)
- **ḳāl u ḳāl:** (GN.II- 4625)
- **ḳol ḳanat:** (GN.IV-10064)
- **ḳorḳu ḳayḡu:** (GN.I-1472)
- **kuh u kuhsār:** (GN.I-929, GN.I-930)
- **ḳul u sulṭān:** (GN.II- 5070)
- **ḳurd u ḳuṣ:** (GN.II-3423)
- **ḳuvvet ü ḳoldaṣ:** (GN.II-5022)
- **kūr u kerr:** (GN.III-7025)
- **ḳurb u visāl:** (GN.IV-10246)
- **ḳuruda ṣuda:** (GN.IV-9125, GN.I-1952, GN.II- 4693, GN.II-5630)

- **küfr ü dîn:** (GN.I-961, GN.I-1076, GN.IV-9399, GN.IV-9400, GN.IV-9452, GN.IV-9465)
- **küfr ü imân:** (GN.I-1351, GN.I-2224, GN.I-2233)
- **küfr ü nifâk:** (GN.I-1128, GN.III-7709, GN.IV-9499)
- **levn-â-levün:** (GN.I-1953)
- **leyl ü nehâr:** (GN.I-1952, GN.II- 4693, GN.II-5630)
- **loğma loğma:** (GN.II-2830)
- **lü 'lü ü mercân:** (GN.III-5677)
- **mağbûn u mağrûm:** (GN.II- 4161, GN.II- 4194, GN.II- 4263, GN.II- 4284)
- **mâh u sâl:** (GN.I-2424, GN.II-2817, GN.II- 4428, GN.IV-9080)
- **mağmil ü mağfil:** (GN.IV-8831)
- **mağv u fenâ:** (GN.IV-8296)
- **mağv u mât:** (GN.IV-9436)
- **mâl u genc:** (GN.III-6394, GN.IV-8800)
- **mâl u mülk:** (GN.I-183, GN.IV-9554, GN.IV-9773)
- **mâl u tavar:** (GN.I-1114)
- **maşriğ u mağrib:** (GN.IV-10302)
- **mât u ğarç:** (GN.IV-9435)
- **mekr ü hîlet / mekr ü hîle:** (GN.I-987, GN.III-6561, GN.IV-9311, GN.IV-10091)
- **melek insân:** (GN.I-1327, GN.I-2487, GN.I-2493)
- **merd ü zen:** (GN.III-8074, GN.IV-9071, GN.IV-9718)
- **merkez ü menzil:** (GN.I-736)
- **mescid ü minber:** (GN.I-1740)
- **mevc ü deryâ:** (GN.III-8030)
- **miğnet ü mefsede:** (GN.I-702)
- **mihr ü şefkat:** (GN.I-2015, GN.IV-10316)
- **mihrâb u mescid:** (GN.III-6049)
- **mîr ü kul:** (GN.II- 5098)
- **miskîn ü 'âciz:** (GN.II-5445, GN.IV-9879)
- **mülk ü mağâm:** (GN.II-3370, GN.II- 4509, GN.II- 4620, GN.III-5650, GN.IV-8808, GN.IV-9948)

- **mülk ü māl:** (GN.I-1206, GN.I-1453, GN.II-2902, GN.II-5526, GN.IV-9080)
- **muḳbil ü maḳbül:** (GN.III-5930)
- **muḳīm ü maḳām:** (GN.IV-10227)
- **münkir ü kāfir:** (GN.I-1483)
- **nāçār u çār:** (GN.II- 4693)
- **naḳş u ziyād:** (GN.III-8066)
- **naḳş u nişān:** (GN.IV-10174)
- **nām-be-nām :** (GN.IV-8634)
- **nām u nāmus:** (GN.III-7933)
- **nāz u niyāz:** (GN.II- 4046, GN.IV-8349, GN.IV-9668)
- **nebī vü velī:** (GN.II-3250)
- **nefs ü ten:** (GN.I-728, GN.I-729, GN.I-2271, GN.I-2493)
- **nerm ü saḫt:** (GN.I-2409, GN.IV-9332)
- **niçe dürlü:** (GN.I-696)
- **nihān-ender-nihān:** (GN.II-5619)
- **nīk ü bed:** (GN.II-4647, GN.III-6989)
- **ni' met ü dirlik:** (GN.II-5033)
- **oğlan u yigit:** (GN.I-1164)
- **oğul kız:** (GN.I-1203, GN.II-2915, GN.II-3111, GN.II-3113, GN.II-3114, GN.II-5124, GN.IV-9776, GN.IV-10533)
- **oyna- ut-:** (GN.III-7609)
- **ögi uşşı:** (GN.I-1181, GN.I-1202)
- **ölü vü diri:** (GN.IV-9876)
- **öñ u şoñ:** (GN.II- 4625)
- **öñden şoña:** (GN.I-60, GN.I-82, GN.I-95, GN.I-98, GN.I-262, GN.I-503, GN.I-1243, GN.I-1762, GN.I-1912, GN.I-1986, GN.I-2031, GN.I-2129, GN.I-2282, GN.I-2383, GN.I-2483, GN.I-2495, GN.I-2507, GN.II-2588, GN.II-2622, GN.II-2644, GN.II-2721, GN.II-2759, GN.II-2768, GN.II-2781, GN.II-2822, GN.II-2835, GN.II-3119, GN.II-3446, GN.II-3456, GN.II-3628, GN.II-3717, GN.II-3749, GN.II-3831, GN.II-3862, GN.II-3922, GN.II-3967, GN.II-3985, GN.II- 4001, GN.II- 4003, GN.II- 4058, GN.II- 4111, GN.II- 4131, GN.II- 4163, GN.II- 4205, GN.II- 4286, GN.II- 4323,

GN.II- 4342, GN.II- 4407, GN.II- 4478, GN.II-4646 GN.II- 4654, GN.II- 4723, GN.II- 4750, GN.II- 4794, GN.II-4857, GN.II- 4949, GN.II-5018, GN.II-5049, GN.II- 5088, GN.II-5148, GN.II-5155, GN.II-5297, GN.II-5308, GN.II-5423, GN.III-5664, GN.III-5694, GN.III-5827, GN.IV-8842, GN.IV-8870, GN.IV-8927, GN.IV-8973, GN.IV-9320, GN.IV-9789, GN.IV-9949, GN.IV-10029, GN.IV-10071, GN.IV-10123, GN.IV-10215, GN.IV-10262, GN.IV-10397)

- **perr ü bāl:** (GN.IV-10246)
- **pīç-e-pīç / pīç pīç:** (GN.II-2979, GN.III-6561)
- **pīr ü cevān:** (GN.II-5054)
- **pīş ü pes:** (GN.II-3511, GN.II-3438, GN.II-3536)
- **rāḥat ü raḥmet:** (GN.II-5520)
- **rāy rāy:** (GN.II- 4532)
- **razi vü ḥoşnūd:** (GN.IV-9745)
- **ref u sükün:** (GN.I-1795)
- **reng ü ad:** (GN.II-2634)
- **reng ü büy:** (GN.III-6354)
- **renk renk:** (GN.III-6629, GN.III-6700, GN.IV-9345)
- **rüz davar:** (GN.II-2902, GN.II-2906)
- **rüz u hefte:** (GN.I-2424, GN.IV-9080)
- **rüz u şeb:** (GN.I-987)
- **şabr u qarār:** (GN.III-6128)
- **şaç u saḳal:** (GN.I-2012)
- **şāf şāff / şaff u şaf :** (GN.I-976, GN.I-2082, GN.II-3554, GN.III-6512, GN.IV-8209, GN.IV-8241, GN.IV-8251, GN.IV-8261)
- **sağ şol / şağ u şol:** (GN.I-392, GN.II-3438, GN.II-3455, GN.II-3511, GN.II-3536, GN.II-5249, GN.II-5398)
- **sağlıg u şayruluk:** (GN.II-2949)
- **sakf u şahn:** (GN.II-3404)
- **şalāt şav:** (GN.IV-8789)
- **saña baña:** (GN.I-897)
- **sarāy u taht:** (GN.I-2414)

- **şarîh u muhtaşar:** (GN.I-552, GN.I-838)
- **şatu bazâr:** (GN.I-1202, GN.IV-10276)
- **şavt u nağme:** (GN.IV-9330)
- **saz u söz:** (GN.IV-9330)
- **sen ü ben:** (GN.II- 4626)
- **senden saña:** (GN.I-262)
- **ser-be-ser / ser-te-ser:** (GN.I-240, GN.II-2577, GN.III-5759)
- **sergerdân u hayrân:** (GN.II- 4649)
- **seyrân u teferrüc:** (GN.I-483)
- **şıdık u şafâ:** (GN.I-2100, GN.II- 4318, GN.II- 4413)
- **sîm ü zer:** (GN.IV-9097)
- **sûd u ziyân:** (GN.I-762)
- **şulh u cenk:** (GN.III-7045)
- **şâd u hurrem:** (GN.I-783)
- **şâdî vü gam:** (GN.II-3848, GN.III-6200)
- **şardan şara:** (GN.III-7034)
- **şark ğarb:** (GN.I-165, GN.II- 5118)
- **şart u lâzım:** (GN.II-3615)
- **şekker börek:** (GN.II-2683)
- **şem^c ü cem^c:** (GN.II- 4412)
- **şems ü mâh:** (GN.III-6352)
- **şerr ü şûr:** (GN.II-2924, GN.III-7233)
- **şeyh ü şâb:** (GN.II-2865, GN.IV-10445, GN.IV-10542)
- **şirk ü şek:** (GN.I-171)
- **şükr ü niyâz:** (GN.II-5227)
- **şükr ü şenâ:** (GN.I-130)
- **şükr ü sipâs:** (GN.I-135)
- **tâ^c at u şohbet:** (GN.I-1977)
- **tâc taht:** (GN.II- 4926, GN.III-6573)
- **taş u ova:** (GN.I-772, GN.II-3783)

- **tağ u taş:** (GN.I-446, GN.I-453, GN.I-860, GN.II- 4190, GN.II-5620, GN.III-5838, GN.III-6009, GN.III-6034, GN.III-6103)
- **tağ u yazı:** (GN.II- 5056)
- **taht u baht:** (GN.I-2409)
- **taht u tãc:** (GN.II- 4367)
- **tanmadın u şormadın:** (GN.II-5035)
- **taş u ağaç:** (GN.I-2171, GN.II-3322)
- **taşdan taş:** (GN.II-4183)
- **ten ü cãn:** (GN.I- 4 s.9, GN.I-667, GN.I-1241, GN.IV-8838)
- **teng teng:** (GN.III-6629)
- **tenhã vü miskîn:** (GN.II-5575)
- **terk ü tecrîd:** (GN.II-3218)
- **tevbe vü tâ' at:** (GN.I-2021)
- **til til:** (GN.II- 4190)
- **toğ- düş-:** (GN.III-7436)
- **toğmağ uyağmağ:** (GN.I-1942)
- **tolp tolp:** (GN.I-1583)
- **toprağ u taş:** (GN.III-6617)
- **tünd ü teng:** (GN.IV-10091)
- **tünd ü tîz:** (GN.II- 4684, GN.IV-10205)
- **'ucb u kibr:** (GN.III-5934)
- **uçdan uça:** (GN.I-268, GN.I-585, GN.I-1921, GN.I-2003, GN.II-4114, GN.II- 4123, GN.II- 4304, GN.III-5677, GN.III-5960, GN.III-7089, GN.IV-10394)
- **uçmağ tamu / uçmağ tamu :** (GN.I-906, GN.I-1256, (GN.I-1369, GN.I-1596, GN.II-3043, GN.II-3151, GN.II- 4395, GN.II-5021, GN.IV-9726, GN.IV-9997, GN.IV-10138, GN.IV-10179)
- **urmağ u dutmağ:** (GN.II- 4685)
- **uş ög:** (GN.I-1216, GN.I-1588)
- **uşlu delü:** (GN.I-2190, GN.II- 4385, GN.II- 5056)
- **üç üç:** (GN.I-6 s.9, GN.I-1082, GN.III-7576)
- **ün ü sãz:** (GN.II- 4628)

- **vaqt u zamān:** (GN.III-8057)
- **varlıq u birlik:** (GN.II-5033)
- **varlıq u yoqlıq:** (GN.III-5949)
- **vaşf u şıfat:** (GN.I-1167, GN.I-2119)
- **yapmağ u yıkmaq:** (GN.II-2758)
- **yār yār:** (GN.IV-10232)
- **yār u yoldaş:** (GN.II- 4460)
- **yaş kuru:** (GN.II-2839)
- **yay u kış:** (GN.I-1203, GN.III-6628)
- **yayla- vü kışla-:** (GN.II- 4213)
- **yaz u kış:** (GN.I-454, GN.I-700, GN.I-913, GN.I-1022, GN.I-2515, GN.II- 4172, GN.II- 4313, GN.II- 4503, GN.II- 5099, GN.II-5258, GN.II-5296, GN.II-5364, GN.III-6102, GN.III-6875, GN.IV-9305, GN.IV-9324, GN.IV-9411, GN.IV-9845, GN.IV-10280)
- **yazı vü yaban:** (GN.I-453)
- **yıldan yıla:** (GN.I-1161, GN.II-2899, GN.II- 4178, GN.II-5573, GN.IV-9711)
- **yidür- ü yitür-:** (GN.IV-9418)
- **yigden yige:** (GN.IV-10088, GN.IV-10304)
- **yimek ü içmek:** (GN.I-1895, GN.II-2968, GN.II- 4667)
- **yir gök / yir ü gök:** (GN.I-15 s.17, GN.I-48, GN.I-113, GN.I-108, GN.I-114, GN.I-304, GN.I-906, GN.I-913, GN.I-1245, GN.I-1253, GN.I-1478, GN.I-1641, GN.I-1786, GN.I-1801, GN.I-1904, GN.I-1905, GN.I-2189, GN.I-2538, GN.II-2665, GN.II-2839, GN.II-3027, GN.II-3043, GN.II-3267, GN.II-3391, GN.II-3395, GN.II-3416, GN.II-3945, GN.II-3951, GN.II-3968, GN.II- 4429, GN.II- 4458, GN.II- 4499, GN.II- 4573, GN.II- 4574, GN.II- 4575, GN.II-4576, GN.II- 4621, GN.II- 4650, GN.II- 4751, GN.II- 4753, GN.II- 4913, GN.II-5578, GN.II-5635, GN.III-5666, GN.III-5696, GN.III-5697, GN.III-6344, GN.III- 6904, GN.III-7088, GN.IV-8182, GN.IV-8338, GN.IV-8847, GN.IV-8895, GN.IV-9411, GN.IV-9435, GN.IV-9635, GN.IV-9693, GN.IV-9826, GN.IV-9846, GN.IV-9946, GN.IV-9997, GN.IV-10008, GN.IV-10024, GN.IV-10128, GN.IV-10138, GN.IV-10155, GN.IV-10174, GN.IV-10223, GN.IV-10226, GN.IV-10428, GN.IV-10437)
- **yirlü yirin:** (GN.I-1925, GN.III-5838)

- yol u iz: (GN.III-7135)
- yoldaş u yār: (GN.II-5604, GN.IV-9871, GN.IV-10272)
- yoğsul u bay: (GN.I-166, GN.I-1316, GN.II-2907, GN.II-3321, GN.II-3860, GN.II-4603, GN.II-4647, GN.III-5739, GN.IV-9059, GN.IV-10082)
- zāhir ü bāṭın: (GN.I-943, GN.III-7609)
- zamān u mekān: (GN.II-3154, GN.IV-8889)
- zār zār / zār u zār: (GN.II-3894, GN.II-5444 GN.II-5558, GN.IV-8251, GN.IV-8770)
- zemīn ü asīmān: (GN.I- 4 s.9, GN.I-667, GN.III-6343)
- zerre zerre: (GN.II- 4913, GN.IV-10157)
- zevk u şādī: (GN.IV-9072)
- zevk u şevk: (GN.IV-9069)
- zīr ü bālā: (GN.II-3438, GN.II-3457)
- zīr-ü-zeber: (GN.III-7623)
- zişt ü ‘ifrit: (GN.I-934)
- zişt ü laṭīf: (GN.I-1248)
- zulm u dād: (GN.IV-10131)
- zühd ü ṭa‘āt: (GN.IV-9232, GN.IV-9267)

Garipname’de Geçen Üçlemeler:

- ādem ü perī vü cinnī: (GN.II-3423)
- ‘aql nefis ten: (GN.II- 4345)
- ‘aql u nefis ü cān: (GN.II-5597)
- altun gümüş ü pul: (GN.I-1416)
- ‘arş u kürsī vü kalem: (GN.II-3417)
- ‘āşık u ma‘şuk u ‘ışık: (GN.II- 4627)
- āvāz u ḥarf ü ma‘ni: (GN.I-1315)
- ay u gün yıldız: (GN.II- 4268)
- bāğ u çift ü şirket: (GN.I-1202)
- baḥşiş ü iḥsān u cūd: (GN.II- 4015, GN.III-5665)
- bī-şümār u bī-ḥisāb u bī-‘aded: (GN.I-1032, GN.II-5638)
- cān u nefis ü ten: (GN.IV-10149)

- cehl ü inkār u riyā: (GN.II-2925)
- çakmak u taş u kav: (GN.I-502)
- dil kulağ u göz: (GN.II-5355)
- dilir ü şir-gir : (GN.III-7339)
- dirlik ü şadi vü ni' met: (GN.I-773)
- el ayağ u baş: (GN.II-3801)
- emr ü takdir ü dilek: (GN.I-887, GN.II-3245)
- eyden dinleyen ü yazan: (GN.IV-10591)
- fışk u inkār u riyā: (GN.I-985)
- gebr ü tersā vü müselmān: (GN.II- 5070)
- ğılman u vildan u tuyūr: (GN.III-5663)
- gör- ü bil- öğren-: (GN.IV-9314)
- ğuşşa vü teşviş ü kayğu: (GN.I-2014)
- haşm u cehl ü hased: (GN.I-986)
- hikmet ü esrār u rāz: (GN.IV-9311)
- hu dirlik ü ahvāl: (GN.IV-8755)
- hulq u imān u kanā' at: (GN.I-980)
- 'ışk u hevā vü mefsede: (GN.II-5570)
- 'ibret ü esrār u rāz: (GN.II-3634)
- 'işret ü būs u kenār: (GN.II-5332)
- 'işret ü ma' şük u sāki: (GN.II-5398)
- i' tikād u şıdk u ikrār: (GN.I-2059)
- kāfir ü münkir münāfik: (GN.I-2076)
- kibr ü kīn ü buhl: (GN.II-2923)
- kiler ü çartāk u anbār: (GN.I-1976)
- kīne vü buhl u hased: (GN.II-5250)
- Qur'ān u 'ilm ü hikmet: (GN.II-5248)
- küfr ü inkūr u gümān: (GN.I-1134)
- küfr ü şirk ü şek: (GN.I-171)
- māl u baş u cān: (GN.IV-10533)
- māl u mülk ü esbāb: (GN.IV-9096)

- māl u mülk ü ni'met: (GN.IV-10356)
- manşıb u bahşāyış ü hil' at: (GN.I-1494)
- maṭlub u ma' şūḳ u ma' būd: (GN.I-658)
- mūnis ü köşk ü durak: (GN.III-5675)
- müstaḳbil ü māzī vü ḥāl: (GN.I-6 s.9, GN.I-1082)
- naḳd u genc ü māye: (GN.I-79, GN.IV-8790, GN.IV-9052, GN.IV-9106)
- naḥv u taşrīf u luḡat: (GN.II-2682)
- nefis ü cān u ' aḳl: (GN.I-2486)
- neng ü nām u nāmūs: (GN.II-3154)
- neşāt u şevḳ u zevḳ: (GN.IV-9069)
- sarāy u taḥt u baḥt: (GN.I-2409)
- şūret ü nefis ü ' aḳıl: (GN.I-1293)
- şehvet ü hırş u heves: (GN.I-1896)
- tā' at u zıkr ü şafā: (GN.I-979)
- taḥt u tāc u ḥulle: (GN.I-2298)
- tevbe vü tevfiḳ u tā' at: (GN.II-3634)
- uçmağ u ḥūr u kuşūr: (GN.III-5662)
- yi- ü iç- ü ḳan-: (GN.IV-9314)
- zerḳ u inkār u mecāz: (GN.IV-9311)
- zıkr ü tesbīḥ ü tevekkül: (GN.II- 4409)
- zişt ü naḳş u neng: (GN.III-6995)

Dede Korkut Hikayeleri'nde Geçen İkilemeler:

- açuḳ açuḳ: (DKK – D99-6)
- aḡ boz: (DKK – D154-7, DKK – D268-5, DKK – D299-11)
- aḡaç aḡaç: (DKK – D55-7)
- aḡırla- ' azizle-: (DKK – D7-9)
- aḡız dil: (DKK – D103-4)
- aḡla- buzla-: (DKK – D102-5)
- aḡlaş- bögriş-: (DKK – D92-1)

- ağlayu ağlayu: (DKK – D97-2)
- ağlayuban sıkılayuban: (DKK – D91-9)
- aklı karalu: (DKK – D11-5), (DKK – D21-7)
- akindilu görklü: (DKK – D239-3)
- Allah Allah: (DKK – D2-11)
- ala ala: (DKK – D63-10)
- alay alay: (DKK – D285-11)
- alın baş: (DKK – D92-4)
- āmin āmin: (DKK – D291-5, DKK – D304-5)
- ana ata: (DKK – D91-1)
- ana baba: (DKK – D55-1)
- anı bunı: (DKK – D287-5)
- aıla diñle: (DKK – D71-5)
- apul apul: (DKK – D179-4, DKK – D106-8, DKK – D213-12)
- arğap arğap: (DKK – D117-4)
- aşılan aşılan: (DKK – D136-8)
- at- yık-: (DKK – D180-11)
- ata ana: (DKK – D177-5, DKK – D98-3, DKK – D191-9)
- avla- kuşla-: (DKK – D181-8)
- ayru ayru: (DKK – D5-3)
- baba oğul: (DKK – D131-3)
- baba ana: (DKK – D98-8, DKK – D194-6, DKK – D94-7)
- baķ- baķ-: (DKK – D156-11, DKK – D292-1)
- baķ- gör-: (DKK – D50-9, DKK – D76-9, DKK – D26-6,7)
- baķa baķa: (DKK – D132-12)
- bam bam: (DKK – D115-8)
- başı göti: (DKK – D208-5)
- başum beynüm: (DKK – D107-6)
- batup çıkmaz: (DKK – D175-11)
- bigden bige: (DKK – D5-8)
- bigler bigi: (DKK – D254-2)

- **biñ biñ:** (DKK – D277-1)
- **bin- yed-:** (DKK – D82-7)
- **bir bir:** (DKK – D10-13, DKK – D61-9, DKK – D62-12, DKK – D149-11, DKK – D227-8)
- **biserek biserek:** (DKK – D223-2)
- **bögürü bögürü:** (DKK – D67-9, DKK – D97-10)
- **böyük böyük:** (DKK – D55-9)
- **buldur buldur:** (DKK – D54-4, DKK – D91-6, DKK – D102-7)
- **burçaq burçaq:** (DKK – D231-3)
- **cılasunlık yigitlik:** (DKK – D155-7)
- **çadır otağ:** (DKK – D293-11)
- **çağnam çağnam:** (DKK – D45-3)
- **çap çap:** (DKK – D46-3, DKK – D46-10, DKK – D47-1)
- **çırğap çırğap:** (DKK – D123-5)
- **çoban çoluk:** (DKK – D218-4)
- **dere depe:** (DKK – D202-10, DKK – D64-12, DKK – D290-7)
- **dil damak:** (DKK – D136-11)
- **dolamaç dolamaç:** (DKK – D176-6)
- **dost düşmen:** (DKK – D107-5)
- **dostlık düşmenlik:** (DKK – D294-1)
- **döge döge:** (DKK – D155-4)
- **döne döne:** (DKK – D130-11, DKK – D148-2)
- **dün gün:** (DKK – D263-3)
- **düş- öl-:** (DKK – D68-2,3; DKK – D125-4)
- **düz- koş-:** (DKK – D34-11, DKK – D65-10)
- **el ayak:** (DKK – D273-10)
- **el ele:** (DKK – D109-9)
- **el yüz:** (DKK – D7-13)
- **erlik bahadırılık:** (DKK – D155-7)
- **fişıl fişıl:** (DKK – D52-7)
- **gel- kiç-:** (DKK – D34-12)

- geli geli / gelü gelü: (DKK – D44-1, DKK – D148-10)
- gelimlü gidimlü: (DKK – D34-13)
- geyim kiçim: (DKK – D210-12)
- gice gündüz: (DKK – D69-11, DKK – D192-2)
- git- çavlan-: (DKK – D155-8)
- götin götin: (DKK – D16-8)
- gözüm gözüm: (DKK – D231-2)
- gümbür gümbür: (DKK – D120-5, DKK – D271-1)
- gün gice: (DKK – D65-6, DKK – D65-6)
- güv güv: (DKK – D281-4)
- ħaraça ħaraça: (DKK – D86-12)
- herze merze: (DKK – D248-7, DKK – D297-7)
- ħışım ħavum: (DKK – D236-9)
- içüp içüp: (DKK – D36-8)
- iklim iklim: (DKK – D94-12)
- il gün: (DKK – D243-7, DKK – D303-4, DKK – D252-8, DKK – D294-10)
- ilden ile: (DKK – D5-8)
- in- çık-: (DKK – D26-6,7)
- ‘izzet hörmet: (DKK – D178-6)
- ħaba ħaba: (DKK – D278-2)
- ħaçma ħovma: (DKK – D82-7)
- ħada bela: (DKK – D158-1)
- ħafalu börklü: (DKK – D232-8)
- ħala ölke: (DKK – D149-2)
- ħalarda ħoparda: (DKK – D231-6, DKK – D268-9)
- ħan ħun: (DKK – D93-9)
- ħanat ħanada: (DKK – D215-2)
- ħanlı ħanlı: (DKK – D59-3, DKK – D186-12, DKK – D234-12)
- ħapu baca: (DKK – D254-2)
- ħara ħara: (DKK – D55-10, DKK – D186-11)
- ħaralu göklü: (DKK – D103-4)

- **kara kıyma:** (DKK – D27-4)
- **karcasuban uğraşuban:** (DKK – D192-11)
- **karga kuzgun:** (DKK – D26-6,7)
- **karı koca:** (DKK – D187-3)
- **kaş kaş:** (DKK – D87-11, DKK – D91-11, DKK – D226-3, DKK – D274-1)
- **katar katar:** (DKK – D38-7, DKK – D39-3, DKK – D48-1, DKK – D103-2)
- **katı katı:** (DKK – D242-9)
- **kavat ... kavat:** (DKK - D198-6,7)
- **kavum kardaş:** (DKK – D98-3)
- **kese kese:** (DKK – D208-5)
- **kırk elli:** (DKK – D299-11)
- **kıyma kıyma:** (DKK – D52-2)
- **kız gelin:** (DKK – D252-8, DKK – D299-4)
- **kızıl kızıl:** (DKK – D59-4)
- **kol bud / kol buç:** (DKK – D25-8, DKK – D62-1, DKK – D139-1)
- **kon- kalk-:** (DKK – D26-6,7)
- **kon- köç-:** (DKK – D34-12)
- **kova kova:** (DKK – D84-15, DKK – D119-7)
- **kuça kuça:** (DKK – D153-5, DKK – D270-2)
- **kunt kunt:** (DKK – D106-7)
- **kurt kuş:** (DKK – D50-6)
- **kuru kuru:** (DKK – D24-10, DKK – D138-1)
- **küpür küpür:** (DKK – D285-12)
- **küt küt:** (DKK – D182-7)
- **küy- piç-:** (DKK – D6-6)
- **mal rızık:** (DKK – D71-10)
- **murat maşut:** (DKK – D92-1)
- **oğul oğul:** (DKK – D54-7, DKK – D52-6, DKK – D91-5, DKK – D139-5)
- **ögür ögür:** (DKK – D93-12, DKK – D300-9)
- **ölmege yitmege:** (DKK – D8-13)
- **ölü diri:** (DKK – D92-13, DKK – D260-1, DKK – D93-7, DKK – D281-13)

- **para para:** (DKK – D56-4, DKK – D225-12, DKK – D288-8)
- **saç saçal:** (DKK – D266-1)
- **şag esen:** (DKK – D43-12, DKK – D43-13, DKK – D177-4, DKK – D242-2, DKK – D270-13)
- **şaglu şollu:** (DKK – D133-5, DKK – D279-2)
- **şalkum şalkum:** (DKK – D11-3, DKK – D21-4)
- **şara şara:** (DKK – D50-4)
- **ser- pırt-:** (DKK – D180-11)
- **serpe serpe:** (DKK – D250-11)
- **sevin- kıvan-:** (DKK – D172-7)
- **siñ siñ:** (DKK – D47-1)
- **şovuk şovuk:** (DKK – D102-13, DKK – D191-3)
- **şahbaz şahbaz:** (DKK – D59-3)
- **şin şamdan:** (DKK – D51-3)
- **tac taht:** (DKK – D68-2,3; DKK – D125-7)
- **tart- yırt-:** (DKK – D54-6, DKK – D92-3)
- **ţadım dayam:** (DKK – D274-3)
- **tavla tavla:** (DKK– D38-6, DKK – D38-7, DKK – D39-1, DKK – D39-3, DKK – D48-1, DKK – D56-5, DKK – D103-1)
- **tekine tüşine:** (DKK – D101-13)
- **tıka başa:** (DKK – D7-13)
- **tiz ... tiz ... :** (DKK - D198-6,7)
- **ţolamaç ţolamaç:** (DKK – D175-10)
- **ţolap ţolap:** (DKK – D165-3)
- **ţoy düğün:** (DKK – D102-5)
- **ţur- git-:** (DKK – D10-10)
- **ţura ţura:** (DKK – D36-11)
- **umanına usanına:** (DKK – D138-3)
- **urışmadan dögışmeden:** (DKK – D147-8)
- **vaf vaf:** (DKK – D46-9)
- **vallah billah:** (DKK – D285-6)

- **virişmek alışmak:** (DKK – D178-5)
- **yalap yalap:** (DKK – D199-7)
- **yamrı yumrı:** (DKK – D274-3)
- **yana yana:** (DKK – D137-13)
- **yap yap:** (DKK – D77-8)
- **yapa yapa:** (DKK – D3-8)
- **yarımasun yarçımasun:** (DKK – D90-5, DKK – D93-6)
- **yaz- düz-:** (DKK – D6-6)
- **yazı yaban:** (DKK – D7-9, DKK – D22-8)
- **yazılup düzilüp:** (DKK – D6-5)
- **yeme içme, yime içme, yimek içmek, yiyüp içüp:** (DKK – D51-3, DKK – D65-6, DKK – D70-10, DKK – D90-, DKK – D202-3, DKK – D255-1, DKK – D271-6, DKK – D293-12)
- **yığışdur- dürişdür-:** (DKK – D154-11)
- **yıldır yıldır:** (DKK – D215-12)
- **yigit yigit :** (DKK – D71-5)
- **yir yurt:** (DKK – D68-2,3)
- **yumru yumru:** (DKK – D56-8)
- **yüksek yüksek:** (DKK – D166-11, DKK – D277-12)
- **yüz göz:** (DKK – D89-13)
- **zârı zârı:** (DKK – D92-8, DKK – D248-11)
- **zîr ü zeber :** (DKK – D229-12)

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Haki TABCU
Doğum Yeri ve Tarihi : Adıyaman, 30/05/1979

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi,
Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği
Y. Lisans Öğrenimi : Adıyaman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

İş Deneyimi

Çalıştığı Kurumlar : Adıyaman Bebek İlköğretim Okulu 2001-2004
Adıyaman Fevzi Çakmak İ.Ö.O. 2004-2008
Adıyaman Anadolu Öğretmen Lisesi 2008-2011
Adıyaman Atatürk Lisesi 2011-2013
Adıyaman Spor Lisesi 2013- ...

İletişim

E-Posta Adresi : hakitabcu@hotmail.com

Tarih : 06/06/2014